ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

Μύρων Νικολάτος
Πρόεδρος

Κυριάκος Κυριάκου
Μέλος

Παύλος Ιωάννου
Μέλος

Δήμητρα Καλογήρου
Μέλος

Λευκωσία, 16 Απριλίου 2021

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΚΑΤ’ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

Η Ερευνητική Επιτροπή έχει την τιμή να υποβάλει προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Κυπριακής Δημοκρατίας την Ενδιάμεση Έκθεση της, σύμφωνα με τους όρους εντολής της, οι οποίοι περιέχονται στο περί του Διορισμού από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Ερευνητικής Επιτροπής των Κατ’ εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών Διάταγμα ημερομηνίας 07.09.2020 ως αυτό ανανεώθηκε με περαιτέρω Διάταγμα.

<u>Τα Μέλη της Επιτροπής</u>

Μύρων Νικολάτος
Πρόεδρος

Κυριάκος Κυριάκου	Παύλος Ιωάννου	Δήμητρα Καλογήρου
Μέλος	Μέλος	Μέλος

Λευκωσία, 16 Απριλίου 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦ.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ερευνητική Επιτροπή των Κατ' Εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών, συνεστήθη δυνάμει του άρθρου 2 του Κεφ.44 του περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τους Νόμους 37/1982, 84/1983, 119(Ι)/2011, 147(Ι)/2012, 22(Ι)/2013 και 150 (Ι)/2018 (σε ό,τι ακολουθεί «ο Νόμος»). Αντίγραφο του εν λόγω Νόμου, επισυνάπτεται στο Παράρτημα Α.

Δεδομένου ότι η παρούσα είναι Ενδιάμεση Έκθεση, η Επιτροπή επιφυλάσσει τα δικαιώματά της για διόρθωση τυχόν γραμματικών, συντακτικών και γραφικών λαθών. Επίσης, η Επιτροπή αποφάσισε να παραδώσει μεν στο Γενικό Εισαγγελέα τα συναπτόμενα Παραρτήματα στην παρούσα Ενδιάμεση Έκθεση, με την παράκληση, ωστόσο, να δημοσιευτούν μαζί με το τελικό Πόρισμα.

Πρόεδρος και Μέλη της Επιτροπής

2. Ο διορισμός του Προέδρου και των Μελών της Ερευνητικής Επιτροπής, πραγματοποιήθηκε στις 07.09.2020, με το περί του Διορισμού από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Ερευνητικής Επιτροπής των Κατ' εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών Διάταγμα του 2020 (αντίγραφο συνάπτεται στο Παράρτημα Β). Πρόεδρος της Επιτροπής διορίστηκε ο τέως Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας κ. Μύρων Νικολάτος. Μέλη διορίστηκαν οι κ.κ. Κώστας Παμπαλλής, πρώην δικαστής Ανωτάτου Δικαστηρίου, Κυριάκος Κυριάκου, Βοηθός Γενικός Ελεγκτής και Παύλος Ιωάννου, Χρηματοοικονομικός Επίτροπος. Ο κος Κώστας Παμπαλλής παραιτήθηκε από Μέλος της Επιτροπής στις 13.10.2020. Στις 14.10.2020, διορίστηκε ως Μέλος της Επιτροπής στη θέση του, η κα Δήμητρα Καλογήρου, Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου. Ο Πρόεδρος και τα αρχικά Μέλη της Ερευνητικής Επιτροπής, έδωσαν τον νενομισμένο όρκο ενώπιον του Γενικού Εισαγγελέα, στις 9.9.2020, ύστερα από τη δημοσίευση του σχετικού Διατάγματος στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας. Η κα Καλογήρου έδωσε τον νενομισμένο όρκο την 14η Οκτωβρίου του 2020.

Το Διάταγμα και οι Όροι Εντολής

3. Δυνάμει του Διατάγματος του Γενικού Εισαγγελέα, η Ερευνητική Επιτροπή περιβάλλεται με όλες τις εξουσίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 του Νόμου, εξαιρουμένης της παραγράφου (ιβ), και υποβοηθείται στο έργο της από εμπειρογνώμονες, όπου τούτο κρίνεται αναγκαίο. Επισημαίνεται ότι η εξαιρεθείσα παράγραφος (ιβ), στην οποία επανερχόμαστε στη συνέχεια, αναφέρει τα εξής:

«(ιβ) να δημοσιοποιεί το πλήρες κείμενο της έκθεσης ή μέρος αυτής σε περίπτωση που σε συνεννόηση με το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας διαπιστώνει ότι τίθεται σε κίνδυνο η εθνική ασφάλεια του κράτους:

Νοείται ότι στην περίπτωση που δημοσιοποιείται μέρος της έκθεσης το πλήρες κείμενο αυτής υποβάλλεται και στον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων.»

Όροι Εντολής

4. Οι Όροι Εντολής της Επιτροπής, διαλαμβάνουν τη διερεύνηση σε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα των Κατ' Εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επιχειρηματιών και Επενδυτών από το 2007 μέχρι και τη 17η Αυγούστου 2020, του κατά πόσον:

(α) εφαρμόστηκαν ορθά όλες οι εν ισχύι κατά το χρόνο υποβολής και/ή εξέτασης των αιτήσεων νομοθεσίες, αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και όλα τα ισχύοντα κατά τον χρόνο υποβολής και/ή εξέτασης των αιτήσεων, κριτήρια, διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις, περιλαμβανομένων και των οικονομικών κριτηρίων που θα έπρεπε να ικανοποιούνται.

(β) από τα ευρήματα της έρευνας που καθορίζεται στην παράγραφο (α), κατά την κρίση της Επιτροπής, προκύπτουν οποιαδήποτε στοιχεία ή γεγονότα:

(i) τα οποία δυνατό να καταλογίζουν ευθύνες σε οποιοδήποτε εμπλεκόμενο, οι οποίες προκύπτουν από πράξεις ή παραλείψεις του κατά τη άσκηση των καθηκόντων του, και

(ii) τα οποία δικαιολογούν την πιθανή έναρξη της διαδικασίας εξέτασης αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.

Οι εργασίες της Επιτροπής, η ιδιάζουσα μορφή του ερευνητικού έργου και οι συνεργάτες της

5. Η Επιτροπή άρχισε τις εργασίες της από την πρώτη ημέρα της ορκωμοσίας της. Πρώτο μέλημα της Επιτροπής ήταν η αναλυτική κατανόηση των Όρων Εντολής που μας ανατέθηκαν. Στο πλαίσιο αυτό, και ακολουθώντας τις βασικές αρχές διαχείρισης ερευνητικών έργων, προχωρήσαμε στη διατύπωση του χρονοδιαγράμματος των επιμέρους ενεργειών την εκτέλεση των οποίων θα προϋπόθετε η πλήρης και αποτελεσματική διεκπεραίωση των εν λόγω Όρων Εντολής. Αναπόφευκτα, αυτό οδήγησε και στη διαπίστωση του τεράστιου όγκου εργασίας και της ιδιάζουσας πολυπλοκότητας του ερευνητικού καθήκοντος που κληθήκαμε να διεκπεραιώσουμε.

Το μέγεθος του έργου και η πολυπλοκότητα της ερευνητικής εργασίας

6. Η πολυπλοκότητα της ερευνητικής εργασίας, συνίστατο στο γεγονός ότι οι υπό διερεύνηση πολιτογραφήσεις διενεργούντο ως αποτέλεσμα συνέργειας εξουσιοδοτικού νόμου και σειράς αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου οι οποίες καθόριζαν ειδικά κριτήρια (οικονομικά και άλλα) για επιλέξιμες πολιτογραφήσεις, όπως αυτά ήταν κατανοητά, κατά περίπτωση, από την εκάστοτε εκτελεστική εξουσία. Από τις σχετικές διερευνήσεις που διεξήχθησαν αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων μας, διαφάνηκε ότι η πιο πάνω συνέργεια εξουσιοδοτικού νόμου και αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, καθόριζε έξι επιμέρους Προγράμματα πολιτογραφήσεων, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα Α

πιο κάτω, στον οποίο φαίνεται για κάθε Πρόγραμμα και ο αριθμός των πολιτογραφήσεων που πραγματοποιήθηκαν. Όπως προκύπτει από τον εν λόγω Πίνακα την υπό εξέταση περίοδο Ιούλιο 2007- Αύγουστο 2020, έγιναν 6779 πολιτογραφήσεις. Το γεγονός αυτό επισημαίνει και το μέγεθος του όγκου της εργασίας την οποία ανέλαβε να διεκπεραιώσει η Ερευνητική Επιτροπή.

ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤ΄ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ 11.7.2007 – 17.8.2020					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΠΕΡΙΟΔΟΣ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	**ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ**
(i)	Α	11.7.2011	3.11.2011	63	
	Β	4.1.2011	9.2.2011	28	**91**
(ii)	Α	10.10.2011	15.4.2013	154	
	Β	16.4.2013	23.5.2013	13	**167**
(iii)	Α	24.5.2013	18.3.2014	119	**114**
(iv)	Α	19.3.2014	24.6.2014	70	
	Β	25.6.2014	31.7.2014	31	
	Γ	1.8.2014	12.9.2016	1586	**1687**
(v)	Α	13.9.2016	8.1.2018	1387	
	Β	9.1.2018	12.2.2019	1488	**2875**
(vi)	Α	13.2.2019	24.7.2019	489	
	Β	25.7.2019	17.8.2020	1356	**1845**
			ΣΥΝΟΛΟ		**6779**

Επειδή συνεχίζεται η εξέταση των φακέλων η ορθότητα του πίνακα στηρίζεται στο αρχείο που δόθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Οι συνεργάτες της Επιτροπής

7. Ύστερα από τον πιο πάνω προσεκτικό σχεδιασμό των απαιτούμενων εργασιών προκειμένου η εξέταση όλων των περιπτώσεων πολιτογράφησης, κατά

τρόπο που να συνιστά επαρκή διερεύνησή τους για τους σκοπούς της πλήρους, αντικειμενικής και αμερόληπτης κάλυψης των όρων εντολής της, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι απαιτείται η συνδρομή επιπρόσθετων 40 προσοντούχων ερευνητών.

8. Με το πιο πάνω δεδομένο, η Επιτροπή επεδίωξε και πραγματοποίησε συνάντηση με τον Υπουργό Οικονομικών στον οποίο εξέθεσε την κατάσταση, επεξηγώντας την ανάγκη διασφάλισης κονδυλίων, της τάξεως των €200,000 για χρηματοδότηση της μίσθωσης των προαναφερθέντων προσώπων. Η Επιτροπή προχώρησε στην προκήρυξη των θέσεων, αλλά συγκεκριμένη νομική συμβουλή υπέδειξε την ανάγκη ακύρωσής της και την εκ νέου προκήρυξή της από τη Νομική Υπηρεσία. Μετά την εν λόγω προκήρυξη και ύστερα από αξιολόγηση των υποψηφίων, η Επιτροπή ενισχύθηκε με είκοσι ένα Συμβούλους Ερευνητές / Εξεταστές (19 Δικηγόρους και 2 Εγκεκριμένους Ελεγκτές/Λογιστές), οι οποίοι άρχισαν να εργάζονται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο που δημιουργήθηκε στα γραφεία της Επιτροπής επιτηρούμενοι από Μέλη της, στη βάση διαδικασίας και ερευνητικού πρωτοκόλλου που ετοιμάστηκε από την Επιτροπή, εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία που η ίδια καθόρισε.

9. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή στελεχώθηκε, κατόπιν Διαταγμάτων του Γενικού Εισαγγελέα, με 1 Νομικό Συνεργάτη - Εκτιμητή, 2 Βοηθούς Νομικούς Συνεργάτες - Εκτιμητές, 1 Δικηγόρο - Εκτιμητή, 2 Εγκεκριμένους Ελεγκτές/Λογιστές Εκτιμητές, 1 Εμπειρογνώμονα AML – Εκτιμητή, 3 Νομικούς Βοηθούς, 2 γραμματειακούς λειτουργούς και 1 κλητήρα. Επίσης, η Επιτροπή έχει και τις υπηρεσίες, εκτός ωρών εργασίας, 7 Εμπειρογνωμόνων Λειτουργών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου με ειδίκευση σε θέματα ερευνών και εξέταση αιτήσεων ως Εκτιμητές και 3 Εμπειρογνωμώνων του Γραφείου του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου ως Εκτιμητές.

Η ολοκλήρωση του έργου της Επιτροπής

10. Το αρχικό διάταγμα του Γενικού Εισαγγελέα προνοεί ότι η έρευνα της Επιτροπής και η υποβολή της Έκθεσής της στον Γενικού Εισαγγελέα, θα πρέπει να

συμπληρωθεί εντός τριών μηνών από την ημερομηνία έκδοσης του Διατάγματος. Σύμφωνα με το σχετικό νόμο, όμως, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής και συγκατάθεσης του Γενικού Εισαγγελέα, το χρονικό όριο μπορεί να επεκταθεί μέχρι και 2 περαιτέρω τριμηνίες. Ο Γενικός Εισαγγελέας έχει παρατείνει τη διάρκεια της επιτροπής μέχρι 7.6.2021.

Αυτό αποτελεί αδήριτη ανάγκη, η οποία επιβάλλεται από τις ίδιες τις μεθοδολογικού χαρακτήρα επιπτώσεις που συνεπάγονται οι ίδιοι οι Όροι Εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής. Κατά συνέπεια, η τελική Έκθεση στον Γενικό Εισαγγελέα, αναμένεται να υποβληθεί εντός εννέα μηνών από την ημερομηνία έκδοσης του Διατάγματος διορισμού της

Η εξαίρεση της παραγράφου (ιβ) του άρθρου 7 του Περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου (Κεφ.44), από τις εξουσίες της Ερευνητικής Επιτροπής

11. Η Ερευνητική Επιτροπή αναγνωρίζοντας τα χαρακτηριστικά δημοσίου ρόλου στην αποστολή την οποία ενετάλη να επιτελέσει (αλλά και στην ίδια τη διαδικασία επιτέλεσής της), θεωρεί ότι είναι υποχρεωμένη να ενεργεί με γνώμονα, μεταξύ άλλων, των βασικών αρχών της φυσικής δικαιοσύνης και της χρηστής διοίκησης. Μια από τις αρχές αυτές, είναι και η αρχή της διαφάνειας, η οποία ουσιαστικά κατοχυρώνει το δικαίωμα των πολιτών στην πληροφόρηση.

12. Επιπρόσθετα, πέρα από το γεγονός ότι η διαφάνεια αποτελεί, βασικό, συστατικό στοιχείο της δημοκρατικής αρχής, η φανερή δράση και η διαφάνεια στην επιτέλεση δημοσίου ρόλου, όπως χαρακτηρίζεται και η κλήθηκε αποστολή της Ερευνητικής Επιτροπής, συμβάλλει στην καταπολέμηση της διαφθοράς και της διαπλοκής. Το χαρακτηριστικό αυτό καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό για την Επιτροπή, εξαιτίας και του ίδιου του αντικειμένου της έρευνας που της ανατέθηκε

- σχετίζεται με φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς και επειδή έχει συγκλονίσει ολόκληρη την κυπριακή κοινωνία.
- και εξέθεσε ποικιλοτρόπως την Κυπριακή Δημοκρατία, κατέστη μείζον ζήτημα δημοσίου ενδιαφέροντος. Δικαιολογημένα, λοιπόν, η Ερευνητική

Επιτροπή υιοθέτησε από την αρχή ανάληψης των καθηκόντων της τη θέση ότι η διαφάνεια και η δημοσιότητα στη δράση της αποτελούν στρατηγικής σημασίας υποχρεώσεις έναντι της κοινωνίας. Προφανώς, διότι συνιστούν βασικές απτές αποδείξεις αποτελεσματικής διεκπεραίωσης της αποστολής που ανέλαβε.

Η αρχή της διαφάνειας και η εξαίρεση της παραγράφου (ιβ)

13. Η εξαίρεση της παραγράφου (ιβ) του άρθρου 7 του Περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου (Κεφ.44) από τις εξουσίες της Επιτροπής, αναστέλλει την εκδήλωση των κατά τα ανωτέρω περί διαφάνειας πεποιθήσεων και προθέσεών της. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή συνήλθε σε έκτακτη συνεδρία (τα σχετικά πρακτικά συνάπτονται στο Παράρτημα Γ), στις 23.10.2020 και αποφάσισε ομόφωνα:

«όπως ο Πρόεδρος της Επιτροπής αποστείλει επιστολή προς τον Γενικό Εισαγγελέα και υποβάλει εισήγηση όπως αρθεί ο περιορισμός του Άρθρου 7 (ιβ) του Περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου Κεφ.44, τον οποίο επέβαλε στην εντολή που έδωσε ο Γ.Ε. στην Επιτροπή με το Διάταγμα του».

Πράγματι, σε συνέχεια της πιο πάνω έκτακτης συνεδρίας, ο Πρόεδρος της Επιτροπής απέστειλε στον Γενικό Εισαγγελέα επείγουσα επιστολή (αντίγραφο επίσυνάπτεται στο Παράρτημα Δ), με την οποία τον ενημέρωσε για την πιο πάνω απόφαση, επεξηγώντας αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους υποβάλλει την εισήγηση για άρση του πιο πάνω περιορισμού.

14. Σε συνέχεια της εν λόγω επιστολής, κληθήκαμε στο γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα για μια διεξοδική συζήτηση του όλου θέματος και αναλυτικότερη παρουσίαση των θέσεών μας. Ο Γενικός Εισαγγελέας, δήλωσε από την αρχή ότι συμμερίζεται πλήρως την άποψη μας για **«την σημασία της πλήρους διαφάνειας σε θέματα λειτουργίας θεσμών και οργάνων, ιδίως σε θέματα τεράστιου νομικού ενδιαφέροντος όπως αυτό που αφορά τη λειτουργία της Επιτροπής …»** και επιφυλάχτηκε να μας απαντήσει εγγράφως. Στις 6.11.2020, λάβαμε την εν λόγω απάντηση (αντίγραφο επισυνάπτεται στο Παράρτημα Ε), με την οποία μας επεξήγησε ότι, παρά το γεγονός της πλήρους αναγνώρισης εκ μέρους του της

σημασίας της διαφάνειας, «ωστόσο η συγκεκριμένη έρευνα, λόγω της φύσεώς της, εγείρει θέματα πέραν της εθνικής ασφάλειας και ενδεχομένως, να μην πρέπει ολόκληρο το πόρισμα ή μέρος αυτού να δημοσιοποιηθεί, είτε άμεσα είτε μεταγενέστερα, για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Παραθέτουμε, ως παράδειγμα, την περίπτωση όπου καταγράφονται ποινικές ευθύνες εμπλεκομένων προσώπων οι οποίοι δεν θα ήταν προς το δημόσιο συμφέρον να ενημερωθούν εκ των προτέρων και πριν την λήψη απόφασης από τα αρμόδια όργανα, με τη δημοσιοποίηση του πορίσματος».

15. Η πιο πάνω επιστολή κατέληγε με την κάτωθι διαβεβαίωση εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα:

«Προς άρση οποιωνδήποτε αμφιβολιών, επαναλαμβάνω την πρόθεσή μου για δημοσιοποίηση του πορίσματος ή μέρους αυτού, κατόπιν μελέτης και συνεννόησης με τον Πρόεδρο και τα Μέλη της Ερευνητικής Επιτροπής, στην έκταση που κρίνω ότι δεν παραβλάπτεται το δημόσιο συμφέρον».

Πώς φτάσαμε στις Κατ' εξαίρεση Πολιτογραφήσεις Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών

16. Η πολιτογράφηση αλλοδαπών, γενικά, ρυθμίζεται από το άρθρο 111 του βασικού Νόμου του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002 (Ν.141(Ι)/2002). Το άρθρο αυτό, δεν αναφέρεται, per se, σε κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις και είναι αποκλειστική αρμοδιότητα, για τις εν λόγω πολιτογραφήσεις αλλοδαπών, του Υπουργού Εσωτερικών. Συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό, το οποίο εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα πάρα τις τροποποιήσεις που έλαβαν χώρα από το 2013 και μετά, συμπεριλαμβανομένου και του περί Αρχείου Πληθυσμού (Τροποποιητικού) (Αρ. 2) Νόμου του 2020 (Ν. 113(Ι)/2020), ημερομηνίας 17.08.2020, αναφέρει τα εξής:

«111. Ο Υπουργός, όταν υποβληθεί σ' αυτόν αίτηση κατά τον καθορισμένο τύπο και τρόπο από οποιοδήποτε αλλοδαπό ενήλικα και με πλήρη ικανότητα, ο οποίος ικανοποιεί τον Υπουργό ότι κατέχει τα προσόντα για πολιτογράφηση

σύμφωνα με τις διατάξεις του Τρίτου Πίνακα, δύναται να χορηγήσει σ' αυτόν πιστοποιητικό πολιτογράφησης. Το πρόσωπο αυτό, στο οποίο χορηγείται το πιστοποιητικό πολιτογράφησης, μόλις δώσει επίσημη διαβεβαίωση πίστεως στη Δημοκρατία, στον τύπο που καθορίζεται στο Δεύτερο Πίνακα, καθίσταται πολίτης της Δημοκρατίας κατόπιν πολιτογράφησης, από την ημερομηνία κατά την οποία χορηγείται σ' αυτόν το πιο πάνω πιστοποιητικό:

Νοείται ότι, με πρόταση του Υπουργού σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη περίπτωση ή κατηγορία περιπτώσεων, το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να απορρίψει την αίτηση για χορήγηση πιστοποιητικού πολιτογράφησης, εκτός εάν ο αιτητής αποκηρύξει την ιδιότητα του πολίτη οποιασδήποτε άλλης χώρας την οποία αυτός κατέχει.».

17. Προϋπόθεση για να δύναται ο Υπουργός Εσωτερικών να αποδεχτεί αίτηση πολιτογράφησης και να προχωρήσει με απόφασή του στην πολιτογράφηση αλλοδαπού, είναι να υποβάλλεται ***«κατά τον καθορισμένο τύπο και τρόπο»*** που προνοεί ο Νόμος και να ικανοποιούνται τα κριτήρια του Πίνακα 3 του άρθρου 111 του ιδίου Νόμου. Ο Τρίτος Πίνακας, ο οποίος είναι αναπόσπαστο μέρος του Νόμου, προνοούσε (πριν από την τροποποίησή του, το 2013), τα εξής:

« ΤΡΙΤΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

(Άρθρο 111)

ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

1. Με την τήρηση των διατάξεων της αμέσως προηγούμενης παραγράφου, τα προσόντα για πολιτογράφηση αλλοδαπού που αιτείται τέτοια πολιτογράφηση, είναι τα ακόλουθα:

   (α) Διαμονή στη Δημοκρατία για όλο το χρονικό διάστημα των αμέσως προηγούμενων 12 μηνών από την ημερομηνία της αίτησης, και

   (β) κατά τη διάρκεια των αμέσως προηγούμενων από το πιο πάνω αναφερόμενο δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα επτά ετών, είτε διέμενε στη Δημοκρατία, είτε διετέλεσε στη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας, είτε

μερικώς το ένα και μερικώς το άλλο, για χρονικά διαστήματα που αθροισμένα να μην είναι λιγότερα των τεσσάρων ετών: Νοείται ότι οι φοιτητές, επισκέπτες και αυτοεργοδοτούμενοι, καθώς και οι αθλητές, προπονητές, τεχνικοί αθλημάτων, οικιακοί βοηθοί, νοσοκόμοι και οι εργαζόμενοι σε Κύπριους ή ξένους εργοδότες ή σε υπεράκτιες εταιρείες, που διαμένουν στη Δημοκρατία αποκλειστικά με σκοπό την εργασία, όπως επίσης και οι σύζυγοι, τα τέκνα ή άλλα εξαρτώμενά τους πρόσωπα, πρέπει, κατά τη διάρκεια των αμέσως προηγούμενων τουλάχιστον επτά ετών να συγκεντρώνουν συνολική διαμονή στη Δημοκρατία τουλάχιστον επτά ετών, από την οποία το ένα έτος αμέσως πριν την ημερομηνία υποβολής της αίτησής τους η διαμονή του να είναι συνεχής,

(γ) είναι καλού χαρακτήρα, και

(δ) έχει πρόθεση σε περίπτωση χορήγησης σ' αυτόν πιστοποιητικού—

(i) να διαμένει στη Δημοκρατία,
(ii) να εισέλθει ή να εξακολουθήσει να διατελεί στη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας ή υπηρεσία σε διεθνή οργανισμό του οποίου η Δημοκρατία είναι μέλος ή υπηρεσία σε οποιοδήποτε σύνδεσμο, εταιρεία ή σώμα που ιδρύθηκε στη Δημοκρατία.

2. Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, εάν θεωρεί αυτό σωστό από τις ειδικές περιστάσεις οποιασδήποτε συγκεκριμένης περίπτωσης—

(α) Να επιτρέψει όπως συνεχόμενο χρονικό διάστημα δώδεκα μηνών το οποίο έληξε όχι περισσότερο των έξι μηνών πριν την ημερομηνία της αίτησης να λογισθεί, για τους σκοπούς της υποπαραγράφου (α) της παραγράφου 1 του παρόντα Πίνακα, ως να είχε αμέσως προηγηθεί της προαναφερόμενης ημερομηνίας,

(β) να επιτρέψει, σε περίπτωση προσώπου Κυπριακής καταγωγής, όπως διαμονή σε ξένη χώρα πριν τις 16 Αυγούστου, 1960 λογισθεί, για τους

σκοπούς της υποπαραγράφου (β) της παραγράφου 1 του παρόντα Πίνακα, ως να ήταν διαμονή στη Δημοκρατία. Για τους σκοπούς της υποπαραγράφου αυτής, «πρόσωπο Κυπριακής καταγωγής» έχει την έννοια που αποδίδεται στον όρο αυτό στο εδάφιο (1) του άρθρου 110 του Νόμου αυτού,

(γ) να επιτρέψει όπως διαμονή στην πρώην Αποικία της Κύπρου, ή υπηρεσία στην Κυβέρνησή της, πριν τις 16 Αυγούστου 1960, λογισθεί, για τους σκοπούς της υποπαραγράφου (β) της παραγράφου 1 του παρόντα Πίνακα, ως εάν να ήταν διαμονή στη Δημοκρατία ή υπηρεσία σ' αυτή,

(δ) να επιτρέψει όπως χρονικά διαστήματα διαμονής ή υπηρεσίας νωρίτερα των οκτώ ετών, πριν την ημερομηνία της αίτησης, περιλαμβανομένων χρονικών διαστημάτων διαμονής τα οποία δυνατό να επιτραπούν σύμφωνα με την υποπαράγραφο (β) της παραγράφου αυτής να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό του αναφερόμενου συνόλου στην υποπαράγραφο (β) της παραγράφου 1 του παρόντα Πίνακα,

(ε) να επιτρέψει όπως πολιτογραφηθεί πρόσωπο Κυπριακής καταγωγής, το οποίο αποκήρυξε την κυπριακή υπηκοότητα, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα. Για τους σκοπούς της παρούσας υποπαραγράφου «πρόσωπο Κυπριακής καταγωγής» έχει την υπό του εδαφίου (1) του άρθρου 110 του Νόμου αυτού έννοια,

(στ) να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση στο Νόμο

18. Η έννοια της κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης υπάρχει μόνο στην υποπαράγραφο (στ) της 2ης παραγράφου του πιο πάνω Πίνακα. Επαναλαμβάνουμε ότι η Παράγραφος 2(στ), αναφέρει τα εξής:

«2. Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, εάν θεωρεί αυτό σωστό από τις ειδικές περιστάσεις οποιασδήποτε συγκεκριμένης περίπτωσης—

……………………………………………………………………………………..

………………………………………………………………………………………

(στ) να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων».

19. Είναι γεγονός ότι η παρ.2(στ), εισάγει την έννοια της κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών και τον νόμιμο μηχανισμό πραγματοποίησής της. Πάντως, σε κανένα σημείο της πιο πάνω διατύπωσης δεν εμπεριέχεται συγκεκριμένη αναφορά σε κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Ωστόσο, επιτρέπει γενικά κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών, η οποία είναι το αποτέλεσμα απόφασης, και όχι πλέον, του Υπουργού Εσωτερικών, αλλά του Υπουργικού Συμβουλίου (στη βάση, προφανώς, προτάσεως του Υπουργού Εσωτερικών). Επομένως, για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση η δικαιοδοσία περιέρχεται στο Υπουργικό Συμβούλιο. Το Υπουργικό Συμβούλιο με απόφασή του, αν ο υπό πολιτογράφηση αλλοδαπός κρίνεται ότι παρέχει ***«υψίστου επιπέδου υπηρεσίες προς τη Δημοκρατία»*** που πρέπει να αναφέρονται στη σχετική απόφασή του και ***«για λόγους δημοσίου συμφέροντος»***, δύναται να παραχωρήσει την αιτηθείσα πολιτογράφηση. Επιπρόσθετα, εμπλέκεται στις κατ'

εξαίρεση πολιτογραφήσεις και η Βουλή, εφόσον ο Νόμος προνοεί ***«ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων».***

20. Λογικό συνεπακόλουθο της 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου, όπως παρουσιάστηκε και επεξηγήθηκε πιο πάνω, είναι το γεγονός ότι στη διαμόρφωση της τελικής απόφασης για συγκεκριμένη κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, οποιουδήποτε αλλοδαπού (επομένως δε, και αλλοδαπού επενδυτή και/ ή επιχειρηματία), αμέσως εμπλεκόμενες πολιτειακές οντότητες είναι:

(i) Ο Υπουργός Εσωτερικών ο οποίος καταθέτει τη σχετική πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο, αφού έχει ενημερωθεί «εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων».

(ii) Το Υπουργικό Συμβούλιο, ενώπιον του οποίο κατατέθηκε η σχετική πρόταση από τον Υπουργό Εσωτερικών, για το κατά πόσο η συνεδρία που πραγματοποιήθηκε στη βάση των σχετικών συνταγματικών προνοιών που ρυθμίζουν τις εξουσίες του και η απόφαση του συνάδει με τις πρόνοιες της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα.

Η ρύθμιση με αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου μιας διαδικασίας κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών

21. Η αρχή της προσπάθειας της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας για θεσμοποίηση διαδικασίας προσέλκυσης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, μέσα από την κατ' εξαίρεση πολιτογράφησή τους, είναι η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 11 Ιουλίου, 2007. Η εν λόγω Απόφαση (Αρ. Απόφασης 65.824), λήφθηκε με Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο με Αρ. Πρότασης 879/2007 και θέμα:

«Κριτήρια και όροι για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών/ επιχειρηματιών με βάση την παράγραφο 2(στ), του Τρίτου Πίνακα, των περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμων 2002-2003».

Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου, 2007

22. Στο πιο πάνω πλαίσιο, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε, όπως αναφέρεται στο Απόσπασμα από τα Πρακτικά της Συνεδρίας της 11ης Ιουλίου, 2007 (αντίγραφο συνάπτεται στο Παράρτημα ΣΤ), να εγκρίνει:

«κριτήρια και όρους, για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών/ επιχειρηματιών, με βάση την παράγραφο 2(στ) του Τρίτου Πίνακα των περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμων 2002-2004».

23. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η πιο πάνω απόφαση του Υπουργικό Συμβούλιο, καταλήγει με τον ακόλουθο τρόπο:

«Ουδέν των ανωτέρω επηρεάζει την απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου στη λήψη Απόφασης.

51. Τα πιο πάνω κριτήρια/ όροι θα ισχύουν μέχρι την οριστική διαμόρφωση σχετικού τροποποιητικού ή σχεδίου κανονισμών, στο οποίο και θα περιληφθούν.».

24. Η πρώτη αυτή απόφαση είναι ιδιαιτέρως σημαντική. Αριθμός από τις αποφάσεις του Υπουργικό Συμβούλιο που ακολούθησαν με σκοπό τον καθορισμό νέων κριτηρίων, την αναπροσαρμογή υφιστάμενων ή την κατάργησή τους, διατηρούν την ίδια δομή και καταλήγουν στην ίδια επισήμανση, όπως η απόφαση της 11ης Ιουλίου 2007. Η συνεχιζόμενη για σειρά ετών έλλειψη ικανοποιητικής νομοθετικής ρύθμισης και κανονισμών, δημιούργησαν τεράστια κενά και προβλήματα, αλλά και αντίστοιχες ευκαιρίες για επιτήδειους (ποικιλόμορφων σχημάτων και ρόλων) να εκμεταλλευτούν τις εγγενείς αυτές αδυναμίες, καταχρώμενοι την προσπάθεια και ενίοτε παρανομούντες, αλλά και με διάφορες υπερβολές.

Η αναγκαιότητα και ο σκοπός της Ενδιάμεσης Έκθεσης

25. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε από την κατάχρηση της προσπάθειας σχετικά με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, μέσα από την κατ' εξαίρεση

πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών/ επενδυτών και μελών των οικογενειών τους και την έκθεση διεθνώς που ακολούθησε, προκάλεσε σοβαρές και ιδιαίτερα αρνητικές αντιδράσεις και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση και από άλλους διεθνείς οργανισμούς.

26. Ταυτόχρονα, συγκλόνισε την κοινή γνώμη στο εσωτερικό. Δικαιολογημένα προκάλεσε μια πρωτοφανή αναστάτωση στους πολίτες της Δημοκρατίας, είτε ζουν στην Κύπρο είτε στο εξωτερικό. Το αίτημα για πλήρη αντικειμενική και αμερόληπτη διερεύνηση των γεγονότων και τον καταλογισμό ευθυνών στους υπευθύνους για την πρωτοφανή αυτή συγκυρία, ήταν και είναι διάχυτο στην κοινωνία. Σχετίζεται, επίσης, και με την εξίσου δικαιολογημένη απαίτηση διερεύνησης του ενδεχομένου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας, όπου αυτό καταδεικνύεται εκ των πραγμάτων και δικαιολογείται από το Νόμο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Ο Γενικός Εισαγγελέας, ανταποκρινόμενος στο αίτημα αυτό, προχώρησε στον διορισμό της Ερευνητικής Επιτροπής, στις 7.9.2020, ύστερα από δημοσίευση του σχετικού Διατάγματος στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, κατά τον τρόπο και τη σύνθεση που περιγράφονται στις παραγράφους 2 και 3 πιο πάνω.

27. Για τους λόγους που επεξηγήθηκαν ήδη, (στην παράγραφο 10, πιο πάνω) η Ερευνητική Επιτροπή είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένη να εξαντλήσει πλήρως την εννεάμηνη προθεσμία που επιτρέπει ο Νόμος για ολοκλήρωση των εργασιών της, νοουμένου ότι έχει εξασφαλιστεί η προς τούτο απαιτούμενη έγκριση από τον Γενικό Εισαγγελέα. Επειδή, όμως, το έργο της Ερευνητικής Επιτροπής βρίσκεται ήδη σε αρκετά προχωρημένο στάδιο, με αποτέλεσμα την κάλυψη σε επαρκή βαθμό σημαντικού μέρους των Όρων Εντολής, έχει ήδη καταλήξει σε καθοριστικής σημασίας γενικά και ειδικά συμπεράσματα που σχετίζονται με το ανατεθέν σ' αυτήν έργο και την εντολή που έλαβε. Αποφάσισε, επομένως, με δεδομένη και την προσήλωσή της στην αρχή της διαφάνειας, όπως επεξηγήθηκε στις παραγράφους 11-15, να προχωρήσει στην έκδοση της παρούσης Ενδιάμεσης Έκθεσης, η οποία αποτελεί μέρος του υπό του Νόμου προβλεπόμενου Πορίσματος της Ερευνητικής Επιτροπής, αλλά δεν την αντικαθιστά.

Η αναγκαιότητα της Ενδιάμεσης Έκθεσης

28. Με την έκδοση της παρούσης Ενδιάμεσης Έκθεσης, ικανοποιείται η ανάγκη για:

(α) έγκαιρη ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα και επομένως των Αρμόδιων Αρχών για ορισμένα ευρήματα και συμπεράσματα γενικού χαρακτήρα που ενδεχομένως να κριθεί σκόπιμο να χρησιμοποιηθούν για διόρθωση ανεπιθύμητων καταστάσεων, σε διοικητικό επίπεδο, σε αριθμό Υπουργείων, και στην ίδια την Βουλή των Αντιπροσώπων.

(β) έγκαιρη ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα για ευρήματα που σχετίζονται με ενδεχόμενα ποινικά και άλλα αδικήματα και διευκόλυνση του ιδίου και των Διωκτικών Αρχών στην περαιτέρω διερεύνηση και εξέταση τους κατά πόσο υφίστανται πειθαρχικά, ποινικά και/ή άλλα αδικήματα. Επίσης δε, και εξέταση του ενδεχομένου για αποστέρηση της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας σε ορισμένες περιπτώσεις κατ’ εξαίρεση πολιτογράφησης, που συντελέσθησαν μεταξύ άλλων κατά τρόπο μη συνάδοντα με τον Νόμο, εξ’ υπαιτιότητας του πολιτογραφηθέντος αλλοδαπού.

(γ) μεγιστοποίηση της διαφάνειας σχετικά με τις εργασίες της Ερευνητικής Επιτροπής και την ικανοποίηση του δικαιολογημένου αιτήματος της κοινωνίας, για τάχιστη διερεύνηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, η οποία προκάλεσε πρωτοφανή δυσφήμιση της Κυπριακής Δημοκρατίας στο εξωτερικό και μία αναστάτωση της κοινής γνώμης.

(δ) δυνατότητα ενημέρωσης των ευρωπαϊκών αρχών για το έργο που επιτελεί η Ερευνητική, το εύρος του και την ποιότητα των ευρημάτων τα οποία προκύπτουν, ύστερα από την αμερόληπτη, αντικειμενική και ανεξάρτητη προσπάθεια της Επιτροπής για κάλυψη των Όρων Εντολής, η οποία της ανατέθηκε.

Σκοπός της Ενδιάμεσης Έκθεσης

29. Η παρούσα Ενδιάμεση Έκθεση της Ερευνητικής, αποσκοπεί μέσα από εμπεριστατωμένη παρουσίαση μέρους του μέχρι τώρα επιτελεσθέντος έργου της, να ικανοποιήσει τις συγκεκριμένες ανάγκες που καταγράφονται πιο πάνω. Το μέγεθος της παρούσης Έκθεσης, είναι αναπόφευκτα ανάλογο με το μέγεθος του ανατεθέντος έργου και με τη νομική και επιχειρησιακή πολυπλοκότητα και περιπλοκότητά του, η οποία σχετίζεται με θεμελιώδεις έννοιες δικαίου και αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου.

ΚΕΦ.2. ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

1. Στις παραγράφους 14-22 της Εισαγωγής στην παρούσα Ενδιάμεση Έκθεση έχει σκιαγραφηθεί, ο τρόπος διαμόρφωσης ενός θεσμοποιημένου πλαισίου κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Ο τρόπος αυτός θεσπίστηκε και εφαρμόστηκε από την Απόφαση (Αρ. Απόφασης 65.824) του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 11 Ιουλίου 2007. Κύρια συστατικά στοιχεία της εν λόγω απόφασης είναι:

(α) Η αξιοποίηση του εξουσιοδοτικού Νόμου, δηλαδή του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002 (ως ίσχυε κατά την ημερομηνία της πιο πάνω απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου), που επέτρεπε, εξαιτίας της υποπαραγράφου (στ) της παραγράφου 2 του Τρίτου Πίνακα του του Νόμου[1], κατ' εξαίρεση συγκεκριμένου προσόντος που προϋποθέτει ο εν λόγω Νόμος (Τρίτος Πίνακας, του Νόμου), τί θα πρέπει να διαθέτει ο αιτούμενος πολιτογράφηση αλλοδαπός προκειμένου να πολιτογραφηθεί. Πρόκειται για το προσόν σχετικά με τη χρονική διάρκεια διαμονής του στην Κύπρο, πριν από την ημερομηνία υποβολής αίτησης για πολιτογράφηση, όπως καθορίζεται στις υποπαραγράφους (α) και (β) της παραγράφου 1 του Τρίτου Πίνακα[2].

(β) Ο καθορισμός, ύστερα από Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, συγκεκριμένων κριτηρίων που πρέπει να ικανοποιεί ο αιτούμενος πολιτογράφηση αλλοδαπός επενδυτής ή επιχειρηματίας, προκειμένου το Υπουργικό Συμβούλιο να αποφασίσει εξαίρεσή του από τα κριτήρια χρονικής διάρκειας παραμονής στη Δημοκρατία, πριν από την υποβολή αίτησης

[1] Σχετική συνοπτική του περιεχομένου της εν λόγω απόφασης στις παραγράφους 16-19, της Εισαγωγής στην παρούσα Ενδιάμεση Έκθεση

[2] Παράγραφο 15 στην Εισαγωγή, πιο πάνω

πολιτογράφησης, εφαρμόζοντας την υποπαράγραφο 2(στ) της παραγράφου 2 του Τρίτου Πίνακα, όπως ίσχυε πριν από τις τροποποιήσεις της 30ης Απριλίου, 2013.

2. Από την πιο πάνω ανάλυση, προκύπτει ότι το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο εφαρμοζόταν για σκοπούς πολιτογραφήσεων, συνίστατο από τη συνέργεια του κατάλληλου εξουσιοδοτικού νόμου, ως εκάστοτε τροποποιείται και αντικαθίσταται, με τα εκάστοτε ισχύοντα εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου κριτήρια κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Ο εξουσιοδοτικός νόμος, προφανώς είναι ο περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμος του 2002, ως εκάστοτε τροποποιείται (σε ό,τι ακολουθεί στο παρόν κεφάλαιο της Ενδιάμεσης Έκθεσης θα αναφέρεται ως ο «Νόμος»). Τα δε εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου κριτήρια κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών, είναι τα εκάστοτε ισχύοντα κριτήρια, ανάλογα με το πώς μεταβάλλονται από αποφάσεις του Υπουργικό Συμβούλιο.

3. Η υπό αναφορά και διερεύνηση περίοδος, άρχεται από την ημερομηνία έκδοσης των πρώτων εξ αποφάσεως κριτηρίων του Υπουργικού Συμβουλίου, δηλαδή από την 11η Ιουλίου, 2007 και ολοκληρώνεται στις 17 Αυγούστου, 2020, όπως προνοείται στο άρθρο 4(1) του περί του Διορισμού από το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Ερευνητικής Επιτροπής των Κατ' εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών Διάταγμα του 2020. Στη διάρκεια της υπό αναφορά και διερεύνηση περιόδου, πραγματοποιήθηκαν τροποποιήσεις του εξουσιοδοτικού Νόμου που αφορούν στο Έβδομο Κεφάλαιο, το οποίο σχετίζεται με τα θέματα πολιτογραφήσεων. Εκδόθηκαν 6 εξ αποφάσεως Υπουργικών Συμβουλίων συστήματα κριτηρίων για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών.

Ο εξουσιοδοτικός Νόμος: Πώς εξελίχθηκε στην υπό αναφορά περίοδο

4. Ο περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμος είναι καταργητικός Νόμος. Συγκεκριμένα το άρθρο 124(1) αναφέρει το εξής:

«***Με τον Νόμο αυτό οι ακόλουθοι Νόμοι καταργούνται:***

(α) Ο περί Καταχωρήσεως Γεννήσεων και Θανάτων Νόμος.

(β) Ο περί Εγγραφής των Κατοίκων Νόμος.

(γ) Ο περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμος.

(δ) Ο περί Εγγραφής Εκλογέων και Εκλογικού Καταλόγου Νόμος.»

5. Επιπρόσθετα ιδιαίτερη σημασία για τους σκοπούς της Ερευνητικής Επιτροπής ενέχει το εδάφιο (2) του πιο πάνω άρθρου το οποίο προνοεί ότι:

«***Οι Κανονισμοί που εκδόθηκαν δυνάμει των διατάξεων των πιο πάνω Νόμων που καταργούνται, μέχρι να τροποποιηθούν ή ανακληθούν με Κανονισμούς που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου αυτού, εφαρμόζονται σαν να εκδόθηκαν δυνάμει των διατάξεων του Νόμου αυτού***.»

Η διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου

6. Σημειώνεται ότι η ευρύτατη διακριτική ευχέρεια για κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο παρέχεται από τον εξουσιοδοτικό νόμο, τον περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο Ν.141(Ι)/2002 ως τροποποιήθηκε.

Κανονισμοί και θεσμοί

7. Κατά τη διάρκεια της υπό αναφορά και διερεύνηση περιόδου δεν εκδόθηκαν Κανονισμοί σύμφωνα με το άρθρο 124 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002. Επομένως, ενόψει των ανωτέρω ισχύουν και εφαρμόζονται οι Κανονισμοί που εκδόθηκαν στο πλαίσιο του καταργηθέντος περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμου του 1967.

8. Το άρθρο 6 του περί του Πολίτου της *Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμου* του 1967 *(Ν.* 43/1967), προνοεί ότι η υποβαλλόμενη στον Υπουργό Εσωτερικών αίτηση πολιτογράφησης οφείλει να υποβάλλεται ***«επί τούτω κατά τον καθορισμένον τρόπον»***. Προφανώς, η αίτηση για πολιτογράφηση στο πλαίσιο του υπό συζήτηση

Νόμου, οφείλει να υποβάλλεται με συγκεκριμένο τύπο αίτησης, εξαιτίας της απαίτησης για υποβολή της κατά τον καθορισμένο τρόπο. Το άρθρο 2 του περί ερμηνείας Νόμου ορίζει την έννοια «καθωρισμένος», ότι σημαίνει «καθοριζόμενος από το Νόμο στον οποίο η λέξη συναντάται ή από οποιοδήποτε δημόσιο έγγραφο που εκδίδεται με βάση το Νόμο αυτό[3]». Ο βασικός Νόμος του 1967, δεν καθορίζει τον τρόπο υποβολής της αίτησης. Ωστόσο, το άρθρο 12(1) του εν λόγω Νόμου, προνοεί για τη δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου για έκδοση Κανονισμών για πραγμάτωση των σκοπών του περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμου του 1967. Στο πλαίσιο πραγμάτωσης των σκοπών του εν λόγω Νόμου, οι σχετικοί Κανονισμοί προνοούν και τον τύπο αίτησης πολιτογράφησης, στα πλαίσια του άρθρου 6 του Νόμου. Πράγματι, στις 10 Ιανουάριου 1969, δημοσιεύτηκαν στην επίσημη εφημερίδα της Κυβερνήσεως οι περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Κανονισμοί του 1969. Στους εν λόγω Κανονισμούς, περιλαμβάνεται και πρόνοια για τον «καθωρισμένον τρόπο» υποβολής της αίτησης από οποιοδήποτε ενήλικο αλλοδαπό για πολιτογράφηση, δυνάμει του άρθρου 6 του περί του Πολίτου της *Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμου* του 1967 (*Ν*. 43/1967). Οι Κανονισμού αυτοί, γνωστοί ως «οι περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Κανονισμοί του 1969» περιγράφουν στον Κανονισμό 11 τον εν λόγω τύπο και αναφέρουν τα εξής:

«(1) Πάσα αίτησις προς χορήγησιν πιστοποιητικού πολιτογρα φήσεως, γενομένη δυνάμει του άρθρου 6 του Νόμου καί του συνημμένου αύτω Δευτέρου Πίνακος, θέλει υποβάλλεται έν τω Τύπω 1, τώ έκτιθεμένω έν τω συνημμένω τοις παρουσι Κανονισμοις Δευτέρω Πίνακι.»

Ο καθορισμένος τύπος για υποβολή αίτησης πολιτογράφησης

9. Επομένως, σύμφωνα με τους πιο πάνω Κανονισμούς ο καθορισμένος πλέον τρόπος υποβολής της αίτησης, παρουσιάζεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ, όπου

[3] Το άρθρο 2(1) του περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμου του 1967 (*Ν*. 43/1967), αναφέρει τα εξής:

> ***"καθωρισμένος" σημαίνει τον καθωρισμένον διά Κανονισμών εκδοθέντων δυνάμει του παρόντος Νόμου.***

συνάπτεται ο τύπος αίτησης Μ127. Επισημαίνεται ότι οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις των υπό συζήτηση Κανονισμών, δεν επέφεραν οποιεσδήποτε τροποποιήσεις του εν λόγω κανονισμού ήτοι του Κανονισμού 11, ο οποίος καθορίζει τον τρόπο υποβολής της αίτησης για πολιτογράφηση. Σημειώνεται επίσης, ότι επειδή ουδέποτε εκδόθηκαν Κανονισμοί για τον Περί Αρχείου Πληθυσμό Νόμου του 2002, ο οποίος κατήργησε τον περί του Πολίτου της *Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμο* του 1967 *(Ν.* 43/1967), στην περίοδο που εξετάζεται από την Επιτροπή εφαρμόζονται και οι περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Κανονισμοί του 1969. Κατά συνέπεια, εξακολουθεί να ισχύει το έντυπο Μ127. Στην πραγματικότητα αυτό ισχύει ακόμα και μετά την τελευταία τροποποίηση[4] του περί του Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2020 και τη θεσμοποίηση σχετικών Κανονισμών. Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 111 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002, ρητώς απαιτεί υποβολή αίτησης κατά τον καθορισμένο «τύπο και τρόπο».

Το αποτέλεσμα της παράτυπης χρήσης του τύπου Μ127, παρεμπόδιζε την επαρκή διαπίστωση του μοναδικού προσόντος σε οποιαδήποτε μορφή νομίμου πολιτογράφησης, ουδέν μπορεί «να εξαιρεθεί», δηλαδή του προσόντος του «καλού χαρακτήρα», στο στάδιο αξιολόγησης της αίτησης. Όπως σημειώθηκε πιο πάνω, σχετίζεται με σοβαρές θεσμικές αδυναμίες που προκύπτουν από το γεγονός ότι **για δεκατρία συναπτά έτη** από την έναρξη του προγράμματος των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, η Πολιτεία απέτυχε να αντικαταστήσει τους Κανονισμούς που συνδέονται με τον περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμο του 1967, με κατάλληλους Κανονισμούς που να συνάδουν με τις νέες αναγκαιότητες που επέφερε το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Ο τύπος αίτησης Μ127, δεν είναι μόνο απηρχαιωμένος, αλλά και εντελώς άσχετος με το αντικείμενο της αίτησης πολιτογράφησης των αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Η κατάσταση αυτή, ουδόλως συμβάλλει στην ορθότητα της εξέτασης της αίτησης προς ανίχνευση της νομιμότητας και πληρότητας των υποβαλλόμενων δικαιολογητικών και ούτε ενθαρρύνει τη διασφάλιση μιας τέτοιας αξιολόγησης ιδιαίτερα του Καλού χαρακτήρα του επενδυτή. Δυστυχώς, ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει, διότι τα κενά αυτά φαίνεται να έτυχαν

[4] Πρόκειται για τους περί Τιμητικής Πολιτογράφησης για Λόγους Δημοσίου Συμφέροντος και Πολιτογράφησης Αλλοδαπών Επιχειρηματιών ή Επενδυτών Κανονισμούς του 2020.

εκμετάλλευσης από διάφορους παρόχους, πιθανόν δε, η ίδια η παράτυπη αίτηση να παρέσυρε σε δυστοπίες και ή παρανομίες τους εν λόγω παρόχους. Η αίτηση Μ127, δυστυχώς, ήταν εγγενώς παραπλανητική για χρήση στις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις, όπως προκύπτει από απλή ανάγνωση των διατυπώσεων που περιλαμβάνει.

Οι δυνατότητες για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών από το 2007 μέχρι τις 29 Απριλίου 2013

10. Στη διάρκεια της πιο πάνω περιόδου, όπως επεξηγήθηκε ήδη, το Υπουργικό Συμβούλιο είχε, σύμφωνα με την παράγραφο 2(στ), τη διακριτική εξουσία, αν το έκρινε ορθό, από τις ειδικές περιστάσεις συγκεκριμένης περίπτωσης, να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, (οι οποίες θα πρέπει να αναφέρονται στη σχετική απόφαση του), για λόγους δημοσίου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός ανεξάρτητα από τον χρόνο διαμονής ο οποίος προβλέπεται στην παράγραφο 1 του Τρίτου Πίνακα του Νόμου, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.

11. Σχετικά με την πιο πάνω αναφερόμενη διακριτική εξουσία, η Ερευνητική Επιτροπή έχει διαμορφώσει την άποψη, ύστερα από προσεχτική μελέτη του ζητήματος, ότι η εξουσία αυτή επιτρέπει στο Υπουργικό Συμβούλιο, υπό τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, να εγκρίνει κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπού προσώπου. Αναλυτικότερα, οι προϋποθέσεις είναι:

(α) Η σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, παροχή υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία

(β) Οι πιο πάνω υψίστου επιπέδου υπηρεσίες να παρέχονται για λόγους δημοσίου συμφέροντος

(γ) Η παροχή υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, θα πρέπει να αναφέρονται ρητώς (συγκεκριμενοποιούνται) στη σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και

(δ) Απαραιτήτως θα πρέπει να ενημερώνεται εκ των προτέρων, (δηλαδή προτού ληφθεί απόφαση για πολιτογράφηση), η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Περίοδος από το 2007 μέχρι τις 29 Απριλίου 2013. Δυνατότητα πολιτογράφησης συζύγων και ενηλίκων εξαρτωμένων τέκνων

12. Το ζήτημα της πολιτογράφησης συζύγων, ενηλίκων εξαρτωμένων τέκνων των πολιτογραφούμενων αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, απασχόλησε ιδιαιτέρα την Ερευνητική Επιτροπή. Αναμφίβολα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι δυνάμει του άρθρου 110(3) του Νόμου, ο αρμόδιος Υπουργός, δηλαδή ο Υπουργός Εσωτερικών, έχει την εξουσία ***«να μεριμνήσει όπως το ανήλικο παιδί οποιουδήποτε πολίτη της Δημοκρατίας εγγραφεί ως πολίτης της Δημοκρατίας κατόπιν αίτησης που υποβάλλεται κατά τον καθορισμένο τρόπο από το γονέα ή τον κηδεμόνα του παιδιού».*** Κατά συνέπεια, και τα ανήλικα παιδιά πολιτογραφηθέντων αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών μπορούν να πολιτογραφηθούν. Σε ό,τι αφορά, ωστόσο, τις συζύγους και άλλα εξαρτώμενα ενήλικα τέκνα πολιτογραφηθέντων αλλοδαπών, στο πλαίσιο του Νόμου, η Επιτροπή ύστερα από πολύ προσεκτική εξέταση του όλου ζητήματος, έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτό δεν αντίκειται προς τον εξουσιοδοτικό Νόμο, νοουμένου όμως ότι μια τέτοια πολιτογράφηση δεν γίνεται αυτόματα με την πολιτογράφηση του συζύγου, αλλά πραγματοποιείται αυτόνομα. Δηλαδή, ακολουθείται η προβλεπόμενη από το νόμο διαδικασία και η εφαρμογή της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα. Απαιτείται, προφανώς, να ισχύουν και πάλιν οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 11 πιο πάνω τόσο για τις συζύγους όσο και για τα άλλα εξαρτώμενα τέκνα:

(α) παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία

(β) οι υψίστου επιπέδου υπηρεσίες να παρέχονται για λόγους δημοσίου συμφέροντος,

(γ) Η παροχή υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, θα πρέπει να αναφέρονται ρητώς (συγκεκριμενοποιούνται) στη σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και

(δ) Απαραιτήτως θα πρέπει να ενημερώνεται εκ των προτέρων, (δηλαδή προτού ληφθεί απόφαση για πολιτογράφηση), η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Επομένως οποιαδήποτε άλλη μορφή πολιτογράφησης συζύγου και άλλων εξαρτώμενων τέκνων (εκτός από ανήλικα) δεν συνάδει με το Νόμο.

Οι δυνατότητες κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επιχειρηματιών από την 30η Απριλίου 2013 μέχρι τη 14η Φεβρουαρίου 2019

13. Η θεμελιώδης πρόνοια που επέτρεπε, κατά τα ανωτέρω, την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών προσώπων, δηλαδή η παράγραφος 2(στ) του τρίτου πίνακα, καταργήθηκε και ενσωματώθηκε στο άρθρο 111Α **(Τροποποιητικός) Νόμος του 2013 (Ν. 36(Ι)/2013),** της 30ης Απριλίου, 2013. Το άρθρο 111Α αναφέρει τα εξής:

«111Α (1) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, να επιτρέψει, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως τιμητικά πολιτογραφηθεί αλλοδαπός χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(2) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει, να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(3) Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια (1) και (2) απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.».

14. Οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις που επέρχονται με την τροποποίηση του νόμου 36(I)/2013 της 30ης Απριλίου 2013 στη διαδικασία κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών, είναι οι ακόλουθες:

(α) Η εισαγωγή της έννοιας κατ' εξαίρεση «τιμητικής πολιτογράφησης αλλοδαπών», και καθορισμός του τρόπου και προϋποθέσεων υλοποίησής της.

(β) Η ρητή πρόνοια για δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να επιτρέπει κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών. Η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αυτής της κατηγορίας αλλοδαπών, αντιδιαστέλλεται σαφώς με την τιμητικήν κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση.

(γ) Η ρητή πρόνοια για δυνατότητα του Υπουργικό Συμβούλιο να ***«καθορίζει ως ήθελε κατά περίπτωση»*** τους όρους τους οποίους θα πρέπει να πληρούν οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφούμενοι επιχειρηματίες και επενδυτές.

(δ) Σε κάθε μορφή κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης, παραμένει η υποχρέωση της εκτελεστικής εξουσίας να ενημερώνει εκ των προτέρων τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

15. Επισημαίνεται ότι η διαφοροποίηση που επέφερε ο Τροποποιητικός Νόμος 36(I)/2013, της 30ης Απριλίου 2013, επηρεάζει και τον Τρίτο Πίνακα του άρθρου 111 του Νόμου, αφού με την εν λόγω τροποποίηση διαγράφεται η παράγραφος 2(στ) η οποία ουσιαστικά ενσωματώθηκε στο άρθρο 111Α(1).

Επιπτώσεις στο περιεχόμενο της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών

16. Η προϋπόθεση για ***«πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία»*** οι οποίες θα πρέπει να αναφέρονται στην απόφαση του Υπουργικό Συμβούλιο και οι λόγοι «δημοσίου συμφέροντος», δεν υφίστανται πλέον στο άρθρο 111Α(2). Για κατ' εξαίρεση, λοιπόν, πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, αρκεί να ικανοποιούνται οι όροι ***«ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει»*** το Υπουργικό Συμβούλιο και το προσόν (1)(γ) του Τρίτου Πίνακα. Δηλαδή, ο πολιτογραφημένος αλλοδαπός επιχειρηματίας και ή επενδυτής να είναι ***«αμφιβόλου χαρακτήρα»***. Δεν υπάρχει πλέον οποιαδήποτε απαίτηση του Νόμου για λόγους δημοσίου συμφέροντος και για αναφορά στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ή σε υψίστου επιπέδου υπηρεσίες προς τη Δημοκρατία. Αναγκαία προϋπόθεση η οποία τίθεται από το άρθρο 111Α(2), όμως, είναι όπως ο αιτητής είναι αλλοδαπός επιχειρηματίας και/ή επενδυτής.

Η τροποποίηση του άρθρου 111Α του Νόμου με το Ν.9(Ι)/2019

17. Στις 15 Φεβρουαρίου 2019, δημοσιεύτηκε η τροποποίηση του άρθρου 111Α του Νόμου με τον Ν.9(Ι)/2019. Με την τροποποίηση αυτή, το εν λόγω άρθρο διαμορφώθηκε όπως πιο κάτω:

«111Α(1) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, να επιτρέψει, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως τιμητικά πολιτογραφηθεί αλλοδαπός χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(2) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(3) Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια (1) και (2) απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.

(4) Για τους σκοπούς των διατάξεων των εδαφίων (1) και (2), το Υπουργικό Συμβούλιο εκδίδει Κανονισμούς δυνάμει του εδαφίου (1) του άρθρου 117 στους οποίους καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις υπό τα οποία επιτρέπεται η τιμητική πολιτογράφηση για λόγους δημοσίου συμφέροντος και η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.».

18. Ωστόσο, η τροποποίηση αυτή δεν είχε άμεση ισχύ. Το άρθρο 3 του Ν.9(Ι)/2019, προνοούσε τα εξής:

«3(1) Με την επιφύλαξη των διατάξεων του εδαφίου (2), ο παρών Νόμος τίθεται σε ισχύ την 31η Ιανουαρίου 2020.

(2) Οι όροι υπό τους οποίους διενεργείται η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, όπως αυτοί έχουν καθοριστεί δυνάμει των διατάξεων του εδαφίου (2) του άρθρου 111Α του βασικού νόμου από το Υπουργικό Συμβούλιο πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο Κανονισμών.».

Ο ισχύων εξουσιοδοτικός νόμος για την περίοδο από 15 Φεβρουαρίου 2019 μέχρι την 31^{η} Ιανουαρίου 2020

19. Ενόψει των πιο πάνω, για την περίοδο από 15 Φεβρουαρίου 2019 μέχρι την 31^{η} Ιανουαρίου 2020, ο ισχύων εξουσιοδοτικός νόμος για κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις, είναι ο βασικός περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμος του 2002, όπως διαμορφώθηκε μέτα από την τροποποίηση με τον Ν36(Ι)/2013 της 30^{ης} Απριλίου

2013. Κατά συνέπεια, εξακολουθούν να ισχύουν τα αναφερόμενα στις παραγράφους 16 έως 17 πιο πάνω.

Ο ισχύων εξουσιοδοτικός νόμος για την περίοδο από 1η Φεβρουαρίου 2020 μέχρι 17 Αυγούστου 2020

20. Την 1η Φεβρουαρίου 2020 τέθηκε σε ισχύ η τροποποίηση του βασικού Νόμου που επήλθε με τον Ν9(Ι)/2019, για τους λόγους που επεξηγήθηκαν στην παράγραφο 16. Επομένως, τίθεται σε ισχύ και το τροποποιημένο άρθρο 111Α. Αυτό δεν αναστέλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο τη δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών. Ωστόσο, η δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να καθορίσει ***«όρους ως ήθελε κατά περίπτωση»*** προκειμένου να επιτρέψει την εν λόγω πολιτογράφηση, διαγράφεται και μεταφέρεται σε Κανονισμούς που εκδίδονται από το Υπουργικό Συμβούλιο και εγκρίνεται από τη Βουλή, δυνάμει του εδαφίου (1) του άρθρου 117 του Νόμου.

Οι προβλεπόμενοι κανονισμοί

21. Πλέον σύμφωνα με τα ανωτέρω, οι όροι θα καθορίζονται από τους προβλεπόμενους κανονισμούς οι οποίοι εκδίδονται από το Υπουργικό Συμβούλιο και εγκρίνονται από τη Βουλή σύμφωνα με το άρθρο 111Α(4) του Νόμου. Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι το άρθρο 117(1) του Νόμου κάτω από τον τίτλο «Κανονισμοί και θεσμοί», προνοεί ότι το Υπουργικό Συμβούλιο: ***«μπορεί με Κανονισμούς που κατατίθενται στη Βουλή των Αντιπροσώπων για έγκριση και δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας να προνοήσει γενικά μεν για την πραγμάτωση των σκοπών του Νόμου αυτού και ειδικά-***

(α) (α) Για τον καθορισμό οποιουδήποτε θέματος το οποίο σύμφωνα με το Νόμο αυτό χρειάζεται να καθορισθεί». Επομένως, δηλαδή και τους όρους και τις προϋποθέσεις υπό τους οποίους επιτρέπει πολιτογράφηση αλλοδαπών ***«χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους 1(α), 1(β)***

και 1(δ) του Τρίτου Πίνακα». Και ναι μεν οι εν λόγω ***«όροι και προϋποθέσεις»*** εμπεριέχονται σε Κανονισμούς που είναι στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να τους συντάξει, αλλά πλέον είναι αρμοδιότητα της Βουλής να τους εγκρίνει.

22. Έτσι, η τροποποίηση αυτή του Νόμου, καθιστά τη Βουλή, εκ του ρόλου της εμπλεκόμενη στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου. Πέραν και ουσιαστικότερα από τη μέχρι τότε συμμετοχή της, εξαιτίας της απαίτησης του Νόμου ***«όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων»*** για κάθε κατ'εξαίρεση πολιτογράφηση.

Η καθυστέρηση των εκάστοτε Κανονισμών. Ποιες οι επιπτώσεις στα εξ αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου κριτήρια

23. Παρά το γεγονός ότι η τροποποίηση του Νόμου προέβλεπε εκ νέου τη ψήφιση Κανονισμών από τις 15 Φεβρουαρίου 2019, εντούτοις αυτό έγινε στις 18 Αυγούστου του 2020 με τους περί Τιμητικής Πολιτογράφησης για Λόγους Δημοσίου Συμφέροντος και Πολιτογράφησης Αλλοδαπών Επιχειρηματιών και Επενδυτών Κανονισμούς του 2020. Ο Νόμος προνόησε, όπως επεξηγήθηκε πιο πάνω, για το ενδεχόμενο αυτό, με το άρθρο 3(2) του Ν9(Ι)/2019. Αυτό επιτρέπει τη συνέχιση της ισχύος των όρων, υπό τους οποίους διενεργείται η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση πριν από την έκδοση Κανονισμών. Προφανώς, βέβαια, δεν επιτρέπει την έκδοση αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου με νέους όρους κατά την περίοδο αυτή. Από προσεχτικό έλεγχο που διεξήγαγε η Επιτροπή, στους όρους που εφαρμόζονταν για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση από την 1η Ιανουαρίου, 2020 μέχρι την 17η Αυγούστου, 2020, διαφάνηκε ότι όλοι είχαν καθοριστεί πριν από την έναρξη της ισχύος του τροποποιητικού Νόμου. Από την άποψη αυτή, επομένως, η σχετική διαδικασία ήταν σε ότι αφορά τους όρους για κατ΄ εξαίρεση πολιτογράφηση που σχετίζεται με εκδοθείσες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, καθόλα σύννομη.

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 11 Ιουλίου 2007- 9 Οκτωβρίου 2011

24. Ο Πίνακας Α πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Η νομική βάση ήταν η παράγραφος 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου. Τα κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν από δύο αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο από τη συνάφεια του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Οι εν λόγω αποφάσεις διαμορφώνουν το Πρόγραμμα (Ι), το οποίο αποτελείται από δύο περιόδους, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 65.824, ημερ. 11.7.2007 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 3.1.2011.

(ii) Περίοδος (Β): Αρ. Απόφασης 71.546, ημερ. 4.1.2011 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 9.10.2011.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α					
«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 11/7/2007-23/5/2011»					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΟΝΟΜΑ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ**	**Αριθμός Πολιτογραφήσεων**
(i)	Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002	11.07.2007	09.10.2011		
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α	11.07.2007	03.01.2011	65.824	63
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β	04.01.2011	09.10.2011	71.546	28
			ΣΥΝΟΛΟ		**91**

25. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (Ι) ήταν :

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (Ι) – Περίοδος Α: 11.07.2007 - Αρ. Απόφασης 65.824

Κριτήρια:

1) α) Άμεσες επενδύσεις, τουλάχιστον Λ.Κ. 15 εκ. ή

β) Επιχειρηματικές δραστηριότητες: σύσταση Εταιρείας το έτος που προηγείται του έτους της αίτησης - τουλάχιστον Λ.Κ 50 εκ. ή

γ) Απόδειξη εισαγωγής καινοτόμων τεχνολογιών μεγάλης κλίμακας ή

δ) Καταθέσεις σε Τράπεζες προσωπικές ή εταιρείας στην Κύπρο, υπό τον έλεγχο του αιτούμενου πολιτογράφηση, Κύπρο τουλάχιστον Λ.Κ 10 εκ. τακτικής προθεσμίας πέντε ετών ή

ε) Συνδυασμός των πιο πάνω αξίας Λ.Κ 15 εκ.

2) 30 ετών και άνω

3) Λευκό Ποινικό Μητρώο

4) Διαθέτει μόνιμη κατοικία στην Κύπρο

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (Ι) – Περίοδος Β: 04.01.2011 - Αρ. Απόφασης 71.546

Κριτήρια:

1) Σύζυγος και οικονομικά εξαρτώμενα τέκνα αλλοδαπού επενδυτή, άνω των 18 ετών, αποκτούν επίσης κυπριακή υπηκοότητα, νοουμένου ότι έχει υποβληθεί αίτηση (Μ127) στον Υπουργό.

2) Οικονομικά εξαρτώμενα τέκνα περιλαμβάνουν:

α) φοιτητές μέχρι 28 ετών που φοιτούν σε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με παρακολούθηση προγράμματος (πιστοποιητικό / δίπλωμα / Bachelor / Master).

Δεν συμπεριλαμβάνονται: επαγγελματικοί τίτλοι σπουδών και φοιτητές απόκτησης δεύτερου πιστοποιητικού/διπλώματος/Bachelor/Master.

β) πρόσωπα με βαριά σωματική ή διανοητική αναπηρία, η οποία τους καθιστά ανίκανους να εργαστούν.

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του ΥΣ όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 10.10.2011-23.5.2013

26. Ο Πίνακας Β πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Η νομική βάση ήταν η παράγραφος 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου. Τα κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν από δύο αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο από τη συνάφεια του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Οι εν λόγω αποφάσεις διαμορφώνουν το Πρόγραμμα (ΙΙ), το οποίο αποτελείται από δύο περιόδους, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 72.676, ημερ. 10.10.2011 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 15.4.2013.

(ii) Περίοδος (Β): Αρ. Απόφασης 74.912, ημερ. 16.4.2013 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 23.5.2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β					
«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 10/10/2011-23/5/2013»					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΟΝΟΜΑ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ**	**Αριθμός Πολιτογραφήσεων**
(ii)	Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002	10.10.2011	23.05.2013		
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α	10.10.2011	15.04.2013	72.676	154
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β	16.04.2013	23.05.2013	74.912	13
			ΣΥΝΟΛΟ		167

27. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (ΙΙ) ήταν :

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΙ – Περίοδος Α: 10.10.2011 - Αρ. Απόφασης 72.676

<u>Κριτήρια</u>: Οικονομικά:

1) α) Άμεσες επενδύσεις τουλάχιστον €10 εκ. (i,ii,iii,iv) (ακίνητα, αξιόγραφα κλπ) ή

β) Επιχειρηματικές δραστηριότητες: σύσταση Εταιρείας τα τελευταία 3 έτη που προηγούνται του έτους της αίτησης - τουλάχιστον €10 εκ. ή/και τουλάχιστον το 1/3 των εργοδοτουμένων να είναι πολίτες της Κ.Δ (i,ii,iii,iv) ή

γ) Απόδειξη εισαγωγής καινοτόμων τεχνολογιών μεγάλης κλίμακας (i), ή

δ) Καταθέσεις σε Τράπεζες προσωπικές ή εταιρείας που ο αιτητής είναι μέτοχος στην Κύπρο, τουλάχιστον €15 εκ., τακτής προθεσμίας πέντε ετών. Νοείται ότι οι καταθέσεις πρέπει να είναι δεσμευμένες για τουλάχιστον 5

έτη σε τραπεζικό ίδρυμα της Κ.Δ, αλλιώς δύναται να ανακληθεί η πολιτογράφηση. (i), ή

ε) Συνδυασμός των πιο πάνω αξίας €15 εκ (i), ή

στ) Άμεσα έσοδα/ Αμοιβές υπηρεσιών: σύσταση εταιρείας/εταιρειών, η διαχείριση των οποίων να είναι στην Κ.Δ. και τα τελευταία 3 έτη που προηγούνται του έτους αίτησης να είχαν καταβάλει φορολογία ή/και αμοιβές υπηρεσιών, τουλάχιστον €500.000 κατά μέσο όρο το έτος. (i)

2) 30 ετών και άνω

3) Λευκό Ποινικό Μητρώο από τη χώρα προέλευσης ή την αστυνομία Κύπρου. Επίσης, βεβαίωση ότι δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων των οποίων διατάσσεται η δέσμευση της περιουσίας εντός των ορίων της ΕΕ.

4) Διαμονή στη Δημοκρατία, να διαθέτει μόνιμη κατοικία που υπερβαίνει τις €500.000.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΙ – Περίοδος Β: 16.4.2013 - Αρ. Απόφασης 74.912

1) α) Καταθέσεις €3 εκ. (€2 εκ. Ταμείο Ανάπτυξης Επενδύσεων, €0,5 εκ. Ταμείο Τεχνολογίας, €0,5 εκ. Ταμείο Αλληλεγγύης) 5 έτη δέσμευσης, αλλιώς δυνατόν να ανακληθεί ή

β) Άμεσες επενδύσεις τουλάχιστον €5 εκ.

i) αγορά οικοδομών (που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης)

ii) αγορά επιχειρήσεων ή εταιρειών

iii) αγορά μετοχών δημοσίων εταιρειών

iv) αγορά χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων

v) συμμετοχή σε εταιρεία, με ανάληψη δημοσίου έργου, ή

γ) Επιχειρηματικές δραστηριότητες: Θα πρέπει να είναι μέτοχος σε συσταθείσα εταιρεία στην Κύπρο με κεντρικά γραφεία. Επίσης, πέντε χρόνια πριν από την αίτησή του να κατέβαλε έσοδα €500.000 και να απασχολεί 10 Κύπριους εργαζόμενους. Από κάθε εταιρεία να είναι μόνο δύο μέτοχοι, ή

δ) Ο αιτών να έχει υποστεί απομείωση από Τράπεζα Κύπρου ή Λαϊκή, μετά τις 15 Μαρτίου 2013, τουλάχιστον €3 εκ.

2) Λευκό Ποινικό Μητρώο, να υποβάλει βεβαίωση ότι δεσμεύεται η περιουσία του εντός ΕΕ.

3) Διαμονή στη Δημοκρατία, κατοχή ιδιόκτητης κατοικίας αγοραίας αξίας, τουλάχιστον €500.000.

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του ΥΣ όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 24.5.2013-18.3.2014

28. Ο Πίνακας Γ πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του ΥΣ που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Τα κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν στην απόφαση του ΥΣ, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το ΥΣ αλλά μόνο από τη συμβατότητα του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Η εν λόγω απόφαση διαμορφώνει το Πρόγραμμα (ΙΙΙ), το οποίο αποτελείται από μια περιόδο, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 75.148, ημερ. 24.5.2013 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 18.3.2014.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ					
«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 24/5/2013-18/3/2014»					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΟΝΟΜΑ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ**	**Αριθμός Πολιτογραφήσεων**
(iii)	Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002	24.05.2013	18.03.2014		
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α	24.05.2013	18.03.2014	75.148	114

2. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (ΙΙΙ) ήταν:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΙΙ – Περίοδος Α: 24.5.2013- Αρ. Απόφασης 75.148

Κριτήρια: Οικονομικά:

1) α) Μικτές επενδύσεις και/ή δωρεές σε κρατικά ταμεία: ποσό 2 εκ(+), μετοχές/ομόλογα στην υπό ίδρυση επενδυτική εταιρεία του Κράτους (δυνατή η κατάθεση Γεν. Λογιστήριο) €500.000 ως δωρεά στο Ταμείο Έρευνας Τεχνολογίας, ή

β) Άμεσες επενδύσεις:

(i) Ύψους 5εκ(+), σε οικοδομές, καταστήματα κλπ., όχι αναξιοποίητη γη

(ii) Αγορά εταιρειών/επιχειρήσεων με έδρα και δραστηριότητα την Κύπρο.

(iii) Αγορά μετοχών εγγεγραμμένων στην Κύπρο.

(iv) Αγορά χρηματοοικονομικών στοιχείων (ομόλογα, χρεόγραφα) όπως και του Ταμείου Αλληλεγγύης

(v) Συμμετοχή σε εταιρεία Κοινοπραξία δημοσίου έργου

Νοείται (i)-(iv) κατοχή για τρία χρόνια. Διασφάλιση ποσού χαρτοφυλακίου. Νοείται ότι το Υπουργείο Εσωτερικών, δύναται μέχρι τις 30/6/2014 να μειώσει ποσό άμεσων ενδύσεων σε €2εκ., σε πολίτες τρίτων χωρών που μετέχουν σε ειδικό σχέδιο αγοράς ακινήτων ως 10 δισ., ή

γ) Καταθέσεις προσωπικές σε τράπεζες, ή εταιρείες, καταπιστεύματα, €5εκ., τακτής προθεσμίας 3 ετών, ή

δ) Συνδυασμός μεικτών επενδύσεων, δωρεών, άμεσων, καταθέσεων ύψους €5 εκ., ή

ε) Επιχειρηματικές δραστηριότητες:

Αιτών, μέτοχος ή δικαιούχος - εταιρείας, διαχείριση στη Δημοκρατία τρία έτη ΦΠΑ, αμοιβές €500.000 ετησίως, ή

- σε εταιρεία που δραστηριοποιείται στη Δημοκρατία, να εργοδοτεί 5(+) Κυπρίους, να έχει καταβάλει €350.000 ετησίως, ή

- σε εταιρεία που δραστηριοποιείται στη Δημοκρατία να εργοδοτεί 10(+) Κυπρίους, να έχει καταβάλει €200.000 ετησίως.

Υποβολή από κάθε εταιρεία, δύο άτομα κατά προτίμηση οι πλειοψηφούντες

- καταβολή στη Δημοκρατία μικρότερου μεγέθους ποσών, δύναται συνδυασμό με μειχτές επενδύσεις, δωρεές ή καταθέσεις.

- Σύνολο πληρωμών στα ταμεία για υπηρεσίες, αφαιρείται από την επένδυση.

στ) Απομείωση σε Τράπεζα Κύπρου και Λαϊκή (μετά τις 15.3.2013) ύψος απομείωσης €3εκ.(+). Απομείωση μικρότερη των €3εκ. μπορεί να ικανοποιηθεί το κριτήριο με άμεση ή μειχτή επένδυση ή δωρεά. "

2) Λευκό Ποινικό Μητρώο, δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων των οποίων διατάσσεται η δέσμευση της περιουσίας εντός των ορίων της Ευρωπαϊκή Ένωση.

3) Διαμονή στη Δημοκρατία, σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις να διαθέτει μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία που υπερβαίνει τις €500.000.

Σύζυγος και οικονομικά εξαρτώμενοι άνω των 18

α) επενδυτής ο οποίος πολιτογραφήθηκε Κύπριος, σύμφωνα με το άρθρο 111^{Α}, νοουμένου ότι θα υποβληθεί αίτηση στον Υπουργό Εσωτερικών (Μ127) .

β) έγκριση της δυνατότητας ταυτόχρονης υποβολής και έγκρισης αίτησης επιχειρηματία και συζύγου. Τέκνα άνω των 18 δικαιούνται να υποβάλουν αίτηση στον Υπουργό Εσωτερικών (Μ127), μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας των γονέων.

γ) φοιτητές μέχρι 28 ετών που φοιτούν σε τριτοβάθμια εκπαίδευση με κύρια δραστηριότητα τις σπουδές (bachelor, master). Δεν περιλαμβάνονται σπουδές για απόκτηση επαγγελματικού τίτλου (accountant, barrister), εξαιρούνται οι αιτητές απόκτησης δεύτερου πτυχίου.

δ) άτομα με βαριά σωματική αναπηρία, ανίκανοι να εργαστούν.

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 19.3.2014-12.9.2016

30. Ο Πίνακας Δ πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Τα

κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν από τρεις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο από τη συνάφεια του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Οι εν λόγω αποφάσεις διαμορφώνουν το Πρόγραμμα (iv), το οποίο αποτελείται από τρεις περιόδους, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 76.668 και 76.973, ημερ. 19.3.2014 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 24.6.2014.

(ii) Περίοδος (Β): Αρ. Απόφασης 77.131(παρ.β), ημερ. 25.6.2014 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 31.7.2014.

(iii) Περίοδος (Γ): Αρ. Απόφασης 77.131(παρ.α), ημερ. 1.8.2014 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 12.9.2016.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ					
«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 19/3/2014-12/9/2016»					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΟΝΟΜΑ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ**	**Αριθμός Πολιτογραφήσεων**
(iv)	Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002	19.03.2014	12.09.2016		
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α	19.03.2014	24.06.2014	76.668 & 76.973	70
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β	25.06.2014	31.07.2014	77.131 (παρ.β)	31
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ	01.08.2014	12.09.2016	77.131 (παρ.α)	1586
				ΣΥΝΟΛΟ	1687

31. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (IV) ήταν:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ IV – Περίοδος Α: 19.3.2014 - Αρ. Απόφασης 76.668 και 76.973

Περίοδος Β: 25.6.2014 - Αρ. Απόφασης 77.131(παρ. α)

Περίοδος Γ: 01.08.2014- Αρ. Απόφασης 77.131 (παρ. β)

Γενικά:

α) Μη Κύπριος πολίτης που πληροί 1 εκ των οικονομικών κριτηρίων (Α) είτε προσωπικά είτε μέσω της εταιρείας ως μέτοχος είτε υψηλόμισθο διευθυντικό στέλεχος, δύναται να υποβάλει αίτηση.

β) Διευθυντικό στέλεχος του οποίου η αμοιβή δημιουργεί φορολογικά έσοδα της τάξεως των €100.000, τουλάχιστον για περίοδο 3ετίας που πληρώθηκε.

γ) Να προβεί σε απαιτούμενες επενδύσεις 3 χρόνια πριν από την αίτηση και να τα διατηρεί τουλάχιστον για 3 χρόνια από την ημερομηνία της αίτησης.

δ) Να πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις (Β)

ε) Καταστρατήγηση κριτηρίων ή όρων δυνατόν να επιφέρει ανάκληση.

Α) Οικονομικά Κριτήρια:

1) Επένδυση σε κρατικά ομόλογα ύψους €5εκ.(+), ή

2) Αγορά χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (ομόλογα, αξιόγραφα, χρεόγραφα) εκδοθέντα από τη Δημοκρατία ύψους €5εκ.(+)

   Νοείται χρηματοοικονομικά είτε κατά την αγορά είτε μεταγενέστερα της αγοράς, ή

3) Επένδυση σε ακίνητα ή έργα ανάπτυξης (οικιστικά, εμπορικά, τουριστικά κλπ.) ύψους €5εκ., ή

4) Αγορά ή σύσταση ή συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες, ύψους €5εκ.(+). Απαραίτητη η φυσική παρουσία στην Κύπρο και η

εργοδότηση 5(+) Κυπρίων. Νοείται ότι περιλαμβάνεται η υποχρεωτική μετατροπή καταθέσεων σε μετοχές, ή

5) Προσωπικές καταθέσεις σε τράπεζες του αιτητή ή των εταιρειών του, ή καταπίστευμα €5εκ.(+) προθεσμίας 3 ετών ή

6) Συνδυασμός του 1, 2, 3 και 4, συνδυασμός ύψους €5εκ.(+), ή

7) Απομείωση από Λαϊκή Τράπεζα, μετά τις 15.3.2013, €3εκ(+). Απομείωση λιγότερη των €3εκ. μπορεί να συμπληρωθεί με βάση τα κριτήρια 1, 2, 3, 4, και 5 για το υπόλοιπο, ή

8) Συλλογικές μεγάλες επενδύσεις. Το Υπουργικό Συμβούλιο, δύναται σε ειδικές περιπτώσεις να μειώσει τα κριτήρια 1, 2, 3 και 4 σε (i) €2,5εκ. για επενδυτές που συμμετέχουν σε σχέδιο επενδύσεων €12,5 εκ(+), (ii) σε €2εκ. για επενδυτές που συμμετέχουν σε σχέδιο επενδύσεων €12,5(+).

Νοείται ότι η (ii) θα ισχύσει μέχρι την 1/6/2014. Επιπρόσθετα, για τις επενδύσεις (i) και (ii) για τα κριτήρια 1 με 4, μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω διαφορετικού πωλητή/παρόχου.

Β) Λευκό Ποινικό Μητρώο. Δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων των οποίων διατάσσεται η δέσμευση της περιουσίας εντός των ορίων της Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γ) Διαμονή στη Δημοκρατία. Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις να διαθέτει μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία που να υπερβαίνει τις €500.000". Σε όλες τις περιπτώσεις των κριτηρίων Α αιτητής, κάτοχος μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στη Δημοκρατία, αγοραίας αξίας €500.000 και πλέον Φ.Π.Α

Νοείται ότι μέλη της ίδιας οικογένειας που υποβάλλουν ξεχωριστές αιτήσεις ως επενδυτές, μπορούν να αγοράσουν κατοικία συνολικής αξίας που να καλύπτει τις €500.000 για κάθε έκαστο αιτούμενο.

Νοείται ότι

(i) σύζυγος και οικονομικά εξαρτώμενα τέκνα, άνω των 18 ετών, του πολιτογραφηθέντος επενδυτή, αποκτούν υπηκοότητα δυνάμει του άρθρου 111Α(2), μετά από αίτηση στον Υπουργό Εσωτερικών (Μ127).

(ii) για διευκόλυνση, επιτρέπεται η ταυτόχρονη υποβολή και έγκριση αίτησης επενδυτή και συζύγου. Τέκνα άνω των 18 ετών δύνανται να υποβάλουν στον Υπουργό Εσωτερικών (Μ127), αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία των γονέων.

Δ) Φοιτητές μέχρι 28 ετών

Ε) Πρόσωπα με βαριά σωματική ή διανοητική αναπηρία

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 13.9.2016-12.2.2019

32. Ο Πίνακας Ε πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του Υπουργικό Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Τα κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν από δύο αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο από τη συνάφεια του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Οι εν λόγω αποφάσεις διαμορφώνουν το Πρόγραμμα (V), το οποίο αποτελείται από δύο περιόδους, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 81.292, ημερ. 13.9.2016 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 08.01.2018.

(ii) Περίοδος (Β): Αρ. Απόφασης 84.068 & 84.957, ημερ. 09.01.2018 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 12.2.2019

<table>
<tr><th colspan="6">ΠΙΝΑΚΑΣ Ε</th></tr>
<tr><th colspan="6">«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 13/9/2016-12/2/2019»</th></tr>
<tr><th>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ</th><th>ΟΝΟΜΑ</th><th>ΕΝΑΡΞΗ</th><th>ΛΗΞΗ</th><th>ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ</th><th>Αριθμός Πολιτογραφήσεων</th></tr>
<tr><td rowspan="3">(v)</td><td>Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002</td><td>13.09.2016</td><td>12.02.2019</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α</td><td>13.09.2016</td><td>08.01.2018</td><td>81.292</td><td>1387</td></tr>
<tr><td>ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β</td><td>09.01.2018</td><td>12.02.2019</td><td>84.068 & 84.957</td><td>1488</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td colspan="2">ΣΥΝΟΛΟ</td><td>2875</td></tr>
</table>

33. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (V) ήταν:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ V – Περίοδος Α: 13.9.2016 - Αρ. Απόφασης 81.292

Περίοδος Β: 09.1.2018 - Αρ. Απόφασης 84.068 και 84.957

Γενικά :

α) Μη Κύπριος πολίτης που πληροί ένα εκ των οικονομικών κριτηρίων (Α) είτε προσωπικά ή ο σύζυγος ή από κοινού είτε μέσω της εταιρείας ως μέτοχος είτε υψηλόμισθο διευθυντικό στέλεχος, δύναται να υποβάλει αίτηση.

β) Υψηλόβαθμο διευθυντικό στέλεχος του οποίου η αμοιβή δημιουργεί φορολογικά έσοδα της τάξεως των €100.000, τουλάχιστον για περίοδο 3ετίας που πληρώθηκε.

γ) Να προβεί σε απαιτούμενες επενδύσεις 3 χρόνια πριν από την αίτηση και να τα διατηρεί τουλάχιστον για 3 χρόνια από την ημερομηνία της αίτησης.

δ) Να πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις (Β)

ε) Καταστρατήγηση κριτηρίων ή όρων δυνατόν να επιφέρει ανάκληση.

<u>Α) Οικονομικά Κριτήρια:</u>

1) Επένδυση σε ακίνητα ή έργα ανάπτυξης (οικιστικά, εμπορικά, τουριστικά κλπ.) ύψους €2εκ(+)., περιλαμβάνεται και επένδυση σε οικοδομήσιμη γη, ή

2) Αγορά ή σύσταση ή συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες ύψους €2εκ.(+), τα κεφάλαια να διοχετεύονται για χρηματοδότηση επενδυτικών σκοπών στην Κύπρο. Απαραίτητη η φυσική παρουσία στην Κύπρο και η εργοδότηση 5(+) Κυπρίων ή πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης 5ετή συνεχή παραμονή στην Κύπρο των εργαζομένων ή

3) Επένδυση σε Οργανισμούς Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΟΕΕ), χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κυπριακών επιχειρήσεων ή οργανισμών που είναι αδειοδοτημένοι από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς: αγορά μονάδων αξίας €2εκ.(+), από ΟΕΕ ιδρυομένων στη Δημοκρατία, αδειοδοτουμένων από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, των οποίων οι επενδύσεις διενεργούνται στη Δημοκρατία, που πληρούν τα κριτήρια του παρόντος σχεδίου ή εγκρίνονται από το Υπουργείο Οικονομικών. Βεβαίωση επένδυσης για 3 χρόνια από διαχειριστή ή ελεγκτή του ταμείου προς το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών.

   Αγορά χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (ομόλογα, αξιόγραφα, χρεόγραφα εκδοθέντα από τη Δημοκρατία €2εκ(+) μετά από έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς από εταιρείες με φυσική παρουσία και δραστηριότητα στην Κύπρο.

Νοείται ότι η αγορά από ΟΕΕ μονάδων άλλων ΟΕΕ δεν ικανοποιεί το κριτήριο 3.

4) Συνδυασμός των ανωτέρω, ύψους €2εκ.(+). Στο πλαίσιο του συνδυασμού, είναι εφικτή η αγορά ειδικών κρατικών ομολόγων της Δημοκρατίας, ύψους €500.000, τα οποία εκδίδονται από το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους του Υπουργείου Οικονομικών. Απαραίτητο να διατηρηθούν για 3(+) χρόνια. Όροι ομολόγων από τους γενικούς και ειδικούς όρους. Κρατικά ομόλογα μέσω δευτερογενούς αγοράς δεν γίνονται αποδεκτά.

Β) Λευκό Ποινικό Μητρώο. Δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων των οποίων διατάσσεται η δέσμευση της περιουσίας εντός των ορίων της Ευρωπα.

Γ) Μόνιμη Ιδιόκτητη κατοικία στην Κύπρο. Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις, πρέπει να είναι κάτοχος μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας που υπερβαίνει τις €500.000,πλέον Φ.Π.Α.

Σε όλες τις περιπτώσεις των κριτηρίων Α, ο αιτητής πρέπει να είναι κάτοχος μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στη Δημοκρατία, αγοραίας αξίας €500.000, πλέον Φ.Π.Α.

Νοείται μέλη της ιδίας οικογένειας που υποβάλλουν ξεχωριστές αιτήσεις, μπορούν να αγοράσουν συλλογικά κατοικία, συνολικής αξίας που να καλύπτει €500.000 έκαστος. Αγοραία αξία κατοικίας πέραν των €500.000. Το επιπρόσθετο ποσό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επένδυση του μέρους.

Επιπρόσθετα, επένδυση του μέρους Α.1 δεν απαιτείται η αγορά άλλης μόνιμης ιδιόκτητης διαμονής εάν μια από τις οικιστικές μονάδες είναι €500.000(+) και διατηρείται από τον επενδυτή εφ' όρου ζωής.

Δ) Διαμονή στην Κύπρο: ο αιτών να είναι κάτοχος άδειας παραμονής στη Δημοκρατία. Μη κάτοχος άδειας απαιτείται να υποβάλει αίτηση για άδεια μετανάστευσης στη βάση του Καν. 6(2) των Περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμων, ταυτόχρονα, με την αίτηση πολιτογράφησης. Μόνη

προϋπόθεση είναι η τήρηση των προϋποθέσεων του μέρους Α και Β του σχεδίου.

Νοείται ότι τα πιο πάνω ισχύουν και για τα ενήλικα μέλη της οικογένειας του επενδυτή. Απόρριψη αίτησης για πολιτογράφηση ακυρώνει και την άδεια μετανάστευσης.

Η συνέργεια του Νόμου με τους εξ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου όρους για σκοπούς κατ΄ εξαίρεση πολιτογραφήσεων: 13.2.2019-17.8.2020

34. Ο Πίνακας Ζ πιο κάτω, παρουσιάζει τη συνέργεια του ισχύοντος εξουσιοδοτικού Νόμου στη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου και συγκεκριμένων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια για κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και ή επιχειρηματιών, στην ίδια περίοδο. Τα κριτήρια πολιτογράφησης καθορίζονταν από πέντε αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως πιο κάτω. Υπενθυμίζεται ότι η νομιμότητα των εν λόγω κριτηρίων δεν καθορίζεται από το γεγονός ότι εκδόθηκε από το Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο από τη συνάφεια του περιεχόμενού τους με τον εξουσιοδοτικό νόμο. Οι εν λόγω αποφάσεις διαμορφώνουν το Πρόγραμμα (VI), το οποίο αποτελείται από δύο περιόδους, όπως πιο κάτω:

(i) Περίοδος (Α): Αρ. Απόφασης 86.879 & 87.429 & 87.713, ημερ. 13.2.2019 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 24.7.2019.

(ii) Περίοδος (Β): Αρ. Απόφασης 87.926 & 87.927, ημερ. 25.07.2019 που εφαρμόστηκε μέχρι τις 17.8.2020

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ					
«Πρόγραμμα πολιτογράφησης από 13/2/2019-17/8/2020»					
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	**ΟΝΟΜΑ**	**ΕΝΑΡΞΗ**	**ΛΗΞΗ**	**ΑΡ. ΑΠ. ΥΣ**	**Αριθμός Πολιτογραφήσεων**
(vi)	Σχέδιο για την κατ' εξαίρεση Πολιτογράφηση Αλλοδαπών Επενδυτών Επιχειρηματιών με βάση την παρ. 2 (στ) του τρίτου Πίνακα του Ν.141 (Ι) 2002	13.02.2019	17.08.2020		
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α	13.02.2019	24.07.2019	86.879 & 87.429 & 87.713	489
	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β	25.07.2019	17.08.2020	87.926 & 87.927	1356
			ΣΥΝΟΛΟ		1845

35. Τα ισχύοντα κριτήρια στην περίοδο του Προγράμματος (VI) ήταν:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ VI – Περίοδος Α: 13.2.2019 - Αρ. Απόφασης 86.879 & 87.429 & 87.713

Περίοδος: Β: 25.7.2019 – Αρ. Απόφασης 87.926 και 87.927

<u>Α. Οικονομικά Κριτήρια</u>

1.1) Δωρεά προς το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας και τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (ΚΟΑΓ) (ισχύει για αιτήσεις που υποβάλλονται από τις 15/5/2019 και εντεύθεν).

α) Ο αιτών θα πρέπει να έχει προβεί σε δωρεά ύψους τουλάχιστον €75.000 προς το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας. Σε περίπτωση δωρεάς υψηλότερου ποσού από τις €75.000, το επιπλέον ποσό θα συνυπολογίζεται στο συνολικό ποσό της επένδυσης των κριτηρίων Α2-Α5.

Η συγκεκριμένη υποχρέωση αίρεται σε περίπτωση που ο αιτών επένδυσε τουλάχιστον €75.000 σε πιστοποιημένη καινοτόμο επιχείρηση ή πιστοποιημένη κοινωνική επιχείρηση. Επίσης, στην περίπτωση που έχει επενδύσει στο πλαίσιο του κριτηρίου Α3, συνολικού ύψους ισόποσου με τουλάχιστον το 20% του απαιτούμενου κόστους επένδυσης (δηλαδή €400.000) του αναφερόμενου κριτηρίου Α3 σε εταιρεία που δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας ή στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας (εξαιρείται ο τομέας των κατασκευών) ή στους τομείς έρευνας και τεχνολογίας, εκπαίδευσης, υγείας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

β) Ο αιτών θα πρέπει να έχει προβεί σε δωρεά ύψους τουλάχιστον €75.000 προς τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (ΚΟΑΓ), για προώθηση στεγαστικών σχεδίων για προσιτή κατοικία, αλλά και για την υλοποίηση άλλων στεγαστικών σχεδίων/μέτρων. Σε περίπτωση δωρεάς υψηλότερου ποσού από τις €75.000, το επιπλέον ποσό θα συνυπολογίζεται στο συνολικό ποσό της επένδυσης των κριτηρίων Α2-Α5.

1.2) Επένδυση σε ακίνητα, αναπτύξεις και έργα υποδομής (οικιστικά, εμπορικά, τουριστικά κλπ.) ύψους €2εκ(+). Περιλαμβάνεται και επένδυση σε οικοδομήσιμη γη, η οποία εμπεριέχει επενδυτικό πλάνο ανάπτυξης.

1.3) Αγορά ή σύσταση ή συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες ύψους €2εκ.(+), τα κεφάλαια να διοχετεύονται για χρηματοδότηση επενδυτικών σκοπών στην Κύπρο. Οι επενδύσεις στον τομέα της ναυτιλίας είναι αποδεκτές στη βάση κριτηρίων που καθορίζονται από κοινού από το Υπουργείο Οικονομικών και το Υφυπουργείο Ναυτιλίας. Απαραίτητη η φυσική παρουσία επιχειρήσεων στην Κύπρο και η εργοδότηση 5(+) Κυπρίων ή πολιτών της ΕΕ. Ο ελάχιστος αριθμός των εργαζομένων θα αυξάνεται σε περίπτωση που πέραν του ενός

αιτούντος επενδύσουν ταυτόχρονα ή σχεδόν ταυτόχρονα στην ίδια επιχείρηση ή εταιρεία.

1.4) Επένδυση σε Οργανισμούς Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΟΕΕ) ή Καταχωρημένους Οργανισμούς Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΚΟΕΕ), χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κυπριακών επιχειρήσεων ή οργανισμών που είναι αδειοδοτημένοι από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς: αγορά μονάδων αξίας €2εκ(+), από ΟΕΕ ή ΚΟΕΕ ιδρυομένων στην Δημοκρατία, αδειοδοτουμένων από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, των οποίων οι επενδύσεις διενεργούνται αποκλειστικά στη Δημοκρατία, που πληρούν τα κριτήρια του παρόντος Προγράμματος ή εγκρίνονται από το Υπουργείο Οικονομικών. Οι ΟΕΕ και οι ΚΟΕΕ έχουν τη δυνατότητα να επενδύουν και σε χρηματιστηριακές αξίες της δευτερογενούς αγοράς του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ), ύψους μέχρι €200.000.

Βεβαίωση επένδυσης για τουλάχιστον 5 χρόνια από τον διαχειριστή/ ελεγκτή του ταμείου σε ετήσια βάση προς το Υπουργείο Οικονομικών.

Αγορά χρηματοοικονομικών κυπριακών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. ομόλογα, αξιόγραφα, χρεόγραφα) εκδοθέντα από τη Δημοκρατία €2εκ(+) μετά από έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς από εταιρείες με φυσική παρουσία και δραστηριότητα την Κύπρο. Αφορούν χρηματοδότηση αποκλειστικά στην Κύπρο βάσει επενδυτικού πλάνου.

Νοείται ότι η αγορά από ΟΕΕ και ΚΟΕΕ μονάδων άλλων ΟΕΕ, δεν ικανοποιεί το κριτήριο Α4.

1.5) Συνδυασμός των ανωτέρω, ύψους €2εκ.(+).

Β) Λευκό Ποινικό Μητρώο. Δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων των οποίων διατάσσεται η δέσμευση της περιουσίας εντός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αιτών ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση για απόκτηση υπηκοότητας σε άλλο Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η

οποία έχει απορριφθεί, δεν δικαιούται να αποκτήσει την κυπριακή υπηκοότητα στα πλαίσια του ΚΕΠ.

Γ) Θεώρηση Schengen (ισχύει για αιτήσεις που θα υποβάλλονται από τις 15/5/2019 κι εντεύθεν). Ο αιτών πρέπει να είναι κάτοχος θεώρησης Schengen, η οποία είναι σε ισχύ. Εξαιρούνται πολίτες τρίτων χωρών, για τις οποίες δεν απαιτείται θεώρηση εισόδου στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αιτούντες που είναι υπήκοοι Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Νοείται ότι τα Β1 και Β2 ανωτέρω ισχύουν και για τα ενήλικα μέλη της οικογένειας του επενδυτή τα οποία θα αιτηθούν πολιτογράφησης. "

Δ) Μόνιμη Ιδιόκτητη κατοικία στην Κύπρο. Σε όλες τις περιπτώσεις του Μέρους Α, αιτητής πρέπει να είναι κάτοχος μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στη Δημοκρατία, αγοραίας αξίας €500.000, πλέον Φ.Π.Α

Νοείται μέλη της ιδίας οικογένειας που υποβάλλουν ξεχωριστές αιτήσεις μπορούν να αγοράσουν, συλλογικά, κατοικία συνολικής αξίας που να καλύπτει €500.000 έκαστος. Αγοραία αξία κατοικίας πέραν των €500.000, Το επιπρόσθετο ποσό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επένδυση των κριτηρίων Α2 έως Α5 του μέρους Α.

Επιπρόσθετα, επένδυση του μέρους Α.2 δεν απαιτείται η αγορά άλλης μόνιμης ιδιόκτητης διαμονής εάν μια από τις οικιστικές μονάδες είναι €500.000(+) και διατηρείται από τον επενδυτή εφ' όρου ζωής, ως μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία.

Για αιτήσεις που υποβάλλονται μετά τις 15.5.2019 για οικιστικές μονάδες που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί για το Επενδυτικό Πρόγραμμα, θα ισχύει η εν λόγω πρόνοια νοουμένου ότι οι συνολικές επενδύσεις, περιλαμβανομένης της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, ανέρχονται στα €2,5εκ (+).

Ε) Διαμονή στην Κύπρο. Ο αιτών να είναι κάτοχος άδειας παραμονής στη Δημοκρατία, για περίοδο τουλάχιστον 6 μηνών. Μη κάτοχος άδειας απαιτείται να υποβάλει αίτηση για άδεια μετανάστευσης στη βάση του Καν. 6(2) των περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμων ταυτόχρονα με την αίτηση πολιτογράφησης. Πριν από την πολιτογράφησή του, θα πρέπει να είναι κάτοχος

άδειας μετανάστευσης για τουλάχιστον 6 μήνες. Μόνη προϋπόθεση είναι η τήρηση των προϋποθέσεων του μέρους Α και Β του Προγράμματος, για τη χορήγηση άδειας μετανάστευσης.

Νοείται ότι τα πιο πάνω ισχύουν και για τα ενήλικα μέλη της οικογένειας του επενδυτή. Απόρριψη της αίτησης για πολιτογράφηση, ακυρώνει και την άδεια μετανάστευσης.

Κατά την εξέταση των υποθέσεων κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, λάβαμε υπόψη τον περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης Νομιμοποίησης Εσόδων Νόμου 188(Ι)/200.

ΚΕΦ.3. ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

3.1. ΥΨΙΣΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Παρ 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου 141(Ι)/2002

Πριν την τροποποίηση του Ν.141(ι)/2002 με τον Ν.36(ι)/2013 οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών βασίζονταν στην παρ.2(στ) του Τρίτου Πίνακα του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

Η παρ.2(στ) προνοεί ότι το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να επιτρέψει την πολιτογράφηση, κατ' εξαίρεση, δηλαδή χωρίς να πληρούνται οι άλλες προϋποθέσεις που προνοούνται στην παρ.1 του Τρίτου Πίνακα, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς την Δημοκρατία, οι οποίες θα πρέπει να αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημοσίου συμφέροντος και νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Η παρ.2(στ) συνιστά εξαίρεση υπό τη μορφή τιμητικής πολιτογράφησης λαμβανομένου υπόψιν και του γεγονότος ότι με τον Ν.36(Ι)/2013 η παρ.2(στ) διεγράφη και αντικαταστάθηκε με παρόμοια πρόνοια στο άρθρο 111Α με πλαγιότιτλο «Τιμητική Πολιτογράφηση».

Η παροχή, επομένως, υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία συνδυάζεται με την πρόνοια σε «πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις» και έχει την έννοια της παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς την ίδια τη Δημοκρατία.

Ως ασφαλιστικές δικλείδες τίθενται η απαίτηση για ρητή αναφορά των εν λόγω υπηρεσιών στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Η απαίτηση για ρητή αναφορά στις υπηρεσίες αυτές, στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου συνεπάγεται ότι η αναφορά δεν μπορεί να είναι γενική και αόριστη αλλά οι υπηρεσίες θα πρέπει να προσδιορίζονται.

Κατά την έναρξη της λειτουργίας του Κυπριακιού Επενδυτικού Προγράμματος και πριν την τροποποίηση του Νόμου με τον τροποποιητικό νόμο 36(I)/2013, η πρόνοια της παρ.2(στ) του Τρίτου Πίνακα, χρησιμοποιήθηκε από την Κυβέρνηση για κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Παρά το ότι αυτός μπορεί να μην ήταν ο κύριος σκοπός του νομοθέτη, όταν θέσπιζε την παρ.2(στ), εντούτοις δεν μπορεί να λεχθεί ότι η πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, δυνάμει της παρ.2(στ), ήταν εκτός νομικού πλαισίου. Η πραγματοποίηση μιας σημαντικής επένδυσης ή η εκδήλωση μιας σημαντικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, εάν μάλιστα είναι προς το δημόσιο συμφέρον είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως παροχή υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη δημοκρατία. Το ζήτημα επαφίεται στην άσκηση της διακριτικής εξουσίας του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία είναι ευρεία και δύσκολα μπορεί να επέμβει σε αυτή ένα δικαστήριο ή μια Ερευνητική Επιτροπή.

Με τον τροποποιητικό νόμο 36(I)/2013, η προαναφερόμενη παρ.2(στ) απαλείφθηκε και προστέθηκε το άρθρο 111Α(1) και (2) το οποίο καλύπτει ξεχωριστά τις περιπτώσεις της τιμητικής πολιτογράφησης και τις περιπτώσεις της κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών υπό όρους και προϋποθέσεις.

3.2 ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ

Το δημόσιο συμφέρον, επίσης, αναγράφεται στην παρ.2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Ν.141(I)/2002 , όπως τροποποιήθηκε, η οποία αναφέρει τα εξής:

«…να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.».

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, όταν γίνεται αναφορά στο δημόσιο συμφέρον αυτό πρέπει να προσδιορίζεται και να εξειδικεύεται επαρκώς έτσι ώστε να είναι δυνατός και ο δικαστικός έλεγχος ως προς την νομιμότητα της απόφασης. Το δημόσιο συμφέρον θα πρέπει να συσχετίζεται με το συγκεκριμένο συμφέρον του δημοσίου το οποίο η απόφαση στοχεύει να προαγάγει (δέστε Κωνσταντίνου εναντίον Δημοκρατίας 1996 3 ΑΔΔ ,474).

3.3 ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Οι Πολιτογραφήσεις που έγιναν πριν το 2013 δυνάμει της παραγράφου 2(στ) του τρίτου πίνακα του Νόμου και μετά το 2013 δυνάμει του άρθρου 111Α(1) δηλαδή οι τιμητικές πολιτογραφήσεις που έγιναν κατ’ εξαίρεση και σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις ενέχουν στοιχεία πράξεων Κυβερνήσεως. Οι κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις που έγιναν δυνάμει του άρθρου 111Α(2) από το 2013 και μετά σε σχέση με αλλοδαπούς επενδυτές και/ή επιχειρηματίες ενδεχομένως ενέχουν και στοιχεία εκτελεστής διοικητικής πράξης και πιθανώς ελέγχονται δυνάμει του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου. Με αυτό το σκεπτικό πολλές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις δυνάμει του άρθρου 111Α(2) ενδεχομένως να πάσχουν, πέραν των άλλων λόγων που αναφέρονται στις σχετικές εκθέσεις, και για λόγους ανεπαρκούς έρευνας, ανεπαρκούς αιτιολογίας και παραβίασης των βασικών αρχών της φυσικής δικαιοσύνης και της χρηστής διοίκησης.

Το μέλος της Επιτροπής κ. Κυριάκος Κυριάκου αποκλίνει από την πιο πάνω θέση και διατυπώνει διιστάμενη θέση ως πιο κάτω:

Θέση του κ. Κυριάκου Κυριάκου αναφορικά με τον χαρακτηρισμό της νομικής φύσης των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου:

Η εκ μέρους της πλειοψηφίας της Επιτροπής αναφορά, άμεσα ή έμμεσα, και η κατ΄ επέκταση δεσμευτική κατάληξη, σε **νομικό χαρακτηρισμό των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου** για παραχώρηση κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων σε αλλοδαπούς επενδυτές και επιχειρηματίες, ως εκτελεστών διοικητικών πράξεων,

συνακόλουθα υποκείμενων σε διοικητική προσφυγή, με όλο το σεβασμό, δεν με βρίσκει σύμφωνο.

Ένας τέτοιος νομικός χαρακτηρισμός των εν λόγω αποφάσεων, δημιουργεί κώλυμα στην Επιτροπή γιατί αποτελεί αυτοδέσμευση που, αναπόφευκτα, θα επηρεάσει τα τελικά συμπεράσματα στα οποία η Επιτροπή έχει καθήκον να καταλήξει. Τονίζεται ότι, η νομική συνέπεια των πράξεων και παραλείψεων της διοίκησης, εμπίπτει στη δικαιοδοσία και αποφασίζεται οριστικά και τελεσίδικα μόνο από το καθ΄ ύλην αρμόδιο Δικαστήριο, **και εκφεύγει των προβλεπομένων στον περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο (Κεφ. 44) για σύνταξη πορίσματος επί των γεγονότων.**

Σημειώνεται περαιτέρω ότι, όπως περιήλθε σε γνώση της Επιτροπής, εκκρεμεί προσφυγή στο Διοικητικό Δικαστήριο με προδικαστική ένσταση της Νομικής Υπηρεσίας σχετικά με το θέμα του νομικού χαρακτηρισμού των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις και αναμένεται η απόφαση του Δικαστηρίου.

Σχετική είναι και η θέση μου στο Κεφάλαιο 4 «Μεθοδολογία της Ερευνητικής Επιτροπής».

3.4 ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Το νομικό καθεστώς, το οποίο διέπει την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, όπως έχει αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, χωρίζεται (i) από την περίοδο προ 29ης Απριλίου 2013, κατά την οποία το νομικό πλαίσιο ήταν η παράγραφος 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου και (ii) από την περίοδο μετά την 30η Απριλίου 2013, κατά την οποία το νομικό πλαίσιο είναι το Άρθρο 111Α(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

Στην παράγραφο 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του εν λόγω Νόμου, δεν εντοπίζεται οποιαδήποτε εξουσιοδότηση προς το Υπουργικό Συμβούλιο για την θέσπιση όρων ή/και κριτηρίων Επομένως, οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, οι οποίες

θέτουν τα κριτήρια, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως κατ' εξουσιοδότηση Νόμου και κατ' επέκταση ως δευτερογενής νομοθεσία.

Ωστόσο, το άρθρο 111Α(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, αναφέρει ότι το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί **υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει** να επιτρέψει την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών.

Το Άρθρο 54(ζ) του Συντάγματος, προνοεί ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να προβαίνει εις την έκδοση κανονιστικών και εκτελεστικών, των νόμων, διαταγμάτων, ως οι νόμοι ορίζουν. Η εξουσία αυτή είναι νομοθετική λειτουργία που ασκείται από την εκτελεστική εξουσία «κατ' εξουσιοδότηση Νόμου». Το προϊόν της άσκησης της εξουσίας αυτής, είναι γνωστό ως δευτερογενής νομοθεσία (delegated legislation ή subordinate legislation) και εντάσσεται στη γενική κατηγορία των "statutory instruments" στο Αγγλοσαξονικό Νομικό πλαίσιο.

Κατά την έρευνα που πραγματοποιήσαμε, εντοπίσαμε ότι οι δύο πρώτες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, οι οποίες έθεσαν κριτήρια, ουδόλως δημοσιεύθηκαν, ενώ οι υπόλοιπες δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στο Παράρτημα με την επικεφαλίδα «Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου.

Εάν θεωρηθεί ότι έχει τηρηθεί η προϋπόθεση της ορθής δημοσίευσης, την οποία θέτουν οι αρχές του κράτους δικαίου και αναγνωρίστηκαν νομολογιακά, τότε οι όροι και τα κριτήρια που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελούν δευτερογενή νομοθεσία.

Εάν όμως θεωρηθεί ότι δεν δημοσιεύθηκαν, κατά τον προσήκοντα τρόπο, τότε οι όροι και τα κριτήρια που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο θα πρέπει να θεωρηθούν ως άτυπη αυτοδέσμευση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία, όμως, βάσει της αρχής της νομιμότητας, θα πρέπει να τηρείται. Εκτός εάν, π.χ. για λόγους δημοσίους συμφέροντος, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να παρεκκλίνει από αυτούς, οπότε θα πρέπει να το δηλώσει και να δώσει επ' αυτού και την απαραίτητη αιτιολογία.

Σημειώνεται ότι στις 15 Φεβρουαρίου 2019 δημοσιεύτηκε ο περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου (Ν.141(Ι)/2002) με τον περί Αρχείου Πληθυσμού Τροποποιητικός Νόμος του 2019 (Ν.9(Ι)/2019), με ισχύ από τις 31.1.2020, σύμφωνα με τον οποίο:

«2.Το άρθρο 111Α του βασικού νόμου τροποποιείται ως ακολούθως:

(α) Με τη διαγραφή από το εδάφιο (2) αυτού της φράσης «, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθόρισε,» (πρώτη και δεύτερη γραμμή). Και

(β) με την προσθήκη, αμέσως μετά το εδάφιο (3) αυτού, του ακόλουθου νέου εδάφιου: «(4) Για τους σκοπούς των διατάξεων των εδαφίων (1) και (2), το Υπουργικό Συμβούλιο εκδίδει Κανονισμούς δυνάμει του εδαφίου (1) του άρθρου 117 στους οποίους καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις υπό τα οποία επιτρέπεται η τιμητική πολιτογράφηση για λόγους δημοσίου συμφέροντος και η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) του Τρίτου Πίνακα.

3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του εδαφίου (2), ο παρών Νόμος τίθεται σε ισχύ την 31η Ιανουαρίου 202.

Οι όροι υπό τους οποίους διενεργείται η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών κα επενδυτών, όπως αυτοί έχουν καθοριστεί δυνάμει των διατάξεων του εδαφίου (2) του άρθρου 111Α του βασικού νόμου από το Υπουργικό Συμβούλιο 141(Ι)/2002 πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο Κανονισμών.»

Δεδομένης της πιο πάνω τροποποίησης και της διαγραφής της φράσης «υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει», το Υπουργικό Συμβούλιο είχε πλέον την υποχρέωση, εκ του Νόμου, να τηρήσει τους τελευταίους όρους τους οποίους είχε καθορίσει σε απόφαση του πριν την 31.1.2020, χωρίς διαφοροποίηση ή παρέκκλιση και μετά τις 31.1.2020.

3.5 ΣΥΖΥΓΟΙ/ΕΝΗΛΙΚΑ ΤΕΚΝΑ/ΑΝΗΛΙΚΑ ΤΕΚΝΑ

Πριν την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης Νόμο Ν.141(Ι)/2002 με τον Ν.113(Ι)/2020 δεν υπήρχε οποιαδήποτε αναφορά σε κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις των συζύγων και τέκνων των αλλοδαπών επενδυτών ή/και επιχειρηματιών. Πριν την τροποποίηση το 2013 (Ν.36(Ι)/2013), η διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου μπορούσε να ασκηθεί μόνο στις πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία και για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Κατά συνέπεια, δεν υπήρχε νομικό πλαίσιο για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση συζύγων και τέκνων, εκτός αν αυτά μπορούσαν να νομιμοποιηθούν δυνάμει των προνοιών της παρ.2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Βασικού Νόμου.
Μετά την τροποποίηση του βασικού νόμου με τον Ν.36(Ι)/2013 στις 30/4/2013, με την εισαγωγή του άρθρου 111Α(2) δόθηκε διακριτική εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο, υπό προϋποθέσεις, να προβαίνει στην κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Πουθενά στο άρθρο 111Α(2) δεν γίνεται οποιαδήποτε μνεία σε συζύγους και τέκνα των αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Επομένως, εκτός εάν οι σύζυγοι και τα τέκνα των αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών μπορούν να θεωρηθούν ως επενδυτές οι ίδιοι, ο εξουσιοδοτικός νόμος δεν παρέχει τέτοια διακριτική ευχέρεια. Η επέκταση του δικαιώματος κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης των συζύγων και των συγγενών του αλλοδαπού επενδυτή ή/και επιχειρηματία έγινε με τον τροποποιητικό νόμο 113(Ι)/2020 και επομένως μόνο μετά τη θέσπιση του εν λόγω νόμου δόθηκε η εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο, από τον εξουσιοδοτικό νόμο, να προβαίνει σε πολιτογραφήσεις , κατ' εξαίρεση, των συζύγων και τέκνων των αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών.

Επομένως, όλες οι πολιτογραφήσεις συζύγων, ενηλίκων τέκνων και άλλων συγγενών των επενδυτών/επιχειρηματιών που έγιναν κατ' εξαίρεση απλώς και μόνο επειδή ήταν συγγενείς του επενδυτή/επιχειρηματία πριν τη θέσπιση του τροποποιητικού νόμου 113(Ι)/2020 ήταν εκτός νομικού πλαισίου και έγιναν καθ' υπέρβαση του νόμου.

Σημειώνεται, όμως , ότι δυνάμει του άρθρου 110(3) του Νόμου, ο Υπουργός Εσωτερικών έχει εξουσία να μεριμνήσει όπως το ανήλικο παιδί, οποιουδήποτε πολίτη της Δημοκρατίας, εγγραφεί και εκείνο ως πολίτης της Δημοκρατίας κατόπιν σχετικής αίτησης.

3.6 ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Όλες οι κατ΄εξαίρεση πολιτογραφήσεις προσώπων που πολιτογραφήθηκαν ως διευθυντικά στελέχη εταιρειών οι οποίες επένδυσαν στην Κύπρο, που έγιναν μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου Ν.141(Ι)/2002 με τον Ν.36(Ι)/2013 στις 30.04.2013, είναι εκτός νομικού πλαισίου αφού αυτοί δεν είναι επενδυτές ή/και επιχειρηματίες

Αν τα διευθυντικά στελέχη προβούν σε επένδυση οι ίδιοι π.χ. με αγορά ακίνητης ιδιοκτησίας με ελάχιστη αξία όπως προβλέπεται στα εκάστοτε κριτήρια του Υπουργικού Συμβουλίου, τότε η πολιτογράφηση τους θα εξεταστεί ως εάν να είναι οι ίδιοι επενδυτές.

Σημειώνεται ότι η εκπλήρωση φορολογικών υποχρεώσεων, η οποία αποτελεί νομική υποχρέωση όλων των εργαζόμενων προς το κράτος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επένδυση.

3.7 ΕΝΝΟΙΑ ΜΟΝΙΜΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Ιδιόκτητη κατοικία σημαίνει ότι αυτή πρέπει να ανήκει στον αιτητή είτε σύμφωνα με τον Νόμο (legally) είτε σύμφωνα με το δίκαιο της επιεικείας (beneficially), ως δικαιούχο.

Μόνιμη σημαίνει να είναι η μόνιμη κατοικία - διαμονή του. Δηλαδή πρέπει να είναι η κατοικία όπου έχει τη συνήθη διαμονή του. Η συνήθης διαμονή κάποιου καθορίζεται τόσο από την διάρκεια της διαμονής που πρέπει να είναι ουσιαστική όσο και από

την ποιότητα της διαμονής. Η ποιότητα της διαμονής είναι συνυφασμένη με την πρόθεση του διαμένοντος για συνήθη και όχι πρόσκαιρη διαμονή. Αυτό συνάδει και με την απαίτηση του ενωσιακού δικαίου ότι για να πολιτογραφηθεί κάποιος πολίτης μιας χώρας θα πρέπει να έχει μόνιμο δεσμό με τη χώρα αυτή.

Ο όρος «μόνιμη», είναι δυνατόν να μη συνάδει με πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) αλλά και του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΣΔΑ, όπως και το Σύνταγμα της Δημοκρατίας, κατοχυρώνουν το δικαίωμα της απόκτησης αλλά και της διάθεσης περιουσίας και ο Χάρτης κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίου και προσώπων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.8 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΥΞΗΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΜΟ ΤΟΥ 2007

Η έννοια του Πολιτικά Εκτεθειμένου Προσώπου είναι σχετικά πρόσφατη. Εντάχθηκε στο ενωσιακό δίκαιο με την Οδηγία 2005/60/ΕΚ ($2^{η}$ Οδηγία της ΕΕ για την καταπολέμηση του παράνομου χρήματος).

Το θεσμικό πλαίσιο που αφορά τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, εξετάζει ουσιαστικά τη σχέση μεταξύ κυβερνητικής διαφθοράς, ξεπλύματος χρημάτων και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Από τις 11 Σεπτεμβρίου 2001, περισσότερες από 100 χώρες έχουν αλλάξει τους νόμους τους σχετικά με τη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καταπολεμώντας την πολιτική διαφθορά.

Η έννοια του «πολιτικά εκτεθειμένου προσώπου» μπήκε στην κυπριακή νομοθεσία το 2007, με τον περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο του 2007 (Ν. 188(Ι)/2007). Ο Νόμος αυτός μεταξύ άλλων εναρμόνισε την κυπριακή νομοθεσία με την $4^{η}$ Ευρωπαϊκή Οδηγία για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 και έκτοτε

αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση του παράνομου χρήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.188(Ι)/2007, «**πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο**» σημαίνει φυσικό πρόσωπο στο οποίο έχει ή είχε ανατεθεί **σημαντικό δημόσιο λειτούργημα** στη Δημοκρατία ή σε άλλη χώρα, **άμεσο στενό συγγενή** τέτοιου προσώπου, καθώς και **πρόσωπο γνωστό ως στενός συνεργάτης τέτοιου** προσώπου

"Σημαντικό δημόσιο λειτούργημα" σημαίνει οποιοδήποτε από τα πιο κάτω δημόσια λειτουργήματα:

1. Αρχηγός κράτους, αρχηγός κυβέρνησης, υπουργός, αναπληρωτής υπουργός και υφυπουργός˙
2. μέλος κοινοβουλίου ή παρόμοιου νομοθετικού σώματος ˙
3. μέλος διοικητικού οργάνου πολιτικού κόμματος·
4. μέλος ανώτατου δικαστηρίου, συνταγματικού δικαστηρίου ή άλλου δικαιοδοτικού οργάνου υψηλού επιπέδου του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε περαιτέρω ένδικα μέσα, πλην εξαιρετικών περιστάσεων˙
5. μέλος ελεγκτικού συνεδρίου και διοικητικού συμβουλίου κεντρικής τράπεζας·
6. πρέσβης, επιτετραμμένος και υψηλόβαθμος αξιωματικός των ενόπλων δυνάμεων και των δυνάμεων ασφάλειας˙
7. μέλος διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου κρατικής επιχείρησης·
8. διευθυντής, αναπληρωτής διευθυντής και μέλος διοικητικού συμβουλίου ή πρόσωπο που κατέχει ισοδύναμη θέση σε διεθνή οργανισμό·
9. δήμαρχος:

Τα πιο πάνω αναφερόμενα δημόσια λειτουργήματα δεν περιλαμβάνουν πρόσωπο που κατέχει ενδιάμεση ή χαμηλή θέση της υπαλληλικής ιεραρχίας.

«Στενός συγγενής πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου» περιλαμβάνει τα ακόλουθα πρόσωπα:

1. Σύζυγο, ή πρόσωπο εξομοιούμενο με σύζυγο πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου·
2. Τέκνο πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου και σύζυγό του ή πρόσωπο εξομοιούμενο με σύζυγο τέκνου πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου·
3. Γονείς πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου.

«Πρόσωπο που είναι γνωστό ως στενός συνεργάτης πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου» σημαίνει φυσικό πρόσωπο –

1. Το οποίο είναι γνωστό ότι είναι από κοινού πραγματικός δικαιούχος νομικής οντότητας ή νομικής διευθέτησης ή ότι συνδέεται με οποιαδήποτε άλλη στενή επιχειρηματική σχέση με πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο.
2. Που είναι ο μοναδικός πραγματικός δικαιούχος νομικής οντότητας ή νομικής διευθέτησης που είναι γνωστό ότι συστάθηκαν προς de facto όφελος πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου.

Ένα πολιτικά εκτεθειμένο πρόσωπο κατέχει θέση εξουσίας, επομένως είναι εκτεθειμένο σε υψηλότερο κίνδυνο να υποπέσει σε πράξεις διαφθοράς και να αποκτήσει περιουσία χρησιμοποιώντας τη θέση ισχύος του και όχι με νόμιμα μέσα.

Ο Ν. 188(Ι)/2007 καθορίζει ότι οι πελατειακές σχέσεις ή οι συναλλαγές με πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα φέρουν μεγαλύτερο κίνδυνο άρα απαιτούνται ιδιαίτερα αυστηρές διαδικασίες εξακρίβωσης και ελέγχου της ταυτότητας και της πηγής των εισοδημάτων του πελάτη.

Αυτό δεν σημαίνει ότι συναλλαγές με πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα πρέπει να αποκλείονται ή πρέπει να απορρίπτονται. Οι διατάξεις σχετικά με τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα είναι προληπτικής και όχι κακουργηματικής φύσης και δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι στιγματίζουν πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα ως εμπλεκόμενα σε εγκληματική δραστηριότητα. Θα πρέπει όμως να λαμβάνονται αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας, ακριβώς λόγω του ότι τα κεφάλαια αυτών των προσώπων θεωρούνται αυξημένου κίνδυνου να μην αποκτήθηκαν μέσω νόμιμων οδών.

Οι συστάσεις του **Financial Action Task Force** (FATF) για συναλλαγές με πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα (ΠΕΠ), προτείνουν αυξημένη δέουσα επιμέλεια.

Ο Ν. 188(Ι)/2007 καθορίζει ότι οι πελατειακές σχέσεις ή οι συναλλαγές με πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα φέρουν μεγαλύτερο κίνδυνο άρα απαιτούνται ιδιαίτερα αυστηρές διαδικασίες εξακρίβωσης και ελέγχου της ταυτότητας και της πηγής των εισοδημάτων του πελάτη.

3.9 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΜΟ ΤΟΥ 2007

Η δέουσα επιμέλεια (due diligence) είναι ορθή η διαδικασία ελέγχου ενός φυσικού ή νομικού προσώπου πριν από τη σύναψη μιας πελατειακής σχέσης, ή την υπογραφή ενός συμβολαίου ή μιας οικονομικής συμφωνίας.

Στον περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο του 2007 (Ν. 188(Ι)/2007) δεν υπάρχει ορισμός της φράσης «δέουσα επιμέλεια». Ο όρος συναντάται στο Μέρος VIII του Νόμου, που αφορά τις ειδικές υποχρεώσεις των υπόχρεων οντοτήτων («υπόχρεες οντότητες» είναι όλες οι οντότητες στις οποίες εφαρμόζεται ο Ν.188(Ι)/2007).

Σύμφωνα με το άρθρο 60 του Ν.188(Ι)/2007, τα μέτρα δέουσας επιμέλειας εφαρμόζονται από τις υπόχρεες οντότητες κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης, όταν θα διενεργηθεί μια μεμονωμένη συναλλαγή ή παροχή υπηρεσίας, όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια των εγγράφων που προσκομίζονται, ή όταν υπάρχουν υποψίες για την προέλευση των κεφαλαίων.

Ο τρόπος, ο χρόνος, οι πληροφορίες που πρέπει να ζητούνται και οι παράγοντες κινδύνου που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την άσκηση δέουσας επιμέλειας αναφέρονται ρητά και με μεγάλη λεπτομέρεια στο Ν.188(Ι)/2007. Επιπρόσθετα, η κάθε εποπτική αρχή υπόχρεας οντότητας που έχει οριστεί δυνάμει του Ν.188(Ι)/2007 έχει εκδώσει σχετική Οδηγία, με την οποία δίδεται καθοδήγηση σε ακόμα μεγαλύτερη λεπτομέρεια για τον τρόπο άσκησης, τις διαδικασίες και τις

υποχρεώσεις και περιλαμβάνει παραδείγματα ύποπτων συναλλαγών/δραστηριοτήτων για ξέπλυμα παράνομου χρήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ν.188(Ι)/2007, οι διαδικασίες προσδιορισμού ταυτότητας και τα μέτρα δέουσας επιμέλειας περιλαμβάνουν της εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη βάσει εγγράφων και στοιχείων από αξιόπιστη πηγή. Για νομικά πρόσωπα πρέπει να διασφαλίζεται ότι είναι γνωστός ο πραγματικός δικαιούχος του νομικού προσώπου. Πρέπει να είναι επίσης γνωστός ο σκοπός και η φύση κάθε επιχειρηματικής σχέσης, αποκλείοντας πράξεις χωρίς σαφή οικονομικό σκοπό ή που περιλαμβάνουν αχρείαστη πολυπλοκότητα. Η επιχειρηματική σχέση πρέπει να αξιολογείται σε συνεχή βάση.

Νοείται ότι η υπόχρεη οντότητα παρακολουθεί επαρκώς τις συναλλαγές και την επιχειρηματική σχέση, ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός ασυνήθιστων ή ύποπτων συναλλαγών.

Να σημειωθεί ότι οι πιο πάνω πρόνοιες του νομού υπάρχουν σε διαφορετικές μορφές για 14 χρόνια μετά τη ψήφιση του Ν.188(Ι)/2007, και 25 χρόνια από τον περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμο του 1996 (η πρώτη νομοθεσία που αφορούσε το παράνομο χρήμα).

Η συντριπτική πλειοψηφία των παρόχών υπηρεσιών προς τους επενδυτές του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος ήταν **λογιστικά γραφεία, δικηγορικά γραφεία οι εργοληπτικές εταιρείες και επιχειρήσεις παροχής διοικητικών υπηρεσιών** ή εταιρείες συμφερόντων τους που **είναι υπόχρεες οντότητες και έχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις κατά τη σύναψη πελατειακών σχέσεων και την παροχή υπηρεσιών**.

ΚΕΦ. 4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σύμφωνα με το Διάταγμα διορισμού του Γενικού Εισαγγελέα που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 2 του περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου Κεφ.44 (Κ.Δ.Π. 406/2020, ημερ. 7.9.2020), η Επιτροπή έχει εξουσίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 του Κεφ.44.

Οι όροι εντολής της Επιτροπής, οι οποίοι καθορίζονται στο προαναφερθέν Διάταγμα, καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων που διενεργήθηκαν από το 2007 μέχρι τις 17.8.2020.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον της Επιτροπής από το Υπουργείο Εσωτερικών, ο αριθμός των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων για την πιο πάνω περίοδο είναι 6779.

Κατά την εξέταση των σχετικών φακέλων και στοιχείων, εντοπίστηκε η ανάγκη για περαιτέρω συλλογή πληροφοριών και για αυτό τον λόγο κλήθηκαν να δώσουν κατάθεση, ενώπιον της Επιτροπής, μάρτυρες, τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα για τη λήψη προφορικής ή/και γραπτής μαρτυρίας.

Κατά την περίοδο 2007-17.8.2020, την οποία κλήθηκε η Επιτροπή να ερευνήσει, υπήρξαν δύο σχετικές τροποποιήσεις του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002 και 12 τροποποιήσεις των κριτήριων που τίθεντο από το Υπουργικό Συμβούλιο με σχετικές Αποφάσεις του. Η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσον εφαρμόστηκαν ορθά όλοι οι εν ισχύι κατά το χρόνο έγκρισης των αιτήσεων Νόμοι και Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Δεδομένου ότι η εις βάθος έρευνα τόσο μεγάλου αριθμού πολιτογραφήσεων, χωρίς κάποιου είδους κατηγοριοποίηση ή/και στόχευση, είναι υπερβολικά δύσκολη ή/και χρονοβόρα διαδικασία, η Ερευνητική Επιτροπή αποφάσισε όπως κατηγοριοποιήσει τις πολιτογραφήσεις σε περιπτώσεις υψηλού και χαμηλού κινδύνου, ως ακολούθως:

1. **<u>Περιπτώσεις υψηλού κινδύνου</u>:**

   Καταρτίστηκε κατάλογος με τα ονόματα πολιτογραφηθέντων που κρίθηκαν ως υψηλού κινδύνου με βάση τα πιο κάτω κριτήρια. Αν και τα πιο κάτω κριτήρια τηρήθηκαν γενικά, στις περιπτώσεις που υπήρχαν ειδικοί λόγοι, η κατάταξη

πολιτογραφήσεων τροποποιήθηκε, εάν και εφόσον χρειάστηκε, αφενός για να ερευνηθούν για κάποιο ειδικό λόγο επιπλέον πολιτογραφήσεις που ενδεχομένως να μην ενέπιπταν σε κάποιο από τα πιο κάτω κριτήρια, και αφετέρου για να ερευνηθεί ο μέγιστος δυνατόν αριθμός περιπτώσεων υψηλού κινδύνου, στα πλαίσια των διαθέσιμων πόρων.

Κριτήριο #1—Χώρα προέλευσης/καταγωγής του επενδυτή: Ελέγχθηκε κατά πόσο η χώρα προέλευσης/καταγωγής του επενδυτή συμπεριλαμβάνεται στις τρίτες χώρες οι οποίες παρουσιάζουν αδυναμίες όσον αφορά τα συστήματα τους για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, στη βάση καταλόγων που εκδίδονται από διεθνή σώματα/Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κριτήριο #2—Σημειώσεις/αποτελέσματα από ελέγχους του Υπουργείου Εσωτερικών: Αξιολογήθηκαν τα ευρήματα των επιπρόσθετων ελέγχων του Υπουργείου Εσωτερικών. Όπου υπήρχαν δυσμενή σχόλια αναφορικά με τον επενδυτή/αιτητή ή/και τα μέλη της οικογενείας αυτού ή/και τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον επενδυτή/αιτητή, η περίπτωση συμπεριλήφθηκε στην κατηγορία υψηλού κινδύνου.

Κριτήριο #3 - Αποτελέσματα από ελέγχους WorldCheck : Αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα ελέγχων που διενήργησε η ίδια η Επιτροπή ή εμπειρογνώμονες της, με τα λογισμικά συστήματα WorldCheck. Περιπτώσεις όπου υπήρχαν δυσμενή σχόλια αναφορικά με τον επενδυτή/αιτητή ή/και τα μέλη της οικογενείας αυτού ή/και τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον επενδυτή/αιτητή συμπεριλήφθηκαν στην κατηγορία υψηλού κινδύνου.

Κριτήριο #4—ΠΕΠ/Λίστες Κυρώσεων: Υψηλά ιστάμενα Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ) ή πρόσωπα που παρουσιάζονται σε λίστες κυρώσεων UN/US/EU ή σε λίστες δέσμευσης περιουσίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κριτήριο #5: Πρόσωπα που αναφέρθηκαν ή/και είχαν ή εξακολουθούν να έχουν σχέση με φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα που αναφέρθηκαν σε τοπικά και ξένα δημοσιεύματα (περιλαμβανομένου του δικτύου Al Jazeera) ή/και ήταν αντικείμενο καταγγελίας προς την Ερευνητική Επιτροπή.

Κριτήριο #6: Πολιτογραφήσεις που εξετάστηκαν από την ad hoc Τριμελή Επιτροπή και από την Ελεγκτική Υπηρεσία, για τις οποίες λήφθηκαν υπόψη και τα σχετικά πορίσματα.

Κριτήριο #7: Πολιτογραφήσεις οι οποίες ακυρώθηκαν ή εξετάζονται για ακύρωση από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Κριτήριο #8: Ασυνήθιστα σύντομος χρόνος εξέτασης και έγκρισης της αίτησης σε σύγκριση με τον μέσο όρο και τυχόν αθέμιτες παρεμβάσεις αξιωματούχων ή/και λειτουργών ή παρεμβάσεις καθ' υπέρβαση της συνήθους διαδικασίας.

Κριτήριο #9: Πολιτογραφήσεις αιτητών οι οποίοι προέβησαν σε αλλαγή ονόματος πριν ή αμέσως μετά την πολιτογράφηση.

Οι φάκελοι πολιτογραφήσεων υψηλού κινδύνου κατανεμήθηκαν στους εμπειρογνώμονες για ενδελεχή και εις βάθος έρευνα, οι οποίοι ετοίμασαν λεπτομερή σημειώματα που υποβλήθηκαν στα μέλη της Επιτροπής για επισκόπηση.

Οι εμπειρογνώμονες έλαβαν τις πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές από την Επιτροπή τις οποίες είχαν υπόψη κατά την ετοιμασία των σημειωμάτων:

Νομιμότητα πράξεων πολιτογράφησης

Σύμφωνα με το Νόμο, νοουμένου ότι ο αιτητής είναι «καλού χαρακτήρα», το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται «να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός...» (πριν τις 30.4.2013) και «μπορεί, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει, να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών» (από τις 30.4.2013 και μετέπειτα).

Παράνομες πράξεις πολιτογράφησης είναι οι πράξεις που παραβιάζουν τον Νόμο, και κατά κύριο λόγο τον περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο, όπως π.χ. η μη αναφορά των «υψίστου επιπέδου υπηρεσιών» στην Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (πριν τις 30.4.2013), η πολιτογράφηση ατόμου που δεν είναι επενδυτής ή/και επιχειρηματίας (από τις 30.4.2013 και μετέπειτα), η

μη ενημέρωση της Βουλής, και η πολιτογράφηση ατόμου μη καλού χαρακτήρα (παρ. 1(γ) Τρίτου Πίνακα του Νόμου). Σημειώνεται ότι η αναφορά των «υψίστου επιπέδου υπηρεσιών» είναι αρκετή και δεν απαιτείται αιτιολόγηση καθώς δεν υπάρχει τέτοια απαίτηση στον Νόμο. Επιπλέον, δεν υπάρχει η ευχέρεια να ελεγχθεί από την Επιτροπή εάν οι υπηρεσίες που αναφέρονται, όποιες και αν είναι αυτές, είναι όντως υψίστου επιπέδου ή όχι.

Το παράνομο της πολιτογράφησης καταγράφεται αλλά δεν αποτελεί από μόνο του λόγο για εισήγηση για αποστέρηση υπηκοότητας. Εισήγηση για αποστέρηση υπηκοότητας τεκμηριώνεται στη βάση που προνοεί η νομοθεσία και κυρίως το άρθρο 113 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

Εισήγηση για αποστέρηση υπηκοότητας

Όταν έκθεση για συγκεκριμένη πολιτογράφηση περιλαμβάνεται η εισήγηση για την εξέταση της αποστέρησης της Κυπριακής υπηκοότητας, ενδείκνυται όπως αναγράφεται και η φράση «Οποιοδήποτε ενδεχόμενο ανάκλησης πρέπει να εξεταστεί στα πλαίσια του άρθρου 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε, και λαμβανομένων υπόψιν των τυχόν κεκτημένων δικαιωμάτων των αιτητών και των σχετικών παραμέτρων του Ενωσιακού Δικαίου».

Σε κραυγαλέες υποθέσεις που, ενώ κατά τον ουσιώδη χρόνο πληρούσαν τα τυπικά κριτήρια, αργότερα προέκυψαν σοβαρά επιβαρυντικά στοιχεία που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομα μη «αμφιβόλου χαρακτήρα», τα οποία φαίνεται να ενέχονται σε σοβαρά εγκλήματα ή που έχουν ελκύσει εκτενές διεθνές ενδιαφέρον με σημαντικά αρνητικά σχόλια και καταγγελίες όπως π.χ. για απάτες τεράστιων ποσών ή για καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Επιτροπή επισημαίνει στα συμπεράσματα ότι αυτοί πληρούσαν μεν τα τυπικά κριτήρια, πλην όμως γίνεται εισήγηση όπως, στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας.

Άσχετα με την πιο πάνω επισήμανση, γίνεται επίσης εισήγηση όπως ειδικά τέτοιες περιπτώσεις τυγχάνουν συνεχούς παρακολούθησης από το Υπουργείο

΄Εσωτερικών το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα αναλόγως των οποιωνδήποτε νέων δεδομένων προκύψουν.

Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις συζύγων ή/και άλλων συγγενών επενδυτών ή/και επιχειρηματιών

Όλες οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις συζύγων ή/και άλλων συγγενών επενδυτών ή/και επιχειρηματιών, οι οποίες έγιναν μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου Ν.141(Ι)/2002 με τον Ν.36(Ι)/2013 στις 30.04.2013, είναι εκτός νομικού πλαισίου αφού αυτοί δεν είναι επενδυτές ή/και επιχειρηματίες.

Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις συζύγων ή/και άλλων συγγενών επενδυτών ή/και επιχειρηματιών, οι οποίες έγιναν πριν την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου με τον Ν.36(Ι)/2013, στις 30.04.2013, δεν καλύπτονται από το Νόμο εάν η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου δεν αναφέρει τις ύψιστου επιπέδου υπηρεσίες σύμφωνα με την παράγραφο 2(στ) του τρίτου πίνακα του Νόμου. Εάν η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναφέρει τις υπηρεσίες, τότε οι πολιτογραφήσεις καλύπτονται από το Νόμο, και η Επιτροπή δεν θα ελέγξει ούτε την ορθότητα της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, ούτε εάν οι υπηρεσίες που αναφέρονται, όποιες και αν είναι αυτές, είναι όντως υψίστου επιπέδου ή όχι. Ωστόσο, πρέπει να γίνεται αναφορά σε υπηρεσίες και όχι σε ιδιότητα ή θέση.

Σημειώνεται ότι δυνάμει του άρθρου 110(3) του Νόμου, ο Υπουργός Εσωτερικών έχει εξουσία να μεριμνήσει όπως το ανήλικο παιδί οποιουδήποτε πολίτη της Δημοκρατίας, εγγραφεί ως πολίτης της Δημοκρατίας κατόπιν αίτησης που υποβάλλεται κατά τον καθορισμένο τρόπο από τον γονέα ή τον κηδεμόνα του παιδιού. Επομένως, τα ανήλικα παιδιά ενός πολιτογραφηθέντα αλλοδαπού μπορούν να επωφεληθούν από τις πρόνοιες του άρθρου 110(3) και δεν αποτελούν αντικείμενο έρευνας της Επιτροπής.

Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών

Όλες οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις προσώπων που πολιτογραφήθηκαν ως διευθυντικά στελέχΗ εταιρειών οι οποίες επένδυσαν στην Κύπρο, που έγιναν μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου με τον Ν.36(Ι)/2013 στις 30.04.2013, είναι εκτός νομικού πλαισίου αν αυτοί δεν είναι οι ίδιοι επενδυτές ή/και επιχειρηματίες.

Δεν αναμένεται να υπάρχουν κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις προσώπων που πολιτογραφήθηκαν ως διευθυντικά στελέχη πριν τις 30.4.2013 αφού η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για πολιτογράφηση διευθυντικών στελεχών πάρθηκε το 2014.

Αν τα διευθυντικά στελέχη προβούν σε επένδυση οι ίδιοι π.χ. με αγορά ακίνητης ιδιοκτησίας με ελάχιστη αξία όπως προβλέπεται στα εκάστοτε κριτήρια του Υπουργικού Συμβουλίου, τότε η πολιτογράφηση τους θα εξεταστεί ως εάν να είναι οι ίδιοι επενδυτές.

Σημειώνεται ότι η εκπλήρωση φορολογικών υποχρεώσεων, η οποία αποτελεί νομική υποχρέωση προς το κράτος όλων των εργαζομένων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επένδυση.

Μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία

«Μόνιμη και ιδιόκτητη» κατοικία σημαίνει ότι η κατοικία πρέπει να ανήκει στον αιτητή είτε σύμφωνα με το νόμο (legally) είτε σύμφωνα με το δίκαιο της επιείκειας (beneficially) ως δικαιούχος.

«Μόνιμη» σημαίνει να είναι η μόνιμη κατοικία - διαμονή του. Αυτό θα ικανοποιούσε το Ενωσιακό Δίκαιο ότι για να πολιτογραφηθεί κάποιος πρέπει να έχει μόνιμο δεσμό (Nexus) με τη χώρα. Ωστόσο, μόνιμη δεν σημαίνει κατ' ανάγκη κύρια.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι ο όρος «μόνιμη» πιθανόν να καταστρατηγεί τόσο το Σύνταγμα της Δημοκρατίας όσο και την ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) αλλά και το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ανωτέρω (Σύνταγμα και ΕΣΔΑ) κατοχυρώνουν το δικαίωμα απόκτησης και διάθεσης περιουσίας

καθώς και το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίου και προσώπων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τήρηση κριτηρίων μετά την πολιτογράφηση

Είναι ευθύνη των αρμοδίων αρχών να παρακολουθούν την τήρηση των κριτηρίων μετά την λήψη του πιστοποιητικού πολιτογράφησης. Εντούτοις, στις περιπτώσεις όπου απαιτείται η διατήρηση συγκεκριμένης ακίνητης ιδιοκτησίας ή επένδυσης, και η υπόθεση χαρακτηρίστηκε ως υψηλού κινδύνου, ερωτώνται οι αντίστοιχες αρμόδιες υπηρεσίες πχ το Κτηματολόγιο, ο Έφορος Εταιρειών κ.λπ.

Ουσιώδης χρόνος για την εξέταση της πολιτογράφησης

Ο ουσιώδης χρόνος για την εξέταση της νομιμότητας της πολιτογράφησης είναι η ημερομηνία Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου. Εάν όμως, η Διοίκηση υπερβεί τον εύλογο χρόνο για την εξέταση μιας αίτησης πολιτογράφησης, με υπαιτιότητα της, τότε η αίτηση εξετάζεται με βάση το νόμιμο καθεστώς που ίσχυε κατά τον χρόνο εκπνοής του εύλογου χρόνου. Τι είναι εύλογος χρόνος εξαρτάται από τα γεγονότα της κάθε αίτησης.

Το μέλος της Επιτροπής κ. Κυριάκος Κυριάκου δεν συμφωνεί με την πιο πάνω παρουσίαση και διατυπώνει διαφορετική θέση ως πιο κάτω:

Θέση του κ. Κυριάκου Κυριάκου:

Για χάριν ολοκληρωμένης πληροφόρησης, καταγράφω πιο κάτω δύο θέματα που δεν περιλαμβάνονται στις πιο πάνω κατευθυντήριες γραμμές προς τους εμπειρογνώμονες, παρόλο ότι τους είχαν δοθεί. Όλες οι κατευθυντήριες γραμμές καταγράφηκαν στα **Γενικά Θέματα Πολιτικής που αφορούν την εξέταση των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών**, εγκρίθηκαν από την Επιτροπή στις 12.1.2021 και δόθηκαν για καθοδήγηση στους εμπειρογνώμονες αμέσως μετά.

Σύμφωνα με τα πρακτικά της Επιτροπής, τα οποία υπογράφηκαν από τον Πρόεδρο και όλα τα Μέλη της Επιτροπής:

«η Επιτροπή **αποφάσισε ομόφωνα** όπως εγκρίνει τα γενικά θέματα πολιτικής όπως παρουσιάζονται στο **Παράρτημα 1** πιο κάτω. Ο κ. Ιωάννου

εξέφρασε την επιφύλαξη του σχετικά με την παράγραφο 3 (όσον αφορά την νομιμότητα της πολιτογράφησης συζύγων και συγγενών μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου Ν.141(Ι)/2002 με τον Ν.36(Ι)/2013 στις 30.04.2013) και την παράγραφο 6 του **Παραρτήματος 1**».

Σημειώνεται ότι η παράγραφος 3 αφορά στο θέμα «Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου – κριτήρια» και η παράγραφος 6 στο θέμα «Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών». Ο κ. Ιωάννου δεν εξήγησε τους λόγους για την επιφύλαξή του.

Κατά την σύνταξη της Ενδιάμεσης Έκθεσης τον Μάρτιο 2021, ο Πρόεδρος και δύο μέλη της Επιτροπής διαφοροποιήθηκαν για το θέμα της παραγράφου 1 «Νομική Υπόσταση Αποφάσεων Υπουργικού Συμβουλίου». Η διαφοροποιημένη θέση τους παρουσιάζεται στην παράγραφο 3.3 του Κεφαλαίου 3, «Νομικά Ζητήματα». Δεν συμφώνησα με τη διαφοροποιημένη θέση τους και διατύπωσα διιστάμενη θέση η οποία παρουσιάζεται στην παράγραφο 3.3 του Κεφαλαίου 3, «**Νομικά Ζητήματα».**

Παρατίθενται πιο κάτω τα δύο θέματα που δεν περιλαμβάνονται στις πιο πάνω κατευθυντήριες γραμμές, αυτούσια από τα εν λόγω Γενικά Θέματα Πολιτικής, που εγκρίθηκαν στις 12.1.2021:

« ***ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1***

ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤ΄ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

1. Νομική υπόσταση Αποφάσεων Υπουργικού Συμβουλίου (ΥΣ)

Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις δεν είναι κλασσικές διοικητικές πράξεις, εν τη εννοία του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου Ν.158/99, με όλα τα συνεπαγόμενα, ούτε όμως και κλασσικές πράξεις κυβερνήσεως.
Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αποτελούν αποφάσεις SUI GENERIS (ιδιότυπες) οι οποίες ενέχουν στοιχεία άσκησης κυριαρχικού δικαιώματος του

Κράτους (προσομοιάζει με πράξη κυβερνήσεως) και άσκησης εκτελεστικής εξουσίας. Το σημαντικό είναι ότι, και αν θεωρηθεί ως διοικητική απόφαση, δεν υπάρχει κάποιος που έχει έννομο συμφέρον (LOCUS STANDI) για να την προσβάλει ενώπιον του Δικαστηρίου. Επομένως, ουσιαστικά, είναι νομικά απρόσβλητη.

Το θέμα είναι ιδιαίτερο σημαντικό και ενδεχομένως η Επιτροπή να εξασφαλίσει μία ή δύο νομικές γνωματεύσεις.

…..

3. Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου - κριτήρια

Είναι σαφές ότι τα κριτήρια που έθεσε κατά καιρούς το ΥΣ δεν αποτελούν νόμο. Το ΥΣ έχει τη διακριτική ευχέρεια να θέσει κριτήρια και να τα αλλάξει. Η μη τήρηση από το ΥΣ των κριτηρίων που το ίδιο θέτει, νοουμένου ότι δεν αποτελούν ρητή διάταξη του Νόμου, δεν αποτελεί παρανομία.

Η μη τήρηση των Αποφάσεων του ΥΣ από δημόσιους υπαλλήλους αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα.

…..»

2. <u>Περιπτώσεις χαμηλού κινδύνου:</u>

Στις λοιπές περιπτώσεις, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία υψηλού κινδύνου, διενεργήθηκε έρευνα με συγκεκριμένο πρόγραμμα ελέγχου / check list από εκτιμητές που προσέλαβε η Νομική Υπηρεσία προς εκπλήρωση του σκοπού αυτού . Η έρευνα αφορούσε, μεταξύ άλλων, την ικανοποίηση των οικονομικών και άλλων κριτηρίων πολιτογράφησης και την εφαρμογή των ενδεδειγμένων διαδικασιών από τις κρατικές υπηρεσίες και τους αρμόδιους αξιωματούχους οι οποίοι εμπλέκονται στην αξιολόγηση των αιτήσεων πολιτογράφησης. Τα ευρήματα της έρευνας μελετήθηκαν από την Επιτροπή με επιπλέον σκοπό τον εντοπισμό επιπρόσθετων πολιτογραφήσεων που θεωρούνται πιθανές περιπτώσεις υψηλού κινδύνου και χρήζουν ενδελεχούς

έρευνας. Η Επιτροπή προσπάθησε, στη βάση των ευρημάτων, να εξαγάγει στατιστικά στοιχεία που έχουν σχέση με τις πολιτογραφήσεις.

Συνοψίζοντας, η Ερευνητική Επιτροπή, χρησιμοποιώντας τις μεθόδους και τα κριτήρια που αναπτύχθηκαν ως ανωτέρω, κατέληξε στα συμπεράσματα τα οποία παρουσιάζονται σε επόμενα κεφάλαια της παρούσας Έκθεσης.

<u>Θέση του κ Παύλου Ιωάννου:</u>

Για το παρόν κεφάλαιο ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος, κ. Παύλος Ιωάννου, διατυπώνει την επιφύλαξή του, επειδή φρονεί ότι η συγκεκριμένη δομή μεθοδολογίας όφειλε να είχε πληρέστερη συνάφεια με τους όρους εντολής και το νομικό πλαίσιο και να αποτελεί λογική συνέπειά τους, ρητώς καθορισμένη.

ΚΕΦ. 5. ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΕΝΟΡΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 7(γ) του περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου, Κεφ.44, η Ερευνητική Επιτροπή έχει την εξουσία να κλητεύσει οποιοδήποτε πρόσωπο που διαμένει στη Δημοκρατία ή στο εξωτερικό για να παρευρεθεί σε οποιαδήποτε συνεδρίαση της Επιτροπής για να δώσει μαρτυρία ενώ επιπλέον, έχει την εξουσία σύμφωνα με το άρθρο 7(β) να απαιτήσει η μαρτυρία να γίνει με όρκο ή με δήλωση με τέτοιο όρκο ή δήλωση που θα απαιτείτο από το μάρτυρα αν έδιδε μαρτυρία σε Δικαστήριο.

Η Ερευνητική Επιτροπή ασκώντας τις ως άνω εξουσίες και μέχρι 9 Μαρτίου 2021 έχει εκδώσει 23 κλήσεις για μαρτυρία στα πρόσωπα του πιο κάτω πίνακα:

Α/Α	ΗΜΕΡΑ / ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
1	Τρίτη, 3 Νοεμβρίου 2020	**Νίκος Νουρής** Υπουργός Εσωτερικών	Αίθουσα Jean Monnet
2	Τρίτη, 24 Νοεμβρίου 2020	**Κωνσταντίνος Πετρίδης** Υπουργός Οικονομικών Πρώην Υπουργός Εσωτερικών	Υπουργείο Οικονομικών
3	Τρίτη, 1 Δεκεμβρίου 2020	**Οδυσσέας Μιχαηλίδης** Γενικός Ελεγκτής	Τηλεδιάσκεψη
4	Τρίτη, 8 Δεκεμβρίου 2020	**Χριστίνα Καούλλα** Λειτουργός ΥΠ.ΕΣ.	Τηλεδιάσκεψη
5	Πέμπτη, 10 Δεκεμβρίου 2020	**Σωκράτης Χάσικος** Πρώην Υπουργός Εσωτερικών	Τηλεδιάσκεψη

6	Πέμπτη, 10 Δεκεμβρίου 2020	**Ελένη Μαύρου** Πρώην Υπουργός Εσωτερικών	Τηλεδιάσκεψη
7	Πέμπτη, 17 Δεκεμβρίου 2020	**Νεοκλής Συλικιώτης** Πρώην Υπουργός Εσωτερικών	Τηλεδιάσκεψη
8	Τρίτη, 12 Ιανουαρίου 2021	**Θεοδόσης Τσιόλας** Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου	Τηλεδιάσκεψη
9	Πέμπτη, 14 Ιανουαρίου 2021	**Γεώργιος Γεωργίου** Πρώην Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου	Τηλεδιάσκεψη
10	Πέμπτη, 14 Ιανουαρίου 2021	**Ανδρέας Μολέσκης** Πρώην Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου	Τηλεδιάσκεψη
11	Τρίτη, 19 Ιανουαρίου 2021	**Χάρης Γεωργιάδης** Πρώην Υπουργός Οικονομικών	Αίθουσα Jean Monnet
12	Πέμπτη, 21 Ιανουαρίου 2021	**Μιχάλης Σαρρής** Πρώην Υπουργός Οικονομικών	Αίθουσα Jean Monnet
13	Πέμπτη, 21 Ιανουαρίου 2021	**Χαρίλαος Σταυράκης** Πρώην Υπουργός Οικονομικών	Αίθουσα Jean Monnet

14	Παρασκευή, 22 Ιανουαρίου 2021	**Κυριάκος Κακουρής** Οικονομικός Διευθυντής Διεύθυνση Διεθνών Χρηματοδοτικών Οργανισμών και Οικονομικής Διαχείρισης Κεντρική Κυβέρνησης	Αίθουσα Jean Monnet
15	Τρίτη, 26 Ιανουαρίου 2021	**Χρυσόστομος Β΄** Αρχιεπίσκοπος Κύπρου	Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου
16	Πέμπτη, 28 Ιανουαρίου 2021	**Χρίστος Κληρίδης** Πρόεδρος Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου	Αίθουσα Jean Monnet
17	Πέμπτη, 28 Ιανουαρίου 2021	**Κυριάκος Ιορδανού** Γενικός Διευθυντής ΣΕΛΚ	Αίθουσα Jean Monnet
18	Τρίτη, 2 Φεβρουαρίου 2021	**Νίκος Αναστασιάδης** Πρόεδρος Κυπριακής Δημοκρατίας	Αίθουσα Jean Monnet
19	Πέμπτη, 18 Φεβρουαρίου 2021	**Λάζαρος Σαββίδης** Πρώην Γενικός Διευθυντής του ΥΠΕΣ	Αίθουσα Jean Monnet
20	Πέμπτη, 18 Φεβρουαρίου 2021	**Ανδρέας Ασσιώτης** Πρώην Γενικός Διευθυντής του ΥΠΕΣ	Αίθουσα Jean Monnet

21	Πέμπτη, 18 Φεβρουαρίου 2021	**Εύα Παπακυριακού** Εισαγγελέας της Δημοκρατίας Προϊστάμενη της ΜΟΚΑΣ	Αίθουσα Jean Monnet
22	Τετάρτη, 24 Φεβρουαρίου 2021	**Κωνσταντίνος Ηροδότου** Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας	Αίθουσα Jean Monnet
23	Τρίτη, 9 Μαρτίου 2021	**Σωκράτης Σωκράτους** Γενικός Διευθυντής Βουλής των Αντιπροσώπων	Αίθουσα Jean Monnet

Ακολουθεί περίληψη των καταθέσεων με τα κύρια στοιχεία κάθε κατάθεσής, με την χρονολογική σειρά την οποία έχουν ληφθεί. Για σκοπούς πληρότητας οι καταθέσεις επισυνάπτονται στο Παράρτημα Η 1–18. Οι καταθέσεις δεν σχολιάζονται. Ο σχολιασμός και η αξιολόγηση των καταθέσεων θα γίνουν όταν συμπληρωθούν όλες οι καταθέσεις.

1. Νίκος Νουρής, Υπουργός Εσωτερικών

Ο κύριος Νουρής διατελεί Υπουργός Εσωτερικών από 3 Δεκεμβρίου 2019 και κατέθεσε ενόρκως με φυσική παρουσία ενώπιον της Επιτροπής στις 3 Νοεμβρίου 2020. Ο μάρτυρας, αφού παρέδωσε στην Επιτροπή δύο αρχεία με ονομαστικό κατάλογο όλων των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων εξήγησε λεπτομερώς στην Επιτροπή την διαδικασία που ακολουθείτο από την στιγμή υποβολής της αίτησης πολιτογράφησης μέχρι και την έκδοση του σχετικού πιστοποιητικού. Επίσης ανέφερε ότι δεν υπάρχει συγκροτημένη υπηρεσία, με την έννοια του συγκεκριμένου τμήματος για την εξέταση των αιτημάτων αλλά υπάρχει μια μονάδα για την οποία με

την ανάληψη των καθηκόντων του έκρινε πως χρειαζόταν ενίσχυση λόγω του όγκου εργασίας και για τον λόγο αυτό μετακινήθηκαν στη μονάδα δυο επιπλέον πρόσωπα.

Επιπλέον, ο Υπουργός ανέφερε ότι δεν μπορεί να απαντήσει διαχρονικά για το αν οι έλεγχοι που έγιναν στο παρελθόν είναι ικανοποιητικοί εφόσον δεν ήταν παρών στο Υπουργείο Εσωτερικών. και συμπλήρωσε αναφέροντας ότι τη δεδομένη στιγμή το Υπουργείο Εσωτερικών έχει συμβληθεί με τρείς οίκους για να κάνουν έλεγχο δέουσας επιμελείας, ενώ το Υπουργείο Εσωτερικών είχε ήδη συνεργασία με την Αστυνομία και την ΜΟΚΑΣ ενώ για σκοπούς ελέγχου είχε αγοράσει υπηρεσίες της πλατφόρμας Worldcheck.

Ακόμη, ο μάρτυρας δήλωσε πως δεν γνωρίζει εάν υπάρχουν αιτήσεις πολιτογράφησης που έτυχαν επίσπευσης, όμως διαβεβαίωσε ότι κατά την διάρκεια της δικής του θητείας κάτι τέτοιο δεν συνέβη.

Σχετικά με τα ονόματα των πολιτογραφηθέντων που δημοσιεύτηκαν από το ειδησεογραφικό πρακτορείο Al Jazeera, ο κύριος Νουρής ανάφερε ότι μέσα στα επόμενα εικοσιτετράωρα από την ανακοίνωση, η Μονάδα Πολιτογραφήσεως ερεύνησε και τα 117 συνολικά ονόματα που το δίκτυο έδωσε στη δημοσιότητα. Ο Υπουργός πρόσθεσε ότι το δίκτυο παράλειψε να πει ότι εάν υπήρχαν οποιαδήποτε αδικήματα για κάποια από αυτά τα άτομα αυτά τα αδικήματα δεν είχαν γίνει ποτέ πριν από την πολιτογράφηση, πριν από την αίτηση πολιτογράφησης τους ή την κατάθεση της αίτησης τους στο Υπουργείο Εσωτερικών και ότι αυτά ενδεχόμενα μπορεί να είχαν γίνει σε μεταγενέστερο χρόνο. Επίσης ανάφερε ότι σε δύο περιπτώσεις προσώπων, όπου αναφέρεται ότι απέκτησαν με ψευδείς παραστάσεις είναι εκ των ατόμων όπου είχαν αποσταλεί στην τριμελή ad hoc επιτροπή από τον Νοέμβριο του 2019 και ήταν υπό διερεύνηση.

Σχετικά με τις ανά διαστήματα αλλαγές των κριτηρίων που έθετε από καιρό εις καιρό το Υπουργικό Συμβούλιο, ο Υπουργός ανέφερε ότι δεν γνωρίζει γιατί γίνονταν ή εάν υπάρχουν στα αρχεία όπου κατέχει το Υπουργείο αιτιολογίες για αυτές τις αλλαγές.

Περεταίρω, σύμφωνα με τον Υπουργό, το ζήτημα της καθυστέρησης κατάθεσης των κανονισμών εγέρθηκε στην Βουλή το 2019 και ο ίδιος έτρεξε με τη διαδικασία και θεσμοθέτηση των κανονισμών αυτών, υιοθετώντας την εισήγηση της τριμελούς ad hoc επιτροπής για διασύνδεση του προγράμματος με τον Νόμο για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Τέλος, ο μάρτυρας ανέφερε ότι ουδέποτε υπήρξε παρέμβαση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή άλλους αξιωματούχους προς τον ίδιο για την προώθηση συγκεκριμένων αιτήσεων και πως δεν γνωρίζει εάν τέτοιες παρεμβάσεις ασκήθηκαν σε άλλους Υπουργούς.

2. Κωνσταντίνος Πετρίδης, Υπουργός Οικονομικών, πρώην Υπουργός Εσωτερικών

Ο κύριος Πετρίδης, ο οποίος διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών από 11 Μαΐου 2017 μέχρι 2 Δεκεμβρίου 2019 και έκτοτε διατελεί Υπουργός Οικονομικών, κατέθεσε ενόρκως με φυσική παρουσία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 24 Νοεμβρίου 2020. Ο κύριος Υπουργός αρχικά πήρε άδεια από την Επιτροπή και ανέγνωσε 25σέλιδη δήλωση. Στη δήλωση του αυτή ο κύριος Υπουργός πραγματοποίησε μια ιστορική αναδρομή για την όλη εξέλιξη, αλλαγή και ενίσχυση των διαδικασιών κατ’ εξαίρεσης πολιτογράφησης καθώς και το ρόλο των εμπλεκομένων.

Ακολούθως, ανέφερε ότι 10 χρόνια μετά τη θέσπιση του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος εντόπισε ότι δεν υπήρχε αξιόπιστος μηχανισμός διεξαγωγής ελέγχου δέουσας επιμέλειας, ενώ δεν υπήρχε απολύτως καμία πρόνοια σε σχέση με τους επενδυτές υψηλού κινδύνου ή κριτήρια αποκλεισμού. Δεν υπήρχε επίσης οποιαδήποτε πρόνοια ρύθμισης των πάροχων και ως αποτέλεσμα είχε τη δημιουργία μιας μεγάλης “βιομηχανίας” συμφερόντων και άντλησης επενδυτών χωρίς τις εν λόγω αναγκαίες ρυθμίσεις. Κατά τη θητεία του όμως, είπε, υπήρξε ενίσχυση των ελέγχων δέουσας επιμέλειας και ρύθμιση των πάροχων. Τον Ιούλιο του 2018 εγκαταστάθηκε το διεθνές σύστημα δεδομένων, World-Check, το οποίο παρείχε και τη δυνατότητα του On-going screening (συνεχούς ελέγχου) και δημιουργήθηκε Μητρώο Πάροχων Υπηρεσιών και καθιερώθηκε η υποχρέωση

όπως οι αιτητές να είναι κάτοχοι θεώρησης Βίζας Schengen σε ισχύ και η πρόνοια όπως οι αιτούντες να μην έχουν τύχει απόρριψης αίτησης απόκτησης υπηκοότητας από οποιαδήποτε άλλη χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, θεσπίστηκαν κριτήρια αποκλεισμού για επενδυτές υψηλού ρίσκου, τα οποία άρχισαν να ισχύουν άμεσα και για όλες τις εκκρεμούσες αιτήσεις, παρά τις έντονες ενστάσεις και πιέσεις των πάροχων και επιχειρηματιών γης, σύμφωνα με τους οποίους η άμεση ισχύς των κριτηρίων θα οδηγούσε στην απώλεια της αξιοπιστίας της Κύπρου στο εξωτερικό ως επενδυτικός προορισμός.

Όσο αφορά τη διαδικασία που λάμβανε χώρα στο Υπουργικό Συμβούλιο, ο κύριος Πετρίδης ανέφερε πως το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα ήταν ένα τυποποιημένο πρόγραμμα, με κριτήρια που το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο έθεσε ασκώντας τη διακριτική του ευχέρεια. Με βάση το γεγονός αυτό, το Υπουργικό Συμβούλιο τύγχανε πληροφόρησης για το αν οι αιτήσεις τηρούσαν ή όχι τα τυπικά κριτήρια που αυτό είχε θέσει. Πρόσθεσε, πως η ίδια η Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου ζήτησε τη μείωση των παραρτημάτων και τη διενέργεια ομαδικών προτάσεων. Διερωτήθηκε ποιος είναι ο σκοπός της διεξοδικής συζήτησης, από τη στιγμή που υπάρχουν τυποποιημένα κριτήρια. Αυτό ήταν όμως μια εγγενής παθογένεια του ΚΕΠ, που ενδεχομένως να αφήνει την πολιτεία ή το Υπουργικό Συμβούλιο εκτεθειμένο.

Ως προς το ρόλο της Βουλή των Αντιπροσώπων ανέφερε πως πάντα ενημερωνόταν η Βουλή και ουδέποτε στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε η όποια περαιτέρω ενημέρωση. Τα κόμματα και οι Βουλευτές είχαν τη δυνατότητα να εγγράψουν τα θέματα που τους ανησυχούν προς συζήτηση στις αρμόδιες Κοινοβουλευτικές Επιτροπές αλλά ουδέποτε αυτό έγινε. Ουδεμία πολιτική πρόταση προήλθε από οιονδήποτε πολιτικό χώρο, εντός ή εκτός Βουλής, που αφορούσε είτε τον τερματισμό του προγράμματος, είτε την αλλαγή της φιλοσοφίας του. Αντιθέτως, ανέφερε, επωφελούνταν άτομα που προέρχονταν από όλο το πολιτικό τοπίο, ως καταδεικνύει και το βίντεο του Al Jazeera.

Αναλύοντας το ζήτημα των επισπεύσεων αιτήσεων πολιτογράφησης, ο Υπουργός κατέθεσε ότι ο εκάστοτε Υπουργός Εσωτερικών έχει την διακριτική ευχέρεια να εγκρίνει επισπεύσεις. Έδωσε οδηγίες να ενημερώνονται οι πάροχοι ότι δεν θα

δίνονται επισπεύσεις και ότι θα τηρείται αυστηρά χρονολογική σειρά. Κατά τη διάρκεια της θητείας του στο Υπουργείο Εσωτερικών, έδωσε επίσπευση σε 27 μόνον περιπτώσεις επενδυτών, εκ των οποίων οι 18 αφορούν μετόχους και Διευθυντικά Στελέχη [redacted] για την επένδυση [redacted]. Αυτή η επένδυση, συμπλήρωσε, δεν μπορούσε να συγκριθεί με τις άλλες και θεώρησε απολύτως ορθό να γίνει επίσπευση. Τόνισε δε, πως, καμία έκπτωση γινόταν όσον αφορά τη διαδικασία ελέγχου στις περιπτώσεις των επισπεύσεων. Οι άλλες 9 περιπτώσεις αφορούσαν διευκόλυνση επενδυτών κατόπιν τεκμηρίωσης για θέματα υγείας άλλους ανθρωπιστικούς λόγους. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του όλες οι επισπεύσεις δίνονταν γραπτώς.

Ερωτηθείς αν του ασκήθηκαν ποτέ πιέσεις για την έγκριση συγκεκριμένης αίτησης ο κύριος Πετρίδης σχολίασε πως υπήρχαν πολλές πιέσεις και για έγκριση αιτήσεων και για επίσπευση αίτησης. Επίσης, υπήρχαν αντιδράσεις και για τις αλλαγές που ήθελε να επιφέρει στο Πρόγραμμα. Δήλωσε χαρακτηριστικά, “είμαστε στην Κύπρο, υπήρχαν πάρα πολλές πιέσεις” φέρνοντας ως παραδείγματα τις περιπτώσεις ενός βουλευτή και ενός ευρωβουλευτή που τον ενόχλησαν πέραν των δικηγόρων, των πάροχων και των developers. Παραδέχτηκε δε πως οι πιέσεις αυτές αποτελούσαν το καθημερινό του άγχος.

Για τις αντιδράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο κύριος Υπουργός σημείωσε πως το πραγματικό πρόβλημα με την Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε λόγω της φιλοσοφίας του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα και των εγγενών του χαρακτηριστικών, δηλαδή, της θεσμοθετημένης και συστηματικής χορήγησης ιθαγένειας έναντι προκαθορισμένου επίπεδου επένδυσης, χωρίς να υπάρχει πραγματικός δεσμός μεταξύ της χώρας και του επενδυτή.

Εν κατακλείδι, ο κύριος Πετρίδης παραδέχτηκε πως έγιναν λάθη, υπήρχαν εγγενείς αδυναμίες, ενδεχομένως να έπρεπε το πρόγραμμα να τερματιζόταν νωρίτερα ή να υπήρχαν ουσιώδεις αλλαγές. Ισχυρίστηκε ότι η θητεία του ως Υπουργός Εσωτερικών ήταν μια συνεχής και επίπονη προσπάθεια βελτίωσης του προγράμματος.

3. Οδυσσέας Μιχαηλίδης, Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας.

Η κύριος Μιχαηλίδης είναι ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας από 11 Απριλίου 2014 και κλήθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης σε ένορκη μαρτυρία τη 1 Δεκεμβρίου 2020. Αρχικά ο Γενικός Ελεγκτής περιέγραψε τα περιστατικά που υπέπεσαν στην αντίληψη του είτε ύστερα από καταγγελίες είτε έπειτα από δημοσιεύματα και τα οποία ώθησαν την Υπηρεσία στην εξέταση του θέματος των πολιτογραφήσεων. Σχολιάζοντας τη διαδικασία που ακολουθήθηκε από την Υπηρεσία για την έκδοση της έρευνάς της, ο μάρτυρας είπε πως όσες πολιτογραφήσεις είχαν οδηγίες για επίσπευση, θεωρήθηκαν υψηλού κινδύνου. Ο κύριος Μιχαηλίδης εξήγησε ότι οι πλείστες αφορούσαν την επένδυση [redacted], η οποία πρόκειται για δημόσια σύμβαση. Η Υπηρεσία θεώρησε ότι θα έπρεπε να εξετασθεί και ο τρόπος παροχής της πολιτογράφησης στα διευθυντικά στελέχη [redacted]. Μη έχοντας πρόσβαση στους φακέλους του Υπουργείου Εσωτερικών, ο κύριος Μιχαηλίδης δήλωσε πως ρωτήθηκαν άλλες υπηρεσίες, οι οποίες μπορούσαν να παρέχουν στοιχεία προς αυτόν, στα οποία στηρίχθηκαν οι εκθέσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας.

Αναφορικά με το θέμα των πολιτογραφήσεων των στελεχών που σχετίζονται με την επένδυση [redacted], η άποψη του κυρίου Μιχαηλίδη είναι ότι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου είναι παράνομη και καταχρηστική, εντούτοις, λόγω του ότι δεν κατείχε τους φακέλους, δεν μπορεί να τεκμηριώσει ποιος αρμόδιος είναι υπεύθυνος για αυτή την απόφαση. Επίσης, θεωρεί απαράδεκτο, πρόσθεσε, πρόσωπα τα οποία είχαν συμβληθεί με τη Δημοκρατία να τυγχάνουν οποιουδήποτε ευνοϊκού χειρισμού. Επιπλέον, ανέφερε πως τα πρόσωπα αυτά απλά τηρούσαν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις και δεν παρείχαν στην Κυπριακή Δημοκρατία υψηλού επιπέδου υπηρεσίες για να μπορούν να πολιτογραφηθούν.

Επιπρόσθετα, ο μάρτυρας κατέθεσε πως υπήρξε παραπλάνηση της Βουλής διότι κατά την ενημέρωση της υπήρξε διαβεβαίωση ότι οι αιτούντες επενδυτές /επενδύτριες τηρούν τα οικονομικά κριτήρια που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο, πράγμα που δεν ίσχυε. Η αδιαφάνεια και η καταγραφή μη αληθών γεγονότων, εξ' ορισμού δεν μπορεί να περιβάλλει με νομιμότητα μια απόφαση. Επομένως, συνέχισε πως όταν ο νομοθέτης αναφέρει ότι πρέπει να ενημερώνεται η Βουλή, αυτός εννοεί ότι πρέπει να ενημερώνεται αληθώς.

Ως προς το εάν η Βουλή είχε οποιανδήποτε ευθύνη, δεδομένου ότι σύμφωνα με τον νόμο η Βουλή ενημερωνόταν, απάντησε πως, ουσιαστικά οι Ελεγκτικές Υπηρεσίες ελέγχουν τις κυβερνήσεις. Θέλει πολλή προσοχή για μια Ελεγκτική Υπηρεσία να εκφράσει άποψη, η οποία να δεικνύει ότι επιχειρεί να ελέγξει τη Βουλή, πρώτο όσον αφορά τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει, οι οποίες είναι μια εξόχως πολιτική πράξη η ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας και επίσης θέλει πολλή προσοχή για μια Ελεγκτική Υπηρεσία να καταδείξει ευθύνες στη Βουλή, ότι δηλαδή δεν άσκησε κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο οποίος είναι επίσης μια εξόχως πολιτική διαδικασία. Ο έλεγχος που γίνεται είναι οικονομικός, αλλά ειδικά σε πράξεις που έχουν σχέση με πολιτική της Βουλής, δεν μπορεί η Ελεγκτική Υπηρεσία να υπεισέρχεται.

Αναφορικά με την έκδοση της έκθεσης της Ελεγκτικής Υπηρεσίας για την υπόθεση [redacted], πριν να τελειώσει η έρευνα από την παρούσα Επιτροπή, ο Γενικός Ελεγκτής ανέφερε πως οι εξουσίες της Ελεγκτικής Υπηρεσίας δεν ακυρώνονται, δεν αναστέλλονται, δεν ατονούν, δεν παραμερίζονται, δεν επηρεάζονται καθ' οιονδήποτε τρόπο από τον διορισμό μιας ερευνητικής επιτροπής, της οποίας το έργο, τόνισε , πως σέβεται. Είναι θέμα διαφύλαξης ανεξαρτησίας, πρόσθεσε, και δεν μπορεί να υπεισέλθει στη λογική ότι αφ' ης στιγμής η Κυβέρνηση διορίζει ερευνητική επιτροπή, ειδικά μετά την έναρξη ελέγχου από την Ελεγκτική Υπηρεσία, ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία θα παγοποιεί τις δικές της έρευνες θεωρώντας ότι το έργο των δύο είναι συμπληρωματικό και όχι αμοιβαίως αποκλειόμενο.

Επιπρόσθετα, ο μάρτυρας δήλωσε πως η Ελεγκτική Υπηρεσία όπως και κάθε ελεγκτής οφείλει να λαμβάνει μέτρα, για να βεβαιώνεται ότι ο κίνδυνος κατάληξης σε εσφαλμένα συμπεράσματα είναι εντός των αποδεκτών πλαισίων. Η διαφύλαξη του κύρους της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, είναι κάτι το οποίο τον απασχολεί και θα ήθελε να έχει πρόσβαση απρόσκοπτη στους φάκελους του Υπουργείου Εσωτερικών, ανέφερε. Εάν είχε πρόσβαση η Υπηρεσία σε αυτούς τους φακέλους θα έλεγχε και άλλα θέματα, τα οποία δεν μπόρεσε. Τα ευρήματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, περιορίστηκαν στα θέματα για τα οποία είχαν πρόσβαση όπως στοιχεία του Τμήματος Φορολογίας, του Τμήματος Κτηματολογίου και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και του Τμήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Για την πολιτογράφηση των διευθυντικών στελεχών [redacted], ο κύριος Μιχαηλίδης, δήλωσε πως η πολιτογράφηση των 64 ατόμων, φαίνεται ότι ήταν καταχρηστική, γιατί όχι μόνο δεν πληρούσαν τα ιδιοκτησιακά κριτήρια, αλλά ούτε και τα εισοδηματικά κριτήρια, με εξαίρεση έναν πολύ μικρό αριθμό. Επίσης, συνέχισε, η εταιρεία [redacted] κατά την περίοδο [redacted] που κατασκευαζόταν το κτήριο και κατά την οποίαν έγινε μεγάλος αριθμός πολιτογραφήσεων, εκτελούσε εργασίες ως υπεργολάβος [redacted], η οποία έκτιζε το κτήριο [redacted] και δεύτερον, συμμετείχε μαζικά σε όλες αυτές τις αγοραπωλησίες που γίνονταν με υπαλλήλους που τελικά πολιτογραφήθηκαν. Ενδεχομένως, πρόσθεσε, να υπάρχουν και ψευδείς δηλώσεις, γιατί κάποιος δήλωνε ότι είναι δήθεν κάτοικος ενός σπιτιού, που είναι ανύπαρκτο, γεγονός το οποίο, σχολίασε, δημιουργεί εύλογα την εικόνα ότι πρόκειται για μια σαθρή κατάσταση.

Επίσης, συνέχισε πως είναι μη σύννομη η μη συμμόρφωση του Υπουργικού Συμβουλίου στα κριτήρια που το ίδιο έθεσε, γιατί το Υπουργικό Συμβούλιο επιτρέπει πολιτογράφηση υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Ο Νόμος λέει ότι οι πολιτογραφήσεις γίνονται υπό τους όρους που καθορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο, άρα οποιαδήποτε πολιτογράφηση στη βάση νόμου, χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου, είναι μη σύννομη.

Μια άλλη πληροφορία την οποία κατέθεσε ο μάρτυρας στην Επιτροπή ήταν ότι η υπεύθυνη, λόγω κλίμακας, του τομέα Πολιτογράφησης στο Υπουργείο Εσωτερικών, ήταν μέχρι τον Απρίλιο του 2019, [redacted], [redacted] και αυτό είναι αξιοσημείωτο διότι, ενδεχομένως να χειρίζετο αιτήσεις που υποβάλλονταν μέσω του γραφείου [redacted].

4. Χριστίνα Καούλλα, προϊστάμενη Μονάδας ΚΕΠ

Η κυρία Χριστίνα Καούλλα, η οποία διατελεί από το Νοέμβριο του 2007 αρχικά ως συντονίστρια και ακολούθως ως προϊστάμενη της Μονάδας του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, κατέθεσε ενόρκως μέσω τηλεδιάσκεψης στις 8 Δεκεμβρίου 2020.

Αρχικά ξεκίνησε τη μαρτυρία της εξηγώντας τα καθήκοντα της στη μονάδα, τη στελέχωση της μονάδας ενώ ανέφερε ότι δεν θεωρεί ότι ήταν επαρκής η στελέχωση της μονάδας. Ανέφερε ότι δεν υπήρχε μητρώο πολιτογραφήσεων στη μορφή που το ζήτησε η Ερευνητική Επιτροπή, αλλά μπορούσαν να εντοπίσουν τους φακέλους του Υπουργείου λόγω του ότι όλες οι αιτήσεις διεκπεραιώνονταν μέσω των φακέλων του Υπουργείου και μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιήσουν το ηλεκτρονικό σύστημα του Αρχείου Πληθυσμού. Ακολούθως, εξήγησε ότι είχαν ένα πίνακα excel στον οποίο είχαν στατιστικά στοιχεία των αριθμών των πολιτογραφηθέντων αλλά όχι ονομαστικά, δηλαδή για παράδειγμα μπορούσαν να γνωρίζουν πόσοι [redacted] απέκτησαν κυπριακή υπηκοότητα το 2012, αλλά δεν μπορούσαν να τους κατονομάσουν. Η ίδια είπε ότι τηρεί προσωπικό αρχείο στον ηλεκτρονικό της υπολογιστή με κατάλογο των επενδυτών που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2013, και το τηρούσε απλώς και μόνο για να μπορεί να διαχειρίζεται τις αιτήσεις των επενδυτών. Σε σχέση με το θέμα αρχειοθέτησης και καταγραφής εγγράφων, εξήγησε ότι ακολουθήθηκαν οι πρακτικές του Υπουργείου Εσωτερικών, δηλαδή όχι η χρήση ηλεκτρονικού συστήματος καταγραφής.

Η Λειτουργός εξήγησε μετέπειτα τη διαδικασία που ακολουθούσε το τμήμα της εντός του Υπουργείου Εσωτερικών εις βάθος και λεπτομερώς. Ανέφερε ότι πρόσβαση στο worldcheck απέκτησαν τέλος Ιουλίου του 2018 και ξεκίνησαν να το χρησιμοποιούν συστηματικά από την 1 Αυγούστου του 2018. Σχετικά με τον ενισχυμένο έλεγχο δέουσας επιμέλειας, δήλωσε ότι η απόφαση για το ξεκίνημα του λήφθηκε τον Σεπτέμβριο του 2018, συμβλήθηκαν με τρεις οίκους τέλος του Νοέμβρη του 2019, έστειλαν τα πρώτα αιτήματα τον Δεκέμβρη του 2019 και έλαβαν τις εκθέσεις δέουσας επιμέλειας το 2020. Το θέμα αυτό, ανέφερε πως τέθηκε προς το τέλος του 2017 και αρχές του 2018, από την ίδια προς τον Υπουργό Εσωτερικών. Προηγουμένως ο βασικός έλεγχος γινόταν μέσω της Αστυνομίας από το 2011, και μέσω αναζήτησης διαδικτύου, όπως ανέφερε. Επίσης, είπε ότι από το 2013 και μετά άρχισαν να έχουν περισσότερη επαφή με τη ΜΟΚΑΣ, στέλνοντας τους μόνο συγκεκριμένες αιτήσεις. Όσων αφορά την απόφαση 23ης Οκτωβρίου 2019 του Υπουργικού Συμβουλίου η κυρία Καούλλα είπε ότι όλοι οι πολιτογραφηθέντες έχουν ελεγχτεί στο worldcheck ενώ της δόθηκαν οδηγίες όπως

όλοι οι πολιτογραφηθέντες για του οποίους γίνεται έλεγχος και επανέλεγχος θα ελέγχονται μέσω ongoing screening στο worldcheck.

Σε σχέση με τους εκάστοτε Γενικούς Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών, η κυρία Καούλλα ανέφερε ότι ο ρόλος τους ήταν εξαρχής εποπτικός για τη μονάδα της, και παρόλο που όλα τα σημειώματα και οι φάκελοι για τις πολιτογραφήσεις αποστέλλονταν στον Υπουργό μέσω του Γενικού Διευθυντή. Ακολούθως ανέφερε ότι συγκεκριμένοι Γενικοί Διευθυντές επέλεγαν να μην αναμιχθούν στη διαδικασία όλων των αιτήσεων, εξηγώντας ότι η πρακτική αυτή ξεκίνησε από τον κύριο Κώστα Νικολαΐδη, από τους πρώτους μήνες της θητείας του, και έκτοτε από τον κύριο Κύπρο Κυπριανού και από τον νυν Γενικό Διευθυντή τον κύριο Κώστα Κωνσταντίνου. Η Λειτουργός στη συνέχεια είπε ότι ο τρόπος με το οποίο ασκείτο ο εποπτικός ρόλος των Γενικών Διευθυντών ήταν συνήθως με ερωτήματα για τη συνολική πορεία των αιτήσεων, αν υπήρχαν καθυστερήσεις, αν προχωρούσε κανονικά ή μπορεί κάποιες φορές να την ρωτούσανε για συγκεκριμένες αιτήσεις για το ποια ήταν η πορεία της εξέτασης τους, χωρίς να θυμάται συγκεκριμένες περιπτώσεις ονομαστικά.

Επιπρόσθετα, ανέφερε ότι υπήρχαν αιτήσεις που τύγχαναν επίσπευσης, μόνο μετά από οδηγίες του εκάστοτε Υπουργού, σπάνια μετά από οδηγίες του Γενικού Διευθυντή. Ανέφερε ότι δεν υπήρχε κάποιος οδηγός ως προς τις πολιτογραφήσεις που θα επισπεύδονταν, αλλά ήταν κατά της απόλυτη κρίση του Υπουργού ή του Γενικού Διευθυντή. Εξήγησε ότι οι οδηγίες για επίσπευση μέχρι το 2017 ήταν προφορικές, και τις χρονιές 2018 και 2019 ήταν μόνο γραπτές. Η εντολή για επίσπευση γινόταν χωρίς να της δοθεί κάποια συγκεκριμένη δικαιολογία για το λόγο για τον οποίο έπρεπε να επισπεφθεί μια συγκεκριμένη αίτηση. Όπως ανέφερε η ίδια ένας Υπουργός δεν θα έδιδε δικαιολογία σε μια λειτουργό Α8, και ούτε μπορούσε να ζητήσει δικαιολογία. Δήλωσε ότι δεν έχει στη κατοχή της συγκεκριμένο πίνακα για τις αιτήσεις που τύγχαναν επίσπευσης, αλλά στον προσωπικό της πίνακα excel που δημιούργησε από τον Ιούνιο του 2013, το οποίο και ανέφερε πιο πάνω, έβαζε προσωπικές σημειώσεις οδηγίες για επίσπευση στις αιτήσεις που της δόθηκε εντολή για να ξέρει ότι δόθηκαν συγκεκριμένες οδηγίες ώστε να τις ακολουθήσει.

Δήλωσε ότι για [redacted] υπήρξαν οδηγίες για την επίσπευση των αιτήσεων τους.

Η κυρία Καούλλα μιλώντας για την ετοιμασία πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο, ανέφερε ότι οι οδηγίες που είχε το τμήμα της, ήταν να χρησιμοποιείται ένα πρότυπο (template) το οποίο δημιουργήθηκε από το 2007 και χρησιμοποιείτο μέχρι σήμερα. Ανέφερε ότι ο λειτουργός που έκανε το υπηρεσιακό σημείωμα έκανε ταυτόχρονα και την πρόταση που υπέβαλλαν στο Υπουργικό Συμβούλιο, και παρόλο που είχαν το ελεύθερο να καταγράψουν όποια διερεύνηση διεξαγόταν στο υπηρεσιακό σημείωμα, βάση εντολής από τη γραμματεία του Υπουργικού επάνω στο πρότυπο της πρότασης έπρεπε να αναφέρονται όσες λιγότερες πληροφορίες γίνεται, λόγω φόβου διαρροής πληροφοριών, παρόλο που σε κάποιες περιπτώσεις υπήρχαν αρχικά αρνητικά σημειώματα ή και αρνητικές δημοσιεύσεις οι οποίες και αναφέρονταν στο υπηρεσιακό σημείωμα. Η πρώτη φορά που υπήρξε οδηγία σχετικά με την μείωση πληροφοριών στην πρόταση λόγω φόβου διαρροής ήταν το 2008, από τον τότε Γενικό Διευθυντή και μετά το 2013 από τη γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου όταν έγινε η εισήγηση να μην αναφέρετε ολογράφως το επίθετο του αιτούντος ή να μπαίνει μόνο το αρχικό του. Επίσης πρόσθεσε ότι στο προσχέδιο της πρότασης τα διάφορα αρνητικά δημοσιεύματα αναγράφονταν, οπόταν και ήταν εις γνώση του Υπουργού, εφόσον αρχικά υποβαλλόταν στον Υπουργό, έτσι αν ο Υπουργός ήθελε να προστεθεί κάτι στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο θα μπορούσε να το πράξει.

Στη συνέχεια η Λειτουργός εξήγησε ότι από το τέλος του 2008 ξεκίνησε να προβληματίζεται σχετικά με τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις που γίνονταν, νοουμένου ότι δεν είχαν τα μέσα να μπορούν να γνωρίζουν επαρκώς τους αιτούντες, εφόσον το μόνο εργαλείο που είχε στη διάθεση της ήταν το διαδίκτυο και το Google. Η ίδια, όπως αναφέρει σε κάθε περίπτωση που έβρισκε κάποιες πληροφορίες, ενημέρωνε τους Υπουργούς. Επίσης ανέφερε ότι την προβλημάτιζαν και τα οικονομικά κριτήρια της πολιτογράφησης, αλλά αναγνώριζε πως δεν είχε τις γνώσεις και το επιστημονικό υπόβαθρο για να μπορεί να επιφέρει άποψη επί του θέματος. Το 2013, είπε ότι είχε συζητήσει με τους ανώτερους της χωρίς να θυμάται αν ήταν με τον Υπουργό ή τον Γενικό Διευθυντή για το θέμα της δέουσας

επιμέλειας, αλλά λόγω της οικονομικής κατάστασης του κράτους δεν μπορούσε να ζητήσει κάποιο επιπρόσθετο μέσο. Πρόσθεσε ότι περί το 2017 όταν ανέλαβε τα υπουργικά καθήκοντα ο κύριος Πετρίδης είχαν κάνει μια εκτενή συζήτηση. Στη συνέχεια έκανε μια εκτενή περιγραφή στη μελέτη της ημερομηνίας 9 Μαρτίου 2018 όπου πρότεινε κάποιες αλλαγές του σχεδίου.

Σχετικά με παρεμβάσεις από διάφορους αξιωματούχους με σκοπό την επίσπευση ή έγκριση κάποιων αιτήσεων ανέφερε ότι προς την ίδια προσωπικά δεν υπήρξε κάτι όμοιο, εκτός από δύο περιπτώσεις όπου στάλθηκε επιστολή από [redacted] και [redacted]. Όσον αφορά τους πάροχους υπηρεσιών, η κυρία Καούλλα είπε ότι το τμήμα της δεχόταν πάρα πολλά τηλεφωνήματα και συνεχόμενη πίεση για να επισπευσθούν οι αιτήσεις των πελατών τους, κάνοντας αναφορά σε ονόματα.

Ως προς τη διεξαγωγή ελέγχου η κυρία Καούλλα ανέφερε ότι το Σεπτέμβριο του 2016, η Ελεγκτική Υπηρεσία έστειλε δυο λειτουργούς της στο Υπουργείο για 2 ή 3 βδομάδες και με βάση τις οδηγίες που της δόθηκαν από το Υπουργείο, προσκόμισαν στους λειτουργούς οποιεσδήποτε πληροφορίες τους ζητήθηκαν και πρόσβαση σε όλους τους φακέλους του σχεδίου. Η κυρία Καούλλα ανέφερε ότι θυμάται με πλήρη βεβαιότητα πως της ζητήθηκαν οι φάκελοι [redacted].

Εν κατακλείδι, ανέφερε ότι υπήρξαν περιπτώσεις που διαφώνησε με τις αποφάσεις του εκάστοτε Υπουργού Εσωτερικών, όπου θεωρούσε ότι δεν θα έπρεπε να εγκριθούν κάποιοι αιτούντες, και όμως προωθήθηκαν για έγκριση. Επίσης είπε ότι εκτός από τις υποθέσεις [redacted], όσον αφορά τις μαζικές πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών υπήρξαν παρόμοιες υποθέσεις οι οποίες είναι [redacted].

5. Σωκράτης Χάσικος, πρώην Υπουργός Εσωτερικών

Ο αείμνηστος Σωκράτης Χάσικος, οποίος διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών από 1 Μαρτίου 2013 μέχρι 10 Μαΐου 2017 κατέθεσε μέσω τηλεδιάσκεψης ενώπιων της Επιτροπής στις 10 Δεκεμβρίου 2020. Αρχικά ο πρώην Υπουργός περιέγραψε τη

διαδικασία που ακολουθείτο για τις αιτήσεις πολιτογραφήσεων από τη στιγμή που ο αιτητής υπέβαλλε την αίτηση μέχρι και την έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο. Αναφορικά με το ρόλο της Βουλής στη διαδικασία που ακολουθείτο, ο πρώην Υπουργός δήλωσε πως αν και ενημερωνόταν πάντοτε η Βουλή των Αντιπροσώπων, ουδέποτε υπήρξε αντίδραση για κάποια πολιτογράφηση. Ερωτηθείς για τη σχέση της κυρίας Αδαμίδου με τις πολιτογραφήσεις ο πρώην Υπουργός απάντησε πως δεν είχε καμία σχέση και ήταν βοηθός του ιδίου μαζί με τουλάχιστον ακόμα 2 άτομα. Ουδεμία εξουσία είχε για παρέμβαση, τόνισε.

Όσο αφορά την υπόθεση [redacted], ανέφερε πως οι έρευνες που είχαν γίνει από την Αστυνομία στις βάσεις δεδομένων Interpol και Europol κτλ δεν κατέδειξαν απολύτως τίποτε, αντιθέτως, η Αστυνομία παρουσίασε στοιχεία αρκετό καιρό μετά την έγκριση της πολιτογράφησης [redacted]. Επίσης, δήλωσε, πως δεν γνώριζε κανείς ούτε και η τράπεζα η οποία είχε την ευθύνη του ελέγχου των χρημάτων να πει εάν αυτά τα χρήματα ήταν καθαρά. Κατά τον ουσιώδη χρόνο, συνέχισε [redacted] διαβεβαίωνε πως όλα ήταν εντάξει. Αναφορικά με τυχόν παρεμβάσεις [redacted] στη συγκεκριμένη περίπτωση ο πρώην Υπουργός διαβεβαίωσε πως δεν υπήρχε καμιά παρέμβαση. Το μόνο που υπήρχε ήταν η επιστολή [redacted], αλλά ο ίδιος το θεωρεί γελοίο να θεωρείται [redacted] ατζέντης. Συμπλήρωσε, δε ότι υπήρχε συνεννόηση με [redacted] για τα θέματα του Υπουργείου Εσωτερικών και ότι θα βοηθούσε πάντοτε την Εκκλησία.

Στη συνέχεια απαντώντας αν υπήρχε επικοινωνία με τον επενδυτή ή τον παροχέα, ο πρώην Υπουργός ανέφερε πως η Υπηρεσία σε συνεργασία με λειτουργούς του Υπουργείου των Οικονομικών αναλάμβαναν τη διεκπεραίωση της αίτησης και όχι ο ίδιος.

Όσον αφορά την υπόθεση [redacted], ο πρώην Υπουργός ανέφερε, μεταξύ άλλων, πως οι αιτήσεις έγιναν σύμφωνα με την προκαθορισμένη διαδικασία και δεν θυμάται οτιδήποτε το επιλήψιμο σε σχέση με τις αιτήσεις [redacted]. Εκείνο που είχε σημασία, δήλωσε, για να εγκριθεί η αίτηση ήταν η κατάθεση του αγοραπωλητηρίου εγγράφου και ο έλεγχος των κριτηρίων από το Υπουργείο Οικονομικών να ήταν είναι εντάξει. Συνεχίζοντας, είπε, πως δεν υπήρχε

υποχρέωση να ελέγξουν αν υπήρχαν τα ακίνητα που αγοράστηκαν, αφού η υποχρέωση περιοριζόταν στη απλή ύπαρξη του αγοραπωλητήριου εγγράφου κατατεθειμένο στο Κτηματολόγιο.

Όσον αφορά την αλλαγή των κριτηρίων ο πρώην Υπουργός συμπλήρωσε πως ήταν θέμα του Υπουργείου Οικονομικών αλλά θεωρούσε πως οι συχνές αλλαγές των κριτηρίων δεν ωφελούσαν το Πρόγραμμα.

Αναφορικά με το ζήτημα των αντιδράσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο πρώην Υπουργός δεν θυμόταν να είχε επισήμως λάβει επιστολή με σχόλια σχετικά με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα αλλά αντιθέτως πίστευε πως η Ευρωπαϊκή Ένωση έδειχνε κατανόηση λόγω του μνημονίου και της δύσκολης κατάστασης που βρισκόταν η χώρα εκείνη την περίοδο.

Σχετικά με τις διαδικασίες και τις πληροφορίες που ακολουθούνταν στο Υπουργικό Συμβούλιο ο πρώην Υπουργός σχολίασε πως γινόταν μια μικρή αλλά όχι εκτεταμένη και λεπτομερής συζήτηση, ο φάκελος όμως διαμοιραζόταν σε όλα τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Ο ίδιος προσωπικά είπε πως δεν εμβάθυνε, λόγω του φόρτου εργασίας.

Επίσης, αναφορικά με το θέμα των παρεμβάσεων ο πρώην Υπουργός κατηγορηματικά απάντησε πως ουδέποτε δέχτηκε παρέμβαση, ήταν πάρα πολύ αυστηρός σε βαθμό που ήταν ένας απλησίαστος άνθρωπος.

Ερωτηθείς αν έγιναν λάθη κατά τη λειτουργία του προγράμματος ο πρώην Υπουργός ανέφερε πως μέσα στα πλαίσια της κατάστασης που βίωνε η χώρα εκείνη την περίοδο έκαναν ότι μπορούσαν όλοι και παραδέχτηκε πως λάθη έγιναν αλλά δεν έγιναν "λαμογιές".

6. Ελένη Μαύρου, πρώην Υπουργός Εσωτερικών

Η κυρία Ελένη Μαύρου, η οποία διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών από 1 Μαρτίου 2012 μέχρι 28 Φεβρουαρίου 2013, κλήθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης σε μαρτυρία με διαβεβαίωση ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 10 Δεκεμβρίου 2020. Η

κυρία Μαύρου δήλωσε ότι χωρίς να είναι ακριβείς και με βάση τα στοιχεία που βγήκαν στην επιφάνεια της δημοσιότητας ότι κατά τη θητεία της έγιναν περίπου 40-45 κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Ανέφερε, ότι δεν γνωρίζει αν υπήρχε συγκεκριμένο ειδικό μητρώο των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφηθέντων, αλλά όλες οι αιτήσεις και οι νομικές διαδικασίες υπάρχουν καταγραμμένες σε μητρώο. Περιληπτικά, εξήγησε ότι η διαδικασία που ακολουθούσε το Υπουργικό Συμβούλιο ήταν τυπική, δηλαδή, παρουσιαζόταν το σημείωμα που ετοίμαζε το Υπουργείο Εσωτερικών, γινόταν αναφορά στα προσωπικά στοιχεία του επενδυτή, έπειτα αναφορά στον τομέα/ύψος επενδύσεων και εν κατακλείδι στο εάν πληρούσε τις προϋποθέσεις. Δήλωσε ότι δεν θυμάται να υπήρξε περίπτωση που να έγινε ειδική συζήτηση για κάποιον αιτητή.

Ανέφερε ότι, η άποψη που επικρατούσε τότε κυρίως στο Υπουργείο Οικονομικών αλλά και της ίδιας, λόγω των εμφανών αρχικών σταδίων της οικονομικής κρίσεως, ήταν ότι οι επενδύσεις μέσω του σχεδίου ήταν καλοδεχούμενες και αναγκαίες για το συμφέρον του τόπου μας. Η ίδια, πότε δεν είχε φέρει ένσταση σε κάποια αίτηση στα πλαίσια των προτάσεων που τέθηκαν ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου, ούτε και θυμάται να υπήρξε περίπτωση στην οποία να τέθηκε θέμα εξαίρεσης κάποιου αιτητή από τα κριτήρια, τον οποίο και να ενέκριναν. Το Υπουργικό Συμβούλιο, παρόλο που είχε τη διακριτική ευχέρεια να απορρίψει κάποια αίτηση, κατά τη διάρκεια της θητείας της ουδέποτε εξασκήθηκε η εξουσία αυτή, ενώ σε αντίθεση αναφέρει ότι όταν ο αιτητής δεν πληρούσε τα κριτήρια δεν προωθείτο η αίτηση του ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου. Επίσης είπε ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων ουδέποτε αντέδρασε ούτε και σχολίασε κάποια από τις προτάσεις για την πολιτογράφηση των αιτητών.

Σχετικά με το Υπουργείο Εσωτερικών, η κυρία Μαύρου δήλωσε ότι η κυρία Χριστίνα Καούλλα με γραμματειακή υποστήριξη εντός της κεντρικής διοίκησης του Υπουργείου ήταν αυτή που αναλάμβανε τις διαδικασίες. Η διαδικασία ανέφερε ότι χρονικά συνήθως έπαιρνε περίπου 2-3 μήνες. Εξήγησε ότι λόγω του μικρού αριθμού των αιτήσεων την τότε περίοδο και της διεκπεραιωτικής αρμοδιότητας του Υπουργείου δεν υπήρχε λόγος να απασχολείτο περισσότερο προσωπικό. Ανέφερε ότι κατά την περίοδο θητείας της ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου ήταν ο

κύριος Ανδρέας Ασσιώτης, ο οποίος δεν είχε ενεργό ρόλο στη διαδικασία των πολιτογραφήσεων παρόλο που είχε την εποπτεία της υπηρεσίας.

Σε σχέση με τους πάροχους η κυρία Μαύρου ανέφερε ότι γενικά σίγουρα υπήρχε επικοινωνία με το αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών εφόσον πολλές φορές χρειάστηκαν διευκρινήσεις σχετικά με αιτήσεις, αλλά επίσης και διότι οι πάροχοι τηλεφωνούσαν τακτικά για να ζητήσουν επίσπευση της διαδικασίας. Προσωπικά όμως, η ίδια, ισχυρίστηκε ότι δεν είχε καμία επικοινωνία μαζί τους, εκτός από 2 - 3 περιπτώσεις που την πήραν για να την παρακαλέσουν όπως υπάρξει επίσπευση της διαδικασίας. Ο πάροχος ο οποίος πίεζε περισσότερο για επίσπευση ήταν [redacted], εφόσον όπως η ίδια αναφέρει φαίνεται να είχε πολύ ενεργή ανάμειξη με το πρόγραμμα. Ωστόσο, ανέφερε ότι υπήρξαν περιπτώσεις εκ των υστέρων όπου οι επενδυτές ζήτησαν να την συναντήσουν και όταν το Υπουργείο Οικονομικών θεωρούσε ότι η επένδυση ήταν σημαντική, εθιμοτυπικά είχε κάποιες συναντήσεις πάντα εκ των υστέρων.

Η κυρία Μαύρου είπε ότι κατά την περίοδο των αρμοδιοτήτων της δεν υπήρξε ποτέ ανάγκη ή συζήτηση για υπηρεσίες ενδελεχούς ελέγχου των αιτητών ή/και due diligence όπως είχε προκύψει περί το 2018. Σε σχέση με άτομα τα οποία θεωρούνταν υψηλού κινδύνου που πολιτογραφήθηκαν εν καιρώ της θητείας της ανέφερε ότι δεν υπήρχε τότε κάποιο κριτήριο που να αποκλείει τα Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα, ωστόσο για το εάν ήταν κατάδικοι, συλληφθέντες ή κατηγορούμενοι εναπόκειτο στην εξέταση που εκτελούσε η αστυνομία σε επικοινωνία με την Interpol, εφόσον δεν είχε ευθύνη το Υπουργείο Εσωτερικών να εξετάσει τέτοια ζητήματα. Σχετικά με [redacted], η κα Μαύρου ανέφερε ότι δεν θυμάται την περίπτωση [redacted], αλλά επίσης πως δεν γνωρίζει ποιος είναι. Παρόλα αυτά, ανέφερε ότι εάν όντως είχαν προηγηθεί δημοσιεύματα θεωρεί πως θα έπρεπε να ήταν ενήμερη ως Υπουργός και το Υπουργικό Συμβούλιο, ανεξαρτήτως του εάν η απόφαση εν τέλει θα ήταν η ίδια για τυπικούς λόγους. Σε σχέση με [redacted], ενώ αναγνώρισε το όνομα [redacted], παραδέχτηκε ότι δεν θυμάται λεπτομέρειες της υπόθεσής [redacted], όπως επίσης και το εάν ήταν μέσα στα άτομα που πολιτογραφήθηκαν την περίοδο της θητείας της.

Η κυρία Μαύρου ανέφερε ότι ούτε από πλευράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε από την Ελεγκτική ή/και τη Νομική Υπηρεσία του κράτους δεν είχε γίνει η οποιαδήποτε παρατήρηση ή/και σχόλια εισηγήσεις, εν καιρώ της θητείας της. Επίσης, διαβεβαίωσε ότι η ίδια έδωσε οδηγίες στους λειτουργούς της ότι σε καμία περίπτωση δεν έπρεπε να δέχονται καμία παρέμβαση από άλλα στελέχη του κράτους.

7. Νεοκλής Συλικιώτης, πρώην Υπουργός Εσωτερικών

Ο κύριος Νεοκλής Συλικιώτης, ο οποίος διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών από 8 Σεπτεμβρίου 2006 έως 15 Ιουλίου 2007 και από 1 Μαρτίου 2008 έως 30 Μαρτίου 2012, έδωσε μαρτυρία με διαβεβαίωση στην Ερευνητική Επιτροπή μέσω τηλεδιάσκεψης στις 17 Δεκεμβρίου 2020. Αρχικά ανέφερε πως πρέπει να προσεγγίσουμε το πρόγραμμα ως ένα επενδυτικό πρόγραμμα που συνέβαλε αρκετά στην ανάπτυξη της κυπριακής κοινωνίας. Αφού εξήγησε την διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων, δήλωσε πως κατά την δεύτερη θητεία του, υποβλήθηκαν περίπου 110 με 120 αιτήσεις ενώ το αρμόδιο για την εξέταση των αιτήσεων τμήμα του υπουργείου αποτελείτο από ένα και μόνο άτομο και η στελέχωση του τμήματος κατά τον ίδιο ήταν επαρκής καθώς υποβάλλονταν μόνο 1 με 2 αιτήσεις το μήνα και ο μάρτυρας είχε την προσωπική εποπτεία του τμήματος. Στη συνέχεια ανέφερε πως ο ίδιος προσωπικά μελετούσε διεξοδικά όλο τον φάκελο ώστε να διαπιστώσει ότι πληρείτο και στην πράξη το κριτήριο της ιδιόκτητης κατοικίας.

Ο μάρτυρας ισχυρίστηκε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών τηρούσε μητρώο πολιτογραφήσεων και σε αντίθεση με σήμερα, όπου δίνεται στην Βουλή μόνο το όνομα και η καταγωγή του επενδυτή, επί θητείας του δίνονταν με λεπτομέρεια στην Βουλή σχεδόν όλα τα στοιχεία του. Ανέφερε ότι κατά την διάρκεια του Υπουργικού Συμβουλίου, εάν υπήρχαν ερωτήσεις, αυτές υποβάλλονταν μέσω των Υπουργών και δεν θυμάται να υπήρξε ποτέ ένσταση επί οποιασδήποτε απόφασης.

Όσον αφορά το αν υπήρχε επικοινωνία μεταξύ υπουργείου και επενδυτή ή παρόχου υπηρεσιών, ο μάρτυρας ανέφερε ότι οι πάροχοι και οι επενδυτές συχνά αποτείνονταν στο υπουργείο για πληροφόρηση και ότι γίνονταν τέτοιες συναντήσεις.

Αναφορικά με τον ρόλο των Γενικών Διευθυντών στη διαδικασία πολιτογράφησης ο μάρτυρας δήλωσε ότι δεν είχαν καμία ανάμειξη με το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων αλλά αργότερα ανέφερε ότι οι φάκελοι περνούσαν και από τον Γενικό Διευθυντή ενδεχομένως για έλεγχο.

Ως προς τη έλλειψη background checks από ιδιωτικές εταιρείες κατά την θητεία του, ο μάρτυρας ανέφερε ότι ο έλεγχος γινόταν από το Υπουργείο Οικονομικών και ότι αφού δεν έγινε καμία σύσταση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή από άλλον οργανισμό και δεν παρουσιάστηκε κανένα πρόβλημα, δεν υπήρξε ανάγκη πιο ενδελεχούς εξέτασης και ελέγχου. Σχετικά με συγκεκριμένα πρόσωπα υψηλού ρίσκου που του επισημάνθηκαν, ο μάρτυρας ανέφερε ότι η πλειοψηφία των περιπτώσεων αφορά δημοσιεύματα ενώ σε μια περίπτωση που οι κυρώσεις είχαν επιβληθεί σε επενδυτή από την Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ξεκινήσει η διαδικασία ανάκλησης.

Αναφορικά με τις πολιτογραφήσεις συζύγων και ενήλικων τέκνων ο μάρτυρας δήλωσε ότι η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση είναι τιμητική υπηκοότητα, δεν μπορεί να είναι ούτε για τις συζύγους, ούτε για τα παιδιά και ότι οι τελευταίοι αποκτούν υπηκοότητα με την κανονική διαδικασία, καθώς η οικογένεια κύπριου πλέον πολίτη έχει το δικαίωμα να πάρει υπηκοότητα. Αργότερα δήλωσε ότι δεν θυμάται την τροποποίηση του 2011 με την οποία εισήχθη η εν λόγω πρόνοια ενώ δήλωσε ότι θεωρεί ότι δεν χρειαζόταν.

Απαντώντας σε ερώτηση για της πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών [redacted], ο μάρτυρας ισχυρίστηκε ότι επί θητείας του πολιτογραφήθηκαν μόνο οι ιδιοκτήτες [redacted] και διαφώνησε με την κατάσταση που ακολούθησε. Επιπλέον, σχετικά [redacted], μάρτυρα ανέφερε ότι εγκρίθηκαν μόνο 2 ή 3 CEO και πως αυτό που έχει σημασία είναι ότι διευκολύνθηκε η παραμονή της τράπεζας στη Κύπρο.

Περαιτέρω, ο μάρτυρας ανέφερε ότι επί θητείας του ουδέποτε έγινε πολιτογράφηση χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου ή τα κριτήρια που έθετε το Υπουργικό Συμβούλιο και ισχυρίστηκε μάλιστα ότι υπήρξαν περιπτώσεις όπου υπήρχε σύσταση από το Υπουργείο Οικονομικών, παρόλο που δεν πληρούνταν τα

κριτήρια, και το Υπουργείο Εσωτερικών αποφάσισε να μην προωθήσει την αίτηση στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Τέλος, ο μάρτυρας ανέφερε ότι η έλλειψη κανονισμών κατά την θητεία του οφείλονταν στον μικρό αριθμό των αιτήσεων, στην μη ύπαρξη εξωτερικών συστάσεων (π.χ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης) καθώς και στην ευρεία διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου.

<u>8. Θεοδόσης Τσιόλας, Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου</u>

Ο κύριος Τσιόλας, ο οποίος είναι Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου από 7 Μαρτίου 2013 μέχρι και σήμερα, κλήθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης σε ένορκη μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 12 Ιανουαρίου του 2021. Ξεκίνησε την μαρτυρία του επεξηγώντας ποια είναι τα καθήκοντα του ως Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου. Ανέφερε ότι κατά τη διάρκεια της θητείας του συμμετείχε σε όλα τα Υπουργικά Συμβούλια τα οποία ενέκριναν κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις, εκτός από 2-3 συνεδρίες. Εξήγησε ότι η ημερήσια διάταξη του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες. Οι εγκρίσεις για πολιτογραφήσεις συνήθως ήταν στην κατηγορία που δεν τύγχανε συζητήσεων. Σε αυτή την κατηγορία, οι Υπουργοί μόνο εάν υπήρχε κάποια διαφωνία ή αν ζητούσαν κάποια διευκρίνηση θα παρέμβαιναν στη διαδικασία λήψης της συγκεκριμένης απόφασης. Ανέφερε, ότι οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις ήταν σύνηθες τυπικά να εγκρίνονται, χωρίς να αποκλείεται το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις ενδεχομένως να ζητούσε κάποιος Υπουργός μια διευκρίνηση.

Ο Γραμματέας εξήγησε ότι μέχρι κάποια συγκεκριμένη ημερομηνία την οποία δεν θυμόταν αποστέλλετο όλος ο όγκος των εγγράφων που συνόδευαν τις αιτήσεις στην ημερήσια διάταξη, αλλά μετά αποφασίστηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών κάποια να μην στέλνονται επειδή ο όγκος τους ήταν τεράστιος. Με βάση τα λεγόμενα του, θεωρεί πως το Υπουργικό Συμβούλιο είχε ενώπιον του όλα τα δεδομένα για να πάρει μια απόφαση. Σχετικά με τους ισχυρισμούς του Υπουργείου Εσωτερικών ότι η Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου τους είχε ζητήσει να μην στέλνονται όλα τα συνοδευτικά έγγραφα, ο Γραμματέας αρνήθηκε τους

ισχυρισμούς, και ανέφερε ότι απλώς είχε λάβει ένα τηλεφώνημα εάν θα μπορούσε να βρεθεί κάποιος τρόπος να μειώσουν των όγκο των εγγράφων των οποίων αποστέλλαν από το Υπουργείο Εσωτερικών. Η απάντηση που έδωσε ήταν ότι ως Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου πρέπει να διασφαλίζουν ότι η πληροφόρηση φθάνει στο Υπουργικό Συμβούλιο για να μπορούν να παίρνουν συγκεκριμένες αποφάσεις. Το μόνο που είχαν αποδεχθεί ήταν η μείωση των αντιγράφων που έφταναν κοντά τους, αλλά όχι η πληροφόρηση που θα έπαιρναν τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ο κύριος Τσιόλας επίσης ανέφερε ότι την εισήγηση για αλλαγές κριτηρίων την προτείναν ο Υπουργός Εσωτερικών και Οικονομικών ξεχωριστά ή από κοινού, χωρίς να θυμάται ποιες έγιναν από κοινού και ποιες ξεχωριστά.

Σχετικά με τις υποδείξεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, ο Γραμματέας εξήγησε ότι όταν υπήρχε κάποια επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών, ο Υπουργός ενημέρωνε προσωπικώς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Ο κύριος Τσιόλας ανέφερε ότι σε καμία περίπτωση δεν ήρθε στην αντίληψη του η οποιαδήποτε παρέμβαση από οποιονδήποτε αξιωματούχο ή άλλον, με σκοπό τη διευκόλυνση κάποιας αιτήσεως ή την επίσπευση της, ούτε και ο ίδιος προσωπικά δέχτηκε την οποιαδήποτε παρέμβαση αναφορικά με τις αιτήσεις. Σχετικά με τις αιτήσεις που γίνονταν μέσω του πρώην δικηγορικού γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας, είπε πως ο Πρόεδρος εάν ήταν στην Κύπρο ήταν πάντα παρών στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου, ωστόσο, ανέφερε ότι δεν θα μπορούσε ο Πρόεδρος να ξέρει κατά τη διάρκεια της συνεδρίας τους πιο είναι το γραφείο που προώθησε την οποιαδήποτε πολιτογράφηση γιατί ο Πρόεδρος δεν διαβάζει όλα τα επισυναπτόμενα, εφόσον η Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου ετοιμάζει για τον Πρόεδρο ένα συνοπτικό σημείωμα για το κάθε θέμα, στο οποίο και δεν καταγραφόταν ποιος ήταν ο πάροχος στην κάθε αίτηση. Επίσης ανέφερε ότι εκ πρώτης όψεως δεν φαινόταν ποιος ήταν ο πάροχος της κάθε αίτησης ούτε θεώρησε το Υπουργείο Εσωτερικών ότι ήταν μια πληροφόρηση σημαντική για να συμπεριληφθεί στην πρόταση, αλλά σε κάποια επισυναπτόμενα έγγραφα μπορούσε να φανεί ποιος ήταν ο πάροχος, εάν για παράδειγμα υπήρχε κάπου η σφραγίδα

του. Σε καμία όμως περίπτωση δεν θυμάται να είχε γίνει δήλωση από τον Πρόεδρο ή κάποιο από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου πως έχει κάποιου είδους σχέση με πάροχο, και να ζήτησε όπως απέχει από τη συζήτηση ή την έγκριση της αίτησης.

9. Γεώργιος Γεωργίου, Πρώην Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου

Ο κύριος Γεωργίου, ο οποίος διετέλεσε Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου από 29 Μαΐου 2009 μέχρι 6 Μαρτίου 2013, κατέθεσε με διαβεβαίωση μέσω τηλεδιάσκεψής ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 13 Ιανουαρίου 2021.

Ο μάρτυρας αφού ανέλυσε τα καθήκοντα του ως Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου αλλά και τη διαδικασία λήψεις αποφάσεων από αυτό, ανέφερε ότι στις περιπτώσεις που υπήρχε τεκμηρίωση για την απόφαση η οποία ζητείτο, δεν γινόταν οποιαδήποτε αξιολόγηση των προτάσεων από πλευράς Γραμματείας του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σχετικά με την διασφάλιση της νομιμότητας των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, ο μάρτυρας δήλωσε ότι όλες οι προτάσεις έπρεπε να υποστηριχθούν από τον Υπουργό ο οποίος τις υπέβαλλε και η νομιμότητά τους θα έπρεπε να είχε ελεγχθεί από το ίδιο το Υπουργείο το οποίο τις υπέβαλλε. Στις περιπτώσεις των πολιτογραφήσεων, οι οποίες σύμφωνα με τον μάρτυρα ήταν εκτός του γνωσιολογικού αντικειμένου των λειτουργών της Γραμματείας του Υπουργικού Συμβουλίου, το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ήλεγχε την τεκμηρίωση πάνω σε συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο. Μόνο στις περιπτώσεις έκδηλης παρατυπίας υποδεικνύετο από τη Γραμματεία στο σημείωμα που εστέλλετο στον Πρόεδρο, αλλά δεν γινόταν ανάλυση όλων των προτάσεων, λόγω του όγκου των προτάσεων και του αριθμού των λειτουργών. Ο μάρτυρας ανέφερε ότι ήταν ευθύνη του κάθε Υπουργείου και του κάθε Υπουργού να υποβάλει στο Υπουργικό Συμβούλιο σύννομες προτάσεις και δήλωσε πως δεν θυμάται αν ζητήθηκε καθοδήγηση από τον Γενικό Εισαγγελέα και αν το Υπουργικό Συμβούλιο ενημέρωνε τη Βουλή πριν την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, αποστέλλοντας της την πρόταση.

Ο κύριος Γεωργίου δήλωσε ρητώς ότι δεν ήταν ενήμερος οποιασδήποτε παρέμβασης στη διαδικασία των πολιτογραφήσεων, είτε από την Προεδρία, είτε από Υπουργούς, είτε από άλλους αξιωματούχους και δεν θυμάται περίπτωση στην οποία Υπουργός να δήλωσε σύγκρουση συμφερόντων. Σχετικά με πιθανές περιπτώσεις επίσπευσης των διαδικασιών ο μάρτυρας ανέφερε ότι υπήρχαν κατά διαστήματα προτάσεις οι οποίες ονομάζονταν εμβόλιμες και κατατίθεντο κατά τη διάρκεια του Υπουργικού Συμβουλίου, πριν από το Υπουργικό Συμβούλιο, εκτός ημερήσιας διάταξης, αλλά ο ίδιος δεν θυμόταν εάν κάποιες από αυτές αφορούσαν πολιτογραφήσεις.

Ακόμη, ο μάρτυρας δήλωσε ότι ο ίδιος δεν δέχτηκε ποτέ προσωπικά πίεση για το θέμα των πολιτογραφήσεων, ότι στον μεγάλο αριθμό των περιπτώσεων γίνονταν δεκτές οι προτάσεις του Υπουργείου Εσωτερικών χωρίς συγκεκριμένη συζήτηση επί του θέματος, ότι οι πολιτογραφήσεις δεν ενέπιπταν στα σημαντικά θέματα της ατζέντας και ότι δεν παρατήρησε διαφοροποίηση της προσέγγισης των συζητήσεων λόγω αύξησης του αριθμού των αιτήσεων.

<u>10. Ανδρέας Μολέσκης, Πρώην Γραμματέας Υπουργικού Συμβουλίου</u>

Ο κύριος Μολέσκης, ο οποίος διετέλεσε Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου από 24 Απριλίου 2003 μέχρι 28 Μαΐου 2009, κατέθεσε με διαβεβαίωση μέσω τηλεδιάσκεψής ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 13 Ιανουαρίου 2021.

Ο μάρτυρας αφού ανέλυσε τα καθήκοντα του ως Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου αλλά και τη διαδικασία λήψεις αποφάσεων από αυτό, ανέφερε ότι η ανάγκη δημιουργίας του προγράμματος των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων προέκυψε ως τρόπος προσέλκυσης ξένων επενδύσεων. Στη συνέχεια δήλωσε πως επί προεδρίας Τάσσου Παπαδόπουλου γίνονταν συστηματικοί και εξονυχιστικοί έλεγχοι των αιτήσεων πολιτογράφησης και πως δεν γνωρίζει εάν εφαρμόστηκε ποτέ η απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Συμβουλίου στη λήψη αποφάσεων, παρά την ύπαρξη των κριτηρίων.

Στη συνέχεια ο κύριος Μολέσκης ανέφερε ότι η κύρια ευθύνη συμμόρφωσης με τον Νόμο ήταν στον Υπουργό και στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου, ότι η διαδικασία ελέγχου των αιτήσεων ήταν η ίδια επί προεδρίας Παπαδόπουλου και Χριστόφια, ότι η ενημέρωση της Βουλής ήταν καθαρά υποχρέωση του Υπουργείου Εσωτερικών και ότι ουδέποτε παρατήρησε παρεμβάσεις προς αξιωματούχους στην διαδικασία των πολιτογραφήσεων.

Επίσης, Ο μάρτυρας ανέφερε ότι επί θητείας του δεν εντοπίστηκαν προβλήματα στην λειτουργεία του προγράμματος και δεν θυμάται να υπήρξε ποτέ κάποια ένσταση από μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Ακόμη, ο μάρτυρας ανέφερε ότι κατά την περίοδο που διετέλεσε ο ίδιος Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου δεν έγινε καμία αναθεώρηση του προγράμματος καθώς τότε δεν υπήρχαν υποδείξεις ή επικριτικά σχόλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο μάρτυρας εξέφρασε την άποψη ότι δεν υπήρξαν λάθη, παραλείψεις ή κενά κατά τη λειτουργία του προγράμματος επί δικής του θητείας μιας και το πρόγραμμα αποτέλεσε μεγάλη ένεση για την Κυπριακή Δημοκρατία σε μια δύσκολη περίοδο για την Κυπριακή οικονομία.

Τέλος, ο μάρτυρας δήλωσε ότι εάν έγινε κατάχρηση του προγράμματος, αυτό το πράγμα να το δούμε σαν εξαίρεση και όχι σαν κανόνα για να πολεμήσουμε ένα πρόγραμμα και πως η παράλειψη ετοιμασίας των κανονισμών δεν έγινε με σκοπό να υπάρχει παραθυράκι σε αυτό αλλά ήταν με καλή τη πίστη οιασδήποτε Κυβέρνησης για το καλό της οικονομίας.

11. Χάρης Γεωργιάδης, Πρώην Υπουργός Οικονομικών

Ο κύριος Γεωργιάδης, ο οποίος διετέλεσε Υπουργός Οικονομικών από 3 Απριλίου 2013 μέχρι 2 Δεκεμβρίου 2019, έδωσε ένορκη κατάθεση, με φυσική παρουσία, ενώπιον της Επιτροπής στις 19 Ιανουαρίου 2021.

Ο πρώην Υπουργός μετά από σχετικό ερώτημα που του τέθηκε ανάφερε ότι δεν γινόταν εκτενής συζήτηση ανά αίτηση, αλλά θα μπορούσε να γίνει όταν εγκρίνονταν ή αναθεωρούνταν οι παράμετροι του προγράμματος όχι όμως όσον αφορά την κάθε

αίτηση. Στη συνέχεια σε ερώτημα σχετικά με ότι πρώην δικηγορικά γραφεία του Πρόεδρου της Δημοκρατίας και άλλων μελών του Υπουργικού Συμβουλίου ασχολήθηκαν με αιτήσεις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων και εάν υπήρχε σύγκρουση συμφερόντων, ο πρώην Υπουργός δήλωσε ότι δεν μπορεί να τοποθετηθεί για τα άλλα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και ότι δεν ηγέρθη ζήτημα ενδεχομένης σύγκρουσης συμφέροντος.

Σύμφωνα με τον πρώην Υπουργό από το 2011 είχε καθιερωθεί η διαδικασία όπου εξασφαλίζεται η γνώμη του Υπουργείου Οικονομικών, όσον αφορά τις οικονομικές επενδυτικές πτυχές της αίτησης. Σε σχέση με την εξέταση των οικονομικών κριτηρίων από το Υπουργείο Οικονομικών, ο πρώην Υπουργός ανάφερε ότι σε εκείνον έρχονταν μόνο κάποιες περιπτώσεις μεμονωμένες, που κατά την άποψη των Υπηρεσιών θα μπορούσε να δικαιολογηθεί κάποια παρέκκλιση. Στη συνέχεια, ο πρώην Υπουργός ανάφερε ότι κατά καιρούς έβλεπε μεγάλους επενδυτές όχι κατ' ανάγκη εις το μεσοδιάστημα της αίτησης πολιτογράφησης αλλά σε εβδομαδιαία βάση έβλεπε επενδυτές ή πιθανούς επενδυτές για μεγάλες επενδύσεις όπως για παράδειγμα [redacted].

Ο μάρτυρας υποστήριξε ότι ο ρόλος του Υπουργείου Οικονομικών δεν περιλάμβανε συμμετοχή στη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων, με εξαίρεση τη διατύπωση της γνώμης επί του οικονομικού φακέλου όπου και θεωρεί ότι η διαδικασία αυτή δεν είχε αδυναμίες. Σε ερωτήματα τα οποία αφορούσαν το γεγονός ότι δεν υπήρχαν κανονισμοί αλλά υπήρχαν μόνο κριτήρια ο Υπουργός ανάφερε ότι δεν μπορεί να σχολιάσει ως πρώην Υπουργός Οικονομικών ούτε να εκφράσει τη γνώμη του εφόσον δεν είναι νομικός. Έπειτα συμπλήρωσε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών συζητούσε με το Υπουργείο Οικονομικών για τις τροποποιήσεις σε σχέση με τα οικονομικά κριτήρια. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε στις αλλαγές του 2016 ότι ήταν δική του εισήγηση το κριτήριο της τραπεζικής κατάθεσης να καταργηθεί πλήρως.

Σχετικά με τις πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών, οι οποίοι δεν ήταν μέτοχοι εταιρείας, ο Υπουργός υποστήριξε ότι σύμφωνα με την δική του αντίληψη ο Νόμος επέτρεπε την πολιτογράφηση τους αλλά δεν είναι ο αρμόδιος να δώσει νομική γνωμάτευση.

Σε ερώτημα που τέθηκε προς τον κύριο Γεωργιάδη εάν υπήρχαν οποιεσδήποτε ενστάσεις ή αντιδράσεις είτε εκ μέρους των παρόχων, είτε εκ μέρους πολιτικών παραγόντων στη θέσπιση του κώδικα δεοντολογίας και στη δημιουργία μητρώου παροχών, ο Υπουργός ανάφερε ότι “εχω τη γνώση πως ναι”. Συγκεκριμένα δήλωσε ότι δεν ήταν ασυνήθιστο πριν τη λήψη κάποιας αποφάσεις από την Κυβέρνηση να γίνει διαβούλευση και να υπάρχουν ενστάσεις εκ μέρους κάποιων. Επιπλέον όσον αφορά τις αλλαγές των κριτηρίων ο πρώην Υπουργός είπε ότι υπήρχαν εισηγήσεις για αλλαγές κριτηρίων από διάφορους εμπλεκόμενους, συνδέσμους ακόμα και δικηγόρους.

Για την αποτίμηση του προγράμματος προς την επίδραση του στην κυπριακή οικονομία, ο Υπουργός ισχυρίστηκε ότι υπήρξε θετική επίδραση, σχετικά μικρή αλλά αρκετά σημαντική για έναν τομέα της οικονομίας, συγκεκριμένα στον τομέα των ακινήτων εφόσον το 2/3 των επενδύσεων ήταν εις τον τομέα αυτό. Επίσης, ο πρώην Υπουργός πρόσθεσε ότι εφόσον τα 2/3 των επενδύσεων ήταν σε αυτόν τον τομέα ίσως θα έπρεπε από ένα σημείο και μετά να περιοριστούν οι επενδύσεις σχετικά με τα ακίνητα έτσι ώστε να ωφεληθούν και άλλοι τομείς της οικονομίας της Κύπρου.

Ο πρώην Υπουργός ανάφερε ότι μεταξύ των περιπτώσεων όπου ήρθαν στην προσοχή του από ξένους αξιωματούχους για περιπτώσεις ξεπλύματος βρόμικου χρήματος μια περίπτωση ήταν από τον απερχόμενο Αμερικανό Υφυπουργό Οικονομικών και αφορούσε άτομο το οποίο είχε ήδη πολιτογραφηθεί και για το οποίο ο κύριος Γεωργιάδης δήλωσε ότι προχώρησε σε γραπτή εισήγηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών και Εξωτερικών για ανάκληση της πολιτογράφησης.

Επιπλέον, ο πρώην Υπουργός ανέφερε ότι η Τρόικα ποτέ δεν ήγειρε κανένα θέμα, παρά το ότι ένα μεγάλο μέρος του προγράμματος αφορούσε το κεφάλαιο της καταπολέμησης ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Κατέθεσε συγκεκριμένα ότι μετείχε 7 χρόνια στο Eurogroup και το ECOFIN, στο οποίο εκτός από το κράτη μέλη εκπροσωπείται και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Νομική Υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ότι ποτέ, μα ποτέ δεν εγέρθηκε ζήτημα.

Ο πρώην Υπουργός δήλωσε ότι δεν γνωρίζει οποιεσδήποτε περιπτώσεις που έγιναν κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις κατά παράβαση του Νόμου. Παρόλα αυτά πρόσθεσε ότι σε περιπτώσεις μεγάλων επενδύσεων θα μπορούσε να γίνουν παρεκκλίσεις ως προς την ερμηνεία του Νόμου και να απαντήσει θετικά το Υπουργείο Οικονομικών. Συμπλήρωσε αναφέροντας ότι οι λειτουργοί του Υπουργείου Οικονομικών που επιβλέπαν τα οικονομικά κριτήρια, σε κάποιες περιπτώσεις όπου κατά την άποψη τους δικαιολογείτο η θετική σύσταση ασχέτως εάν υπήρχε κάποια παρέκκλιση των κριτηρίων τότε θα ζητούσαν την έγκριση του ιδίου για να προχωρήσει η αίτηση.

Στο ερώτημα που του τέθηκε σχετικά με το αν γνωρίζει ότι ο σύζυγος, ενήλικα τέκνα και γωνίες δεν καλύπτονται από τον Νόμο περί Αρχείου Πληθυσμού αλλά καλύπτονται μόνο από τα κριτήρια του Υπουργικού συμβουλίου ο πρώην Υπουργός απάντησε μονολεκτικά "Όχι".

Όσον αφορά τα προβλήματα που προέκυψαν από το επενδυτικό πρόγραμμα ο Υπουργός ανάφερε ότι το πρόγραμμα έτυχε καταχρηστικής εκμετάλλευσης. Όταν διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν αδυναμίες επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστούν με τις αναθεωρήσεις που έγιναν της περιόδου του 2018 και 2019 όπου τα κριτήρια απόκλειαν πολιτικά εκτεθειμένα άτομα, άτομα που είχαν μητρώο στο παρελθόν και ένταξαν τη διαδικασία Due Diligence υπό ανεξάρτητους οίκους. Συμπληρώνει αναφέροντας ότι πριν το 2019 δεν θεωρούσε ότι ήταν αρκετό μόνο το λευκό ποινικό μητρώο ως σχετικό μέτρο αλλά τούτο ίσχυε όταν λειτουργούσε το πρόγραμμα.

<u>12. Μιχάλης Σαρρής, Πρώην Υπουργός Οικονομικών</u>

Ο κύριος Σαρρής, ο οποίος διετέλεσε Υπουργός Οικονομικών από 31 Αυγούστου 2005 μέχρι 28 Φεβρουαρίου 2008 και από 1 Μαρτίου 2013 μέχρι 2 Απριλίου 2013 έδωσε ένορκη κατάθεση, με φυσική παρουσία, ενώπιον της Επιτροπής στις 21 Ιανουαρίου 2021.

Αρχικά, ο κύριος Σαρρής ανέφερε ότι η θέσπιση του προγράμματος ήταν μια πρωτοβουλία του Υπουργού Εσωτερικών και ο σκοπός ήταν να

συγκεκριμενοποιήσει τα κριτήρια, ώστε το Υπουργικό Συμβούλιο να μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις ευκολότερα για τις εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται ο Νόμος.

Επίσης, ο κύριος Σαρρής δήλωσε ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής πως μέχρι τον Μάρτιο του 2008 δεν είχε εγκριθεί καμία πολιτογράφηση. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, πρόσθεσε πως δεν υπήρχε θεσμοθετημένη διαδικασία, δηλαδή δεν υπήρχε υποχρέωση ή διαδικασία για να εγκρίνονται οι περιπτώσεις αυτές από το Υπουργείο Οικονομικών.

Ωστόσο, ο κύριος Σαρρής σχολίασε πως όσο περνούσαν τα χρόνια έγινε ριζική αλλαγή του προγράμματος και άλλαξε τελείως ο χαρακτήρας του. Επικεντρώθηκε, συνέχισε, στη στήριξη του κατασκευαστικού τομέα και δημιουργήθηκαν όλα αυτά τα προβλήματα, που σαν αποτέλεσμα είχαν να δυσφημιστεί η Κύπρος στο εξωτερικό.

Εν κατακλείδι, ο κύριος Σαρρής δήλωσε πως μετεξελίχθηκε σε ένα πάρα πολύ διαφορετικό πρόγραμμα, το οποίο είχε αρκετά αρνητικές επιπτώσεις για την Κύπρο με κάποιες βραχυπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις. Κλείνοντας, κατέληξε, πως κατά τη γνώμη του, τα αρνητικά ήταν περισσότερα από τα θετικά.

13. Χαρίλαος Σταυράκης, Πρώην Υπουργός Οικονομικών

Ο κύριος Σταυράκης, ο οποίος διετέλεσε Υπουργός Οικονομικών από 29 Φεβρουαρίου 2008 μέχρι 4 Αυγούστου 2011 έδωσε ένορκη κατάθεση, με φυσική παρουσία, ενώπιον της Επιτροπής στις 21 Ιανουαρίου 2021.

Ο κύριος Σταυράκης, σε αρχικό του σχόλιο, ξεκαθάρισε πως δεν θυμάται καθαρά κάποια πράγματα διότι έχουν περάσει 12 χρόνια από τη θητεία του ως Υπουργός Οικονομικών. Πιθανώς ανέφερε να συμμετείχε σε κάποια Υπουργικά Συμβούλια που να αποφάσιζαν για κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Επισήμανε πως το θέμα των πολιτογραφήσεων ήταν αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών, αλλά και το Υπουργείο Οικονομικών είχε έναν σημαντικό ρόλο διότι θα έπρεπε να δώσει θετική εισήγηση στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Υπουργικό Συμβούλιο, όσον αφορά τα οικονομικά κριτήρια της αίτησης.

Ως Υπουργός Οικονομικών ανέφερε ότι είχε ως πολιτική να συναντιέται με όλους τους μεγάλους πιθανούς ξένους επενδυτές και όλους τους παρόχους υπηρεσιών, όπως δικηγόρους και λογιστές, διότι αυτό ήταν μέρος της πολιτικής του Υπουργείου.

Επίσης, ανέφερε πως υπήρχε μια και μοναδική περίπτωση όπου [redacted] ελεγκτικός οίκος της χώρας άσκησε παρέμβαση ούτως ώστε να εγκριθεί αίτηση πολιτογράφησης ενός αλλοδαπού επενδυτή. Κατά τη διάρκεια της θητείας του η μόνη αλλαγή στα κριτήρια, όπως ισχυρίστηκε, ήταν να επιτραπεί η πολιτογράφηση στα ανήλικα τέκνα των επενδυτών καθώς επίσης και στα οικονομικά εξαρτώμενα ενήλικα τέκνα μέχρι 28 ετών.

Επιπλέον, όσο αφορά στην έγκριση των Κανονισμών η οποία έπρεπε να γίνει από το 2007 τόνισε πως υπάρχει μερίδιο ευθύνης και σε αυτόν, προσθέτοντας, πως ο Υπουργός έχει πάντα την πολιτική ευθύνη και αυτή παραμένει στον Υπουργό.

Εν κατακλείδι, δήλωσε πως ήταν πολύ λίγες οι πολιτογραφήσεις και δεν υπήρχαν αντιδράσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενώ τόνισε πως στις πλείστες περιπτώσεις οι πολιτογραφήσεις τότε γίνονταν για άτομα, τα οποία διέμεναν ήδη 3 χρόνια στην Κύπρο και είχαν κάποιον δεσμό με τη χώρα.

14 Κυριάκος Κακουρής, Οικονομικός Διευθυντής, Διεύθυνση Διεθνών Χρηματοδοτικών Οργανισμών και Οικονομικής Διαχείρισης Κεντρικής Κυβέρνησης

Ο κύριος Κυριάκος Κακουρής ο οποίος είναι Οικονομικός Διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών από το 2019 μέχρι σήμερα και πιο πριν διετέλεσε Αναπληρωτής Διευθυντής, κλήθηκε σε ένορκη μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 22 Ιανουαρίου 2021. Ανέφερε ότι το 2009 ανέλαβε μια μόνο υπόθεση σε σχέση με τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις, ενώ από το 2016 και έκτοτε ασχολείται με τα συγκεκριμένα καθήκοντα στο κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα, τα οποία ως εξήγησε ήταν αυτά του επικεφαλής της διεύθυνσης οικονομικής διαχείρισης η οποία χειριζόταν και εξέταζε τα οικονομικά κριτήρια των

αιτήσεων. Συνέχισε, εξηγώντας, ότι οι οδηγίες από τον τότε Γενικό Διευθυντή ήταν να καθοδηγεί τους λειτουργούς στην εξέταση των αιτήσεων με σκοπό την ομαλοποίηση της κατάστασης λόγω του μεγάλου αριθμού αιτήσεων που υπήρχε και παράλληλα να υποβάλει εισηγήσεις για την αναδιάρθρωση του σχεδίου. Μετά ανέφερε την εσωτερική διαδικασία που ακολουθείτο και ξεκαθάρισε ποια ήταν η θέση του Υπουργείου Οικονομικών σε σχέση με το πρόγραμμα.

Διευκρίνισε ότι για την κάθε αίτηση αυτό που παραλάμβανε το Υπουργείο Οικονομικών ήταν μια επιστολή από το Υπουργείο Εσωτερικών, η οποία αναφερόταν στην αίτηση του επενδυτή και τους διαβιβάζονταν τα σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια έγγραφα. Ανέφερε ότι τα σημειώματα του τμήματός του υποβάλλονταν στο Γενικό Διευθυντή και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις στον Υπουργό Οικονομικών όταν νιώθανε ότι μπορεί να υπάρχει κάποια απόκλιση από τα κριτήρια. Δήλωσε ότι χωρίς οδηγίες και μετά από δική του απόφαση και συνεννόηση του με τον Γενικό Διευθυντή, κατά την άσκηση των καθηκόντων του ενδέχετο να ασκήσει κάποια διακριτική ευχέρεια, αλλά όταν ένιωθε ότι μπορεί να ξέφευγε αυτή του η εξουσία το έκρινε σκόπιμο να υποβάλει το θέμα στον Υπουργό. Αυτό το έπραττε βάση νομοθεσίας, σύμφωνα με τα λεγόμενα του. Συνέχισε εξηγώντας ότι στον Υπουργό θα υποβάλλανε το θέμα όταν για παράδειγμα ένα κριτήριο από μόνο δεν ικανοποιείτο αλλά νιώθανε ότι είναι μια σημαντική επένδυση για την οικονομία, ενώ για να εξηγήσει τη δική του τμήματός διακριτική ευχέρεια έδωσε παράδειγμα την περίπτωση όπου αντί ο επενδυτής να τηρεί μια κατοικία των 500,000 ευρώ αυτοί αποδέχτηκαν δυο κατοικίες συνολικής αξίας 500,000 ευρώ, καθώς επίσης και το γεγονός ότι τις πληρωμές από πιστωτικές κάρτες τις θεωρούσανε ως εμβάσματα που προήλθαν από το εξωτερικό. Ανέφερε ότι δεν εξέταζαν το από που προήλθαν τα χρήματα αλλά μόνο το ότι προήλθαν από το εξωτερικό, καθώς εξήγησε ότι το κριτήριο ξεκάθαρα ανέφερε έμβασμα από το εξωτερικό και όχι ποιος αποστέλλει το έμβασμα. Είπε ότι το δεύτερο καθορίστηκε στους κανονισμούς που ψηφίστηκαν από τη Βουλή τον Αύγουστο.

Ο κύριος Κακουρής, εξήγησε ότι δεν ήταν μέρος των αρμοδιοτήτων του να ελέγξει εάν τα χρήματα που προήλθαν από το εξωτερικό ήταν νόμιμα και όχι προϊόν ξεπλύματος βρώμικου χρήματος αλλά και ούτε το να διερευνήσει τη νομιμότητα των

οικονομικών κριτηρίων. Εξήγησε ότι ο ίδιος θεωρεί ότι το πρόγραμμα όπως εφαρμοζόταν διασφάλιζε μηχανισμούς ελέγχου και παρείχε γραμμές άμυνας, προσθέτοντας ότι η πρώτη γραμμή άμυνας ήταν οι πάροχοι υπηρεσιών, η δεύτερη το τραπεζικό σύστημα, εφόσον και οι δύο είχαν εποπτικές αρχές και συγκεκριμένες υποχρεώσεις με βάση το Νόμο, καθώς επίσης και η τρίτη η υποχρέωση της υποβολής των τίτλων ιδιοκτησίας και των αγοραπωλητήριων εγγράφων στο Κτηματολόγιο. Επίσης, ανέφερε ότι από τις αρχές του 2017 στα πλαίσια υποβολής των απόψεων του Υπουργείου Οικονομικών στο Υπουργείο Εσωτερικών, έδωσε ρητές οδηγίες στους λειτουργούς του να εισηγούνται και την απαίτηση πρόσθετων στοιχείων, βεβαιώσεων που να διασφαλίζουν τη διατήρηση των επενδύσεων στο όνομα των επενδυτών, τη συνέχιση και ολοκλήρωση τυχόν υπό εξέλιξη επενδύσεων, καθώς επίσης στις περιπτώσεις όπου η αγορά ακινήτων γινόταν μέσω εταιρειών ότι οι μέτοχοι παραμένουν οι ίδιοι, και στις αιτήσεις που αφορούσαν άκτιστα ή ημιτελή ακίνητα η προσκόμιση έκθεσης προόδου σχετικά με την πάροδο αποπεράτωσης των έργων.

Στη συνέχεια, ανέφερε ότι την υποχρέωση για τον έλεγχο του κατά πόσο διατηρούνταν οι επενδύσεις για τρία χρόνια και ότι θα διατηρούσαν την κατοικία τους για ολόκληρη τους τη ζωή μέχρι τον Μάρτιο του 2019 την είχε το Υπουργείο Εσωτερικών, παρόλο που έπρεπε να κοινοποιούντο και στα δυο Υπουργεία οι επιστολές των παρόχων. Έκτοτε, λόγω του τεράστιου φόρτου εργασίας και του λιγοστού προσωπικού που ασχολείτο με το σχέδιο στο Υπουργείο Εσωτερικών, αποφασίστηκε ότι την πλήρη ευθύνη θα την έχει το Υπουργείο Οικονομικών. Ανέφερε ότι αποστείλανε επιστολή σε όλους τους παρόχους και τους ζητήσανε για επενδυτές που οι πελάτες τους είχαν πολιτογραφηθεί από την 1 Μαΐου 2013 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2018 να υποβάλουν τα σχετικά στοιχεία. Στη συνέχεια έκανε αναφορά στο περιεχόμενο της εν λόγω επιστολής που αποστάληκε και στα στοιχεία που ζητούσαν μέσω της επιστολής. Προχώρησε κάνοντας αναφορά στα ευρήματα των ελέγχων που έγιναν, οι οποίοι ανέρχονταν στους 882, από τους οποίους όπως είπε οι 856 φαίνεται να τηρούσαν τους όρους που είχαν δοθεί ως προϋπόθεση. Είπε ότι για τους 26 θα πράξουνε ανάλογα, καθώς το θέμα είναι υπό διερεύνηση.

Ο ίδιος αναφέρει ότι ετοίμασε σχετική πρόταση εισηγήσεως για αναθεώρηση των οικονομικών κριτηρίων προς το Υπουργικό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2016, με την οποία είχε ως στόχο την επικέντρωση σε επενδύσεις πιο παραγωγικών τομών της οικονομίας, και ως αποτέλεσμα σύμφωνα με τα λεγόμενα του η σχετική πρόταση εγκρίθηκε τον Σεπτέμβριο του 2016 από του Υπουργικό Συμβούλιο. Μιλώντας για την εισήγηση του σχετικά με τη μελέτη του Υπουργείου Οικονομικών για την επίδραση στην οικονομία του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος την περίοδο 2016 – 2018 και εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 2019 και επικαιροποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020, ανέφερε ότι οι ενδείξεις που προβλήθηκαν μέσω της μελέτης ήταν ότι σε περίοδο τριών ετών η συνεισφορά του προγράμματος στην ανάπτυξη ήταν 3%. Είπε ότι ήταν σκόπιμο να μην συμπεριληφθεί το 2015 γιατί οι επενδύσεις που εμπίπταν μέσα στην απομείωση των καταθέσεων θα είχαν πολύ χαμηλή προστιθέμενη αξία.

Ο κύριος Κακουρής ανέφερε ότι ποτέ δεν συνεργάστηκαν αυτός προσωπικά και γενικά το Υπουργείο Οικονομικών με τη Νομική Υπηρεσία σχετικά με γνωματεύσεις ή νομική συμβουλή για τις τροποποιήσεις του σχεδίου, εφόσον όπως ο ίδιος πιστεύει οι κανονισμοί ήταν θέμα του Υπουργείου Εσωτερικών. Συνέχισε αναφέροντας ότι ουδέποτε και σε καμία περίπτωση δεν του ασκήθηκε πίεση από τον οποιοδήποτε ανώτερο του ή και αξιωματούχο του κράτους. Στο τέλος, εξήγησε ότι ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών είχε την εποπτεία του προγράμματος. Συμπλήρωσε ότι όλα τα έγγραφα που πήγαιναν από τον ίδιο στον Υπουργό, ήταν μέσω του Γενικού Διευθυντή.

<u>15. Χρυσόστομος Β΄, Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και Πάσης Κύπρου</u>

Ο Μακαριότατος κατέθεσε ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 26 Ιανουαρίου 2021. Αρχικά παραδέχθηκε την αποστολή επιστολής ημερομηνίας [redacted] 2015 προς το τότε Υπουργό Εσωτερικών κύριο Σωκράτη Χάσικο με την οποία παρακαλούσε να τεθούν τα αιτήματα τριών αιτητών των [redacted], προς έγκριση στο επόμενο Υπουργικό Συμβούλιο ενώ δεν θέλησε να σχολιάσει ότι εν τέλει πολιτογραφήθηκαν ο πρώτος στις [redacted] 2015 και οι άλλοι δύο στις [redacted] 2015.

Ανέφερε ότι ο λόγος που το έκανε ήταν επειδή ο “developer”, ο οποίος του έδωσε τα ονόματα, αγόρασε χωράφι στην Αγία Νάπα από την Αρχιεπισκοπή και δεν είχε τα χρήματα να το αποπληρώσει για να του τιτλοποιήσουν το εν λόγω χωράφι. Έδωσε μια προκαταβολή, κάνανε ένα έγγραφο και υπέγραφε ο Μακαριότατος ως εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής και έτσι ήθελε όσο το δυνατό πιο γρήγορα να ξεμπερδέψει από αυτές τις καταστάσεις. Εάν έπαιρνε γρήγορα το διαβατήριο ο αιτητής θα έδιδε τα χρήματα και θα ερχόταν ο developer να πληρώσει. Αναφορικά με το όνομα του “developer” ανέφερε ότι νομίζει πως λέγεται [redacted] και ότι αυτός τον φωνάζει απλά [redacted]. Δήλωσε επίσης ότι δεν θυμάται την εταιρία που πωλήθηκε το χωράφι ούτε πόσο το αγόρασε ο αγοραστής αφού κάθε μέρα υπογράφει πολλές περιπτώσεις.

Ως προς το αν γνώριζε προσωπικά τους 3 αιτητές ανέφερε ότι δεν γνώριζε κανέναν. Γνώρισε μόνο [redacted], διότι του είχε πει ο “developer” ότι είναι δισεκατομμυριούχος και ότι θέλει να τον δει. Έτσι ήρθε μια μέρα και φάγανε και τον γνώρισε στο τραπέζι για τρία τέταρτα, μια ώρα. Προσέθεσε ότι δεν προέβηκε σε οποιονδήποτε έλεγχο για το ποιόν αυτών των τριών ανθρώπων πριν να γράψει την επιστολή διότι ήταν εντελώς αδύνατο για να κάνει κάτι τέτοιο γιατί δεν είχε εξουσία να ζητήσει από τα υπεύθυνα όργανα να τον ενημερώσουν υπευθύνως. Ήταν θέμα του κυρίου Υπουργού να αποφανθεί εάν ήταν κύριοι και έπρεπε να πάρουν το διαβατήριο και ότι δεν του έπεφτε λόγος.

Επίσης, δήλωσε ότι έχει στείλει και άλλες παρόμοιες επιστολές, μπορεί να έστειλε και 10 και 15 και 20 και ότι δεν μπορεί να θυμηθεί.

Αναφορικά με τα χρήματα που έδωσε [redacted] αυτά ήταν [redacted] επιταγές. Αρχικά ο Μακαριότατος ανέφερε ότι ο “developer” του είπε ότι θα βοηθήσει [redacted] να κάνει μια εισφορά στην Αρχιεπισκοπή και ο Μακαριότατος του απάντησε ότι κακώς του είπε. Την πρώτη επιταγή [redacted] την έφερε την ημέρα που συνέφαγαν και η οποία είχε εκδοθεί από [redacted] Όπως είπε ο Μακαριότατος δεν είδε την επιταγή αλλά τον ευχαρίστησε και του είπε ότι δεν χρειαζόταν η Αρχιεπισκοπή εισφορά αλλά εσχάτως θα δεχόταν κάποια εισφορά για τη Θεολογική Σχολή. Πίστευε, όπως ανέφερε, ότι θα δώσει [redacted] χιλιάδες και ότι έπειτα του είπαν ότι η εισφορά ήταν [redacted] χιλιάδες. Μάλιστα όταν τα έδωσε στον Διευθυντή της

σχολής, η τράπεζα δεν δέχθηκε να κατατεθεί στη σχολή, αλλά στην Αρχιεπισκοπή και έτσι η επιταγή κατετέθη σε λογαριασμό της Αρχιεπισκοπής και ταυτόχρονα η Αρχιεπισκοπή έβγαλε δική της επιταγή, του ίδιου ύψους και κατετέθη την ίδια μέρα στη Θεολογική Σχολή. Αναφορικά με [redacted] επιταγή ανέφερε ότι δεν το ήξερε και ότι πρέπει να [redacted] είπε [redacted] ο developer για το ίδρυμα το οποίο έχει ιδρύσει στο χωριό του.

Αξίζει να σημειωθεί και η δήλωση του Μακαριοτάτου, ο οποίος μας ανέφερε ότι είπε του Προέδρου της Δημοκρατίας "«Πρόεδρε …. δύο πράγματα πρέπει να κοιτάξεις που δαμέ τζιαι δα. Την οικονομία … » αλλά πρέπει να σταματήσουμε να κλέφτουμε όλοι, βάλλω και τον εαυτό μου μέσα και τον εαυτό του και όλους".

Τέλος, ανέφερε ότι πέραν [redacted] δεν έχει λάβει άλλη εισφορά από αιτητή πολιτογράφησης ενώ απόρησε γιατί ήθελε η Επιτροπή να τον εξετάσει. Να πάρει αυτός, να πάρει η Αρχιεπισκοπή μίζες από ξένους, το θεωρούσε πολύ εξεζητημένο.

16. Χρίστος Κληρίδης, Πρόεδρος Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου

Ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου (ΠΔΣ), από 15 Οκτωβρίου 2020, κύριος Χρίστος Κληρίδης, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 28 Ιανουαρίου 2021.

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με τα καθήκοντα του ΠΔΣ σε σχέση με τον περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο του 2007 παρέδωσε φάκελο στην Επιτροπή, όπου περιγράφεται λεπτομερώς ο ρόλος του ΠΔΣ και του ειδικού τμήματος Εποπτείας και Συμμόρφωσης του ΠΔΣ. Ειδικότερα ανέφερε ότι διενεργήθηκαν 600 περίπου επιτόπιες εποπτικές έρευνες την περίοδο 2013-2019 που είχαν ως αποτέλεσμα την καταδίκη δέκα δικηγορικών γραφείων και την επιβολή σχετικών προστίμων και οι οποίες σχετίζονταν με το AML και όχι άμεσα με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα.

Σε ερώτηση της Επιτροπής κατά πόσον έχουν ελεγχθεί δικηγορικά γραφεία τα οποία έχουν διενεργήσει τον μεγαλύτερο αριθμό κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων

ανέφερε ότι έχουν ελεγχθεί επτά δικηγορικά γραφεία για αγοραπωλητήρια έγγραφα ακίνητης ιδιοκτησίας σε σχέση με τα Panama Papers, Troika Laundromat, Russian Laundromat, τα οποία πιθανόν να σχετίζονται και με τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις, για τα οποία αναμένεται η τελική απόφαση από το Συμβούλιο του ΠΔΣ, καθότι μέχρι τον Αύγουστο του 2020 και πριν την τροποποίηση του Ν.114(Ι) 2020, στην ερμηνεία των διοικητικών υπηρεσιών δεν συμπεριλαμβάνονταν οι υπηρεσίες κατ' εξαίρεσης πολιτογράφησης. Σε κάθε περίπτωση ο κύριος Κληρίδης ανέφερε ότι διεξάγεται έρευνα για άλλα οκτώ γραφεία τα οποία εμπλέκονται στη βάση των εκθέσεων Καλογήρου και Γενικού Ελεγκτή αλλά και των πρόσφατων δημοσιευμάτων του Al Jazeera, δυο εκ των οποίων έχουν καταδικαστεί και παλιότερα με επιβολή προστίμων.

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με τυχόν έρευνες του ΠΔΣ σε σχέση με την εμπλοκή του πρώην δικηγορικού γραφείου του Πρόεδρου της Δημοκρατίας, ο κύριος Κληρίδης ανέφερε ότι ερευνήθηκε και δεν είναι ανάμεσα στα γραφεία που έχουν παλαιότερα καταδικαστεί και επιπλέον δεν συμπεριλαμβάνεται στις εκθέσεις Καλογήρου και Γενικού Ελεγκτή. Σε κάθε περίπτωση ανέφερε ότι η πρόθεση του είναι να ελεγχθεί εκ νέου, εάν κριθεί απαραίτητο, μετά και την ανάληψη καθηκόντων στον ΠΔΣ ειδικού εμπειρογνώμονα (Fraud Forensic Expert).

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με την μεθοδολογία διερεύνησης μιας οντότητας ο κύριος Κληρίδης ανέφερε ότι για το θέμα έχουν εκδοθεί σχετικοί εγκύκλιοι από το ΠΔΣ. Ειδικότερα ανέφερε ότι ο δικηγόρος πρέπει να γνωρίζει ποιος είναι ο πελάτης του βάσει της αρχής Know Your Client (KYC) και να εφαρμόζει τις οδηγίες του ΠΔΣ σε σχέση με την προέλευση των χρημάτων και τα διεθνή πρότυπα που εφαρμόζονται σε αυτές τις περιπτώσεις. Επιπλέον ανάφερε ότι ο ΠΔΣ γνωρίζει τα γραφεία που ασχολούνται με επενδυτικά προγράμματα, καταπιστεύματα, εταιρείες και συναφή θέματα και γι' αυτό υπάρχει σχετικός κατάλογος που κατατάσσει τα εν λόγω γραφεία στην κατηγορία High Risk και υπόκεινται σε διαρκή έλεγχο, όπως και οι εταιρείες διοικητικών υπηρεσιών οι οποίες είναι εγγεγραμμένες στο ΠΔΣ και αριθμούν 1,300 στο σύνολο.

Σε ερώτηση της Επιτροπής σε σχέση με τον έλεγχο του ΠΔΣ ως προς την προέλευση των χρημάτων των επενδυτών, ο πρόεδρος του ΠΔΣ ανέφερε ότι

υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια και ιδιαίτερα για το θέμα των πολιτογραφήσεων έχουν δοθεί κατευθυντήριες γραμμές για τις περιπτώσεις όπου υπάρχει αλλαγή ονόματος των επενδυτών, πολιτογράφησης συγγενικών προσώπων αλλά και όπου τα χρήματα δεν προέρχονται από τον ίδιο τον αιτητή. Επιπλέον ανέφερε ότι κάθε γραφείο που ασχολείται με αυτά τα θέματα, οφείλει να έχει λειτουργό συμμόρφωσης για θέματα AML και να υποβάλλει εκθέσεις στον ΠΔΣ. Ενδεικτικά ανέφερε ότι στο φάκελο που κατέθεσε υπάρχουν επισυνημμένα σχετικά κατηγορητήρια εναντίον "μεγάλων" δικηγορικών γραφείων της Κύπρου και σε καμία περίπτωση, κατά την δική του προεδρία, δεν υπάρχει περίπτωση παρέμβασης από μέλος του Συμβουλίου του ΠΔΣ για να μην προβεί ο ΠΔΣ σε έλεγχο σε κάποιο δικηγορικό γραφείο.

Σε κάθε περίπτωση από την μελέτη που έκανε ο ΠΔΣ προκύπτει ότι από τα 200 δικηγορικά γραφεία που έχουν εμπλακεί σε αυτή τη διαδικασία 10 μεγάλα έχουν κάνει άνω των 50 πολιτογραφήσεων, περίπου 25 έχουν κάνει από 10 μέχρι 50 και η πλειοψηφία 140 γραφεία έχουν κάνει κάτω των 10 επί συνόλου 4213 εγγεγραμμένων μελών. Αυτά τα 10 μεγάλα γραφεία, όπως ανέφερε, αναφέρονται ως επί το πλείστο στις εκθέσεις Καλογήρου και Γενικού Ελεγκτή.

Σε ερώτηση της Επιτροπής κατά πόσον ο ΠΔΣ έχει διαπιστώσει ψευδείς και παραπλανητικές δηλώσεις δικηγορικών γραφείων σε σχέση με συλλήψεις πελατών τους στο εξωτερικό ή δικηγόρων που υπογράφουν references των πελατών ενώ είναι παράτυπο ή άνοιγμα λογαριασμών σε τραπεζικά ιδρύματα με διαφορετικά ονόματα, ο κύριος Κληρίδης απάντησε ότι το γνωρίζει και βρίσκονται στη λίστα διερεύνησης και θα παραπεμφθούν. Επιπλέον απάντησε ότι δεν γνωρίζει περιπτώσεις δικηγόρων που φορτικά ενοχλούν αρμόδιες υπηρεσίες προς έγκριση των αιτήσεων των πελατών τους, αλλά δεν απόκλεισε το ενδεχόμενο να συμβαίνει γνωρίζοντας την κυπριακή κουλτούρα.

Αναφορικά με ερώτηση της Επιτροπής για τις αμοιβές των δικηγορικών γραφείων και των περιπτώσεων είσπραξης προμήθειας από developers ο κύριος Κληρίδης απάντησε ότι το θέμα της προμήθειας μπορεί να εξεταστεί από τον ΠΔΣ μετά από καταγγελία ενώ για τις αμοιβές των δικηγορικών γραφείων ανέφερε ότι αυτό αφορά συμφωνία δικηγόρου - πελάτη με βάση τους κανόνες δεοντολογίας.

17. Κυριάκος Ιορδανούς, Γενικός Διευθυντής Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου

Ο πρόεδρος του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ**)**, από 1 Ιανουαρίου 2012, κύριος Κυριάκος Ιορδάνους, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 28 Ιανουαρίου 2021.

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με τα καθήκοντα του ΣΕΛΚ σε σχέση με τον περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο, παρέδωσε φάκελο με ολοκληρωμένη παρουσίαση σε σχέση με το ρόλο, τις αρμοδιότητες και τον τρόπο εποπτείας του ΣΕΛΚ, ο οποίος όπως ανέφερε έχει την ευθύνη να εποπτεύει τις επαγγελματικές δραστηριότητες των μελών του, που αποτελούνται από ελεγκτές, εξωτερικούς λογιστές και παρόχους φορολογικών υπηρεσιών. Ο κύριος Ιορδάνους συμπλήρωσε ότι η διενέργεια επιτόπιων ελέγχων έχει ανατεθεί σε ξένο οργανισμό, τον ACCA από το Ηνωμένο Βασίλειο, ο οποίος εργοδοτεί τέσσερα άτομα στη Κύπρο, μέσω του οποίου διενεργούνται οι επιτόπιες εποπτικές επισκέψεις σε δειγματοληπτικές βάσεις, οι οποίες ελέγχονται από ειδικό κλιμάκιο στο Λονδίνο. Παράλληλα, όπως ανέφερε ο κύριος Ιορδάνους, ο ΣΕΛΚ εκδίδει οδηγίες, εγκυκλίους και βέλτιστες πρακτικές σε θέματα καταπολέμησης του παράνομου χρήματος (AML), ενώ συμβάλλεται με διάφορους άλλους οργανισμούς (Vinci Works, Lexis Nexis) και εποπτικές αρχές από την Συμβουλευτική Αρχή, σε θέματα Know Your Client (KYC) και δέουσας επιμέλειας (due diligence).

Σε ερώτηση της Επιτροπής για τον τρόπο άσκησης του εποπτικού ρόλου και τα κριτήρια ελέγχου των συγκεκριμένων γραφείων, ο μάρτυρας ανέφερε ότι ο στόχος του ΣΕΛΚ είναι να ελέγχει όλα τα μέλη για τις εργασίες τους μέσα σε ένα κύκλο έξι ετών, ανάλογα με τα στοιχεία που συλλέγονται από προηγούμενα έτη, μέσω του Risk Base Approach Analysis και AML Questionnaire και περιλαμβάνει διαδικασίες ελέγχου σε σχέση με Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα, προέλευση χρημάτων, έλεγχο συναλλαγών, σύμφωνα πάντα με την μεθοδολογία που έχει συμφωνηθεί με το ACCA. Τα μέλη του συνδέσμου, όπως ανέφερε ο κύριος Ιορδάνους αριθμούν 5.115 από τα οποία τα 951 είναι γραφεία τα οποία κατέχουν τρία διαφορετικά

πιστοποιητικά τα οποία είναι α) πιστοποιητικό άσκησης επαγγέλματος λογιστή, β) ελεγκτικού γραφείου και γ) παροχής διοικητικών υπηρεσιών. Τα 339 γραφεία όπως ανέφερε παρέχουν διοικητικές υπηρεσίες (ΕΠΔΥ) και τα αμιγώς ελεγκτικά γραφεία είναι κοντά στα 450 περίπου. Η διαφορά, όπως ανέφερε στην Επιτροπή, είναι ότι τα ελεγκτικά γραφεία υπόκεινται σε έλεγχο σύμφωνα με τον περί Ελεγκτών Νόμο αλλά και τον Ν.188(Ι) 2007 ενώ οι ΕΠΔΥ ελέγχονται αποκλειστικά από τον Ν.188(Ι) 2007. Από το τέλος τους 2015 μέχρι το τέλος του 2020 ο κύριος Ιορδάνους ανέφερε ότι έχουν διενεργηθεί από το ΣΕΛΚ 660 έλεγχοι για ξέπλυμα παράνομου χρήματος.

Σε ερώτηση της Επιτροπής για τα ευρήματα των 660 ελέγχων που διενεργήθηκαν, ο πρόεδρος του ΣΕΛΚ απάντησε πως υπήρξαν 39 περιπτώσεις τα τελευταία τρία χρόνια στις οποίες στάλθηκαν επιστολές επίπληξης εκ των οποίων ζητήθηκε η αντικατάσταση τριών λειτουργών συμμόρφωσης, ενώ σε δυο περιπτώσεις υπήρξε αφαίρεση επαγγελματικής άδειας για μη συμμόρφωση σε θέματα AML. Παράλληλα έχουν επιβληθεί πρόστιμα ύψους 45 χιλιάδων ευρώ για θέματα μη υποβολής διάφορων εγγράφων, ερωτηματολογίων, και άλλων υποχρεώσεων προς το ΣΕΛΚ.

Στη συνέχεια η Επιτροπή ζήτησε λεπτομέρειες κατά πόσον υπάρχει περίπτωση παρέμβασης από μέλη του Συμβουλίου του ΣΕΛΚ σε σχέση με τον έλεγχο που γίνεται σε εποπτευόμενες οντότητες, ο κύριος Ιορδάνους απάντησε ότι δεν έχουν υπάρξει τέτοια κρούσματα αλλά και ούτε προβλέπει να υπάρξουν καθότι η επιλογή του δείγματος γίνεται υπηρεσιακά ενώ η συνεργασία με τον ACCA αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα. Ο μάρτυρας αφού ανέφερε τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΕΛΚ το οποίο απαρτίζεται από μεγάλα ονόματα ελεγκτικών οίκων, κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα της Επιτροπής για τους εποπτικούς ελέγχους που γίνονται σε αυτές τις εταιρείες από το Συμβούλιο, την στιγμή που τα μέλη του είναι παράλληλα μέτοχοι των εταιρειών αυτών. Ο κύριος Ιορδάνους απάντησε ότι τόσο η αδειοδότηση όσο και η εποπτεία δεν περνά από το Συμβούλιο αλλά από εσωτερικές επιτροπές, οι οποίες εξετάζουν και εγκρίνουν την κάθε εργασία ξεχωριστά. Σε περίπτωση που προχωρήσει πειθαρχική διαδικασία, θα τεθεί ενώπιον του Συμβουλίου και ακολουθείται ο κώδικας δεοντολογίας κατά την οποία τόσο οι συνεταίροι του εξεταζόμενου γραφείου όσο και οι ανταγωνιστές οφείλουν να αποχωρήσουν από την εκδίκαση.

Σε σχέση με το ζήτημα των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων η Επιτροπή ζήτησε από τον μάρτυρα να απαντήσει στο κατά πόσον ο ΣΕΛΚ έχει εξετάσει τα μέλη του που διενεργούσαν πολιτογραφήσεις, αφού από τα στοιχεία που είχε η Επιτροπή ενώπιον της [redacted] διενήργησε 185 πολιτογραφήσεις, [redacted] 114, και [redacted] πέραν των 112. Ο κύριος Ιορδάνους απάντησε ότι ο ΣΕΛΚ έχει τρέξει σχετική έρευνα από το τέλος του περσινού έτους για όλα τα γραφεία που είναι εποπτευόμενα από το ΣΕΛΚ και είναι μέσα στο μητρώο του Υπουργείου Εσωτερικών. Σύμφωνα με τον κύριο Ιορδάνους έχει αποδειχθεί ότι έχουν διενεργηθεί 756 αιτήσεις πολιτογράφησης από 30 μέλη του ΣΕΛΚ, εκ των οποίων τα 24 γραφεία συνεχίζουν να διατηρούν επιχειρηματική σχέση με τους πελάτες τους. Σε κάθε περίπτωση ο μάρτυρας ανέφερε ότι δεν έχει επιβληθεί οποιοδήποτε πρόστιμο για θέματα πολιτογραφήσεων και διευκρίνισε ότι ο ΣΕΛΚ έχει γίνει εποπτική Αρχή σε σχέση με αυτό το ζήτημα τον Αύγουστο του 2020 μετά από τροποποίηση του Νόμου.

Σε ερώτηση της Επιτροπής για την εταιρεία [redacted] η οποία παρείχε υπηρεσίες στην εταιρεία που πλήρωσε εισφορά [redacted] χιλιάδες ευρώ στην Αρχιεπισκοπή, ο κύριος Ιορδάνους ισχυρίστηκε ότι έχει ελεγχθεί η εταιρεία [redacted] αλλά όχι η εταιρεία που πλήρωσε την εισφορά, γιατί δεν εμπίπτει στον έλεγχο του ΣΕΛΚ. Από τον έλεγχο που έγινε [redacted] εντοπιστικαν, όπως ανέφερε ο μάρτυρας, ύποπτες συναλλαγές και έχει γίνει αναφορά στη ΜΟΚΑΣ το 2017. Παράλληλα ισχυρίστηκε ότι ζητήθηκαν από την εταιρεία να προσκομίσει πρόσθετα στοιχεία, ενώ ανέφερε ότι συνεχίζεται η διερεύνηση της υπόθεσης για την οποία υπολογίζεται εντός των επόμενων εβδομάδων να βγουν τα σχετικά πορίσματα.

Στη συνέχεια η Επιτροπή κάλεσε τον μάρτυρα να απαντήσει γιατί δεν διερευνήθηκε πρώτη στη σειρά η εταιρεία [redacted] η οποία είναι υψηλού κινδύνου, αφού συνδέεται με Πρόσωπα Πολιτικά Εκτεθειμένα ο κύριος Ιορδάνους απάντησε ότι λόγω της σύνδεσης, ήταν πιο προσεχτικοί στην εργασία που έκαναν αλλά διευκρίνισε ότι σε καμία περίπτωση η παρουσία του ιδιοκτήτη [redacted] στο Συμβούλιο του ΣΕΛΚ δεν έχει επηρεάσει την έρευνα που γίνεται.

Τέλος ο μάρτυρας απάντησε ότι δεν υπάρχει οποιαδήποτε καταγγελία για περιπτώσεις μελών του ΣΕΛΚ που φορτικά ενοχλούν αρμόδιες υπηρεσίες προς

έγκριση των αιτήσεων των πελατών τους, ενώ για το ζήτημα των αμοιβών που χρέωναν ορισμένοι ελεγκτές για θέματα πολιτογραφήσεων δήλωσε ότι δεν έχει λάβει οποιαδήποτε πληροφόρηση αθέμιτης πρακτικής.

18. Νίκος Αναστασιάδης, Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας

Ο κύριος Αναστασιάδης, ο οποίος διατελεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας από την 1 Μαρτίου 2013, κατέθεσε ενόρκως και με φυσική παρουσία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στις 2 Φεβρουαρίου 2021. Αρχικά ο πρόεδρος ζήτησε να αναγνώσει δήλωση. Στη δήλωση του έκανε αναφορά για την οικονομική κατάσταση της χώρας όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας. Ακολούθως ανέφερε ότι το πρόγραμμα τις πολιτογράφησης προϋπήρχε από το 2007. Το 2013 όμως, λαμβάνοντας υπόψη τις επικρατούσες τότε καταστάσεις, το Υπουργικό Συμβούλιο τροποποίησε τα οικονομικά κριτήρια κάτι το οποίο έγινε ξανά το 2014 μετά από αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του ΚΕΠ με στόχο να καταστούν πιο στοχευμένα. Το 2016 έγινε μια νέα διαφοροποίηση λαμβάνοντας υπόψη τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια του κατασκευαστικού τομέα, τα οποία ανήρχοντο σε 7 δισεκατομμύρια περίπου ευρώ. Πέραν της αλλαγής των κριτηρίων ο Πρόεδρος δήλωσε ότι σταδιακά αυτό που άλλαζε και αυστηροποιήτο ήταν οι διαδικασίες ελέγχου ενώ ανέφερε ότι από το 2018 αυστηροποιήθηκαν οι κανονισμοί ενώ ενδεχόμενα θα έπρεπε λαμβάνονταν αυστηρότερα μέτρα νωρίτερα όμως δεν είχαν διαπιστώσει τα προβλήματα προ του 2018. Ως προς τα οφέλη του προγράμματος ανέφερε ότι εκτός από τα άμεσα οφέλη στον τομέα των κατασκευών, οφέλη παρατηρούνται λόγω δευτερογενών επιπτώσεων και σε άλλους τομείς της οικονομίας, όπως την κατανάλωση, τις επαγγελματικές υπηρεσίες, την εκπαίδευση τη δημιουργία φορολογικών εσόδων και άλλους τομείς.

Ακολούθως, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δέχθηκε τις ερωτήσεις του Προέδρου και των μελών της Ερευνητικής Επιτροπής. Για τη διαδικασία, η οποία ακολουθείτο στο Υπουργικό Συμβούλιο ο Πρόεδρος ανέφερε ότι οι πολιτογραφήσεις τοποθετούνταν στην κατηγορία των θεμάτων που δεν έχρηζαν ιδιαίτερης συζήτησης, δηλαδή δεν ασχολείτο το Υπουργικό Συμβούλιο, ήτο και αδύνατο να γίνει κάτι ανάλογο να μετατρέπετο σε όργανο ελέγχου των υπηρεσιακών εκθέσεων. Ο Πρόεδρος ανέφερε

ότι προέδρευε του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίς δικαίωμα ψήφου ενώ μπροστά του υπήρχε μόνο συνοπτική έκθεση εις την οποίαν δεν αναφερόταν ποτέ ποιος είναι ο πάροχος. Συνεπώς, δεν ήτο δυνατό ούτε σε αυτόν, ούτε σε οποιονδήποτε Υπουργό να αυτοεξαιρεθεί, εκτός αυτού το Σύνταγμα το ίδιο δεν επιτρέπει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να αυτοεξαιρεθεί εκτός συγκεκριμένων περιπτώσεων. Τέλος, ως προς τον κώδικα δεοντολογίας των μελών του υπουργικού συμβουλίου ανέφερε ότι δεν τον έχει υπογράψει αλλά δεσμεύεται.

Σχετικά με την έλλειψη κανονισμών ο Πρόεδρος ανέφερε ότι η νομοθεσία που εγκρίθηκε το 2013 είχε κατατεθεί από την προγενέστερη Κυβέρνηση και δεν συμπεριλήφθηκαν οι κανονισμοί διότι εκρίθη ότι είχε μεγαλύτερη ευχέρεια το Υπουργικό Συμβούλιο να καθορίζει πολιτικές ή κριτήρια, με βάση τις οικονομικές ανάγκες. Ενώ ανέφερε ότι εκ παραδρομής και παράβλεψης δεν προστέθηκε άρθρο για την αποστέρηση υπηκοότητας. Δήλωσε ότι δεν χρειάστηκε να ζητήσουμε τη γνώμη του Γενικού Εισαγγελέα ενώ δεν γνωρίζει εάν υπήρξε επιστολή σχετικά με τη νομιμότητα του προγράμματος και διερωτήθηκε ότι εάν δεν γνώριζε την ύπαρξη της αυτός, πώς θα γνωρίζει το Υπουργικό Συμβούλιο;

Ως προς τις οχλήσεις που δέχτηκε για το πρόγραμμα ανέφερε ότι δεν θυμάται οποιοδήποτε κόμμα ή οποιοσδήποτε βουλευτής να αποταθεί σε αυτόν, πλην βεβαίως της περιπτώσεως που ασχολήθηκαν με το θέμα της πολιτογράφησης του Σαουδάραβα. Αλλά ως προς την ύπαρξή του, ουδείς ζήτησε ποτέ τον τερματισμό του ή τα οποιαδήποτε μέτρα. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ανέφερε ότι η πρώτη φορά που έγινε ουσιαστική παρέμβαση, ήταν μετά τα δημοσιεύματα τον Απρίλη του 2020.

Ως προς το αν έκανε ο ίδιος παρεμβάσεις ανέφερε ότι πλην της περίπτωσης που τηλεφώνησε στον πρώην Υπουργό Εσωτερικών κύριο Συλικιώτη και του ανέφερε "σε παρακαλώ, μην δημοσιοποιείτε τους πολιτογραφούμενους, διότι αντιμετωπίζουν πρόβλημα στη δική τους πατρίδα" ουδέποτε, ούτε προ, ούτε μετά την ανάληψη της προεδρίας ουδεμία μα ουδεμία παρέμβαση έκανε και προέτρεψε ότι εάν βρεθεί άνθρωπος που πει ότι έκανε παρέμβαση ας τον καταγγέλλει δημόσια.

Ως προς το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομα του ανέφερε ότι από το 1995 που είχε εκλεγεί Αναπληρωτής Πρόεδρος του ΔΗΣΥ η κύρια του ενασχόληση πλέον

δεν ήταν το δικηγορικό του γραφείο ενώ από την εκλογή του στο αξίωμα του Προέδρου το 2013 αποξενώθηκε των μετοχών του. Επίσης, ανέφερε ότι προ της ανάληψης της Προεδρίας, το ποσοστό των αιτήσεων που προήλθαν από το δικηγορικό του γραφείο, επί του συνόλου των εγκριθεισών αιτήσεων ήταν 5.3% ενώ από τότε που ανέλαβε την Προεδρία μειώθηκε στο 1.8%. Ακολούθως ως προς τις φήμες περί των δύο γαμπρών του ανέφερε ότι η κατασκευαστική εταιρεία του ενός του γαμπρού προϋπήρχε ενώ ο άλλος του γαμπρός ερευνήθηκε και από τον Γενικό Ελεγκτή σχετικά με τη σχέση της αντιπροσωπείας πολυτελών αυτοκινήτων και του επενδυτικού προγράμματος και ουδέν εντοπίστηκε.

Ως προς τη σχέση του με [redacted] επιχειρηματία [redacted] και τα ταξίδια του στις Σεϋχέλλες ανέφερε ότι ουδέποτε υπήρξε δικηγόρος του συγκεκριμένου επιχειρηματία. Ο Πρόεδρος παραδέχθηκε ότι γνώριζε τον εν λόγω επιχειρηματία και ότι βεβαίως σχετιζόταν μαζί του, αλλά δεν του έχει ανταποδώσει οτιδήποτε διότι του έκανε χάρη. Αναρωτήθηκε ποιος ωφελήθηκε από αυτήν τη φιλία, που διατήρησε και διατηρεί με αυτόν τον άνθρωπο; Εκείνος ή το κράτος; Ανέφερε ότι το κράτος εξοικονόμησε περίπου 1 εκατομμύριο ευρώ με τις χαμηλές προσφορές που έδινε για τα επίσημα ταξίδια του Προέδρου ενώ το 2016, σαν αποτέλεσμα των άριστων σχέσεων του με τον Πρόεδρο συνείσφερε άλλο μισό εκατομμύριο στο Ταμείο Αλληλεγγύης. Επιπλέον ανέφερε ότι το πρώτο ταξίδι που έχει πραγματοποιήσει στις Σεϋχέλλες έγινε το 2015 το καλοκαίρι, με δικά του έξοδα και όχι με πρόσκληση του συγκεκριμένου [redacted] και το οποίο δεν έγινε κρυφά αφού επισκέφθηκε τον πρόεδρο των Σεϋχελλών και ακολούθησε και ανακοίνωση. Για το ταξίδι του 2018 ο Πρόεδρος ανέφερε ότι αυτό έγινε με χρήση της δωρεάν. Το ταξίδι αυτό θα θεωρείτο ως δώρο ή αντιπαροχή για μια παροχή. Δεν υπήρξε όμως παροχή κατά χάρη έτσι ώστε να νιώθει υποχρεωμένος. Ήτο μια φιλική σχέση που αναπτύχθηκε και ένας άνθρωπος που συμπεριφέρθηκε κατά τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε λόγω της οικονομικής του ευχέρειας γι' αυτήν τη χώρα που τον φιλοξενούσε και του έδωσε την υπηκοότητα. Τέλος ανέφερε ότι δεν είναι ούτε με τον πρώτο, ούτε με τον τελευταίο, είτε επιχειρηματία της Κύπρου, είτε ξένο επιχειρηματία που διατηρεί καλές, άριστες, φιλικές σχέσεις. Μόνο έτσι και με ηγέτες κρατών, μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να κερδίσεις είτε την εμπιστοσύνη, είτε τις μελλοντικές επενδύσεις, προκειμένου να δημιουργήσεις συνθήκες ανάπτυξης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στην ερώτηση της Επιτροπής αν ο Πρόεδρος θεωρεί ότι η Κυβέρνηση έχει κατ' αναλογία (σε σχέση με τη συνέντευξη που έδωσε στον Πολίτη) οποιανδήποτε δυνατότητα παρέμβασης στο έργο της Επιτροπής ο Πρόεδρος δήλωσε ότι είναι κάθετα ενάντια στην οποιανδήποτε παρέμβαση προς οιανδήποτε διωκτική αρχή και ότι στην συγκεκριμένη συνέντευξη του διέφυγε να αναφέρει "όπως εγίνετο στο παρελθόν".

19. Λάζαρος Σαββίδης, Πρώην Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εσωτερικών

Ο κύριος Σαββίδης, ο οποίος διετέλεσε Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών την περίοδο 21 Ιανουαρίου 2021 με 14 Ιουλίου 2011, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 18 Φεβρουαρίου 2021.

Στην αρχική του τοποθέτηση για την θέσπιση των αρχικών κριτηρίων ο μάρτυρας ανέφερε ότι τα Υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών τοποθέτησαν γραπτώς κάποια κριτήρια που ικανοποιούσαν και τα δυο Υπουργεία και με βάση αυτά ξεκίνησε η διαδικασία μελέτης των αιτήσεων. Με την λήψη των πρώτων αιτήσεων όμως φάνηκαν κενά και η ανάγκη συμπλήρωσης τους. Τα κυριότερα κενά σύμφωνα με τον μάρτυρα ήταν το είδος των επενδύσεων, το θέμα του καλού χαρακτήρα, η ανάγκη ή μη διαμονής στην Δημοκρατία, η αξιοπιστία των αιτητών και ο χρόνος εξέτασης των αιτήσεων. Ο κύριος Σαββίδης τόνισε ότι η εξέταση των αιτήσεων γινόταν πάντοτε σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών καθώς το Υπουργείο Εσωτερικών δεν είχε την απαραίτητη τεχνογνωσία σε οικονομικά θέματα, ενώ το Υπουργείο Οικονομικών γνώριζε τον τρόπο με τον οποίο αυτά πρέπει να αξιολογηθούν.

Ο μάρτυρας δήλωσε ότι η θέσπιση των αρχικών οικονομικών κριτηρίων αλλά και οτιδήποτε άλλο αφορούσε τα κριτήρια αυτά ήταν αποτέλεσμα στενής συνεργασίας των δυο Υπουργείων.

Περεταίρω, ο κύριος Σαββίδης ισχυρίστηκε ότι δεν θυμάται γιατί δεν προωθήθηκε νωρίτερα οποιαδήποτε τροποποίηση της νομοθεσίας και υπέθεσε ότι η καθυστέρηση έγινε λόγω άλλων ασχολιών και επιλύσεων προβλημάτων του

τμήματος μετανάστευσης. Ανέφερε επίσης, πως η απόφαση θέσπισης κριτηρίων ώστε να ξεκινήσει ουσιαστικά το πρόγραμμα λήφθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο ή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και η οδηγία μεταφέρθηκε στον μάρτυρα μέσω του Υπουργού.

Επιπλέον, ο μάρτυρας ισχυρίστηκε πως ουδέποτε διενύργησε παρεμβάσεις ή άσκησε πιέσεις με σκοπό την προώθηση μιας αίτησης και πως η μόνη πίεση που δέχτηκε ήταν για λόγους καθυστέρησης εξέτασης των αιτήσεων. Επίσης, ο κύριος Σαββίδης τόνισε ότι δεν μπορεί ένας Γενικός Διευθυντής να ισχυριστεί πως δεν γνώριζε τίποτα για τα θέματα των πολιτογραφήσεων καθώς σε ένα Υπουργείο υπογράφουν είτε ο Υπουργός, είτε ο Γενικός Διευθυντής είτε οι λειτουργοί στους οποίους αυτός εκχωρεί το δικαίωμα.

Εν συνεχεία, ο μάρτυρας δήλωσε ότι υπήρχαν πάρα πολλές περιπτώσεις διιστάμενων απόψεων μεταξύ των λειτουργών και του ιδίου και στις οποίες η αίτηση προωθούνταν στον Υπουργό, ο οποίος έπαιρνε και την τελική απόφαση. Ακόμη, ο μάρτυρας δήλωσε πως δεν θυμάται περιπτώσεις όπου να υπήρχαν ενστάσεις από κάποιο τμήμα ή Υπουργείο και παρόλα αυτά οι πολιτογραφήσεις να προωθούνταν και θεωρεί πως δίνονταν στο αρμόδιο όργανο, το οποίο έπαιρνε τις αποφάσεις, η πλήρης εικόνα.

Αναφορικά με πιθανά λάθη κατά την θητεία του, ο κύριος Σαββίδης δήλωσε πως έπρεπε από την αρχή να διαβουλεύονται με όλες τις σχετικές υπηρεσίες, όπως τη ΜΟΚΑΣ, να διερευνούν στο διαδίκτυο τους αιτητές και να μην υπήρχε τέτοια καθυστέρηση στις τροποποιήσεις νομοθεσίας ή κανονισμών. Ανέφερε ότι κριτήρια και διαδικασίες έπρεπε να είναι έτοιμα από νωρίτερα ώστε να εντοπίζονται λιγότερα λάθη στο κτίσιμο τους.

Τέλος, ο κύριος Σαββίδης δήλωσε πως παρόλο που η άδεια παραμονής δεν ήταν προϋπόθεση στα κριτήρια του 2007, τόσο ο κύριος Συλικιώτης όσο και το Υπουργείο, προσπαθούσαν να προωθήσουν και να μεταφέρουν το μήνυμα της χρησιμότητας της άδειας παραμονής ως ένδειξη της πρόθεσης του αιτητή να παραμείνει στην Κύπρο, ώστε να πληρείται ο δεσμός με την χώρα.

20. Ανδρέας Ασσιώτης, Πρώην Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εσωτερικών

Ο κύριος Ασσιώτης, ο οποίος διετέλεσε Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών την περίοδο 15 Ιουλίου 2011 με 26 Νοεμβρίου 2013, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 18 Φεβρουαρίου 2021.

Αναφορικά με την ευθύνη ελέγχου ικανοποίησης των όρων στις αποφάσεις έγκρισης του Υπουργικού Συμβουλίου ο κύριος Ασσιώτης ανέφερε ότι το Υπουργείο Οικονομικών ήταν αυτό που έπρεπε να παρακολουθήσει την υλοποίηση ενός όρου, ο οποίος έχει κατ' εξοχήν οικονομικό περιεχόμενο και πως στο Υπουργείο Εσωτερικών δεν υπήρχαν υπηρεσίες, στη διάρκεια της δικής του θητείας, που θα παρακολουθούσαν την υλοποίηση τους. Σχετικά με τους υπόλοιπους όρους, όπως αυτόν της διασφάλισης του καλού χαρακτήρα, ο μάρτυρας δήλωσε πως δεν θυμάται ποιος ήλεγχε την ικανοποίηση τους αλλά ανέφερε πως την τυπική απόδοση της πολιτογράφησης την υλοποιούσε το Τμήμα Μετανάστευσης.

Περεταίρω, ο μάρτυρας ανέφερε ότι εκτός από τον χειρισμό των επί μέρους αιτήσεων, έπαιρνε και οδηγίες από τον τότε Υπουργό, Σωκράτη Χάσικο, αναφορικά με την τροποποίηση και διαμόρφωση της πολιτικής της κυβέρνησης και μετέφερε την ενημέρωση αυτή στην κυρία Καούλλα, η οποία ήταν και η μόνη λειτουργός κάτω από της οδηγίες του, ώστε να ετοιμάσουν σημειώματα ή προτάσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο επί θεμάτων πολιτικής.

Σχετικά με την αναθεώρηση των κριτηρίων το 2013, ο κύριος Ασσιώτης θεωρεί πως κρίθηκε αναγκαία λόγω της μεγάλης οικονομικής κρίσης και της απόφασης της Κυβέρνησης να προσελκύσει περισσότερους επενδυτές και μεγαλύτερη εισροή κεφαλαίων στην κυπριακή οικονομία. Ακόμη, δήλωσε πως δεν γνωρίζει εάν υπήρχαν αιτήσεις που προωθήθηκαν στον Υπουργό απευθείας και όχι μέσω του ιδίου, τόνισε όμως ότι μετά από κάθε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ενημερωνόταν και ο ίδιος, ώστε να προχωρήσει με την υλοποίηση της.

Αναφορικά με πιθανές παρεμβάσεις ή πιέσεις από αξιωματούχους, επενδυτές ή παρόχους υπηρεσιών που ενδεχόμενος να δέχθηκε, ο μάρτυρας ανέφερε ως μόνο

σχετικό γεγονός την προσέγγιση του από διεθνές γραφείο εξειδικευμένο στις πολιτογραφήσεις μέσω επενδυτικών σχεδίων και την πρόταση τους να προσφέρουν στο Υπουργείο Εσωτερικών, μέσω συνεδρίων κ.α., χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε συνέχεια επί του θέματος. Επίσης, σχετικά με πιθανές παρεμβάσεις από πλευράς του, ο μάρτυρας δήλωσε ότι δεν έγινε φορέας πιέσεων ώστε να επιταχύνει διαδικασίες προς όφελος κάποιου αιτητή και πως η αναφορά "κατ' επείγον'' σε αριθμό αιτήσεων δεν σχετιζόταν με εξωτερικές πιέσεις αλλά ίσως να αφορούσε ευαίσθητες περιπτώσεις που προέκυπταν από τα έγγραφα.

Η εκτίμηση του μάρτυρα για περιπτώσεις έγκρισης αιτήσεων παρά την ύπαρξη ενστάσεων από το Υπουργείου Οικονομικών ήταν ότι ο Υπουργός μπορεί να έκρινε ότι οι ενστάσεις δεν ήταν ουσιώδεις και να αποφάσισε να προωθήσει τις αιτήσεις με θετικό τρόπο, ενώ σχετικά με τις συστάσεις στα σημειώματα του Υπουργείου Εσωτερικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο ανέφερε ότι αυτές δεν δεσμεύουν το τελευταίο το οποίο μπορεί να αποφασίσει διαφορετικά.

Τέλος, ο κύριος Ασσιώτης σημείωσε ότι δεν θεωρούσε την σχέση του με τον κύριο Χάσικο ως πρέπουσα σχέση μεταξύ Γενικού Διευθυντή και Υπουργού και ανέφερε ότι συζήτησε μαζί του σε διάφορες περιπτώσεις την υποστελέχωση της διεύθυνσης του Υπουργείου Εσωτερικών και πως αντί για ενίσχυση, παρατήρησε προσπάθειες μετακίνησης προσώπων από τη συγκεκριμένη διεύθυνση προς το τμήμα μετανάστευσης. Σύμφωνα με τον μάρτυρα, ο τέως Υπουργός Εσωτερικών του ανέφερε ότι η κυβέρνηση δεχόταν εξαιρετικά μεγάλη πίεση από πολλούς, διάφορους ώστε να μειωθούν τα κριτήρια, να γίνει πιο εύκολο να προσελκυστούν και άλλοι και να αυξηθούν οι αιτήσεις.

21. Εύη Παπακυριακού, Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, Προϊστάμενη της Μονάδας Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης

Η κυρία Παπακυριακού, προϊσταμένη της Μονάδας Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ), κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 18 Φεβρουαρίου 2021.

Αφού ανέλυσε τις αρμοδιότητες της Μονάδας, η μάρτυρας ανέφερε ότι παρέλαβαν συνολικά περίπου 270 αιτήματα από το Υπουργείο Εσωτερικών σχετικά με αιτητές κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης. Η προϊσταμένη εξήγησε τον τρόπο ανάπτυξης της βάσης δεδομένων τους και ανέφερε ότι από το σύνολο των αιτημάτων του Υπουργείου, μόνο ένα μικρό ποσοστό αιτητών εντοπίστηκε να τους έχει απασχολήσει. Στη συνέχεια η μάρτυρας ξεκαθάρισε ότι όταν η ΜΟΚΑΣ δηλώνει ότι κάποιος επενδυτής δεν τους απασχόλησε, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι αναμεμειγμένοι σε παράνομες δραστηριότητες και τόνισε ότι δεν εκδίδει βεβαίωση ότι δεν υπάρχει οτιδήποτε μεμπτό εναντίον των εν λόγω προσώπων. Λόγω παρερμηνείας των πιο πάνω αλλά και του γεγονότος ότι πάροχοι υπηρεσιών, που μάθαιναν ότι στάληκαν επιστολές στην Μονάδα, τηλεφωνούσαν στην μάρτυρα, η Μονάδα κατέληξε στην αποστολή επιστολής προς το Υπουργείο Εσωτερικών που αναφέρει "σημειώστε ότι όσον αφορά μελλοντικές επιστολές παρόμοιου περιεχομένου, σημειώστε ότι αν εντός 5 εργάσιμων ημερών δεν λάβετε οποιανδήποτε απάντηση από τη μονάδα, θα θεωρείται ότι δεν υπάρχει οτιδήποτε για αναφορά". Αυτό, δικαιολογεί, σύμφωνα με την μάρτυρα, την έλλειψη απαντήσεων της ΜΟΚΑΣ σε ερωτήματα του Υπουργείου και προσθέτει ότι σε περιπτώσεις που προέκυπτε ύποπτη συναλλαγή κάποιου αιτητή, ακόμα και σε μεταγενέστερο στάδιο, ενημέρωναν αναλόγως το Υπουργείο Εσωτερικών.

Εν συνεχεία, αφού επεξήγησε τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ως προς συγκεκριμένα πρόσωπα που πολιτογραφήθηκαν και απασχόλησαν την Μονάδα, όπως οι [redacted], η κυρία Παπακυριακού στάθηκε σε σύσκεψη που έγινε με τη συμμετοχή Υπουργών στο Υπουργείο Εσωτερικών όπου εξέφρασε τους προβληματισμούς της σχετικά με του υφιστάμενους ελέγχους και με τον τρόπο χρήσης των απαντήσεων της Μονάδας από το Υπουργείο, προσθέτοντας ότι εισηγήθηκε πρόσβαση στο worldcheck, πρόταση η οποία και υιοθετήθηκε. Επίσης, η μάρτυρας δήλωσε πως κατά τη σύσκεψη η (πρωην) Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της μετέφερε ότι οι τράπεζες ελέγχουν όλα τα χρήματα που έρχονται σε κυπριακούς λογαριασμούς και πως διενεργούν έλεγχο due diligence.

Επανερχόμενη στο ζήτημα της έλλειψης απαντήσεων από την Μονάδα προς το Υπουργείο μετά την αποστολή της πιο πάνω επιστολής, η μάρτυρας ανέφερε ότι θεωρεί την πιο πάνω τακτική ορθή αναφέροντας ότι δεν υπήρχε κανόνας που να μην ακολουθήθηκε και πως κάνανε περισσότερα από αυτά που επιβάλλουν οι αρμοδιότητες τους, με δική τους πρωτοβουλία.

Σχετικά με πιθανή σύνδεση του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος με το AML η κυρία Παπακυριακού ανέφερε ότι αντιτέθηκε στο να μπει μόνιμη πρόνοια στον νόμο καθώς δεν θα ήταν σωστό για τη χώρα να μπει μόνιμη παροχή υπηρεσιών για διαβατήρια αφού κάτι τέτοιο εκφεύγει των διεθνών συμβάσεων και του ευρωπαϊκού κεκτημένου και εισηγήθηκε, όπως και έγινε, παραπομπή στον νόμο από τους κανονισμούς.

Τέλος, η μάρτυρας, αφού τόνισε την υποστελέχωση της Μονάδας και διέψευσε την ισχυριζόμενη αλλαγή στάσης της ΜΟΚΑΣ στην υπόθεση [redacted], ανέφερε ότι κακώς διέρρεαν πληροφορίες σε παρόχους και συνεργάτες επενδυτών σχετικά με παραπομπή προσώπων από το Υπουργείο Εσωτερικών στην ΜΟΚΑΣ προς εξέταση, πράγμα που οδήγησε σε πιέσεις στην ΜΟΚΑΣ μέσω τηλεφώνων αλλά σε μια δια ζώσης επίσκεψη στην μάρτυρα. Σχετικά με τις διαρροές αυτές, η κυρία Παπακυριακού δήλωσε ότι αυτές, όπως η ίδια πιστεύει, προέρχονταν από ανώτατο επίπεδο, ότι το Υπουργείο τις γνώριζε, καθώς η ίδια έκανε γραπτές αλλά και προφορικές παραστάσεις, και ότι ενημέρωσε σχετικά τον Γενικό Εισαγγελέα, χωρίς να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο θέμα.

22. Κωνσταντίνος Ηροδότου, Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (ΚΤΚ)

Ο κύριος Ηροδότου, ο οποίος διατελεί Διοικητής της Κεντρικής τράπεζας της Κύπρου από 11 Απριλίου 2019, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 24 Φεβρουαρίου 2021.

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με τα καθήκοντα και την μεθοδολογία που εφαρμόζει η ΚΤΚ στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τον περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες

Δραστηριότητες Νόμο, ο κύριος Ηροδότου ανέφερε ότι βάσει του risk based approach η συχνότητα και η ένταση της εποπτείας βασίζεται ανάλογα των χαρακτηριστικών κινδύνου της υπόχρεης οντότητας.

Αναφορικά με τους ελέγχους που διενεργούσε η ΚΤΚ στο Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα ο διοικητής ανέφερε επανειλημμένα ότι η ΚΤΚ δεν ήταν μέρος του προγράμματος ούτε θεσμικά ούτε διαδικαστικά, ενώ για σκοπούς σύγκρισης ανέφερε ότι τα τραπεζικά εμβάσματα που σχετίζονται με το ΚΕΠ το 2018 αποτελούσε ποσοστό 1,64% σε σύνολο 56 δισεκατομμυρίων ευρώ, το 2019 1.55% από σύνολο 56 δισεκατομμυρίων ευρώ ενώ το 2020 0.88% σε σύνολο 47 δισεκατομμυρίων ευρώ. Σε κάθε περίπτωση ο κύριος Ηροδότου ανέφερε ότι έχουν γίνει δειγματοληπτικοί εποπτικοί έλεγχοι για τις περίοδούς 2008-2013 και 2014-2020 τα αποτελέσματα των οποίων παρουσίασε στην Επιτροπή ενώ ανάφερε ότι τόσο τα client' accounts των λογιστών και των δικηγόρων όσο και των developers κατατάσσονται στην κατηγορία High Risk για σκοπούς risk based approach.

Σε σχέση με τα άτομα που απασχολούνται στην Κεντρική Τράπεζα για σκοπούς άσκησης ελέγχου, ο κύριος Ηροδότου ανέφερε ότι υπάρχουν 9 άτομα τα οποία διενεργούν πολύ καλής ποιότητας ελέγχους ενώ ανάφερε ότι δεν γίνεται χρήση εξωτερικών συμβούλων σήμερα, ως εκ τούτου δεν προκύπτει οποιαδήποτε σύγκρουση συμφερόντων.

Στην συνέχεια η Επιτροπή παρέθεσε ενώπιον του Διοικητή συγκεκριμένες υποθέσεις κατά τις οποίες οι Τράπεζες επέδειξαν υπέρμετρη καθυστέρηση να ενημερώσουν την ΜΟΚΑΣ για ύποπτες συναλλαγές επενδυτών για τις οποίες ο Διοικητής ξεκαθάρισε ότι εάν όντως οι Τράπεζες καθυστέρησαν να ενημερώσουν ως όφειλαν τότε συνίσταται παράβαση κάτι το οποίο θα πρέπει να ελέγχεται στον πλαίσιο των διενεργούμενων ελέγχων.

22. Σωκράτης Σωκράτους, Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων

Ο κύριος Σωκράτους, ο οποίος διατελεί Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων από 11 Απριλίου 2019, κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Επιτροπής στις 9 Μαρτίου 2021.

Σε ερώτηση της Επιτροπής αναφορικά με τα καθήκοντα του στη Βουλή των Αντιπροσώπων και ειδικότερα σε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα ο μάρτυρας απάντησε ότι τα καθήκοντα του είναι ο συντονισμός όλων των υπηρεσιών της Βουλής, η επικοινωνία με τους αρχηγούς των κομμάτων και η διαχείριση της αλληλογραφίας της Βουλής, εισερχόμενης και εξερχόμενης. Αναφορικά με το ΚΕΠ, ο κύριος Σωκράτους ανέφερε ότι αποστέλλετο σχετική ενημέρωση στη Βουλή με τα άτομα που αιτήθηκαν πολιτογράφηση, αυτή διαβιβαζόταν στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών και στους αρχηγούς των κομμάτων και στη συνέχεια καταχωρείτο σε ένα εμπιστευτικό αρχείο που τηρούσε η Βουλή. Όπως ανέφερε ο μάρτυρας, η εν λόγω ενημέρωση του Υπουργείου Εσωτερικών αποστέλλετο στη Βουλή αποκλειστικά και μόνο για σκοπούς ενημέρωσης και όχι για σκοπούς ελέγχου, καθότι δεν είχε η Βουλή στην διάθεση της οποιαδήποτε στοιχεία των επενδυτών.

Στη συνέχεια η Επιτροπή ζήτησε διευκρινήσεις από τον κύριο Σωκράτους για τα στοιχεία που συμπεριλάμβανε η ενημέρωση που αποστελλόταν στη Βουλή αλλά και το χρόνο που μεσολαβούσε από την ενημέρωση της Βουλής μέχρι την εξέταση των αιτήσεων από το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο μάρτυρας υπέδειξε στην Επιτροπή ότι η ενημέρωση περιείχε το όνομα, την υπηκοότητα και το λόγο πολιτογράφησης του αιτητή, ενώ διευκρίνισε ότι ουδέποτε έλαβε η Βουλή οποιαδήποτε πληροφόρηση σε σχέση με την ημερομηνία που θα εξετάζονταν οι εκάστοτε αιτήσεις από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Η Επιτροπή στη συνέχεια ζήτησε από το μάρτυρα να την ενημερώσει κατά πόσον η Γενική Εισαγγελία κλήθηκε από την Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής να τοποθετηθεί για την νομιμότητα του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, με τον κύριο

Σωκράτους να απαντά ότι εξ όσων γνωρίζει, δεν κλήθηκε, ενώ υπογράμμισε ότι η Κοινοβουλευτική Επιτροπή σε συνεδρία της είχε καταλήξει στην αναγκαιότητα θέσπισης κανονισμών για τη σωστή λειτουργία του προγράμματος, οι οποίοι τέθηκαν σε εφαρμογή το 2020.

Τέλος, η Επιτροπή ζήτησε από το μάρτυρα να τοποθετηθεί κατά πόσον γνωρίζει περιπτώσεις κατά τις οποίες υπήρξε παρέμβαση μελών της Βουλής για την προώθηση αιτήσεων πολιτογράφησης, παρουσιάζοντας συγκεκριμένη επιστολή με το μάρτυρα να τοποθετείτε ότι δεν γνωρίζει κάτι επί της συγκεκριμένης επιστολής ενώ γενικά στην ερώτηση εάν άκουσε ή είδε ή ήξερε για παρεμβάσεις απάντησε "Όχι, ουδέποτε".

ΚΕΦ. 6. ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Το Υπουργείο Εσωτερικών διαδραμάτιζε και διαδραματίζει καθοριστικής σημασίας ρόλο σχετικά με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα και την διαχείρισή του. Αυτό είναι απόρροια προνοιών του εξουσιοδοτικού νόμου δηλαδή του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002. Πράγματι το άρθρο 111 του Νόμου καθορίζει ρητά ότι η πολιτογράφηση αλλοδαπών πραγματοποιείται ύστερα από απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου σύμφωνα με τον προκαθορισμένο τύπο:

«*111. Ο Υπουργός, όταν υποβληθεί σ' αυτόν αίτηση κατά τον καθορισμένο τύπο και τρόπο από οποιοδήποτε αλλοδαπό ενήλικα και με πλήρη ικανότητα, ο οποίος ικανοποιεί τον Υπουργό ότι κατέχει τα προσόντα για πολιτογράφηση σύμφωνα με τις διατάξεις του Τρίτου Πίνακα, δύναται να χορηγήσει σ' αυτόν πιστοποιητικό πολιτογράφησης. Το πρόσωπο αυτό, στο οποίο χορηγείται το πιστοποιητικό πολιτογράφησης, μόλις δώσει επίσημη διαβεβαίωση πίστεως στη Δημοκρατία, στον τύπο που καθορίζεται στο Δεύτερο Πίνακα, καθίσταται πολίτης της Δημοκρατίας κατόπιν πολιτογράφησης, από την ημερομηνία κατά την οποία χορηγείται σ' αυτόν το πιο πάνω πιστοποιητικό*:»

Η κατ΄ εξαίρεση πολιτογράφηση από το 2007 μέχρι την τροποποιήση του νόμου το 2013 πραγματοποιείτο επί τη βάσει της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του εξουσιοδοτικού νόμου η οποία καθόριζε ότι η τελική απόφαση λαμβάνετο από το Υπουργικό Συμβούλιο. Μετά την κατάργηση της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου πίνακα και την εισαγωγή του άρθρου 111Α, η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση πραγματοποιείτο μέσω του Υπουργείου Εσωτερικών. Κατά συνέπεια το καθ ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο για τη λειτουργία και εφαρμογή του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος ήταν και είναι το Υπουργείο Εσωτερικών. Το εν λόγω Υπουργείο ετοίμαζε την Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο άρα ήταν υπεύθυνο να ενημερώνει σωστά το Υπουργικό Συμβούλιο για την αίτηση που βρισκόταν ενώπιον του και μετά τη λήψη απόφασης, ήταν επιφορτισμένο με την υλοποίηση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου. Όλοι όσοι διετέλεσαν Υπουργοί

Εσωτερικών κατά την περίοδο που εμπίπτει στους όρους εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής, κλήθηκαν και έδωσαν μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής. Συγκεκριμένα έδωσαν μαρτυρία οι ακόλουθοι:

1. Νεοκλής Συλικιώτης (8.9.2006 – 15.7.2007 & 29.2.2008 – 20.3.2012)
2. Ελένη Μαύρου (21.3.2012 -28.2.2013)
3. Σωκράτης Χάσικος (1.3.2013 -10.5.2017)
4. Κωνσταντίνος Πετρίδης (11.05.2017 – 2.12.2019)
5. Νίκος Νουρής (3.12.2019 –)

Περαιτέρω, μαρτυρία έδωσαν και οι πρώην Γενικοί Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών κ.κ. Λάζαρος Σαββίδης και Ανδρέας Ασσιώτης, καθώς επίσης η αρμόδια διοικητική λειτουργός κα Χριστίνα Καούλλα.

6.1 Διαδικασίες Υπουργείου Εσωτερικών

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συλλέξει η Ερευνητική Επιτροπή, η διαδικασία ξεκινούσε με την παραλαβή της αίτησης ή την επιστολή με την οποία ο επενδυτής ή ο πάροχος υπηρεσιών υπέβαλλαν αίτημα για κατ ‘εξαίρεση πολιτογράφηση (τα πρώτα χρόνια του προγράμματος, η εκδήλωση ενδιαφέροντος δεν φαίνεται να πραγματοποιείτο συστηματικά, με κατάθεση αίτησης κατά τον «καθορισμένο τρόπο και τύπο», αλλά σε πολλές περιπτώσεις γινόταν με την υποβολή επιστολής). Η αίτηση παραλαμβανόταν συνήθως από γραμματειακό λειτουργό του Υπουργείου Εσωτερικών (δεν είχε ακόμα συσταθεί ειδική Μονάδα). Γινόταν ένας έλεγχος κατά πόσο η αίτηση συνοδεύεται με όλα τα ενδεικνυόμενα σχετικά δικαιολογητικά και στη συνέχεια η λειτουργός, έστελνε τον πάροχο υπηρεσιών στο ταμείο, για να πληρώσει τα νενομισμένα τέλη των €2000. Στη συνέχεια, μετά την καταβολή των νενομισμένων τελών, εκδίδετο η βεβαίωση υποβολής της αίτησης.

Στην συνέχεια η υποβληθείσα αίτηση και όλα τα συναφή έγγραφα αρχειοθετούντο σε έναν προσωπικό φάκελο, δίδετο αριθμός, ο οποίος είναι μοναδικός για τον κάθε φάκελο και όλη η αλληλογραφία η οποία ακολουθούσε, αρχειοθετείτο στον ίδιο ακριβώς φάκελο. Παράλληλα, ο υπεύθυνος διοικητικός λειτουργός διαβίβαζε αίτημα

σε όλες τις συνεργαζόμενες με το Υπουργείο Εσωτερικών σε σχέση με το κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα, Υπηρεσίες για συγκέντρωση πληροφοριών και ειδικών ελέγχων. Τέτοιες Υπηρεσίες ήταν το Υπουργείο Οικονομικών, η Αστυνομία, καθώς επίσης και η ΜΟΚΑΣ όποτε κρινόταν απαραίτητο, για να εξετάσουν ο κάθε ένας από τη δική του σκοπιά, εάν η συγκεκριμένη αίτηση ικανοποιούσε τα συγκεκριμένα κριτήρια.

Μετά τη συλλογή απαντήσεων από τις διάφορες συνεργαζόμενες υπηρεσίες, το Υπουργείο Εσωτερικών ετοίμαζε την Πρόταση προς το Υπουργικό, στην οποία επισύναπτε όλα τα σχετικά δικαιολογητικά όπως τη σχετική νομοθεσία, αποδεικτικό της ταυτότητας του επενδυτή (αντίγραφο διαβατηρίου ή ταυτότητας ή πιστοποιητικό γεννήσεως του επενδυτή), αποδεικτικά στοιχεία της επένδυσης, όπως απόδειξη πληρωμής, πωλητήριο, απόδειξη κατάθεσης του πωλητηρίου στο κτηματολόγιο, ή άλλο αποδεικτικό, ανάλογα με το είδος της επένδυσης. Επίσης, αποδεικτικά στοιχεία για το ιδιοκτησιακό καθεστώς εταιρειών (αν η επένδυση διενεργήθηκε μέσω εταιρειών ιδιοκτησίας του επενδυτή), αντίγραφο της άδειας διαμονής, η επιστολή της νενομισμένης ενημέρωσης της Βουλής και η επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών, στην οποία αναφερόταν κατά πόσον ο επενδυτής πληρούσε τα οικονομικά κριτήρια. Στην περίπτωση μελών της οικογένειας του επενδυτή, επισυναπτόταν το πιστοποιητικό πολιτογράφησης του επενδυτή, ως αποδεικτικό των λόγων για το οποίους τα μέλη της συγκεκριμένης οικογένειας αιτούντο πολιτογραφήσεως.

6.2 Διεύρυνση των μεθόδων ελέγχου

Τον Αύγουστο 2018, το Υπουργείο Εσωτερικών απέκτησε πρόσβαση στη βάση δεδομένων WorldCheck μέσω την οποίας μπορούσε πλέον να διεξάγει το δικό του έλεγχο (background check) για τους αιτητές.

Περαιτέρω, το Νοέμβριο του 2019, συνήφθη συμφωνία μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών και των εταιρειών Kroll, Sterling και SRM για να διεξάγουν τον έλεγχο δέουσας επιμέλειας σχετικά με τους αιτούμενους πολιτογράφηση επενδυτές. Έτσι οι

διοικητικοί λειτουργοί που διαχειρίζονταν συγκεκριμένους φακέλους σάρωναν όλα τα προσωπικά έγγραφα τα οποία κατέθετε ο αιτητής και αποστέλλονταν σε μια από τις τρεις προαναφερθείσες εταιρείες με τις οποίες είναι πλέον συμβεβλημένο το Υπουργείο Εσωτερικών, για το νενομισμένο έλεγχο δέουσας επιμέλειας. Σε κάθε περίπτωση η επιλογή εταιρείας γίνεται εκ περιτροπής από τις τρεις εταιρείες.

6.3 Μαρτυρία πρώην Υπουργού Εσωτερικών αείμνηστου Σωκράτη Χάσικου

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του πρώην Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικου, στην διάρκεια της θητείας του, εγέρθηκε το ζήτημα ανάθεσης σε ιδιωτική εταιρεία να αναλάβει τη διεκπεραίωση των αιτήσεων του προγράμματος. Και τούτο εξαιτίας του αυξημένου αριθμού των αιτήσεων που κατέκλυζαν το Υπουργείο Εσωτερικών, και του συνεπαγόμενου φόρτου εργασίας. Το θέμα τελικά δεν προχώρησε, κυρίως λόγω της αντίθεσης του Σωκράτη Χάσικου να ανατεθεί μια αρμοδιότητα της Κυβέρνησης σε ιδιωτική εταιρεία. Επιπλέον υπήρχε κακό προηγούμενο με τη Μάλτα που ακολούθησε τέτοια πολιτική και εξαιτίας τούτου αντιμετώπιζε ποικιλόμορφες κατηγορίες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα στην κατάθεσή του ενώπιων της Επιτροπής ο Σωκράτης Χάσικος ανέφερε σχετικά τα εξής:

«Δεν είμαι 100%, αλλά νομίζω αυτό είναι κατά κάποιον τρόπο που έγινε [redacted]. Τότε εγώ είχα την πληροφόρηση με [redacted], ότι κάποιοι ανέλαβαν όλο το business, να το ονομάσουμε έτσι, των αιτήσεων για χορήγηση υπηκοότητας, δηλαδή όλοι αυτοί ήταν λογιστές, ήταν δικηγόροι, ότι έπρεπε να αντιπροσωπευτούν μέσω αυτών, και θυμούμαι χαρακτηριστικά ότι εγώ αντέδρασα από την πρώτη στιγμή και δεν το άφησα να προχωρήσει τούντο πράγμα, είπα του Προέδρου ότι εγώ ατζέντης του καθενός δεν μπορώ να γίνω, διότι αυτό θα γίνει κύριε Πρόεδρε, θα κατηγορηθείτε και εσείς, αλλά κυρίως εγώ ότι είμαστε ατζέντηδες κάποιου και αν θυμάστε τότε ο πρώην Υπουργός [redacted] κινδύνευσε μέχρι και φυλάκιση να πάει και άλλοι Υπουργοί κτλ.»

Η δυσπιστία του Σωκράτη Χάσικου ήταν ενδεχομένως εύλογη, αν αναλογιστεί κανείς τη συμπεριφορά πολλών από τους παρόχους υπηρεσιών, που εκμεταλλεύονταν το πρόγραμμα, αλλά εφόσον η αρμοδιότητα αυτή παρέμεινε στο

Υπουργείο Εσωτερικών, θα ανέμενε κάποιος το Υπουργείο να είναι επαρκώς οργανωμένο, να διατηρεί εξειδικευμένο τμήμα για το σκοπό αυτό και να προβαίνει το ίδιο, στον απαραίτητο και επαρκή έλεγχο των αιτήσεων, ιδίως σε ότι αφορά τα θέματα επιμέλειας προς έλεγχο του «καλού χαρακτήρα» των αιτητών.

6.4 Η διαπιστωθείσα έλλειψης βάσης δεδομένων

Ένα από τα πρώτα πράγματα που ζήτησε να πληροφορηθεί η Ερευνητική Επιτροπή μόλις ανέλαβε καθήκοντα, ήταν την κατάσταση με όλα τα πρόσωπα που έτυχαν κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης τη χρονική περίοδο που καλύπτουν οι όροι εντολής της. Ζητήθηκε συγκεκριμένα, το ηλεκτρονικό και έντυπο αρχείο, με όλες τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών, το οποίο να περιλαμβάνει και συγκεκριμένα στοιχεία, όπως είναι το όνομα, ημερομηνία γέννησης και χώρα προέλευσης. Η πληροφορία αυτή ήταν εξαιρετικά σημαντική, για την Ερευνητική Επιτροπή, προκειμένου να καθοριστεί το μέγεθος της εργασίας που θα έπρεπε να διεκπεραιωθεί και να αποφασιστεί η μεθοδολογία που θα ακολουθείτο. Παρά τις διαβεβαιώσεις του Υπουργού Εσωτερικών κ. Νίκου Νουρή και άλλων τέως Υπουργών Εσωτερικών που δήλωσαν ότι υπήρχε και τηρείτο τέτοιο αρχείο, σύντομα έγινε αντιληπτό ότι στο Υπουργείο Εσωτερικών τηρούνταν διάφορες καταστάσεις, χωρίς η μια κατάσταση να συμπληρώνει την άλλη. Διαφάνηκε επίσης, ότι οι λειτουργοί του Υπουργείου Εσωτερικών τηρούσαν προσωπικό αρχείο με τις πληροφορίες που οι ίδιοι θεωρούσαν χρήσιμες. Ωστόσο επίσημο μητρώο, δηλαδή, βάση δεδομένων με όλες τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις και πληροφορίες που θα ήταν απαραίτητες για την ταυτοποίηση των προσώπων αυτών, καταρτίστηκε μόνο μετά το αίτημα της Ερευνητικής Επιτροπής. Μέχρι να γίνει αυτό, η Ερευνητική Επιτροπή έλαβε περί τις τρεις, τουλάχιστον, καταστάσεις που διέφεραν μεταξύ τους.

6.5 Μαρτυρία του νύν Υπουργού Εσωτερικών

Χαρακτηριστικά, στη μαρτυρία του ο κ. Νουρής αναφέρει (σελίδα 2): *«…Να πω απλώς ότι στον κατάλογο τον οποίον σας παραδίνω, υπολείπονται τα στοιχεία στους φέροντες αύξοντα αριθμό από 1 μέχρι 140, που είναι οι φάκελοι των προσώπων που έχουν ήδη διαβιβαστεί σε εσάς, στην Ερευνητική Επιτροπή, ως εκ τούτου δεν*

μπορούσαμε να έχουμε πρόσβαση σε αυτά τα πρόσωπα, άρα λείπουν εκείνα τα στοιχεία, τα οποία προφανώς έχετε εσείς και επιπρόσθετα, θα δείτε ότι, επειδή κάποια από τα στοιχεία τα οποία ζητήθηκαν από το Αρχείο Πληθυσμού, κάποια ευρίσκοντο στην Υπηρεσία Πολιτογράφησης του Υπουργείου Εσωτερικών και κάποια άλλα ήταν στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, φαίνονται σε διαφορετικό πίνακα, πίνακα Α και πίνακα Β, ο οποίος δεν κατέστη δυνατό να μπουν στον ίδιο ακριβώς πίνακα, όμως είναι συμπληρωμένα τα στοιχεία τα οποία έχετε ζητήσει…»

6.6 Η διαπίστωση

Με βάση την κατάθεση του Υπουργού Εσωτερικών κ. Νουρή και της προϊσταμένης της μονάδας που ήταν υπεύθυνη για τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις, διαπιστώθηκε παντελής έλλειψη μιας συγκροτημένης βάσης δεδομένων η οποία να επιτρέπει την αποτελεσματική παρακολούθηση της εξέλιξης του προγράμματος και την χρησιμοποίησή τής για την διεξαγωγή εξαιρετικά χρήσιμων στατιστικών αναλύσεων και άλλων στρατηγικής σημασίας πληροφοριών. Είναι λοιπόν άξιο απορίας γιατί από το 2007, που λειτουργεί το επενδυτικό πρόγραμμα κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν θεώρησε σκόπιμο να καταγράψει τις υποθέσεις που εξετάστηκαν σε κάποιου είδους επίσημο αρχείο, περιλαμβάνοντας μερικές βασικές πληροφορίες που θα καθιστούσαν τον έλεγχό της πορείας του προγράμματος ευκολότερο και πιο αποδοτικό. Έτσι ώστε να επιτρέπεται κατά καιρούς η λήψη διορθωτικών μέτρων και η βελτίωσή του. Κατά την γνώμη μας, αυτό καταδεικνύει μια τεράστια ανεπάρκεια στους διοικητικούς μηχανισμούς του Υπουργείου Εσωτερικών, κατά την περίοδο 2007 – 2020.

6.7 Περιεχόμενο Αίτησης Μ127

Μέχρι το 2013 περίπου, δεν χρησιμοποιείτο Έντυπο υποβολής αίτησης. Οι αιτητές υπέβαλαν το αίτημα τους μέσω επιστολής, επισυνάπτοντας τα σχετικά αποδεικτικά έγγραφα. Αργότερα, το Έντυπο Μ127 χρησιμοποιήθηκε ως η αίτηση για τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Δεν είναι κατανοητό γιατί χρησιμοποιήθηκε ένα

υφιστάμενο απηρχαιωμένο έντυπο του Υπουργείου Εσωτερικών, αντί να καταρτιστεί ένα νέο Έντυπο που θα αντικατόπτριζε καλύτερα τις πληροφορίες που έπρεπε να υποβάλει ο επενδυτής. Από τον τρόπο που ήταν συμπληρωμένο το εν λόγω έντυπο μέσα στους φακέλους που εξετάστηκαν, φαίνεται ότι αντιμετωπιζόταν με εξαιρετική προχειρότητα. Στις πλείστες περιπτώσεις δεν ήταν δεόντως συμπληρωμένο (υπήρχαν κενά πεδία, δεν αναγράφονταν τα τέκνα ή η/ο σύζυγος του επενδυτή ή τα άτομα που σύστηναν τον εν λόγω επενδυτή, έλειπαν σελίδες, δεν ήταν δεόντως υπογραμμένο κ.α). Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να επέμενε στη σχολαστική συμπλήρωση όλων των πεδίων της αίτησης.

Στο πεδίο αναφοράς συστάσεων (references) εντοπίστηκε εξαιρετικά μεγάλος αριθμός περιπτώσεων όπου οι υπογράφοντες ήταν υπάλληλοι του παρόχου ή ακόμα χειρότερα δικηγόροι σε δικηγορικά γραφεία (όταν ήταν αυτοί οι πάροχοι) ενώ υπήρχε ρητή αναφορά στο Έντυπο ότι δεν μπορεί να παρέχει τη σύσταση δικηγόρος του αιτητή. Σε αυτό, συνήθως 2-3 υπάλληλοι του γραφείου που προωθούσε την αίτηση (πάροχος υπηρεσιών/promoter), υπέγραφαν ότι γνωρίζουν τον επενδυτή. Η εν λόγω δήλωση ήταν ενδεχομένως ψευδής ή/και παραπλανητική, με δεδομένο ότι οι υπογράφοντες ήταν συνήθως γραμματείς ή ασκούμενοι σε λογιστικά ή/και δικηγορικά γραφεία των παρόχων υπηρεσιών (promoters) χωρίς πιθανώς πραγματική γνώση των επενδυτών. Όπως περιγράφεται αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 2 η παροχή συστάσεων (μαζί με το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου) ήταν μέρος της απόδειξης του «καλού χαρακτήρα» του επενδυτή και θα έπρεπε να δίδεται η δέουσα προσοχή όταν συμπληρωνόταν το σημείο αυτό στο Έντυπο, καθώς επίσης να εξετάζεται σχολαστικά από το Υπουργείο Εσωτερικών. Με δεδομένη τη φύση του επενδυτικού προγράμματος, που βασικά επέτρεπε σε επενδυτές που δεν διέμεναν στην Κύπρο να αιτηθούν πολιτογράφηση, η ικανοποίηση του όρου αυθεντικών συστάσεων, από άτομα που πραγματικά γνώριζαν τους επενδυτές και μπορούσαν να εγγυηθούν τον καλό χαρακτήρα τους, ήταν μάλλον πολύ δύσκολο να ικανοποιηθεί. Γι’ αυτό και το Έντυπο Μ127 δεν ήταν ενδεχομένως το κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί για τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις και το Υπουργείο Εσωτερικών θα έπρεπε να μεριμνούσε για την αντικατάσταση του με ένα καταλληλότερο Έντυπο, κάτι που δεν έγινε.

Αναφέροντας μερικά ενδεικτικά παραδείγματα, στην περίπτωση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2014), στο πεδίο αναφοράς συστάσεων (references) υπέγραψαν άτομα τα οποία διαφαίνεται από την διεύθυνση ότι είχαν άμεση σχέση με το δικηγορικό γραφείο που προωθούσε την αίτηση. Η δήλωση τους ότι γνωρίζουν τους εν λόγω αιτητές ενδεχομένως να ήταν ψευδής ή/και παραπλανητική λαμβάνοντας υπόψιν ότι [redacted] πραγματοποίησε μόνο ένα μονοήμερο ταξίδι στην Δημοκρατία ενώ [redacted] ουδέποτε προηγουμένως ήρθαν Κύπρο κατά την εξέταση της αίτηση τους. Επίσης ενώ το εν λόγω δικηγορικό γραφείο κατά την υποβολή των αιτήσεων της συζύγου και θυγατέρων του αιτητή αναφέρει ότι το μεν Έντυπο Μ127 στην περίπτωση [redacted] υπογράφηκε ενώπιον προξενικού λειτουργού, το δε Έντυπο Μ127 για [redacted] υπογράφηκε ενώπιον Πρωτοκολλητή, από τα εν λόγω Έντυπα διαφαίνεται ότι όλα φέρουν σφραγίδα Πρωτοκολλητείου. Ως εκ τούτου η πιστοποίηση της υπογραφής [redacted] δεν έγινε ενώπιον προξενικού λειτουργού της Δημοκρατίας (το ίδιο ισχύει και για [redacted]), αλλά εν πάση περιπτώσει ενόψει του γεγονότος ότι οι εν λόγω αιτήτριες ουδέποτε ήρθαν στην Κύπρο κατά τον ουσιώδη χρόνο η εν λόγω δήλωση ενδεχομένως να είναι ψευδής.

Αναφορικά με την αίτηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2015), στο πεδίο αναφοράς συστάσεων (references) υπέγραψαν άτομα τα οποία δηλώνουν ότι γνωρίζουν τους εν λόγω αιτητές, η δήλωση τους όμως ότι γνωρίζουν τους εν λόγω αιτητές ενδεχομένως να ήταν ψευδής ή/και παραπλανητική λαμβάνοντας υπόψιν ότι [redacted] πραγματοποίησε μόνο δύο μονοήμερα ταξίδια στην Δημοκρατία και ένα διήμερο το 1998 ενώ [redacted] ουδέποτε προηγουμένως ήρθε Κύπρο κατά την εξέταση της αίτηση της. Επίσης στην εν λόγω αίτηση οι αιτητές δεν δήλωσαν διεύθυνση στην οποία προτίθεντο να διαμένουν μελλοντικά.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2016), τα Έντυπα Μ127 ήταν ανυπόγραφα με το δικαιολογητικό ότι δεν υπήρχε κυπριακό προξενείο [redacted]. [redacted] υπέγραψε το Έντυπο 3 μήνες μετά την έκδοσης της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου [redacted] το υπέγραψε σχεδόν 2 χρόνια μετά την έκδοση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, γεγονός απαράδεκτο. Η δέουσα υποβολή του Έντυπου Μ127 αποτελούσε, σύμφωνα με τον εν λόγω Νόμο και σύμφωνα με τους όρους του Σχεδίου ημερομηνίας 19.03.2014, προϋπόθεση για πολιτογράφηση και ως εκ τούτου λανθασμένα το Υπουργείο Εσωτερικών αποδέχθηκε και προώθησε την αίτηση για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση των εν λόγω αιτητών.

Στην περίπτωση των [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2012) τα έντυπα Μ127 που υποβλήθηκαν από τους αιτητές παρουσίαζαν ελλείψεις και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να βεβαιώνουν ότι βρίσκονταν στην Κύπρο κατά την ημερομηνία υποβολής τους, δεν φέρουν ημερομηνία υποβολής τους και στο σημείο VI (μελλοντικό πλάνο του αιτητή) και το σημείο VII για τυχόν δικαστικά μέτρα εναντίον του αιτητή κλπ, δεν συμπληρώθηκε.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2016), σύμφωνα με την κατάσταση αφίξεων / αναχωρήσεων ο αιτητής δεν φαίνεται να είχε έρθει στην Κύπρο μετά το 2001. Από τις 5 αιτήσεις Μ127 που υποβλήθηκαν από μέλη της οικογένειας [redacted], μόνο η μία [redacted] φαίνεται να υπογράφηκε από [redacted]. Οι άλλοι αιτητές φαίνεται ότι δεν βρίσκονταν στην Κύπρο κατά την ημερομηνία υποβολής των αιτήσεων τους ή / και στις καταστάσεις αφίξεων / αναχωρήσεων που εντοπίστηκαν στο φάκελο δεν υπάρχουν στοιχεία που να επιβεβαιώνουν ότι βρίσκονταν στην Κύπρο με αποτέλεσμα οι εν λόγω δηλώσεις ενδεχομένως να είναι ψευδείς.

Πέραν των πιο πάνω, έχει παρατηρηθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις, το έντυπο Μ127, παρά το ότι έφερε τη σφραγίδα Επαρχιακού Δικαστηρίου, δεν ήταν υπογραμμένο και πιστοποιημένο ενώπιον του πρωτοκολλητή (περίπτωση

[redacted]), είτε δεν είχε συμπεριληφθεί στον φάκελο (περίπτωση [redacted]) (και οι δύο αποτελούν πολιτογραφήσεις του 2018).

Η αίτηση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) έγινε δεκτή παρόλο ότι το πεδίο αναφοράς συστάσεων δεν είχε συμπληρωθεί από κάποιο πρόσωπο. Η αίτηση της συζύγου του [redacted] έγινε δεκτή παρόλο που δεν υπογράφηκε ενώπιον Πρωτοκολλητή και επίσης δεν συμπεριλάμβανε υπογράφοντες στο πεδίο αναφοράς συστάσεων.

6.8 Λάθη και παραλείψεις του Υπουργείου Εσωτερικών

Από την αξιολόγηση των φακέλων που έχουν μελετηθεί, φαίνεται ότι υπήρχαν κενά τα οποία θα έπρεπε να είχαν ωθήσει το Υπουργείο Εσωτερικών να μελετήσει τις αιτήσεις περαιτέρω ζητώντας την υποβολή επιπρόσθετων υποστηρικτικών εγγράφων ή/και διευκρινήσεων από τους αιτητές. Ενδεικτικά, εκεί όπου δεν υπήρχαν, θα μπορούσαν να είχαν ζητηθεί αποδεικτικά στοιχεία ως ακολούθως:

- Στην περίπτωση καταθέσεων τακτής προθεσμίας, καταστάσεις λογαριασμού στις οποίες να φαίνεται ότι είχε κατατεθεί το ποσόν.
- Δεόντως πιστοποιημένα αποδεικτικά στοιχεία/έγγραφα προς επιβεβαίωση της πηγής των εισοδημάτων τους, όπως π.χ. αντίγραφα φορολογικών δηλώσεων.
- Στις περιπτώσεις όπου η επένδυση γινόταν μέσω εταιρειών, ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις για να διαπιστωθούν οι δραστηριότητες και η πηγή των εισοδημάτων των εν λόγω εταιρειών.
- Αντίγραφα των αποδείξεων για κατάθεση των Πωλητηρίων Εγγράφων στο κτηματολόγιο προς επιβεβαίωση της αγοράς ακινήτου.
- Αντίγραφα των λογαριασμών μέσω των οποίων είχε καταβληθεί η αντιπαροχή προς επιβεβαίωση της καταβολής της αντιπαροχής.
- Κατάσταση του Αποθετηρίου του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου που να τεκμηριώνει την ιδιοκτησία των Κυπριακών Ομολόγων.
- Πιο πρόσφατα πιστοποιητικά Λευκού Ποινικού Μητρώου, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες είχε παρέλθει μεγάλο χρονικό περιθώριο από την υποβολή

της αίτησης και την υποβολή του θέματος στο Υπουργικό Συμβούλιο. Σχετικές είναι οι περιπτώσεις των αιτήσεων:

- [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), εφόσον τα πρώτα πιστοποιητικά που είχαν υποβληθεί έφεραν ημερομηνία [redacted]2010 και η πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο είχε υποβληθεί, για [redacted], στις [redacted] 2012 και για [redacted], στις [redacted]2012, και
- [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), εφόσον το Πιστοποιητικό Λευκού Ποινικού Μητρώου που είχε προσκομίσει από τις αρχές [redacted] επιβεβαίωνε τη συμπερίληψη της σε αυτό μέχρι τις [redacted] 2017 και η ημερομηνία πολιτογράφησης είναι [redacted]2018.
- [redacted] (συζύγου [redacted] – πολιτογράφηση του 2019) εφόσον το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου [redacted] εκδόθηκε στις [redacted]2018 και η πολιτογράφηση του έλαβε χώρα στις [redacted]2019 (πέραν του ενός χρόνου είχε παρέλθει).
- Αναφορικά με 7 από τους επενδυτές στο [redacted], τα πιστοποιητικά λευκού ποινικού μητρώου τους έφεραν ημερομηνία [redacted]2015, πλην όμως η πολιτογράφηση τους έλαβε χώρα το 2018. Δεδομένης της καθυστέρησης στην προώθηση των αιτήσεων θα έπρεπε να ζητηθούν πρόσφατα πιστοποιητικά λευκού ποινικού μητρώου.

Το Υπουργείο Εσωτερικών στηριζόταν κατά κανόνα στα έγγραφα τα οποία είχαν υποβληθεί με τις αιτήσεις και δεν προχωρούσε σε οποιανδήποτε περαιτέρω διερεύνηση, πέραν των ερωτημάτων που έθετε στην Αστυνομία και στο Υπουργείο Οικονομικών αναφορικά με την ικανοποίηση του οικονομικού κριτηρίου.

Ακόμα και για την πρακτική να αποστέλνονται επιστολές σε άλλες υπηρεσίες για τις απόψεις τους, με εξαίρεση το Υπουργείο Οικονομικών που φαίνεται να υπήρχε κάποιου είδους συνεννόηση και συνεχής επικοινωνία, η πρακτική αυτή δεν φαίνεται

να ήταν θεσμοθετημένη ως μέρος μιας οργανωμένης διαδικασίας. Οι άλλες υπηρεσίες που έδωσαν μαρτυρία στην Ερευνητική Επιτροπή (ΜΟΚΑΣ, Κεντρική Τράπεζα) δήλωσαν ότι δεν ήταν ενήμερες για τον τρόπο λειτουργίας του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Όλοι οι Υπουργοί Εσωτερικών δήλωσαν για παράδειγμα ότι ήταν ήσυχοι ότι γίνονταν έλεγχοι δέουσας επιμέλειας από τις τράπεζες και τους παρόχους (όταν αυτοί ήταν δικηγορικά και ελεγκτικά γραφεία), αλλά στην πραγματικότητα δεν μπήκαν ποτέ στον κόπο να ενημερώσουν, να ζητήσουν τη συνδρομή ή να θεσμοθετήσουν τον τρόπο που οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες θα μπορούσαν να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους για τους σκοπούς του προγράμματος. Αντιθέτως, φαίνεται ότι οι πάροχοι ασκούσαν μεγάλη πίεση στον τρόπο με τον οποίο το Υπουργείο Εσωτερικών χειριζόταν την κάθε αίτηση.

Ο Σωκράτης Χάσικος αλλά και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Αναστασιάδης στη μαρτυρία τους, ανέφεραν ότι ήταν εις γνώση τους διαφόρων ειδών καταχρήσεις και επιθετικού χαρακτήρα marketing στο οποίο προέβαιναν οι πάροχοι. Και οι δύο ανέλαβαν δράση, ο μεν κάλεσε τους παρόχους στο ξενοδοχείο [redacted], και ο δε κάλεσε αριθμό παρόχων στο Προεδρικό για να τους προειδοποιήσουν να μην επιδίδονται σε παραπλανητικές διαφημίσεις, να μην χρησιμοποιούν τα σύμβολα της Δημοκρατίας στις διαφημίσεις τους και γενικά να μην χρησιμοποιούν το πρόγραμμα για αλλότριους σκοπούς. Κατά την άποψη μας, δεν εκτιμήθηκαν σωστά οι κίνδυνοι του προγράμματος και ειδικότερα το reputational risk, και η Κυβέρνηση δεν έλαβε επαρκή μέτρα για να διορθώσει τη ζημιά που συντελείτο. Παρά τις πιο πάνω «παραινέσεις» προς παρόχους υπηρεσιών, οι εποπτικές αρχές όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, ή ο Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ) φαίνεται να μην έτυχαν οποιασδήποτε ενημέρωσης, έστω για σκοπούς συντονισμού και έκδοσης Οδηγιών προς τους εποπτευόμενους τους.

Ακόμα και όταν παραδόθηκε το πόρισμα της Τριμελούς Επιτροπής για τις Πολιτογραφήσεις προς τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Νουρή, το Σεπτέμβριο 2020, για να το υποβάλει και αυτός με το σειρά του στο Υπουργικό Συμβούλιο ως οι όροι

εντολής της Τριμελούς Επιτροπής, και ενώ το πόρισμα περιείχε σαφείς εισηγήσεις για τη διεξαγωγή ελέγχων από τις εποπτικές αρχές, ο Υπουργός Εσωτερικών ή/ και το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ενημέρωσαν σχετικά τις εποπτικές αρχές επίσημα, έστω για να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να διεξάγουν ελέγχους προς τους εποπτευόμενους τους που κατονομάζονταν στο πόρισμα.

Διαφάνηκε επίσης ότι το Υπουργείο Εσωτερικών (ή και το Υπουργείο Οικονομικών), δεν εξέταζε αν διεξαγόταν έλεγχος από τις τράπεζες και τους παρόχους για την πηγή των κεφαλαίων των επενδύσεων, βασιζόμενο στο γεγονός ότι εφόσον τα κεφάλαια προήλθαν ή κατατέθηκαν σε κάποιο πιστωτικό ίδρυμα, είχε γίνει ο νενομισμένος έλεγχος δέουσας επιμέλειας από το πιστωτικό ίδρυμα. Επιπλέον, εφόσον η οικονομική πτυχή της επένδυσης εξεταζόταν από το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Εσωτερικών ουσιαστικά συνέλεγε απαντήσεις από διάφορες υπηρεσίες και ακολούθως συνέτασσε την Πρόταση για το Υπουργικό Συμβούλιο. Ωστόσο, εν όψει του ότι το Υπουργείο Οικονομικών εξέταζε αποκλειστικά και μόνο την πλήρωση του οικονομικού κριτηρίου, το μέρος της επένδυσης που αφορούσε την αγορά μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας φαίνεται να βρισκόταν εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Εσωτερικών (εξαιρουμένων των περιπτώσεων που η μόνιμη κατοικία αποτελούσε μέρος της επένδυσης, κάτι το οποίο ήταν επιτρεπτό μετά το 2016). Περαιτέρω, όταν το Υπουργείο Εσωτερικών εντόπιζε κάποιου είδους αρνητικό δημοσίευμα, φαίνεται να ρωτούσε σχετικά τη ΜΟΚΑΣ, αν και η πρακτική αυτή δεν εφαρμοζόταν σε όλες τις περιπτώσεις. Αν το ερώτημα προς τη ΜΟΚΑΣ υποβαλλόταν για να διερευνηθεί το ποιόν του επενδυτή και η πηγή των κεφαλαίων του, αυτό δεν ήταν ξεκάθαρο και δεν έχει εντοπιστεί κανένα αίτημα αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων της επένδυσης, ως εκ τούτου η ΜΟΚΑΣ περιοριζόταν μόνο στην αποστολή πληροφοριών (όταν υπήρχαν τέτοιες), τις οποίες όμως το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να είχε την απαραίτητη εμπειρογνωμοσύνη να αξιολογήσει. Υπήρχε δε η λανθασμένη αντίληψη (από το Υπουργείο Εσωτερικών) ότι προέβαινε σε ελέγχους η ΜΟΚΑΣ, και η ΜΟΚΑΣ τελούσε υπό την αντίληψη ότι δεν είχε καμία αρμοδιότητα και ευθύνη για το θέμα αυτό. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία και τις σχετικές μαρτυρίες, υπήρχε σύγχυση ως προς τις αρμοδιότητες του καθενός και το

Υπουργείο Εσωτερικών (που ήταν το καθ' ύλην αρμόδιο υπουργείο), τουλάχιστον μέχρι το 2018 δεν καθόρισε τις αρμοδιότητες της κάθε συνεργαζόμενης υπηρεσίας ή αρχής.

Εξαίρεση αποτελεί ο κ. Κωνσταντίνος Πετρίδης, ο οποίος μόλις ανέλαβε καθήκοντα Υπουργού Εσωτερικών, φρόντισε να ενημερωθεί για τη λειτουργία και τα προβλήματα που παρουσίαζε το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, να τροχοδρομήσει συναντήσεις με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και το Υπουργείο Οικονομικών και να προωθήσει σημαντικές τροποποιήσεις που εισήγαγαν κάποιες, έστω καθυστερημένα, ασφαλιστικές δικλείδες στο πρόγραμμα. Επί υπουργίας του κ. Πετρίδη το Υπουργείο Εσωτερικών απέκτησε πρόσβαση στη βάση δεδομένων Worldcheck και επιπλέον υλοποιήθηκε συμφωνία με τρεις εταιρείες οι οποίες διεξάγουν πλέον τον έλεγχο δέουσας επιμέλειας για τους προτεινόμενους επενδυτές.

Από την εξέταση των φακέλων υψηλού κινδύνου, ενδεικτικά αναφέρονται διάφορα λάθη και παραλείψεις που έχουν παρατηρηθεί και που αφορούν πράξεις του Υπουργείου Εσωτερικών:

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) υπήρχαν λάθη και παραλείψεις ως προς την ικανοποίηση των κριτηρίων του Σχεδίου 11.07.2007 (μη συλλογή πιστοποιητικών εφόρου εταιρειών, πληροφοριών για πηγή χρημάτων σε κατάθεση, πληροφοριών για ικανοποίηση κριτηρίου διαμονής, λανθασμένη στήριξη σε βεβαίωση τράπεζας που δεν αφορούσε κύκλο εργασιών αλλά κίνηση λογαριασμών).

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) οι οποίοι ήταν πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, δεν αξιολογήθηκε ορθά το οικονομικό κριτήριο της αίτησης καταλήγοντας σε λανθασμένο ποσό σχετικά με τον κύκλο εργασιών των εταιριών του επενδυτή παρά το γεγονός ότι οι σχετικοί ελεγμένοι λογαριασμοί είχαν προσκομιστεί

καταδεικνύοντας το ορθό ποσό (θεώρησε ότι τον κύκλο εργασιών αντιπροσώπευε το Σύνολο Ενεργητικού (Total Assets) και όχι το Εισόδημα (Revenue).

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), παρατηρήθηκαν λάθη και παραλείψεις ως προς την ικανοποίηση του κριτήριου μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας του Σχεδίου 10.10.2011 (υπήρχε συμφωνία Ακύρωσης της Συμφωνίας Εκχώρησης και σε συνδυασμό με την συνοδευτική επιστολή [redacted], δικηγόρου [redacted], δείκνυαν ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο ότι η [redacted] δεν πληρούσε το εν λόγω κριτήριο ή δεν κατείχε ακίνητη περιουσία αξίας €500.000). Η λανθασμένη αναφορά σε Παράρτημα της Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο σε ακίνητο ιδιοκτησίας [redacted] αξίας €500.000, ενδεχομένως να λήφθηκε υπόψιν από το Υπουργικό Συμβούλιο κατά τη λήψη της απόφασης του.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), διαπιστώθηκαν σοβαρές ελλείψεις στην εξέταση της αίτησης του, για παράδειγμα δεν υπάρχει το έντυπο Μ127 υπογραμμένο από [redacted], δεν εντοπιστήκαν όλα τα αναγκαία έγγραφα προς πλήρωση του οικονομικού κριτηρίου, του Κριτηρίου Μόνιμης Ιδιόκτητης Κατοικίας και του Κριτηρίου Λευκού Ποινικού Μητρώου. Το Υπουργείο Εσωτερικών (ή και το υπουργείο Οικονομικών) φέρει ευθύνη γιατί παρέλειψε να εξακριβώσει κατά πόσο έχει ελεγχθεί ότι η εν λόγω επένδυση προήλθε από νόμιμες πηγές <u>από το εξωτερικό</u>, παρέλειψε να ζητήσει πιστοποιητικά του Εφόρου Εταιρειών όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εταιρειών που εμπλέκονται στην αγορά/επένδυση των ακινήτων, παρέλειψε να ζητήσει πιστοποιητικό Λευκού Ποινικού Μητρώου για [redacted] (δεν εντοπίζεται στο φάκελο - δεν γνωρίζουμε εάν υπήρχε κατά τον ουσιώδη χρόνο) και γενικά παρέλειψε να προβεί σε όλες τις δέουσες ενέργειες προς πλήρωση των κριτηρίων του εν λόγω Σχεδίου. Το Υπουργείο Εσωτερικών όφειλε να διερευνήσει σε βάθος την αίτηση [redacted] και όπως διαφάνηκε, από μία απλή διερεύνηση στο διαδίκτυο θα διαπίστωνε τις αρνητικές πληροφορίες οι οποίες υπήρχαν κατά τον ουσιώδη χρόνο σχετικά με τον εν λόγω αιτητή. Η ΜΟΚΑΣ φαίνεται να ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών για τις πληροφορίες που κατείχε,

πλην όμως το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να προέβηκε σε οποιαδήποτε ενέργεια.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2015), το Υπουργείο Εσωτερικών θα έπρεπε να προβεί σε περαιτέρω ελέγχους προς επιβεβαίωση τόσο της διάρκειας της προθεσμιακής κατάθεσης ως απαιτείτο από το Σχέδιο ημερομηνίας 19.03.2014 και της πληρωμής ολόκληρου του ποσού αγοράς σε σχέση με το κριτήριο διαμονής. Όφειλε, επίσης, να διενεργήσει αυξημένο έλεγχο προς επιβεβαίωση ότι τα κεφάλαια του εν λόγω αιτητή δεν προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες. Επίσης, δεν διαφαίνεται να έχει προβεί σε περιοδικούς ελέγχους για να επιβεβαιώσει ότι [redacted] [redacted] συνέχισε να συμμορφώνεται με τα κριτήρια/προϋποθέσεις του Σχεδίου.

Περαιτέρω, στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2014), το Υπουργείο Εσωτερικών δεν ενημέρωσε το Υπουργικό Συμβούλιο ότι δεν υποβλήθηκε **το** πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου από τη χώρα καταγωγής του.

Για [redacted] (πολιτογράφηση του 2015) στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο επισυνάφθηκε μόνο η βεβαίωση από την τράπεζα σχετικά με την προθεσμιακή κατάθεση όπου βεβαιωνόταν ότι η διάρκεια της προθεσμιακής κατάθεσης ήταν τρία έτη και δεν επισυνάφθηκε το πιστοποιητικό της προθεσμιακής κατάθεσης όπου η αναφερόμενη διάρκεια ήταν ένα έτος.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2019), το Υπουργείο Εσωτερικών δεν συνέλλεξε τις ενυπόγραφες δηλώσεις από τον επενδυτή και από τον εγγεγραμμένο πάροχο υπηρεσιών με τις οποίες θα επιβεβαιωνόταν η εφαρμογή ορθής πρακτικής παροχής υπηρεσιών και η πλήρης ενημέρωση όσον αφορά στις διαδικασίες του Σχεδίου. Δε συνέλεξε το πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης του ακινήτου και την βεβαίωση παράδοσης του ακινήτου στον επενδυτή.

Επίσης δεν έλεγξε κατά πόσον, μετά την πολιτογράφηση [redacted], συνέχισε να συμμορφώνεται με τα κριτήρια/προϋποθέσεις του Σχεδίου.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), σε σχέση με τα έντυπα Μ127 που υποβλήθηκαν για τον επενδυτή και την σύζυγό του, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να εντόπισε ότι στο μέρος των συστάσεων υπέγραφαν άτομα τα οποία είχαν όλα την ίδια διεύθυνση, ήτοι τη διεύθυνση του δικηγορικού γραφείου το οποίο προωθούσε την αίτηση.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), δεν υπάρχει στον φάκελο καμία πληροφορία για την πληρωμή της νέας μόνιμης κατοικίας του επενδυτή. Το Υπουργείο Εσωτερικών θα έπρεπε να ζητήσει αποδεικτικά στοιχεία για όσα αναφέρονται στην επιστολή από [redacted] στις [redacted] 2019, ούτως ώστε να εξακριβωθεί ότι η διαδικασία ήταν νομότυπη και ότι δεν παραβιάζεται με κάποιο τρόπο η προϋπόθεση που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο κατά τη λήψη της απόφασής του. Παρόλα αυτά, από έρευνα στο Κτηματολόγιο προκύπτει ότι έχει αποσυρθεί το πωλητήριο έγγραφο για αγορά της νέας ιδιόκτητης κατοικίας, αλλά υπάρχει ακόμη κατατεθειμένο το πωλητήριο έγγραφο που αφορά την αρχική ιδιόκτητη κατοικία. Ο συγκεκριμένος επενδυτής συγκέντρωνε αρκετά αρνητικά δημοσιεύματα εις βάρος του το οποία θα μπορούσαν εύκολα να εντοπιστούν από το Υπουργείο Εσωτερικών μέσα από έρευνα στο διαδίκτυο. Σε σχέση με τις αιτήσεις Μ127 για τον επενδυτή και τη σύζυγο του, αυτές δεν ήταν δεόντως συμπληρωμένες αφού δεν συμπληρώθηκαν όλα τα πεδία της αίτησης, ούτε το μέρος που αφορούσε συστάσεις και δημοσιεύσεις σε εφημερίδες. Τέλος, δεν σχολιάζεται καθόλου από τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών το γεγονός ότι εν τέλει οι [redacted] κατοικίες του επενδυτή αγοράστηκαν σε διαφορετικές τιμές από αυτές που αναφέρονταν στην συμφωνία ((€[redacted] αλλά πληρώθηκαν τα ποσά €[redacted]

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2019), λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση WorldCheck report που υπάρχει εντός του φακέλου, φαίνεται ότι οι αρνητικές αναφορές για το πρόσωπο του αιτητή ήταν εις

γνώση του Υπουργείου Εσωτερικών, ωστόσο δεν φαίνεται να έγιναν οποιεσδήποτε ενέργειες περί τούτου.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), τόσο το Υπουργείο Εσωτερικών, όσο και το Υπουργείο Οικονομικών, αλλά και η Αστυνομία, όφειλαν να είχαν εντοπίσει τα αρνητικά δημοσιεύματα στο διαδίκτυο για [redacted], καθώς και το ότι θεωρείται Πολιτικά Εκτεθειμένο Πρόσωπο. Επιπλέον, έπρεπε να εντοπίσουν ότι πρόκειται για δισεκατομμυριούχο και ότι το ετήσιο εισόδημα που σημείωσε τόσο [redacted], όσο και [redacted] έκαστος στο βιογραφικό τους, δε φαίνεται να είναι το πραγματικό.

6.8.1 Αιτήσεις που προωθήθηκαν προς το Υπουργικό Συμβούλιο παρότι δεν πληρούσαν τα καθορισμένα κριτήρια ή δεν είχαν προσκομιστεί όλα τα απαραίτητα έγγραφα

[redacted] (πολιτογράφηση του 2011), δεν πληρούσε τα κριτήρια της απόφασης Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 11.07.2007. Η πρόταση για πολιτογράφηση του έγινε με βάση το κριτήριο ότι εταιρεία ιδιοκτησίας του διατηρούσε καταθέσεις σε Κυπριακές Τράπεζες ύψους USD[redacted]εκ. Όμως σύμφωνα με κατάσταση λογαριασμού που εντοπίστηκε στο φάκελο του, το εν λόγω ποσό αφορά την πιστωτική κίνηση του εν λόγω λογαριασμού για περίοδο [redacted] μηνών κατά το 2008. Το υπόλοιπο του λογαριασμού ήταν μονίμως κάτω από €[redacted]χιλ. Δεν προσκομίστηκαν επαρκή στοιχεία που να τεκμηριώνουν ότι [redacted] διατηρούσε τις απαιτούμενες καταθέσεις κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), τα στοιχεία που επισυνάφθηκαν με την πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο σε σχέση με τα οικονομικά κριτήρια ήταν παραπλανητικά και δεν ικανοποιείτο το σχετικό οικονομικό κριτήριο (Επιχειρηματικές δραστηριότητες – εταιρεία με κύκλο εργασιών ΛΚ50εκ. κατά το έτος πριν την πολιτογράφηση). Ενώ στην κατάσταση περιουσιακών στοιχείων του αιτητή γίνεται αναφορά σε κύκλο εργασιών εταιρειών του, αντί να παρουσιαστούν ποσά που όντως αφορούσαν τον κύκλο εργασιών των εταιρειών

παρουσιάστηκαν ποσά που αφορούσαν το σύνολο των υποχρεώσεων και του κεφαλαίου τους (total liabilities + equity), εντούτοις η αίτηση προωθήθηκε για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο με τη θέση ότι ο αιτητής εμπίπτει στα κριτήρια που όρισε το Υπουργικό Συμβούλιο.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2008), η πρόταση που προωθήθηκε προς το ΥΣ αναφέρει ότι ο αιτητής εμπίπτει στα κριτήρια που όρισε το Υπουργικό Συμβούλιο και ειδικότερα την Παράγραφο 2 (Επιχειρηματικές Δραστηριότητες). Αναφέρεται επίσης ότι [redacted] είναι ιδιοκτήτης των κυπριακών εταιρειών [redacted] που για το έτος 2007 παρουσίασαν συνολικό κύκλο εργασιών USD [redacted]εκ. Το πιο πάνω ποσό ταυτίζεται με τα ποσά σε δύο βεβαιώσεις [redacted] και [redacted] αντίστοιχα οι οποίες όμως αναφέρονται σε πιστωτική κίνηση τραπεζικών λογαριασμών των εταιρειών αυτών. Τούτο δεν αντιστοιχεί σε κύκλο εργασιών. Σημειώνεται ότι στο φάκελο του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης εντοπίστηκε μόνο η τελευταία σελίδα επιστολής που φέρει ημερομηνία [redacted]2008 και στην οποία αναφέρεται ότι [redacted] δεν εμπίπτει στην απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου ημερ 11.07.2007 σχετικά με τα ισχύοντα κριτήρια και τους όρους. Συγκεκριμένα ο αιτητής διατηρεί στην Κύπρο αριθμό εταιρειών, οι οποίες για το 2006 παρουσίασαν συνολικό κύκλο εργασιών [redacted]εκ. δολαρίων ΗΠΑ και [redacted]εκ. Ευρώ. Το πιο πάνω περιεχόμενο της επιστολής φαίνεται ότι τελικά αγνοήθηκε και η αίτηση προωθήθηκε στο ΥΣ τη στιγμή που δεν πληρούνταν τα οικονομικά κριτήρια. Περαιτέρω, όσον αφορά το κριτήριο Διαμονής στην Κύπρο το μόνο σχετικό στοιχείο που εντοπίστηκε στο φάκελο [redacted] ήταν ένας τίτλος ιδιοκτησίας για ένα οικόπεδο στο Δήμο Αγίου Αθανασίου στη Λεμεσό ο οποίος δεν ήταν καν εκδομένος στο όνομα του αιτητή. Ο τίτλος προωθήθηκε ως Παράρτημα της Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο. Δεν γνωρίζουμε εάν λήφθηκαν ή εάν ζητήθηκαν περαιτέρω στοιχεία από το Υπουργείο Εσωτερικών σε σχέση με το κριτήριο της διαμονής.

Με βάση τα πιο πάνω, φαίνεται ότι σε αρκετές περιπτώσεις, οι πληροφορίες στην πρόταση του Υπουργείου Εσωτερικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο δυνατόν να

ήταν παραπλανητικές και επομένως το Υπουργικό Συμβούλιο βασιζόμενο στο περιεχόμενο της πρότασης να οδηγείτο σε λανθασμένη απόφαση.

Στην περίπτωση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), ενώ η αρχική πρόταση ήταν για πολιτογράφηση του ιδίου μόνο, με παρέμβαση του Υπουργείου Εσωτερικών προστέθηκε και η σύζυγος του στη πρόταση ως επενδυτής, χωρίς να ικανοποιεί τα σχετικά κριτήρια.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), η αίτηση διεκπεραιώθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (σε σχέση με το μέσο όρο εξέτασης παρόμοιας αίτησης), με ενδείξεις για επανειλημμένες παρεμβάσεις από [redacted] για να προωθήσει την αίτηση με κάθε τρόπο, ακόμα και όταν οι λειτουργοί υποδείκνυαν τις ελλείψεις της αίτησης, όπως η απουσία οποιουδήποτε εγγράφου που να αποδεικνύει τη διενέργεια της επένδυσης. Επίσης [redacted] δεν φαίνεται να ικανοποιούσε το κριτήριο για μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ο αιτητής ισχυρίστηκε ότι αγόρασε ακίνητο στο όνομα της μητέρας του, κάτι που δεν φαίνεται να επέτρεπαν οι όροι του σχεδίου άρα δεν πληρούσε τα κριτήρια του σχεδίου δυνάμει του οποίου έλαβε την πολιτογράφηση, συγκεκριμένα τον όρο για κατοχή μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας.

Σε άλλες περιπτώσεις, δεν φαίνεται να υποβλήθηκαν όλα τα απαραίτητα έγγραφα (απόδειξη καταβολής του ποσού, απόδειξη εμβασμάτων, ή τα στοιχεία δεν συνάδαν με τα στοιχεία που δηλώθηκαν, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), για τα [redacted] ακίνητα που αγόρασε με το σύζυγο της για τα οποία δεν φαίνεται να προσκομίστηκαν τα απαραίτητα έγγραφα όπως (i) αποδείξεις καταβολής του συμφωνημένου ποσού αγοράς και (ii) αντίγραφα των εμβασμάτων από το εξωτερικό. Συγκεκριμένα:

- Για το ένα από τα ακίνητα δεν προσκομίστηκαν καθόλου στοιχεία.
- Για άλλο ακίνητο υπάρχει διαφορά μεταξύ της αξίας της επένδυσης όπως δηλώθηκε στην πρόταση προς το ΥΣ (€[redacted]) και του ποσού του εμβάσματος €[redacted] χιλ. η οποία δεν διερευνήθηκε / σχολιάστηκε από κανένα.

- Για άλλα δύο από τα ακίνητα το μεγαλύτερο μέρος της πληρωμής έγινε με έκδοση επιταγών από Τράπεζα στην Κύπρο και όχι με έμβασμα από το εξωτερικό. Δεν υπάρχουν αποδείξεις ότι τα εν λόγω ποσά προήλθαν από το εξωτερικό.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2013), δεν προσκομίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία αναφορικά με την εξόφληση της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας του ως η πρόνοια του σχεδίου. Επίσης παρόλο που το αγοραπωλητήριο συμβόλαιο που προσκομίστηκε ήταν του 2008, κατά την εκ νέου αξιολόγηση της αίτησης το 2013 δεν φαίνεται να έγινε κάποιος έλεγχος ή να ζητήθηκαν κάποια στοιχεία που να βεβαιώνουν ότι ο επενδυτής εξακολουθούσε να διατηρεί την εν λόγω κατοικία.

Στην περίπτωση [redacted]πολιτογράφηση του 2011), προωθήθηκε η αίτηση παρόλο που ο επενδυτής δεν ικανοποιούσε όλα τα κριτήρια / όρους του ίδιου σχεδίου. Η αίτηση εγκρίθηκε διότι ο επενδυτής ικανοποιούσε ένα εκ των οικονομικών κριτηρίων του σχεδίου ημερομηνίας 10.10.2011 και το κριτήριο διαμονής στην Κυπριακής Δημοκρατία του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007 το οποίο δεν προέβλεπε ελάχιστη αξία για την απόκτηση μόνιμης κατοικίας, σε αντίθεση με το σχέδιο ημερομηνίας 10.10.2011 το οποίο προέβλεπε. Στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο δεν επισημάνθηκε η μη εκπλήρωση του όρου για το ύψος της αξίας της κατοικίας ως όριζε το σχέδιο ημερομηνίας 10.10.2011 και υπήρχε αναφορά μόνο για την εκπλήρωση του οικονομικού κριτηρίου του σχεδίου ημερομηνίας 10.10.2011, με αποτέλεσμα ούτε το Υπουργικό Συμβούλιο να αποδώσει τη δέουσα βαρύτητα στο θέμα της μόνιμης κατοικίας.

Κατά παρόμοιο τρόπο, η αίτηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) εγκρίθηκε διότι ο αιτητής ικανοποιούσε τουλάχιστον ένα οικονομικό κριτήριο του σχεδίου ημερομηνίας 10.10.2011, και το κριτήριο διαμονής στην Κυπριακή Δημοκρατία του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007.

Η εφαρμογή κριτηρίων “à la carte” από διάφορα σχέδια εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών χωρίς την ανάλογη ενημέρωση του Υπουργικού

Συμβουλίου, ήταν κατά την άποψη μας λανθασμένη πρακτική όταν ο επενδυτής δεν πληρούσε τα τυπικά κριτήρια τουλάχιστον ενός σχεδίου. Ακόμα και αν το Υπουργικό Συμβούλιο ασκούσε τη διακριτική ευχέρεια του να αποκλίνει από ένα ή περισσότερα κριτήρια (στα σχέδια όπου είχε αυτή τη δυνατότητα), έπρεπε να αιτιολογείται επαρκώς η απόφαση του κάτι το οποίο δεν φαίνεται να γινόταν στις πλείστες περιπτώσεις.

6.8.2 Στοιχεία/πληροφορίες που εντοπίζονται σε εσωτερικά σημειώματα του Υπουργείου Εσωτερικών αλλά δεν ενσωματώθηκαν στις Προτάσεις προς το Υπουργικό Συμβούλιο

Στη μαρτυρία του ο πρώην Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών, κ. Ασσιώτης, απαντώντας σχετική ερώτηση είπε ότι (σελίδα 32 μαρτυρίας) *«…εκείνο που έχει υποχρέωση η υπηρεσία που υποστηρίζει τον Υπουργό να κάνει, είναι να ενημερώσει τον Υπουργό τον αρμόδιο τι είπαν εκείνοι που πρέπει να συνεισφέρουν στην εξέταση της αίτησης. Ο Υπουργός αποφασίζει το περιεχόμενο της πρότασης του στο Υπουργικό Συμβούλιο.»*

Προκύπτει και από τα πιο πάνω ότι, ο Υπουργός Εσωτερικών είχε τον τελικό λόγο τι θα περιλάμβανε η πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2011), στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο δεν έγινε οποιαδήποτε αναφορά στο ότι δεν αξιολογήθηκαν οικονομικά κριτήρια για τον αιτητή και ότι η πρόταση για πολιτογράφηση γίνεται λόγω [redacted] και της σχέσης του με την Κύπρο. [redacted]. Για τα πιο πάνω ήταν ενήμεροι οι Υπουργοί Εσωτερικών και Εξωτερικών (έγιναν σχετικές αναφορές σε εσωτερικά σημειώματα) αλλά δεν υπάρχουν στοιχεία για το κατά πόσο ενημερώθηκε το Υπουργικό Συμβούλιο.

[redacted] (πολιτογράφηση του 2012), υπέβαλε το αίτημα του στις [redacted]/2011 πριν την έκδοση των κριτηρίων ημερομηνίας 10.10.2011 και ενόσω

ίσχυαν τα κριτήρια του ΥΣ αρ. 65.824 και ημερ. 11.07.2007. Δεν πληρούσε τον όρο κατοχής μόνιμης κατοικίας αξίας τουλάχιστον €500χιλ. με βάση τα νέα κριτήρια αφού η κατοικία που αγόρασε ήταν αξίας €[redacted]χιλ. Όμως το γεγονός ότι η κατάθεση του ήταν 5ετούς προθεσμίας και ύψους €[redacted]εκ. καταδεικνύει ότι ο αιτών ακολούθησε τις πρόνοιες της προηγούμενης απόφασης. Η αίτηση του προωθήθηκε καθότι εντός Υπουργείου Εσωτερικών φαίνεται (λανθασμένα) να έγινε δεκτό όπως το κριτήριο της μόνιμης κατοικίας αξιολογηθεί με βάση την απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.824. Στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο αναφέρεται ότι ο αιτητής πληροί τα κριτήρια της Απόφασης ημερομηνίας 10.10.2011 και δεν έγινε καμία αναφορά για το θέμα της μόνιμης κατοικίας.

Στην Πρόταση που αφορούσε [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), αναφέρεται ότι ο αιτών εμπίπτει στα κριτήρια που όρισε το Υπουργικό Συμβούλιο με την απόφαση ημερ. 10.10.11 και ειδικότερα στην παράγραφο 6 (Αμοιβές για Υπηρεσίες). Δεν γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι δεν προσκομίστηκαν αποδείξεις / τιμολόγια για τις Αμοιβές Υπηρεσιών ως προνοούσε η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αλλά μόνο μια σχετική βεβαίωση από τον πάροχο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2013), παρόλο που το Υπουργείο Εσωτερικών ήταν ενήμερο για τις κατά καιρούς αρνητικές αναφορές για [redacted] στον Τύπο και δεν προώθησε την αίτηση του τόσο το 2009 όσο και το 2011, το Υπουργικό Συμβούλιο το 2013 δεν φαίνεται να είχε ενημερωθεί για τα πιο πάνω τουλάχιστον με βάση το περιεχόμενο της πρότασης προς αυτό ημερομηνίας [redacted]2013.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), ο ενήλικος γιός του δεν πληρούσε τα κριτήρια πολιτογράφησης καθότι φοιτούσε για την απόκτηση 2ου διπλώματος. Η λειτουργός του Υπουργείου Εσωτερικών ενημέρωσε σχετικά τον Υπουργό Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικο με σημείωμα ημερομηνίας 18.02.2014 όμως τελικά η αίτηση προωθήθηκε χωρίς να γίνει οποιαδήποτε σχετική αναφορά στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο και το ενήλικο τέκνο πολιτογραφήθηκε στις [redacted].2014.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2013), παρόλο που σε εσωτερικό σημείωμα από την λειτουργό του Υπουργείου Εσωτερικών προς τον Υπουργό Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικο γίνεται εκτενής αναφορά στο αρνητικό ιστορικό του αιτητή (για παράδειγμα την έκδοση διεθνούς εντάλματος σύλληψης τον Αύγουστο του 2007 ενόψει του οποίου διέφυγε στο Λονδίνο και στην μετέπειτα απόσυρση όλων των κατηγοριών εναντίον του τον Οκτώβριο του 2009), στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο δεν αναφέρθηκε οτιδήποτε σχετικό.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2011), παρόλο ότι επισημάνθηκε στο εσωτερικό σημείωμα της λειτουργού του Υπουργείου Εσωτερικών ότι [redacted] δεν εκπλήρωνε το κριτήριο της μόνιμης κατοικίας βάσει του σχεδίου του οποίου αιτήθηκε πολιτογράφηση, κανένας εκ των προϊσταμένων στο Υπουργείο δεν ήγειρε το θέμα ή/και να ζήτησε να καταγραφεί το στοιχείο αυτό στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Τέλος, στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), παρόλο που στα εσωτερικά σημειώματα της η διοικητική λειτουργός ενημερώνει τον Υπουργό Εσωτερικών εκτενώς για το προφίλ και το ποιόν του επενδυτή (ένταξη του σε λίστα κυρώσεων και αφαίρεση από αυτή στη συνέχεια, επικοινωνία με ΜΟΚΑΣ κλπ), τα στοιχεία αυτά δεν περιλήφθηκαν στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο επενδυτής φαίνεται να είχε προβληματικό ιστορικό όμως το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ενημερώθηκε σχετικά (τουλάχιστον μέσω της Πρότασης).

6.8.3 Άλλες παραλείψεις

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), κατά την περίοδο αξιολόγησης της αίτησης δεν εντοπίστηκε κάποια αλληλογραφία με την Αστυνομία Κύπρου. Δεν φαίνεται να είχαν ζητηθεί οι απόψεις της Αστυνομίας πριν να ετοιμαστεί η πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο. Ως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 13, για τον αιτητή είχε ήδη δημιουργηθεί φάκελος στην Αστυνομία Κύπρου με στοιχεία [redacted] κατόπιν λήψης αιτήματος από τις [redacted] Αρχές το 2008 σε σχέση με υπόθεση φοροδιαφυγής όμως το πιο πάνω τελικά δεν φαίνεται να τέθηκε εις γνώσιν ούτε του Υπουργείου Εσωτερικών ούτε του Υπουργικού Συμβουλίου πριν την έγκριση της πολιτογράφησης.

Περαιτέρω, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν έλεγξε κατά πόσον, μετά την πολιτογράφηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) και [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) συνέχισαν να συμμορφώνονται με τα κριτήρια/προϋποθέσεις του Σχεδίου. Εάν το έλεγχε θα διαπίστωνε ότι δεν υπήρχε συμμόρφωση.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) το Υπουργείο Εσωτερικών δεν διερεύνησε τους λόγους που πρόβαλε ο επενδυτής ή/και ο promoter για τη χορήγηση παράτασης όσον αφορούσε την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης του επενδυτή, την οποία και ο Υπουργός Εσωτερικών ενέκρινε. Εάν προέβαινε σε έλεγχο τον ουσιώδη χρόνο μέσω World Check ή/και μέσω διαδικτύου θα αντιλαμβανόταν ότι ο επενδυτής από τον Απρίλιο του 2018 τελούσε υπό κράτηση.

Κατά παρόμοιο τρόπο, [redacted] (πολιτογράφηση του 2019) δήλωνε κώλυμα να παρουσιαστεί στην Κύπρο και να υπογράψει το Πιστοποιητικό Πολιτογράφησής του. Οι δικηγόροι [redacted] επικαλέστηκαν επαγγελματικές υποχρεώσεις αλλά στην πραγματικότητα [redacted] τελούσε υπό κράτηση [redacted] και

αντιμετώπιζε κατηγορίες ποινικών αδικημάτων. Εάν το Υπουργείο προέβαινε στη δική του έρευνα πιθανόν να διαπίστωνε ότι το παραπλανούσαν.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2016), όφειλε να διερευνήσει περαιτέρω τα στοιχεία ενώπιον του και να μην στηριχθεί αποκλειστικά στα έγγραφα τα οποία είχαν υποβληθεί με την αίτηση. Δεν συνέλεξε πληροφορίες για [redacted] το βιογραφικό εκ πρώτης όψεως δεν υποστήριζε την επένδυση και το ενδεχόμενο να επένδυε για λογαριασμό άλλου προσώπου και δεν διερεύνησε τον τρόπο αποπληρωμή της κατοικίας που αποκτήθηκε για διαμονή, εφόσον τα συμβόλαια αγοράς της δεν συνάδαν με την απόδειξη πληρωμής.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2011) δεν ζητήθηκαν πρόσφατα πιστοποιητικά του Εφόρου Εταιρειών όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εταιρειών του επενδυτή για να αποκτήσει επικαιροποιημένη εικόνα ως προς την ικανοποίηση των κριτηρίων του Σχεδίου. Επίσης, ο τίτλος ιδιοκτησίας που υποβλήθηκε δεν ήταν πρόσφατος αφού φέρει ημερομηνία έκδοσης την [redacted] 2003, ενώ η αίτηση υποβλήθηκε το 2010. Δεν ζητήθηκε πρόσφατος τίτλος ιδιοκτησίας.

6.9 Αλληλογραφία και επικοινωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

6.10 Παρεμβάσεις

Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 10.10.2011 καθορίστηκε το κριτήριο Α.6 που έθετε ως προϋπόθεση την καταβολή στην κυπριακή οικονομία υπό τη μορφή πληρωμών στο φόρο εισοδήματος/Φ.Π.Α ή/και υπό τη μορφή αμοιβών για αγορά επιχειρηματικών υπηρεσιών (δικηγορικών, λογιστικών, ελεγκτικών, τραπεζικών και άλλων), τουλάχιστον €500.000 κατά μέσο όρο το έτος. Ειδικά οι αμοιβές για αγορά υπηρεσιών, μπορούσαν να οδηγήσουν σε παρεμβάσεις. Σε μια περίπτωση, η αίτηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) αρχικά απορρίφθηκε γιατί δεν πληρούσε κάποιο από τα κριτήρια. Στη συνέχεια το δικηγορικό γραφείο [redacted] έστειλε βεβαίωση στην οποία αναγράφονται οι ετήσιες αμοιβές που έλαβε από τον αιτητή.

Σε εσωτερικό σημείωμα των λειτουργών προς τον τότε Υπουργό Εσωτερικών κ. Συλικιώτη, εκφράστηκαν ανησυχίες για το κριτήριο των υπηρεσιών σε περίπτωση που ένας λογιστικός / ελεγκτικός οίκος ή/και δικηγόροι δίδουν απλά βεβαίωση για

είσπραξη τεράστιου ποσού από πελάτες τους και που αποτελεί τον κύριο λόγο για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση. Η λειτουργός εισηγήθηκε όπως προβληματιστούν περισσότερο μαζί με το Υπουργείο Οικονομικών σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να ζητούνται και όπως γίνει γραπτή διαβούλευση για το θέμα. Στη λειτουργό δόθηκαν οδηγίες από το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών να προχωρήσει με την εν λόγω εισήγηση και ταυτόχρονη διαβούλευση με το Υπουργείο Οικονομικών. Δεν υπάρχουν στοιχεία για το κατά πόσο η εν λόγω διαβούλευση τελικά έλαβε χώρα.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) το Υπουργείο Εξωτερικών είχε μεσολαβήσει για την έκδοση μη διπλωματικής ταυτότητας [redacted] το 2008, κατόπιν πιέσεων που ασκήθηκαν από την πρεσβεία [redacted] Οι λειτουργοί του Υπουργείου Εξωτερικών και του Υπουργείου Εσωτερικών, δεν φαίνεται να προβληματίστηκαν από το γεγονός ότι η πρεσβεία [redacted] επιθυμούσε διακαώς να εργοδοτήσει [redacted], ο οποίος, κατά το χρόνο εκείνο, ήταν φοιτητής. Ενδεχομένως, εάν γινόταν έλεγχος πριν την έκδοση της μη διπλωματικής ταυτότητας [redacted], να διαφαινόταν και η όποια σχέση πιθανώς να είχε με [redacted]

Σε μια άλλη περίπτωση, με επιστολή ημερομηνίας [redacted]2014 από το Προεδρικό Μέγαρο που υπογράφεται από [redacted], Διευθυντή του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας, διαβιβάζεται ηλεκτρονικό μήνυμα [redacted] δικηγόρου [redacted] που αφορά τις αιτήσεις 10 επενδυτών και το οποίο περιέχει τον ακόλουθο ισχυρισμό: *«ο κ. Πρόεδρος μου ζήτησε να σου στείλω τα ονόματα των προσώπων που υπέβαλαν αίτηση για πολιτογράφηση για να του τα παραδώσεις. Η υπόθεση βρίσκεται στο Υπουργείο Οικονομικών ενώπιον* [redacted]

[redacted]

[redacted] εργάζεται στο γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας. Όπως φαίνεται από την αλληλογραφία που έχουμε ενώπιον μας, [redacted] είχε ήδη στείλει σχετική επιστολή προς το Υπουργείο Εσωτερικών στις [redacted].2014 με το αίτημα [redacted], άρα η επικοινωνία [redacted] με το Προεδρικό για το θέμα αυτό δεν ήταν απαραίτητη. Σημειώνεται ότι οι εν λόγω επενδυτές πολιτογραφήθηκαν στις [redacted]2014, προγενέστερα της αποστολής της επιστολής του Διευθυντή του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας. Περαιτέρω πληροφορίες για την εν λόγω υπόθεση δίδονται στο κεφάλαιο 11.

Άλλο παράδειγμα πιθανής παρέμβασης προκύπτει από το φάκελο [redacted] (πολιτογράφηση του 2019) το οποίο σχολιάζεται με λεπτομέρεια στο Κεφάλαιο 13. Στην περίπτωση αυτή προκύπτει θέμα ενδεχόμενης παρέμβασης από το γραφείο του Πρώην Προέδρου της Βουλής [redacted].

Περαιτέρω, στα έγγραφα που έχουν εξασφαλιστεί από την Ερευνητική Επιτροπή, ξεχωρίζει και το πιο κάτω μήνυμα μεταξύ των λειτουργών του Υπουργείου Εσωτερικών και Οικονομικών με το οποίο φαίνεται ξεκάθαρα ο παρεμβατικός ρόλος του γραφείου του πρώην Προέδρου της Βουλής [redacted] και η πίεση που ασκείτο (και πιθανόν και από άλλα πολιτικά πρόσωπα) προς τους λειτουργούς των υπουργείων.

[redacted]

[redacted] επενδυτής [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] καταγωγής τελικά πολιτογραφήθηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις [redacted] 2018, λίγες μέρες μετά το πιο πάνω μήνυμα.

Το πιο πάνω περιστατικό ενδεχομένως να χρήζει περαιτέρω διερεύνησης προκειμένου να διαφανεί η σκοπιμότητα της διαφαινόμενης παρέμβασης από το γραφείο του Προέδρου της Βουλής ώστε να ανιχνευθούν τυχόν ευθύνες.

[redacted] έχει ήδη συνδεθεί με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα με την επιστολή που έστειλε στον πρώην Υπουργό Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικο, για να ζητήσει όπως η αίτηση [redacted] και άλλων δύο αιτητών προωθηθούν για έγκριση το συντομότερο. Η επιστολή αυτή και οι επιταγές που εισέπραξε από [redacted] έχουν ήδη δει το φως της δημοσιότητας και θα πρέπει να μελετηθεί κατά πόσον τα ποσά αυτά είναι προϊόν ξεπλύματος παράνομου χρήματος και να ανακτηθούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες όπως τη ΜΟΚΑΣ.

Στη μαρτυρία του εξάλλου [redacted] έχει παραδεχθεί ότι έστειλε αριθμό επιστολών προς το Υπουργείο Εσωτερικών με σκοπό να μεσολαβήσει και για άλλους επενδυτές. Πράγματι, στα έγγραφα που κατατέθηκαν στην Ερευνητική Επιτροπή περιλαμβάνεται επιστολή [redacted]΄ ημερομηνίας [redacted].2016 με την οποία αναφέρεται σε άλλους οκτώ επενδυτές που έχουν υποβάλει αίτηση για πολιτογράφηση, με την παράκληση να προωθηθεί το αίτημα τους ώστε όπως ισχυρίστηκε να καταστεί δυνατή η αποπληρωμή του τιμήματος πώλησης προς [redacted]. Οι επενδυτές αυτοί ήταν οι ακόλουθοι:

	Όνομα Επενδυτή	**Καταγωγή**	**Ημερομηνία απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου**
1.	[redacted]	[redacted]	[redacted].2016
2.	[redacted]	[redacted]	[redacted].2016
3.	[redacted]	[redacted]	[redacted].2016
4.	[redacted]	[redacted]	[redacted]2016
5.	[redacted]	[redacted]	[redacted]2016
6.	[redacted]	[redacted]	[redacted].2016
7.	[redacted]	[redacted]	[redacted]2016
8.	[redacted]	[redacted]	[redacted].2016

Όπως φαίνεται από τις ημερομηνίες, το αίτημα [redacted] ικανοποιήθηκε εντός των επόμενων δύο μηνών.

Περαιτέρω, με άλλη επιστολή του Αρχιεπισκόπου ημερομηνίας [redacted].2016, η οποία απευθύνεται στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, **υποβάλλει εισήγηση όπως στην επόμενη αναθεώρηση των κριτηρίων του προγράμματος, να προστεθεί ως κριτήριο και η αγορά γης ή οικοπέδων υπό διαχωρισμό.** Η Εκκλησία της Κύπρου, ούσα ιδιοκτήτρια μεγάλης έκτασης γης στην Κύπρο, είδε προφανώς την ευκαιρία αξιοποίησης της γης αυτής μέσω του προγράμματος και για το λόγο αυτό εισηγήθηκε όπως τα κριτήρια περιλαμβάνουν και γη η οποία δεν είχε ήδη αξιοποιηθεί αλλά θα μπορούσε να τύχει ανάπτυξης. Το μόνιμο επιχείρημα ήταν βεβαίως η ανάγκη ώθησης της οικονομίας του τόπου και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ως τελευταίο παράδειγμα, αναφέρουμε την περίπτωση του Μητροπολίτη Λεμεσού κυρίου Αθανάσιου, στην οποία γίνεται αναφορά στη μαρτυρία του Υπουργού κ. Πετρίδη:

(σελίδα 17 μαρτυρίας)
«… με επίσημη επιστολή ο άνθρωπος, Μητροπολίτης Λεμεσού Αθανάσιος, έπιασε τζιαί τηλέφωνο ρε παιδιά έχουμε δαμέ έναν άνθρωπο χρυσό τζιαί Άγιο, έκαμε τόσες εισφορές, εκατομμύρια, το ήθος και η εργατικότητά του ξέρω τον, η συναναστροφή μας, μα γράφει σου ο Μητροπολίτης ότι έδωσε τόσες δωρεές, ότι έδωσε τόσα πράγματα, εντάξει έδωκα του μια επίσπευση του ανθρώπου, ύστερα έπρεπε να τον απορρίψω επειδή ήβραμε [redacted] *ότι είχε καζίνο στα κατεχόμενα, ότι ενεπλέκετουν το όνομα του σε ιστορίες που αφορούσαν τσιγάρα, λαθρεμπόριο, το ένα, το άλλο, δεν πιστέφκω ότι ο Μητροπολίτης ήξερε τα τούντα πράγματα, ο οποίος μεσολάβησε για τούτο, αλλά πιστεύω ότι οι πάροχοι υπηρεσιών τα ήξεραν…»*

Η πιο πάνω μαρτυρία του κ. Πετρίδη επιβεβαιώνεται καθότι έχει εντοπιστεί η επιστολή του εν λόγω Μητροπολίτη ημερομηνίας [redacted].2019 με την οποία ζητείται επίσπευση της αίτησης [redacted] για τον οποίο, όπως αναφέρει, έχει διαπιστώσει την εντιμότητα, το ήθος και την εργατικότητα του. Στην επιστολή υπάρχει χειρόγραφη σημείωση η οποία αναγράφει ***«επίσπευση*** [redacted] ***.2019***».

Ο επενδυτής για τον οποίο ο Μητροπολίτης προσπαθούσε να «μεσολαβήσει», φαίνεται να ήταν τελικά πρόσωπο αμφιβόλου χαρακτήρα, φέρεται να ήταν ιδιοκτήτης καζίνου στα κατεχόμενα και ήταν μπλεγμένος σε διάφορες άλλες παράνομες δραστηριότητες και δεν έλαβε πολιτογράφηση.

Επισημαίνεται ότι επιπρόσθετα παραδείγματα παρεμβάσεων περιλαμβάνονται στο κεφαλαίο 11.

6.11 Άλλα θέματα

Η βασική υπεράσπιση του Υπουργείου Εσωτερικών στις κατηγορίες των διεθνών μέσων ενημέρωσης (Al Jazeera) ότι πολιτογραφήθηκαν άτομα αμφιβόλου χαρακτήρα, όπως εκφράστηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Νουρή, ήταν ότι η Μονάδα Πολιτογραφήσεων του Υπουργείου Εσωτερικών ερεύνησε όλα τα ονόματα που το δίκτυο Al Jazeera έδωσε στη δημοσιότητα. Αυτό που διαπίστωσαν σύμφωνα με τον κ. Υπουργό ήταν ότι ουσιαστικά εάν υπήρχαν οποιαδήποτε αδικήματα, ενδεχόμενα για κάποια από αυτά τα άτομα, αυτά τα αδικήματα να έγιναν μετά την πολιτογράφηση τους και επομένως κατά την εξέταση της αίτησης τους δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί οτιδήποτε αρνητικό διότι κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν είχαν διαπράξει οποιοδήποτε αδίκημα. **Όπως αναλύεται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 13 υπήρξαν δυστυχώς υποθέσεις που τα αδικήματα διαπράχθηκαν πριν την υποβολή της αίτησης ή κατά τη διάρκεια της εξέτασης τους, και μια απλή έρευνα από πλευράς Υπουργείου Εσωτερικών θα εντόπιζε τις πραγματικές συνθήκες των αιτητών.**

Πρόσθετα, κατά την περίοδο μετά την πολιτογράφηση το Υπουργείο Εσωτερικών έλαβε κατά καιρούς διάφορες αρνητικές πληροφορίες για επενδυτές που είχαν ήδη πολιτογραφηθεί από διάφορες πηγές (ΜΟΚΑΣ, Υπουργείο Εξωτερικών κ.α.). Στις περιπτώσεις αυτές, φαίνεται ότι στέλνονταν ενημερωτικά σημειώματα από τους αρμόδιους λειτουργούς για ενημέρωση των προϊσταμένων τους όμως οι ενέργειες που γίνονταν ήταν τυπικές.

Για την επίλυση ορισμένων τουλάχιστον προβλημάτων που περιγράφονται πιο πάνω, δεν βοήθησε το γεγονός ότι η Μονάδα υπεύθυνη για τη διεκπεραίωση και εξέταση των αιτημάτων ήταν διαχρονικά υποστελεχωμένη.

ΚΕΦ. 7 ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Σύμφωνα με τα στοιχεία και τη μαρτυρία που συνέλεξε η Ερευνητική Επιτροπή, το Υπουργείο Οικονομικών είχε ένα πολύ συγκεκριμένο ρόλο στο Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, και αυτός ήταν να ελέγχει και να αξιολογεί κατά πόσον είχε ικανοποιηθεί το οικονομικό κριτήριο του σχεδίου. Επιπλέον, καθ΄ όλη τη διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος, είχε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των οικονομικών κριτηρίων και υπέβαλλε εισηγήσεις κατά καιρούς, για τροποποίηση των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα κριτήρια των σχεδίων.

7.1 Διαδικασίες του Υπουργείου Οικονομικών

Από τις πληροφορίες και τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, προκύπτει ότι το Υπουργείο Εσωτερικών, μετά την παραλαβή της αίτησης από τον επενδυτή, απέστελνε επιστολή προς το Υπουργείο Οικονομικών με αίτημα όπως εξεταστεί το οικονομικό κριτήριο της προτεινόμενης επένδυσης και να υποβληθούν τα σχόλια του. Η πρακτική αυτή φαίνεται να γινόταν σποραδικά στην αρχή, αλλά από το 2011 και μετά, φαίνεται να θεσμοθετήθηκε ανεπίσημα και κάθε επένδυση τύγχανε της έγκρισης του Υπουργείου Οικονομικών.

Το αίτημα του Υπουργείου Εσωτερικών εξεταζόταν από τη Διεύθυνση Οικονομικής Διαχείρισης, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Διεύθυνση Διεθνών Χρηματοοικονομικών Οργανισμών και Οικονομικής Διαχείρισης Κεντρικής Κυβέρνησης. Όταν η προϊστάμενη της διεύθυνσης αφυπηρέτησε, για μερικούς μήνες ασκούσε καθήκοντα Αναπληρωτή Διευθυντή ο τότε οικονομικός διευθυντής Προϋπολογισμού κ. Σταύρος Μιχαήλ και τον Ιανουάριο 2016 ανατέθηκαν τα συγκεκριμένα καθήκοντα, στον Οικονομικό Διευθυντή κ. Κυριάκο Κακουρή.

Η συνήθης πρακτική ήταν το Υπουργείο Εσωτερικών να προωθεί για εξέταση όλα τα έγγραφα που αφορούσαν την οικονομική πτυχή της επένδυσης μαζί με μια συνοδευτική επιστολή ζητώντας τις απόψεις του Υπουργείου Οικονομικών. Για την

εξέταση των αιτήσεων, οι λειτουργοί μελετούσαν όλα τα έγγραφα και στοιχεία που είχαν ενώπιον τους με τον φάκελο αίτησης και προέβαιναν, όπου χρειαζόταν σε γραπτή ή/και προφορική επικοινωνία με τους παρόχους για διευκρινίσεις ή υποβολή συμπληρωματικών εγγράφων, στοιχείων και πληροφοριών. Μετά την εξέταση οι λειτουργοί ετοίμαζαν σχετικά εσωτερικά σημειώματα με περιγραφή των επενδύσεων των αιτούντων, τις απόψεις τους κατά πόσο πληρούνται ή όχι τα οικονομικά κριτήρια και με εισήγηση για αποστολή σχετικής απαντητικής επιστολής στο Υπουργείο Εσωτερικών. Τα εσωτερικά σημειώματα των λειτουργών μαζί με τους φακέλους των αιτήσεων διαβιβάζονταν στον Οικονομικό Διευθυντή για έλεγχο και έγκριση και κατά πόσο οι αιτήσεις πληρούσαν ή όχι τα απαιτούμενα οικονομικά κριτήρια. Αν χρειαζόταν περαιτέρω τεκμηρίωση ή αιτιολόγηση στη διαμόρφωση των απόψεων τους, γίνονταν οι απαραίτητες αλλαγές, και μετά την έγκριση των εσωτερικών σημειωμάτων από τον Οικονομικό Διευθυντή, οι λειτουργοί έστελναν απαντητικές επιστολές στο Υπουργείο Εσωτερικών, υποβάλλοντας τις απόψεις του Υπουργείου Οικονομικών κατά πόσο πληρούνταν ή όχι τα κριτήρια και θέτοντας τυχόν όρους που είχε αποφασίσει να εισηγηθεί το Υπουργείο Οικονομικών.

7.1.1 Παρέκκλιση από τα οικονομικά κριτήρια

Κατά την εξέταση των στοιχείων, οι λειτουργοί και ο Οικονομικός Διευθυντής ασκούσαν κάποιου είδους διακριτική ευχέρεια παρέκκλισης κριτηρίων, όπως για παράδειγμα να αποδεχτούν κάποιου είδους πρακτική (π.χ. η αγορά μετοχών εταιρειών που κατείχαν ακίνητα, αντί η μεταβίβαση των ακινήτων μέσω Κτηματολογίου ήταν μια αποδεκτή πρακτική). Αν όμως έκριναν το θέμα ότι δεν ενέπιπτε των αρμοδιοτήτων τους, τα παρέπεμπαν στον εκάστοτε Υπουργό Οικονομικών. Τέτοιες περιπτώσεις ήταν πολύ λίγες αριθμητικά σε σχέση με το σύνολο (αναφέρθηκαν χαρακτηριστικά 20-25 υποθέσεις σε σύνολο 2500 περιπτώσεων). Τόσο ο κ. Κακουρής, όσο και ο κ. Χάρης Γεωργιάδης στη μαρτυρία τους ανέφεραν χαρακτηριστικά ότι αν μια επένδυση, κατά την κρίση τους ήταν πολύ μεγάλη και σημαντική σε μέγεθος και ένα κριτήριο από μόνο του δεν ικανοποιείτο, σε κάποιες περιπτώσεις η επένδυση έγινε εν τέλει αποδεκτή (σχετικά παραδείγματα αναφέρονται και στο Κεφάλαιο 13).

Με την εσφαλμένη εντύπωση ότι ο εκάστοτε Υπουργός Οικονομικών είχε τη διακριτική ευχέρεια αναφορικά με όλα τα κατά καιρούς σχέδια και για όλα τα θέματα, να αγνοήσει ή να παρεκκλίνει από κάποια από τα κριτήρια που το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο έθετε, το Υπουργείο Οικονομικών έδωσε το πράσινο φως για αριθμό πολιτογραφήσεων που δεν πληρούσαν τα κριτήρια των σχεδίων.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2017), το κριτήριο της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας δεν ικανοποιήθηκε καθώς κανένας εκ των αιτητών δεν προέβη σε αγορά μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στην Κύπρο. Στην επιστολή του ημερομηνίας [redacted].2017 ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης σημείωσε ότι τα κριτήρια δεν ικανοποιούνταν λόγω του ότι δεν είναι κάτοχοι μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας. Εντούτοις, εισηγείται προς το Υπουργείο Εσωτερικών την προώθηση της πρότασης πολιτογράφησης προς το Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση *«…δεδομένου του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την κυπριακή οικονομία από τις πραγματοποιηθείσες επενδύσεις των αιτητών»*, όπως και έγινε. Το ύψος της επένδυσης ήταν γύρω στα €[redacted].

Στην περίπτωση [redacted], στις [redacted].2011 ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χαρίλαος Σταυράκης απέστειλε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Νεοκλή Συλικιώτη στην οποία αναφέρεται σε [redacted] αιτητές στους οποίους συμπεριλαμβάνονται οι [redacted] και αναφέρει ότι παρόλο που δεν ικανοποιούν πλήρως τα κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 11.07.2007, κρίνει ότι ενόψει των σημαντικών τους δραστηριοτήτων και του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την Κυπριακή Οικονομία θα πρέπει να υποβληθεί εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών σχετική πρόταση ώστε να παρθεί συλλογική πολιτική απόφαση για την πολιτογράφηση τους.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2018), [redacted] επένδυσε στην Κύπρο πέραν των €[redacted] εκατ. για

την αγορά τους από [redacted]. Τα €[redacted] εκατ. προήλθαν από ίδια κεφάλαια [redacted]. Ποσό της τάξης των €[redacted] εκατ. καλύφθηκε με δανεισμό [redacted], οπότε μόνο τα €[redacted] εκατ. αφορούσαν επένδυση με κεφάλαια που ήλθαν στην Κύπρο από το εξωτερικό.

Τα [redacted] άτομα και τα μέλη των οικογενειών τους που πολιτογραφήθηκαν ως αποτέλεσμα της εν λόγω επένδυσης προσκόμισαν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι έχουν άμεση/έμμεση μετοχική συμμετοχή [redacted] με ποσοστό [redacted], μέσω [redacted].

Δεδομένου ότι η επένδυση ήταν μόνο €[redacted] εκατ. και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι επενδυτές κατείχαν [redacted] συμμετοχή στην εταιρεία που επένδυσε στην Κύπρο, μόνο ένας από τους [redacted] επενδυτές πληρούσε το οικονομικό κριτήριο των €2,5 εκατ.

Ωστόσο το Υπουργείο Οικονομικών έλαβε υπόψη ότι η συνολική επένδυση ήταν €[redacted] εκατ. και ότι οι επενδυτές κατείχαν [redacted] συμμετοχή στην εταιρεία που επένδυσε στην Κύπρο, και ως εκ τούτου έκρινε ότι όλοι πλην 2 επενδυτών πληρούσαν το οικονομικό κριτήριο των €2,5 εκατ.

Το Υπουργείο Οικονομικών έπρεπε τουλάχιστον να είχε θέσει όρο όπως υποβάλλεται κατ' έτος βεβαίωση ότι οι αιτητές εξακολουθούν να διατηρούν ικανοποιητικό ποσοστό συμμετοχής (άμεσα και έμμεσα) στην κυπριακή εταιρεία [redacted] για τα επόμενα 3 χρόνια από την ημερομηνία πολιτογράφησης τους. Αυτός ο όρος θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικός ειδικά για τους 4 αιτητές που προστέθηκαν στην ομάδα το 2016 και οι οποίοι διαφάνηκε ότι, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους αιτητές, δεν συνδέονται με κάποιο άλλο τρόπο με [redacted] εκτός από την έμμεση μετοχική συμμετοχή σε αυτόν. Τέλος, το Υπουργείο Οικονομικών μέσω επιστολής του Υπουργού Οικονομικών κ. Γεωργιάδη προς τον Υπουργό Εσωτερικών αποδέχτηκε ότι τα κεφάλαια που χρειάζονταν για την ανέγερση του κτιρίου που θα στέγαζε τις μόνιμες ιδιόκτητες κατοικίες των αιτητών, θα αποστέλλονταν στην Κύπρο μετά την έγκριση των αιτήσεων τους, γεγονός που ήταν επίσης σε αντίθεση με τα κριτήρια που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2012, 2014, 2015, 2016, 2017), μόνο 5 από τις 68 αιτήσεις που αφορούσαν άτομα που σχετίζονταν με την εν λόγω εταιρεία ήταν νόμιμες. Από τις υπόλοιπες πολιτογραφήσεις δύο δεν φαίνεται να πληρούσαν τα κριτήρια, και 61 δεν ενέπιπταν στο πλαίσιο του εξουσιοδοτικού νόμου, διότι δεν επρόκειτο για «επενδυτές» αλλά διευθυντικά στελέχη και υπαλλήλους της εταιρείας και θυγατρικών της. Επιπλέον, οι 67 πολιτογραφήσεις μελών των οικογενειών είναι εκτός νομικού πλαισίου (ULTRA VIRES) εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών ή διευθυντών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Στην περίπτωση [redacted] για τις αιτήσεις των 3 διευθυντών της εταιρείας (πολιτογραφήσεις του 2018, 2019 και 2020), ο Υπουργός Οικονομικών εισηγήθηκε στο Υπουργείο Εσωτερικών την πολιτογράφηση τους παρόλο που δεν πληρούνταν τα οικονομικά κριτήρια, ενόψει του γενικότερου άμεσου οφέλους προς την κυπριακή οικονομία. Οι αιτητές δεν πληρούσαν κανένα από τα οικονομικά κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου αφού δεν είχαν πραγματοποιήσει καμιά άλλη επένδυση πέραν της αγοράς μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας αξίας (από €500 χιλ. μέχρι €640 χιλ.). Παρόλα αυτά έγινε σύσταση από τον Υπουργό Οικονομικών για την πολιτογράφηση τους.

Στην περίπτωση [redacted] (η επένδυση που αφορά [redacted]) ο τότε υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης ενέκρινε το αίτημα του μετόχου και των υψηλόβαθμων διευθυντικών στελεχών [redacted] χωρίς την υποχρέωση αγοράς μόνιμης κατοικίας και καταβολής φόρων. Ενώ στους αιτητές ουσιαστικά δεν τέθηκαν οικονομικά κριτήρια, το Υπουργείο Οικονομικών απάντησε στο Υπουργείο Εσωτερικών ότι οι αιτητές πληρούσαν τα οικονομικά κριτήρια των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.13.09.2016 και 21.05.2018, κάτι που δεν ίσχυε. Τόσο το Υπουργείο Εσωτερικών όσο και το Υπουργείο Οικονομικών γνώριζαν ότι δεν εφαρμόζονταν κριτήρια και ευθύνονται για την προώθηση αιτήσεων προς έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο, με τη διαβεβαίωση ότι πληρούσαν τα κριτήρια των Υπουργικών Αποφάσεων. Επίσης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, παρά το ότι

αναφέρεται ρητά από τον Υπουργό Οικονομικών ότι οι αιτήσεις δεν πληρούσαν τα κριτήρια, αυτές προωθήθηκαν για έγκριση.

Περαιτέρω λεπτομέρειες για τις ομαδικές πολιτογραφήσεις περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο 14.

7.1.2 Δέουσα Επιμέλεια – Πηγή Κεφαλαίων

Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 6 για το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Οικονομικών δεν εξέταζε την πηγή των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνταν στις επενδύσεις, βασιζόμενο και αυτό (όπως όλες οι άλλες Υπηρεσίες) στο γεγονός ότι εφόσον τα κεφάλαια προήλθαν ή κατατέθηκαν σε κάποιο πιστωτικό ίδρυμα, είχε γίνει ο νενομισμένος έλεγχος δέουσας επιμέλειας από τις τράπεζες. Η πληρωμή τεραστίων ποσών με πιστωτικές κάρτες για παράδειγμα, που θα έπρεπε να εκληφθεί ως ύποπτη συναλλαγή και να εξεταστεί περαιτέρω, θεωρήθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών ως κανονικό έμβασμα και γινόταν αποδεκτή. Για παράδειγμα, για την επένδυση [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), η πληρωμή έγινε μέσω [redacted] (ηλεκτρονικό σύστημα είσπραξης). Προσκομίστηκαν οι σχετικές αποδείξεις και αντίγραφο της κάρτας [redacted] που φαίνεται να είναι κάρτα visa εκδομένη από την [redacted]. Ουσιαστικά έγιναν τμηματικές πληρωμές μέσω πιστωτικής κάρτας με μέγιστο ποσό τα €[redacted] κάθε φορά σε δύο διαφορετικές ημερομηνίες, το οποίο είναι ένας πολύ ανορθόδοξος τρόπος πληρωμής και θα έπρεπε να προβληματίσει. Η θέση ήταν ότι εφόσον υπήρχε έμβασμα το οποίο κατατέθηκε ή εμβάστηκε σε κυπριακή τράπεζα, θεωρούσαν ότι τηρούνταν τα κριτήρια.

Επίσης, το Υπουργείο Οικονομικών δεν έλεγχε από ποιον γινόταν η πληρωμή, διότι σύμφωνα με το Υπουργείο το κριτήριο έκανε αναφορά για έμβασμα από το εξωτερικό, αλλά δεν καθόριζε ποιος θα το έκανε. Επομένως, σε διάφορες περιπτώσεις έγιναν δεκτά και εμβάσματα από άλλα μέλη της οικογένειας του επενδυτή και άλλα πρόσωπα αντί απευθείας από τον ίδιο. Η πρακτική αυτή δεν

επηρέαζε τον έλεγχο συμμόρφωσης με τα κριτήρια ωστόσο ήγειρε επιπλέον θέματα δέουσας επιμέλειας της πηγής των χρημάτων, που δε φαίνεται να εξετάζονταν.

Το Υπουργείο Οικονομικών έλεγχε κατά πόσον υπήρξε έμβασμα, αλλά όχι την προέλευση του και ούτε είχε τα μέσα για να το ελέγξει. Ωστόσο θα μπορούσε να στείλει σχετικό αίτημα σε άλλες Υπηρεσίες της Δημοκρατίας που ήταν πιο αρμόδιες με αυτού του είδους τους ελέγχους, όπως η ΜΟΚΑΣ, πράγμα που δεν έπραξε, σε πολλές περιπτώσεις.

Παρ' όλες τις πιο πάνω πρακτικές, υπήρχε διάχυτη η εντύπωση ότι γίνονταν έλεγχοι σε διάφορα επίπεδα, όπως ανέφερε χαρακτηριστικά στη μαρτυρία του ο κ. Κακουρής (σελίδα 16-17): *«…Οι δικηγόροι, ελεγκτές, που όπως είπα κατά 90% υπέβαλλαν τις παραπάνω αιτήσεις, ήταν υπόλογες οντότητες με συγκεκριμένες υποχρεώσεις με βάση τον νόμο, εποπτεύονταν από τα συμβούλια τους και είχαν και τους κώδικες δεοντολογίας που τους διέπουν. Δεύτερη γραμμή άμυνας κατ' εμένα ήταν το τραπεζικό σύστημα και το γεγονός ότι απαιτείτο ως προϋπόθεση από το πρόγραμμα να υπάρχει έμβασμα από το εξωτερικό, σε κυπριακή τράπεζα όπως ανέφερα προηγουμένως, οι τράπεζες υπάγονται στον ίδιο νόμο που προαναφέρθηκε, εποπτεύονταν από την κεντρική, υπάρχει εποπτικό σώμα, η Κεντρική Τράπεζα η οποία εκδίδει οδηγίες σχετικά. Τρίτη γραμμή άμυνας, πάντοτε κατ' εμένα, όπως τα ερμηνεύω, ήταν το γεγονός ότι και με δεδομένο ότι το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων ήταν τα ακίνητα, το ότι ήταν υποχρέωση οι αιτούντες να υποβάλουν τίτλους ιδιοκτησίας για τα αγοραπωλητήρια συμβόλαια, απόδειξη ότι τα αγοραπωλητήρια συμβόλαια κατατίθονταν στο Κτηματολόγιο και με δεδομένο ότι το Κτηματολόγιο έχει εξαιρετικό record, το θέμα καταγραφής όλων των συναλλαγών σχετικά με τα ακίνητα, αυτό ήταν πολύ εύκολο να γίνονται οι έλεγχοι. Επισημαίνω ακόμη στις γραμμές άμυνας και το Άρθρο 26 του Συντάγματος, περί της ελευθερίας του συμβάλλεσθαι, τόσο το ότι τα συμβόλαια που μας υποβάλλονταν ήταν δικαίωμα αυτού, όσο το τι αναφέρεται στη συνέχεια στο εν λόγω Άρθρο κύριε Πρόεδρε, που τα ξέρετε καλύτερα από εμένα, στο ότι υπόκειται σε όρους, περιορισμούς ή δεσμεύσεις τιθέμενους επί τη βάση των γενικών αρχών του δικαίου των συμβάσεων….»*

Τέλος, αναφορικά με τις πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών, δεν φαίνεται να απασχόλησε το Υπουργείο Οικονομικών το γεγονός ότι το νομικό πλαίσιο αναφερόταν σε επενδυτές και επιχειρηματίες και δεν υπήρχε ρητή αναφορά για διευθυντικά στελέχη (που δεν ήταν μέτοχοι στην εταιρεία που προέβαινε στη μεγάλη επένδυση). Το Υπουργείο Οικονομικών εξέταζε τις αιτήσεις τους διότι προέρχονταν από το Υπουργείο Εσωτερικών και το θέμα δεν φαίνεται να τους απασχόλησε σε οποιοδήποτε επίπεδο.

7.2 Εξέταση Οικονομικού κριτηρίου

7.2.1 Λάθη και παραλείψεις

Κατά την εξέταση του οικονομικού κριτηρίου, έχουν εντοπιστεί λάθη και παραλείψεις μεταξύ άλλων ως ακολούθως:

Στην περίπτωση [redacted] [redacted] [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), λανθασμένα λήφθηκε υπόψη βεβαίωση τράπεζας που δεν αφορούσε κύκλο εργασιών αλλά κίνηση λογαριασμών.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2015), διενεργήθηκε ελλιπής αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της αίτησης ήταν ελλιπής, καθότι δεν προσκομίστηκε απόδειξη του εμβάσματος της κατάθεσης.

Στις περιπτώσεις [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) το Υπουργείο Οικονομικών φαίνεται να παρέλειψε να εξετάσει την μετοχική δομή [redacted] με αποτέλεσμα να μην εντοπίσει ότι με βάση τα στοιχεία που είχαν υποβληθεί ενώπιον του, οι 2 επενδυτές ήταν οι τελικοί δικαιούχοι του 8.36% έκαστος στο κεφάλαιο της εταιρείας (και όχι το 50%). Το Υπουργείο Οικονομικών έλαβε από το δικηγορικό γραφείο [redacted].[redacted] συμπληρωματικές πληροφορίες για την εταιρική δομή [redacted] αφότου δημοσιοποιήθηκε το βίντεο του Al-Jazeera και αφού όπως φαίνεται, έγινε εκ νέου έλεγχος από το Υπουργείο Οικονομικών για το θέμα, όπου και πρέπει να εντοπίστηκε η έλλειψη στα στοιχεία που είχαν υποβληθεί. Περαιτέρω το Υπουργείο

Οικονομικών παρέλειψε να απαιτήσει από τον πάροχο και την εταιρεία ανάπτυξης γης, οι οποίοι είχαν εγγραφεί ως Μέλη του Μητρώου Παρόχων Υπηρεσιών, να υποβάλλουν τις εκθέσεις πεπραγμένων για τις χρονιές 2019, 2020 και ενδεχομένως και για το 2021, ως ήταν και ο σχετικός όρος που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο.

Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2015) το Υπουργείο Οικονομικών ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών ότι ο επενδυτής πληρούσε το κριτήριο Α5 (καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες) παρά τα αντιφατικά στοιχεία που υποβλήθηκαν σχετικά με την προθεσμία της κατάθεσης. Ο επενδυτής ικανοποιούσε τους όρους και τις προϋποθέσεις του Σχεδίου αλλά δεν μπορεί να εξακριβωθεί κατά πόσο ικανοποιείτο το οικονομικό κριτήριο (καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες: προθεσμιακή κατάθεση ύψους €5.000.000). Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να εξακριβωθεί κατά πόσο η επένδυση θα διατηρείτο για περίοδο τουλάχιστον τριών ετών από την ημερομηνία πολιτογράφησης, ως προνοείτο από το Σχέδιο, καθώς τα στοιχεία που υποβλήθηκαν είναι αντιφατικά ως προς την ημερομηνία λήξης της προθεσμιακής κατάθεσης.

[redacted] (πολιτογράφηση του 2008), διατηρούσε καταθέσεις στην Κύπρο, όχι όμως σε λογαριασμό τακτής προθεσμίας πέντε ετών ως προνοούσε το σχέδιο πολιτογράφησης. Ως εκ τούτου, ο επενδυτής δεν φαίνεται να πληρούσε τα τυπικά κριτήρια του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007. Αναφορικά με [redacted] (πολιτογράφηση του 2015), η αρχική διάρκεια της προθεσμιακής κατάθεσης ήταν ένα έτος αντί 3 έτη ως απαιτείτο από το Σχέδιο ημερ 19/03/2014.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), το Υπουργείο Οικονομικών, θα έπρεπε να είχε εντοπίσει το γεγονός ότι εντός του φακέλου δεν υπήρχε κάποιο στοιχείο που να αποδεικνύει ότι έγινε έμβασμα από το εξωτερικό σε κυπριακό εμπορικό τραπεζικό ίδρυμα επ’ ονόματι του πωλητή ή της εταιρείας. Το Υπουργείο Οικονομικών θα έπρεπε επίσης να εντοπίσει ότι το ποσό των [redacted] εκατ. εισπράχθηκε από [redacted], και όχι ως συμφωνήθηκε στην συμφωνία που υπογράφηκε, με [redacted]. Ουσιαστικά [redacted] αγόρασε μια εταιρεία ως επένδυση, αλλά

πλήρωσε άλλη εταιρεία για αυτή την επένδυση (χωρίς λογική εξήγηση) και επιπλέον, δεν υπήρχαν στοιχεία στο φάκελο που να αποδεικνύουν την πληρωμή της επένδυσης.

Κατά παρόμοιο τρόπο, η καταβολή του ποσού της μισής τουλάχιστον επένδυσης [redacted] (πολιτογράφησή του 2018), δεν φαίνεται να έγινε από το φερόμενο επενδυτή αλλά από πρόσωπα. Η αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της αίτησης είναι ελλιπής, μιας και απουσιάζει ουσιώδης πληροφόρηση αναφορικά με την στοιχειοθέτηση της σχέσης του επενδυτή με τα πρόσωπα που έκαναν στα εμβάσματα και προκύπτουν ενδεχομένως ευθύνες κυρίως στο Υπουργείο Οικονομικών που ενέκρινε την επένδυση.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), κατά την αρχική αξιολόγηση της αίτησης το Υπουργείο Οικονομικών απάντησε ότι αδυνατεί να εγκρίνει το αίτημα για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση καθότι δεν πληροί κανένα από τα οικονομικά κριτήρια της απόφασης Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 10.10.2011. Στη συνέχεια, μετά από βεβαίωση που υποβλήθηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted] αναφορικά με τις ετήσιες αμοιβές που είχε λάβει το δικηγορικό γραφείο, συμφώνησε με την έγκριση του αιτήματος για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση [redacted]. Κατά την άποψη μας τα πρόσθετα στοιχεία που υποβλήθηκαν δεν ήταν επαρκή αφού οι όροι και προϋποθέσεις του Σχεδίου αναφέρονταν σε αποδείξεις αγοράς υπηρεσιών οι οποίες δεν προσκομίστηκαν.

Με βάση τα στοιχεία, φαίνεται ότι η αίτηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2015) δεν πληρούσε το οικονομικό κριτήριο του σχεδίου ημερομηνίας 24.05.2013 και πιο συγκεκριμένα της βεβαίωσης είσπραξης €350.000 ετησίως από λογιστές και δικηγόρους η/και άλλους επαγγελματίες. Η βεβαίωση του λογιστή [redacted] για την παροχή υπηρεσιών €350.000, αφορά τα έτη 2012, 2013 και 2014 και όχι ετησίως. Παρ' όλα αυτά, η αίτηση του προωθήθηκε για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο.

7.2.2 Τήρηση των όρων της πολιτογράφησης

Όπως αναφέρεται και στο Κεφάλαιο 13 στις περιπτώσεις όπου το ακίνητο αποτελούσε την επένδυση ή τη μόνιμη κατοικία αλλά δεν ήταν ολοκληρωμένο, το Υπουργικό Συμβούλιο έθετε ως όρο να υποβάλλεται κάθε έτος στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης των ακινήτων και, μετά την αποπεράτωση του, βεβαίωση παράδοσής του στον επενδυτή ή/και άλλους όρους κατά περίπτωση. Στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναφερόταν ρητά ότι η μη εκπλήρωση των όρων αυτών σήμαινε ότι η πολιτογράφηση ήταν δυνατό να ανακληθεί. Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που συνέλεξε η Ερευνητική Επιτροπή, δεν υπήρχε συνεχής παρακολούθηση αυτού του όρου (ongoing monitoring) ή/και παρακολουθείτο με σποραδικό τρόπο από το Υπουργείο Οικονομικών.

Συγκεκριμένα, σε αρκετές περιπτώσεις μεταξύ αυτών των [redacted] [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2018) και [redacted] (πολιτογράφηση του 2019) το Υπουργικό Συμβούλιο έθεσε τον όρο ο πάροχος των εν λόγω αιτήσεων να υποβάλει κατ' έτος στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, πιστοποιητικό για την πρόοδο ανέγερσης των ακινήτων και βεβαίωση ότι αυτά έχουν ανεγερθεί και παραδοθεί στον αιτητή.

[redacted] δε [redacted] το Υπουργείο Οικονομικών είχε θέσει 3 πρόσθετους όρους αναφορικά με το οικονομικό κριτήριο που αφορούσαν την υποβολή στοιχείων κάθε χρόνο για τα επόμενα 3 χρόνια από την ημερομηνία της πολιτογράφησης ως ακολούθως:

(ι) το πιστοποιητικού προόδου των εργασιών ανέγερσης και μετά την αποπεράτωση τους, βεβαίωση παράδοσης τους στην εταιρεία [redacted]

(ιι) βεβαίωση από τον Έφορο Εταιρειών ότι ο αιτητής διατηρεί το ίδιο ποσοστό συμμετοχής στην πιο πάνω εταιρεία και

(ιιι) ελεγμένους λογαριασμούς της πιο πάνω εταιρείας.

Για καμία από τις πιο πάνω περιπτώσεις δεν φαίνεται να υπήρχε η απαιτούμενη παρακολούθηση είτε από του Υπουργείο Εσωτερικών, είτε από το Υπουργείο Οικονομικών για την τήρηση των πιο πάνω όρων.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Οικονομικού Διευθυντή κ. Κακουρή, περί το 2019 το Υπουργείο Οικονομικών ανέλαβε την παρακολούθηση των όρων που είχαν επιβληθεί στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν τις πολιτογραφήσεις και έχει ξεκινήσει σχετικούς ελέγχους. Περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στο Κεφάλαιο 13.

7.2.3 Υπεραξία ακινήτων

Άλλα θέματα που εντοπίστηκαν και αφορούσαν την εξέταση του οικονομικού κριτηρίου, άρα θα έπρεπε να είχαν εντοπιστεί από το Υπουργείο Οικονομικών ήταν η αξία των ακινήτων που αποτελούσαν αντικείμενο της επένδυσης. Σε αρκετές περιπτώσεις οι επενδυτές κατέβαλαν πέραν του 200% της εκτιμημένης αξίας των ακινήτων που αγόρασαν, ή αποτελούν re-sales ακινήτων που χρησιμοποιήθηκαν ήδη για άλλες πολιτογραφήσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών δεν φαίνεται να ζήτησε στοιχεία που να δικαιολογούν την πιο πάνω απόκλιση στις τιμές. Ένας λόγος ενδεχομένως να οφειλόταν στο γεγονός ότι η έκθεση αντικτύπου, δεν κατέδειξε υπερθέρμανση στον κλάδο των ακινήτων, που θα ωθούσε το Υπουργείο Οικονομικών να λάβει μακροπροληπτικά μέτρα.

Το Φεβρουάριο 2019, το Υπουργείο Οικονομικών ετοίμασε μελέτη για την περίοδο 2013-2018 το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα και την επίδραση του στην Οικονομία (η εν λόγω μελέτη έχει τύχει και επικαιροποίησης τον Σεπτέμβριο 2020). Συνοπτικά, το συμπέρασμα της έκθεσης ήταν ότι ο οικονομικός αντίκτυπος του προγράμματος ήταν μεν σημαντικός στο τομέα των ακινήτων και κατασκευών, αλλά σχετικά μικρός για την Οικονομία, συνολικά. Οι συναλλαγές ανέρχονταν σε περίπου €6.6 δισ. αλλά οι συναλλαγές αυτές δεν ισοδυναμούσαν όλες με επενδύσεις, ούτε με απευθείας συνεισφορά στην Οικονομία. Περίπου €520 εκ. αφορούσαν κουρεμένες καταθέσεις σε τραπεζικά ιδρύματα, που ήταν αρχικά ένα από τα επιλέξιμα κριτήρια. Άλλα €580 εκατ. ήταν κρατικά ομόλογα. Περί τα €713 εκατ. ήταν

καταθέσεις σε διάφορες τράπεζες. Ποσό περίπου €1 δισ. αφορούσε συμμετοχές σε εταιρείες. Τα υπόλοιπα €3,7 δισ. αφορούσαν τον τομέα των ακινήτων, αλλά και πάλι, δεν αφορούσαν όλα καινούργιες κατασκευές και απούλητα ακίνητα που κτίστηκαν τα προηγούμενα χρόνια. Παρόλη την αύξηση των συναλλαγών που σχετίζονταν με ακίνητα, δεν καταγράφηκε υπερθέρμανση του κλάδου, με μόνη εξαίρεση την κατηγορία των διαμερισμάτων στη Λεμεσό που κατέγραψε απότομη άνοδο σε τιμές. Η γενικότερη συνεισφορά του προγράμματος στο ΑΕΠ υπολογίστηκε σε 1,2%. Άρα η γενική διαπίστωση ήταν ότι το πρόγραμμα βοήθησε την οικονομία, μειώθηκαν δραστικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια του κατασκευαστικού τομέα, η θετική του επίδραση όμως δεν ήταν τόσο μεγάλη σε μέγεθος.

Παρά τα ευρήματα της μελέτης, έχουν εντούτοις εντοπιστεί περιπτώσεις όπου οι επενδυτές κατέβαλαν μεγαλύτερα ποσά από την πραγματική αξία των ακινήτων που αγόρασαν:

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), φαίνεται ότι διαμερίσματα που είχαν εκτιμηθεί από [redacted] προς €[redacted] χιλ. έκαστο, πωλήθηκαν από την εταιρεία [redacted] [redacted] προς €[redacted] εκ. έκαστο απλά για να μπορούν να ικανοποιηθούν τα οικονομικά κριτήρια του σχεδίου. [redacted] και ο επενδυτής προφανώς βρίσκονταν σε συνεννόηση, καθότι μετά την πολιτογράφηση η εταιρεία [redacted] έστειλε με [redacted] ξεχωριστά εξερχόμενα έμβασματα, το συνολικό ποσό των €[redacted] εκ. σε τραπεζικούς λογαριασμούς [redacted], με δικαιούχο [redacted].

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) αγόρασε συνολικά [redacted] ακίνητα. Αναφορικά με τα 4 από αυτά βρέθηκαν στοιχεία στην ηλεκτρονική Πύλη του Κτηματολογίου που δείχνουν ότι σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις κατέβαλε πέραν του 200% της εκτιμημένης αξίας των ακινήτων που αγόρασε. Σημειώνεται ότι τα 3 από τα [redacted] ακίνητα αγοράστηκαν από ιδιώτες και πιθανόν να ήταν re-sales. Δεν

υπάρχουν καθόλου στοιχεία στο φάκελο που να δικαιολογούν την πιο πάνω απόκλιση στις τιμές.

7.3 Συστάσεις για αλλαγές των εκάστοτε επενδυτικών σχεδίων

Από τον Ιούλιο 2007 μέχρι τον Αύγουστο 2020 που καλύπτουν οι όροι εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής, τα κριτήρια εφαρμογής του ΚΕΠ τροποποιήθηκαν περί τις έξι φορές, εξαιρουμένων μικρότερων ενδιάμεσων τροποποιήσεων που έλαβαν χώρα κατά καιρούς, κυρίως για να διευκρινιστούν πρόνοιες των κριτηρίων.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του πρώην Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτης Χάσικου, οι εισηγήσεις για τροποποίηση των κριτηρίων υποβάλλονταν κυρίως από το Υπουργείο Οικονομικών και προωθούνταν στο Υπουργικό Συμβούλιο από το Υπουργείο Εσωτερικών. Τα οικονομικά κριτήρια θεωρούνταν τομέας του Υπουργείου Οικονομικών, το οποίο θεωρείτο το πλέον αρμόδιο για να προβεί σε εισηγήσεις, λαμβάνοντας υπόψη και την οικονομική κατάσταση του κράτους, τις ανάγκες και την πορεία του προγράμματος οικονομικής στήριξης της Κύπρου από την Τρόικα, την περίοδο 2013-2016.

Χαρακτηριστικά, στη σελίδα 21-22 της μαρτυρίας του, ο Σωκράτης Χάσικος ανέφερε τα ακόλουθα:

«… εκείνο που λέω είναι ότι τα οικονομικά κριτήρια εν τζιαί ήταν θέμα του Υπουργείου Εσωτερικών. Εν τη σοφία του Υπουργείου Οικονομικών έκριναν ότι πρέπει να δίδονται στους διευθυντές και δώσαμε τα. Πέρασε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, αλλά τι εννοούν; Ότι εγώ έκατσα τότε, συνεργάστηκα με τον Χάρη και είπαμε ξέρετε να αλλάξουμε τα κριτήρια διότι η Wargaming θα έρθει να φέρει αιτήσεις; Έλεος σιόρ.»

Μπορεί να μην άλλαξαν τα κριτήρια για χάρη [redacted], αλλά από τα στοιχεία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής φαίνεται ότι τουλάχιστον το κριτήριο των συλλογικών επενδύσεων, προστέθηκε στα κριτήρια έχοντας υπόψη συγκεκριμένο επενδυτή. Η Κυβέρνηση, μέσω του Υπουργού Εσωτερικών, είχε προσπαθήσει περί [redacted] 2013 να έρθει σε συμφωνία με [redacted] επενδυτή,

όπως αυτός προχωρήσει σε επένδυση ακίνητης ιδιοκτησίας στην Κύπρο (συγκεκριμένα [redacted] Στόχος του [redacted] επενδυτή ήταν η περαιτέρω ανάπτυξη του ακινήτου (ανέγερση μεγάλου οικιστικού έργου και διάθεση των οικιστικών μονάδων). Εάν η εταιρεία του [redacted] επενδυτή προέβαινε σε πωλήσεις οικιστικών μονάδων αξίας €[redacted] δις, συγκεκριμένα [redacted].0000 πωλήσεις εκ €[redacted] εκατ. έκαστη, η Κυβέρνηση ήταν διατεθειμένη να παραχωρήσει [redacted].000 πολιτογραφήσεις. Δόθηκε μάλιστα χρονοδιάγραμμα να αγοραστούν τα ακίνητα μέχρι τον Ιούνιο 2014 (ως ήταν η προθεσμία στο κριτήριο του σχεδίου ημερομηνίας 19.03.2014). Η συμφωνία τελικά δεν υλοποιήθηκε, στον δε [redacted] επενδυτή που παραβίασε τους όρους της συμφωνίας με [redacted], κινήθηκε διαδικασία και του αποστερήθηκε η πολιτογράφηση. Πιο κάτω παραθέτουμε την επιστολή με την οποία ο Υπουργός Εσωτερικών Σωκράτης Χάσικος πρότεινε τα πιο πάνω στον [redacted] επενδυτή. Το θέμα ήταν σε γνώση του Υπουργικού Συμβουλίου το οποίο συζήτησε το θέμα στη συνεδρία του ημερομηνίας [redacted].2014.

[redacted]

Στην περίπτωση [redacted] [redacted] [redacted] [redacted], υποβλήθηκε αίτημα για πολιτογράφηση της συζύγου [redacted], στις [redacted]2010. Στις [redacted]2010 το αίτημα απερρίφθη καθότι δεν ικανοποιούσε το άρθρο 110(2)(β) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, ως ίσχυε. Σημειώνεται ότι στην αίτηση υπάρχει η ακόλουθη χειρόγραφη αναφορά ημερομηνίας [redacted].2010: ***«Παρακαλώ για τις δέουσες ενέργειες … το θέμα της συζύγου να διευθετηθεί.»*** Μόλις [redacted] ημέρες μετά την απόρριψη της αίτησης της συζύγου [redacted], <u>στις 04.01.2011</u> λήφθηκε απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο για να ακολουθείται διαδικασία κατ΄εξαίρεση πολιτογράφησης και για τις συζύγους και τα ενήλικα τέκνα.

Άρα φαίνεται ότι τα κριτήρια ενδεχομένως άλλαζαν ανάλογα και με τις προτεινόμενες επενδύσεις.

Στη μαρτυρία του ο πρώην Υπουργός Οικονομικών κ. Γεωργιάδης εξήγησε ότι τουλάχιστον την περίοδο 2014-2016, οι Προτάσεις που υποβάλλονταν στο Υπουργικό Συμβούλιο για τροποποίηση του ΚΕΠ προέρχονταν από το Υπουργείο Εσωτερικών αλλά διαμορφώνονταν μετά από διαβούλευση με το Υπουργείο Οικονομικών το οποίο προέβαινε σε εισηγήσεις αναφορικά με τα οικονομικά κριτήρια. Μόνο το 2018-2019 οι εισηγήσεις για τροποποίηση του ΚΕΠ υποβλήθηκαν από κοινού από τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών.

Από τη σελίδα 21-22 της μαρτυρίας του κ. Γεωργιάδη:
«Το 2013, το 2014, το 2015 υπήρχε μεγάλη ανάγκη και καταθέσεις, επειδή υπολείπονταν οι καταθέσεις των δανείων νομίζω κατά 17 δις, […] άρα τα πρώτα χρόνια υπήρχε μεγάλη ανάγκη για καταθέσεις. Μετά από κάποιο στάδιο, δεν υπήρχε ανάγκη για καταθέσεις, εξισορροπήθηκε η θέση ρευστότητας, σήμερα μάλιστα είναι ίσως το ίδιο ποσό σε πλεονάζουσα ρευστότητα, άρα δεν υπήρχε λόγος διατήρησης του κριτηρίου της επιλογής της κατάθεσης. Το ίδιο με το ομόλογο. Εκείνα τα πρώτα χρόνια δεν υπήρχε κανένας που να είχε διάθεση να δανείζει τη Δημοκρατία έστω και ένα ευρώ. Άρα η ενθάρρυνση της επένδυσης στο ομόλογο το κρατικό είχε νόημα. Όταν αποκαταστάθηκε η πλήρης πρόσβαση στις αγορές και όταν μάλιστα κάθε έκδοση κρατικών ομολόγων στις αγορές υπερκαλύπτετο, δεν υπήρχε νόημα διατήρησης της επιλογής των ομολόγων, άρα τέτοιου είδους αλλαγές, ήταν πράγματι με εισήγηση του Υπουργείου Οικονομικών και έτσι αναφέρεται στην πρόταση, άρα να επαναλάβω και να συνοψίσω τούτο το σημείο. Το '13 δεν είχαμε συμμετοχή. Το '14 και το '16 είχαμε διαβούλευση τα δύο Υπουργεία για τα οικονομικά κριτήρια. Το ίδιο έγινε για την περίοδο '18 και '19 με επιπρόσθετο σημείο για την περίοδο '18 και '19, όχι μόνο είχαμε διαβουλευθεί, πήραμε επισήμως από κοινού την πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο. Δηλαδή δεν ήταν ο Υπουργός Εσωτερικών που πήρε την πρόταση μόνος του. Μιλώ το '18 και '19, την πήραμε μαζί.
[…]

Κάποια ήταν θέματα τα οποία ειδικά ήταν, πώς να το πω, πιο ειδικού ενδιαφέροντος του Υπουργείου Οικονομικών, κρατικά ομόλογα, τραπεζικές καταθέσεις, σε ένα κατοπινό στάδιο η συνεισφορά στο ΙΔΕΚ και τον ΚΟΑΓ ήταν δικές μου εισηγήσεις, τις οποίες αποδέχθηκε ο Υπουργός Εσωτερικών και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και γι' αυτό τις ενσωματώσαμε. Άρα κάποια τέτοια ήταν πιο κοντά στα ενδιαφέροντα, τις αρμοδιότητες του Υπουργείου Οικονομικών, τις οποίες διαβιβάζαμε στο Υπουργείο Εσωτερικών, όμως όλα, όλα τελικά εγκρίνονταν από το Υπουργικό, στο οποίο μετείχα.»

Από τα στοιχεία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, φαίνεται ότι οι Προτάσεις για τροποποίηση των κριτηρίων συζητούνταν πάντοτε στο Υπουργικό Συμβούλιο, με τους υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών να έχουν αρκετά σημαντικό ρόλο, αλλά και άλλους υπουργούς να παρεμβαίνουν στη συζήτηση υποβάλλοντας διευκρινιστικές ερωτήσεις. Επομένως ένα ασφαλές συμπέρασμα, είναι ότι όλα τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ήταν πλήρως ενήμερα για τις λεπτομέρειες του κάθε επενδυτικού προγράμματος, λόγω της εκτενούς συζήτησης που λάμβανε χώρα στο Υπουργικό Συμβούλιο. Εντύπωση επίσης προκαλεί το γεγονός ότι ορισμένοι πάροχοι υπηρεσιών και κάποια άλλα πολιτικά πρόσωπα ήταν ενήμεροι για τις επικείμενες τροποποιήσεις πριν αυτές υιοθετηθούν.

Παρά τις εισηγήσεις για τροποποίηση και βελτίωση των οικονομικών κριτηρίων, φαίνεται ότι γίνονταν καταχρήσεις, ή και προσπάθειες εξαπάτησης και όταν έρχονταν σε γνώση του Υπουργείου Οικονομικών και του Υπουργικού Συμβουλίου, προσπαθούσαν να προσθέσουν ασφαλιστικές δικλείδες προς αποφυγή τέτοιων καταχρήσεων. Μια τέτοιου είδους κατάχρηση, σύμφωνα και με τη μαρτυρία του Υπουργού Οικονομικών κ. Κωνσταντίνου Πετρίδη, ήταν το κριτήριο της κατάθεσης σε τράπεζα. Η λογική αυτού του κριτηρίου, ήταν ότι εκείνη τη χρονική περίοδο (2007 – 2016) υπήρχαν προβλήματα ρευστότητας στις τράπεζες και έπρεπε να ενισχυθεί ο τραπεζικός τομέας. Αριθμός επενδυτών κατέθετε €5 εκατ. σε κυπριακή τράπεζα, και ταυτόχρονα λάμβανε δάνειο για το αντίστοιχο ποσό με εξασφάλιση την κατάθεση. Τα χρήματα όμως του δανείου μπορούσαν να φύγουν από την Κύπρο. Ο επενδυτής πλήρωνε μόνο την αμοιβή του μεσάζοντα- promoter και τη διαφορά

στους τόκους του δανείου. Με τη λήξη της πενταετούς προθεσμίας (μετά τις 24.05.2013 έγινε τριετής προθεσμία) της κατάθεσης, ο επενδυτής λάμβανε την κατάθεση του, αποπλήρωνε το δάνειο και αποχωρούσε, έχοντας εξασφαλίσει την πολιτογράφηση αντί προβαίνοντας σε επενδύσεις ύψους €5 εκ., με ένα μικρό κόστος των €900.000. Το σχέδιο αυτό έφτασε σε σημείο να διαφημίζεται από εταιρείες του εξωτερικού που αναλάμβαναν να εντοπίσουν επενδυτές για λογαριασμό διαφόρων παρόχων υπηρεσιών στην Κύπρο. Περισσότερες λεπτομέρειες για το θέμα αυτό αναφέρονται στο Κεφάλαιο 11.

ΚΕΦ. 8 ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Το Υπουργικό Συμβούλιο της Κυπριακής Δημοκρατίας, «είναι το κατ' εξοχήν όργανο εκτελεστικής εξουσίας» στη Δημοκρατία. Διαδραματίζει καθοριστικής σημασίας ρόλο στις υπό διερεύνηση περιπτώσεις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών και μελών των οικογενειών τους. Το παρόν Κεφάλαιο της Ενδιάμεσης Έκθεσης της Ερευνητικής Επιτροπής, εξετάζει ακριβώς αυτόν το ρόλο, σε δυο Μέρη, ως ακολούθως:

(α) **Στο Πρώτο Μέρος**, επεξηγείται ο τρόπος με τον οποίο ο εξουσιοδοτικός Νόμος διαμορφώνει τον εν λόγω ρόλο, εντός των πλαισίων του ευρύτερου νομικού συστήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας περιλαμβανομένου και του Ενωσιακού Δικαίου. Στη βάση, δηλαδή, του Συντάγματος και άλλων Νόμων. Με άλλα λόγια, εξετάζει και περιγράφει τον ρόλο του Υπουργικού Συμβουλίου και τη λειτουργία του, όπως καθορίζονται από το ισχύον νομικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων και συναφών πάγιων αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η Ερευνητική Επιτροπή, έχει υιοθετήσει κατά πλειοψηφία την θέση ότι οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις, έχουν χαρακτηριστικά εκτελεστής διοικητικής πράξης. Εξαιρούνται, οι περιπτώσεις τιμητικής πολιτογράφησης. Η τιμητική πολιτογράφηση έχει χαρακτηριστικά «πράξης κυβερνήσεως». Επομένως, για τους σκοπούς της Ερευνητικής Επιτροπής, το Πρώτο Μέρος του παρόντος Κεφαλαίου, εξετάζει και τον περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμο του 1999 (Ν. 158(Ι)/1999), ως εκάστοτε τροποποιείται ή/και αντικαθίσταται, ο οποίος αφορά στις εκτελεστέες διοικητικές πράξεις.

Για το θέμα αυτό, το μέλος της Επιτροπής κ. Κυριάκος Κυριάκου, έχει διατυπώσει διιστάμενη θέση η οποία καταγράφεται στην παράγραφο 3.3 του Κεφαλαίου 3 «**Νομικά Ζητήματα**».

(β) **Στο Δεύτερο Μέρος**, περιγράφεται η λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου και η διαδικασία λήψεως αποφάσεων, όπως ισχύει στην πραγματικότητα. Εξετάστηκαν, στο πλαίσιο αυτό, τρεις περίοδοι:

(i) 2007 – Φεβρουάριος 2008: Περίοδος Διακυβέρνησης του αείμνηστου Προέδρου Τάσσου Παπαδόπουλου.

(ii) Μάρτιος 2008 - Φεβρουάριος 2013: Περίοδος Διακυβέρνησης του αείμνηστου Προέδρου Δημήτρη Χριστόφια.

(iii) Μάρτιος 2013 – Αύγουστο 2020: Περίοδος Διακυβέρνησης Προέδρου Νίκου Αναστασιάδη.

2. Για όλες τις πιο πάνω περιόδους, λήφθηκαν πληροφορίες από τις ένορκες καταθέσεις των Υπουργών Εσωτερικών, για κάθε θητεία ξεχωριστά, όπως και των αντίστοιχων Υπουργών Οικονομικών. Επίσης, λήφθηκαν πληροφορίες από τις ένορκες καταθέσεις των τριών Γραμματέων του Υπουργικού Συμβουλίου, οι οποίοι κατείχαν τα σχετικά καθήκοντα κατά τις υπό εξέταση περιόδους διακυβέρνησης. Επιπρόσθετα, μελετήθηκε σωρεία εγγράφων που συλλέχθηκαν (συμπεριλαμβανομένων και άκρως απόρρητων πρακτικών, σημειωμάτων και αλληλογραφίας). Στο ίδιο πλαίσιο, κλητεύθηκε και κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής και ο νυν Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Νίκος Αναστασιάδης. Κατά την ένορκη κατάθεσή του, προσκόμισε και μαρτυρικό υλικό. Στη συνέχεια, απέστειλε απόρρητη επιστολή προκειμένου να απαντήσει σε ερώτηση της Επιτροπής, η οποία αφορούσε στην αποκάλυψη ονομάτων. Η εν λόγω επιστολή απαντά το ερώτημα που τέθηκε.

8.1 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η παράγραφος 2 (στ) του Τρίτου Πίνακα του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002

3. Η παράγραφος 2 του Τρίτου Πίνακα του πιο πάνω Νόμου, **πριν από την τροποποίηση του 2013,** ήταν ιδιαίτερης σημασίας για το υπό συζήτηση θέμα, επειδή εγκαθίδρυε σαφώς και ρητά το ρόλο του Υπουργικού Συμβουλίου, σε ορισμένες περιπτώσεις κατ΄ εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών. Επιπροσθέτως, η υποπαράγραφος (στ) της ίδιας παραγράφου του Τρίτου Πίνακα, συγκεκριμενοποιεί τον εν λόγω ρόλο για πολύ, **«εξαιρετικές περιπτώσεις»** αλλοδαπών. Θεωρήθηκε από το ύπατο εκτελεστικό όργανο

της πολιτείας ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί και χρησιμοποιήθηκε ως το νομικό υπόβαθρο και εργαλείο, για την εφαρμογή πολιτικών πολιτογράφησης αλλοδαπών (επενδυτών και επιχειρηματιών), επειδή προνοεί τα εξής:

«2. Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, εάν θεωρεί αυτό σωστό από τις ειδικές περιστάσεις οποιασδήποτε συγκεκριμένης περίπτωσης-

…

(στ) να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.»

4. Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου, όπως αυτές διατυπώνονται στην παράγραφο 2 (στ) πιο πάνω, ο ρόλος του Υπουργικού Συμβουλίου συνίσταται στα εξής:

(α) να εξετάσει πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία.

(β) να καθορίσει τους λόγους δημοσίου συμφέροντος που οι εν λόγω περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών διαμορφώνουν.

(γ) να εκδώσει σχετική απόφαση για πολιτογράφηση αλλοδαπού, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής του που προβλέπεται στο νόμο, στην οποία να αναφέρονται τόσο οι υψίστου επιπέδου υπηρεσίες προς τη Δημοκρατία όσο και οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος που συνδέονται με τις εν λόγω υπηρεσίες.

(δ) σε κάθε περίπτωση πολιτογράφησης στο πιο πάνω πλαίσιο, η εκτελεστική εξουσία οφείλει να ενημερώνει εκ των προτέρων τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Επιλέξιμοι αλλοδαποί επενδυτές και επιχειρηματίες

5. Για σκοπούς καθορισμού των επιλέξιμων αλλοδαπών επιχειρηματιών, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, προς το δημόσιο συμφέρον, το Υπουργικό Συμβούλιο καθόρισε από την αρχή της έναρξης του Προγράμματος, Κριτήρια (μεταγενέστερα, δε, «όρους ως ήθελε», εξαιτίας της τροποποίησης του 2013), η ικανοποίηση των οποίων, από ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς, θα αποτελούσε τη βάση για να επιτρέψει το Συμβούλιο, την κατ' εξαίρεση πολιτογράφησή τους.

6. Μέχρι τη ψήφιση του Νόμου του 2013, όπως πιο πάνω, και επομένως πριν από την κατάργηση της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα, ο «εντοπισμός» πολύ εξαιρετικών περιπτώσεων παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πραγματοποιούνταν στη βάση ικανοποίησης Κριτηρίων, τα οποία περιλαμβάνονταν σε αποφάσεις που εξέδιδε το Υπουργικό Συμβούλιο. Αν και θεωρούμε ότι η έκδοση των εν λόγω αποφάσεων ενέπιπτε στη νόμιμη ευρύτατη διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου, εντούτοις η νομιμότητα των κριτηρίων που περιλαμβάνονταν στις αποφάσεις αυτές κρίνεται από τη συμβατότητα τους με τις πρόνοιες του εξουσιοδοτικού νόμου, όπως έχουμε εξηγήσει αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2, της παρούσης Ενδιάμεσης Έκθεσης[5]. Μετά την τροποποίηση του

[5]Επειδή οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για τις πολιτογραφήσεις στο πλαίσιο του εξουσιοδοτικού νόμου λαμβάνονται υπό καθεστώς διακριτικής ευχέρειας, όπως θα εξηγηθεί στην συνέχεια, είναι εφαρμόσιμο σε ό,τι αφορά το πλαίσιο των εν λόγω αποφάσεων το Άρθρο 44.(4) του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου του 1999 (Ν. 158(Ι)/1999), ως εκάστοτε τροποποιείται ή/και αντικαθίσταται, το οποίο προνοεί τα εξής: «*Δεν απαγορεύεται σε διοικητικό όργανο να ασκήσει τη διακριτική του εξουσία σε μια υπόθεση, με βάση γενική πολιτική ή κριτήρια που έχει προκαθορίσει το ίδιο για παρόμοιες υποθέσεις, εφόσον η πολιτική ή τα κριτήρια που έχει χαράξει συνάδουν με το νόμο, και να εξετάζει ιδιαίτερα κάθε υπόθεση που παρουσιάζεται ενώπιον του και πιο συγκεκριμένα να εξετάζει αν τα ιδιαίτερα περιστατικά της υπόθεσης δικαιολογούν απόκλιση από τη γενική πολιτική ή τα κριτήρια που χάραξε.*». **Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η νομιμότητα της παρέκκλισης, αν τα κριτήρια τα οποία έχουν τεθεί είναι νόμιμα, θα κριθεί από την αιτιολόγηση τόσο της έκτασης της παρέκκλισης όσο και από τους λόγους που επικαλείται το Υπουργικό Συμβούλιο για την συγκεκριμένη παρέκκλιση. Η επισήμανση αυτή είναι ιδιαιτέρως χρήσιμη για τους σκοπούς της Ερευνητικής Επιτροπής.**

Νόμου του 2013, η ύπαρξη των προϋποθέσεων για πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, καθίσταται, πλέον το κριτήριο της ικανοποίησης των όρων που αποφασίζει το Υπουργικό Συμβούλιο, τόσο για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις όσο και για τα υπό του Νόμου, καθοριζόμενα υπόλοιπα προσόντα. Αυτό, ίσχυε μέχρι και τον Αύγουστο του 2020, ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκαν, πλέον, οι Κανονισμοί, οι οποίοι εμπεριέχουν τους εν λόγω όρους. Όπως θα εξηγηθεί πιο κάτω, μετά την έκδοση των εν λόγω Κανονισμών οι όροι των οποίων θα πρέπει να ικανοποιούνται, πλέον, οι προς πολιτογράφηση αλλοδαποί επενδυτές και επιχειρηματίες, καθορίζονται μεν από το Υπουργικό Συμβούλιο, εγκρίνονται δε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Ο ρόλος του Υπουργικού Συμβουλίου μετά τις τροποποιήσεις του Νόμου

7. Όπως έχει αναφερθεί στο Δεύτερο Κεφάλαιο της παρούσας Ενδιάμεσης Έκθεσης, με καθυστέρηση 6 ετών από την έναρξη της εφαρμογής των πολιτικών κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, το 2013 πραγματοποιήθηκε η πρώτη τροποποίηση του Νόμου, (παρά το γεγονός ότι στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 11.7.2007, με την οποία εγκαθιδρύθηκε το Πρόγραμμα καθοριζόταν ρητά η σχεδιαζόμενη ρύθμιση του θέματος, με τροποποίηση του Νόμου και έκδοση Κανονισμών). Η τροποποίηση, τελικά, έγινε με τον <u>περί Αρχείου Πληθυσμού (Τροποποιητικό) Νόμο του 2013 (Ν. 36(Ι)/2013). Υπενθυμίζεται ότι, με την εν λόγω τροποποίηση</u> εισήχθη το άρθρο 111Α του Νόμου και καταργήθηκε η παράγραφος 2(στ) του Τρίτου Πίνακα, αφού ενσωματώθηκε στο εν λόγω νέο άρθρο, το οποίο προνοεί τα εξής:

«111Α (1) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, να επιτρέψει, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως τιμητικά πολιτογραφηθεί

αλλοδαπός χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(2) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει, να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(3) Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια (1) και (2) απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.»

8. Με την πιο πάνω τροποποίηση, αντιδιαστέλλεται η τιμητική πολιτογράφηση από την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών και επιπρόσθετα διευρύνεται η εξουσία του Υπουργικού Συμβουλίου, σε ό,τι αφορά στα Κριτήρια πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 111Α (2), το Υπουργικό Συμβουλίου καθορίζει τους *«όρους ως ήθελε κατά περίπτωση»*, τους οποίους πρέπει να ικανοποιούν οι υπό πολιτογράφηση αλλοδαποί επενδυτές και επιχειρηματίες. Ταυτόχρονα, όμως, δεν απαιτείται, πλέον, η παροχή υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία ούτε και λόγοι δημοσίου συμφέροντος. Αρκεί, απλώς, να ικανοποιούνται οι όροι *«ως ήθελε κατά περίπτωση* καθορίσει» το Υπουργικό Συμβούλιο, όπως και τα λοιπά προσόντα που προνοούνται από το Νόμο (όπως το προσόν του *«καλού χαρακτήρα»).* Εξακολουθεί, ωστόσο, να απαιτείται η εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής για επικείμενη πολιτογράφηση, τόσο σε περιπτώσεις αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών όσο και σε περιπτώσεις τιμητικής πολιτογράφησης.

9. Η τροποποίηση του 2019, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή την 31η Ιανουαρίου του 2020 διαμόρφωσε το άρθρο 111Α, όπως πιο κάτω:

«111Α(1) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, να επιτρέψει, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως τιμητικά πολιτογραφηθεί αλλοδαπός χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(2) Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.

(3) Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια (1) και (2) απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.

(4) Για τους σκοπούς των διατάξεων των εδαφίων (1) και (2), το Υπουργικό Συμβούλιο εκδίδει Κανονισμούς δυνάμει του εδαφίου (1) του άρθρου 117 στους οποίους καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις υπό τα οποία επιτρέπεται η τιμητική πολιτογράφηση για λόγους δημοσίου συμφέροντος και η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.»

10. Η πιο πάνω τροποποίηση, επιφέρει μια ουσιαστική διαφοροποίηση στις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου σε ό,τι αφορά στον καθορισμό των όρων για την πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, Πράγματι, οι εξουσίες αυτές περιορίζονται, πλέον, στην έκδοση Κανονισμών, βάσει του άρθρου 117 του Νόμου. Το Υπουργικό Συμβούλιο, καθορίζει στους

εν λόγω Κανονισμούς τους όρους και τις προϋποθέσεις, στη βάση των οποίων επιτρέπεται η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών. Πλέον, όμως, η τελική έγκριση τους επαφίεται στη Βουλή των Αντιπρόσωπων. Και τούτο ένεκα των προνοιών του άρθρου 117, το οποίο προνοεί ότι οι εκδιδόμενοι από το Υπουργικό Συμβούλιο Κανονισμοί, για τους σκοπούς του Νόμου, κατατίθενται προς έγκριση στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Επομένως, στην όλη διαδικασία κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, μετά την υπό εξέταση τροποποίηση, εμπλέκεται πιο ουσιαστικά και η ίδια η Βουλή. Και αυτό, επειδή θα πρέπει να εγκρίνει τους Κανονισμούς και κατ' επέκταση τους όρους και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να ισχύει η υποχρέωση της εκτελεστικής εξουσίας, όπως ενημερώνει εκ των προτέρων τη Βουλή των Αντιπροσώπων για κάθε επικείμενη πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών.

11. Είναι γεγονός ότι, αν και η τροποποίηση του 2013 έπρεπε να συνοδεύεται με έκδοση Κανονισμών, αυτό, δυστυχώς, ουδέποτε συνέβη. Η πιο πάνω τροποποίηση ψηφίστηκε στις 15.2.2019, εντούτοις τέθηκε σε ισχύ την 31.1.2020, χωρίς και πάλιν να εκδοθούν οι απαιτούμενοι Κανονισμοί. Ο νομοθέτης προνόησε για την περίπτωση αυτή, καθορίζοντας ότι θα ισχύουν, σε ό,τι αφορά πολιτογραφήσεις επενδυτών και επιχειρηματιών, οι πριν από την τροποποίηση του Νόμου ισχύοντες όροι. Η εκτελεστική εξουσία εφάρμοσε την πρόνοια αυτή του νομοθέτη επακριβώς. Όπως είναι γνωστό, οι εν λόγω Κανονισμοί εκδόθηκαν τον Αύγουστο του 2020. Ωστόσο, γεγονότα μετά την περίοδο αυτή δεν εμπίπτουν στους Όρους Εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής.

Εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου

12. Σύμφωνα με το άρθρο 46 του Συντάγματος «**Η εκτελεστική εξουσία διασφαλίζεται υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της**

Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας προς τον σκοπόν της διασφαλίσεως της εκτελεστικής εξουσίας έχουσιν Υπουργικόν Συμβούλιον ….». Επιπρόσθετα, το άρθρο 48 του Συντάγματος καθορίζει τις εκτελεστικές εξουσίες του Προέδρου. Μεταξύ άλλων, ο Πρόεδρος συγκαλεί τις συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, ετοιμάζει την Ημερήσια Διάταξη και προεδρεύει της συνεδρίας του Συμβουλίου. Βεβαίως, μπορεί να λαμβάνει μέρος στις συζητήσεις, ωστόσο δεν έχει δικαίωμα ψήφου[6].

13. Σύμφωνα με το άρθρο 46 του Συντάγματος, το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελεί ανεξάρτητο συλλογικό όργανο με αυτοτελείς εξουσίες, διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, είναι το κύριο όργανο για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας και οι αποφάσεις του λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 54 του Συντάγματος, το Υπουργικό Συμβούλιο ασκεί εκτελεστική εξουσία επί παντός θέματος, πλην εκείνων που ρητά ανατίθενται με συνταγματική διάταξη στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή σε άλλο Πολιτειακό Όργανο. Η υπό του Υπουργικού Συμβουλίου ασκούμενη εκτελεστική εξουσία, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«… (α) την γενικήν διεύθυνσιν και τον έλεγχον της διακυβερνήσεως της Δημοκρατίας και την διεύθυνσιν της γενικής πολιτικής,

(β) τας εξωτερικάς υποθέσεις, περί ως γίνεται μνεία εν άρθρω 50 θεμάτων αυτών,

(γ) την άμυναν και την ασφάλειαν, συμπεριλαμβανομένων των εν άρθρω 50 θεμάτων αυτών,

(δ) τον συντονισμόν και την εποπτείαν πασών των δημοσίων υπηρεσιών,

[6] Λοΐζου. Α.Ν, Σύνταγμα Κυριακής Δημοκρατίας, πρώτη έκδοση 2001, επανέκδοση 2019 σελ 228.

(ε) την εποπτείαν και την διάθεσιν της ανηκούσης εις την Δημοκρατίαν περιουσίας συμφώνως προς τας διατάξεις του Συντάγματος και του νόμου,

(στ) την επεξεργασίαν νομοσχεδίων προ της καταθέσεως αυτών εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων υπό τινος υπουργού,

(ζ) την έκδοσιν κανονιστικών και εκτελεστικών των νόμων διαταγμάτων, ως οι νόμοι ορίζουσιν,

(η) την επεξεργασίαν του προϋπολογισμού της Δημοκρατίας προ της καταθέσεως αυτού εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων.»

Το Υπουργικό Συμβούλιο και το κατάλοιπο εκτελεστικής εξουσίας

14. Στο Υπουργικό Συμβούλιο, εκτός από τα ανωτέρω, ανήκει και το κατάλοιπο της εκτελεστικής εξουσίας. Δηλαδή, οποιαδήποτε εξουσία είναι εκτελεστικής μορφής και δεν έχει ανατεθεί ρητά από το Σύνταγμα ή από νόμο η συνταγματικότητα του οποίου διασώζεται από το δίκαιο της ανάγκης, σε οποιοδήποτε συγκεκριμένο όργανο του Κράτους, άλλου από το Υπουργικό Συμβούλιο, ανήκει στο Υπουργικό Συμβούλιο.[7]

Η διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου να προβαίνει σε κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση

15. Η αρμοδιότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να παραχωρεί την ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας στη βάση πολιτογράφησης, δεν αποτελεί δέσμια αρμοδιότητα. Τέτοια αρμοδιότητα υπάρχει στις περιπτώσεις εκείνες όπου ο Νόμος επιβάλλει συγκεκριμένη και προκαθορισμένη συμπεριφορά στο διοικητικό όργανο. Δηλαδή, στις περιπτώσεις εκείνες όπου συντρέχουν συγκεκριμένες νομικές ή πραγματικές συνθήκες, προβλεπόμενες από κανόνες δικαίου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αν «ο Νόμος επιβάλλει δέσμια αρμοδιότητα, η

[7] Παρασκευά, Κ., ibid, σελίδα 2.

συμπεριφορά της διοίκησης είναι νόμιμη εφόσον αυτή συμμορφώθηκε με την επιταγή ή την απαγόρευση του νόμου.»

16. Πράγματι, όπως προκύπτει από το νόμο που καθορίζει την αρμοδιότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να παραχωρεί την ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας μέσα από διαδικασίες πολιτογράφησης, η αρμοδιότητα αυτή, σύμφωνα με τη λεκτική διατύπωση στο Νόμο, «δύναται» να ασκηθεί, «μπορεί να», κτλ. Αυτό μάλιστα, ισχύει ακόμα και μετά τις επιμέρους τροποποιήσεις του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002, που έλαβαν χώρα από το 2007 μέχρι τον Αύγουστο του 2020. Δηλαδή, την περίοδο που σύμφωνα με τους Όρους Εντολής μας, οφείλει να ερευνήσει η Επιτροπή μας.

Οι Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου στο πλαίσιο των αρχών της χρηστής διοίκησης και της φυσικής δικαιοσύνης.

17. Οι αρχές της χρηστής διοίκησης, της φυσικής δικαιοσύνης και της καλής διακυβέρνησης είναι νομολογιακά θεμελιωμένες. Οι αρχές αυτές ουσιαστικά κατοχυρώνουν ότι η Διοίκηση θα ενεργεί κατά τρόπον ορθό και δίκαιο, προς τους διοικούμενους, δηλαδή κατά τρόπο έντιμο, δίκαιο, αμερόληπτο, αντικειμενικό και δεν θα απογοητεύει τους διοικούμενους ως προς τις θεμιτές τους προσδοκίες από το Κράτος. Κατοχυρώνουν δηλαδή ότι το Κράτος θα είναι ορθό και ακριβοδίκαιο προς τους διοικούμενους. Δεν θα συμπεριφέρεται με αυθαιρεσία, ανισότητα, αδικία και καταπιεστικότητα. Θα σέβεται την ισονομία, την ισοπολιτεία και την ισότητα ενώπιον του Νόμου.

Οι αρχές της φυσικής δικαιοσύνης κατοχυρώνουν επίσης την υποκειμενική και αντικειμενική αμεροληψία. Η υποκειμενική και αντικειμενική αμεροληψία υπονοεί ότι το αποφασίζον όργανο πρέπει να είναι και να φαίνεται δίκαιο. Συναφώς, ουδείς μπορεί να είναι κριτής της δικής του υπόθεσης (NEMO JUDEX IN CAUSA SUA).

Οι πιο πάνω αρχές θα έπρεπε να καθοδηγούν το Υπουργικό Συμβούλιο στη λήψη των αποφάσεων του για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Αυτό εξυπακούει ότι τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου είχαν την υποχρέωση να εξαιρούνται από την εξέταση υποθέσεων στις οποίες εμπλέκονται στενά τους συγγενικά πρόσωπα.

Το Δικαστήριο και ο έλεγχος των πράξεων άσκησης διακριτικής εξουσίας

18. Ο έλεγχος από το Ανώτατο Δικαστήριο της άσκησης της διακριτικής εξουσίας της διοίκησης, αφορά στην εξέταση των πιο κάτω ζητημάτων. **Τα εν λόγω ζητήματα οφείλουν να αποτελούν σημεία αναφοράς της εξέτασης και αξιολόγησης από την Ερευνητική Επιτροπή των επιμέρους αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, στο πλαίσιο της πλήρους, αμερόληπτης και αντικειμενικής κάλυψης των Όρων Εντολής της**:

(α) αν ο Νόμος όντως παραχώρησε διακριτική εξουσία στη διοίκηση και μάλιστα στο μέτρο που αυτή παραχωρήθηκε.

(β) αν η διοίκηση όντως άσκησε την παραχωρηθείσα από το νόμο διακριτική της εξουσία, μέσα στα ορθά πλαίσια.

(γ) αν η διοίκηση άσκησε τη διακριτική της εξουσία μετά από επαρκή έρευνα όλων των σχετικών με την υπόθεση γεγονότων, στάθμισε όλα τα νόμιμα στοιχεία κρίσης και δεν πλανήθηκε ως προς τα ουσιώδη πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης,

(δ) αν η διοίκηση άσκησε ορθά τη διακριτική της εξουσία και δεν έκανε κατάχρηση κακή χρήση ή υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής της εξουσίας καθότι δεν τήρησε τα όρια που της έθεσε ο συγκεκριμένος Νόμος ή που προκύπτουν από το Σύνταγμα και τις πιο πάνω αρχές.

Ο έλεγχος της ορθότητας της διακριτικής εξουσίας

19. Στη νομολογία[8], επίσης, επισημαίνεται ότι για τον έλεγχο της ορθότητας της διακριτικής εξουσίας, θα πρέπει να τονιστεί ότι ο έλεγχος, είναι έλεγχος ορίων. Το ακυρωτικό Δικαστήριο δεν υποκαθιστά τη διοίκηση στην άσκηση της διακριτικής της εξουσίας και επεμβαίνει μόνο όταν αποδειχθεί πλάνη ως προς τα πραγματικά γεγονότα και το Νόμο, ή κατάχρηση εξουσίας ή ότι δεν έγινε επαρκής έρευνα. Δεν ελέγχει την ουσιαστική κρίση της Διοίκησης αναφορικά με την αξιολόγηση και εκτίμηση των πραγματικών γεγονότων που συνθέτουν ή υποστηρίζουν την απόφασή της. Τα ίδια μπορούν να λεχθούν και για τον έλεγχο της ουσιαστικής κρίσης του αρμόδιου διοικητικού οργάνου, πάνω σε τεχνικής ή επιστημονικής φύσης θέματα, για τα οποία απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις. **Στα θέματα αυτά, η κρίση της διοίκησης είναι ανέλεγκτη και το Δικαστήριο επεμβαίνει μόνο όταν αποδειχθεί πλάνη ως προς τα πραγματικά γεγονότα ή το Νόμο, ή κατάχρηση εξουσίας ή ότι δεν έγινε επαρκής έρευνα[9] ή δε δόθηκε επαρκής αιτιολογία.**

---

[8] Χαραλάμπους, Ν. Χρ., ibid, σελ. 231-232.

[9] **Δημοκρατία ν. Λεύκου Γεωργιάδη (1972) 3 Α.Α.Δ. 594, 692-693**: «*It is enough to state that there was ample material before the Commission on which it was entitled to arrive at the conclusion it did; and we shall not interfere and substitute our own view for that of the Commission which has duly weighed the probative effect of the evidence and has correctly arrived at the conclusion that the facts and circumstances, which it was its duty to consider, amounted to the disciple nary offences of which the officer (now respondent) was found guilty*». **Westpark Ltd ν. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 915, 921**: *«Δε νομίζουμε ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρξε πλάνη περί το νόμο και τα πράγματα γιατί το εγειρόμενο θέμα αναφέρεται στη διαδικασία μετά τη λήψη της επίδικης απόφασης και εισήγηση ακυρώσεως διοικητικής απόφασης για πλάνη περί το νόμο ή τα πράγματα επιτυγχάνει μόνο όταν συντελεί, ή φαίνεται να έχει συντελέσει, στη λήψη της επίδικης απόφασης. Η επίδικη απόφαση είχε ήδη ληφθεί και το γεγονός ότι αναγραφόταν στην κοινοποίηση του Διευθυντή του Κτηματολογίου η υπόδειξη για δικαίωμα έφεσης στο Επαρχιακό Δικαστήριο, είναι παντελώς άσχετο.»,* **Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου κ. α. ν. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α Δ. 1175, 1185**: *«Αναφορικά με το είδος και έκταση του περιορισμού, έχει καθιερωθεί νομολογιακά ότι το Δικαστήριο δεν επεμβαίνει στην αξιολόγηση και εκτίμηση της διοίκησης, εκτός αν πεισθεί ότι η τελευταία ενήργησε κατά παράβαση του νόμου ή με κατάχρηση ή καθ' υπέρβαση εξουσίας. Το Δικαστήριο επίσης δεν ελέγχει θέματα τεχνικής φύσεως που λήφθηκαν υπόψη από τη διοίκηση στην έκδοση της επίδικης απόφασης, γιατί αυτή είναι ο καλύτερος γνώστης και κριτής των τεχνικής φύσεως ζητημάτων που εμπεριέχονται σ' αυτή»,* **Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας ν. Ανδρέα Αναστασιάδη (1991) 3 Α.Α Δ. 1, 10**: «Είναι φανερό από τα γεγονότα ενώπιόν μας ότι δεν υποβλήθηκαν στην Επιτροπή οποιαδήποτε στοιχεία που δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα. Επομένως δεν υπήρξε πλάνη περί τα πράγματα. … Αξίζει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο τούτο δεν επεμβαίνει στην ουσιαστική κρίση του αρμόδιου διοικητικού οργάνου και στην εκτίμηση των γεγονότων που βρίσκονται ενώπιόν του, εκτός αν αποδειχθεί πλάνη περί τα πράγματα ή υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής του ευχέρειας που συνιστά υπέρβαση εξουσίας, ή παραβίαση του Συντάγματος ή νόμου. Περιττό δε να τονίσουμε ότι δεν μπορούσε με οποιοδήποτε τρόπο να υποστηριχθεί ότι υπήρξε έκδηλη παρανομία.».

Γενική παρατήρηση

20. Είναι φανερό από τα πιο πάνω, ότι ο ρόλος του Υπουργικού Συμβουλίου στις εξεταζόμενες υποθέσεις, είναι αποτέλεσμα των προνοιών του εξουσιοδοτικού Νόμου και συνέπεια της θεσμικής υπόστασης του, όπως πηγάζει και καθορίζεται από το ίδιο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο τρόπος με τον οποίο διαδραματίζεται ο ρόλος του Υπουργικού Συμβουλίου στις υπό εξέταση υποθέσεις, καθορίζεται και πάλιν από τους νόμους του Κράτους. Υπό το φως των συμπερασμάτων αυτών και του νομικού πλαισίου, όπως εξετέθη προηγουμένως, πραγματοποιείται στο Δεύτερο Μέρος του παρόντος ογδόου Κεφαλαίου της Ενδιάμεσης Έκθεσης της Ερευνητικής Επιτροπής, αναλυτική περιγραφή και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο συγκαλούντο και πραγματοποιούντο οι Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου και η διαδικασία λήψεως των Αποφάσεων επί προτάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών (σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών), για διαχείριση των αιτήσεων αλλοδαπών, επενδυτών και επιχειρηματιών για κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση, στην πραγματικότητα.

8.2 ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Περιγράφεται πιο κάτω συνοπτικά η λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου και η διαδικασία λήψεως αποφάσεων, όπως ισχύει στην πραγματικότητα. Εξετάστηκαν, στο πλαίσιο αυτό, τρεις περίοδοι:

(i) 2007 – Φεβρουάριος 2008: Περίοδος Διακυβέρνησης του αείμνηστου Προέδρου Τάσσου Παπαδόπουλου.

(ii) Μάρτιος 2008 – Φεβρουάριος 2013: Περίοδος Διακυβέρνησης του αείμνηστου Προέδρου Δημήτρη Χριστόφια.

(iii) Μάρτιος 2013 – Αύγουστο 2020: Περίοδος Διακυβερνήσεως Προέδρου Νίκου Αναστασιάδη.

2. Όπως αναφέρθηκε ήδη, για όλες τις πιο πάνω περιόδους λήφθηκαν πληροφορίες από τις ένορκες καταθέσεις επιμέρους Υπουργών Εσωτερικών, για κάθε θητεία ξεχωριστά, όπως και των αντίστοιχων Υπουργών Οικονομικών, μαζί με πληροφορίες από διάφορα συναφή έγγραφα που κατατέθηκαν ενώπιόν μας. Επίσης δε, και πληροφορίες από τις ένορκες καταθέσεις των τριών Γραμματέων του Υπουργικού Συμβουλίου που κατείχαν τα σχετικά καθήκοντα στις υπό εξέταση περιόδους διακυβέρνησης, καθώς επίσης και συναφή έγγραφα που μας διαβίβασαν ή εντοπίστηκαν με άλλους τρόπους. Αναπόφευκτα, μελετήθηκε σωρεία εγγράφων που κλητεύθηκαν (συμπεριλαμβανομένων και άκρως απόρρητων πρακτικών, σημειωμάτων και αλληλογραφίας). Στο ίδιο πλαίσιο, κλητεύθηκε και κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής και ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, στο πλαίσιο της ένορκης κατάθεσής του, προσκόμισε και μαρτυρικό υλικό.

Μεθοδολογία

3. Απώτερος σκοπός της παρούσης περιγραφής, είναι να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο η διαδικασία (θεσμοποιημένη ή μη) που ακολουθήθηκε σε επίπεδο Υπουργικού Συμβουλίου, διασφάλιζε επαρκώς την, κατά το Σύνταγμα και τους νόμους, λειτουργία του Συμβουλίου, όπως επίσης και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και των Υπουργών. Επίσης δε, και το κατά πόσο διασφάλιζε τη λήψη αποφάσεων, σχετικά με τις πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών κατά τρόπο σύννομο, ιδίως, κατά τρόπο συνάδοντα με την ορθή και νόμιμη άσκηση της διακριτικής εξουσίας, προς παραγωγή των εν λόγω πράξεων πολιτογράφησης.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και οι Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου

5. Δηλώθηκε και από τους δυο διατελέσαντες Γραμματείς του Υπουργικού Συμβουλίου και το νυν Γραμματέα, ότι ο εκάστοτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας εφάρμοζε και εφαρμόζει το άρθρο 56 του Συντάγματος, σχετικά με τις Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, το οποίο προνοεί τα εξής:

«***ΑΡΘΡΟΝ 56***

Η ημερήσια διάταξις οιασδήποτε συνεδριάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου καταρτίζεται υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την απόλυτον αυτού κρίσιν και κοινοποιείται εις πάντα ενδιαφερόμενον προ εκάστης συνεδριάσεως. Ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να ζητήσει παρά του Προέδρου της Δημοκρατίας, όπως περιλάβει εις την ημερησίαν διάταξιν οιασδήποτε συνεδριάσεως οιονδήποτε θέμα. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας περιλαμβάνει το θέμα τούτο εις την ημερησίαν διάταξιν, εφ' όσον είναι δυνατή η πρόσφορος συζήτησις αυτού κατά την περί ης η αίτησις συνεδρίασιν, άλλως το θέμα τούτο περιλαμβάνεται εις την ημερησίαν διάταξιν της αμέσως επομένης συνεδριάσεως.»

6. Να σημειωθεί ότι απολύτως συναφές με το πιο πάνω άρθρο, είναι το άρθρο 48, το οποίο παραπέμπει στο άρθρο 56 και προνοεί, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«***48. Η εκτελεστική εξουσία ή ασκούμενη υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας περιορίζεται εις τα κάτωθι θέματα, ήτοι:***

(α) την υπόδειξιν και παύσιν των ελλήνων υπουργών,

(β) την σύγκλησιν των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ως εν άρθρω 55 ορίζεται, την προεδρίαν των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και την συμμετοχήν εις τας συζητήσεις κατά τα συνεδριάσεις ταύτας άνευ δικαιώματος ψήφου,

(γ) την προπαρασκευήν της ημερησίας διατάξεως των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ως εν άρθρω 56 ορίζεται,…»

Οι καταθέσεις των Γραμματέων του Υπουργικού Συμβούλιου

7. Ο ασκών σήμερα τα καθήκοντα του Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου κ. Τσιόλας, στην ένορκη κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, απαντώντας σε σχετική ερώτησή μας, δήλωσε:

«***Με βάση το Σύνταγμα, ο Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου[10], συμφώνως και με τις οδηγίες του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Υπουργικού Συμβουλίου, παρίσταται στις συνεδρίες του Συμβουλίου, τηρεί τα πρακτικά και διαβιβάζει τις αποφάσεις που λαμβάνει το Υπουργικό Συμβούλιο στις αρμόδιες Αρχές ή στα αρμόδια όργανα ή πρόσωπα. .... Θα συνεχίσω λέγοντας ότι με βάση το Σύνταγμα, οι αρμοδιότητες της Γραμματείας του Υπουργικού Συμβουλίου συνοψίζονται στην ετοιμασία και αποστολή της ημερήσιας διάταξης των συνεδριών του Υπουργικού Συμβουλίου και με βάση το άρθρο 56 του Συντάγματος, ο καταρτισμός της ημερήσιας διάταξης αποτελεί συνταγματική αρμοδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αυτήν την αρμοδιότητα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να τη μεταβιβάσει σε οποιονδήποτε αξιωματούχο, ο οποίος μαζί με τον Γραμματέα ετοιμάζουν και αποστέλλουν την ημερήσια διάταξη. Είναι το άρθρο 56 του Συντάγματος***.»

8. Σε άλλο σημείο της κατάθεσής του, ο νυν Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου αναφέρει:
«***…Ο Πρόεδρος δεν ψηφίζει, δεν έχει δικαίωμα ψήφου***»,
Για να υπογραμμίσει ξανά τα εξής:
«***Με βάση το Σύνταγμα, δικαιούται να καταρτίσει ημερήσια διάταξη, προεδρεύει του Συμβουλίου, δικαιούται να έχει και δικαίωμα λόγου και άποψης, αλλά δεν ψηφίζει***».

Συμπέρασμα 1

9. Προκύπτει από τα πιο πάνω, ότι η σύγκληση σε Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου και οι Συνεδρίες του, καθώς επίσης και η συμμετοχή σ΄ αυτές του Προέδρου της Δημοκρατίας και η προετοιμασία της Ημερήσιας Διάταξης, πραγματοποιούνται σύννομα και στη βάση των σχετικών προνοιών του

[10] Οι καταθέσεις των τριών Γραμματέων του Υπουργικού Συμβουλίου (δύο πρώην και του νυν), παρουσιάζονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α».

Συντάγματος. Αυτό προκύπτει ότι ίσχυε και για τις τρεις διακυβερνήσεις, από το 2007 μέχρι σήμερα.

Κατηγορία θεμάτων που δεν έχρηζαν ιδιαίτερης συζήτησης

10. Ο Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου επί προεδρίας του αείμνηστου Προέδρου της Δημοκρατίας Δημήτρη Χριστόφια, κος Γιώργος Γεωργίου, ανέφερε στην ένορκη κατάθεσή του, ημερομηνίας 12.01.2021, ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, σχετικά με την κατηγορία σημαντικότητας στην οποία ενέπιπταν οι πολιτογραφήσεις ότι ***«…δεν ήταν σημαντικά θέματα»***. Πράγματι, είναι φανερό ότι τα προς συζήτηση θέματα στην Ημερήσια Διάταξη των Συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, ήταν ταξινομημένα σε κατηγορίες σημαντικότητας. Κάθε τέτοια κατηγορία φαίνεται να καθόριζε και τον τρόπο συζήτησης του θέματος από το Συμβούλιο.

11. Προκύπτει επίσης από το ενώπιον μας μαρτυρικό υλικό, ότι το πιο πάνω καθεστώς, κάτω από το οποίο οι Προτάσεις σχετικά με τις πολιτογραφήσεις δεν θεωρούνται ότι έχρηζαν ιδιαίτερης συζήτησης, συνεχίζεται και μετά το 2013, μέχρι και σήμερα. Συναφώς, σε επιστολή[11] ημερομηνίας 15.1.2021 προς την Ερευνητική Επιτροπή, του νυν Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, κου Θεοδόση Τσιόλα, αναφέρονται τα εξής:
«Επισημαίνεται ότι, οι Προτάσεις που αφορούσαν σε αιτήσεις πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών ως πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας περιλαμβάνονται στην Ημερήσια Διάταξη των Συνεδριών του Υπουργικού Συμβουλίου, δεν ήταν κάτω από την κατηγορία των θεμάτων που έχρηζαν ιδιαίτερης συζήτησης, για τον λόγο ότι αφενός οι εν λόγω Προτάσεις τύγχαναν προηγουμένως αρμόδιας μελέτης/αξιολόγησης από το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο στα πλαίσια των εν λόγω ελέγχων λάμβανε και τις απόψεις του Υπουργείου Οικονομικών, τις οποίες κατέγραφε στο κύριο μέρος των σχετικών Προτάσεων και αφετέρου ότι το Πρόγραμμα πολιτογραφήσεων ήταν

[11] Αντίγραφο συνάπτεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β».

τυποποιημένο και δεν αφορούσε εξατομικευμένες περιπτώσεις πολιτογραφήσεων, αφού υπήρχαν οριοθετημένα κριτήρια. Ωστόσο, επιθυμώ να αναφέρω ότι, για συγκεκριμένες Προτάσεις έγιναν συζητήσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο, ήτοι γίνονταν σχετική ενημέρωση από του αρμόδιους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών, ιδιαίτερα όταν οι αιτήσεις για πολιτογράφηση δεν πληρούσαν πλήρως τα θεσμοθετημένα κριτήρια του προγράμματος. Στις περιπτώσεις αυτές οι εν λόγο Υπουργοί ζητούσαν από το Υπουργικό Συμβούλιο να εξασκήσει τη διακριτική του ευχέρεια και να εγκρίνει τις εν λόγω αιτήσεις λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο όφελος που θα είχε για την Κυπριακή Δημοκρατία η πολιτογράφηση των συγκεκριμένων αιτητών. Οι εν λόγω προφορικές τοποθετήσεις και η συζήτηση μεταξύ των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου αφορούσαν σε νοητικές διεργασίας του Σώματος, που οδηγούσαν στη λήψη της σχετικής Απόφασης. Δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να αναμένετο από το Υπουργικό Συμβούλιο να εξετάσει/μελετήσει πρωτογενώς όλη την πληροφόρηση για κάθε αίτηση για πολιτογράφηση η οποία υποβαλλόταν για έγκριση με βάση τις πρόνοιες του Επενδυτικού Προγράμματος, με τυποποιημένες παραμέτρους και κριτήρια, που ας σημειωθεί σε κάθε Συνεδρία το Υπουργικό Συμβούλιο εξέταζε μεγάλο αριθμό αιτήσεων και οι αιτήσεις συνολικά ανέρχονταν σε εκατοντάδες ανά έτος.

Στο σημείο αυτό, επιθυμώ να διευκρινίσω ότι, όσον αφορά τις προτάσεις που υποβάλλονταν στο Υπουργικό Συμβούλιο από το Υπουργείο Εσωτερικών και αφορούσαν σε αιτήσεις ομάδας αιτούντων αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών για πολιτογράφηση ως πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίες άρχισαν να υποβάλλονται από το έτος 2014, για την περίοδο από το 2014 μέχρι και το 2018 ακολουθείτο η ίδια διαδικασία όπως και στις αιτήσεις μεμονωμένων αιτητών όπως αυτή περιγράφεται στις παραγράφους 5 και 7 πιο πάνω.»

12. Πράγματι, τα πιο πάνω διευκρινίστηκαν, ακόμη περισσότερο και από τα όσα ανέφερε ο νυν Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, στην ένορκη κατάθεσή

του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής. Απαντώντας σε ερώτηση της Ερευνητικής Επιτροπής, σχετικά με τη διαδικασία που ακολούθησε το Υπουργικό Συμβούλιο προκειμένου να αποφασίσει επί προτάσεων του Υπουργού Εσωτερικών, επεσήμανε:

«Η ημερήσια διάταξη του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες, δηλαδή κατηγορία Α,Β,Γ. Συνήθως οι εγκρίσεις για πολιτογραφήσεις ήταν στην κατηγορία η οποία δεν τύγχανε συζητήσεων, δηλαδή ήταν σαν τα προσυμφωνημένα και μόνο εάν κάποιος από τους Υπουργούς ήθελε να παρέμβει ή οτιδήποτε ή ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τότε ζητούσε τον λόγο. Είχαμε αποφασίσει ότι κάποια θέματα θα έμπαιναν σε συγκεκριμένη κατηγορία, που οι Υπουργοί, όταν θα στέλναμε την ημερήσια διάταξη και τα έγγραφα, θα μελετούσαν και μόνο εάν είχαν κάποια διαφωνία ή ζητούσαν κάποια διευκρίνιση θα παρέμβαιναν στη διαδικασία λήψης της συγκεκριμένης απόφασης.»

13. Επιπρόσθετα, απαντώντας στο ερώτημα αν «ήταν σύνηθες, τυπικά να εγκρίνονται οι αιτήσεις» πολιτογράφησης, δηλαδή οι αντίστοιχες Προτάσεις ενώπιον του Συμβουλίου, χωρίς να συζητείται η ουσία και τα χαρακτηριστικά της υποκείμενης περίπτωσης, υπογράμμισε:

«Ήταν σύνηθες τυπικά να εγκρίνονται, χωρίς να αποκλείεται το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις ενδεχομένως να ζητούσε κάποιος Υπουργός μια διευκρίνιση.»

14. Επίσης, επιβεβαίωσε ότι μέχρι πρόσφατα οι Προτάσεις που αφορούσαν απόφαση για πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, κατετάσσοντο στην κατηγορία Γ[12]. Δηλαδή, όπως συνέβαινε και κατά τη διάρκεια της Προεδρίας του αείμνηστου Δημήτρη Χριστόφια. Η εν λόγω κατηγορία, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, περιλάμβανε Προτάσεις με ζητήματα που είχαν κριθεί ότι ***«…δεν ήταν σημαντικά»,*** σε ό,τι αφορά στην έκταση της συζήτησής τους, σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, της εν λόγω Προεδρίας, κος Γιώργος Γεωργίου.

[12] Εσχάτως δε, η εν λόγω κατηγορία μετονομάστηκε, σύμφωνα με το ενώπιον μας μαρτυρικό υλικό.

Εξάλλου, η Υπουργός Εσωτερικών, κα Ελένη Μαύρου, την ίδιας περιόδου (20.3.2012-28.2.2013), στην ένορκη κατάθεσή της ενώπιον της Ερευνητικής, ανέφερε σχετικά με την διαδικασία που ακολουθείτο για το πώς λαμβανόταν μια απόφαση για πολιτογράφηση αλλοδαπού, επενδυτή και επιχειρηματία, τα εξής:

«…το Υπουργικό Συμβούλιο ήταν νομίζω σε όλες τις περιπτώσεις τυπική διαδικασία, διότι παρουσιάζετουν το σημείωμα, το ετοίμαζε το Υπουργείο Εσωτερικών βασικά, αναφέρονταν τα προσωπικά στοιχεία του επενδυτή, το ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις σε ό,τι αφορά τον τομέα και το ύψος των επενδύσεων, δεν θυμάμαι τουλάχιστον να υπήρξε περίπτωση για την οποία να έγινε ειδική συζήτηση στο Υπουργικό Συμβούλιο.»

15. Είναι φανερό ότι η ευθύνη της ορθότητας της Πρότασης, επί της οποίας αποφάσιζε και τυπικά ενέκρινε το Υπουργικό Συμβούλιο, μετατοπίζεται στον Υπουργό Εσωτερικών, ο οποίος υπέβαλλε την πρόταση, (εξαιτίας του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002) αλλά και στον Υπουργό Οικονομικών, επειδή είχε την ευθύνη για τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τα οικονομικά κριτήρια του εκάστοτε ισχύοντος σχεδίου πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Το δε Υπουργείο Οικονομικών, ενημέρωνε ανάλογα και το Υπουργείο Εσωτερικών, προκειμένου να διαμορφώσει την τελική του πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Τεκμηρίωση των πιο πάνω από τον πρώην Υπουργό Οικονομικών της περιόδου από 3.4.2013 – 3.12.2019

16. Τα πιο πάνω τεκμαίρονται και από την ένορκη κατάθεση[13], ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, του Υπουργού Οικονομικών της περιόδου 3.4.2013-3.12.2019, κου Χάρη Γεωργιάδη. Δηλώνεται στην κατάθεση αυτή, ότι το Υπουργικό Συμβούλιο στηριζόταν απόλυτα στη θετική εισήγηση από το

[13] Αντίγραφο συνάπτεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ».

Υπουργείο Εσωτερικών, για να προχωρήσει στη ψήφιση της σχετικής Πρότασης για πολιτογράφηση συγκεκριμένου αλλοδαπού αιτητή.

«Εκτενέστερη συζήτηση θα μπορούσε να γίνει όταν εγκρίνονταν ή αναθεωρούνταν οι παράμετροι του προγράμματος, αλλά η εξέταση, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου όσον αφορά την κάθε αίτηση δεν περιλάμβανε εκτενή συζήτηση. <u>Το Υπουργικό Συμβούλιο είχε ενώπιον του μια πολυσέλιδη πρόταση από το Υπουργείο Εσωτερικών, η οποία επιβεβαίωνε ότι πληροί τα κριτήρια, περιλάμβανε θετική εισήγηση,</u> προφανώς δεν θα ερχόταν στο Υπουργικό χωρίς θετική εισήγηση από το αρμόδιο Υπουργείο. Συνεπώς, συζήτηση ιδιαίτερη όχι, δεν γινόταν. Κατ' ακρίβεια περιλαμβανόταν στην κατηγορία εκείνην των θεμάτων του Υπουργικού Συμβουλίου, κάθε συνεδρίας του Υπουργικού Συμβουλίου, <u>των θεμάτων που δεν θεωρείται ότι απαιτούν εκτενή συζήτηση</u>.»

17. Επιπρόσθετα, στην ίδια ένορκη κατάθεση ο εν λόγω πρώην Υπουργός Οικονομικών, κος Χάρης Γεωργιάδης, δήλωσε τα εξής:

«…***η ακριβής κατάταξη είναι ως θεμάτων που δεν θεωρείται ότι χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης. Δεν θα το έλεγα ακριβώς όπως το χαρακτηρίσατε, χαμηλής προτεραιότητας. Ότι εκ των πραγμάτων θεωρείτο ότι δεν χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης. Δυστυχώς δεν μπορώ να σας απαντήσω, ήθελα να κάνω τούτην την παρατήρηση από την αρχή. Αποχώρησα από το Υπουργείο εδώ και πάνω από χρόνο, προσπάθησα λίγο να φρεσκάρω τη μνήμη μου, αλλά δεν έχω …………, πρόσβαση στους φάκελους, να μετροφυλλούσα για παράδειγμα κάποιες προτάσεις, να θυμηθώ τι ακριβώς περιλάμβαναν. Η κάθε πρόταση ήταν πολυσέλιδη, υπήρχε αρκετή λεπτομέρεια, ……***».

Η τυπική έγκριση των Προτάσεων

18. Ενώ ήταν, όπως προκύπτει από τα πιο πάνω, σύνηθες να εγκρίνονται τυπικά οι Προτάσεις του Υπουργείου Εσωτερικών για τις πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, εντούτοις ο νυν Γραμματέας του

Υπουργικού Συμβουλίου, διευκρινίζει στην πιο πάνω επιστολή του, σχετικά, τα εξής:

«Ωστόσο, επιθυμώ να αναφέρω ότι, για συγκεκριμένες Προτάσεις έγιναν συζητήσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο, ήτοι γινόταν σχετική ενημέρωση από τους αρμόδιους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών, ιδιαίτερα όταν οι αιτήσεις για πολιτογράφηση δεν πληρούσαν πλήρως τα θεσμοθετημένα κριτήρια του Προγράμματος. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εν λόγω Υπουργοί ζητούσαν από το Υπουργικό Συμβούλιο να εξασκήσει την διακριτική του ευχέρεια και να εγκρίνει τις εν λόγω αιτήσεις λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο όφελος που θα είχε για την Κυπριακή Δημοκρατία η πολιτογράφηση των συγκεκριμένων αιτητών. Οι εν λόγω προφορικές τοποθετήσεις και η συζήτηση μεταξύ των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου αφορούσαν σε νοητικές διεργασίες του Σώματος, που οδηγούσαν στην λήψη της σχετικής Απόφασης. Δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να αναμένετο από το Υπουργικό Συμβούλιο να εξετάσει/μελετήσει πρωτογενώς όλη την πληροφόρηση η οποία υποβαλλόταν για έγκριση με βάσει τις πρόνοιες του Επενδυτικού Προγράμματος, με τυποποιημένες παραμέτρους και κριτήρια, που ας σημειωθεί σε κάθε Συνεδρία το Υπουργικό Συμβούλιο εξέταζε μεγάλο αριθμό αιτήσεων και οι αιτήσεις συνολικά ανέρχονταν σε εκατοντάδες ανά έτος».

19. Σχετικά με τα πιο πάνω, ο πρώην Υπουργός Οικονομικών της περιόδου από 3.4.2013 – 3.12.2019, σε ό,τι αφορά στη διαδικασία αξιολόγησης από το Υπουργείο του και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ανέφερε τα εξής:
«***δεν ήταν μια πολιτική διαδικασία, ήταν μια εξόχως τεχνοκρατική διαδικασία, άρα οι απαντήσεις, θετικές ή αρνητικές, χωρίς καν τη***

20. Στον ίδιο έρχονταν μόνο κάποιες περιπτώσεις μεμονωμένες, που κατά την τεχνοκρατική άποψη των υπηρεσιών, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί κάποια παρέκκλιση.
«***Σε κάποιες τέτοιες περιπτώσεις το σημείωμα θα περνούσε και από εμένα, για να συμφωνήσω εις τη διαβίβαση άποψης της γνώμης του Υπουργείου Οικονομικών προς το Υπουργείο Εσωτερικών, όπως πάντα,***

η οποία όμως σε αυτήν την περίπτωση έλεγε ότι "υπάρχει κάποια παρέκκλιση, παρόλα αυτά θεωρούμε ότι δικαιολογείται η υποβολή της στο Υπουργικό Συμβούλιο".»

Συμπέρασμα 2

21. Στην Ημερήσια Διάταξη του Υπουργικού Συμβουλίου, τα επιμέρους θέματα, συμπεριλαμβανομένων και Προτάσεων προς απόφαση, τύγχαναν ταξινόμησης σε κατηγορίες, ανάλογα με το κατά πόσο *«απαιτούν εκτενή συζήτηση»* ή *«χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης».* Υπήρχαν μέχρι πρόσφατα οι κατηγορίες Α, Β και Γ. Στην κατηγορία Γ, ταξινομούνται τα θέματα (συμπεριλαμβανομένων και προς απόφαση Προτάσεων), τα οποία δεν *«απαιτούν εκτενή συζήτηση»* και δεν *«χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης».* Αυτό ισχύει σε όλη τη διάρκεια της σημερινής διακυβέρνησης, αλλά και στις δύο προηγούμενες.

Συμπέρασμα 3

22. Οι Προτάσεις προς απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο, σχετικά με την πολιτογράφηση αλλοδαπού επενδυτή και επιχειρηματία, ταξινομούνται στην κατηγορία Γ. Δηλαδή, στην κατηγορία θεμάτων τα οποία δεν *«χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης».* Αυτό ισχύει καθ’ όλη τη διάρκεια της σημερινής διακυβέρνησης και στη διακυβέρνηση του αείμνηστου Προέδρου Δημήτρη Χριστόφια. Οι πολιτογραφήσεις επί Προεδρίας του αείμνηστου Τ. Παπαδοπούλου σημειώνουμε ότι ήταν απειροελάχιστες σε σύγκριση με τα υπόλοιπα χρόνια του προγράμματος.

Συμπέρασμα 4

23. Οι Προτάσεις προς απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο, σχετικά με την πολιτογράφηση αλλοδαπού επενδυτή και επιχειρηματία, συνήθως *«εγκρίνονται τυπικά»*, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις, ενδεχομένως να ζήτησε κάποιος Υπουργός διευκρινίσεις. Ή όταν υπήρχαν παρεκκλίσεις από τα οικονομικά κριτήρια, όποτε γινόταν κάποια ιδιαίτερη

συζήτηση, για να εξηγηθεί η σκοπιμότητα της παρέκκλισης από τα κριτήρια και η έγκριση της πολιτογράφησης.

Συμπέρασμα 5

24. Το Υπουργικό Συμβούλιο ως συλλογικό όργανο είχε την από του νόμου διακριτική εξουσία, αποκλειστικά το ίδιο, να αποφασίσει περί της έγκρισης ή μη αίτησης πολιτογράφησης αλλοδαπού επενδυτή και επιχειρηματία. Ωστόσο, μετέφερε ενσυνείδητα, πλήρως και ολοσχερώς, την ευθύνη για *επαρκή έρευνα* των πραγματικών δεδομένων κάθε περίπτωσης προς εξέταση αίτησης πολιτογράφησης, στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Υπουργείο Οικονομικών, των οποίων οι απόψεις εμπεριέχονται στην προς Απόφαση Πρόταση, ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου. Αυτό τεκμαίρεται από τα συμπεράσματα 2-4, πιο πάνω.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, όπως επεξηγείται πιο κάτω, εφοδιάζετο ή παρουσιαζόταν να εφοδιάζεται με μια πολύ μικρή περίληψη των απαραίτητων πληροφοριών που αφορούσαν την κάθε αίτηση.

Οι Εγκύκλιοι του Υπουργικού Συμβουλίου για τις Προτάσεις, Σημειώματα κτλ.

25. Ενόψει των πιο πάνω, ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση της δυνατότητας του Υπουργικού Συμβουλίου να εξετάσει, αν επιθυμούσε, την ορθότητα του περιεχομένου μιας Πρότασης για έγκριση πολιτογράφησης, πρέπει να αποδοθεί στην Εγκύκλιο με ημερομηνία 12 Μαρτίου, 2008. Υπογράφτηκε από τον τότε Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου. Σχετίζεται δε, με την κατάρτιση της Ημερήσιας Διάταξης των Συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και της έκτασης δομής και υποβολής, αντίστοιχα, Προτάσεων, Σημειωμάτων και Εκθέσεων από τα Υπουργεία προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

26. Η εν λόγω Εγκύκλιος με αριθμό 118, διαβιβάστηκε στην Ερευνητική Επιτροπή, ως συναπτόμενο Παράρτημα 1 της επιστολής του νυν Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, κου Θεοδόση Τσιόλα, ημερομηνίας 15.1.2020, η

οποία αναφέρεται πιο πάνω. Στη δεύτερη παράγραφο της Εγκυκλίου, καταγράφονται ρητές οδηγίες για τον τρόπο ετοιμασίας, την έκταση **(να μην υπερβαίνει τις 2 σελίδες),** κτλ των Προτάσεων, Σημειωμάτων και Εκθέσεων προς το Υπουργικό Συμβούλιο, όπως πιο κάτω:

«2. Όπως αναφέρεται και σε προηγούμενες εγκυκλίους μας, οι Προτάσεις, τα Σημειώματα και οι Εκθέσεις προς το Υπουργικό Συμβούλιο πρέπει να είναι σύντομες/α, η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις 2 σελίδες, να είναι σαφείς/η και να περιλαμβάνουν την ουσία του θέματος καθώς και συνοπτικά τις απόψεις των τυχόν εμπλεκομένων Υπουργείων. Στην τελευταία παράγραφο (διατακτικό μέρος της Πρότασης) πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνεται η εισήγηση του αρμόδιου Υπουργείου, πάνω στην οποία το Υπουργικό Συμβούλιο καλείται να αποφασίσει. Ειδικότερα, επιβάλλεται να προσεχθεί η διατύπωση της παραγράφου αυτής, με τρόπο ώστε να είναι σαφής και συγκεκριμένη, όπως θα επιθυμούσε το Υπουργείο να διατυπωθεί η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, έτσι που νομικά και διοικητικά να είναι καθ' όλα εντάξει.

Εάν για την παρουσίαση ενός θέματος στο Συμβούλιο απαιτείται εκτενέστερη ανάλυση και περισσότερα στοιχεία και λεπτομέρειες, τότε πρέπει να επισυνάπτονται τα οποιαδήποτε συμπληρωματικά στοιχεία ως παράρτημα ή παραρτήματα και απαραιτήτως συνοπτικό σημείωμα, στο οποίο να παρατίθενται τα κυριότερα σημεία, στα οποία πρέπει το Υπουργικό Συμβούλιο να επικεντρωθεί.»

27. Στις 30.1.2014, ο νυν Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου κ. Τσιόλας, έθεσε σε ισχύ μία νέα εγκύκλιο με τίτλο «Διαχείριση Προτάσεων, Σημειωμάτων και Εκθέσεων που υποβάλλονται στο Υπουργικό Συμβούλιο». Η νέα αυτή εγκύκλιος, δεν διαφοροποιεί καθ' οιονδήποτε ουσιαστικό τρόπο την ουσία της δομής και έκτασης η οποία καθορίζετο στην προηγούμενη εγκύκλιο, παρά το γεγονός ότι εισήγαγε συγκεκριμένες δύο νέες επιμέρους διαδικασίες για τη διαχείριση διαβαθμισμένων Προτάσεων, Σημειωμάτων και Εκθέσεων και διαδικασίες διαχείρισης μη διαβαθμισμένων Προτάσεων, Σημειωμάτων και

Εκθέσεων. Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της δομής και έκτασης των Προτάσεων, η εν λόγω εγκύκλιος διαλαμβάνει τα εξής:

«6. Επισημαίνεται, πέραν των πιο πάνω, ότι τα Υπουργεία θα πρέπει να έχουν υπόψη τους και να τηρούν τα ακόλουθα, σε σχέση με Προτάσεις, Σημειώματα και Εκθέσεις που υποβάλλονται στο Υπουργικό Συμβούλιο:

(α) Οι Προτάσεις, τα Σημειώματα και οι Εκθέσεις προς το Υπουργικό Συμβούλιο θα πρέπει:

(i) **Να είναι σύντομες/α,** δηλαδή η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις 2 σελίδες. Ωστόσο, εάν για παρουσίαση ενός θέματος στο Συμβούλιο απαιτείται εκτενέστερη ανάλυση ή/ και περισσότερα στοιχεία και λεπτομέρειες, τότε, τα οποιαδήποτε συμπληρωματικά στοιχεία, θα πρέπει να επισυνάπτονται σε παράρτημα/παραρτήματα και, απαραιτήτως, να συνοδεύονται από συνοπτικό σημείωμα, όπου θα παρατίθενται τα κυριότερα σημεία, στα οποία το Υπουργικό Συμβούλιο πρέπει να επικεντρωθεί.

(ii) Να είναι **σαφείς/ή** και να περιλαμβάνουν την ουσία του θέματος.

(iii) Να περιλαμβάνουν **συνοπτικά, τις απόψεις των, τυχόν, εμπλεκομένων Υπουργείων.**

(iv) ....

(β) Στο **διατακτικό μέρος της Πρότασης** (τελευταία παράγραφος), θα πρέπει, **απαραίτητα,** να περιλαμβάνεται **η εισήγηση του αρμόδιου Υπουργείου**, πάνω στην οποία το Υπουργικό Συμβούλιο καλείται να αποφασίσει. Ειδικότερα, επιβάλλεται **να προσεχθεί η διατύπωση της παραγράφου αυτής, με τρόπο σαφή και συγκεκριμένο, όπως θα επιθυμούσε το Υπουργείο να διατυπωθεί η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου από διοικητικής απόψεως, ταυτόχρονα όμως να είναι νομικά και διοικητικά καθ' όλα εντάξει.**

(γ) Στις περιπτώσεις εκείνες όπου γίνεται **επίκληση σχετικής νομοθεσίας,** είναι απαραίτητο όπως επισυνάπτεται, ως παράρτημα, φωτοαντίγραφο του σχετικού άρθρου ή άρθρων της νομοθεσίας, για πληρέστερη ενημέρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας και των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου».

Παρά τις σαφείς οδηγίες στην Εγκύκλιο προς τα Υπουργεία οι προτάσεις προς το Υπουργικό Συμβούλιο να είναι «***νομικά και διοικητικά καθ' όλα εντάξει***», το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο εξέδιδε αποφάσεις χωρίς την προηγούμενη λήψη νομικής γνωμάτευσης από τη Νομική Υπηρεσία, με αποτέλεσμα να λάβει αποφάσεις που νομικά έπασχαν, όπως για παράδειγμα την απόφαση ημερομηνίας 04.01.2011 να τροποποιήσει τα κριτήρια και να επιτρέψει την υποβολή αιτήσεων από συζύγους ή/και ενήλικα τέκνα των επενδυτών. Παρά τις τροποποιήσεις στα κριτήρια κατά καιρούς, το λάθος αυτό ουδέποτε διορθώθηκε και το πρόγραμμα συνεχίστηκε να εφαρμόζεται με την εντύπωση ότι το Υπουργικό Συμβούλιο μπορούσε να αποφασίζει για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση μελών της οικογένειας του επενδυτή.

Άλλη απόφαση που νομικά έπασχε ήταν η απόφαση στις 19.03.2014 να επιτραπεί η αίτηση για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση σε υψηλόβαθμα διευθυντικά στελέχη εταιρειών υπό προϋποθέσεις, ενώ ο εξουσιοδοτικός Νόμος αναφερόταν μόνο σε επιχειρηματίες και επενδυτές.
Με αφορμή τις διευκρινήσεις που ζητήθηκαν από τα όργανα της ΕΕ το 2015 και 2016, η Νομική Υπηρεσία ενημέρωσε (σε δύο περιπτώσεις) το Υπουργείο Εσωτερικών ότι η πολιτογράφηση μελών της οικογένειας των επενδυτών νομικά έπασχε, πλην όμως η Κυβέρνηση δεν προέβη σε καμιά ενέργεια προς θεραπεία του προβλήματος.

Κατά τη μαρτυρία του ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (Σελίδα 17 μαρτυρίας κου. Αναστασιάδη) ερωτήθηκε αν γνώριζε για τη θέση της Νομικής Υπηρεσίας αναφορικά με το Ενωσιακό Δίκαιο σε σχέση με το ΚΕΠ και ανέφερε ότι δεν γνωρίζει κάτι σχετικά. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ενημέρωσε ότι μετά την παρέμβαση του Επιτρόπου Δικαιοσύνης το 2020, ζητήθηκαν νομικές γνωματεύσεις από εξειδικευμένο ευρωπαϊκό οίκο ***«ως εκ τούτου η άποψη ενός νομικού, όπως εκφράστηκε ή άλλως πως, έχω την εντύπωση ότι θα ληφθεί και από τη γνωμάτευση εξειδικευμένων, διότι όντως πολλές φορές η άποψη κάποιου που δεν είναι εξειδικευμένος στο συγκεκριμένο δίκαιο, μπορεί να δημιουργεί, εξάλλου είναι καλά γνωστό κύριε Πρόεδρε,***

ότι οι νομικοί μεταξύ μας πολλές φορές, την ίδια διάταξη την ερμηνεύουμε κατ' άλλο τρόπο.»

Κατά την υποβολή της εν λόγω ερώτησης από το μέλος της Ερευνητικής Επιτροπής, δεν αναφέρθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ποιος λειτουργός της Νομικής Υπηρεσίας είχε προβεί στην εν λόγω γνωμάτευση, ούτε το επίπεδο της εξειδίκευσης του στο θέμα αυτό, αλλά ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αμέσως απάντησε ότι το θέμα θα απαντήσουν ειδικοί και περίπου πως ότι και να είπε ένας νομικός της Νομικής Υπηρεσίας, δεν μπορεί να αποτελεί θέσφατο.

Διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας κατά πόσον όντως κάποια μέλη της Κυβέρνησης δεν ήταν ενήμερα για την εν λόγω άποψη της Νομικής Υπηρεσίας. Στην αλληλογραφία που ανταλλάγηκε μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών και τη Νομικής Υπηρεσίας αναφέρεται ρητά, ότι παρά τη διαφωνία της Νομικής Υπηρεσίας, θα προωθούσαν την απάντηση του Υπουργείου, ***«λόγω της σημασίας του θέματος για την Κυβέρνηση»*** (το 2015) και ***«λόγω της προφανούς πολιτικοοικονομικής σημασίας του θέματος για την Κυβέρνηση»*** (το 2016). Οι θέσεις αυτές, δεν δείχνουν ότι το θέμα αποτέλεσε αντικείμενο εσωτερικής αλληλογραφίας μεταξύ λειτουργών μόνο, αλλά εκφράζονταν θέσεις ανώτερου επιπέδου. Θεωρούμε ότι είναι εξαιρετικά απίθανο να ληφθεί από οποιοδήποτε Υπουργείο τέτοιου είδους γνώμη από τη Νομική Υπηρεσία, και ο αρμόδιος λειτουργός να μην ενημερώσει άμεσα τον προϊστάμενο του για τη λήψη οδηγιών.

Οι Προτάσεις μετά την εφαρμογή των μηχανογραφημένων Συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου

28. Ο νυν Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, κος Θεοδόσης Τσιόλας, στην παράγραφο 5 της πιο πάνω επιστολής του προς την Ερευνητική Επιτροπή, επισημαίνει, σχετικά με τη διαχείριση των Προτάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, αναφορικά με λήψη απόφασης για πολιτογράφηση αλλοδαπών, τα εξής:

*«Με την εφαρμογή των μηχανογραφημένων Συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, από 9.4.2014 και ενόψει του γεγονότος ότι, το Υπουργείο Εσωτερικών, ως ο συντάκτης των πιο πάνω Προτάσεων, τις χαρακτήριζε ως **μη διαβαθμισμένα έγγραφα,** οι Προτάσεις αυτές τύγχαναν χειρισμού μέσω του συστήματος «η-Συνεργασία» (SharePoint)».*

29. Επιπροσθέτως δε, στην παράγραφο 7 της ίδιας επιστολής, διευκρινίζεται ότι: *«7. ... με την εφαρμογή των μηχανογραφημένων Συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και βάσει της σχετικής ακολουθούμενης διαδικασίας, ο Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου διαβίβαζε προς τα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου αντίγραφο όλων των **διαβαθμισμένων Προτάσεων** οι οποίες περιλαμβάνονταν στην εκάστοτε Συνεδρία **μόνο σε έντυπη μορφή.** Τα εν λόγω έγγραφα υπήρχαν στην κατοχή όλων των παρευρισκόμενων για τους σκοπούς έκαστης Συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου. Σε ό,τι ειδικότερα αφορά στα **μη διαβαθμισμένα έγγραφα,** συμπεριλαμβανομένων των Προτάσεων που αφορούσαν σε αιτήσεις για πολιτογράφηση αλλοδαπών, αυτά ήταν καταχωρημένα στο ηλεκτρονικό Σύστημα «η-Συνεργασία», το οποίο χρησιμοποιείται στις Συνεδριάσεις του Υπουργικού, σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία. **Οφείλω να υπογραμμίσω ιδιαίτερα ότι, τα εν λόγω μη διαβαθμισμένα θέματα καταχωρούνται, σε κάθε περίπτωση, από τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία και συνιστούν τα αυτούσια κείμενα τα οποία συζητούνται στις Συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Ως εκ τούτου, η Γραμματεία Υπουργικού Συμβουλίου δεν προβαίνει σε οποιεσδήποτε αλλαγές/ τροποποιήσεις/ προσθαφαιρέσεις επί των κειμένων ή/και των Παραρτημάτων των Προτάσεων τα οποία υποβάλλονται ηλεκτρονικά στο Σύστημα αλλά αυτούσια αξιοποιούνται για του σκοπούς της Συνεδρίασης και συνιστούν το συνολικό κείμενο/ περιεχόμενο κάθε θέματος που η αρμόδια Αρχή θέτει ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου προς συζήτηση και λήψη Απόφασης».***

30. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διευκρίνιση του νυν Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, σχετικά με τα Παραρτήματα των Προτάσεων προς το Υπουργικό Συμβούλιο, σε ό,τι αφορά στις πολιτογραφήσεις. Στην παράγραφο 8 της πιο πάνω επιστολής του, αναφέρει τα εξής:

«8. *Σε σχέση με τα πιο πάνω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, το σύνολο πληροφοριών/ εγγράφων τα οποία περιλαμβάνονταν στα Παραρτήματα της Πρότασης για το υπό αναφορά θέμα και δεν ανέβαιναν στο Σύστημα «η-Συνεργασία»(SharePoint) περιορίζονταν, κατά βάση, σε στοιχεία και πληροφορίες τα οποία* ***είχαν προηγουμένως αξιοποιηθεί/αξιολογηθεί από τις καθ' ύλην αρμόδιες Υπηρεσίες/ Υπουργεία για τους σκοπούς εξέτασης των αιτήσεων.*** *Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι στα Παραρτήματα περιλαμβανόταν αλληλογραφία του Υπουργείου Οικονομικών αναφορικά με το αίτημα του επενδυτή, σύνοψη των κριτηρίων του Σχεδίου που ήταν σε ισχύ ή/και απόσπασμα από τη σχετική Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με την οποία εγκρίθηκαν τα ισχύοντα κριτήρια, περιουσιακά και άλλα προσωπικά στοιχεία του επενδυτή, η επιστολή του Υπουργείου Εσωτερικών με την οποία ενημέρωνε τη Βουλή των Αντιπροσώπων για την πρόθεση του Υπουργού Εσωτερικών ότι πρόκειται να υποβάλει σχετική Πρόταση για πολιτογράφηση του αιτητή κ.α.* ***Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα των αξιολογήσεων των συγκεκριμένων στοιχείων των αιτήσεων καταγραφόταν στο κύριο μέρος της Πρότασης.*** *Συνεπώς, οποιαδήποτε, τυχόν, πληροφόρηση αναφορικά με τους παρόχους/Δικηγορικά Γραφεία με την οποία υπέβαλλαν τη σχετική αίτηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών ενός εκάστου των επενδυτών, ενδεχομένως, να περιλαμβανόταν στο Παράρτημα της Πρότασης, τα οποία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν κοινοποιούνταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και ως εκ τούτου οι εν λόγω αξιωματούχοι δεν είχαν γνώση για την συγκεκριμένη πληροφόρηση.»*

Παρατήρηση

31. Είναι αδιαμφισβήτητο από τα πιο πάνω ότι στα Παραρτήματα που συνόδευαν την Πρόταση του Υπουργείου Εσωτερικών, δεν περιλαμβάνονταν πολλά στοιχεία μεταξύ των οποίων και στοιχεία που σχετίζονταν με τους παρόχους,

επειδή οι σχετικές πληροφορίες είχαν αξιολογηθεί και το αποτέλεσμα των αξιολογήσεων των εν λόγω στοιχείων περιλαμβανόταν στο Κύριο Μέρος της Πρότασης. Επί του προκειμένου, ωστόσο, στην παράγραφο 8 της υπό συζήτηση επιστολής του νυν Γραμματέα του ΥΣ, αναφέρονται τα εξής:

«Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα των αξιολογήσεων των συγκεκριμένων στοιχείων των αιτήσεων καταγραφόταν στο κύριο μέρος της Πρότασης. *Συνεπώς, οποιαδήποτε, τυχόν, πληροφόρηση αναφορικά με τους παρόχους/Δικηγορικά Γραφεία με την οποία υπέβαλλαν τη σχετική αίτηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών ενός εκάστου των επενδυτών, ενδεχομένως, να περιλαμβανόταν στο Παράρτημα της Πρότασης, τα οποία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν κοινοποιούνταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και ως εκ τούτου οι εν λόγω αξιωματούχοι δεν είχαν γνώση για την συγκεκριμένη πληροφόρηση.»*

Συμπέρασμα 6

32. Οι πληροφορίες και τα δεδομένα με τα οποία εφοδιάζετο το Υπουργικό Συμβούλιο, δεν λαμβάνονταν ιδιαίτερα υπόψη για την απόφαση της Πρότασης πολιτογράφησης από το Υπουργικό Συμβούλιο, εξαιτίας των Συμπερασμάτων 1-4, πιο πάνω. Και τούτο, επειδή ήταν *«σύνηθες τυπικά να εγκρίνονται»* οι εν λόγω Προτάσεις.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας του Υπουργικού Συμβουλίου

33. Όπως εξήγησε ο πρώην Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, κος Μολέσκης ο οποίος εξετέλεσε τα εν λόγω καθήκοντα μέχρι και την πρώτη Συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου επί προεδρίας Νίκου Αναστασιάδη, τέτοιος Κώδικας Συμπεριφοράς εισήχθη για πρώτη φορά στην αρχή της εν λόγω Προεδρίας. Στην κατάθεσή του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, ανέφερε σχετικά τα εξής:

«Ο κώδικας ο οποίος είχαμε καταγράψει τότε, ήταν εκείνο που σίγουρα ήταν μια εγκύκλιος που στάληκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τη διαφύλαξη του απόρρητου και της φύλαξης του οργάνου του Υπουργικού Συμβουλίου, όσον αφορά τον κώδικα συμπεριφοράς σε περίπτωση που οποιοσδήποτε άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένος με οτιδήποτε θέμα είχε αποφασιστεί από το Υπουργικό Συμβούλιο, τότε εξαιρείτο από τη συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου. Προφανώς σε άλλες περιπτώσεις, Υπουργός που είχε κάποιο θέμα χαλάρωσης κτλ, τότε δεν μπορούσε να παραβρίσκεται για τη συζήτηση. Άρα υπήρξε ένας κώδικας συμπεριφοράς όσον αφορά αυτό το θέμα».

34. Ωστόσο, όπως εξήγησε ο νυν Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, πράγματι, ο εν ενεργεία Πρόεδρος της Δημοκρατίας εισήγαγε έναν κώδικα με τίτλο **«Χάρτα Δεοντολογίας των Μελών της Κυβέρνησης»**, το οποίον καλούντο να υπογράψουν όλα τα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Πράγματι, στην επιστολή του προς την Επιτροπή που αναφέρθηκε προηγουμένως, ο εν λόγω Γραμματέας του ΥΣ, μας διαβίβασε αντίγραφο της εν λόγω Χάρτας, η οποία προφανώς, αναμένετο να λειτουργήσει ως είδος Κώδικα Δεοντολογίας για τα Μέλη της Κυβερνήσεως.

Η Χάρτα Δεοντολογίας των Μελών της Κυβέρνησης

35. Το πλήρες κείμενο της εν λόγω Χάρτας, παρουσιάζεται πιο κάτω αυτούσιο:

«Η ορθή λειτουργία μιας δημοκρατίας βασίζεται στην ύπαρξη μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και της κυβέρνησης. Η εμπιστοσύνη αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με τη νομιμοποίηση που παρέχει η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος. Οικοδομείται ανάλογα με τις δράσεις της κυβέρνησης και την υποδειγματική συμπεριφορά των μελών της.

- ***Τα μέλη της κυβέρνησης δεσμεύονται να εγκύψουν στα προβλήματα των πολιτών, χωρίς διακρίσεις, στη βάση των αναγκών και των δικαιωμάτων τους. Υποχρέωση της κυβέρνησης είναι η διαφάνεια,***

ο απόλυτος σεβασμός στον πολίτη και η αξιοκρατική λειτουργία του κράτους.

- ***Τα μέλη της κυβέρνησης υπηρετούν το γενικό συμφέρον. Οφείλουν, όχι μόνο να ενεργούν με απόλυτη αμεροληψία αλλά να αποτρέπουν κάθε υποψία προσωπικού συμφέροντος. Γι' αυτό, κατά την ανάληψη και την ολοκλήρωση των καθηκόντων τους, συμπληρώνουν και υπογράφουν δήλωση συμφερόντων (περιουσιακά στοιχεία κ.α.) η οποία είναι δεσμευτική.***

- ***Τα μέλη της κυβέρνησης δεν αποδέχονται τυχόν προσκλήσεις για προσωπική φιλοξενία, η οποία προέρχεται από ξένη κυβέρνηση ή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, των οποίων η δραστηριότητα σχετίζεται με το υπουργείο τους. Για αποδοχή δώρων των οποίων η αξία υπερβαίνει τα 150 ευρώ ακολουθείται η νενομισμένη διαδικασία αποδοχής που θα θεσπισθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από σχετική εισήγηση του Γενικού Λογιστηρίου της Δημοκρατίας.***

- ***Απέχουν εντελώς από την όποια παρέμβαση που μπορεί να εκληφθεί ως εύνοια ή προνομιακή μεταχείριση προς οποιονδήποτε.***

- ***Τα μέλη της κυβέρνησης αφιερώνουν όλο τους το χρόνο στην άσκηση των υπουργικών τους καθηκόντων. Συνεπώς, οφείλουν να παραιτούνται από τις θέσεις που ενδεχομένως να κατέχουν σε οργανισμούς ακόμα και μη κερδοσκοπικούς.***

- ***Τα μέσα που τίθενται στη διάθεση των υπουργών προορίζονται αποκλειστικά για υποβοήθηση της εκτελεστικής της αποστολής τους.***

- ***Οι υπουργοί οφείλουν να διατηρούν συνεχή επαφή με το σύνολο των θεσμικών εταίρων του υπουργείου τους. Να λαμβάνουν υπόψη τις θέσεις τους σε ότι αφορά τη λήψη αποφάσεων, με βασικό γνώμονα την πλήρη και αυστηρή εφαρμογή του κυβερνητικού προγράμματος και των θεσμικών αλλαγών για τον εκσυγχρονισμό του κράτους, για τα οποία έχουμε δεσμευτεί έναντι του κυπριακού λαού.***

Οποιοσδήποτε εκ των αξιωματούχων παραβεί τη χάρτα δεοντολογίας οφείλει να υποβάλει αμέσως την παραίτησή του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας».

36. Είναι φανερό από απλή ανάγνωση του πιο πάνω κειμένου, ότι η εν λόγω Χάρτα περιέχει σημαντικές πρόνοιες διασφάλισης του αδιάφθορου των Μελών της Κυβερνήσεως και προωθεί αρχές χρηστής διοίκησης. Συμπεριλαμβάνει, μάλιστα, και πρόνοια σχετικά με τις προϋποθέσεις πάνω στις οποίες θα μπορούσε να στηριχτεί μια συμπεριφορά του Υπουργικού Συμβουλίου, συνάδουσα απολύτως προς τη φυσική δικαιοσύνη και τις αρχές της χρηστής διοίκησης. Αποσκοπεί επίσης να διασφαλίσει και τα εχέγγυα της αμερόληπτης κρίσης, αφού καλεί τα υπογράφοντα την Χάρτα Μέλη, να ενεργούν, όπως σημειώθηκε, με «απόλυτη αμεροληψία», αλλά συνάμα και να αποτρέπουν κάθε υποψία προσωπικού συμφέροντος. Προφανώς, με τον τρόπο αυτό, η Χάρτα επιτάσσει ότι τα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου θα πρέπει σε κάθε περίπτωση που το εξεταζόμενο ζήτημα άπτεται προσωπικού τους συμφέροντος, να προβαίνουν σε σχετική δήλωση και να διασφαλίζουν απόλυτη αμεροληψία με την αποχώρησή τους από την διαδικασία λήψης απόφασης για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Η Χάρτα αυτή βασίζεται στην κατανόηση και την εμπιστοσύνη των μερών της ότι θα τηρηθεί. Τα μέλη του Υπουργικού αυτοδεσμεύτηκαν υπογράφοντας την εν λόγω Χάρτα. Όπως περιγράφεται πιο κάτω, όποιες και αν ήταν οι προθέσεις των Μελών της Κυβέρνησης κατά την υπογραφή της εν λόγω Χάρτας (περιλαμβανομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας που δεν την υπέγραψε

αλλά δήλωσε στην ενώπιον μας κατάθεση του ότι «δεσμεύεται από αυτήν»), στην πραγματικότητα κανένας δεν έλεγχε και κανένας δεν ήταν σε θέση να ελέγξει την ορθή τήρηση της.

Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετο η Χάρτα Δεοντολογίας των Μελών της Κυβέρνησης

37. Εξετάζουμε συνοπτικά τον βαθμό στον οποίο τα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, κατά την περίοδο 2013 μέχρι σήμερα, εφάρμοζαν τις επιταγές της Χάρτας σε ό,τι αφορά στα θέματα φυσικής δικαιοσύνης, σε σχέση με τα εχέγγυα αμεροληψίας και αμερόληπτης κρίσης, σε ό,τι αφορά στις περιπτώσεις λήψης αποφάσεως για πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών ή επιχειρηματιών. Όπως σημειώθηκε στην παράγραφο 32 πιο πάνω, και σύμφωνα με τη μαρτυρία του νυν Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, «*οποιαδήποτε, τυχόν, πληροφόρηση αναφορικά με τους παρόχους/Δικηγορικά Γραφεία με την οποία υπέβαλλαν τη σχετική αίτηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών ενός εκάστου των επενδυτών, ενδεχομένως, να περιλαμβανόταν στο Παράρτημα της Πρότασης, τα οποία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν κοινοποιούνταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και ως εκ τούτου οι εν λόγω αξιωματούχοι δεν είχαν γνώση για την συγκεκριμένη πληροφόρηση*».

Η μαρτυρία του πρώην Υπουργού Οικονομικών

38. Προφανώς, εφόσον δεν είχαν οποιαδήποτε πληροφόρηση, σύμφωνα με την πιο πάνω μαρτυρία, δεν μπορεί να αναμένετο να αποχωρούσαν σε περιπτώσεις που το συζητηθέν θέμα επηρέαζε προσωπικά συμφέροντα, με την έννοια του άρθρου 42(2) πιο πάνω. Επί του προκειμένου, η Επιτροπή υπέβαλε στον τέως Υπουργό Οικονομικών, κατά τη διάρκεια της ενόρκου κατάθεσής του ενώπιόν της, σχετική ερώτηση, όπως πιο κάτω:
«Δεδομένου ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε δικηγορικό γραφείο πριν αναλάβει τα καθήκοντα του ως Πρόεδρος και δεδομένου ότι κάποιοι Υπουργοί είχαν πρώην δικηγορικά γραφεία πριν αναλάβουν τα υπουργεία, αλλά και κάποιοι άλλοι Υπουργοί είχαν συγγενικά δικηγορικά γραφεία, τα οποία

ασχολήθηκαν με αιτήσεις πολιτογραφήσεων κατ' εξαίρεση, τι είδους κώδικας δεοντολογίας ίσχυε, έτσι ώστε να αποφεύγεται η πιθανή σύγκρουση συμφερόντων;»

39. Ο τέως Υπουργός Οικονομικών απήντησε όπως πιο κάτω:

« Κύριε Πρόεδρε, έχετε πει "με δεδομένο". Αυτό είναι κάτι το οποίο είτε εσείς το γνωρίζετε, είτε η Επιτροπή σας θα το κρίνει. Δεν μπορώ να τοποθετηθώ έχοντας και εγώ ως δεδομένο αυτό που έχετε πει, ότι δηλαδή προέκυπταν για άλλα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ζητήματα ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφερόντων. Δεν μπορώ να τοποθετηθώ για άλλα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Μπορώ να σας πω ότι εκ μέρους μου, ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου, ποτέ με κανέναν τρόπο και σε καμιά περίπτωση δεν ηγέρθη ζήτημα ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφέροντος σχετικά με το θέμα που συζητούμε, τις αιτήσεις πολιτογραφήσεων επενδυτών. Εάν προέκυπτε τέτοιο ζήτημα, ασφαλώς η διαδικασία προβλέπει, η διαδικασία προβλέπει δήλωση της ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφέροντος και αποχή από τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων, κάτι που επαναλαμβάνω δεν χρειάστηκε ποτέ να κάνω προσωπικά ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου, αλλά δεν μπορώ να σχολιάσω ή να κρίνω εάν εκ μέρους άλλων μελών του Υπουργικού Συμβουλίου θα έπρεπε ενδεχομένως να εγερθεί τέτοιο ζήτημα».

40. Επί του ιδίου θέματος και για σκοπούς διευκρίνισης, η Επιτροπή υπέβαλε στον τέως Υπουργό την πιο κάτω ερώτηση:

«Ναι, αλλά εσείς κατά τη διάρκεια της θητείας σας ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου, είδατε οποιοδήποτε μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου άλλο ή τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, να δηλώνουν ότι "αυτές οι αιτήσεις αφορούν το πρώην δικηγορικό γραφείο μου" ή "συγγενικό δικηγορικό γραφείο μου και επομένως εξαιρούμαι από τη συζήτηση και τη λήψη απόφασης";

41. Ο τέως Υπουργός Οικονομικών, απήντησε ως ακολούθως:

«Κύριε Πρόεδρε, δεν θυμάμαι να έχει γίνει κάτι τέτοιο, δεν θέλω να το πω με απόλυτη βεβαιότητα, νομίζω θα το θυμούμουν, αλλά θέλω να είμαι προσεκτικός στην απάντηση μου. Εξ' όσων θυμάμαι όχι».

Από τα στοιχεία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, δεν προκύπτει θέμα σύγκρουσης συμφερόντων αναφορικά με τον τέως Υπουργό Οικονομικών κ. Χάρη Γεωργιάδη. Προκύπτει όμως θέμα ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφερόντων αναφορικά με τον τέως Υπουργό Συγκοινωνιών και Έργων κ. Μάριο Δημητριάδη διότι μεγάλος αριθμός αιτήσεων επενδυτών υποβλήθηκε μέσω του δικηγορικού γραφείου [redacted] οποίο είναι δικηγορικό γραφείο συνδεδεμένο με τον κ. Δημητριάδη μέσω συγγενών πρώτου και δεύτερου βαθμού και τον τέως Υπουργό Άμυνας κ. Σάββα Αγγελίδη μέσω του δικηγορικού γραφείου [redacted] στο οποίο εργάζεται συνδεδεμένο με αυτόν πρόσωπο. Οι πιο πάνω πρώην Υπουργοί, συμμετείχαν στις συνεδριάσεις των Υπουργικών Συμβουλίων όπου εγκρίθηκαν πολιτογραφήσεις επενδυτών που προωθούνταν από τα συνδεδεμένα με αυτούς δικηγορικά γραφεία και είχαν δικαίωμα ψήφου. Περαιτέρω, συμμετείχαν στις συζητήσεις που λάμβαναν χώρα για αλλαγή των κριτηρίων του προγράμματος. Οι πρώην Υπουργοί όφειλαν, όχι μόνο να ενεργούν με απόλυτη αμεροληψία αλλά και να φαίνονται ότι ενεργούν κατ' αυτόν τον τρόπο προσωπικού συμφέροντος. Η μη αναφορά, σε οποιαδήποτε συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου που συμμετείχαν ότι δικηγορικό γραφείο συνδεδεμένο με αυτούς προωθούσε αιτήσεις πολιτογραφήσεων, ερχόταν σε αντίθεση με τη Χάρτα που υπέγραψαν ότι θα τηρούσαν.

Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συμμετείχε στις συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου όπου το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε και αιτήσεις που προωθούσε το δικηγορικό γραφείο [redacted] (στο οποίο συγγενείς του, 1^{ου} βαθμού κατείχαν το 50%) ή άλλα πρόσωπα, τα οποία ήταν συνδεδεμένα με αυτόν, και συμμετείχαν στο πρόγραμμα μέσω της παροχής άλλων υπηρεσιών. Το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει δικαίωμα ψήφου, κατά την άποψη μας δεν απαλλάσσει τον Πρόεδρο της

Δημοκρατίας από την υποχρέωση και αυτός, να ενεργεί με απόλυτη αμεροληψία και να φαίνεται ότι ενεργεί κατ' αυτό τον τρόπο.

Οι απόψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας για τη Χάρτα Δεοντολογίας και το κατά πόσον το Συμβούλιο τηρούσε την απόλυτη αμεροληψία

42. Σε ό,τι αφορά στη Χάρτα Δεοντολογίας, δήλωσε ότι παρά το γεγονός ότι δεν υπέγραψε ο ίδιος την Χάρτα, θεωρεί ότι δεσμεύεται και ο ίδιος από τις επιταγές της. Σε ερώτηση της Επιτροπής για τη διαδικασία εφαρμογής της Χάρτας, η Επιτροπή υπέβαλε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την εξής ερώτηση:

«Απλά για να δούμε τη διαδικασία. Άρα σε σχέση με τις εξαιρέσεις, εάν εξαιρέθηκε κανένας από τους Υπουργούς σε σχέση με τις αιτήσεις, αντιλαμβάνομαι όχι ήταν η απάντηση, διότι δεν ήξεραν τους παρόχους;»

43. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας απάντησε στην ερώτηση αυτή, ως ακολούθως:
«Όχι μόνο τους παρόχους. Η έκθεση, η συνοπτική έκθεση του Υπουργείου Εσωτερικών συνιστούσε την έγκριση. Χωρίς μάλιστα το όνομα του παρόχου. Για να εξαιρείτο θα έπρεπε να γνωρίζει. Άστε που στο κείμενο της ημερήσιας διάταξη, αναγράφετο το πρώτο όνομα και το αρχικό του επιθέτου, χωρίς να αναφέρεται στη συνοπτική ο πάροχος ή ο κατασκευαστής στις πλείστες των περιπτώσεων. Συνεπώς, δεν υπήρχε περίπτωση να λάβει γνώση ο Υπουργός ή ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, έτσι ώστε να ζητήσει ξέρετε ή να δηλώσει ότι στην προκειμένη περίπτωση ξέρετε, έχω ενδιαφέρον ή απέχω εάν είναι Υπουργοί ή ο ίδιος να επισημάνω ότι ξέρετε, είναι αίτηση που προέρχεται από το πρώην και θέλω να γίνει ενδελεχής ή ενδελεχέστερος έλεγχος, για να είμαστε σίγουροι ότι δεν θα υπάρξει το οποιοδήποτε μεμπτό».
Από τα πιο πάνω στοιχεία φαίνεται ότι επίσημα, το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ενημερωνόταν για τον πάροχο της αίτησης, αλλά ενδεχομένως να ενημερωνόταν για την εταιρεία ανάπτυξης γης που σχετιζόταν με την πολιτογράφηση, μέσω των Παραρτημάτων που επισυνάπτονταν στην Πρόταση, τα οποία όμως, όπως αναφέρεται πιο πάνω, δεν προωθούνται στα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Αξιολόγηση του βαθμού εφαρμογής της Χάρτας

44. Προφανείς αντικειμενικοί περιορισμοί προερχόμενοι από τις ίδιες τις Εγκυκλίους του Υπουργικού Συμβουλίου που ίσχυαν από το 2006 και μετά, σε ό,τι αφορά στον τρόπο διαμόρφωσης των Προτάσεων και των Παραρτημάτων σε αυτές, αλλά και στη διαχείρισή τους, εμπόδιζαν την ουσιαστική εφαρμογή της Χάρτας, σχετικά με τα ζητήματα της αμερόληπτης κρίσης, με την έννοια του γεγονότος ότι επειδή σε κάθε περίπτωση εξέτασης των Προτάσεων για πολιτογράφηση αλλοδαπού επενδυτή ή επιχειρηματία, τα ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου στοιχεία, δεν ανέφεραν ούτε το πλήρες ονοματεπώνυμο του αιτητή ούτε και τον πάροχο. Υπενθυμίζουμε το συναφές περιεχόμενο στην πιο πάνω αναφερόμενη επιστολή του Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου προς την Ερευνητική Επιτροπή, στην οποία επισημάνθηκε ότι: «*…τυχόν, πληροφόρηση αναφορικά με τους παρόχους/Δικηγορικά Γραφεία με την οποία υπέβαλλαν τη σχετική αίτηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών ενός εκάστου των επενδυτών, ενδεχομένως, να περιλαμβανόταν στο Παράρτημα της Πρότασης, τα οποία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν κοινοποιούνταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και ως εκ τούτου οι εν λόγω αξιωματούχοι δεν είχαν γνώση για την συγκεκριμένη πληροφόρηση.»*

45. Με τη δικαιολογία λοιπόν, ότι δεν λάμβαναν σχετική πληροφόρηση, τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ουδέποτε εφάρμοσαν τη Χάρτα και γεγονός παραμένει το ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν εφάρμοζε την αρχή της αμερόληπτης κρίσης, η οποία προβλέπετο, τόσο από τη Χάρτα Δεοντολογίας του Υπουργικού Συμβουλίου.

46. Το ζήτημα της υποκειμενικής και αντικειμενικής αμεροληψίας, σχετίζεται με τη νομιμότητα των ίδιων των Αποφάσεων που επηρεάζονται από το εν λόγω γεγονός, ανεξάρτητα από το κατά πόσο επί της ουσίας οι ληφθείσες Αποφάσεις ήταν αμερόληπτες ή όχι. Σύμφωνα με τη νομολογία και τη βιβλιογραφία, η παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας «οδηγεί σε ακύρωση της σχετικής απόφασης, χωρίς να είναι ανάγκη να αποδειχθεί ότι η απόφαση που λήφθηκε υπήρξε, πράγματι, μεροληπτική. Το κριτήριο είναι αντικειμενικό και όχι

υποκειμενικό[14]». Βεβαίως, για να κηρυχθεί άκυρη η Απόφαση, θα πρέπει πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον να προσβάλει τις εν λόγω Αποφάσεις, ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου.

[14] Χαραλάμπους Χρ. Ν. , «Εγχειρίδιο Κυπριακού Διοικητικού Δικαίου», Λευκωσία, 2016 σελ. 278-279.

ΚΕΦ. 9 ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Εισαγωγή

Ο ρόλος της Βουλής των Αντιπροσώπων σε σχέση με τις πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, είναι από την μία αποτέλεσμα του Συνταγματικού της ρόλου, όπως καθορίζεται από το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως Νομοθέτη και των συναφών Κανονισμών της Βουλής. Από την άλλη δε, και του εξουσιοδοτικού νόμου επί τη βάσει του οποίου πραγματοποιήθηκαν οι εκάστοτε πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, μέσα από ρητές πρόνοιές του, οι οποίες καθορίζουν και τον εν λόγω ρόλο.

Μεθοδολογία

2. Στο παρόν Κεφάλαιο 9 της Ενδιάμεσης Έκθεσης, εξετάζουμε συνοπτικά τον ρόλο της Βουλής στη βάση του πάνω θεσμικού πλαισίου, προκειμένου στη συνέχεια να εξετάζουμε το βαθμό στον οποίο ο σημαντικότατος αυτός θεσμός της Δημοκρατίας επιτέλεσε τον θεσμικό του ρόλο με τη δέουσα επιμέλεια και αποτελεσματικότητα, σε σχέση με την διαδικασία πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών που ακολουθούσε η εκτελεστική εξουσία.

9.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΙΚΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ο εξουσιοδοτικός Νόμος

3. Από το 2007, το έτος έναρξης δηλαδή του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος μέσα από το οποίο προωθούνταν οι πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, μέχρι και το τέλος του Προγράμματος, ο εξουσιοδοτικός Νόμος, δηλαδή ο περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμος του 2002, ως εκάστοτε τροποποιείται ή και αντικαθίσταται, προνοούσε σαφέστατο ρόλο για τη Βουλή σε σχέση με τις εν λόγω πολιτογραφήσεις.

Όπως έχουμε εξηγήσει στην παράγραφο (10) του κεφ. 2, την περίοδο 2007 μέχρι την 30η Απριλίου 2013, οι πολιτογραφήσεις λάμβαναν νομικό έρεισμα στη βάση του άρθρου 2 (στ) του Τρίτου Πίνακα του εξουσιοδοτικού Νόμου, η οποία προέβλεπε τα εξής:

«…***να επιτρέψει όπως, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πολιτογραφηθεί αλλοδαπός, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντα Πίνακα, νοουμένου ότι θα ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.»***

4. Μετά την τροποποίηση του 2013 (Ο περί Αρχείου Πληθυσμού (Τροποποιητικός) Νόμος του 2013 (Ν. 36(Ι)/2013), ο εξουσιοδοτικός Νόμος που ρύθμιζε τη σχέση της Βουλής με το συγκεκριμένο Πρόγραμμα, προνοούσε τα εξής:

«111Α(3) Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια (1) και (2) απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων.»

5. Τα εδάφια 1 και 2 του Άρθρου 111Α, του πιο πάνω Νόμου, καθόριζαν προϋποθέσεις για πολιτογραφήσεις, τόσο τιμητικές όσο και πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, και σε κάθε τέτοια περίπτωση η εκτελεστική εξουσία οφείλει να ενημερώνει εκ των προτέρων τη Βουλή των Αντιπροσώπων, επειδή όπως προνοείται πιο πάνω «απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων».

Η εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής

6. Ο εξουσιοδοτικός Νόμος προνοεί απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας με δυο μορφές πολιτογραφήσεων . Η μία μορφή

πολιτογράφησης είναι εκείνη που πραγματοποιείται δυνάμει του άρθρου 111 του Νόμου, η οποία αποδίδεται από τον Υπουργό Εσωτερικών σε «***οποιοδήποτε αλλοδαπό ενήλικα και με πλήρη ικανότητα, ο οποίος ικανοποιεί τον Υπουργό ότι κατέχει τα προσόντα για πολιτογράφηση σύμφωνα με τις διατάξεις του Τρίτου Πίνακα***». Οι διατάξεις του Τρίτου Πίνακα, τις οποίες πρέπει να ικανοποιήσει ο πολιτογραφούμενος αλλοδαπός, στα πλαίσια του άρθρου 111 είναι οι εξής:

«(α) Διαμονή στη Δημοκρατία για όλο το χρονικό διάστημα των αμέσως προηγούμενων 12 μηνών από την ημερομηνία της αίτησης, και

(β) κατά τη διάρκεια των αμέσως προηγούμενων από το πιο πάνω αναφερόμενο δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα επτά ετών, είτε διέμενε στη Δημοκρατία, είτε διετέλεσε στη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας, είτε μερικώς το ένα και μερικώς το άλλο, για χρονικά διαστήματα που αθροισμένα να μην είναι λιγότερα των τεσσάρων ετών: Νοείται ότι οι φοιτητές, επισκέπτες και αυτοεργοδοτούμενοι, καθώς και οι αθλητές, προπονητές, τεχνικοί αθλημάτων, οικιακοί βοηθοί, νοσοκόμοι και οι εργαζόμενοι σε Κύπριους ή ξένους εργοδότες ή σε υπεράκτιες εταιρείες, που διαμένουν στη Δημοκρατία αποκλειστικά με σκοπό την εργασία, όπως επίσης και οι σύζυγοι, τα τέκνα ή άλλα εξαρτώμενά τους πρόσωπα, πρέπει, κατά τη διάρκεια των αμέσως προηγούμενων τουλάχιστον επτά ετών να συγκεντρώνουν συνολική διαμονή στη Δημοκρατία τουλάχιστον επτά ετών, από την οποία το ένα έτος αμέσως πριν την ημερομηνία υποβολής της αίτησής τους η διαμονή του να είναι συνεχής,

(γ) είναι καλού χαρακτήρα, και

(δ) έχει πρόθεση σε περίπτωση χορήγησης σ' αυτόν πιστοποιητικού—

(i) να διαμένει στη Δημοκρατία,

(ii) να εισέλθει ή να εξακολουθήσει να διατελεί στη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας ή υπηρεσία σε διεθνή οργανισμό του οποίου η Δημοκρατία είναι μέλος ή υπηρεσία σε οποιοδήποτε σύνδεσμο, εταιρεία ή σώμα που ιδρύθηκε στη Δημοκρατία.»

7. Απλή ανάγνωση του Άρθρου 111 του Νόμου, επί τη βάσει του οποίου πραγματοποιείται η χωρίς εξαιρέσεις πολιτογράφηση, δεν προνοεί οποιαδήποτε μορφή ενημέρωσης εκ των προτέρων ή εκ των υστέρων, της Βουλή των Αντιπροσώπων. Η ενημέρωση της Βουλής απαιτείται όμως και μάλιστα εκ των προτέρων, πριν δηλαδή το Υπουργικό Συμβούλιο αποφασίσει την πολιτογράφηση αλλοδαπού στις περιπτώσεις όπου η εν λόγω πολιτογράφηση γίνεται κατ΄ εξαίρεση των προϋποθέσεων (α), (β) και (δ), της παραγράφου (1) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου. Προφανέστατα, η εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής έχει σχέση με το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες πολιτογραφήσεις ***πραγματοποιούνται κατ' εξαίρεση προϋποθέσεων*** που καθορίζει ο Νόμος. Και μάλιστα, η εν λόγω ενημέρωση ***«απαιτείται»*** από τον Νόμο να γίνεται. Εν προκειμένω το «απαιτείται» επενεργεί διττώς, τόσο επί της εκτελεστικής εξουσίας όσο και επί της ίδιας της Βουλής, άνευ βλάβης της αρχής της διάκρισης των εξουσιών. Πιο συγκεκριμένα, η απαίτηση επί της εκτελεστικής εξουσίας εγκαθιδρύει την κατά Νόμο υποχρέωσή της να πληροφορεί εκ των προτέρων την Βουλή για επικείμενη κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, δηλαδή για την πρόθεσή της να εξετάσει Πρόταση από τον αρμόδιο Υπουργό για πολιτογράφηση συγκεκριμένου αλλοδαπού. Απαιτείται δε, με την πληροφόρηση αυτή, η Βουλή να ενημερώνεται περί των εν λόγω πολιτογραφήσεων στη βάση της παρασχεθείσας πληροφόρησης. Επομένως, η Βουλή υποχρεούται να γνωρίζει και να κατανοεί την επικείμενη πολιτογράφηση. Ασκώντας δε, τη δυνατότητα που της παρέχει το Σύνταγμα για Κοινοβουλευτικό Έλεγχο, η Βουλή δύναται να εγείρει οποιοδήποτε ερώτημα προς την εκτελεστική εξουσία κρίνει σκόπιμο, προκειμένου να ασκήσει τον Κοινοβουλευτικό της Έλεγχο.

Η εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής: Η τοποθέτηση της Επιτροπής

8. Επομένως, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο Νομοθέτης προνόησε δυνατότητα στη Βουλή να εγείρει σε κάθε περίπτωση πολιτογράφησης, και μάλιστα πριν από την πραγματοποίησή της, οποιοδήποτε ερώτημα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου προς την Εκτελεστική εξουσία. Σε κάθε περίπτωση τέτοιας ενημέρωσης, έχουμε παρατηρήσει από τη μελέτη των φακέλων όλων των περιπτώσεων που εξετάσαμε, ότι η εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής διελάμβανε την αποστολή στη Βουλή τόσο της πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο όσο και προγενέστερης απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία καθόριζε τα κριτήρια πολιτογράφησης. Στις πλείστες των περιπτώσεων, ειδικά για την περίοδο μεταξύ των ετών 2007 και 2013, η Βουλή ενημερωνόταν για την πρώτη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για εγκαθίδρυση του προγράμματος ημερομηνίας 11/7/2007, οι οποίες περιλάμβαναν αναφορά όπως πιο κάτω:

> ***«51. Τα πιο πάνω κριτήρια/όροι θα ισχύουν μέχρι την οριστική διαμόρφωση σχετικού τροποποιητικού ή σχεδίου κανονισμών, στο οποίο και θα περιληφθούν.»***

9. Θεωρούμε τις πιο πάνω διαπιστώσεις ως ιδιαίτερα σημαντικές για την κατανόηση του ρόλου της Βουλής στην εξέλιξη της κυβερνητικής πολιτικής, σχετικά με τις πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Οι εν λόγω διαπιστώσεις θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για την περαιτέρω αξιολόγηση του ρόλου αυτού. Λαμβάνουμε πολύ σοβαρά υπόψιν μας το γεγονός ότι σε πλείστες περιπτώσεις εκ των προτέρων ενημέρωσης της Βουλής, τα έγγραφα τα οποία διαβιβάζονταν στη Βουλή περιελάμβαναν και αντίγραφα των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, στη βάση των οποίων διαμορφώνετο η πολιτική της Κυβέρνησης για τις συγκεκριμένες πολιτογραφήσεις.

Ο πολιτειακός ρόλος της Βουλής σύμφωνα με το Σύνταγμα

10. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η Βουλή των Αντιπροσώπων είναι το κατεξοχήν νομοθετικό όργανο της Δημοκρατίας. Το άρθρο 61 του Συντάγματος αναφέρει:

«Η νομοθετική εξουσία της Δημοκρατίας ασκείται υπό της Βουλής των Αντιπροσώπων εν παντί θέματι, εξαιρέσει των θεμάτων εκείνων, άτινα ρητώς υπάγονται κατά το Σύνταγμα εις τας Κοινοτικάς Συνελεύσεις»

Το νομοθετικό έργο της Βουλής

11. Η Βουλή, ασκώντας τη νομοθετική της αρμοδιότητα, εκτός από το ότι θεσπίζει κανόνες δικαίου επί των οποίων θεμελιώνεται το Κράτος Δικαίου και διά του οποίου λειτουργεί, ταυτόχρονα μπορεί να επιτελέσει (και επιτελεί) σημαντικό κοινοβουλευτικό έλεγχο. Είτε ψηφίζοντας ή τροποποιώντας και απορρίπτοντας νομοσχέδια προερχόμενα από την Εκτελεστική Εξουσία, είτε ψηφίζοντας Προτάσεις Νόμου προερχόμενες από την ίδια τη Βουλή.

12. Η νομοθετική της λειτουργία συνίσταται στη θέσπιση, τροποποίηση ή κατάργηση κανόνων δικαίου. Σε ό,τι αφορά στη θέσπιση νόμων, η λειτουργία αυτή περιορίζεται από το άρθρο 80 του Συντάγματος, το οποίο αναφέρει:

«Το δικαίωμα της υποβολής προτάσεων νόμων ανήκει εις τους βουλευτάς και νομοσχεδίων εις τους υπουργούς. Ουδεμία πρότασις νόμου συνεπαγομένη αύξησιν των υπό του προϋπολογισμού προβλεπομένων εξόδων δύναται να υποβληθή υπό βουλευτού»

13. Το άρθρο 73 του Συντάγματος καθορίζει τη διεργασία η οποία απαιτείται να λαμβάνει χώρα, προκειμένου να αχθούν ενώπιον της Ολομέλειας της Βουλής νομοσχέδια και κάθε πρόταση Νόμου που εισάγεται στην Βουλή των Αντιπροσώπων. Συγκεκριμένα, το εν λόγω άρθρο αναφέρει τα εξής:

«***73. …***

Παν νομοσχέδιον και πάσα πρότασις νόμου εισαγομένη εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων παραπέμπεται το πρώτον προς συζήτησιν ενώπιον της αρμοδίας κοινοβουλευτικής επιτροπής. Ουδέν νομοσχέδιον και ουδεμία πρότασις νόμου εξαιρέσει των χαρακτηριζομένων ως επειγούσης φύσεως συζητείται υπό επιτροπής τινος προ της παρελεύσεως τεσσαράκοντα οκτώ ωρών από της διανομής αυτής εις τους αποτελούντας την επιτροπήν ταύτην βουελυτάς. Εξαιρέσει των χαρακτηριζομένων ως επειγούσης φύσεως, ουδέν νομοσχέδιον και ουδεμία πρότασις νόμου διελθούσα το στάδιον της επιτροπής συζητείται υπό της Βουλής των Αντιπροσώπων προ της παρελεύσεως τεσσαράκοντα οκτώ ωρών, αφ' ής διενεμήθη εις τους βουλευτάς ομού μετά της εκθέσεως της κοινοβουλευτικής επιτροπής.

…»

14. Επιπροσθέτως το ίδιο άρθρο ρυθμίζει και τα περί των πρακτικών των συζητήσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων και των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών. Αναφέρει, δε, τα εξής:

«73. …

Τα πρακτικά των συζητήσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων περιλαμβάνουσιν εξ ολοκλήρου τα καθ' εκάστην συνεδρίασιν γενόμενα. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων των κοινοβουλευτικών επιτροπών τηρούνται συνοπτικώς. Οσάκις υποβληθεί αντίρρησις κατά των πρακτικών συνεδριάσεως της Βουλής των Αντιπροσώπων, είτε προφορικώς υπό βουλευτού κατά την αμέσως επομένην συνεδρίασιν είτε γραπτώς αποστελλομένη προς τον Πρόεδρον της σχετικής συνεδριάσεως, η Βουλή των Αντιπροσώπων δύναται να αποφασίσει την ανάλογον διόρθωσιν των πρακτικών.

…»

15. Το άρθρο 73 καθορίζει επίσης τη διαδικασία σύστασης των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, η οποία καταρτίζεται από την επιτροπή επιλογής, κατά τα καθοριζόμενα στο ίδιο άρθρο του Συντάγματος. Και πάλιν σύμφωνα με το άρθρο 73, «***Η επιτροπή επιλογής καταρτίζει τας μονίμους κοινοβουλευτικάς επιτροπάς ως και οιασδήποτε άλλας προσωρινάς, συνιστωμένας δι' ωρισμένον σκοπόν ή ειδικάς κοινοβουλευτικάς επιτροπάς και διορίζει βουλευτάς ως μέλη των επιτροπών τούτων. Κατά τον καταρτισμόν και διορισμόν δέον να λαμβάνονται υπ' όψει αι προτάσεις αι υποβαλλόμεναι υπό της ελληνικής κοινοτικής ομάδος και τους τουρκικής κοινοτικής ομάδος ή υπό των πολιτικών κομματικών ομάδων εν τη Βουλή των Αντιπροσώπων.»***

Νομοσχέδια και Προτάσεις Νόμου ενώπιον της Βουλής

16. Τα της υποβολής νομοσχεδίων και προτάσεων Νόμου στη Βουλή ρυθμίζονται από το άρθρο 49 του Κανονισμού της Βουλής, όπως πιο κάτω:

> ***«Αιτιολογική έκθεση και άλλα στοιχεία συνοδεύοντας τα υποβαλλόμενα προς κατάθεση σχέδια νόμου.»***

17. Οι λεπτομέρειες για τα στάδια συζήτησης των νομοσχεδίων και προτάσεων Νόμου από τις επιτροπές, καθορίζονται από το άρθρο 40Α του Κανονισμού. Το εδάφιο 1 του ίδιου άρθρου, αναφέρει τα εξής:

> «***Κάθε Επιτροπή προχωρεί στη συζήτηση των παραπεφθέντων ενώπιόν της νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμου κατά τα προβλεπόμενα στον παρόντα Κανονισμό και συντάσσει Έκθεση με την οποία υποβάλλει το οικείο σχέδιο νόμου στην Ολομέλεια του Σώματος προς ψήφιση η οποία κυκλοφορεί σε όλους τους Βουλευτές***.»

18. Σε ό,τι αφορά στις προτάσεις νόμου, το άρθρο 50(1) καθορίζει όπως πιο κάτω:

«***50.-(1) Βουλευτής προτιθέμενος όπως υποβάλει πρόταση νόμου για κατάθεση στη Βουλή δέον να παραδίδει στον Πρόεδρο της Βουλής τουλάχιστον είκοσι τέσσερις (24) ώρες προ της ενάρξεως της συνεδρίας καθ' ήν επιθυμεί την κατάθεση της τοιαύτης προτάσεως νόμου αντίγραφο αυτής, όπως και της συνοδεύουσας αυτήν αιτιολογικής εκθέσεως απαραιτήτως υπογεγραμμένης από τον/τους εισηγητές της: Νοείται ότι, ουδεμία πρόταση νόμου γίνεται δεκτή προς κατάθεση στη Βουλή εάν δεν φέρει την υπογραφή του/των εισηγητών της και εφόσον αποτελεί απλή πρόταση που δεν έχει προσλάβει τη δέουσα νομοτεχνική μορφή.»***

19. Σε ό,τι αφορά στην υποβολή νομοσχεδίων από την Εκτελεστική Εξουσία, στη Βουλή, τα ζητήματα αυτά ρυθμίζονται από το άρθρο 51 του Κανονισμού. Καθορίζει τις βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται, προκειμένου να είναι νόμιμη η κατάθεση των νομοσχεδίων και να επιτρέπεται η παραπομπή τους στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή για παραπέρα χειρισμούς, σύμφωνα με τον κανονισμό της Βουλής. Ορίζει τα κάτωθι:

«51.-(1) Τηρουμένων των προνοιών του Κανονισμού 11, υποβαλλόμενα από υπουργούς νομοσχέδια και υποβαλλόμενες από Βουλευτές προτάσεις νόμου, κατατίθενται στη Βουλή σε συνεδρίαση της Ολομέλειας του Σώματος, ανακοινώνονται από τον Πρόεδρο της Βουλής και παραπέμπονται στις καθ' ύλην αρμόδιες Επιτροπές, ακολούθως δε διανέμονται σε όλους τους Βουλευτές και δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας το αργότερο εντός επτά (7) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία της κατάθεσής τους στη Βουλή:

Νοείται ότι, εντός του ιδίου χρονικού διαστήματος, όλα τα κατατεθέντα σχέδια νόμου αναρτώνται στην επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής για τις παρατηρήσεις και τα σχόλια των πολιτών εντός επί τούτω τασσομένης προθεσμίας:

Νοείται περαιτέρω ότι, δημοσίευση σύμφωνα με τα πιο πάνω, χωρεί απαρεγκλίτως και για νομοσχέδια ή προτάσεις νόμου που έχουν ήδη κατατεθεί και ψηφισθεί με τη διαδικασία του επείγοντος κατά τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις του άρθρου 73.5 του Συντάγματος και των προνοιών του Κανονισμού 51Α ή που εξετάζονται κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κανονισμού 40Α(3).»

20. Επιπρόσθετα, οι απαραίτητες προϋποθέσεις υποβολής νομοσχεδίων και Προτάσεων Νόμου, ρυθμίζονται λεπτομερώς από το άρθρο 49(1). Οι προϋποθέσεις αυτές καθαρίζουν και τη νομιμότητα της εξέτασης νομοσχεδίων και προτάσεων από τις αρμόδιες κοινοβουλευτικές επιτροπές και είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών σε σχέση με τη διαχείριση κατατεθέντων ενώπιόν τους νομοσχεδίων και/ή προτάσεων. Ορίζει δε, τα εξής:

«49.-(1) Κάθε νομοσχέδιο και κάθε πρόταση νόμου που υποβάλλεται αρμοδίως προς κατάθεση στη Βουλή δέον απαραιτήτως να συνοδεύεται από επεξηγηματική έκθεση αναφορικά με τα αίτια και τους λόγους της σκοπούμενης νομοθετικής ρύθμισης, αναφερομένης ως «αιτιολογική έκθεση», δεόντως υπογεγραμμένης όσον αφορά νομοσχέδιο από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ενώ όσον αφορά πρόταση νόμου από τον ή τους Βουλευτές που υποβάλλουν αυτή.»

Κοινοβουλευτικός Έλεγχος

21. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, εκτός από το νομοθετικό της ρόλο η Βουλή ασκεί Κοινοβουλευτικό Έλεγχο, όχι μόνο μέσα από τις δυνατότητες που της προσφέρει η νομοθετική της λειτουργία, αλλά και μέσα από τους μηχανισμούς που καθορίζονται στους Κανονισμούς της, προκειμένου να προβαίνει σε έλεγχο της Κυβέρνησης και των μελών της. Ο έλεγχος αυτός διακρίνεται σε δυο μορφές, όπως πιο κάτω.

(α) **Έμμεσος έλεγχος:** Αυτή η μορφή ελέγχου ασκείται μέσα από το δικαίωμα που διαθέτει το Κοινοβούλιο να τροποποιεί ή να απορρίπτει εξ ολοκλήρου τα Νομοσχέδια που προτείνονται από την εκτελεστική εξουσία, συμπεριλαμβανομένου και του Κρατικού Προϋπολογισμού, γεγονός που συνιστά ενδεχόμενα και την σημαντικότερη διαδικασία Κοινοβουλευτικού ελέγχου. Συνάμα η εκτελεστική εξουσία ελέγχεται από την Βουλή εμμέσως και μέσα από την κατάθεση στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ελέγχου, προς εξέταση της ετήσιας έκθεσης του Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας. Με τον ίδιο τρόπο ελέγχεται η εκτελεστική εξουσία και από την κατάθεση της ετήσιας έκθεσης του Επιτρόπου Διοικήσεως, η οποία υποβάλλεται για έγκριση από το τη Βουλή.

(β) Άμεσος έλεγχος: Αυτή η μορφή ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας ασκείται με την υποβολή ερωτήσεων προς τα αρμόδια Υπουργεία και με την εγγραφή θεμάτων για συζήτηση στην Ολομέλεια. Συγκεκριμένα, ο Κανονισμός της Βουλής προνοεί τα εξής:

«73. Ερώτησις υποβαλλομένη δυνάμει του ως άνω κανονισμού αποσκοπεί εις το να πληροφορηθή η Βουλή περί περιστατικού, ειδήσεως ή γεγονότος ή εάν τοιαύτη είδησις, περιστατικόν ή γεγονός έχεται αληθείας ή την πρόθεσιν ή τα μελετώμενα μέτρα υπό της Κυβερνήσεως επί συγκεκριμένου θέματος γενικού ενδιαφέροντος ή την έρευναν των αιτίων ή του σκοπού Κυβερνητικής τινος πράξεως ή παραλείψεως.

74. Αι υποβαλλόμεναι υπό Βουλευτών ερωτήσεις δέον να είναι σύντομοι και να μη περιέχωσι προσβλητικάς εκφράσεις.

75. Αι απαντήσεις επί υποβληθεισών ερωτήσεων αναγινώσκονται κατά την αμέσως επομένην από της λήψεώς των συνεδρίασιν της Βουλής υπό του Γραμματέως της Βουλής. Αντίγραφον της απαντήσεως ομού μετά της ερωτήσεως διανέμεται εις άπαντας τους Βουλευτάς προ της ενάρξεως της συνεδρίας της Βουλής.

76. Εάν εντός τριάκοντα ημερών από της διαβιβάσεως προς τους αρμοδίους της ερωτήσεως δεν ελήφθη οιαδήποτε απάντησις ή, εάν μετά την ανάγνωσιν ληφθείσης και κυκλοφορησάσης ως ανωτέρω εν τω κανονισμώ 75 των παρόντων κανονισμών αναφέρεται απαντήσεως ο υποβαλών την ερώτησιν Βουλευτής δεν ήθελε θεωρήσει την εις ταύτην απάντησιν ως ικανοποιητικήν, τότε ο εν λόγω Βουλευτής δύναται κατά την αυτήν συνεδρίαν ή καθ΄ οιανδήποτε των τριών επομένων συνεδριών να ζητήσει την εγγραφήν **του θέματος προς συζήτησιν και το θέμα εγγράφεται.»**

Άμεσος έλεγχος ασκείται επίσης μέσα από τη συζήτηση θεμάτων ειδικού ή γενικού ενδιαφέροντος που εγγράφονται από τους βουλευτές και αναφέρονται σε θέματα που καλύπτουν όλο το φάσμα της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής του τόπου.

22. Επισημαίνεται ότι, το άρθρο 41Α του ίδιου Κανονισμού ρυθμίζει τα της εξέτασης θεμάτων *«από Επιτροπή με τη διαδικασία του αυτεπαγγέλτου.»* Το εδάφιο 1 του ίδιου άρθρου, αναφέρει τα εξής:

«Κάθε Επιτροπή εκτός από τα παραπεμπόμενα ενώπιόν της από την Ολομέλεια του Σώματος θέματα, δύναται να εξετάζει και οποιαδήποτε άλλα θέματα αρμοδιότητάς της με τη διαδικασία του αυτεπαγγέλτου, εφόσον κρίνει τούτο σκόπιμο και/ή αναγκαίο λόγω της σημασίας ή του επικαίρου του προτεινόμενου προς συζήτηση θέματος.»

23. Είναι φανερό από τα πιο πάνω ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε σχέση με την ορθολογική και νόμιμη λειτουργία των πολιτικών της εκτελεστικής εξουσίας, σχετικά με τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, ο οποίος προκύπτει τόσο μέσα από την νομοθετική της εξουσία όσο και από τις ποικιλόμορφες δυνατότητές της να προβαίνει σε αποτελεσματικό κοινοβουλευτικό έλεγχο. Με δεδομένο το γεγονός ότι από το 2007 μέχρι την κατάργηση του προγράμματος, το οποίο περιλάμβανε τις εν λόγω πολιτικές, η

Βουλή των Αντιπροσώπων ενημερωνόταν **«εκ των προτέρων»** για κάθε πολιτογράφηση αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών και μελών των οικογενειών τους, είναι φανερό ότι είχε τη δυνατότητα να συμβάλει στην ορθοτόμηση μέτρων, τα οποία να καθιστούσαν τις εν λόγω πολιτικές περισσότερο συμβατές με τις έννοιες του μέτρου της ποιότητας και των οικονομικών σκοπών, τους οποίους επιδίωκαν να πετύχουν οι σχετικές πολιτικές.

9.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

24. Διαπιστώθηκε πιο πάνω, ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων ήταν σε θέση να διαδραματίσει καθοριστικής σημασίας ρόλο σε σχέση με την ορθολογική και σύννομη λειτουργία των πολιτικών της εκτελεστικής εξουσίας σχετικά με τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών. Οι δυνατότητες αυτές είναι απότοκο τόσο της Νομοθετικής Εξουσίας της Βουλής όσο και της διαδικασίας των μηχανισμών Κοινοβουλευτικού Ελέγχου που καθορίζουν οι Κανονισμοί τους[15], μεγιστοποιούνται στην υπό εξέταση περίπτωση, εξαιτίας της πρόνοιας στον εξουσιοδοτικό νόμο για «εκ των προτέρων ενημέρωσης της Βουλής».

Η διαχείριση από την Βουλή της «εκ των προτέρων ενημέρωσής τους»

25. Όπως επεξηγήθηκε προηγουμένως (παράγραφος 6-9 στο Πρώτο Μέρος του παρόντος Κεφ. 9 της Ενδιάμεσης Έκθεσης), ο εξουσιοδοτικός Νόμος υποχρέωνε την εκτελεστική εξουσία, σε κάθε περίπτωση κατ’ εξαίρεση πολιτογράφησης, να ενημερώνει «εκ των προτέρων την Βουλή των Αντιπροσώπων». Έχουμε διαπιστώσει ότι από το 2007 μέχρι τον τερματισμό του Προγράμματος, η εκάστοτε Κυβέρνηση (Υπουργικό Συμβούλιο) ενημέρωνε τη Βουλή των Αντιπροσώπων, πριν από τη λήψη αποφάσεων από το Υπουργικό Συμβούλιο κατ’ εξαίρεση πολιτογράφησης. Μάλιστα, σε όλες

[15] «Ο Κανονισμός της Βουλής των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας»

σχεδόν τις προτάσεις του Υπουργού Εσωτερικών προς το Συμβούλιο για τέτοιες πολιτογραφήσεις, εγένετο μνεία της εν λόγω ενημέρωσης.

Η επιβεβαίωση για την εκ των προτέρων ενημέρωση από τον Γενικό Διευθυντή της Βουλής

26. Οι πιο πάνω διαπιστώσεις της Επιτροπής μας, επιβεβαιώνονται πλήρως και από την ένορκη κατάθεση του Γενικού Διευθυντή της Βουλής, ενώπιόν μας, στις 09.03.2021. Πράγματι, σχετικά με το θέμα αυτό έγιναν οι πιο κάτω ερωτήσεις από την Επιτροπή και δόθηκαν αντίστοιχες απαντήσεις:

«Ε. Για κάθε αίτηση κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης αλλοδαπού επενδυτή επιχειρηματία, το Υπουργείο Εσωτερικών είχε την υποχρέωση από τον νόμο, να ενημερώνει εκ των προτέρων τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Πώς γινόταν αυτή η ενημέρωση της Βουλής;

Α. Όταν εστέλλετο η σχετική ενημέρωση στη Βουλή, τα σχετικά έγγραφα, που ουσιαστικά ήταν ενημέρωση για τα άτομα που αιτήθηκαν πολιτογράφηση και τους σκοπούς που αιτήθηκαν πολιτογράφηση, χωρίς περαιτέρω λεπτομέρειες, αυτά διαβιβάζονταν στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών και στους αρχηγούς των κομμάτων και τηρούνταν σε ένα εμπιστευτικό αρχείο.»

Οι απόψεις του πρώην Υπουργού Εσωτερικών, κ. Νεοκλή Συλικιώτη

27. Ο πρώην Υπουργός Εσωτερικών, κ. Νεοκλής Συλικιώτης, στην ένορκη κατάθεσή του ενώπιον της Ερευνητικής στις 17.12.20, απαντώντας σε σχετική ερώτηση της Επιτροπής, απάντησε τα εξής:

«Βεβαίως τηρείτουν μητρώο, να πω ότι όχι μόνο τηρείτο μητρώο, να πω ότι με βάση τον νόμο ενημερώνετουν η Βουλή, και πρέπει να πω τότε σε σχέση με σήμερα αυτό το σημειώνω, δίνονταν σχεδόν όλα τα στοιχεία, δεν θυμούμαι ακριβώς, αλλά δίνονταν πάρα πολλά στοιχεία

στη Βουλή για τον επενδυτή, ποιος ήταν, το λέω σε σχέση με σήμερα, διότι σήμερα γνωρίζω ότι στο κοινοβούλιο δίνεται μόνο το όνομα και από πού κατάγεται και θεωρώ ότι ήταν υποχρέωση με βάση τον νόμο πριν την απόφαση να ενημερώνεται η Βουλή των Αντιπροσώπων. Άρα με βάση τα στοιχεία πρέπει να υπήρχαν διότι πρώτον επαναλαμβάνω, ενημερωνόταν η Βουλή των Αντιπροσώπων.».

Η φύλαξη των ενημερωτικών στο εμπιστευτικό αρχείο

28. Σε ερώτηση της Επιτροπής για το κατά πόσον «*ήταν περίπου 3500 φάκελοι, τους οποίους αρχειοθετούσατε;*», ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής, απάντησε:

«Φυσικά, όλοι ήταν αρχειοθετημένοι. Αφού σε κάθε περίπτωση, σε κάθε πρόταση, ενημερωνόταν η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών και οι αρχηγοί των κομμάτων.»

Η ερμηνεία της «εκ των προτέρων ενημέρωσης της Βουλής»

29. Ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής σε ερώτηση της Επιτροπής, για το πώς η ίδια η Βουλή αντιλαμβανόταν τη σκοπιμότητα της «εκ των προτέρων» ενημέρωσης της Βουλής, είπε τα εξής:

«Αντιλαμβάνομαι ότι, όπως έχει ερμηνευθεί από την αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή, ότι ήταν για σκοπούς ενημέρωσης και μόνο και όχι για σκοπούς ελέγχου. Αυτό τουλάχιστον είχαν κρίνει.»

30. Στη συνέχεια, σε ερώτηση της Επιτροπής για το κατά πόσο «υπήρχε κάποιο συγκεκριμένο τμήμα στη Βουλή, εκτός από τις Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, κάποιοι συγκεκριμένοι υπάλληλοι, που ήταν επιφορτισμένοι με το καθήκον της εξέτασης αυτού του φακέλου των ενημερώσεων;», ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής απάντησε:

«***Σε υπηρεσιακό επίπεδο, όταν λέτε εξέταση, όχι των προτάσεων, των αιτήσεων, γιατί όπως είπα δεν υπήρχαν τα απαραίτητα στοιχεία, ούτε υπήρχαν οδηγίες προς τη Γραμματεία των Επιτροπών να μελετήσει αυτές τις προτάσεις. Όμως, η Γραμματεία της Επιτροπής λάμβανε αυτές τις προτάσεις και επίσης διαβιβάζονταν στην Επιτροπή Εσωτερικών και επίσης το άτομο στο αρχείο που ήταν επιφορτισμένο με το καθήκον της διαχείρισης διαβαθμισμένων.»***

31. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και πάλιν η κατάθεση του πρώην Υπουργού Εσωτερικών κ. Συλικιώτη, ο οποίος απαντώντας στην ερώτηση ***«…αναφερθήκετε περισσότερο από μια φορά στην ενημέρωση της Βουλής, ότι σε κάθε περίπτωση ενημερώνετουν η Βουλή, υπήρξαν περιπτώσεις όπου η Βουλή υπέβαλε οποιανδήποτε ένσταση ή οποιοδήποτε σχόλιο για οποιανδήποτε πολιτογράφηση;»***, επισήμανε τα εξής:

«Σε καμιά περίπτωση κύριε Πρόεδρε και να πω ότι επειδή έχω και δημοσιεύματα τα οποία προσέτρεξα τζιαί ήβρα να σας πω ότι γίνονταν και τότε διαρροές στις κυπριακές εφημερίδες, αλλά τότε θέλω να επαναλάβω αυτό το πράγμα, παίρναμε αρκετά στοιχεία στη Βουλή σε αντίθεση τώρα που δίνεται το όνομα και από πού κατάγεται και μάλιστα τότε είχαμε δημοσιεύματα σε κυπριακές εφημερίδες όχι κατά ανάγκη αρνητικά δημοσιεύματα, θυμάμαι το όνομα [redacted] που αναφέρατε προηγουμένως, υπήρχε πρωτοσέλιδο στην "Αλήθεια" [redacted] δισεκατομμυριούχος αποκτά, παίρνει κυπριακή υπηκοότητα δεν ήταν αρνητικό δημοσίευμα, αλλά η Βουλή ενημερώνετουν πλήρως και ανελλιπώς.».

32. Ανάλογες απαντήσεις δόθηκαν και από τον νυν Υπουργό Οικονομικών, κ. Κωνσταντίνο Πετρίδη, σε σχέση με την περίοδο που διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών. Συγκεκριμένα στην ερώτηση: ***«Όπως σημειώνετε εσείς ότι ουδέποτε εμφανίστηκε από τη Βουλή οποιαδήποτε αντίρρηση ή ερώτημα***

για τις κοινοποιήσεις των προτάσεων ή αποφάσεις», ο κ. Πετρίδης απάντησε:

«Εξ όσων θυμούμαι όχι, διότι εγώ ήθελα πάντα να είχα συνεργασία και οι οδηγίες μου είναι ό, τι ζητείται από τη Βουλή να δίδεται στα πλαίσια του νόμου και η Βουλή μπορούσε, όπως μπορούσε να εγείρει και θέμα πολιτικής, κύριε τι ελέγχους κάνετε; Εμείς προτείνουμε να μπει και κάτι άλλο, ποιους αποκλείετε;».

Η διαχείριση της «εκ των προτέρων ενημέρωσης της Βουλής»

33. Είναι φανερό από τα ενώπιόν μας στοιχεία (αλλά και από την εξέλιξη των γεγονότων), ότι η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής και κατ' επέκταση η Βουλή των Αντιπροσώπων, σε ουδεμία ενέργεια προέβαινε σχετικά με τη συστηματική «εκ των προτέρων ενημέρωση» που ετύγχανε για κάθε περίπτωση κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με τις ενώπιόν μας ένορκες μαρτυρίες, *«ενημερωνόταν η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών και οι αρχηγοί των κομμάτων».* Για να καταλήξει, σύμφωνα με τις ίδιες μαρτυρίες, *«στο άτομο στο αρχείο που ήταν επιφορτισμένο με το καθήκον της διαχείρισης διαβαθμισμένων εγγράφων».*

Η διαχείριση από τη Βουλή της «εκ των προτέρων ενημέρωσής της»

34. Όπως προκύπτει από τα γεγονότα και την ενώπιόν μας μαρτυρία, η διαχείριση της *«εκ των προτέρων ενημέρωσης»* της Βουλής, ήταν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η εν λόγω πρόνοια στον εξουσιοδοτικό νόμο *«… έχει ερμηνευτεί από την αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή ότι ήταν για σκοπούς ενημέρωσης και μόνο και όχι για σκοπούς ελέγχου».* Διότι έτσι *«τουλάχιστον είχαν κρίνει».* Με άλλα λόγια, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής, θεωρούσε ότι η αποστολή από το Υπουργείο Εσωτερικών αντίγραφου της Πρότασης, την οποία προτίθεται ο αντίστοιχος Υπουργός να καταθέσει στο Υπουργικό Συμβούλιο για επικείμενη απόφαση πολιτογράφησης αλλοδαπού επενδυτή ή επιχειρηματία, ήταν απλώς για να «λάβει γνώσιν» η Βουλή για την

εν λόγω προοπτική. Όχι για να πυροδοτήσει οποιοδήποτε προβληματισμό που να έχει ως αποτέλεσμα κάποιες ενέργειες. Διότι ήταν *«για σκοπούς ενημέρωσης και μόνο και όχι για σκοπούς ελέγχου»*, όπως σύμφωνα με τον Γενικό Διευθυντή της Βουλής, κ. Σωκράτη Σωκράτους, *«είχαν κρίνει»*.

35. Βεβαίως η πιο πάνω ερμηνεία της πρόνοιας στον εξουσιοδοτικό νόμο για θεμελίωση της *«εκ των προτέρων ενημέρωσης της Βουλής»*, ως προϋπόθεση για υλοποίηση της πρόθεσης του Υπουργείου Εσωτερικών για συγκεκριμένη κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση και κάθε τέτοια περίπτωση ενδεχομένως δεν συμβαδίζει με την πρόνοια του Νόμου.

Θα μπορούσε η Βουλή να διαχειριστεί διαφορετικά την εκ των προτέρων ενημέρωση

36. Λαμβάνοντας γνώση των προθέσεων του Υπουργείου Εσωτερικών για επικείμενες πολιτογραφήσεις, επειδή σε σχετική ενημέρωση συνίσταντο στην αποστολή στη Βουλή αντίγραφου της Πρότασης στο Υπουργικό Συμβούλιο, στο οποίο συνάπτετο και προηγούμενη Απόφαση του Συμβουλίου που καθόριζε και τα Κριτήρια πολιτογράφησης, θα μπορούσε, μεταξύ άλλων:

(α) Στις περιπτώσεις όπου στα Κριτήρια περιλαμβανόταν η αναφορά για *«οριστική διαμόρφωση σχετικού τροποποιητικού ή σχεδίου κανονισμού»* (όπως επίσης φαίνεται στην παράγραφο 8 πιο πάνω) να υποβάλλει ερώτηση στον Υπουργό Εσωτερικών για το πότε θα πραγματοποιηθεί η εν λόγω τροποποίηση.

(β) Η ίδια η Επιτροπή Εσωτερικών να προωθήσει την απαιτούμενη τροποποίηση των Νόμων, σύμφωνα με το άρθρο 80 του Συντάγματος, (παράγραφος 12 πιο πάνω).

(γ) Να παρακολουθεί τον τρόπο μεταβολής των εκάστοτε μεταβολών των κριτηρίων στη βάση των οποίων προωθούντο οι πολιτογραφήσεις και να

υποβάλλει ερωτήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 73-76 των Κανονισμών της Βουλής.

37. Ωστόσο, παρά τα ανωτέρω, είναι πολύ χαρακτηριστική η δήλωση στην οποία προέβη ο πρώην Υπουργός Εσωτερικών, Σωκράτης Χάσικος, κατά τη διάρκεια της ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ένορκης κατάθεσής του, στις 10.12.2020, ύστερα από σχετική άδεια που ζήτησε από τον Πρόεδρο της Ερευνητικής Επιτροπής. Ανέφερε, συγκεκριμένα τα εξής:

«Μέσα σε αυτήν τη διαδικασία συμμετείχε και η Βουλή, η οποία Βουλή ας σημειωθεί ουδέποτε μα ουδέποτε έκαμε οποιανδήποτε παρατήρηση πριν να πάρει ο Υπουργός στο Υπουργικό Συμβούλιο τις αιτήσεις για έγκριση ή απόρριψη, αλλά ούτε και προγενέστερα, ούτε και μεταγενέστερα, δηλαδή εγώ θέλω να είμαι επιεικής, μπορεί να μην είχαν τον χρόνο στη Βουλή να εξετάσουν τις αιτήσεις πριν, είχαν όμως όλο τον χρόνο μεταγενέστερα να δουν και αν είχαν οποιανδήποτε παρατήρηση να την κάμουν, ουδέποτε, ενώ ήταν μέρος της διαδικασίας, η Βουλή των Αντιπροσώπων ουδέποτε, μα ουδέποτε έκαμε οποιανδήποτε παρατήρηση».

38. Ανεξάρτητα από το πόσο επιεικής θέλει να είναι ο πρώην Υπουργός έναντι της Βουλής, γεγονός παραμένει το «***ουδέποτε, μα ουδέποτε έκαμε οποιανδήποτε παρατήρηση»,*** όπως εμφαντικά σημείωσε, κατά τα ανωτέρω, στη δήλωσή του ο πρώην Υπουργός. Επίσης, μάλιστα, θα πρέπει να επισημανθεί και η παρατήρηση του Υπουργού, στην ίδια δήλωση σε σχέση με το ότι ***«… μπορεί να μην είχαν τον χρόνο στη Βουλή να εξετάσουν τις αιτήσεις πριν, είχαν όμως όλο τον χρόνο μεταγενέστερα να δουν και αν είχαν οποιανδήποτε παρατήρηση να την κάμουν».*** Αναμφισβήτητα η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών, και κατά συνέπεια η ίδια η Βουλή, θα μπορούσε να πετύχει, όσα αναφέρονται στην παράγραφο 36, με καθοριστικής σημασίας θετικές συνέπειες στην πορεία των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών ή επιχειρηματιών.

39. Σημειώνεται ότι η Βουλή ήταν αδύνατο να προβεί σε κοινοβουλευτικό έλεγχο σε ατομικό επίπεδο, ακόμη και αν το επιθυμούσε δεδομένου ότι η εκ των προτέρων ενημέρωση για συγκεκριμένες πολιτογραφήσεις γινόταν κατά κανόνα μια μέρα πριν την υποβολή της πρότασης στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Νομοθετικός Ρόλος της Βουλής

40. Εξετάζουμε πιο κάτω ορισμένες πτυχές του νομοθετικού έργου της Βουλής, σε σχέση με τον περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο του 2002. Το πρώτο νομοθέτημα το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή ως τροποποιητικό νομοσχέδιο που επηρεάζει τη διαδικασία πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών ή επιχειρηματιών, ήταν το τροποποιητικό νομοσχέδιο του 2013 (Ν.36(Ι)/2013), που ψηφίστηκε σε νόμο στις 30.4.2013. Σχετικά με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη ψήφιση αυτού του νομοσχεδίου, καταγράφουμε αναλυτικά τα ευρήματά μας στη συνέχεια. Ωστόσο, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι κατά καιρούς κατατέθηκαν προτάσεις τροποποιητικών νομοσχέδιων από μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, αλλά καμία από αυτές τις προτάσεις δεν ψηφίστηκε σε νόμο.

Η διαδικασία για την τροποποίηση του 2013

41. Στις 25.04.2013, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών σε συνεδρία που πραγματοποίησε, μελέτησε το νομοσχέδιο το οποίο έφερε τον τίτλο «Ο περί Αρχείου Πληθυσμού (Τροποποιητικός) Νόμος του 2013». Παρόντες στην εν λόγω συνεδρία, εκτός από τους συμμετέχοντες σε αυτήν βουλευτές της Επιτροπής Εσωτερικών, ήταν η διευθύντρια του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, καθώς και οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών και του Γραφείου του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Σύμφωνα με τα Πρακτικά της Βουλής (αντίγραφο συνάπτεται στο **Παράρτημα Θ**, όπως βρίσκεται στον διαδικτυακό ιστότοπο της Βουλής) της εν λόγω έκτακτης συνεδρίας της Ολομέλειας του σώματος, στις 30.04.2013, στην αρχή της συνεδρίας, ο Πρόεδρος ανέφερε τα εξής:

«Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα ξεκινήσουμε με το Κεφάλαιο Δεύτερο, κατάθεση νομοσχεδίων και εγγράφων, επειδή υπάρχει ένα νομοσχέδιο το οποίο θα κατατεθεί σήμερα και για το οποίο υπάρχει εισήγηση να κηρυχθεί ως επείγον και να ψηφιστεί. Το νομοσχέδιο τιτλοφορείται «Ο περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2013». Αν δεν υπάρχει οποιαδήποτε ένσταση, το νομοσχέδιο κηρύσσεται ως επείγον και παραπέμπεται στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή με την παράκληση να συνέλθει, για να το μελετήσει και να ετοιμάσει τη σχετική έκθεση».

Γεγονότα πριν από την έκτακτη συνεδρία της Ολομέλειας Βουλής των Αντιπροσώπων, 30.04.2013

42. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, στις 25.05.2013, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών εξέτασε το υπό συζήτηση τροποποιητικό νομοσχέδιο. Στην έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών για το εν λόγω τροποποιητικό νομοσχέδιο (συνάπτεται αντίγραφο στο **Παράρτημα Ι** όπως εστάλη στην Ερευνητική Επιτροπή από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, ημερομηνίας 1.2.21), καταγράφονται τα εξής:

«Σημειώνεται επίσης ότι οι προτεινόμενες στο υπό αναφορά νομοσχέδιο πρόνοιες σε σχέση με την υποχρέωση καταδικασθέντος πολίτη της Δημοκρατίας σε ποινή φυλάκισης πέραν του ενός έτους να παραδώσει το διαβατήριο και το δελτίο ταυτότητάς του στο διευθυντή των Φυλακών, με την προτεινόμενη σ' αυτό διαδικασία που θα ακολουθείται, σε περίπτωση που ο καταδικασθείς πολίτης για οποιοδήποτε λόγο δεν παραδώσει το διαβατήριο ή το δελτίο ταυτότητας του σύμφωνα με τα πιο πάνω, καθώς και με την αντιμετώπιση των ευκαιριακών και εικονικών γάμων μεταξύ Κυπρίων πολιτών και αλλοδαπών, απασχόλησαν ξανά την επιτροπή στα πλαίσια της εξέτασης του νομοσχεδίου με τίτλο «Ο περί Αρχείου Πληθυσμού

(Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2010», αφού περιλαμβάνονταν σ' αυτό ανάλογες πρόνοιες. Μέρος του εν λόγω νομοσχεδίου ψηφίστηκε σε νόμο το 2010, ενώ του υπολοίπου, στο οποίο περιλαμβάνονται οι υπό αναφορά πρόνοιες, ενώ κυκλοφόρησε σχετική έκθεση της Επιτροπής Εσωτερικών στην ολομέλεια της Βουλής, η συζήτησή του αναβλήθηκε και εκκρεμεί η προώθησή του έκτοτε.»

43. Ενόψει των πιο πάνω, ***«η επιτροπή αποφάσισε να προωθήσει για ψήφιση στην ολομέλεια της Βουλής στο παρόν στάδιο μόνο τις πρόνοιες του υπό αναφορά νομοσχεδίου που αφορούν την αναθεώρηση των καθοριζόμενων στην υπό τροποποίηση βασική νομοθεσία τελών που επιβάλλονται με βάση τις πρόνοιές της ή και τον καθορισμό νέων τελών σ' αυτήν, έτσι ώστε να παρασχεθεί στην επιτροπή η δυνατότητα ενδελεχέστερης μελέτης των υπόλοιπων προνοιών του σε μεταγενέστερο στάδιο».*** Για υλοποίηση της πιο πάνω απόφασης, όπως καταγράφουν τα εν λόγω πρακτικά, ***«η επιτροπή ζήτησε από τους αρμοδίους να της υποδείξουν τις πρόνοιες που αφορούν αποκλειστικά την αναθεώρηση τελών, ώστε να υλοποιήσει την πιο πάνω απόφασή της».*** Σύμφωνα με τα πρακτικά, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών, αφού ολοκλήρωσε τις εργασίες της, σημείωσε τα εξής:

«…, αφού έλαβε υπόψη όλα όσα τέθηκαν ενώπιον της, επιφυλάχθηκε να τοποθετηθεί κατά τη συζήτηση του θέματος ενώπιον της ολομέλειας της Βουλής, υποβάλλοντας για συζήτηση ενώπιον της ολομέλειας του σώματος διαμορφωμένο κείμενο που περιορίζεται μόνο στις πρόνοιες για αναθεώρηση των προβλεπόμενων τελών»

Η πρόθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών για το εξετασθέν νομοσχέδιο: Η *αναθεώρηση των καθοριζόμενων στην υπό τροποποίηση βασική νομοθεσία τελών*

44. Είναι ξεκάθαρο από τα ανωτέρω και από το πλήρες κείμενο των πρακτικών της συνεδρίας της Επιτροπής Εσωτερικών, ημερομηνίας 25.4.2013, ότι η

πρόθεση της Επιτροπής ήταν να προτείνει τη ψήφιση μόνο των άρθρων που σχετίζονται με την αναθεώρηση τελών, με στόχο την εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων που συμφωνήθηκαν με την Τρόικα στα πλαίσια του Μνημονίου Συναντίληψης. Αυτό σημαίνει ότι στη συνεδρία της 25.04.2013, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής, δεν θεώρησε ότι ολοκληρώθηκε **πλήρως** η διαδικασία εξέτασης του υπό συζήτηση νομοσχεδίου. Επομένως, η Επιτροπή φαίνεται ανέμενε να συνέλθει εκ νέου για να ολοκληρώσει πλήρως τις εργασίες της πριν υποβάλει Έκθεση στην Ολομέλεια της Βουλής για το υπόλοιπο μέρος του Νομοσχεδίου.

45. Παρατηρούμε, επίσης, από τα πιο πάνω, ότι στη συζήτηση στη συνεδρία της Επιτροπής ουδεμία αναφορά έγινε για τροποποίηση του 7ου Κεφαλαίου του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002 και, βεβαίως, ούτε για τη σημαντική τροποποίηση που αφορά στην εισαγωγή του άρθρου 111Α και στην κατάργηση της παραγράφου 2(στ) του ιδίου Νόμου. Στα έγγραφα που μας αποστάληκαν από τη Βουλή, δεν υπάρχει αντίγραφο του ακριβούς τροποποιητικού νομοσχεδίου το οποίο συζητήθηκε τη συγκεκριμένη ημερομηνία, δηλαδή στις 25 Απριλίου το 2013, στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής. Επιπρόσθετα, πάρα το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη συνεδρία συμμετείχε και εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας, στα έγγραφα τα οποία απέστειλε η Βουλή στην Ερευνητική Επιτροπή, δεν περιλαμβάνονται τα εξής:

(α) οι τυχόν παρατηρήσεις από πλευράς της Νομικής Υπηρεσίας.

(β) το τροποποιητικό νομοσχέδιο όπως κατατέθηκε στη Βουλή μαζί με την αιτιολογική Έκθεση.

(γ) μας απεστάλη η Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών, όχι όμως τα πρακτικά της συνεδρίας. Τα εν λόγω πρακτικά είναι άκρως απαραίτητα, προκειμένου να γίνει κατανοητή η πρόθεση των νομοθετούντων για της ιδιαίτερης σημασίας μεταβολές που θα επέφερε η υπό συζήτηση

πρόταση τροποποιητικού νόμου, όπως την κατέθεσε το Υπουργείο Εσωτερικών.

(δ) δεν μας απέστειλε η Βουλή τα έγγραφα τα οποία κατέθεσαν οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών και η Διευθύντρια του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης.

Συνοπτική αναφορά στην απόφαση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών

46. Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών, καταλήγοντας στην Έκθεσή της, αποφάσισε όπως προωθήσει για ψήφιση στην Ολομέλεια της Βουλής μόνο τις πρόνοιες του νομοσχεδίου που αφορούσαν αποκλειστικά στον καθορισμό νέων τελών. Ειδικότερα, προς το τέλος της Έκθεσης υπήρξε η πιο κάτω ενδεικτική παράγραφος:

«Υπό το φως των πιο πάνω, η επιτροπή αποφάσισε να προωθήσει για ψήφιση στην ολομέλεια της Βουλής στο παρόν στάδιο μόνο τις πρόνοιες του υπό αναφορά νομοσχεδίου που αφορούν την αναθεώρηση των καθοριζόμενων στην υπό τροποποίηση βασική νομοθεσία τελών που επιβάλλονται με βάση τις πρόνοιές της ή και τον καθορισμό νέων τελών σ' αυτήν, έτσι ώστε να παρασχεθεί στην επιτροπή η δυνατότητα ενδελεχέστερης μελέτης των υπόλοιπων προνοιών του σε μεταγενέστερο στάδιο».

Αντιπαραβολή των γεγονότων που έλαβαν χώρα στις 29.4.2013 με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στις 30.4.2013

47. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, στις 30.04.2013, ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, κ. Γιαννάκης Ομήρου, κήρυξε την έναρξη της συνεδρίας της Βουλής και επεσήμανε ότι ανάμεσα στα νομοσχέδια που κατετέθησαν ήταν και το νομοσχέδιο που έφερε τον τίτλο «Ο περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2013», που κηρύχθηκε ως επείγον.

Επομένως, παρεπέμφθη στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή με την παράκληση να συνέλθει αμέσως, για να το μελετήσει και να ετοιμάσει τη σχετική έκθεση.

48. Είναι φανερό από τα έγγραφα τα οποία μας απέστειλε η Βουλή (σελ. 1758), ότι επανέλαβε τη θέση της ότι η Επιτροπή αποφάσισε να προωθήσει για ψήφιση στην ολομέλεια της Βουλής στο παρόν στάδιο μόνο τις πρόνοιες του υπό αναφορά νομοσχεδίου που αφορούν την αναθεώρηση των καθοριζόμενων στην υπό τροποποίηση βασική νομοθεσία τελών που επιβάλλονται με βάση τις πρόνοιές της ή και τον καθορισμό νέων τελών σ' αυτήν, έτσι ώστε να παρασχεθεί στην Επιτροπή η δυνατότητα ενδελεχέστερης μελέτης των υπόλοιπων προνοιών του σε μεταγενέστερο στάδιο. **Ωστόσο, στη Δεύτερη Ανάγνωση του νομοσχεδίου κατ' άρθρο, εμφανίζεται και η τροποποίηση του βασικού Νόμου με την προσθήκη νέου άρθρου, του 111Α, σύμφωνα με το άρθρο 17 του τροποποιητικού νομοσχεδίου.** Στη συνέχεια, δεν υποβλήθηκε οποιαδήποτε ένσταση από τη Βουλή και το νομοσχέδιο ψηφίστηκε σε Νόμο ομόφωνα με το γραμματέα της Ολομέλειας να δηλώνει ότι ***«μη υπαρχούσης οιασδήποτε ενστάσεως, το νομοσχέδιο ψηφίζεται σε νόμο».***

Παρατηρήσεις επί της διαδικασίας ψήφισης του «περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2013»

49. Με τα πιο πάνω δεδομένα και όλες στη διάθεση μας πληροφορίες, προκύπτει ότι:

(α) στις 30.04.2013, ψηφίστηκε ο πιο πάνω Νόμος, αν και πρόθεση της αρμόδιας Επιτροπής της Βουλής ήταν να ψηφιστεί το μέρος του Νόμου που αφορούσε μόνο στην τροποποίηση των τελών, για τους λόγους που επεξηγήθηκαν πιο πάνω.

(β) ακόμα και στην έκθεση που κατατέθηκε στην Ολομέλεια της Βουλής, δεν αναφέρεται πουθενά η ενσωμάτωση του άρθρου 111Α στον Νόμο, το

οποίο εμφανίστηκε αιφνιδίως στην Δεύτερη Ανάγνωση των άρθρων του τροποιητικού Νόμου. Όλα αυτά, βέβαια, παρά τη ιδιαίτερης σημασίας μεταβολή που επέφερε το άρθρο 111Α στην κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, τόσο στο πλαίσιο τιμητικής πολιτογράφησης όσο και στο πλαίσιο του επενδυτικού προγράμματος μέσω της πολιτογράφησης αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών.

50. Αδιαμφισβήτητα, από τα ανωτέρω προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ψήφιση του τροποποιητικού Νόμου Ν.36(Ι)/2013, η οποία επέφερε μεταβολές στον περί του Αρχείου Πληθυσμού Νόμο του 2002, φαίνεται να έγινε κατά τρόπο εντελώς παράδοξο. Χωρίς οποιαδήποτε κατανόηση και συζήτηση των εν λόγω μεταβολών.

Ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων Βουλευτών

51. Η Ερευνητική Επιτροπή επιθυμεί να σημειώσει το γεγονός της συμμετοχής στις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών τριών δικηγόρων Βουλευτών, των κ.κ. Νικόλα Παπαδόπουλου, Γεώργιου Κ. Γεωργίου και Πανίκου Λεωνίδου, των οποίων συνδεδεμένα, ως φαίνεται, με αυτούς, δικηγορικά γραφεία υπέβαλαν αιτήσεις για λογαριασμό επενδυτών ή/και επιχερηματιών. Επιπλέον, ακόμα ένας Βουλευτής ο κ. Χρίστος Τζιοβάνη, φαίνεται να συνδέεται με εταιρεία ανάπτυξης γης. Η συμμετοχή των εν λόγω Βουλευτών αναμφίβολα δεν είναι παράνομη διότι κάτι τέτοιο δεν απαγορεύεται από οποιανδήποτε κείμενη νομοθεσία. Εντούτοις ενδεχομένως τίθενται θέματα ηθικής τάξεως για τη συμμετοχή των εν λόγω Βουλευτών στη διαδικάσία τροποποίησης του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου καθώς και της ψήφισης των σχετικών Κανονισμών. Τέλος, μέσα από το ρεπορταζ το οποίο προέβαλε το τηλεοπτικό δίκτυο Al Jazeera, διαφαίνεται εκ πρώτης όψεως η εμπλοκή και του πρώην Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων κ. Δημήτρη Συλλούρη.

ΚΕΦ. 10 ΡΟΛΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Με δεδομένο ότι το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα ήταν ένα επενδυτικό πρόγραμμα το οποίο βασιζόταν στην εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό για σκοπούς διενέργειας επενδύσεων, ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007 (Ν. 188(Ι)/2007), είναι ο νόμος που καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο προνοεί ότι δεν θα χρησιμοποιούνται έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, για νόμιμους σκοπούς. Για τον λόγο αυτό, υπήρξε η απόλυτα σχετική νομοθεσία, η οποία έπρεπε να τηρείται με μεγάλη προσοχή. Σε αντίθετη περίπτωση, η χρήση κεφαλαίων που ενδεχομένως να προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες για τη διενέργεια νόμιμων επενδύσεων, (όπως για παράδειγμα η αγορά ακινήτων, μετοχών, ομολόγων και άλλων επιλέξιμων επενδύσεων του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα), θα είχε ως αποτέλεσμα τη νομιμοποίηση αυτών των παράνομων κεφαλαίων (το ξέπλυμά τους), κάτι που απαγορεύεται ρητά και θεωρείται ποινικό αδίκημα σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα με το άρθρο 59 του Ν.188(Ι)/2007, οι Εποπτικές Αρχές οι οποίες είναι επιφορτισμένες να διασφαλίσουν ότι εφαρμόζεται το Μέρος VIII του εν λόγω Νόμου ο οποίος σχετίζεται άμεσα με χρηματοοικονομικές και άλλες δραστηριότητες), για την περίοδο μεταξύ 2007 – Αύγουστο 2020, και οι υπόχρεες οντότητες οι οποίες εμπλέκονταν στο κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα ήταν:

(α) Η **Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου**

- (i) για τα πιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανόμενων υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων, που κατέχουν άδεια λειτουργίας και δραστηριοποιούνταν στην Κύπρο.
- (ii) για τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, συμπεριλαμβανομένων υποκαταστημάτων και αντιπροσώπων ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, που κατέχουν σχετική άδεια και δραστηριοποιούνταν στην Κύπρο.

(iii) για τα ιδρύματα πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων υποκαταστημάτων και αντιπροσώπων ιδρυμάτων πληρωμών, που κατέχουν σχετική άδεια λειτουργίας και δραστηριοποιούνταν στην Κύπρο.

(iv) για εποπτευόμενα από την Κεντρική Τράπεζα πρόσωπα, σε σχέση με τις δραστηριότητες, οι οποίες καθορίζονται στον περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο ή σε οποιοδήποτε άλλο νόμο και για τις οποίες η Κεντρική Τράπεζα ασκεί εποπτεία·

(β) Η **Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς**

(i) σε σχέση με τις υπηρεσίες και δραστηριότητες που παρέχονται από τις Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ), όπως αυτές καθορίζονται στον περί των Επενδυτικών Υπηρεσιών και Δραστηριοτήτων και Ρυθμιζόμενων Αγορών Νόμο, ως εκάστοτε ισχύει˙ και

(ii) σε σχέση με οργανισμό συλλογικών επενδύσεων που διαθέτει ο ίδιος τα μερίδιά του και είναι εγκατεστημένος στη Δημοκρατία·

(iii) σε σχέση με τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες που παρέχονται από τα αδειούχα πρόσωπα, όπως καθορίζονται στον περί της Ρύθμισης των Επιχειρήσεων Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών και Συναφών Θεμάτων Νόμο, όπως αυτός εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται·

(iv) σε σχέση με οντότητα που είναι εγκατεστημένη στη Δημοκρατία και ασκεί διαχείριση επενδύσεων σε οργανισμό συλλογικών επενδύσεων·

(v) σε σχέση με τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες που παρέχονται από πρόσωπα, η εποπτεία των οποίων ανατίθεται στην Επιτροπή, δυνάμει του περί Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου Νόμου ή δυνάμει οποιουδήποτε άλλου σχετικού νόμου στο μέλλον.

(vi) σε σχέση με υποκατάστημα οποιωνδήποτε εκ των υπόχρεων οντοτήτων που αναφέρονται στις υποπαραγράφους (i) έως (v), το οποίο βρίσκεται στη Δημοκρατία, ανεξαρτήτως του εάν η έδρα της εν λόγω υπόχρεης οντότητας βρίσκεται σε κράτος μέλος ή σε τρίτη χώρα·

(γ) Ο **Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου** για τις επαγγελματικές δραστηριότητες

(i) μέλους του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ)·

(ii) ομόρρυθμης εταιρείας ή ετερόρρυθμης εταιρείας ή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης, η πλειοψηφία των ομόρρυθμων εταίρων ή των μετόχων και των διευθυντών της οποίας είναι μέλη του ΣΕΛΚ, καθώς και οποιασδήποτε σχετικής θυγατρικής εταιρείας τέτοιων εταιρειών:

Νοείται ότι οι εν λόγω δραστηριότητες περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες εμπιστευμάτων και εταιρικών υπηρεσιών προς τρίτα μέρη, που καθορίζονται στο Ν. 188(I)/2007:

(δ) Ο **Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος,** για τις επαγγελματικές δραστηριότητες

(i) δικηγόρου και/ή εταιρείας δικηγόρων κατά την έννοια που δίδεται στους όρους αυτούς από τις διατάξεις του περί Δικηγόρων Νόμου·

(ii) ομόρρυθμης εταιρείας ή ετερόρρυθμης εταιρείας, της οποίας οι ομόρρυθμοι εταίροι είναι δικηγόροι ή εταιρείες δικηγόρων, καθώς και οποιασδήποτε σχετικής θυγατρικής εταιρείας τέτοιων εταιρειών:

Νοείται ότι οι εν λόγω δραστηριότητες περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες εμπιστευμάτων και υπηρεσιών προς τρίτα μέρη που καθορίζονται στο Ν.188(I)/2007.

Νοείται περαιτέρω, ότι ο Ν.188(I)/2007 εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες υπηρεσίες που παρέχουν οι δικηγόροι, όπως ειδικότερα καθορίζεται στο άρθρο 2Α(γ)(ii) του Ν.188(I)/2007.

(ε) Το **Συμβούλιο Εγγραφής Κτηματομεσιτών** για τις επαγγελματικές δραστηριότητες των κτηματομεσιτών (μετά τον Απρίλιο 2018)

Σημειώνεται δε, ότι πριν από τον Απρίλιο 2018, αρμόδια εποπτική αρχή για τις επαγγελματικές δραστηριότητες των κτηματομεσιτών ήταν η **ΜΟΚΑΣ**. Δηλαδή, υπήρξε η αρμόδια εποπτική αρχή για κτηματικές συναλλαγές εκ μέρους κτηματομεσιτών, δυνάμει του περί Κτηματομεσιτών Νόμου, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ως «άλλες δραστηριότητες» και για τις οποίες οι κτηματομεσίτες έπρεπε να προβαίνουν σε ελέγχους δέουσας επιμέλειας. Η ΜΟΚΑΣ υπήρξε αρμόδια εποπτική αρχή, την περίοδο 01.01.2008 – 3.04.2018 οπόταν και ορίστηκε αρμόδια εποπτική αρχή για τις επαγγελματικές δραστηριότητες των κτηματομεσιτών το Συμβούλιο Εγγραφής Κτηματομεσιτών.

Περισσότερες πληροφορίες, σε σχέση με τις υπηρεσίες που παρέχονταν προς τους επενδυτές του προγράμματος, αναφέρονται στο Κεφάλαιο 11.

Οι πιο πάνω αρμόδιες εποπτικές αρχές (εκτός από τη ΜΟΚΑΣ που είναι η Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης –Financial Intelligence Unit- της Κύπρου –ειδική αναφορά γίνεται πιο κάτω-) δεν είναι αρμόδιες να εντοπίζουν ύποπτες συναλλαγές ή να αξιολογήσουν εάν μια ύποπτη συναλλαγή συνιστά είδος ξεπλύματος παράνομου χρήματος. Ωστόσο, είναι αρμόδιες να διασφαλίζουν ότι οι προαναφερθείσες εποπτευόμενες τους οντότητες, εφαρμόζουν επαρκείς και κατάλληλες πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες, προκειμένου να μετριάζουν και να διαχειρίζονται τον κίνδυνο που, ενδεχομένως, προκύψει από τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ειδικότερα, οι εποπτικές αρχές ελέγχουν εάν, κατά την παροχή υπηρεσιών προς πελάτες τους, οι εποπτευόμενες οντότητές τους προβαίνουν σε σωστό προσδιορισμό της ταυτότητας των πελατών τους και ασκούν τη δέουσα επιμέλεια (due diligence), ως προς τον κίνδυνο που παρουσιάζουν οι πελάτες τους. Επιπλέον, διασφαλίζουν ότι οι εποπτευόμενες οντότητές τους συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που τους θέτει ο Ν.188(Ι)/2007, όπως, λόγου χάρη, η αναφορά ύποπτων συναλλαγών στη ΜΟΚΑΣ. Επίσης, εκδίδουν και απευθύνουν οδηγίες προς τις υπόχρεες οντότητες, οι οποίες είναι δεσμευτικές και υποχρεωτικές ως προς την εφαρμογή τους.

Οι εποπτικές αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 59 του Ν.188(Ι)/2007, δύνανται να επιβάλλουν στις εποπτευόμενες οντότητές τους διοικητικά πρόστιμα για παράβαση των πιο πάνω αναφερόμενων υποχρεώσεων ή να απαιτήσουν από τους εποπτευόμενούς τους να λάβουν συγκεκριμένα διορθωτικά μέτρα ή να προβαίνουν σε δημόσιες δηλώσεις, ανακοινώνοντας την επιβολή προστίμων. Ωστόσο, δεν έχουν τις διευρυμένες εξουσίες της ΜΟΚΑΣ, επί παραδείγματι την εξουσία να κινήσει διαδικασίες για παγοποίηση περιουσιακών στοιχείων, δέσμευση και δήμευση περιουσίας.

Το θεσμικό πλαίσιο που αφορούσε το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, δεν ανέθετε ειδικά σε κάποιες από τις εποπτικές αρχές οποιαδήποτε αρμοδιότητα. Όπως προέκυψε από τη μαρτυρία του Προέδρου του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου κ. Κληρίδη, του Διευθυντή του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου κ. Ιορδάνου, του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας κ. Ηροδότου και της επικεφαλής της ΜΟΚΑΣ κας. Παπακυριακού, ουδέποτε ζητήθηκαν οι απόψεις τους για το σχεδιασμό του προγράμματος ή του τρόπου εξέτασης των αιτήσεων, αλλά ούτε και έλαβαν ποτέ μέρος στον σχεδιασμό του προγράμματος.

Παρά το ότι οι πιο πάνω εποπτικές αρχές δεν είχαν άμεση εμπλοκή στο πρόγραμμα, συνέχιζαν να έχουν έμμεση εμπλοκή λόγω της αρμοδιότητας που τους παρείχε ο Ν.188(Ι)/2007, ως ακολούθως:

- Το κριτήριο της διατήρησης καταθέσεων τακτής προθεσμίας, προνοούσε ότι η κατάθεση έπρεπε να είναι σε κυπριακό τραπεζικό ίδρυμα.
- Από το 2014 και μετά, τα κριτήρια του προγράμματος υποχρέωναν όπως η πληρωμή της επένδυσης διενεργείται μέσω εμβάσματος σε κυπριακό τραπεζικό ίδρυμα στο όνομα του πωλητή ή της εταιρείας του πωλητή.
- Τα πρόσωπα που παρείχαν υπηρεσίες προς τους επενδυτές, εκτός από την υποβολή της αίτησης στο Υπουργείο Εσωτερικών (το οποίο δεν ήταν εποπτευόμενη υπηρεσία), πολύ συχνά παρείχαν διοικητικές υπηρεσίες για τις οποίες όφειλαν να ελέγχονται από τις εποπτικές αρχές τους.

Επομένως, παρόλο που οι εποπτικές αρχές δεν ήταν άμεσα υπεύθυνες για τη λειτουργία του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, ο ρόλος τους ήταν, με έμμεσο τρόπο, πολύ σημαντικός και επομένως θα έπρεπε να τύχει της δέουσας αναγνώρισης και αξιοποίησης.
Αναφορικά με το ρόλο του τραπεζικού τομέα, σχετικό είναι το Κεφάλαιο 12 στο οποίο σχολιάζεται και ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας. Συνοψίζοντας, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο, στο Σύνδεσμο Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου, στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και στη ΜΟΚΑΣ. Οι επικεφαλής των εν λόγω οντοτήτων, (εκτός από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της οποίας η επικεφαλής συμμετέχει στην Ερευνητική Επιτροπή ως Επίτροπος) προσήλθαν και έδωσαν μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής.

<u>Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος (ΠΔΣ)</u>

Σύμφωνα με τα έγγραφα που προσκόμισε στην Ερευνητική Επιτροπή ο Πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, προέκυψε ότι ο ΠΔΣ έχει δημοσιεύσει αριθμό σχετικών Οδηγιών προς δικηγορικά γραφεία, δικηγορικές εταιρείες και Επιχειρήσεις Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών, που ανήκουν σε δικηγόρους. Οι εν λόγω Οδηγίες, περιέχουν διαδικασίες και βέλτιστες πρακτικές, τις οποίες πρέπει να τηρούν τα μέλη του, προκειμένου να συμμορφώνονται με το Ν.188(Ι)/2007. Αν και ο ΠΔΣ είναι ορισμένη εποπτική αρχή από το 2008, το Τμήμα Εποπτείας και Συμμόρφωσης του ΠΔΣ συστάθηκε το 2013 με σκοπό την ανάληψη και διεκπεραίωση των καθηκόντων του ΠΔΣ, ως εποπτική αρχή του Ν.188(Ι)/2007. Το Τμήμα αυτό, προβαίνει σε επιτόπιους και εξ αποστάσεως ελέγχους των μελών του ΠΔΣ και ακολούθως εισηγείται τη λήψη μέτρων προς το Συμβούλιο του ΠΔΣ σε περίπτωση που εντοπίζονται ενδεχόμενες παραβάσεις της νομοθεσίας.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κ. Κληρίδη, Προέδρου του ΠΔΣ, υπολογίζεται ότι περί τα 200 δικηγορικά γραφεία ενεπλάκησαν στη διαδικασία των κατ ‘εξαίρεση πολιτογραφήσεων. Περί τα 10 δικηγορικά γραφεία έχουν διενεργήσει πέραν των 50 αιτήσεων το καθένα, περίπου 25 δικηγορικά γραφεία έχουν διενεργήσει περί τις 10 – 25 αιτήσεις το καθένα, και τα υπόλοιπα μικρότερους αριθμούς. Ο κ. Κληρίδης

παραδέχτηκε ότι πριν από το 2019, το θέμα του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος και η συμπεριφορά των δικηγορικών γραφείων, δεν απασχόλησαν τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο. Ο ΠΔΣ ασχολήθηκε με έρευνες που αφορούσαν άλλα θέματα της επικαιρότητας, όπως τα Panama Papers, το Troika Laundromat και το Russian Laundromat. Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω, η εποπτική ομάδα του ΠΔΣ δημιουργήθηκε το 2013 και έκτοτε έχουν διενεργηθεί περί τους 600 ελέγχους, ενώ επεβλήθησαν 8 πρόστιμα σε διάφορα δικηγορικά γραφεία για παραβάσεις του Ν.188(Ι)/2007. Ωστόσο, δεν επεβλήθη πρόστιμο το οποίο να αφορά τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Αξίζει, όμως να επισημανθεί, ότι σχετικές έρευνες σε δικηγορικά γραφεία που είδαν το φως της δημοσιότητας και κάνουν λόγο για εμπλοκή σε περιπτώσεις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, ξεκίνησαν το 2019 και δεν έχουν εισέτι συμπληρωθεί.

Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ ή «Σύνδεσμος»)

Κατά παρόμοιο τρόπο με τον ΠΔΣ, ο Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου εκδίδει σχετικές Οδηγίες, εγκυκλίους και βέλτιστες πρακτικές προς τα μέλη του, με σκοπό να συμβάλλει στη διασφάλιση της συνεχούς και ορθής εκπαίδευσής τους, σε ό,τι αφορά στο θέμα του παράνομου χρήματος και στις υποχρεώσεις των μελών του, όπως απορρέουν από το Ν.188(Ι)/2007. Ο Γενικός Διευθυντής του Συνδέσμου, κ. Ιορδάνου, εξήγησε περαιτέρω στην Ερευνητική Επιτροπή τις διαδικασίες που ακολουθεί ο ΣΕΛΚ, κατά την άσκηση της εποπτείας του. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κ. Ιορδάνου, η εποπτεία αναφορικά με την παροχή διοικητικών υπηρεσιών (οι οποίες παρέχονταν παρεμφερώς σε επενδυτές κατ' εξαίρεσης πολιτογράφησης), ξεκίνησε περί το 2015, κατόπιν οδηγιών από την Τρόικα. Ο Σύνδεσμος χρησιμοποιεί risk based approach (εποπτεία με βάση τους κινδύνους) για να καταρτίσει το πρόγραμμα των ελέγχων του. Από το 2015 που θεσπίστηκε η νέα διαδικασία, διενεργήθηκαν περί τους 660 ελέγχους και επεβλήθησαν διαφόρων ειδών ποινές, όπως για παράδειγμα αφαίρεση άδειας άσκησης επαγγέλματος σε 2 περιπτώσεις, πρόστιμα και επιστολές επίπληξης. Ο κ. Ιορδάνου, επίσης, ανέφερε ότι το Συμβούλιο του ΣΕΛΚ εποπτεύει τις δραστηριότητες του ΣΕΛΚ ως προς τους εποπτευόμενους του, χωρίς, ωστόσο, να ελέγχει τις εποπτικές δραστηριότητες. Η

εποπτική διαδικασία διενεργείται από τριμελείς εσωτερικές επιτροπές, ενώ το Συμβούλιο δεν εμπλέκεται στη διαδικασία αυτή. Επομένως, διασφαλίζεται ότι μέλη του Συμβουλίου, που ενδεχομένως να αποτελούν αντικείμενο ελέγχου ή έρευνας, δεν μπορούν να επηρεάσουν τη διαδικασία.

Σύμφωνα με τον κ. Ιορδάνου, έχουν υποβληθεί περί τις 756 αιτήσεις κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης από περίπου 30 μέλη του ΣΕΛΚ. Από αυτά, περί το 40% παρέχει ακόμα υπηρεσίες στους πελάτες του και συνεχίζει να διατηρεί σχέση. Μέχρι σήμερα, ο ΣΕΛΚ δεν έχει επιβάλει οποιασδήποτε πρόστιμα σε μέλη του, σε σχέση με υπηρεσίες που παρασχέθηκαν για σκοπούς κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης.

Ο ΣΕΛΚ φαίνεται να ήταν η μόνη εποπτική αρχή που το 2018, σε επαφές που είχε με το Υπουργείο Οικονομικών, εισηγήθηκε να βοηθήσει στον καταρτισμό του σχεδίου επιβάλλοντας κάποιου είδους κριτήρια. Επιπλέον, εισηγήθηκε όπως περιέλθει το ΚΕΠ κάτω από εποπτικό έλεγχο για ξέπλυμα παράνομου χρήματος.

<u>Σχόλια για ΣΕΛΚ και ΠΔΣ</u>

ΣΕΛΚ και ΠΔΣ έχουν Κώδικα Δεοντολογίας, τον οποίο τα μέλη τους οφείλουν να τηρούν. Πέραν όμως τούτου, δεν έγιναν δέκτες οποιεσδήποτε καταγγελίες για αθέμιτες πρακτικές, σχετικές με τις εργασίες των εποπτευόμενων τους σε ό,τι αφορά στο ΚΕΠ, όπως υπερβολικές χρεώσεις και παρεμβάσεις προς κρατικές υπηρεσίες. Άρα, δεν διενήργησαν οποιαδήποτε έρευνα για το θέμα αυτό. Σημειώνεται, όμως, ότι θεσμικά, ΣΕΛΚ αι ΠΔΣ, δεν ελέγχουν το θέμα το χρεώσεων των μελών τους.

Από τη μαρτυρία που έχει προσκομιστεί, είναι εμφανές ότι, παρά τη θεσμοθετημένη ύπαρξη εποπτικών αρχών από το 2008 για θέματα παράνομου χρήματος, δεν διεξαγόταν ουσιαστικός έλεγχος από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές για τους σκοπούς του ΚΕΠ ή και άλλως πως. Η προσπάθεια εποπτείας των υπόχρεων οντοτήτων, ουσιαστικά ξεκίνησε μόνο ύστερα από σχετική απαίτηση της Τρόικας. Θεωρούμε, λοιπόν, ότι εξάγεται το συμπέρασμα, ότι πριν από το 2015 δεν διεξήχθη

κανένας σοβαρός έλεγχος των δικηγόρων και λογιστών ή των εταιρειών αυτών αναφορικά με το ΚΕΠ.

Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (ΕΚΚ)

Η ΕΚΚ, έχει οριστεί εποπτική αρχή για σκοπούς του Ν. 188(Ι)/2007. Επιπροσθέτως, μετά τη θέσπιση του περί της Ρύθμισης των Επιχειρήσεων Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών Νόμου του 2012, συνιστά την αρμόδια εποπτική αρχή για τις Επιχειρήσεις Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών (ΕΠΔΥ) που δεν εποπτεύονται από το ΠΔΣ ή το ΣΕΛΚ.

Από το Μητρώο Παρόχων Υπηρεσιών που έχει αναρτημένο στην ιστοσελίδα του το Υπουργείο Οικονομικών, φαίνεται ότι ένας μικρός (συγκριτικά) αριθμός Επιχειρήσεων Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών που εποπτεύονται από την ΕΚΚ και επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ), είναι εγγεγραμμένες με σκοπό την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Για τις οντότητες αυτές, η ΕΚΚ οφείλει (όπως και οι υπόλοιπες αρμόδιες εποπτικές αρχές) να ελέγχει ότι ακολουθούν διαδικασίες ορθής ταυτοποίησης των πελατών τους και διενέργειας δέουσας επιμέλειας, αξιολογώντας τον κίνδυνο για κάθε ένα από τους πελάτες τους και λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα προστασίας.

Το 2014 η ΕΚΚ αναθεώρησε την οργανωτική δομή της και σταδιακά αύξησε τον αριθμό του προσωπικού της που απασχολείται αποκλειστικά με θέματα παρεμπόδισης ξεπλύματος παράνομου χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Το Τμήμα Παρεμπόδισης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, δημιουργήθηκε το 2015 με σκοπό την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη εποπτεία και εφαρμογή των προνοιών του Νόμου και της Οδηγίας ΟΔ144-2007-08 για την Παρεμπόδιση του Ξεπλύματος Παράνομου Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Το εν λόγω τμήμα στελεχώνεται από περίπου 10 λειτουργούς, οι οποίοι διενεργούν επιτόπιους ελέγχους, ελέγχους στις εκθέσεις αναφοράς των λειτουργών συμμόρφωσης

εποπτευόμενων οντοτήτων και εκδίδουν Εγκυκλίους και Οδηγίες προς τους εποπτευόμενους. Από το 2015 μέχρι σήμερα, έχουν διενεργηθεί περί τους 100 επιτόπιους ελέγχους ευρείας κάλυψης θεμάτων και πέραν των 1000 θεματικών ελέγχων εξ αποστάσεως, σε συνέχεια των οποίων έχουν επιβληθεί διοικητικά πρόστιμα, έχουν διενεργηθεί συμβιβασμοί και έχουν είτε επιβληθεί συγκεκριμένα μέτρα είτε έγιναν συστάσεις για τη λήψη διορθωτικών μέτρων. Σε μια περίπτωση ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας εποπτευόμενης οντότητας.

Η ΕΚΚ δεν κλήθηκε να εκφράσει απόψεις για τον τρόπο λειτουργίας ή ελέγχου των αιτήσεων που υποβάλλονταν για σκοπούς κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, αλλά περί τον Ιούνιο 2014, το Υπουργείο Οικονομικών απευθύνθηκε στην ΕΚΚ και ζήτησε τις απόψεις της, ένεκα της αρμοδιότητάς της για το θέμα, αναφορικά με ασφαλιστικές δικλίδες που θα έπρεπε να τεθούν, ώστε τα επενδυτικά ταμεία (funds) υπό την εποπτεία της ΕΚΚ, να αποτελούν επιλέξιμη επένδυση για σκοπούς του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Η ΕΚΚ με επιστολές της ημερομηνίας 24.10.2014 και 17.11.2014, υπέβαλε τις θέσεις και εισηγήσεις της, έχοντας υπόψη το νέο θεσμικό πλαίσιο που είχε θεσπιστεί στη Δημοκρατία το 2014, αναφορικά με τη σύσταση και λειτουργία των Οργανισμών Εναλλακτικών Επενδύσεων, προς το Υπουργείο Οικονομικών, έτσι ώστε το εν λόγω κριτήριο για επένδυση σε οργανισμούς εναλλακτικών επενδύσεων να είναι συγκεκριμένο και να εξυπηρετεί καλύτερα το σκοπό για τον οποίο το Υπουργείο Οικονομικών ήθελε να το περιλάβει στις επιλέξιμες επενδύσεις για σκοπούς του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος.

Πράγματι, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 13.09.2016, με την οποία τροποποίησε τα κριτήρια του ΚΕΠ, η επένδυση σε Οργανισμούς Εναλλακτικών Επενδύσεων ή χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κυπριακών επιχειρήσεων ή κυπριακών οργανισμών που είναι αδειοδοτημένοι από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, καθορίστηκε ως επιλέξιμη επένδυση Α.3. Οι επενδύσεις των εν λόγω οργανισμών, έπρεπε να διενεργούνται αποκλειστικά στην Κυπριακή Δημοκρατία, σε επενδύσεις που πληρούν τα κριτήρια του εν λόγω Σχεδίου ή σε τομείς που εγκρίνονταν από τον Υπουργό Οικονομικών.

Σε συνέχεια της περίληψης των οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων στις επιλέξιμες επενδύσεις του προγράμματος το 2016, περίπου 40 ταμεία (funds) αδειοδοτήθηκαν ή εγγράφηκαν από την ΕΚΚ και τα οποία πρόσφεραν ή προσφέρουν επενδύσεις σε τομείς που επιτρέπονται για σκοπούς κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης. Η ΕΚΚ έχει αναρτημένες στην ιστοσελίδα της πληροφορίες για όλους τους εποπτευόμενούς της (περιλαμβανομένων των ταμείων που ικανοποιούν την επενδυτική πολιτική του ΚΕΠ), με ειδική αναφορά ότι *«η επενδυτική πολιτική ικανοποιεί τα κριτήρια του σχεδίου για σκοπούς Πολιτογράφησης μη Κυπρίων Επενδυτών/Επιχειρηματιών».*

Επιπλέον, το 2020 η ΕΚΚ αυτεπάγγελτα εξέδωσε Εγκύκλιο προς όλους τους εποπτευόμενούς της, για να διαπιστώσει τον αριθμό των προσώπων που έχουν λάβει κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση και είτε δραστηριοποιούνται επαγγελματικά, είτε είναι μέτοχοι σε εποπτευόμενες οντότητες της, είτε τους παρέχονται υπηρεσίες από εποπτευόμενες οντότητες της ΕΚΚ για σκοπούς αξιολόγησης του κινδύνου που παρουσιάζουν και καθορισμού του προγράμματος ελέγχου της εποπτείας της. Η ΕΚΚ βρίσκεται στη διαδικασία ελέγχου όλων των εποτευόμενων οντοτήτων που έχουν απαντήσει θετικά.

Με δεδομένο το συγκριτικά μικρό αριθμό εποπτευομένων της που ασχολήθηκαν με την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονταν με τις πολιτογραφήσεις, οι περιοδικοί έλεγχοι που διεξήγαγε η ΕΚΚ μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της δεν είχαν ως ειδικό αντικείμενο το ΚΕΠ αλλά γενικότερα τη συμμόρφωση των εποπτευομένων με την νομοθεσία.

<u>ΜΟΚΑΣ</u>

Η Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ), εγκαθιδρύθηκε αρχικά δυνάμει του άρθρου 53 του περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμου του 1996 (Ν.61(Ι)/1996) και αργότερα δυνάμει του άρθρου 54 του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης

της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007 (Ν.188(Ι)/2007) που αντικατέστησε το Ν.61(Ι)/1996.

Σύμφωνα με το άρθρο 55 του Ν.188(Ι)/2007 και την ιστοσελίδα της, η ΜΟΚΑΣ_έχει, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητα σε θέματα πολιτικής, αναφορικά με τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες συναλλαγές, συνεχούς ενημέρωσης και λήψης πρωτοβουλιών για εκπαίδευση, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα.

Η ΜΟΚΑΣ, ως η Financial Intelligence Unit της Κύπρου, είναι η εξειδικευμένη υπηρεσία της Δημοκρατίας που ασχολείται μεταξύ άλλων με την αξιολόγηση και με ανάλυση ύποπτων συναλλαγών που υποβάλλονται από υπόχρεες οντότητες. Σύμφωνα με το άρθρο 55 του Ν.188(Ι)/2007, έχει τη δυνατότητα να έχει άμεση ή έμμεση πρόσβαση σε οποιεσδήποτε πληροφορίες αφορούν στην επιβολή του Νόμου, να διαβιβάζει πληροφορίες και στοιχεία στην Αστυνομία και σε άλλες κρατικές υπηρεσίες (όπως λόγου χάρη στο Τμήμα Φορολογίας), να δίνει εντολή σε υπόχρεη οντότητα και να σταματά ύποπτες συναλλαγές. Επιπρόσθετα, να διεξάγει έρευνες, να εκτελεί αιτήματα δικαστικής συνδρομής από άλλες χώρες, σχετικά με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και να συνεργάζεται με άλλες αντίστοιχες Μονάδες του Εξωτερικού αυτεπάγγελτα ή κατόπιν αιτήματος, για σκοπούς ανάλυσης πληροφοριών ή/και διερεύνησης αδικημάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 54(3) του Ν.188(Ι)/2007, τα μέλη της ΜΟΚΑΣ θεωρούνται ως ανακριτές δυνάμει του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου.

Με αφορμή το δημοσίευμα της πλατφόρμας Organised Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) στις [redacted]2019, σύμφωνα με το οποίο το δικηγορικό γραφείο [redacted] εμπλέκετο στην εκτέλεση πολύπλοκων συμφωνιών, μέσω των οποίων [redacted] κεφάλαια μεταφέρθηκαν από και προς εταιρείες που δημιουργήθηκαν και συνδέονται με το εν λόγω γραφείο, η ΜΟΚΑΣ ξεκίνησε αυτεπάγγελτη διερεύνηση του περιεχομένου του δημοσιεύματος. Η ΜΟΚΑΣ ερεύνησε δύο συναλλαγές οι οποίες έλαβαν χώρα περί το 2007 και 2008, μέσω των οποίων κεφάλαια κατέληξαν στη [redacted] Τράπεζα

[redacted] που τελεί υπό εκκαθάριση. Η έρευνα της ΜΟΚΑΣ έδειξε ότι τα ποσά που διακινήθηκαν προέρχονταν από νόμιμες δραστηριότητες των νομικών προσώπων και των ιδιοκτητών τους. Η πηγή των εσόδων των εταιρειών αυτών είναι κυρίως μερίσματα, τα οποία προκύπτουν από συμμετοχή σε εταιρεία με μεγάλο οικονομικό εκτόπισμα και πώληση συμμετοχών. Για τα ευρήματα της έρευνας ενημερώθηκε σχετικά ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας.

Στη μαρτυρία της, η επικεφαλής της ΜΟΚΑΣ κα Εύα Παπακυριακού, εξήγησε ότι όταν η ΜΟΚΑΣ λάμβανε αίτημα από το Υπουργείο Εσωτερικών για υποβολή απόψεων για κάποιο επενδυτή που είχε αιτηθεί κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, ήλεγχαν τη βάση δεδομένων που διαθέτουν και που περιλαμβάνει πληροφορίες για οποιοδήποτε πρόσωπο φυσικό ή νομικό απασχόλησε της ΜΟΚΑΣ με οποιονδήποτε τρόπο, δηλαδή είτε υπήρξε αίτημα από αντίστοιχη μονάδα, είτε υπήρξε αίτημα δικαστικής συνδρομής, είτε υπήρξε συνεργασία με την Αστυνομία ή με οποιονδήποτε τρόπο είχε περιέλθει στην αντίληψή της οτιδήποτε.

Η ΜΟΚΑΣ έλαβε, σύμφωνα με τη μαρτυρία της κας Παπακυριακού, γύρω στα 246 αιτήματα για απόψεις, αναφορικά με επενδυτές του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, κυρίως μετά το 2015. Η ΜΟΚΑΣ δεν ενημερώθηκε για τα κριτήρια και τη φύση του προγράμματος, αλλά ούτε και για τους λόγους που το Υπουργείο Εσωτερικών ζητούσε κατά διαστήματα πληροφορίες αναφορικά με διάφορα φυσικά πρόσωπα. Όταν αντιλήφθηκαν ότι το Υπουργείο Εσωτερικών επικοινωνούσε μαζί τους για σκοπούς εξέτασης των αιτήσεων που αφορούσαν το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, η ΜΟΚΑΣ φρόντισε να διευκρινίζει στις επιστολές της προς το Υπουργείο Εσωτερικών ότι οι πληροφορίες που κατέχει δεν αποτελούν κάποιο είδους βεβαίωση και ότι το γεγονός ότι η ΜΟΚΑΣ δεν κατέχει πληροφορίες δεν σημαίνει ότι τα άτομα αυτά δεν είναι αναμεμειγμένα σε παράνομες δραστηριότητες. Οι Financial Intelligence Units, όπως είναι η ΜΟΚΑΣ, είναι γενικά πανίσχυρες Μονάδες σε όλες τις χώρες που έχουν δημιουργηθεί, για να ανταλλάζουν πληροφορίες, να εντοπίζουν και να ερευνούν ύποπτες συναλλαγές ή τάσεις και πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για να ενεργούν αποτρεπτικά και κατασταλτικά. Γι' αυτό, άλλωστε, ο Ν.188(Ι)/2007

ονομάζεται «ο περί **Παρεμπόδισης** και **Καταπολέμησης**». Διότι, το παράνομο χρήμα και πρέπει να παρεμποδίζεται (πριν νομιμοποιηθεί) και να καταπολεμάται. Θα ανάμενε λοιπόν κανείς ότι αίτημα για πληροφόρηση από μια οποιαδήποτε κυβερνητική υπηρεσία (στην προκειμένη περίπτωση το Υπουργείο Εσωτερικών) θα προέτρεπε την ΜΟΚΑΣ να επικοινωνήσει/συνεργαστεί με τις ανάλογες Μονάδες του εξωτερικού, για σκοπούς ανάκτησης πληροφόρησης και να μην περιορίζεται στον έλεγχο της βάσης δεδομένων των προσώπων που έχουν ήδη απασχολήσει την Μονάδα στο παρελθόν. Η διευκρινιστική ρήτρα η οποία συμπεριλαμβανόταν στις επιστολές της ΜΟΚΑΣ ότι ήταν όταν η ΜΟΚΑΣ δεν κατέχει πληροφορίες, δεν σημαίνει ότι τα άτομα αυτά δεν είναι αναμεμειγμένα σε παράνομες δραστηριότητες. Συνεπώς, θεωρούμε ότι με κανένα τρόπο η Μονάδα δεν αποποιείται την ευθύνη της για ενδελεχή και ολοκληρωμένη έρευνα προ της αποστολής απάντησης, όπως ορίζουν, εξάλλου, οι εξουσίες της Μονάδας.

Στη μαρτυρία της, η κα Παπακυριακού ανέφερε ότι παρά τη διευκρίνηση προς το Υπουργείο Εσωτερικών, η ΜΟΚΑΣ «ανησυχούσε» ότι αν δεν κατείχε πληροφορίες σε σχέση με κάποιο επενδυτή, το Υπουργείο Εσωτερικών θα το εκλάμβανε αυτό ως «πράσινο φως» για να προωθήσει Πρόταση για πολιτογράφηση, βασιζόμενη στην επιστολή της ΜΟΚΑΣ. Έτσι, σε περίπτωση που, αν τελικά υπήρχαν αρνητικά στοιχεία για το εν λόγω πρόσωπο, ένιωθε ότι θα έμενε εκτεθειμένη ως Υπηρεσία. Ιδιαίτερα ανησυχητικό ήταν επίσης το γεγονός ότι διάφοροι πάροχοι υπηρεσιών επικοινωνούσαν με τη ΜΟΚΑΣ, για να ρωτήσουν πληροφορίες για τις αιτήσεις τους (σε πιο στάδιο της εξέτασης βρίσκονταν). Αυτό δεικνύει, δυστυχώς, ότι από το Υπουργείο Εσωτερικών διέρρεε το γεγονός ότι για ορισμένες αιτήσεις ζητούσαν τη συνδρομή της ΜΟΚΑΣ, με αποτέλεσμα οι πάροχοι υπηρεσιών να οχλούν τη ΜΟΚΑΣ αδικαιολόγητα. Το 2019, η ΜΟΚΑΣ ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών ότι σε μελλοντικές επιστολές παρόμοιου περιεχομένου, αν εντός 5 εργάσιμων ημερών δεν ληφθεί οποιαδήποτε απάντηση από τη ΜΟΚΑΣ, θα θεωρείται ότι δεν υπάρχει οτιδήποτε για αναφορά.

[redacted]

Με δεδομένο ότι η ΜΟΚΑΣ είναι η αρμόδια Αρχή που κατέχει ή συλλέγει πληροφορίες για διακίνηση παράνομου χρήματος, αυτή η πρακτική της μη αποστολής επιστολής, θεωρούμε ότι φαίνεται να δεικνύει μια τάση ευθυνοφοβίας από πλευράς ΜΟΚΑΣ. Προφανώς, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν είχε ούτε τον τρόπο ούτε τη τεχνογνωσία να εντοπίσει πληροφορίες για άτομα που εμπλέκονταν σε παράνομες συναλλαγές, γι' αυτό ζήτησε τη συνδρομή της ΜΟΚΑΣ, έστω για το μικρό αριθμό αιτημάτων που απέστειλε.

Στα θετικά σημειώνεται ότι, όταν η ΜΟΚΑΣ λάμβανε κάποια πληροφορία αναφορικά με επενδυτή που είχε πολιτογραφηθεί κατ' εξαίρεση, ενημέρωνε σχετικά το Υπουργείο Εσωτερικών για τις πληροφορίες που κατείχε. Επίσης, περί τις αρχές του 2018 οργανώθηκε, μετά από εισήγηση της ΜΟΚΑΣ πραγματοποιήθηκε συνάντηση στο Υπουργείο Εσωτερικών με την παρουσία των τότε Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, της Διοικήτριας της Κεντρικής Τράπεζας, εκπροσώπων της Αστυνομίας, της Κ.Υ.Π. και άλλων υπηρεσιακών παραγόντων.

Στην εν λόγω συνάντηση, εκφράστηκαν διάφοροι προβληματισμοί, ιδιαίτερα σε σχέση με τους ελέγχους που διενεργούσε το Υπουργείο Εσωτερικών. Επειδή διαφάνηκε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών έστελνε αιτήματα για πληροφορίες στη ΜΟΚΑΣ, όταν εντόπιζε κάτι αρνητικό στο διαδίκτυο, η ΜΟΚΑΣ εισηγήθηκε το Υπουργείο Εσωτερικών να αποκτήσει πρόσβαση και στη βάση δεδομένων World Check και να αποστέλνονται και αιτήματα για πληροφορίες σε αρμόδιες υπηρεσίες των χωρών καταγωγής των επενδυτών (προφανώς εδώ εννοούνται αρχές που δεν αποτελούν Financial Intelligence Units άλλων χωρών, διότι αρμοδιότητα συνεργασίας με τέτοια σώματα έχει η ΜΟΚΑΣ). Η εισήγηση για πρόσβαση στη βάση δεδομένων World Check υλοποιήθηκε τελικά από το Υπουργείο Εσωτερικών, περί τον Αύγουστο 2018.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία της κας Παπακυριακού, στην εν λόγω συνάντηση ο τότε διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, διαβεβαίωσε ότι οι τράπεζες ελέγχουν όλα τα χρήματα που εμβάζονται στους λογαριασμούς και γινόταν έλεγχος δέουσας επιμέλειας. Κατά την άποψη μας, η ΜΟΚΑΣ δεν έπρεπε να επαναπαυθεί με αυτή τη διαβεβαίωση. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τράπεζες σε αρκετές περιπτώσεις καθυστερούσαν αδικαιολόγητα να στείλουν αναφορά ύποπτης συναλλαγής προς τη ΜΟΚΑΣ. Όπως τελικά διαφάνηκε από τη μαρτυρία του νυν Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, προς την Ερευνητική Επιτροπή, οι τράπεζες σε πολλές περιπτώσεις παραπλανούνταν, λόγω των διαφόρων τεχνασμάτων που χρησιμοποιούσαν οι πάροχοι υπηρεσιών και οι εταιρείες ανάπτυξης γης, που καθιστούσαν πολύ δύσκολο τον εντοπισμό των ύποπτων συναλλαγών («σπάσιμο» της επένδυσης σε μικρότερης αξίας εμβάσματα για να μην τραβήξουν την προσοχή της τράπεζας, κατάθεση σε λογαριασμούς πελατών (client accounts) ή απευθείας στην εταιρεία ανάπτυξης γης, προκειμένου να αποφύγει ο επενδυτής να ανοίξει δικό του λογαριασμό και αναπόφευκτα να του γίνει έλεγχος δέουσας επιμέλειας).

Ένα άλλο θέμα που προκύπτει, είναι ότι σύμφωνα με το άρθρο 59(2)(γ) Ν. 188(Ι)/2007, η ΜΟΚΑΣ ήταν και αρμόδια εποπτική αρχή για τις επαγγελματικές δραστηριότητες κτηματομεσιτών, όπως αυτές καθορίζονται στο Ν. 188(Ι)/2007. Με τον τροποποιητικό Νόμο 13(Ι)/2018, η αρμοδιότητα αυτή περιήλθε στο Συμβούλιο

Εγγραφής Κτηματομεσιτών. Δηλαδή, για κτηματικές συναλλαγές εκ μέρους κτηματομεσιτών, δυνάμει του περί Κτηματομεσιτών Νόμου, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ως «άλλες δραστηριότητες» και για τις οποίες οι κτηματομεσίτες έπρεπε να προβαίνουν σε ελέγχους δέουσας επιμέλειας, την περίοδο Ιανουάριο 2008 – Απρίλιο 2018 αρμόδια εποπτική αρχή ήταν η ΜΟΚΑΣ. Με δεδομένο ότι μεγάλος αριθμός συναλλαγών που αφορούσαν το ΚΕΠ διενεργήθηκαν, μεταξύ άλλων, και μέσω κτηματομεσιτών (οι μεγαλύτερες εταιρείες ανάπτυξης γης κατέχουν και άδεια κτηματομεσίτη), θα ανέμενε κάποιος ότι η αρμόδια εποπτική αρχή για τον κλάδο αυτό (όσον αφορά θέματα παρεμπόδισης ξεπλύματος παράνομου χρήματος), θα προέβαινε σε ελέγχους, συστάσεις ή στο ελάχιστο θα εξέδιδε οδηγίες προς τα πρόσωπα που υπόκεινται στην εποπτεία της και θα παρακολουθούσε, αξιολογούσε και επόπτευε την εφαρμογή του Μέρους VIII του Ν.188(Ι)/2007 που ήταν σχετικό. Περαιτέρω, σε συνεδρία της Συμβουλευτικής Αρχής Καταπολέμησης Αδικημάτων Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, ημερομηνίας 25.09.2018, ο εκπρόσωπος της Κεντρικής Τράπεζας εισηγήθηκε όπως οι εταιρείες ανάπτυξης γης (προφανώς εκείνοι που δεν εμπίπτουν στον ορισμό του «κτηματομεσίτη») να εποπτεύονται από κάποια αρχή, αφού κατά την Αξιολόγηση Κινδύνου για την Κύπρο (National Risk Assessment) είχε εντοπιστεί κίνδυνος από τον τομέα αυτό και δεν υπήρχε κανένας έλεγχος.

Αναφορικά με τη σύνδεση του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα με το Ν.188(Ι)/2007, οι πολιτογραφήσεις δεν συνδέθηκαν με το Ν.188(Ι)/2007, διότι όπως ανέφερε χαρακτηριστικά η κα Παπακυριακού, *«δεν θα ήταν σωστό για τη χώρα μας να βάλουμε μόνιμη παροχή υπηρεσιών για διαβατήρια, που όπως αποδείχθηκε σωστό, διότι μπορούσε να τερματιστεί όπως τερματίστηκε, συνεπώς από τη στιγμή που οι πάροχοι τέτοιων υπηρεσιών για πολιτογραφήσεις, ούτε σε διεθνείς συμβάσεις περιλαμβάνετο, ούτε στο ευρωπαϊκό κεκτημένο, θα ήταν πολύ άσχημο για την Κυπριακή Δημοκρατία να το συνέδεε άμεσα και μόνιμα.»* Η δήλωση αυτή είναι, κατά την άποψη μας, ακατανόητη. Η Ευρωπαϊκή Οδηγία, που αφορά την καταπολέμηση του παράνομου χρήματος, δεν εμποδίζει κανένα κράτος μέλος να περιλάβει στην εναρμονιστική νομοθεσία της τομείς που δεν καλύπτονται από την εν λόγω Οδηγία,

αλλά κατά την άποψη του κράτους μέλους παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο για τη δημιουργία εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα ήταν ένας τέτοιος τομέας αυξημένου κινδύνου για την Κύπρο και εάν το επιθυμούσε η Κυβέρνηση, μπορούσε να προβεί σε όποια νομοθετική ρύθμιση θεωρούσε σκόπιμη, προκειμένου να διαφυλάξει την Κύπρο από αυτό τον κίνδυνο. Περαιτέρω, όλοι όσοι προσέφεραν μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, υφιστάμενοι και τέως Υπουργοί και οι επικεφαλής άλλων εποπτικών αρχών, συμφώνησαν ότι το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα έπρεπε να ρυθμιστεί για λόγους καταπολέμησης της νομιμοποίησης παράνομου χρήματος πολύ πιο νωρίς, κάτι που τελικά έγινε (μέσω Κανονισμών) το 2020.

Οι πολιτογραφήσεις δεν ήταν αρμοδιότητα της ΜΟΚΑΣ, ούτε είχε οποιαδήποτε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα αποτελούσε αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτό όμως που αποτελούσε αρμοδιότητα της ΜΟΚΑΣ ήταν να διασφαλίσει ή τουλάχιστον να προειδοποιήσει ότι τα έσοδα του προγράμματος δεν προέρχονταν ή δεν έπρεπε να προέρχονταν από παράνομες δραστηριότητες. Όφειλε ως Financial Intelligence Unit να αναγνωρίσει τους κινδύνους που ελλόχευαν από τη λειτουργία του προγράμματος και να προειδοποιήσει τους αρμόδιους, ώστε να ληφθούν μέτρα μείωσης του κινδύνου και να παρέμβει εάν χρειαζόταν. Η αποστολή της ΜΟΚΑΣ δεν είναι μόνο να διαβιβάζει πληροφορίες, αλλά επίσης, να εντοπίζει τάσεις και πρακτικές, να αναλύει ύποπτες συναλλαγές και να αποτρέπει τη διακίνηση του παράνομου χρήματος.

ΚΕΦ. 11 ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (PROMOTERS)

Κύριος στόχος του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, ήταν η ενθάρρυνση των άμεσων ξένων επενδύσεων και η προσέλκυση φυσικών προσώπων υψηλής εισοδηματικής στάθμης για εγκατάσταση στην Κύπρο. Οι κατά καιρούς αποφάσεις των Υπουργικών Συμβουλίων για καθορισμό οικονομικών και άλλων κριτηρίων, αποτελούσαν το πλαίσιο το οποίο οι Πάροχοι Υπηρεσιών παρουσίαζαν στους πελάτες τους.

11.1. Οι Υπηρεσίες

Οι Πάροχοι Υπηρεσιών, ήταν τα φυσικά και/ή νομικά πρόσωπα, τα οποία αναλάμβαναν την προώθηση των αιτήσεων των αλλοδαπών για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, καθώς και την εκπροσώπησή τους ενώπιον των κρατικών αρχών.

Επιπλέον, στις πλείστες των περιπτώσεων, οι Πάροχοι Υπηρεσιών προσέφεραν στους αλλοδαπούς και άλλες υπηρεσίες, για τις οποίες όφειλαν να εφαρμόζουν τον περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο ως εκάστοτε ίσχυε, μεταξύ άλλων -

- σύσταση εταιρείας ή άλλων νομικών προσώπων,
- υπηρεσίες εμπιστευμάτων,
- παροχή εγγεγραμμένου γραφείου,
- άσκηση καθηκόντων διευθυντή ή γραμματέα εταιρείας ή κατόχου ανάλογης θέσης σε σχέση με άλλα νομικά πρόσωπα,
- άσκηση καθηκόντων πληρεξούσιου μετόχου εξ ονόματος άλλου προσώπου/κατοχή μετοχικού κεφαλαίου εκ μέρους του τελικού πραγματικού δικαιούχου και εγγραφή του κατόχου στα αντίστοιχα μητρώα εγγεγραμμένων μετόχων εκ μέρους και για λογαριασμό τρίτων,
- βοήθεια στο σχεδιασμό ή στην υλοποίηση συναλλαγών για τους πελάτες τους σχετικά με την αγορά και πώληση ακινήτων ή επιχειρήσεων, το άνοιγμα/διαχείριση τραπεζικού λογαριασμού.

Τα κατά καιρούς Σχέδια του “à la carte” Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα είχαν ένα βασικό κοινό: οι κρατικές αρχές βασίζονταν στην υπόθεση ότι οι Πάροχοι Υπηρεσιών, οι οποίοι εμπλέκονταν στη διαδικασία και παρείχαν εποπτευόμενες δραστηριότητες στους υποψήφιους για πολιτογράφηση ή και οι κυπριακές τράπεζες, **θα διενεργούσαν τους απαραίτητους ελέγχους για τους πελάτες τους και ότι δεν θα προωθούνταν αιτήσεις προσώπων που δεν πληρούσαν τα κριτήρια του προγράμματος, ούτε θα προσπαθούσαν με διάφορα τεχνάσματα να αλλοιώσουν ή να αποφύγουν τις πρόνοιες των σχεδίων**. Τελικά, φαίνεται ότι η εκτίμηση για την αποτελεσματικότητα των παρόχων ήταν υπερτιμημένη. Επομένως η Πολιτεία θα έπρεπε να είχε θωρακίσει το πρόγραμμα με κανόνες και ασφαλιστικές δικλείδες από την αρχή.

Όπως αναφέρει ο Υπουργός Οικονομικών, κ. Κωνσταντίνος Πετρίδης, στην προφορική κατάθεσή του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, στις 24.11.2020, η πολιτεία θεωρούσε δεδομένο ότι θα γίνονταν οι έλεγχοι για παρεμπόδιση και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ήταν μια προϋπόθεση και εάν εφαρμοζόταν η εν λόγω νομοθεσία «*θα είχαμε προλάβει όλες τις περιπτώσεις, επειδή μπορεί να υπήρχαν κάποιοι developers, αλλά κατά τη συντριπτική πλειοψηφία και φαίνεται και στις περιπτώσεις τις οποίες είναι αμφιλεγόμενου κύρους, ήταν λογιστές, δικηγόροι, κτηματομεσίτες […]*».

Ως επί το πλείστον, εντοπίζεται να είχαν προωθηθεί αιτήσεις από **δικηγορικά γραφεία**, **ελεγκτικά γραφεία**, **Εταιρείες Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών, εταιρείες ανάπτυξης γης** ή ακόμη και από εταιρείες που δηλώνουν **‘consultants’/‘σύμβουλοι’**. Τα χρήματα των αλλοδαπών αιτητών κατέληγαν σε κυπριακές τράπεζες. Επομένως, και στην περίπτωση κατά την οποία οι Πάροχοι Υπηρεσιών δεν παρείχαν τις πιο πάνω υπηρεσίες, οι κυπριακές τράπεζες όφειλαν να εφαρμόζουν αυξημένη δέουσα επιμέλεια εφόσον δέχονταν καταθέσεις από Πολιτκά Εκτεθειμένα Πρόσωπα.

Σύμφωνα με ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής πληροφορίες και συγκεκριμένα βάσει κατάστασης, η οποία προσκομίστηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών με

στατιστικά στοιχεία, σχετικά με τον αριθμό αιτήσεων πολιτογράφησης επενδυτών που υποβλήθηκαν (χωρίς να σημαίνει ότι εγκρίθηκαν) μέσω διάφορων Παρόχων Υπηρεσιών, από το 2013 μέχρι και το 2020, προέκυψε ότι οι πιο κάτω Πάροχοι Υπηρεσιών, είχαν υποβάλει τις περισσότερες αιτήσεις:

1.	[redacted]	[redacted]
2.	[redacted]	[redacted]
3.	[redacted]	[redacted]
4.	[redacted]	[redacted]
5.	[redacted]	[redacted]
6.	[redacted]	[redacted]
7.	[redacted]	[redacted]
8.	[redacted]	[redacted]
9.	[redacted]	[redacted]
10.	[redacted]	[redacted]
11.	[redacted]	[redacted]
12.	[redacted]	[redacted]
	[redacted]	[redacted]
	[redacted]	[redacted]
13.	[redacted]	[redacted]
14.	[redacted]	[redacted]
15.	[redacted]	[redacted]

Επιπλέον, παραπέμπουμε στο Κεφάλαιο 13, στο οποίο παρουσιάζεται Πίνακας με πληροφορίες για τους Παρόχους Υπηρεσιών που προώθησαν αιτήσεις πολιτογραφηθέντων επενδυτών υψηλού κινδύνου. Οι εν λόγω αιτήσεις υποβλήθηκαν μεταξύ του 2007 και 17.08.2020. Σημειώνεται ότι από την μέχρι στιγμής εξέταση φακέλων, ο αριθμός των Πάροχων Υπηρεσιών που είχαν προωθήσει αιτήτες υψηλού κίνδυνου ήταν 41.

Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 16 αφορούν σε πιο διευρυμένη περίοδο σε σχέση με τον πιο πάνω Πίνακα, γίνεται αντιληπτό ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι επενδυτές υψηλού κινδύνου αντιπροσωπεύονταν από Παρόχους Υπηρεσιών, οι οποίοι δεν φαίνεται να είχαν προωθήσει τόσες πολλές αιτήσεις και γι' αυτό δεν εμφανίζονται στον πιο πάνω Πίνακα.

Εντούτοις, στους Παρόχους Υπηρεσιών των **195** πολιτογραφημένων επενδυτών **υψηλού κινδύνου** (συμπεριλαμβανομένων και των Ομαδικών) που εξέτασε η Ερευνητική Επιτροπή μέχρι στιγμής, εντοπίζονται βεβαίως και τα γραφεία που αναφέρονται και στον πιο πάνω Πίνακα.

Για παράδειγμα:

- οι αιτήσεις 15 επενδυτών (συμπεριλαμβανομένων ομαδικών), προωθήθηκαν από [redacted]
- οι αιτήσεις 3 επενδυτών από [redacted]
- οι αιτήσεις 2 επενδυτών από [redacted],
- οι αιτήσεις 3 επενδυτών από [redacted],
- οι αιτήσεις 4 επενδυτών από [redacted],
- οι αιτήσεις 2 επενδυτών από [redacted],
- οι αιτήσεις 2 επενδυτών από [redacted].
- οι αιτήσεις 3 επενδυτών [redacted]
- οι αιτήσεις 3 επενδυτών [redacted]
- οι αιτήσεις 11 (συμπεριλαμβανομένων ομαδικών) [redacted]
- Αίτηση 1 επενδυτή από [redacted].
- Οι αιτήσεις 4 επενδυτών από [redacted]
- Οι αιτήσεις 3 επενδυτών από [redacted]

Επομένως, από το σύνολο των 195 φακέλων επενδυτών υψηλού κινδύνου που εκτελέστηκαν στο παρόν ενδιάμεσο πόρισμα οι 56 προωθήθηκαν από τα 15 γραφεία που υπέβαλαν τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων. Οι υπόλοιποι 139 φακέλοι επενδυτών υψηλού κινδύνου προωθήθηκαν από γραφεία που υπέβαλαν μικρότερο αριθμό αιτήσεων.

Υποχρεώσεις συμμόρφωσης με τη νομοθεσία.

Τα δικηγορικά γραφεία, τα ελεγκτικά γραφεία, οι εταιρείες παροχής διοικητικών υπηρεσιών (ΕΠΔΥ) και οι τράπεζες, όφειλαν να συμμορφώνονται με τις πρόνοιες του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου, ως εκάστοτε ίσχυε:

1. Από την έναρξη της ισχύος του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007, το άρθρο 58 του εν λόγω νόμου προνοούσε ότι τα πρόσωπα που διεξάγουν «***χρηματοοικονομικές***[16]» ή «***άλλες δραστηριότητες***[17]», οφείλουν να εφαρμόζουν επαρκή και κατάλληλα συστήματα και διαδικασίες σε σχέση με:

   Α) τον προσδιορισμό ταυτότητας και την άσκηση δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη,

   Β) την ενδελεχή εξέταση κάθε συναλλαγής που κρίνεται ότι λόγω της φύσεως της είναι ιδιαίτερα επιδεκτική ως προς το να συνδεθεί με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και ιδίως των πολύπλοκων ή ασυνήθιστα μεγάλων συναλλαγών […],

2. Οι ορισμοί «***χρηματοοικονομικές δραστηριότητες***» και «***άλλες δραστηριότητες***» διαγράφηκαν με το Νόμο 13(Ι)/2018, ενώ με τον ίδιο Νόμο το 2018, προστέθηκε ο καινούριος ορισμός «***υπόχρεες οντότητες***[18]». Οι Υπόχρεες Οντότητες οφείλουν να εφαρμόζουν το άρθρο 58 του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου, το οποίο απαιτεί να εφαρμόζουν επαρκείς και κατάλληλες πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες ανάλογα με τη φύση και το μέγεθος τους, ώστε να μετριάζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, σε σχέση με τις παραγράφους Α και Β πιο πάνω.

[16] Άρθρο 2, Νόμος 188(Ι)/2007.
[17] Άρθρο 2, Νόμος 188(Ι)/2007.
[18] Άρθρα 3 και 4, Νόμος 13(Ι)/2018.

Από πλευράς Κυβέρνησης, από την έναρξη εφαρμογής του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα το 2007, μόλις το 2018 έγινε προσπάθεια καταγραφής ορισμένων κανόνων συμπεριφοράς για τους Παρόχους Υπηρεσιών σε Κώδικα Συμπεριφοράς, καθώς και εγγραφής τους σε σχετικό Μητρώο Παρόχων. Στις **9 Ιανουαρίου 2018**, 11 χρόνια μετά τη λειτουργία του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, το Υπουργικό Συμβούλιο με την απόφασή του υπ' αριθμό 84.068, αποφάσισε να εγκρίνει τη δημιουργία Μητρώου Παρόχων Υπηρεσιών. Εισήγαγε, μάλιστα Κώδικα Συμπεριφοράς (ο οποίος είχε εκπονηθεί από τον Κυπριακό Οργανισμό Προώθησης Επενδύσεων (CIPA) – του οποίου τα Μέλη του ΔΣ είναι κυρίως δικηγόροι, ελεγκτές, επιχειρηματίες ανάπτυξης γης, κ.ά.), ως επίσης και άλλα πρακτικά μέτρα διαχείρισης της προώθησης και εφαρμογής του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Σημειώνεται ότι τον εν λόγω Κώδικα, οφείλουν να τηρούν οι Πάροχοι συμβουλευτικών Υπηρεσιών που σχετίζονται με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα.

Από την 31 Ιουλίου 2018, αιτήσεις για το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα υποβάλλονταν εκ μέρους των αιτητών, μόνον από τα πρόσωπα που ήταν εγγεγραμμένα στο Μητρώο Παρόχων Υπηρεσιών του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος.

Ο Κώδικας Συμπεριφοράς περιλαμβάνει πρόνοιες σχετικές με τον τρόπο διαχείρισης πελατών και διαφήμισης του προγράμματος. Ωστόσο, δεν φαίνεται να έχει οποιαδήποτε νομική ισχύ, ενώ, για όσο διάστημα ήταν σε ισχύ το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα δεν φαίνεται να εποπτευόταν η εφαρμογή των προνοιών του. Με την ίδια απόφαση, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε τη σύσταση Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου, η οποία απαρτίζεται από λειτουργούς του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Οικονομικών και του Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων. Ευθύνη της προαναφερθείσας Επιτροπής, είναι η έγκριση και η εγγραφή των μελών στο Μητρώο Παρόχων Υπηρεσιών του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, καθώς και η επίβλεψη της ορθής εφαρμογής των προνοιών του Κώδικα Συμπεριφοράς από τα μέλη του.

Όπως προκύπτει από την ιστοσελίδα της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου για το ΚΕΠ[19], το Υπουργείο Οικονομικών είχε γνωστοποιήσει επιστολή, ημερομηνίας 05.12.2019 στα Μέλη του Μητρώου Παρόχων Υπηρεσιών, με θέμα τον έλεγχο διατήρησης επενδύσεων ή/και μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας πολιτογραφηθέντων προσώπων στο πλαίσιο του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Στην εν λόγω επιστολή, ουσιαστικά ζητείτο από τους Παρόχους Υπηρεσιών να υποβάλουν τα σχετικά στοιχεία για έκαστο πελάτη τους, ο οποίος έχει πολιτογραφηθεί μεταξύ 01.05.2013 - 31.12.2018.

Σημειώνεται ότι, πέραν του Κώδικα Συμπεριφοράς που ενέκρινε το Υπουργικό Συμβούλιο στις 9 Ιανουαρίου 2018, η συμπεριφορά ορισμένων παρόχων έπρεπε να συνάδει και με Κώδικες Δεοντολογίας των οικείων τους επαγγελματικών σωμάτων. Οι δικηγόροι, διέπονται από τον περί Δικηγόρων Νόμο και τους περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμούς. Οι νόμιμοι ελεγκτές ακολουθούν τον Κώδικα Δεοντολογίας (IFAC Code of Ethics) του International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA).

11.2. Παρουσιάσεις στο εξωτερικό.

Εφόσον το επενδυτικό πρόγραμμα στόχευε στην προσέλκυση επενδυτών από το εξωτερικό, ήταν αναμενόμενο οι προσπάθειες των Παρόχων Υπηρεσιών να επικεντρωθούν στις διάφορες παρουσιάσεις και συνέδρια που πραγματοποιούνταν στο εξωτερικό, για προσέλκυση επενδυτών. Τα εν λόγω συνέδρια, συνήθως οργανώνονταν από διεθνείς εταιρείες στον τομέα της παροχής πολιτογραφήσεων, οι οποίες είτε συνεργάζονταν με παρόχους υπηρεσιών στην Κύπρο είτε διατηρούσαν τα δικά τους υποκαταστήματα στην Κύπρο. Στα Citizenship Events/Conferences που διοργανώνονταν στο εξωτερικό, συμμετείχαν, εκτός από τους ενδιαφερόμενους δικηγόρους, ελεγκτές και εκπροσώπους εταιρειών ανάπτυξης γης, και Κύπριοι πολιτικοί/αξιωματούχοι, προφανώς για να βοηθήσουν στην προώθηση του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα και να μεταφέρουν το μήνυμα ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση στήριζε και προωθούσε έμπρακτα το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα.

[19] http://cipregistry.mof.gov.cy/

Επιπλέον, πολλές φορές, στα Συνέδρια συμμετείχαν και **Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων**.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κυπριακός Οργανισμός Προώθησης Επενδύσεων είναι η αρμόδια αρχή για την προώθηση της Κύπρου και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και ξένων επιχειρήσεων στη Κύπρο. Επιπρόσθετα, ο οργανισμός κάνει προσπάθειες και για την υιοθέτηση κυβερνητικών πολιτικών και κινήτρων, ούτως ώστε να καταστεί η Κύπρος ένας ελκυστικός επενδυτικός προορισμός. Ο προϋπολογισμός του Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων, ο οποίος εγκρίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, χρησιμοποιείται και για σκοπούς προώθησης των κυβερνητικών πολιτικών και των κινήτρων.

Τα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων συμμετείχαν και αυτοί στα εν λόγω Συνέδρια, εφόσον οι ίδιοι ή/και οι εταιρείες που τους ανήκουν ή/και εργάζονται, παρείχαν συμβουλευτικές υπηρεσίες σε σχέση με το ΚΕΠ ή/και πωλούσαν ακίνητα/κατοικίες ή άλλες υπηρεσίες.

Κατά την προφορική κατάθεση του κ. Λάζαρου Σαββίδη στις 18.02.2021, του απευθύνθηκε ερώτηση για το κατά πόσον, κατά τη διάρκεια της θητείας του στο Υπουργείο Εσωτερικών ως Γενικός Διευθυντής, είχε γίνει δέκτης οποιωνδήποτε παρεμβάσεων ή πιέσεων από οιονδήποτε αξιωματούχο ή επενδυτή ή πάροχο υπηρεσιών, με τον κ. Σαββίδη να απαντά:
«*Εκείνο που θυμάμαι χαρακτηριστικά μόνο, είναι ότι την περίοδο εκείνη με είχε προσεγγίσει ως Γενικό Διευθυντή μια κυρία, εκπρόσωπος ενός γραφείου που ασχολείτουν με το αντικείμενο, διεθνούς γραφείου,* [redacted] *νομίζω ήταν, και μου περιέγραψε ουσιαστικά τις υπηρεσίες που η εταιρεία τους πρόσφερε, πρότειναν ουσιαστικά να προσφέρει και στο Υπουργείο Εσωτερικών και μάλιστα μου είχε αναφέρει ότι ήταν πρόθυμοι να μας φιλοξενήσουν και σε* ***συνέδρια στο εξωτερικό*** *που οργάνωναν οι ίδιοι για το αντικείμενο, […].*» Το θέμα προσφοράς

υπηρεσιών σχετικά με το πρόγραμμα από **μία** μόνο εταιρεία σχολιάζεται και στο Κεφάλαιο 6.

Από πληροφορίες στο διαδίκτυο, έχει εντοπιστεί ότι τουλάχιστον μεταξύ 2014 και 2019, υπήρχε συμμετοχή/αντιπροσώπευση της Κύπρου σε Συνέδρια του εξωτερικού που διοργανώνονταν από [redacted] ή από συνδέσμους σε συνεργασία με Παρόχους Υπηρεσιών, όπως το Σεμινάριο [redacted] και [redacted]. Περαιτέρω, για τις χρονιές 2015-2018, η Κυπριακή Δημοκρατία συμπεριλαμβανόταν στους 'partners' των Συνεδρίων που διοργανώνονταν από [redacted] με τίτλο Global Residence and Citizenship Conference. Επιπλέον, διοργανώθηκε το 2018 το Συνέδριο με τίτλο «The Cyprus Citizenship & Residency By Real Estate Investment Summit» από [redacted] στην Κύπρο.

Στα εν λόγω Συνέδρια συμμετείχαν Πάροχοι Υπηρεσιών, πολιτικά πρόσωπα όπως αρχηγοί κομμάτων, βουλευτές, αξιωματούχοι του κράτους όπως ο Πρόεδρος της Βουλής, ο δήμαρχος της Αγίας Νάπας, εκπρόσωποι του Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων και άλλοι ενδιαφερόμενοι.

[redacted]

Το παράδειγμα συμμετοχής σε διεθνή συνέδρια προσέλκυσης επενδυτών, για σκοπούς πολιτογράφησης, αποδεικνύει, απλώς, έναν από τους πολλούς τρόπους με τους οποίους οι πάροχοι υπηρεσιών εντόπιζαν και προσέλκυαν επενδυτές για σκοπούς πολιτογράφησης.

Στόχος των διοργανωτών, αλλά και όσων συμμετείχαν στα συνέδρια προώθησης της Κύπρου, ήταν να δημιουργήσουν ένα κλίμα ανεπίσημο και φιλικό, στο οποίο οι αντιπρόσωποι των επενδυτών θα έρχονταν σε επαφή με τους παρόχους υπηρεσιών και θα δημιουργείτο επομένως έτσι μια προσωπική σχέση, με σκοπό την προσέλκυσή τους για επενδύσεις στην Κύπρο.

Ο σκοπός των συνεδρίων αυτών δεν ήταν η δημιουργία επενδύσεων και υποδομών, αλλά η παρουσίαση «της ευκαιρίας», του αντιτίμου που έπρεπε να καταβάλει κάποιο άτομο υψηλής εισοδηματικής στάθμης (high net worth individual), προκειμένου να αποκτήσει την πολιτογράφηση που επιθυμούσε. Η Κύπρος ήταν μία από τις πολλές επιλογές και έπρεπε να «ανταγωνιστεί» χώρες όπως η Μάλτα, η Γρενάδα, ο Παναμάς, η Antigua & Barbuda, η St. Lucia, το Μαυροβούνιο κ.α.

Το νόημα (concept) αυτής της βιομηχανίας, είναι ότι άτομα με υψηλή εισοδηματική στάθμη, δεν χρειάζεται να μένουν περιορισμένοι στη χώρα καταγωγής τους, αλλά μπορούν να γίνουν «διεθνείς πολίτες» (global citizens), διαλέγοντας τον τόπο όπου επιθυμούν να εγκατασταθούν. Η πολιτογράφηση, σύμφωνα με τους ομιλητές σε αυτά τα συνέδρια, είναι ένα αγαθό το οποίο είναι προς πώληση. Ειδικά σε περιπτώσεις κατά τις οποίες τα εν λόγω άτομα είναι υπό διερεύνηση για διάφορα αδικήματα και προσπαθούν να αποφύγουν τη σύλληψη ή να τεθούν ενώπιον της δικαιοσύνης, η εν λόγω βιομηχανία διευκολύνει τα άτομα με υψηλή εισοδηματική στάθμη, για αποφυγή των ευθυνών τους.

Η διεθνής βιομηχανία των πολιτογραφήσεων μέσω επενδύσεων, είναι μία βιομηχανία αξίας πολλών δισεκατομμυρίων. Με αυτό ως δεδομένο, οι Πάροχοι Υπηρεσιών επιδόθηκαν σε μια μάχη πωλήσεων, με την ανοχή ενδεχομένως της εκάστοτε κυβέρνησης.

11.3. Οι παρεμβάσεις - πιέσεις στη Δημόσια Υπηρεσία

Σε μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος, οι προσωπικές γνωριμίες, και δη με άτομα σε θέσεις κλειδιά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι κάτι το αναπόφευκτο.

Σύμφωνα με τον Οδηγό Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας των Δημόσιων Υπαλλήλων,[20] ο δημόσιος λειτουργός πρέπει να λειτουργεί με εντιμότητα: πρέπει να παραμένει ανεπηρέαστος από οποιαδήποτε προσωπικά ή εξωθεσμικά συμφέροντα, κίνητρα, σχέσεις, εξαρτήσεις, πεποιθήσεις, πιέσεις ή παρεμβάσεις. Επιπλέον, δεν παρέχει ευνοϊκή ή προνομιούχα εξυπηρέτηση σε συγγενικά και φιλικά του πρόσωπα. Τέλος, δεν χρησιμοποιεί τη θέση του με σκοπό να επηρεάσει για προσωπικό ή οικογενειακό όφελος του ή για να προσκομίσει οποιοδήποτε προσωπικό όφελος.

Πέραν των πιο πάνω που αφορούν στη συμπεριφορά και τη δεοντολογία των Δημοσίων Υπαλλήλων, υπάρχει και μια άλλη παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψη: η συμπεριφορά και η δεοντολογία των Παρόχων Υπηρεσιών. Όπως αναφέρουμε και στο σημείο 11.1. πιο πάνω, ορισμένες κατηγορίες Παρόχων Υπηρεσιών (δικηγόροι και ελεγκτές) διέπονταν από κανόνες δεοντολογίας, οι οποίοι καταρτίστηκαν από την οικεία εποπτική τους αρχή/επαγγελματικό σώμα, πριν ακόμη αποφασιστεί η υιοθέτηση του Κώδικα Συμπεριφοράς των Παρόχων Υπηρεσιών σε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα το 2018.

Παρόλα αυτά, μερικοί Πάροχοι Υπηρεσιών φαίνεται ότι συμπεριφέρονταν κατά τρόπο πιεστικό, τηλεφωνούσαν για να ενημερωθούν σε πιο στάδιο εξέτασης βρισκόταν η αίτηση που υπέβαλαν, είχαν άποψη για την εφαρμογή των κριτηρίων (δηλαδή εάν έπρεπε να εφαρμοστούν κατά γράμμα ή όχι) και σύμφωνα με την ενωπίον μας μαρτυρία έφτασαν ακόμη και σε σημείο να ενοχλήσουν ηλικιωμένο συγγενικό πρόσωπο διοικητικής λειτουργού που χειριζόταν αιτήματα πολιτογράφησης, ώστε να επικοινωνήσει μαζί της για το θέμα που τους απασχολούσε.

[20] Εκδόθηκε το 2013 από το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Οι παρεμβάσεις και οχλήσεις γίνονταν σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας των Υπουργείων και άλλων τμημάτων του Κράτους χωρίς διάκριση, από τον λειτουργό, μέχρι τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου, τον Υπουργό και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, προσπαθώντας να επέμβουν στη διαδικασία εξέτασης της αίτησης.

Ταυτόχρονα, εντοπίζεται και παρέμβαση προς τους δημόσιους λειτουργούς από αξιωματούχους του Κράτους, όπως, για παράδειγμα, το γραφείο του [redacted], ο οποίος φαίνεται να ρωτούσε συνέχεια για τις εξελίξεις της περίπτωσης πολιτογράφησης του [redacted]. Συγκεκριμένα, σε ηλεκτρονική επικοινωνία, στις [redacted].2018, μεταξύ των λειτουργών του Υπουργείου Εσωτερικών και Υπουργείου Οικονομικών, λειτουργός του Υπουργείου Εσωτερικών φαίνεται να ρωτά εάν υπάρχει οτιδήποτε νεότερο για αυτή την υπόθεση [[redacted]], αναφέροντας ότι «***ρωτούν συνέχεια από το γραφείο του*** [redacted]».

Περισσότερες πληροφορίες για παρεμβάσεις από παρόχους υπηρεσιών, αναφέρονται στα Κεφάλαια 6 και 13.

11.4 Η υπο-στελέχωση.

Η οργανωτική διάρθρωση των Υπουργείων και των Τμημάτων/Υπηρεσιών του Κράτους, είναι αυστηρά ιεραρχική. Η τυπική δομή ενός Υπουργείου περιλαμβάνει Διευθύνσεις και Τμήματα/Υπηρεσίες που υπάγονται σε αυτό. Οι Διευθύνσεις και τα Τμήματα/Υπηρεσίες ενός Υπουργείου, στελεχώνονται, πέραν του απασχολούμενου προσωπικού (δημόσιοι λειτουργοί), και από μια ομάδα εναλλάξιμου προσωπικού (π.χ. Γενικό Διοικητικό Προσωπικό). Το προσωπικό αυτό τοποθετείται στα Υπουργεία/Τμήματα/Υπηρεσίες για σκοπούς παροχής διοικητικής υποστήριξης και μετακινείται/μετατίθεται αναλόγως με τις εκάστοτε μεταβαλλόμενες υπηρεσιακές ανάγκες.

Σε σχέση με τη «Μονάδα του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος» του Υπουργείου Εσωτερικών, όπως ανέφερε η διοικητική λειτουργός κα Χριστίνα Καούλλα στην προφορική της κατάθεση ημερομηνίας 08.12.2020, *η μονάδα δημιουργήθηκε τον Νοέμβριο του 2007*. Ο ιεραρχικά προϊστάμενος της Μονάδας είναι ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών και, κατά τη λήψη της προφορικής κατάθεσης, η Μονάδα στελεχώνετο από 3 διοικητικούς λειτουργούς και 3 γραμματειακούς λειτουργούς (εκ των οποίων ο ένας απασχολείται μερικώς στη Μονάδα, και ασκεί μερικώς και άλλα καθήκοντα). Πριν από το 2020, η Μονάδα στελεχώνετο από 2 διοικητικούς λειτουργούς.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, από το 2007 μέχρι και την 17^{η} Αυγούστου 2020, παραχωρήθηκαν **6779** κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις.

Οι αριθμοί από μόνοι τους, δείχνουν ότι όλοι οι Κυβερνώντες δεν μερίμνησαν για την επαρκή στελέχωση της Μονάδας, με αποτέλεσμα η Μονάδα να είναι σε τέτοιο βαθμό υπο-στελεχωμένη, ώστε να μην εξετάζονται, με την απαιτούμενη προσοχή οι αιτήσεις που υποβάλλονταν.

Επιπλέον, το γεγονός ότι ένας απλός δημόσιος λειτουργός υπάγεται ιεραρχικά σε Γενικό Διευθυντή ή σε Υπουργό, χωρίς άλλη ενδιάμεση ιεραρχική δομή, ενδεχομένως να καθίσταται προβληματικό, ειδικά σε περιπτώσεις στις οποίες, για τους δικούς του λόγους, ο ιεραρχικά ανώτερος Γενικός Διευθυντής ή Υπουργός αποφασίζει ότι κάτι είναι «Κατεπείγον» ή ότι πρέπει να τύχει χειρισμού με τον τρόπο που εισηγείται/υποδεικνύει.

Η προϊστάμενη της Μονάδας πολιτογράφησης ήταν μια Διοικητική Λειτουργός σε Κλίμακα Α8 και ο αμέσως προϊστάμενος της ήταν ο Γ.Δ. του Υπουργείου. Δεδομένου του ιεραρχικού κενού, ήταν εκ των πραγμάτων πιο δύσκολο η προϊσταμενη της Μόναδας να αμφισβητήσει οδηγίες των προϊσταμένων της (Γ.Δ. και Υπουργό) οι οποίες δεν ήταν στα πλαίσια της συνήθους πρακτικής.

11.5 Οι υποδείξεις από τους Παρόχους Υπηρεσιών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις υψηλού κινδύνου που έχουν εξεταστεί, εντοπίζονται να ασκήθηκαν, όχι μόνο πιέσεις ως προς τον χρόνο διεκπεραίωσης των αιτήσεων, αλλά και σημαντικές παρεμβάσεις, έως και υποδείξεις, ως προς την ικανοποίηση των κριτηρίων του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Πιο κάτω αναφέρονται μερικά παραδείγματα:

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), ο δημόσιος λειτουργός, με χειρόγραφη σημείωσή του, καταγράφει ότι δικηγόρος του γραφείου που εκπροσωπεί τον επενδυτή σε μεταξύ τους τηλεφωνική επικοινωνία, ανέφερε ότι «*ο επενδυτής προτίθεται να προβεί σε αγορά κατοικίας, όταν και εφόσον του παραχωρηθεί η κυπριακή υπηκοότητα*». Ουσιαστικά, ο Πάροχος Υπηρεσιών υποδεικνύει στη Δημόσια Υπηρεσία ότι το κριτήριο θα ικανοποιηθεί, όταν και εφόσον του παραχωρηθεί η κυπριακή υπηκοότητα. Τέτοιου είδους συμπεριφορές δεικνύουν την πίεση που προσπαθούσαν να ασκήσουν οι Πάροχοι Υπηρεσιών, διαχρονικά, στη Δημόσια Υπηρεσία.

Στις περιπτώσεις [redacted] (πολιτογραφήσεις 2014), οι οποίες προωθήθηκαν από δικηγορικό γραφείο, εντοπίζεται υπόδειξη από το δικηγορικό γραφείο ως προς τη μη ικανοποίηση του κριτηρίου της «μόνιμης κατοικίας στη Δημοκρατία». Σημειώνεται ότι [redacted] είναι γεννηθείς το [redacted], επομένως κατά το έτος πολιτογράφησης του το 2014 δεν ικανοποιούσε το ηλικιακό κριτήριο των 30 ετών ([redacted] ετών).

Με βάση τα στοιχεία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Στις [redacted].2013 φαίνεται να είχε γίνει συνάντηση μεταξύ αντιπροσώπων του δικηγορικού γραφείου [redacted] και του τότε Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικου, όπου ζητήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών

όπως επιτραπεί στους επενδυτές να εξαιρεθούν από το κριτήριο απόκτησης μόνιμης κατοικίας.

- Το δικηγορικό γραφείο [redacted] υπέβαλε στις [redacted]2013 αιτήσεις για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση των 9 πιο πάνω επενδυτών και ακόμη ενός προσώπου ([redacted], ο οποίος δεν φαίνεται να έχει πολιτογραφηθεί).
- Στις [redacted].2014 διενεργήθηκε συνάντηση μεταξύ αντιπροσώπων του γραφείου [redacted] και εκπροσώπων του Υπουργείου Εσωτερικών.
- Με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2014, το γραφείο [redacted] εξηγεί στο Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνέχεια της συνάντησης ημερομηνίας [redacted].2014, ότι οι [redacted] επενδυτές ήταν δικαιούχοι *άτυπου εμπιστεύματος* στο οποίο ανήκαν εταιρείες που είχαν υποστεί απομείωση καταθέσεων που διατηρούσαν την Τράπεζα Κύπρου, ένεκα του κουρέματος το 2013. Επιπλέον, ως αναφέρει η επιστολή ημερομηνίας [redacted].2014, δικαιούχος του *άτυπου εμπιστεύματος* είναι και [redacted], ο οποίος επέλεξε να μην προχωρήσει σε υποβολή αιτήματος πολιτογράφησης. Ωστόσο, υπήρξε επιθυμία του όπως μέρος των χρημάτων, τα οποία είχαν απολεσθεί μετά την απομείωση των καταθέσεων του στην Τράπεζα Κύπρου, χρησιμοποιηθούν για την ικανοποίηση του κριτηρίου για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση του αδελφότεκνου του, [redacted]. Δεν έχει εντοπιστεί φάκελος με αυτό το όνομα στα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Ερευνητική Επιτροπή από το Υπουργείο Εσωτερικών, επομένως η αίτηση του φαίνεται να μην έχει προχωρήσει.
- Επιπλέον, σε ηλεκτρονικό μήνυμα ημερομηνίας [redacted].2014 από [redacted] προς [redacted], γίνεται αναφορά στο ότι [redacted] σύμφωνα με μήνυμα φαίνεται να ζήτησε από [redacted] να του στείλει τα ονόματα των επενδυτών/πελατών [redacted] που είχαν υποβάλει αίτηση.
- Στις [redacted].2014 φαίνεται να υποβλήθηκε αίτηση για 2η φορά, που συμπεριλάμβανε συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με τις απομειώσεις καταθέσεων και η σχετική πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο αναφέρει

ξεκάθαρα ότι οι επενδυτές δεν πληρούν τον όρο κατοχής ιδιόκτητης κατοικίας στην Κύπρο.

Εν τέλει, παρόλο που δεν ικανοποιείτο το κριτήριο της μόνιμης κατοικίας στη Δημοκρατία και παρόλο που στο σχέδιο του Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, το οποίο ίσχυε κατά την λήψη απόφασης πολιτογράφησης (σχέδιο ημερομηνίας 19.03.2014) γινόταν αναφορά μόνο σε απομείωση καταθέσεων στη Λαϊκή Τράπεζα και όχι και στην Τράπεζα Κύπρου, το Υπουργικό Συμβούλιο ασκώντας την διακριτική του εξουσία πολιτογράφησε τους [redacted] πιο πάνω επενδυτές στις [redacted].2014.

11.6 Η δυνατότητα άσκησης πίεσης

Το γεγονός ότι ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να προτείνει μια νέα πολιτική, και αυτή να υιοθετηθεί από την Εκτελεστική Εξουσία, συμβάλλει στην πρόοδο και διευκολύνει την καλή συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, βέβαια, φαίνεται να γίνεται κατάχρηση των διαδικασιών και των όσων ζητούνται να υλοποιηθούν, με αποτέλεσμα να προτείνονται πολιτικές οι οποίες εξυπηρετούν συμφέροντα μιας ομάδας παρόχων. Συνήθως, τέτοιες ομάδες παρόχων έχουν και πρόσβαση σε υψηλούς αξιωματούχους του Κράτους και προωθούν με αυτό τον τρόπο τις πολιτικές/ρυθμίσεις, ή και ζητούν την γρηγορότερη εξέταση των αιτήσεων των πελατών τους, ή και ζητούν ευνοϊκότερη μεταχείριση.

Στην προφορική του κατάθεση ημερομηνίας 24.11.2020, ο κ. Κωνσταντίνος Πετρίδης αναφέρει ότι ορισμένοι είχαν φτάσει να χτυπήσουν μέχρι και την πόρτα του Προεδρικού:

«*Από διαφορετικούς και υψηλού κύρους δικηγόρους, οι οποίοι επικοινωνούσαν, ήθελαν να επικοινωνήσουν και μαζί μου, αλλά πήγαιναν και ενοχλούσαν και το προεδρικό και μάλιστα παρουσίαζαν και φωτογραφίες του κυρίου …*».

Επιπλέον, αίσθηση προκαλεί το ότι ένας επενδυτής εκπροσωπείτο από διαφορετικούς δικηγόρους, μέχρι να καταφέρει να πετύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει σε άλλο σημείο της κατάθεσής του, ημερομηνίας 24.11.2010, ο κ. Κωνσταντίνος Πετρίδης, «[redacted]

εκπροσωπήθηκε από αρκετούς δικηγόρους, ο ένας κύριος δικηγόρος ο οποίος έφερε το αυτό, ξέρετε δεν μπορούσε ο ένας να κάμει τη δουλειά, πήγαιναν στον άλλο. Ο ένας ας πούμε ήταν [redacted], [redacted] *θυμούμαι, ο οποίος προσπάθησε να πάει τζιαί πάνω στο προεδρικό, ο άλλος ήταν το γραφείο* [redacted] *την ίδια περίπτωση και νομίζω είχε και άλλο γραφείο το οποίο μας ενόχλησε για την ίδια περίπτωση. Προσπαθούσαν μέσω των γραφείων τούτων, εντάξει, **ποιος έχει τις παραπάνω πολιτικές, παραπάνω διασυνδέσεις**, πέρκει καταφέρουμε κάτι για τούτο το πράγμα…* [redacted] *για τις πολιτικές παρεμβάσεις που πιστεύω η αντίληψη που έχω αποκομίσει από το εν λόγω γραφείο ως γενικός παραγωγός είναι ότι ασχολείται με ύποπτες περιπτώσεις ας πούμε και ότι έπρεπε να ελεγχθεί και μάλιστα είχαμε και κάποιες καταγγελίες νομίζω για περιπτώσεις που ήρθαν μέσω* [redacted] *και είδαμε κάποιους καταγγέλλοντες για σοβαρές περιπτώσεις που αφορούσαν εξαπάτηση όσον αφορά την ίδια την επένδυση. Και είχα καλέσει στο γραφείο μου μια συνάντηση και σε εκείνη τη συνάντηση ήταν παρών και ο Υπουργός Οικονομικών τότε και τους είχαμε παραπέμψει, νομίζω υπάρχουν πρακτικά, δεν είμαι σίγουρος, τους είχαμε παραπέμψει ότι αυτό το πράγμα πρέπει να καταγγελθεί στην Αστυνομία.»*

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2019), του οποίου η αίτησή του προωθήθηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted], αν και αρχικά η εν λόγω αίτηση προοριζόταν για απόρριψη, εντοπίζεται να προωθήθηκε με αναφορά «Έγκριση για επίσπευση». [redacted] είχε επενδύσει σε ακίνητα (κατοικίες) [redacted]. Όπως ανέφερε ο [redacted] σε ηλεκτρονικό του μήνυμα, ημερομηνίας [redacted]2019, προς το Υπουργείο Εσωτερικών, ο επενδυτής *αντιμετωπίζει ιατρικά προβλήματα που καθιστούν αδύνατη τη μετάβαση του στη Δημοκρατία* ώστε να ληφθούν τα βιομετρικά του στοιχεία (για σκοπούς έκδοσης άδειας παραμονής), και επισύναψε ιατρικές βεβαιώσεις ότι δεν μπορεί να ταξιδέψει από [redacted] «*όπου διαμένει μόνιμα*». Με το ίδιο ηλεκτρονικό μήνυμα, παράκληση [redacted] είναι όπως επιτραπεί η λήψη των βιομετρικών στοιχείων του πελάτη του στην Πρεσβεία της Δημοκρατίας [redacted]. Σημειώνεται ότι οι ιατρικές βεβαιώσεις που επισυνάφθηκαν στο ηλεκτρονικό μήνυμα και στις επιστολές του δικηγορικού

γραφείου, στάλθηκαν στο γραφείο του [redacted] στις [redacted].2019, **προφανώς για να μεσολαβήσει ώστε να πολιτογραφηθεί ο επενδυτής**, παρόλο που δεν ικανοποιείτο το κριτήριο για «κατοχή άδειας παραμονής». Εν τέλει, το Υπουργικό Συμβούλιο, αν και έλαβε ενημέρωση, μέσω της Πρότασης που υποβλήθηκε, ότι ο επενδυτής δεν κατείχε άδεια παραμονής για στη Δημοκρατία, **αποφάσισε την πολιτογράφησή του**.

Ήταν θέμα ηθικής και επαγγελματισμού από πλευράς των Παρόχων Υπηρεσιών, αλλά ταυτόχρονα σε αρκετές περιπτώσεις συνιστούσε και θέμα ανοχής από πλευράς των δημοσίων λειτουργών και των αξιωματούχων του Κράτους, οι οποίοι βρίσκονται στις θέσεις τους για να να προσφέρουν υπηρεσίες προς το κράτος.

11.7. Οι κακές πρακτικές

Πέραν της άσκησης πιέσεων και/ή παρεμβάσεων που έκαναν κάποιοι Πάροχοι Υπηρεσιών, φαίνεται να μετέρχονταν και τρόπους, ώστε να «ξεγελάσουν» το σύστημα.

11.7.1. Καταστρατήγηση των κριτηρίων των Σχεδίων Πολιτογράφησης.

Α. Σε σχέση με το κριτήριο ‘*Καταθέσεις σε Τράπεζες*’

Με βάση το ΚΕΠ ημερομηνίας 11.7.2007, υπήρχε το κριτήριο/όρος για *Καταθέσεις σε Τράπεζες* σύμφωνα με το οποίο ο αλλοδαπός έπρεπε *να έχει προσωπικές καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες ή καταθέσεις ιδιωτικών του Εταιρειών (που ελέγχει ο ίδιος) στην Κύπρο ύψους τουλάχιστον Λ.Κ. 10 εκ.* τακτικής προθεσμίας πέντε ετών.

Στο ΚΕΠ ημερομηνίας 10.10.2011, το κριτήριο αναπροσαρμόστηκε από 10 εκ. Λίρες Κύπρου σε 15 εκ. Ευρώ και προστέθηκε η εξής επιφύλαξη:
«*Νοείται ότι οι αναφερόμενες καταθέσεις πρέπει να παραμείνουν δεσμευμένες σε τραπεζικό ίδρυμα της Κυπριακής Δημοκρατίας για περίοδο όχι μικρότερη των πέντε ετών. Σε περίπτωση κατά την οποία από περιοδικούς ελέγχους*

διαπιστωθεί ότι η προϋπόθεση καταστρατηγείται, η πολιτογράφηση είναι δυνατό να ανακληθεί.»

Στο ΚΕΠ ημερομηνίας **15 και 16.4.2013**, το κριτήριο άλλαξε ως εξής:
«*Ο αιτών πρέπει να έχει καταθέσεις στην Κύπρο ύψους τουλάχιστον €3 εκ., οι οποίες κατανέμονται στα ακόλουθα:*
(i) Ποσό €2 εκ. στο Ταμείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
(ii) Ποσό €0,5 εκ. στο Ταμείο Τεχνολογίας, Έρευνας και Τεχνολογίας.
(iii)Ποσό €0,5 εκ., τουλάχιστον, στο Ταμείο Αλληλεγγύης και Απασχόλησης.»

Στη συνέχεια, το ΚΕΠ ημερομηνίας 24.5.2013 περιλάμβανε εκ νέου το κριτήριο *Καταθέσεις σε Τράπεζες* με βάση το οποίο *ο αιτών πρέπει να έχει προσωπικές καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες ή καταθέσεις ιδιωτικών του εταιρειών ή καταπιστευμάτων (που είναι τελικός δικαιούχος ο ίδιος) στην Κυπριακή Δημοκρατία, ύψους τουλάχιστον €5 εκ., τακτής προθεσμίας τριών ετών*.

Στην προφορική του κατάθεση στις 24.11.2020, ο Υπουργός κ. Πετρίδης ερωτήθηκε από την Ερευνητική Επιτροπή για το εάν το κούρεμα καταθέσεων το 2013 επηρέασε καθ' οιονδήποτε τρόπο το ΚΕΠ και τη διαδικασία παραχώρησης των αιτήσεων. Η απάντηση του, κ. Πετρίδη ήταν η εξής:

«*το πρώτο σκέλος του ΚΕΠ αφορούσε στο πεδίο των οικονομικών κριτηρίων δικαιούσουν πολιτογράφηση αν μεταξύ άλλων έβαζες κατάθεση πιστεύω 5 εκατομμυρίων ευρώ σε μια τράπεζα, η λογική τότε ήταν θα έπρεπε να ενδυναμώνει που είχαμε προβλήματα ρευστότητας του τραπεζικού τομέα, να ενισχυθεί ο τραπεζικός τομέας, φυσικά αυτό το κριτήριο κατά την άποψη μου έπασχε πάρα πολύ και ο λόγος που έπασχε πάρα πολύ αυτό το κριτήριο και ορθώς καταργήθηκε, […] είναι ότι εξ' όσων έχω ακούσει χωρίς να έχω διερευνήσει προσωπικά τα θέματα,* ***έγινε μεγάλη κατάχρηση σε σημείο που ενδεχομένως τούτο να αφορά και απάτη, διότι έρχετουν ο άλλος έβαλλε 5 εκατομμύρια σε έναν τραπεζικό λογαριασμό, με εκείνα τα 5 εκατομμύρια έκαμε παράλληλα ένα δάνειο, εξασφαλισμένο δάνειο με***

βάση την κατάθεση και ενδεχομένως να έβγαλλε τα λεφτά έξω τζιαί έπαιρνε τα πίσω στη χώρα του*, οπόταν εν τη ουσία απλώς πληρώνετουν η μίζα του μεσάζοντα και η διαφορά του τόκου και ο αιτητής έπαιρνε διαβατήριο […]*

Όντως, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο Υπουργός κ. Πετρίδης, το εν λόγω κριτήριο καταργήθηκε - περιλαμβάνονται μέχρι και το Σχέδιο ημερομηνίας 19.3.2014, ενώ καταργήθηκε από το Σχέδιο ημερ. 13.9.2016 και μεταγενέστερα.

Το πιο πάνω κριτήριο κρίνεται ως ιδιαίτερα προβληματικό καθότι φαίνεται να έτυχε κατάχρησης, χωρίς να αποφέρει οποιοδήποτε άμεσο όφελος στην οικονομία της Κύπρου. Ο ρόλος των παρόχων καθ' όλη τη διαδικασία, ήταν ιδιαίτερα σημαντικός, αφού κάποιοι ενδεχομένως να καθοδηγούσαν τους επενδυτές για τις ενέργειές τους, για το πώς να παρακάμψουν το σύστημα.

Το θέμα της χρησιμοποίησης των καταθέσεων ως εγγύηση για να λαμβάνουν οι επενδυτές δάνεια αντίστοιχου ποσού, υπήρξε αντικείμενο εκτενούς συζήτησης και αλληλογραφίας μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών και Οικονομικών, του Προεδρικού Μεγάρου, του δικηγορικού γραφείου [redacted] και της εταιρείας [redacted] της οποίας οι νομικοί σύμβουλοι ήταν το δικηγορικό γραφείο [redacted]. Από τους φακέλους υψηλού κινδύνου που έχουν εξεταστεί, φαίνεται ότι το δικηγορικό γραφείο [redacted] συνεργαζόταν με την εταιρεία [redacted] για προσέλκυση επενδυτών.

Όπως φαίνεται από τη σελίδα της στο διαδίκτυο, η εταιρεία [redacted] παρέχει τη δυνατότητα σε φυσικά πρόσωπα υψηλής εισοδηματικής στάθμης (high net worth individuals) και στις οικογένειές τους να γίνουν διεθνείς πολίτες (global citizens) μέσω των «Certified Partners» της, οι οποίοι είναι σε θέση να τους συμβουλεύσουν για οποιοδήποτε θέμα σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Επιπλέον, η [redacted] αναφέρει ότι μπορεί να βοηθήσει τις κυβερνητικές υπηρεσίες να σχεδιάζουν και να υλοποιούν προγράμματα για παροχή αδειών παραμονής ή χορήγησης υπηκοοτήτων, «*to help boost foreign investments in their countries*».

Πληροφοριακά, η [redacted] είναι διεθνής εταιρεία συμβούλων μετανάστευσης με παρουσία σε διάφορες χώρες του κόσμου. Μέρος των υπηρεσιών που προσφέρει, είναι να εντοπίζει επενδυτές που επιθυμούν να αποκτήσουν διαβατήριο μέσω επενδύσεων. Αυτούς τους επενδυτές, με τους οποίους συνεργάζονται, προωθούν σε παρόχους (promoters) της χώρας αυτής.

[redacted]

Σύμφωνα με τα ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής στοιχεία, τα γεγονότα έχουν ως ακολούθως:

- Το Υπουργικό Συμβούλιο, σε συνεδρία του ημερομηνίας 25.06.2014, αποφάσισε να προβεί σε διευκρινήσεις αναφορικά με την Απόφασή του, ημερομηνίας 19.03.2014, σε σχέση, μεταξύ άλλων, με το κριτήριο Α.5, το οποίο αφορούσε τις καταθέσεις σε τραπεζικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα το

Υπουργικό Συμβούλιο διευκρίνισε ότι στις περιπτώσεις που οι καταθέσεις χρησιμοποιούνται ως εγγύηση για τη σύναψη δανείου, ο επενδυτής είναι υπόχρεος να αξιοποιήσει τα κεφάλαια που απορρέουν από τη δανειακή σύμβαση για επενδύσεις στη Δημοκρατία και θα είναι υπόχρεος να ενημερώσει το Υπουργείο Εσωτερικών σε περίπτωση που είχε σκοπό να προχωρήσει με τέτοια δανειακή σύμβαση θέτοντας ως εγγύηση τις καταθέσεις του.

- Το Υπουργικό Συμβούλιο εξέδωσε την εν λόγω διευκρίνηση διότι προφανώς παρατηρήθηκε η πρακτική να γίνονται καταθέσεις, να λαμβάνονται δάνεια (με εγγύηση τις καταθέσεις) και στη συνέχεια τα χρήματα να επενδύονται εκτός Κύπρου, κάτι που δεν εμπίπτει βρισκόταν στο πνεύμα του επενδυτικού προγράμματος. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τη μαρτυρία του Υπουργού Οικονομικών κ. Κωνσταντίνου Πετρίδη (πιο πάνω).
- Η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 15.09.2014, προκαλώντας την άμεση αντίδραση του δικηγορικού γραφείου [redacted] και της εταιρείας [redacted]. Συγκεκριμένα, με ξεχωριστές επιστολές/ηλεκτρονικά μηνύματά τους προς το Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Οικονομικών και το Προεδρικό Μέγαρο (επιστολές ημερομηνίας [redacted].2013 – προφανώς πρόκειται περί τυπογραφικού λάθους και η σωστή ημερομηνία της επιστολής είναι [redacted].2014, [redacted].2014 και [redacted].2014) ζητούσαν να δοθεί μεταβατική περίοδος 6 μηνών, προκειμένου οι αιτήσεις των επενδυτές που βρίσκονταν στο στάδιο της εξέτασης της αίτησης τους (σύμφωνα με την [redacted] ήταν περί τους γύρω στις 145 σε αριθμό, περιλαμβανομένου [redacted]) να διεκπεραιωθούν. Στην επιστολή τους, το γραφείο [redacted], αναφέρουν δεν, μεταξύ άλλων, ότι «είναι πρόδηλο ότι αν δε δοθεί σε αυτούς τους επενδυτές μεταβατική περίοδος χάριτος 6 μηνών ούτως ώστε να καταθέσουν την αίτηση τους τότε το Σχέδιο θα χάσει την αξιοπιστία του και οι επενδυτές που δειλά εμπιστεύτηκαν ξανά την Κύπρο θα τη δυσφημούν ανεπανόρθωτα.»

- Η θέση της [redacted] βασιζόταν στο γεγονός ότι προώθησαν το επενδυτικό σχέδιο στο εξωτερικό, αφού πρώτα έτυχαν διαβεβαίωσης από το Υπουργείο Οικονομικών στις [redacted].2013 (επιστολή [redacted]). Με την εν λόγω επιστολή, ουσιαστικά διευκρίνισε ότι η Απόφαση του Υπουργικού, με αρ. 75148 και ημερομηνίας 24.05.2013, σε σχέση με κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, δεν προνοεί τη μη χρήση της κατάθεσης τακτής προθεσμίας για εξασφάλιση πιστωτικών διευκολύνσεων εκ μέρους του αιτητή. [redacted] απαντούσε σε ερώτημα, ημερομηνίας [redacted].2013, το οποίο τέθηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted]
- Στις [redacted].2014 το δικηγορικό γραφείο [redacted], ζήτησε και πάλι διευκρινίσεις από το Υπουργείο Εσωτερικών, αναφορικά με την εφαρμογή της διευκρίνισης που αφορούσε στις καταθέσεις. Ωστόσο, δεν εντοπίστηκε η απάντηση του Υπουργείου Εσωτερικών.
- Στη συνέχεια, στις [redacted].2014 η [redacted] έστειλε επιστολή προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Αναστασιάδη, ζητώντας συνάντηση μαζί του, *«<u>διότι μόνο η δική σας παρέμβαση</u> μπορεί να αποτρέψει νέα διεθνή δυσφήμιση της Κύπρου και απώλεια εσόδων για την Κύπρο πέραν των €300 εκ.».* Σύμφωνα με την [redacted], έγιναν προσπάθειες διευθέτησης συνάντησης με τον Υπουργό Εσωτερικών, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Το δε Υπουργείο Οικονομικών (σύμφωνα με την επιστολή τους), ήταν σύμφωνο με τις θέσεις τους (για εξάμηνη περίοδο χάριτος). Το Προεδρικό διαβίβασε την επιστολή της [redacted] προς το Υπουργείο Εσωτερικών με οδηγίες *«να εξεταστεί το αίτημα καθόσον η επιχειρηματολογία του αποστολέα φαίνεται να είναι λογική».*

Το παράδοξο είναι ότι η εν λόγω επιστολή, η οποία παραλήφθηκε από το Αρχείο του Προεδρικού Μεγάρου, φέρει σφραγίδα, ημερομηνίας [redacted].2014, ενώ η διαβιβασθείσα προς το Υπουργείο Εσωτερικών επιστολή, φέρει ημερομηνία [redacted].2014 (προγενέστερη δηλαδή της παραλαβής της από το

αρχείο του Προεδρικού). Μάλιστα, υπάρχει επίσης και χειρόγραφο σημείωμα, το οποίο αναφέρει «[redacted]*.2014 Διαβιβάστηκε στον Υπ. Ες.».*

Η [redacted] επέμενε να διευκρινίσει το ζήτημα του δανείου έναντι εγγύησης κατάθεσης, διότι ακριβώς φαίνεται να διαφήμιζε το επενδυτικό σχέδιο, ως ένα σχέδιο στο οποίο ο επίδοξος επενδυτής φέρνει μεν μια κατάθεση στην Κύπρο, αλλά τη λαμβάνει πίσω υπό τη μορφή δανείου, πληρώνει τα έξοδα του δανείου, πλέον το κόστος της μόνιμης κατοικίας, πλέον αμοιβές προς παρόχους υπηρεσιών και ακολούθως, με τη λήξη της τριετούς προθεσμίας της κατάθεσης, αποπλήρωνε το δάνειο και μπορούσε να αποχωρήσει από την Κύπρο, έχοντας «επενδύσει» μόνο το ποσό των τόκων, πλέον τη μόνιμη κατοικία, ποσό βεβαίως πολύ μικρότερο, περίπου 900χιλ ευρώ, σε σχέση με τα €5 εκ. που υποτίθεται ότι επένδυε στην κυπριακή οικονομία.

Το Υπουργείο Οικονομικών δεν απαγόρευε αυτή την πρακτική (να δίνονται δάνεια με εγγύηση την κατάθεση), πλην όμως στις 25.06.2014 διευκρίνισε ότι το ποσό του δανείου (εάν υφίστατο τέτοιο), θα έπρεπε να χρησιμοποιείται για επενδύσεις στην Κύπρο, κάτι που, προφανώς, προσέκρουε στα όσα διαφήμιζε η [redacted] στο εξωτερικό.

Μία εκ των περιπτώσεων ήταν η αίτηση [redacted] όπου πάροχος ήταν το δικηγορικό γραφείο [redacted]. Κατά την αξιολόγηση του φακέλου σχετικά με την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση [redacted], διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσό της επένδυσης κατέληξε σε κυπριακό τραπεζικό ίδρυμα μέσω εμβάσματος από την [redacted]. Επίσης, δύο από τα πρόσωπα που υπέγραψαν το πεδίο συστάσεων (references) του Εντύπου Μ127 προκύπτει ότι είναι Διευθυντές της εταιρείας [redacted] και της εταιρείας [redacted] η οποία συνδέεται με το δικηγορικό γραφείο [redacted] Για περισσότερες πληροφορίες, σχετική είναι η έκθεση για [redacted] στο Παράρτημα 1Α 44.

Επιπρόσθετα, λαμβάνοντας υπόψη την κατάθεση του κ. Κωνσταντίνου Πετρίδη και δημοσίευμα πιο πάνω, γίνεται η εισήγηση, τόσο προς το Υπουργείο Εσωτερικών όσο και προς την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου όπως στην περίπτωση του [redacted] αλλά και των άλλων έξι αναφερθέντων πολιτογραφηθέντων στην έκθεση για [redacted] στο Παράρτημα ελεγχθεί κατά πόσο όντως εφαρμόστηκε η τακτική που περιγράφεται, δηλαδή, με το ποσό της κατάθεσης ως εξασφάλιση ο επενδυτής να έλαβε ισόποσο δάνειο, ξεγελώντας στην ουσία με αυτό τον τρόπο το σύστημα.

Περαιτέρω, από τα πιο πάνω γεγονότα, φαίνεται ότι και το Προεδρικό Μέγαρο υπήρξε δέκτης παρεμβάσεων από παρόχους υπηρεσιών και συμμετείχε ενεργά στη διαμόρφωση των διαφόρων πολιτικών που αφορούσαν τα επενδυτικά σχέδια, δίνοντας οδηγίες προς το Υπουργείο Εσωτερικών.

Β. Υποβολή αίτησης πολιτογράφησης από τον/την σύζυγο

Υπήρχαν περιπτώσεις, στις οποίες υποβαλλόταν αίτηση πολιτογράφησης για ένα πρόσωπο, αλλά στην πραγματικότητα ο πραγματικός ιδιοκτήτης της περιουσίας ήταν ο/η σύζυγός του. Αυτό συνέβαινε, συνήθως διότι υπήρχαν αρνητικά δημοσιεύματα σε σχέση με τον πραγματικό ιδιοκτήτη ή είχε καταδικαστεί για αδικήματα (συνήθως ο σύζυγος είχε καταδικαστεί ή υπήρχαν αρνητικά δημοσιεύματα για το πρόσωπο του, και υπέβαλλε την αίτηση η σύζυγος).

Στην περίπτωση της [redacted] (πολιτογράφηση 2019), η οποία παρουσιάστηκε ως η επενδύτρια, ο σύζυγος της [redacted] (πολιτογράφηση 2019), ένα μήνα πριν πολιτογραφηθεί κατηγορήθηκε και τελούσε υπό κράτηση [redacted], ενώ 7 μήνες μετά την πολιτογράφησή του είχε καταδικαστεί σε [redacted] χρόνια φυλάκιση. Παρόλα αυτά, έλαβε την πολιτογράφηση ως σύζυγος της επενδύτριας συζύγου του. Ο πάροχος ήταν το δικηγορικό γραφείο [redacted].

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση 2017), η οποία παρουσιάστηκε ως επενδύτρια, υπάρχουν αρνητικά δημοσιεύματα για τον σύζυγο [redacted] (πολιτογράφηση 2018) όπως ότι «[redacted] *has been put on the international wanted list and charged in absentia as part of a case over abuse of office*». Επίσης, αναφέρεται ότι «[redacted] *was arrested by the court: he is charged with abuse of authority, which entailed grave consequences*». Πάροχος ήταν το ελεγκτικό γραφείο [redacted].

Οι Πάροχοι Υπηρεσιών, εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι ο καταδικασμένος σύζυγος ή αυτός για τον οποίο υπήρχαν αρνητικά δημοσιεύματα, θα μπορούσε να πολιτογραφηθεί στη βάση του ότι ήταν ο σύζυγος κατ' εξαίρεση πολιτογραφημένου προσώπου, υπέβαλλαν πρώτα την αίτηση της συζύγου, η οποία είχε καθαρό ποινικό μητρώο, ή την παρουσίαζαν ως «κύριο επενδυτή». Με αυτή την πρακτική, οι υπηρεσίες του Κράτους και οι τράπεζες ενδεχομένως να μην έκαναν για τον σύζυγο την απαραίτητη διερεύνηση, όπως θα γινόταν για τον «κύριο επενδυτή», με αποτέλεσμα να πολιτογραφηθούν πρόσωπα αμφιβόλου χαρακτήρα.

Γ. Πώληση του ίδιου ακινήτου σε πολλαπλούς επενδυτές

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), εντοπίστηκε ότι τα [redacted] διαμερίσματα που αγοράστηκαν από την εταιρεία του, [redacted], είχαν προηγουμένως πωληθεί από την [redacted] σε άλλες εταιρείες και ένα φυσικό πρόσωπο. Όλα τα πωλητήρια έγγραφα που υποβλήθηκαν, περιλαμβάνουν ως Παράρτημα τη συμφωνία ακύρωσης της προηγούμενης συμφωνίας που είχε η [redacted] με τους προηγούμενους Αγοραστές (Cancellation and Release Agreement). Ο Αγοραστής, σε κάθε περίπτωση, δήλωνε την πρόθεσή του να ακυρώσει τη συμφωνία πώλησης. Στους όρους της συμφωνίας ακύρωσης, αναφερόταν ότι [redacted] θα εισέπραττε το τίμημα από το νέο Αγοραστή ([redacted]), θα επέστρεφε το ποσό που

κατέβαλε ο πρώτος Αγοραστής και θα κρατούσε τη διαφορά πλέον κάποια μικροποσά, τα οποία της χρωστούσε ο πρώτος Αγοραστής.

Η ίδια πρακτική ακολουθήθηκε και στην περίπτωση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), κατά την οποία η εταιρεία του, [redacted], αγόρασε [redacted] διαμερίσματα, τα οποία είχαν προηγουμένως πωληθεί από την [redacted] σε άλλες εταιρείες και δύο φυσικά πρόσωπα. Όλα τα πωλητήρια έγγραφα που υποβλήθηκαν, περιλαμβάνουν ως Παράρτημα τη συμφωνία ακύρωσης της προηγούμενης συμφωνίας που είχε η [redacted] με τους προηγούμενους Αγοραστές (Cancellation and Release Agreement).

Η πρακτική αυτή δεν πρόσθετε στην ανάπτυξη της οικονομίας της Κύπρου, που ήταν και ο βασικότερος στόχος του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Τέτοια τεχνάσματα από πλευράς παρόχων υπηρεσιών ή/και εταιρείες ανάπτυξης γης (που ουσιαστικά καταστρατηγούσαν τον σκοπό του Προγράμματος), θα έπρεπε να αποφεύγονταν με κάθε τρόπο και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να διερευνηθούν.

Δ. Επιστροφές χρημάτων στους επενδυτές

[redacted] (πολιτογράφηση του 2018) είχε αγοράσει ένα διαμέρισμα αξίας €[redacted] εκατομμυρίων από την εταιρεία [redacted]

Πέραν από [redacted], υπέβαλε ξεχωριστή αίτηση για πολιτογράφηση και ο γιος του ως επενδυτής. Ο γιος του είχε επενδύσει και αυτός σε διαμέρισμα αξίας €[redacted] εκατομμυρίων από την εταιρεία [redacted] στο ίδιο έργο με τον πατέρα του.

Οι πληρωμές προς [redacted] τόσο για το διαμέρισμα του υιού όσο και για το διαμέρισμα [redacted]

φαίνεται να έγιναν από λογαριασμούς του πατέρα, περί τα τέλη του 2017 – αρχές 2018.

Σημειώνεται ότι τα διαμερίσματα είχαν εκτιμηθεί από [redacted] προς €[redacted] χιλιάδες έκαστο, αλλά πωλήθηκαν από την εταιρεία [redacted] προς €[redacted] εκατομμύρια έκαστο, προφανώς για να ικανοποιηθούν τα οικονομικά κριτήρια του σχεδίου πολιτογράφησης.

Στη συνέχεια, η εταιρεία [redacted] προέβη σε επιστροφή, με 3 ξεχωριστά εξερχόμενα εμβάσματα, του συνολικού ποσού των €[redacted], σε τραπεζικούς λογαριασμούς [redacted] με δικαιούχο [redacted]. Συγκεκριμένα, [redacted] εντόπισε [redacted] εξερχόμενα εμβάσματα ύψους €[redacted], στις [redacted] 2018 και [redacted] 2018, αντίστοιχα. Επίσης, η ΜΟΚΑΣ εντόπισε 1 εξερχόμενο έμβασμα ύψους €[redacted] χιλιάδων, στις [redacted] 2018, σε άλλο λογαριασμό του [redacted]. Ο επενδυτής είχε πολιτογραφηθεί στις [redacted] 2018, επομένως, τουλάχιστον το ποσό ύψους €[redacted] είχε επιστραφεί σε λογαριασμό του επενδυτή **πριν από τη λήψη απόφασης για πολιτογράφηση**. Διευκρινίζεται ότι, δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, εάν υπήρξαν και άλλες πιστώσεις στη συνέχεια, σε λογαριασμούς του ίδιου επενδυτή.

Προκειμένου να δικαιολογηθεί το πρώτο έμβασμα των €[redacted] χιλιάδων, υποβλήθηκε στην Τράπεζα μια συμφωνία διαχείρισης του πωληθέντος ακινήτου για περίοδο 15 ετών, συνολικής αξίας €450 χιλιάδων. Όντως, στο αγοραπωλητήριο έγγραφο μεταξύ του [redacted] και της εταιρείας [redacted], γίνεται αναφορά στα ακόλουθα, **χωρίς όμως να γίνεται αναφορά στο τίμημα των πιο κάτω υπηρεσιών**:
«*On delivery date the purchaser hereby undertakes to sign a Management Agreement with* [redacted] *to manage a building complex and keep it in a good order as well as to maintain the communal areas, swimming pool, etc …*»

Σε κάθε περίπτωση, αυτός που έπρεπε να καταβάλλει χρήματα για την διαχείριση, ήταν ο αγοραστής προς τον πωλητή και όχι το αντίστροφο όπως φαίνεται να έγινε σε αυτή την περίπτωση.

Στην πιο πάνω περίπτωση η εταιρεία ανάπτυξης γης φαίνεται να συμμετέχει στην όλη προσπάθεια ενδεχόμενης εξαπάτησης του κράτους.

Ε. Υποβολή ψευδών ή παραπλανητικών δηλώσεων

Σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει εντοπιστεί ότι οι Πάροχοι Υπηρεσιών, ενώ γνώριζαν ή θα έπρεπε να ήταν σε θέση να γνωρίζουν κάποιες λεπτομέρειες για τους πελάτες τους, εντούτοις προέβαιναν σε δηλώσεις προς τις κρατικές υπηρεσίες οι οποίες δεν αντικατόπτριζαν την αληθή εικόνα της κατάστασης. Ενδεικτικά, αναφέρονται ορισμένα παραδείγματα:

Το δικηγορικό γραφείο [redacted], υπέβαλε αίτημα στον Υπουργό Εσωτερικών [redacted] του 2019, ώστε να δοθεί παράταση ενός χρόνου για την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης του πελάτη του [redacted] (πολιτογράφηση 2019). Στο εν λόγω αίτημα ανέφερε ότι ο [redacted], είχε ειλημμένες επαγγελματικές υποχρεώσεις στο εξωτερικό, και δεν θα μπορέσει να ταξιδέψει στην Κύπρο στο διάστημα των τριών μηνών από την έκδοση του Πιστοποιητικού και επομένως να το υπογράψει, αποδεχόμενος την Κυπριακή Υπηκοότητα. Από τη στιγμή που το εν λόγω γραφείο ενεργούσε σε συνεννόηση με τον επενδυτή, ενδεχομένως να γνώριζε ότι, από τον Απρίλιο του 2019 και μέχρι και την ημερομηνία της εν λόγω επιστολής, ο [redacted] [redacted] κατηγορήθηκε και τελούσε υπό κράτηση [redacted]. Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι αντί να ενημερώσει σχετικά το Υπουργείο Εσωτερικών, επικαλέστηκε ειλημμένες επαγγελματικές υποχρεώσεις του πελάτη του στο εξωτερικό, με σκοπό να αιτηθεί παράταση χρόνου για την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης. Ενδεχομένως το δικηγορικό γραφείο να έχει προβεί σε ή παραπλανητική δήλωση προς το Υπουργείο Εσωτερικών.

Το δικηγορικό γραφείο [redacted], δεν φαίνεται να ενεργούσε με ειλικρίνεια στην επικοινωνία του με το Υπουργείο Εσωτερικών σε,τι αφορά στον επενδυτή, καθότι απέκρυψε από το Υπουργείο Εσωτερικών ότι ο πελάτης [redacted] (πολιτογράφηση 2018) τελούσε υπό κράτηση [redacted]. Επικαλέστηκε, δε, εσφαλμένο λόγο, προκειμένου ο Υπουργός Εσωτερικών να του χορηγήσει παράταση χρόνου για την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης. Περιπλέον το δικηγορικό γραφείο ουδέποτε ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών, παρά την αλληλογραφία που ελάμβανε χώρα το έτος 2019 και αφορούσε στις εξελίξεις για την επένδυση του πελάτη του, για τη θέση στην οποία αυτός βρισκόταν [redacted]

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2016), τα έντυπα Μ127 φαίνεται να υπεγράφησαν ενώπιον Πρωτοκολλητή (και συγκεκριμένα [redacted]). Το δικηγορικό γραφείο [redacted] υπέβαλε την αίτηση [redacted], αναφέροντας στη σχετική επιστολή, ημερομηνίας [redacted].2015, ότι τα έντυπα Μ127 υπογράφηκαν ενώπιον Πρωτοκολλητή. [redacted] φαίνεται ότι ουδέποτε ήρθαν στην Κύπρο κατά τον ουσιώδη χρόνο, επομένως οι εν λόγω δηλώσεις ενδεχομένως να ήταν ψευδείς και εκτιμάται ότι ενδεχομένως το δικηγορικό γραφείο [redacted] να γνώριζε ότι [redacted] δεν υπέγραψαν ενώπιον Πρωτοκολλητή.

Στην περίπτωση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2011), το δικηγορικό γραφείο [redacted] με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2011, υπέβαλε το έντυπο Μ127 για [redacted] και τη σύζυγό του. Τα εν λόγω έντυπα καταχωρίστηκαν στο επαρχιακό Δικαστήριο [redacted] στις [redacted].2010. Με βάση την κατάσταση Αφίξεων και Αναχωρήσεων που έχει

εντοπιστεί στον φάκελο, [redacted] (σύζυγος) βρισκόταν στην Κύπρο κατά την περίοδο μεταξύ [redacted] Οκτωβρίου 2010, ενώ [redacted] επισκέφθηκε την Κύπρο, για τελευταία φορά, το 2006. Σημειώνεται ότι η επιστολή που υποβλήθηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted], αναφέρει, κιόλας, ότι το ζεύγος είναι κάτοικοι [redacted] Με βάση τα ανωτέρω, ενδεχομένως οι πιο πάνω δηλώσεις να ήταν ψευδείς και εκτιμάται ότι το δικηγορικό γραφείο [redacted] ενδεχομένως να γνώριζε ότι οι κ.κ. [redacted] δεν ήταν κάτοικοι [redacted], αλλά και ότι ο κ. [redacted] δεν βρισκόταν στην Κύπρο στις [redacted].2010.

11.7.2. Χρήση των Λογαριασμών Πελατών (client accounts)

Έχει εντοπιστεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, οι επενδυτές προχωρούσαν με έμβασμα χρημάτων σε λογαριασμούς των Παρόχων Υπηρεσιών (πχ του δικηγορικού γραφείου που τους εκπροσωπούσε ή άλλων παρόχων), αντί να προχωρήσουν με έμβασμα χρημάτων είτε στις εταιρείες που τους ανήκαν, οι οποίες θα προχωρούσαν και στις σχετικές επενδύσεις ή την αγορά μόνιμης κατοικίας, ή στον ίδιο τον πωλητή της επένδυσης ή της κατοικίας.

Ενδεικτικά, αναφέρεται, για παράδειγμα, η περίπτωση των [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2018), στην οποία έχουν εντοπιστεί εμβάσματα χρημάτων σε λογαριασμούς '*Client Accounts*' του δικηγορικού γραφείου [redacted] που τους εκπροσωπούσε. Η ίδια πρακτική έχει εντοπιστεί και στην περίπτωση [redacted] [redacted]πολιτογράφηση του 2016), από το δικηγορικό γραφείο [redacted].

Το γεγονός ότι τα χρήματα εμβάζονταν σε client accounts και όχι σε λογαριασμό στο όνομα των επενδυτών ή των εταιρειών συμφερόντων τους, ενδεχομένως να συνέβαινε προκειμένου να αποφευχθεί ο έλεγχος της πηγής των εισοδημάτων τους από το τραπεζικό ίδρυμα. Τα εισοδήματα αυτά, κατατίθεντο σε λογαριασμό υφιστάμενου πελάτη της τράπεζας (δηλαδή του δικηγορικού γραφείου, ελεγκτικού γραφείου κτλ.), ο οποίος ήταν εποπτευόμενη οντότητα με βάση τον περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες

Δραστηριότητες Νόμο. Ως εκ τούτου, είχε υποχρέωση να εφαρμόζει μέτρα δέουσας επιμέλειας.

Μέσω αυτής της πρακτικής, το τραπεζικό ίδρυμα θα αντιδρούσε πιο ευνοϊκά στο έμβασμα, όταν αυτό αφορούσε λογαριασμό υπόχρεης οντότητας (δηλαδή του δικηγορικού γραφείου, ελεγκτικού γραφείου κτλ.), η οποία είχε την ίδια υποχρέωση με εκείνο (δηλαδή το τραπεζικό ίδρυμα) για τον έλεγχο της πηγής εισοδημάτων πελατών του.

Κατόπιν ερωτήματος της Ερευνητικής Επιτροπής, για το κατά πόσον οι τράπεζες όφειλαν να κάνουν ελέγχους σε client accounts, ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Κωνσταντίνος Ηροδότου ανέφερε στην προφορική του κατάθεση στις 24.02.2021 ότι «***Είναι risk based approach*** *και από τις τράπεζες, όπως είναι και από την Κεντρική προς τις τράπεζες και από τις τράπεζες προς τους πελάτες, είναι υποχρεωτικό να κάνουν έλεγχο πάνω από 15.000, εάν το ποσό είναι άνω των 15.000. Είναι από το 2004*». Επιπλέον, ο κ. Ηροδότου ερωτήθηκε κατά πόσον τα clients' accounts των developers, θεωρούνταν ως high risk, για σκοπούς risk based approach, με τον κ. Ηροδότου να απαντά «*Ναι. Όπως και των λογιστών, όπως και των δικηγόρων*». Σε συνάρτηση με την προηγούμενη του απάντηση, ο κ. Ηροδότου αναφέρει ότι θεωρούνται high risk τα clients' accounts των developers, λογιστών και δικηγόρων, και ότι προσεγγίζονται βάσει του υπολογιζόμενου κινδύνου.

11.7.3. Διαφήμιση του ΚΕΠ

Αρκετοί από τους παρόχους διαφήμιζαν το ΚΕΠ με τρόπο παραπλανητικό, παρουσιάζοντας μια εικόνα διαφορετική σε σχέση με το πνεύμα του Προγράμματος. Στις διαφημίσεις επιστρατεύονταν φωτογραφίες διαβατηρίων, το εθνόσημο της Δημοκρατίας, τη σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλα διακριτικά, σε μία ευδιάκριτη προσπάθεια να ελκύσουν επενδυτές και να προσδώσουν μια υφή κρατικής υπόστασης στις διαφημίσεις τους.

Για παράδειγμα, στην ιστοσελίδα της εταιρείας ανάπτυξης γης [redacted] (η οποία ήταν εγγεγραμμένη στο Μητρώο Παρόχων Υπηρεσιών με αριθμό [redacted]), εντοπίζονται οι ακόλουθες αναφορές:

- "*No requirement to reside in Cyprus*"
- "*The investment must be kept just for 3 years. After that the assets can be sold. To be more precise, the Law states that a property of minimum value of €500.000 must be kept as a private residence (we expect that this condition will be removed;* ***anyway this private residence can be rented out and generate rental income for investor****)*"

Περί τις αρχές Ιανουαρίου 2021, εντοπίστηκαν στην ιστοσελίδα της εταιρείας ανάπτυξης γης [redacted] αναφορές για προσφορά νομικής βοήθεια για όλες τις συναλλαγές που σχετίζονται με την αγορά ακινήτων και **παροχή βοήθειας για την απόκτηση άδειας παραμονής και απόκτησης κυπριακής υπηκοότητας με επένδυση σε ακίνητα**. Συγκεκριμένα, παρά το γεγονός ότι το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα είχε τερματιστεί, συνέχιζε να το διαφημίζει, παραθέτοντας μάλιστα στην ιστοσελίδα της, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες *αξιοσημείωτες αναφορές:*

1. *«COMPANY: As a company, we are responsible for helping our customers feel at ease while working with us.* ***Our goal is to assist you with the entire***

process of applying for a citizenship, in order for you to receive it in a swift, efficient, and timely manner. Admare property guarantees its clients a seamless purchasing experience*».*

2. *«FUNDAMENTAL REASONS TO INVEST IN THE CYPRUS INVESTMENT PROGRAMME:*
   Investors are presented with a clear ***exit strategy*** *that becomes available 5 years from the date of naturalization, nonetheless they are required to maintain ownership of property worth 500,000 Euro (+VAT if applicable)».*
3. *«SUITABLE SOLUTION:*
   The most ***cost-effective*** *investment scenario is the acquisition of residential properties with a total value of €2 million, as there is no need to buy a residential property worth €500,000.»*
4. *«THE MOST RELIABLE PROGRAM ON THE MARKET* ***THERE HAVE BEEN NO DISMISSALS SINCE THE PROGRAM COMMENCED****».*

Σήμερα, η εταιρεία ανάπτυξης γης [redacted], φαίνεται να έχει αφαιρέσει από την ιστοσελίδα της τις διαφημίστηκες αναφορές στο Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα.

Η Κυβέρνηση, μέσω του Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικου, προσπάθησε να συγκρατήσει το φαινόμενο παραπλανητικών διαφημίσεων, με επιστέγασμα την θέσπιση το 2018, Κώδικα Συμπεριφοράς. Ο εν λόγω Κώδικας περιελάμβανε ειδικό μέρος, το οποίο αφορούσε στις διαφημίσεις και στον τρόπο παρουσίασης του Προγράμματος. Στην πραγματικότητα όμως, όπως αναφέρεται και στο **σημείο 11.1 πιο πάνω**, κανένας δεν ήλεγχε ή επόπτευε τον τρόπο που οι πάροχοι υπηρεσιών και οι διάφοροι συνεργάτες τους ανά τον κόσμο παρουσίαζαν το Επενδυτικό Πρόγραμμα και τι υπόσχονταν στους επίδοξους επενδυτές.

11.7.4. Υπάλληλοι των παρόχων δηλώνονταν ως «Εγγυητές» των αιτητών για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση

Σε σημαντικό πολύ αριθμό φακέλων που έχουν εξεταστεί, εντοπίζεται ότι τα άτομα που υπέγραφαν ως Εγγυητές στην αίτηση Μ127, είχαν την ίδια διεύθυνση με τον Πάροχο Υπηρεσιών, παραβιάζοντας τις προδιαγραφές της αίτησης, με την ανοχή, μάλιστα, του Υπουργείου Εσωτερικών. Η εξήγηση φαίνεται να εντοπίζεται στο ότι η πλειονότητα των επενδυτών δεν είχε πραγματικούς στενούς δεσμούς με την Κύπρο. Επομένως, υπήρχε η δυσκολία εξεύρεσης ατόμων που θα εγγυούνταν και τον καλό χαρακτήρα των επενδυτών.

(4)

ΕΓΓΥΗΤΑΙ

Ι. Ὄνομα (ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ) Κος/*Κα/*Δὶς..

....

Πλήρης ταχυδρομικὴ διεύθυνσις..

....

Ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος βεβαιῶ ὧδε ὅτι εἶμαι πολίτης τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ἀποκτήσας τὴν τοιαύτην ἰδιότητα ἄλλως ἢ διὰ πολιτογραφήσεως ἢ ἐγγραφῆς, ὅτι εἶμαι (ἐπάγγελμα ἢ ἐνασχόλησις)..καὶ ὅτι δὲν εἶμαι δικηγόρος, ἀντιπρόσωπος ἢ συγγενὴς τοῦ (ὄνομα αἰτοῦντος)..

Ὑποστηρίζω τὴν παροῦσαν αἴτησιν καθ' ὅ,τι γνωρίζω τὸν αἰτοῦντα προσωπικῶς, διατηρῶν στενὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις διὰ τὸ διάστημα τῶν..ἐτῶν. Ἐγγυῶμαι διὰ τὸν καλὸν χαρακτῆρα καὶ πίστιν αὐτοῦ, διατίθεμαι δὲ νὰ παράσχω πλήρεις λεπτομερείας καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν γνωριμίαν καὶ σχέσεις μου μετὰ τοῦ αἰτοῦντος.

Ἡμερομηνία .... Ὑπογραφή..

Ο Εγγυητής, με την αίτηση Μ127 δηλώνει τα εξής:

1) το όνομα του,
2) την ταχυδρομική του διεύθυνση,
3) το επάγγελμα του,
4) την αμεροληψία του (ήτοι ότι δεν είναι δικηγόρος, αντιπρόσωπος ή συγγενής του αιτητή), και
5) το χρονικό διάστημα που γνωρίζει τον αιτητή.

Αρκετοί πάροχοι Υπηρεσιών χρησιμοποιούσαν τους υπαλλήλους τους, για να εγγυούνται ότι γνωρίζουν τον αιτητή. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι στις Δηλώσεις τους, οι Εγγυητές άφηναν κενό το χρονικό διάστημα για το οποίο

γνωρίζουν τον επενδυτή, προφανώς επειδή δεν τον γνώριζαν προσωπικά, δεν ενεργούσαν ανεξάρτητα και, ως εκ τούτου, δεν ήταν σε θέση να βεβαιώσουν για τον καλό χαρακτήρα του αιτητή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρονται πιο κάτω:

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση 2011), οι Εγγυητές στην Μ. 127 προς υποστήριξη της Αίτησής της, δεν φαίνεται ότι ήταν σε θέση να εγγυηθούν για τον καλό χαρακτήρα της. Από τα στοιχεία του φακέλου, προκύπτει ότ[redacted], από το 2003 μέχρι την ημερομηνία της αίτησής της (δηλ. σε 7 χρόνια), είχε επισκεφθεί την Κύπρο συνολικά 1 χρόνο, 3 μήνες και 9 ημέρες. Τα τελευταία 3 χρόνια δε, την περίοδο 2007-2010, φαίνεται να είχε επισκεφθεί την Κύπρο συνολικά 16 ημέρες. Εντούτοις, οι 2 εγγυητές ανέφεραν ότι είχαν προσωπική γνώση και διατηρούσαν στενή σχέση μαζί της για 5 χρόνια, ενώ ο τρίτος δήλωσε προσωπική γνώση και διατήρηση στενών σχέσεων για 10 χρόνια. Η παρουσία [redacted] στην Κύπρο, δεν υποστηρίζει την ύπαρξη στενής σχέσης με τους εγγυητές για το χρόνο που δήλωσαν. Συνεπώς, υπάρχει εύλογη υποψία ότι ενδεχομένως να έχουν προβεί σε παραπλανητική δήλωση περί τούτου. Οι εγγυητές της αίτησης ήταν [redacted] (τραπεζίτης-5 χρόνια), [redacted] [redacted] (λογίστρια–5 χρόνια), [redacted] [redacted] (developer-10 χρόνια). Η αίτηση υποβλήθηκε από την [redacted] [redacted].

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση 2018), της συζύγου του [redacted] [redacted] (πολιτογράφηση 2018) και του υιού του [redacted] (πολιτογράφηση 2019) οι Εγγυητές στο Έντυπο Μ.127, όλων των αιτούντων, είναι οι ίδιοι. Λαμβανομένης υπόψη της ιδιότητας που δηλώνουν οι Εγγυητές (accountant και client relationship managers) σε συνάρτηση με το ότι [redacted] δηλώνει οικοκυρά και [redacted] φοιτητής, δεν φαίνεται να υπήρχε η δέουσα σχέση, ώστε να βεβαιώσουν οι συγκεκριμένοι εγγυητές για τον καλό χαρακτήρα των εν λόγω αιτητών. Οι υπογράφοντες Εγγυητές είναι [redacted] (fellow chartered certified accountant), [redacted] (client relationship manager) και [redacted] (client relationship manager). Συνεπώς υπάρχει εύλογη υποψία ότι οι εγγυητές εγγυήτριες ενδεχομένως να προέβησαν σε

παραπλανητική δήλωση ως προς το ότι είχαν στενή σχέση με τους [redacted] ή/και για το ότι τους γνώριζαν. Η αίτηση υποβλήθηκε από την εταιρεία [redacted]

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση 2018) οι Εγγυητές στο Έντυπο Μ.127 έχουν την ίδια διεύθυνση με τον Promoter ([redacted], οπόταν φαίνεται να είναι εργοδοτούμενοι του Promoter και όχι άτομα που είχαν ανεξάρτητη σχέση με τον αιτητή. Επίσης, ενόψει και των θέσεων εργασίας τους, δεν έχει διαφανεί η πιθανότητα να είχαν στενή σχέση με τον αιτητή και επομένως να ήταν σε θέση να βεβαιώσουν για τον καλό χαρακτήρα του. Οι υπογράφουσες Εγγυήτριες, είναι [redacted] (γραφέας), [redacted] (ιδιωτική υπάλληλος) και [redacted] (γραμματέας). Συνεπώς υπάρχει εύλογη υποψία ότι οι εγγυήτριες ενδεχομένως να προέβησαν σε παραπλανητική δήλωση ως προς το ότι είχαν στενή σχέση με [redacted] ή/και για το ότι τον γνώριζαν.

Στην περίπτωση του συζύγου [redacted], [redacted], (πολιτογράφηση του 2016), οι εγγυητές που υπέγραψαν το Έντυπο Μ127 δεν φαίνεται να ήταν σε θέση να βεβαιώσουν για τον καλό χαρακτήρα του. Από στοιχεία εντός του φακέλου, προκύπτει ότι [redacted], αφού επισκέφτηκε την Κύπρο από το 1998 έως το 2010 συνολικά 41 ημέρες, επανήλθε ξανά τον Φεβρουάριο του 2015. Εντός του 2015 και μέχρι την υπογραφή του Εντύπου Μ. 127 από τους εγγυητές, στις [redacted].2015, [redacted] είχε επισκεφθεί την Κύπρο συνολικά περίπου 90 ημέρες. Εντούτοις οι 2 εγγυήτριες [redacted] ανέφεραν ότι είχαν προσωπική γνώση και στενή σχέση μαζί του για 1 χρόνο, ενώ ο τρίτος [redacted] δήλωσε προσωπική γνώση και στενή σχέση για 4 μήνες. Συνεπώς υπάρχει εύλογη υποψία ότι οι εγγυήτριες ενδεχομένως να προέβησαν σε παραπλανητική δήλωση ως προς το ότι είχαν στενή σχέση με τον [redacted] ή/και για ότι τον γνώριζαν. Η αίτηση υποβλήθηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted]

Στην περίπτωσ[redacted] (πολιτογράφηση του 2010), ανάμεσα στους Εγγυητές στο Έντυπο Μ.127 είναι [redacted] (δικηγόρος στον promoter, στο γραφείο [redacted]), η οποία δηλώνει ότι υπογράφει «*υπό την ιδιότητα ως φίλη*». Επιπλέον, όσον αφορά στην Εγγυήτρια [redacted], η οποία αναφέρει ότι είναι «ιδιωτική υπάλληλος», αυτή υπογράφει και ως Μάρτυρας στο [redacted] (όπου settlor είναι [redacted] αλλά φαίνεται να είναι εργοδοτούμενη στο δικηγορικό γραφείο [redacted] ή σε εταιρεία που ανήκει/στεγάζεται στο δικηγορικό γραφείο και όχι άτομο που είχε ανεξάρτητη σχέση με τον αιτητή. Παρόλο που έγινε προσπάθεια να παρουσιαστούν ως ανεξάρτητες οι πιο πάνω Εγγυήτριες, από τον πάροχο θεωρούμε ότι ενδεχομένως [redacted], να μην ενεργούσαν ανεξάρτητα.

11.8. Συμπέρασμα

Ορισμένοι Πάροχοι Υπηρεσιών, που ήταν συνδεδεμένοι και με πολιτικά πρόσωπα, δείχνουν ότι κάποιες φορές χρησιμοποιούσαν τη σχέση αυτή, προκειμένου να πιέσουν και να επηρεάσουν τα υπουργεία Εσωτερικών/Οικονομικών, ακόμη και το Προεδρικό, είτε ως προς την επίσπευση εξέτασης των αιτήσεων τους είτε ως προς την έγκριση αιτήσεων πολιτογράφησης παρεκκλίνοντας από τα σε ισχύει κριτήρια. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις οι πάροχοι φαίνεται ότι είτε δεν προέβαιναν σε εφάρμοζαν τη δέουσα επιμέλεια σε σχέση με τις πρόνοιες του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου είτε απέκρυπταν σημαντικές πληροφορίες για το Ποιόν του επενδυτή. Η πρακτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υποβολή αιτήσεων πολιτογράφησης ατόμων αμφιβόλου χαρακτήρα, ενίοτε δυσφημίζοντας τη χώρα διεθνώς.

Φαίνεται ότι η υπερβολική εξάρτηση του προγράμματος από την αποτελεσματικότητα των ελέγχων των παρόχων ήταν υπερτιμημένη και επομένως η Πολιτεία θα έπρεπε να είχε θωρακίσει το πρόγραμμα με κανόνες και ασφαλιστικές/εποπτικές δικλείδες.

ΚΕΦ. 12 ΡΟΛΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

12.1 Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου[21]

Ο τέως Υπουργός Εσωτερικών κατέθεσε στην Ερευνητική Επιτροπή πως στο **τέταρτο επενδυτικό πρόγραμμα** (*ημερ. 19.3.2014, Απόφαση Υπ. Συμβ. 76668)* προστέθηκε μια σημαντική διαδικασία, «*Ο όρος ότι, όλες οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των επενδύσεων θα πρέπει να διενεργούνται **μέσω των Κυπριακών Τραπεζών**. Ο στόχος ήταν να διασφαλιστεί ότι όλα τα εισερχόμενα κεφάλαια καθώς και τα ενδιαφερόμενα μέρη περνούν τους ελέγχους για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με βάση το Νόμο και τις σχετικές οδηγίες που εκδίδονται από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή αυτής της διάταξης, οι αιτούντες ήταν υποχρεωμένοι να περιλαμβάνουν στην αίτηση τους αντίγραφα των εμβασμάτων των συναλλαγών. Η προσθήκη αυτή η οποία διατηρήθηκε και στα επόμενα προγράμματα ήταν η πιο σημαντική δικλείδα ασφαλείας και ελέγχου δέουσας επιμέλειας, αφού αυτή η προϋπόθεση του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος ήταν ευθυγραμμισμένη με τις αυστηρές πλέον σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»*

Δηλαδή από το 2014 και μετέπειτα, όλες οι επενδύσεις έπρεπε να γίνονται μέσω κυπριακών τραπεζών που θεωρούνται «υπόχρεες οντότητες» για σκοπούς του Νόμου 188(Ι)/2007 (ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007) όσον αφορά τον έλεγχο της προέλευσης των χρημάτων. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), ως αναφέρεται στο Κεφάλαιο 4.9 ήταν και είναι η υπεύθυνη εποπτική αρχή για αριθμό οντοτήτων και πράξεων που είχαν άμεση και έμμεση σχέση με το κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα.

Η ΚΤΚ ασκεί όλες τις αρμοδιότητες που είναι αναγκαίες για την επίτευξη του εποπτικού ρόλου της, συμπεριλαμβανομένων οποιωνδήποτε αρμοδιοτήτων που ασκούνται από κεντρική τράπεζα και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συμμετοχή της ΚΤΚ στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

---

[21] https://www.centralbank.cy/el/the-bank/general-information-on-the-central-bank-of-cyprus

Με δεδομένο ότι το ΚΕΠ ήταν ένα επενδυτικό πρόγραμμα το οποίο αποσκοπούσε στην εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό για σκοπούς διενέργειας επενδύσεων, ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007 (Ν. 188(Ι)/2007) ο οποίος καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο που διασφαλίζει ότι δεν θα χρησιμοποιούνται έσοδα από παράνομες δραστηριότητες για νόμιμους σκοπούς, ήταν απόλυτα σχετική νομοθεσία. Η χρήση κεφαλαίων που προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες για τη διενέργεια νόμιμων επενδύσεων, όπως για παράδειγμα η αγορά ακινήτων, μετοχών, ομολόγων και άλλων επιλέξιμων επενδύσεων του ΚΕΠ, θα είχε ως αποτέλεσμα τη νομιμοποίησή τους, κάτι που απαγορεύεται ρητά και είναι ποινικό αδίκημα σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 59(1)(α) των περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμων του 2007 έως 2016, η ΚΤΚ είναι η αρμόδια εποπτική Αρχή για την εφαρμογή των προνοιών της νομοθεσίας σε σχέση με χρηματοοικονομικές δραστηριότητες για τα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ), τα ιδρύματα πληρωμών και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος. Σχετικά, η ΚΤΚ εξέδωσε το Δεκέμβριο του 2013 την Οδηγία προς τα ΠΙ για την Παρεμπόδιση του Ξεπλύματος Παράνομου Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, η οποία αναφέρεται αναλυτικά στον τρόπο εφαρμογής των διατάξεων του Νόμου, καθώς επίσης και σειρά κατευθυντήριων γραμμών επί βασικών θεματικών ενοτήτων, όπως είναι οι διαδικασίες προσδιορισμού ταυτότητας και τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τους πελάτες, η συνεχής παρακολούθηση των λογαριασμών και των συναλλαγών, τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα, φορολογικά αδικήματα, τα οποία αποτελούν γενεσιουργό αδίκημα για σκοπούς ξεπλύματος παράνομου χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και τα συστήματα διαχείρισης των κινδύνων που συνδέονται με το ξέπλυμα παράνομου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Τον Απρίλιο του 2016, η ΚΤΚ εξέδωσε τροποποίηση της Οδηγίας προς τα ΠΙ.

Πέραν των πιο πάνω, η ΚΤΚ είναι η αρμόδια εποπτική αρχή για σκοπούς του Ν.188(Ι)/2007 για τα ιδρύματα πληρωμών, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, ανταλλακτήρια συναλλάγματος και εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.

12.2 Νομικό Πλαίσιο[22]

Το 1992, η Κυπριακή Δημοκρατία θέσπισε τον πρώτο Νόμο με τον οποίο ποινικοποιήθηκε η νομιμοποίηση εσόδων από τη διακίνηση ναρκωτικών ήτοι ο περί Δήμευσης Εσόδων από Παράνομη Διακίνηση Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών Νόμος. Ακολούθως, το 1996 η Κύπρος θέσπισε τον περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμο με τον οποίο καθοριζόταν και ποινικοποιείτο το ξέπλυμα παράνομου χρήματος που προερχόταν από σοβαρές εγκληματικές πράξεις. Ο εν λόγω νόμος είχε μετέπειτα τύχει διαφόρων τροποποιήσεων προκειμένου να υιοθετηθούν οι εκάστοτε νέες διεθνείς πρωτοβουλίες και πρότυπα στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες περιλαμβανομένης και της 2ης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρόληψη χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Οδηγία 91/308/ΕΟΚ).

Στις 13.12.2007, η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε τον περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο (που στο εξής θα αναφέρεται ως “ο Νόμος”) ο οποίος αναθεώρησε και αντικατέστησε τους περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμους του 1996-2004. Με το Νόμο, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του 2008, η Κυπριακή νομοθεσία είχε εναρμονιστεί με την Τρίτη Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την πρόληψη χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Οδηγία 2005/60/ΕΚ). Ακολούθως ο Νόμος έτυχε σειράς διαφόρων τροποποιήσεων με στόχο την υιοθέτηση διεθνών προτύπων και βέλτιστων πρακτικών ενισχύοντας τους μηχανισμούς της παρεμπόδισης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Στις 3.4.2018, τέθηκε σε ισχύ ο Τροποποιητικός Νόμος του 2018, για σκοπούς εναρμόνισης με την «Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

[22] https://www.centralbank.cy/images/media/redirectfile/AML/5th-CBC-DIRECTIVE-FEB%202019-GREEK.pdf

Συμβουλίου» της 20.05.2015 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αρ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Η Οδηγία (Πέμπτη Έκδοση) εκδίδεται προς τα πιστωτικά ιδρύματα σύμφωνα με το άρθρο 59(4) των περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμων του 2007 – 2018, με σκοπό την καθοδήγηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για τον καθορισμό πολιτικής, διαδικασιών και συστημάτων ελέγχου προς συμμόρφωση με τις πρόνοιες του Νόμου, με απώτερο σκοπό την αποτελεσματική παρεμπόδιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Τονίζεται ότι ο Νόμος αναφέρει ρητά ότι οι Οδηγίες είναι άμεσα δεσμευτικές και υποχρεωτικές ως προς την εφαρμογή τους για τα πρόσωπα προς τα οποία απευθύνονται. Περαιτέρω, ο Νόμος αναθέτει την ευθύνη στις εποπτικές αρχές, περιλαμβανομένης της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, της παρακολούθησης, αξιολόγησης και εποπτείας της εφαρμογής των απαιτήσεων του Νόμου και των Οδηγιών που εκδίδονται προς τα εποπτευόμενα πρόσωπα.

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δύναται να εκδίδει εγκυκλίους και κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την εφαρμογή του Νομικού και Κανονιστικού πλαισίου με τις οποίες τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να συμμορφώνονται.

Το άρθρο 58 του Νόμου απαιτεί από τις υπόχρεες οντότητες να εφαρμόζουν επαρκείς και κατάλληλες πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες, ανάλογα με τη φύση και το μέγεθός τους ώστε να μετριάζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, σε σχέση με τα ακόλουθα:

(i) τον προσδιορισμό ταυτότητας και την άσκηση δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη·

(ii) την τήρηση αρχείου·

(iii) την εσωτερική αναφορά και αναφορά στη Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (“ΜΟΚΑΣ”)·

(iv) τον εσωτερικό έλεγχο, την αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου με σκοπό την παρεμπόδιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας·

(v) την ενδελεχή εξέταση κάθε συναλλαγής που κρίνεται ότι λόγω της φύσεώς της είναι ιδιαίτερα επιδεκτική ως προς το να συνδεθεί με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και ιδίως των πολύπλοκων ή ασυνήθιστα μεγάλων συναλλαγών και όλων των ασυνήθιστων ειδών συναλλαγών που πραγματοποιούνται χωρίς προφανή οικονομικό ή σαφή νόμιμο λόγο·

(vi) την ενημέρωση και την τακτική εκπαίδευση των εργοδοτουμένων·

(vii) τις πρακτικές διαχείρισης κινδύνου·

(viii) τη διαχείριση της συμμόρφωσης, και

(ix) την πρόσληψη και αξιολόγηση της ακεραιότητας των εργοδοτουμένων.

Η εκτίμηση κινδύνου που διενεργεί ένα πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να επιτρέπει τον καθορισμό των ενεργειών οι οποίες πρέπει να αναληφθούν σε σχέση με τη διαχείριση κινδύνων στο πλαίσιο της παρεμπόδισης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τόσο κατά την αποδοχή νέου πελάτη όσο και καθ’ όλη τη διάρκεια της επιχειρηματικής σχέσης.

Η συλλογή και η κατοχή επαρκών πληροφοριών για ένα πελάτη, η χρήση αυτών των πληροφοριών για σκοπούς εξακρίβωσης της ταυτότητας του, η δημιουργία του οικονομικού προφίλ καθώς και η αξιολόγηση του προφίλ κινδύνου αποτελεί τη βάση όλων των άλλων διαδικασιών παρεμπόδισης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Πέραν από την

ελαχιστοποίηση του κινδύνου της χρήσης των υπηρεσιών των πιστωτικών ιδρυμάτων για παράνομες δραστηριότητες, η κατοχή επαρκών πληροφοριών ταυτότητας για τους πελάτες καθώς και η δημιουργία του οικονομικού προφίλ των πελατών παρέχει τη δυνατότητα εντοπισμού και αναγνώρισης ύποπτων συναλλαγών/δραστηριοτήτων και προστατεύει τα πιστωτικά ιδρύματα από τυχόν απάτες και τους συνεπαγόμενους κινδύνους στην οικονομική ευρωστία και υπόληψή τους.

12.2.2 Επίδειξη δέουσας επιμέλειας και επικαιροποίηση στοιχείων ταυτότητας υφιστάμενων πελατών [23]

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να βεβαιώνονται ότι τα στοιχεία ταυτότητας που κατέχουν για τους πελάτες τους καθώς και οι πληροφορίες που συνθέτουν το οικονομικό τους προφίλ και το προφίλ κινδύνου, παραμένουν πλήρως ενημερωμένα καθ' όλη τη διάρκεια της επιχειρηματικής σχέσης. Συγκεκριμένα, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να εξετάζουν και ελέγχουν πάνω σε τακτική βάση την εγκυρότητα και επάρκεια των στοιχείων ταυτότητας πελατών που έχουν στην κατοχή τους καθώς και άλλων στοιχείων ή πληροφοριών σε σχέση με τον πελάτη, την επιχειρηματική σχέση, το οικονομικό προφίλ και το προφίλ κινδύνου του πελάτη. Η πολιτική και οι διαδικασίες παρεμπόδισης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας θα πρέπει να καθορίζουν το χρονικό πλαίσιο στο οποίο θα γίνεται η τακτική εξέταση, ο έλεγχος και η επικαιροποίηση των στοιχείων ταυτότητας πελατών καθώς και των άλλων στοιχείων και πληροφοριών ανάλογα με την κατηγορία κινδύνου στην οποία έχει ενταχθεί ο πελάτης.

Επιπρόσθετα από την απαίτηση για επικαιροποίηση στοιχείων ταυτότητας σε τακτική βάση ή όταν γίνει αντιληπτό ότι δεν κατέχουν αξιόπιστα ή επαρκή στοιχεία και πληροφορίες, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να ελέγχουν την επάρκεια των στοιχείων και πληροφοριών ταυτότητας και οικονομικού προφίλ των πελατών τους όταν και όποτε συμβαίνει ένα από τα πιο κάτω γεγονότα ή περιστατικά:

[23] https://www.centralbank.cy/images/media/redirectfile/AML/5th-CBC-DIRECTIVE-FEB%202019-GREEK.pdf

1) Διεξαγωγή συναλλαγής που φαίνεται να είναι ασυνήθης ή/και σημαντική σε σχέση με το συνηθισμένο τύπο συναλλαγών, την επιχειρηματική δραστηριότητα και το οικονομικό προφίλ του πελάτη.

2) Σημαντική αλλαγή στην κατάσταση ή/και νομική υπόσταση του πελάτη όπως:

(i) αλλαγή διευθυντών/ γραμματέα

(ii) αλλαγή εγγεγραμμένων μετόχων ή/και πραγματικών δικαιούχων

(iii) αλλαγή εγγεγραμμένου γραφείου

(iv) αλλαγή εμπιστευματοπάροχων, εμπιστευματοδόχων, προστάτη, δικαιούχων

(v) αλλαγή εταιρικής ονομασίας ή/και εμπορικής επωνυμίας,. και

(vi) αλλαγή των κύριων εμπορικών συνεταίρων ή/και ανάληψη νέων σημαντικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή/και επέκταση δραστηριοτήτων σε άλλες χώρες

Εάν ο πελάτης παραλείψει ή αρνηθεί να προσκομίσει τα απαιτούμενα στοιχεία και πληροφορίες ταυτότητας για την επικαιροποίηση των στοιχείων ταυτότητας και του οικονομικού του προφίλ μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα και, ως εκ τούτου, το πιστωτικό ίδρυμα αδυνατεί να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις για προσδιορισμό ταυτότητας πελατών που περιέχονται στο Νόμο και στην παρούσα Οδηγία, τότε το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να διακόψει την επιχειρηματική σχέση και να κλείσει τους λογαριασμούς του πελάτη ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσον επιβάλλεται υπό τις περιστάσεις η υποβολή αναφοράς υπόπτων συναλλαγών/δραστηριοτήτων στη ΜΟΚΑΣ.

12.3 Μαρτυρία Διοικητή Κεντρικής Τράπεζας (Κωνσταντίνο Ηροδότου) - 24.02.2021

Στη μαρτυρία του ο Διοικητής της ΚΤΚ, κος. Ηροδότου περίγραψε τη μεθοδολογία της εποπτείας, «*με βάση τον νόμο, η μεθοδολογία της εποπτείας εφαρμόζεται ανάλογα με τον βαθμό κινδύνου. Είναι το λεγόμενο “risk-based approach”. Πρακτικά*

αύτο σημαίνει ότι η συχνότητα και ένταση της εποπτείας βασίζεται στον βαθμό και τα χαρακτηριστικά κινδύνου της εποπτευόμενης οντότητας. Με βάση το πιο πάνω, διαμορφώνεται συγκεκριμένο πρόγραμμα εποπτείας, που καλύπτει ανάλογα με την αξιολόγηση του κινδύνου, την συχνότητα του ελέγχου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και τα θέματα που θα καλύψει ο έλεγχος. Το εύρος της εποπτείας γίνεται σε βάση μοντέλου, που χρησιμοποιεί η Κεντρική Τράπεζα. Αυτό το μοντέλο, το ανάπτυξε η Κεντρική Τράπεζα σε συνεργασία με το ίδιο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF). Άρα πρόκειται για ένα μοντέλο εποπτείας, το οποίο είχε και τη συμβολή του ιδίου του IMF. Κατά την διάρκεια των ελέγχων εξετάζονται και θέματα Καταπολέμησης Ξεπλύματος Βρόμικου Χρήματος (AML) που όμως δεν συνδέονται μόνο με το Επενδυτικό Σχέδιο χορήγησης Διαβατηρίων. Ο νόμος της Καταπολέμησης Ξεπλύματος Βρόμικου Χρήματος (AML),περιλαμβάνει όλα τα θέματα ξεπλύματος χρήματος και δεν είναι συγκεκριμένος για τη διαδικασία έκδοσης διαβατηρίων ..»

Ο κ. Ηροδότου σημείωσε ότι δεν είναι πάντα ξεκάθαρο εάν κάποιο έμβασμα αφορά σε πολιτογράφηση, επειδή δεν υπάρχει μηχανισμός που να ενημερώνει το τραπεζικό ίδρυμα και τους λειτουργούς του ότι ένα έμβασμα είναι συγκεκριμένα για αίτηση πολιτογράφησης. Επιπλέον σε μερικές περιπτώσεις το έμβασμα δεν προερχόταν απευθείας από τον αλλοδαπό, αλλά μέσω τρίτου προσώπου.

Άλλο εύρημα από τους ελέγχους που έκανε η ΚΤΚ, είναι ότι δεν εμβάζεται πάντα άμεσα όλο το ποσό για την πολιτογράφηση. Για παράδειγμα ανάφερε ο ΔΚΤ, τα €2.5 εκατομμύρια που χρειάζονταν για μια πολιτογράφηση, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν μεταφέρονταν σε μια συναλλαγή αλλά σε διάφορες δόσεις. Επίσης, κάτι που κάνει και πιο περίπλοκο τον εντοπισμό τους είναι ότι δεν μεταφέρονταν όλα σε μια τράπεζα.

Όταν ζητήθηκε από τον **κεντρικό τραπεζίτη να τοποθετηθεί** στην κατάθεση της κα. Παπακυριακού προς την Ερευνητική ότι η πρώην *Διοικήτρια της Κεντρικής Τράπεζας* ενημέρωσε τους συμμετέχοντες σε συνάντηση στο Υπουργείο Εσωτερικών τον Φεβρουάριο του 2018 ότι **οι τράπεζες ελέγχουν όλα τα χρήματα που έρχονται στους λογαριασμούς και γίνονται αρκετοί έλεγχοι και θα**

μελετούσαν για περαιτέρω ελέγχους, ο κ. Ηροδότου επισήμανε ότι σε καμία φάση η ΚΤΚ δεν ήταν μέρος του προγράμματος πολιτογραφήσεων και ότι **δεν είχε κάποιο ρόλο στο πρόγραμμα**. Επιπλέον σημείωσε ότι δεν είχε αρμοδιότητα στο πρόγραμμα η ΚΤΚ. **Ανάφερε ότι η αρμοδιότητα της ΚΤΚ ήταν στην εφαρμογή των έλεγχων κατά του ξεπλύματος και δεν ήταν συγκεκριμένα σε σχέση με πολιτογραφήσεις (όπως ίσχυε για όλες τις εποπτικές αρχές).**

Επιπρόσθετα ο κ. Ηροδότου ανάφερε ότι, «*η ποσότητα των εμβασμάτων που σχετίζονται με το ΚΕΠ, σε σχέση με το σύνολο των εμβασμάτων που δέχθηκε ο τραπεζικός τομέας από το εξωτερικό, δεν βάζουμε τα εγχώρια, το 2018 αποτελούσε ποσοστό του 1.64%, από σύνολο 56 δισεκατομμυρίων ευρώ. Το 2019 τα εμβάσματα του ΚΕΠ, επί του συνόλου των εμβασμάτων από τα IBUs ήταν ένα 1.55%, από σύνολο 74 δισεκατομμυρίων. Και το 2020, ήταν που έγιναν πιο αυστηρά τα κριτήρια από το Κράτος και μειώθηκε ο αριθμός των υποψηφίων, ήταν 0.88% από 47 δισεκατομμύρια. Τι θέλω να πω με τούτο. Ο νόμος του AML πιάνει τα 56 δισεκατομμύρια, τα 74 δισεκατομμύρια και όλα τα άλλα τα ξένα εμβάσματα. Τα εμβάσματα των διαβατηρίων είναι γύρω στο 1% του συνόλου μόνο των εμβασμάτων, πόσο μάλλον και των άλλων δραστηριοτήτων των τραπεζών και ο AML Νόμος καλύπτει όλες τις δραστηριότητες και των τραπεζών και των payment institutions και ούτω καθ' εξής.*»

Επιπλέον ο διοικητής της ΚΤΚ κατέθεσε τα πιο κάτω από στοιχεία που δόθηκαν από τις τράπεζες:

- Δειγματοληπτικά, μεταξύ του 2013 και του 2019 οι τράπεζες απέρριψαν τουλάχιστον 130 σχέσεις με πελάτες που αφορούσαν το ΚΕΠ, και έκαναν 77 αναφορές στη ΜΟΚΑΣ σε σχέση με το ΚΕΠ.

- Για το 2020 απέρριψαν 9, τερμάτισαν 3 κα έγιναν 33 αναφορές στην ΜΟΚΑΣ (σημείωσε ότι η μείωση οφείλεται στο γεγονός ότι έγινε πιο αυστηρό το πρόγραμμα πολιτογραφήσεων από το Κράτος).

Από τα στοιχεία τα οποία κατέθεσε ο ΔΚΤ για το εποπτικό έργο της ΚΤΚ σημειώνονται τα ακόλουθα:

- Από το 2008 μέχρι το 2013, έγιναν συνολικά 75 επιτόπιοι έλεγχοι σε τράπεζες και άλλες υπόχρεες οντότητες και 58 από αυτά είναι στα πιστωτικά ιδρύματα, υποβλήθηκε διοικητικό πρόστιμο σε 9 ιδρύματα, συνολικού ύψους 574.000 ευρώ αποστάλθηκαν 36 προειδοποιητικές επιστολές.
- Μεταξύ το 2014 και το 2020, έγιναν συνολικά 68 επιτόπιοι έλεγχοι, εκ των οποίων οι 52 είχαν συγκεκριμένους στόχους, για έρευνα φακέλων πελατών υψηλού κινδύνου, ΠΕΠ, λογαριασμούς πελατών “client accounts” και στα IBUs.
- Βάση των ελέγχων από το 2014 μέχρι και το 2020, περισσότεροι από 3000 φάκελοι πελατών πέρασαν από δειγματοληπτικό έλεγχο και επιβλήθηκαν διοικητικά πρόστιμα σε 11 ιδρύματα.

12.3.1 Πρόσθετα στοιχεία-Μαρτυρία Διοικητή Κεντρικής Τράπεζας

Μετά την κατάθεση του, ο ΔΚΤ κατέθεσε τα πιο κάτω στοιχεία:

Επιτόπιοι Έλεγχοι:

2008-2013

1. Επιβολή διοικητικών προστίμων σε 9 Ιδρύματα, συνολικού ύψους €574 χιλ.
2. Έκδοση 36 προειδοποιητικών επιστολών "warning letters" (σε περιπτώσεις όπου τα ευρήματα ήταν μεμονωμένα).
3. Διεξαγωγή 75 επιτόπιων ελέγχων σε τράπεζες και άλλες υπόχρεες οντότητες.

2014-2020

Επιβολή διοικητικών προστίμων σε 11 πιστωτικά ιδρύματα, συνολικού ύψους €8,3 εκ. Σημειώνεται ότι το συνολικό πρόστιμο που επιβάλλεται σε κάθε ίδρυμα μετά από την ολοκλήρωση επιτόπιου ελέγχου αφορά αριθμό παραβάσεων του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου.

Έκδοση 7 προειδοποιητικών επιστολών "warning letters" (σε περιπτώσεις όπου τα ευρήματα ήταν μεμονωμένα).

Διεξαγωγή 68 επιτόπιων ελέγχων σε τράπεζες και άλλες υπόχρεες οντότητες όπου έχουν εξετασθεί πέραν των 3000 φακέλων πελατών.

Από τους 68 επιτόπιους ελέγχους, οι 52 περιέλαβαν συγκεκριμένους στόχους για έρευνα φακέλων πελατών δυνητικά υψηλού κινδύνου των μονάδων διεθνούς τραπεζικής των πιστωτικών ιδρυμάτων (International Banking Units - IBUs) και ιδιαίτερα, Πολιτικώς Εκτεθειμένων Προσώπων και λογαριασμών πελατών (client accounts). Τα διοικητικά πρόστιμα για τις παραβάσεις αυτές αποτελούν περίπου το 85% του συνόλου των επιβληθέντων προστίμων.

Διενεργήθηκε ειδικός επιτόπιος έλεγχος σε πιστωτικό ίδρυμα αμέσως μόλις ήρθαν στο φως της δημοσιότητας σχετικές πληροφορίες ([redacted] 2019) για να διαπιστωθεί κατά πόσο τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες από το νομοθετικό πλαίσιο διαδικασίες σχετικά με τους λογαριασμούς που διατηρούσε [redacted].

Σε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, η ΚΤΚ αμέσως μετά που δόθηκαν στη δημοσιότητα πληροφορίες από το Al Jazeera "Cyprus Papers", η ΚΤΚ προέβηκε σε συγκεκριμένες έρευνες συνεπεία των οποίων διεξήγαγε στοχευμένους ελέγχους σε 3 τράπεζες και εξέτασε φακέλους πελατών για 28 πρόσωπα, φυσικά και νομικά.

Μεσολαβητές -Τρίτα Πρόσωπα

0 Ν.188(I)/2007 επιτρέπει στις τράπεζες να βασίζονται σε τρίτα πρόσωπα (δικηγόροι λογιστές, άλλα πρόσωπα που υπόκεινται στις ίδιες απαιτήσεις του Νόμου) για την εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας σε πελάτες.

Επίσης, ο Νόμος σαφώς προνοεί ότι η τελική ευθύνη για την εκτέλεση των μέτρων και διαδικασιών βαρύνει την υπόχρεη οντότητα η οποία βασίζεται στο τρίτο πρόσωπο και ως εκ τούτου, δεν μπορεί να μεταβιβαστεί η ευθύνη για την εφαρμογή των διαδικασιών προσδιορισμού ταυτότητας και μέτρων δέουσας επιμέλειας σε τρίτα πρόσωπα.

Λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους που φέρουν τέτοιες συνεργασίες, το 2014 η ΚΤΚ απαίτησε από τις τράπεζες όπως αξιολογούν τις πολιτικές και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα εν λόγω τρίτα πρόσωπα, παρόλο που αυτά τα πρόσωπα υπόκειντο σε εποπτεία.

Αργότερα το 2016, η ΚΤΚ επέβαλε αυστηρότερους κανονισμούς όσον αφορά τις σχέσεις των τραπεζών με τα τρίτα πρόσωπα. Συγκεκριμένα, απαίτησε για κάθε πελάτη που συστήνεται από τρίτο πρόσωπο να γίνεται προσωπική συνέντευξη με τον τελικό δικαιούχο ή το πρόσωπο που ασκεί πραγματικό έλεγχο στο πελάτη, μέσα σε 3 μήνες από την έναρξη της επιχειρησιακής σχέσης.

Επίσης, οι τράπεζες οφείλουν να διενεργούν τακτικές αξιολογήσεις τόσο των τρίτων προσώπων όσον και της ποιότητας των πελατών που συστήνουν τα τρίτα πρόσωπα. Το 2019, η ΚΤΚ τροποποίησε την Οδηγία της απαιτώντας όπως η προσωπική συνέντευξη γίνεται προτού διενεργηθεί οποιαδήποτε συναλλαγή. Επίσης, εάν μετά την αξιολόγηση των πελατών που έχουν συστηθεί από συγκεκριμένο τρίτο πρόσωπο, κρίνεται ότι η ποιότητα των πελατών δεν είναι ικανοποιητική, τότε η σχέση με το τρίτο πρόσωπο θα πρέπει να τερματιστεί.

Τα πιο πάνω μέτρα, φαίνεται να συνέτειναν στη μείωση των σχέσεων με τα εν λόγω τρίτα πρόσωπά, αφού οι τράπεζες τερμάτισαν αρκετές συνεργασίες. Ενδεικτικά, από στοιχεία που συνέλεξε η ΚΤΚ, φαίνεται ότι οι 13 τράπεζες που συνεργάζονται με τρίτα πρόσωπα την περίοδο 2014-2018 σημείωσαν μια μείωση της τάξης του 46%. Επίσης, οι πελάτες μέσω τρίτων προσώπων αντιπροσώπευαν το 8% του συνόλου των πελατών των 13 τραπεζών που χρησιμοποιούσαν τρίτα πρόσωπα το 2014 και 5,6% το 2018.

12.4 Ο Ρόλος και ενδεχόμενες ευθύνες Τραπεζών

Όπως αναφέρεται πιο πάνω από το 2014 και μετέπειτα, όλες οι επενδύσεις έπρεπε να γίνονται μέσω κυπριακών τραπεζών που θεωρούνται «υπόχρεες οντότητες» για σκοπούς του Νόμου Ν.188(Ι)/2007 και ελέγχου της προέλευσης των χρημάτων. Με αυτό τον τρόπο το Υπουργείο Εσωτερικών θεωρούσε ότι έμμεσα, το Κυπριακό

Επενδυτικό Πρόγραμμα εφάρμοζε κανόνες καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Στη έκθεση της Moneyval, αναφέρονται τα ακόλουθα:

> *«37. The banking sector is weighted as being the most important in Cyprus based on its materiality and risks. Most of the big banks offer fully-fledged banking services for commercial and private customers. The aggregated assets are – even after a considerable reduction following the financial crisis – about two and a half times the GPD of Cyprus. The banking sector is highly consolidated with the two largest banks accounting for two thirds of the overall assets. The NRA identified the banking sector as being at high ML risk as its relative size and openness to international business make it attractive to criminals seeking to hide the proceeds of crime among the huge volumes of legitimate business.* ***Investments with the purpose of obtaining residence or citizenship under the CIP require the involvement of banks****. »*

Η Moneyval αναφέρει ότι οι επενδύσεις για απόκτηση διαβατηρίων μέσω ΚΕΠ χρειάζονται την εμπλοκή των τραπεζικών ιδρυμάτων.

> *«359. One area that banks acknowledge to be high-risk but do not categorically refrain from doing business in is the CIP programme, which requires that financial transactions required for the conclusion of an investment need to go through the Cypriot banking system. Banks perform due diligence with respect to CIP transactions in the same way that they do with respect to other transactions.* ***However, because purchasers of property through the CIP programme are not required to have a Cyprus bank account – and most appear not to – banks' due diligence on these transactions is part of their overall monitoring of the account activities of the sellers of that real estate (typically large real estate developers) – rather than being focused on the purchasers****. Bank risk mitigation in connection with the CIP therefore cannot be relied upon to police the CIP. »*

Άρα, ο οποιοδήποτε έλεγχος που διενεργείτο από τις τράπεζες στις περισσότερες περιπτώσεις δεν αφορούσε τον επενδυτή αλλά την εταιρεία ανάπτυξης γης που εισέπραττε το ποσό από τον επενδυτή μέσω μιας ξένης τράπεζας. Τέτοιες εταιρείες ανάπτυξης γης, συνήθως διατηρούσαν τραπεζικούς λογαριασμούς με τις κυπριακές τράπεζες, ως πελάτες τους, για μεγάλο χρονικό διάστημα, ως εκ τούτου συναλλαγές που αφορούσαν αυτούς τους λογαριασμούς, δύσκολα θα κατηγοριοποιούνταν ως «ύποπτες» με δεδομένο ότι οι εταιρείες αυτές ήταν γνωστές στις τράπεζες και όλες οι πληροφορίες που τις αφορούσαν ήταν στη διάθεση των τραπεζών.

Στον πίνακα Α που περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 15 αναφέρονται αναλυτικά τα τραπεζικά ιδρύματα που εντοπίστηκαν να σχετίζονται με τις υποθέσεις υψηλού κινδύνου διότι δέχτηκαν εμβάσματα και άλλες πληρωμές.

Τα χρήματα για τις επενδύσεις σε πολλές περιπτώσεις έφταναν στα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα μέσω άλλων τραπεζών σε τρίτες χώρες ή κράτη μέλη της ΕΕ ή και μέσω μεσολάβησης άλλων corresponding banks. Δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστούν πληροφορίες για ολόκληρη τη διαδρομή των συναλλαγών.

Με δεδομένο ότι τα χρήματα κατέληξαν σε λογαριασμούς στα αναφερόμενα τραπεζικά ιδρύματα, στα οποία είναι υπόχρεες οντότητες εν τη εννοία του Ν. 18(I)/2007, τα τραπεζικά ιδρύματα είχαν υποχρέωση να ασκήσουν δέουσα επιμέλεια αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων που εισέπραξαν, ούτως ώστε να δικαιολογήσουν την προέλευση τους. Ήταν για παράδειγμα υποχρεωμένα να ρωτήσουν για την προέλευση των χρημάτων των επενδυτών. Λαμβάνοντας υπόψη τις πρόνοιες του άρθρου 58(α) του Ν. 188(I)/2007, οι πολιτικές, οι έλεγχοι και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται, ώστε να μετριάζονται και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά οι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σε σχέση με την άσκηση δέουσας επιμέλειας ως προς τους πελάτες, δεν φαίνεται να ήταν επαρκείς και κατάλληλες εφόσον, σε πολλές περιπτώσεις, δεν φαίνεται να αξιολόγησαν και ανάλογα με την περίπτωση, να συνέλεξαν πληροφορίες για το σκοπό και τη σκοπούμενη φύση της επιχειρηματικής σχέσης, ως ορίζει το άρθρο 61(1)(γ) του Νόμου. Συγκεκριμένα, ενδεχομένως τα πιο πάνω τραπεζικά ιδρύματα δεν φαίνεται να συνέλεξαν στοιχεία και πληροφορίες πριν τη σύναψη της επιχειρηματικής σχέσης

με σκοπό τη δημιουργία του οικονομικού πορτραίτου του πελάτη που να επιβεβαιώνουν την προβλεπόμενη κίνηση του λογαριασμού του, το μέγεθος των περιουσιακών στοιχείων και των ετήσιων εισοδημάτων, τη σαφή περιγραφή των κυριότερων επιχειρηματικών/επαγγελματικών δραστηριοτήτων /εργασιών.

Τέλος, ενδεχομένως τα τραπεζικά ιδρύματα στον πίνακα Α που περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 15 να μην εφάρμοσαν κατάλληλες διαδικασίες εξέτασης των συναλλαγών και παρακολούθησης των λογαριασμών των επενδυτών, ούτως ώστε:

- να εντοπιστούν ασυνήθιστες ή ύποπτες συναλλαγές που είναι ασυμβίβαστες με το οικονομικό πορτραίτο του πελάτη για σκοπούς περαιτέρω διερεύνησης,
- να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και ενέργειες στη βάση των ευρημάτων της διερεύνησης.

Αναφορικά με κάθε ένα από τα τραπεζικά ιδρύματα που αναφέρονται στον πίνακα Α, ενδεχομένως να πρέπει να ελεγχθεί από την εποπτική αρχή τους (Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου) κατά πόσον άσκησαν δέουσα επιμέλεια αναφορικά με τις συναλλαγές που διεκπεραίωσαν και να ελεγχθεί κατά πόσον διενέργησαν επαρκείς ελέγχους για να βεβαιωθούν ότι τα κεφάλαια των επενδυτών-πελατών τους δεν προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες.

Αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες από τις ενδεχομένως προβληματικές συναλλαγές που εντοπίστηκαν:

1. Στην περίπτωση του [redacted] το ποσό για την αγορά κατοικιών σύμφωνα με τα πωλητήρια έγγραφα, έπρεπε να καταβληθεί σε τρεις δόσεις (για κάθε οικία) ως ακολούθως;

   1. €[redacted] πλέον ΦΠΑ στις [redacted].2017
   2. €[redacted] πλέον ΦΠΑ στις [redacted].2017
   3. €[redacted] πλέον ΦΠΑ στις [redacted].2017

Στο φάκελο περιλαμβάνονται αποδείξεις είσπραξης από [redacted] ως ακολούθως:

Ημερομηνία	Ποσό	Αρ. Απόδειξης
[redacted] 2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted] 2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
ΣΥΝΟΛΟ	**€2.250.011,42**	

Όλες οι αποδείξεις αναφέρουν ότι **«ελήφθη παρά** [redacted] **»** και όλες αναφέρουν ότι τα ποσά εισπράχθηκαν μέσω bank transfer.

Τα ακόλουθα ποσά εμβάστηκαν κατευθείαν σε λογαριασμό [redacted] στο τραπεζικό ίδρυμα [redacted] ως ακολούθως:

Από	Προς	Ημερομηνία	Ποσό	Ordering Bank
[redacted]	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]

[redacted]				[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted]2017	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]
		ΣΥΝΟΛΟ	**€2.250.218,42**	

Όπως φαίνεται πιο πάνω, εκτός από το ποσό των €[redacted] που καταβλήθηκε από τον επενδυτή μέσω τράπεζας στην [redacted], τα υπόλοιπα ποσά καταβλήθηκαν από άλλα πρόσωπα, για τα οποία δεν υπάρχει καμία πληροφορία στο φάκελο ή εξήγηση γιατί να καταβάλουν το αντίτιμο της επένδυσης [redacted]

Επίσης, δεν υπάρχουν πληροφορίες στον φάκελο κατά πόσον [redacted] διενήργησε οποιοδήποτε έλεγχο δέουσας επιμέλειας πριν δεχτεί τα εμβάσματα χρημάτων από το εξωτερικό, αλλά ούτε και έχουμε ενώπιον μας την οποιαδήποτε

πληροφόρηση ότι τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν από το Υπουργείο Οικονομικών στον αιτητή ή/και στον εκπρόσωπο του κατά την αξιολόγηση του αιτήματος.

Οι δε αποδείξεις [redacted] που βεβαιώνουν ότι τα ποσά λήφθηκαν από [redacted] δεν είναι αληθή, διότι όπως φαίνεται πιο πάνω, τα ποσά δεν προέρχονται από [redacted] αποκλειστικά αλλά και άλλα πρόσωπα.

Θέματα που αφορούν την πληρωμή

- Ποσό ύψους €[redacted] καταβλήθηκε μέσω των τράπεζων [redacted] Δεν υπάρχουν στοιχεία για το πώς έγινε η μεταφορά της πληρωμής. Με δεδομένο το μεγάλο ύψος του ποσού, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε εάν διενεργήθηκαν τυχόν επιπλέον έλεγχοι και αν αξιολογήθηκαν οι επιπλέον κίνδυνοι όσον αφορά την προέλευση του ποσού. Συνεπώς [redacted] όφειλε να ασκεί δέουσα επιμέλεια και επαρκή έλεγχο για τη διαπίστωση της πηγής και προέλευσης των χρημάτων καθώς επίσης και κατά πόσον το ύψος του ποσού συνάδει με τις δραστηριότητες/εργασίες και το οικονομικό πορτραίτο του πελάτη. Επιπρόσθετα η Τράπεζα όφειλε, να λάβει τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία για την προέλευση των χρημάτων.

Συγκεκριμένα, η πιο πάνω τράπεζα δεν φαίνεται να εφάρμοσε κατάλληλες διαδικασίες εξέτασης των συναλλαγών και παρακολούθησης των λογαριασμών [redacted], ούτως ώστε:

- να εντοπιστούν ασυνήθιστες ή ύποπτες συναλλαγές που είναι ασυμβίβαστες με το οικονομικό πορτραίτο του πελάτη για σκοπούς περαιτέρω διερεύνησης,
- να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και ενέργειες στη βάση των ευρημάτων της διερεύνησης περιλαμβανομένης της εσωτερικής αναφοράς ύποπτων συναλλαγών,
- να διαπιστώσουν την πηγή και προέλευση των χρημάτων που πιστώνονται στους λογαριασμούς.

Πηγή εισοδημάτων (source of funds):

Με βάση τα ενώπιον μας στοιχεία, τα εμβάσματα ύψους €[redacted] φαίνεται να προήλθαν (ordering customer) από [redacted] και το τραπεζικό ίδρυμα (ordering institution) [redacted] και [redacted] και το τραπεζικό ίδρυμα (ordering institution) [redacted].

<u>Πουθενά στο φάκελο δεν συμπεριλαμβάνεται πληροφόρηση αναφορικά με την σχέση του επενδυτή (ή/και έστω της συζύγου του) με τα πρόσωπα αυτά, τα οποία όπως φαίνεται ανέλαβαν την πληρωμή του μισού ποσού της επένδυσης.</u>

[redacted] θα πρέπει να ελεγχθεί από την εποπτική αρχή της (Κεντρική Τράπεζα) κατά πόσο διενέργησε το νενομισμένο έλεγχο δέουσας επιμέλειας για να εξακριβωθεί η προέλευση των κεφαλαίων των οποίων κατέθεσε σε λογαριασμό [redacted]

2. Σε μια άλλη περίπτωση [redacted] είχε προχωρήσει στην αγορά έπαυλης [redacted] **για €[redacted].**

Από έρευνα στην ιστοσελίδα του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας προκύπτει ότι η αξία του τεμαχίου κατά την [redacted].2013 ήταν €[redacted] και κατά την [redacted].2018, €[redacted].

Επιπλέον στο φάκελο του αιτητη υπάρχει το έγγραφο μεταβίβασης (swift transfer) της τράπεζας [redacted] για τη μεταφορά του ποσού ύψους €[redacted] από την εταιρεία [redacted] στην εταιρεία [redacted] για την αγορά της έπαυλης στο χωριό [redacted] από τον Αιτητή.

Στον φάκελο δεν συμπεριλαμβάνονται οποιεσδήποτε πληροφορίες για την εταιρεία [redacted]. Εντούτοις, από έρευνα στο διαδίκτυο, φαίνεται ότι η εν λόγω εταιρεία είναι ένας εκ των μετόχων της εταιρείας [redacted] και ο αιτητής είναι ένας εκ των μετόχων της εταιρείας [redacted] Η εταιρεία [redacted] είναι εγγεγραμμένη στις

[redacted]. Από πληροφορίες που υπάρχουν στη σχετική <u>ιστοσελίδα</u>, «[redacted] *is a* [redacted] *investment holding company engaged in pharmaceutical business. The Company is mainly engaged in research and development, manufacturing and sales of pharmaceuticals in* [redacted].» **Στο φάκελο δεν συμπεριλαμβάνονται οποιεσδήποτε πληροφορίες οι οποίες να τεκμηριώνουν ότι είχε διερευνηθεί η πηγή εισοδημάτων του Αιτητή.**

Συγκεκριμένα, δεν είχαν υποβληθεί οποιεσδήποτε βεβαιώσεις/φορολογικές δηλώσεις στις οποίες να φαίνεται το ύψος των εισοδημάτων του Αιτητή, Δεν είχαν υποβληθεί οποιεσδήποτε πληροφορίες αναφορικά με τη σχέση του Αιτητή και της εταιρείας [redacted], από την οποία φαίνεται ότι είχε **μεταφερθεί το ποσό της επένδυσης** και δεν είχαν υποβληθεί οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας [redacted] για να διαπιστωθεί η πηγή των εισοδημάτων της και κατά πόσον τα κεφάλαια τα οποία είχαν επενδυθεί όντως είχαν προέλθει από αυτή την εταιρεία.

Με δεδομένο το μεγάλο ύψος του ποσού, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε εάν τηρήθηκαν τυχόν επιπλέον έλεγχοι και αν αξιολογήθηκαν οι επιπλέον κίνδυνοι όσον αφορά την προέλευση του ποσού. Συνεπώς [redacted] όφειλε να ασκεί δέουσα επιμέλεια και επαρκή έλεγχο για τη διαπίστωση της πηγής και προέλευσης των χρημάτων καθώς επίσης και κατά πόσον το ύψος του ποσού συνάδει με τις δραστηριότητες/εργασίες και το οικονομικό εκτόπισμα του πελάτη. Επιπρόσθετα η τράπεζα όφειλε, να λάβει τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία για την προέλευση των χρημάτων.

Ως εκ τούτου ενδείκνυται να ελεγχθεί από την αρμόδια αρχή, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, κατά πόσον [redacted] είχε συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της σε σχέση με την επένδυση [redacted]

3. Στην περίπτωση [redacted] ο επενδυτής προέβη σε συνολικές επενδύσεις €[redacted], για τις οποίες πλήρωσε με πιστωτική κάρτα. Έγιναν τμηματικές πληρωμές με μέγιστο ποσό τα €[redacted] κάθε φορά.

Στην επιστολή του παρόχου αναφέρεται ότι οι πληρωμές των πιο πάνω ποσών έγιναν μέσω της υπηρεσίας [redacted] (ηλεκτρονικό σύστημα είσπραξης).

Δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες μέσω ποιας corresponding bank έγινε η μεταφορά των χρημάτων από [redacted] στην Κύπρο, ούτε ποιος έλεγξε (αν έγινε τέτοιος έλεγχος για την νομιμότητα των χρημάτων).

Οι πληρωμές μέσω των πιστωτικών καρτών κατέληξαν σε λογαριασμούς της εταιρείας [redacted]. Το δικηγορικό γραφείο απέστειλε αντίγραφα καταστάσεων λογαριασμών της υπηρεσίας μέσω της [redacted] μέσω της οποίας εισπράχθηκαν τα ποσά από την κάρτα [redacted] του επενδυτή.

Σύμφωνα με τις καταστάσεις αυτές, πιστώθηκε ο αριθμός λογαριασμού με IBAN [redacted]. Δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για να διαπιστωθεί σε ποιο πιστωτικό ίδρυμα τηρείτο ο πιο πάνω λογαριασμός. Μετά από έρευνα στο διαδίκτυο το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα είναι πιθανώς [redacted].

Από τον τρόπο που έγινε η συναλλαγή (μέσω πιστωτικής κάρτας) και από τα στοιχεία που υπάρχουν στον φάκελο δεν μπορούμε να γνωρίζουμε σε πιο τραπεζικό ίδρυμα κατατέθηκαν οι εισπράξεις από την εταιρεία [redacted] (ενδεχόμενο πιστωτικό ίδρυμα είναι [redacted]) και κατά πόσο διενεργήθηκε οποιοδήποτε έλεγχος δέουσας επιμέλειας πριν γίνουν δεκτές οι καταθέσεις ή οποιοσδήποτε έλεγχος για την νομιμότητα των χρημάτων.

Σημειώνουμε ο πάροχος προσκόμισε κατάσταση λογαριασμού [redacted]) μέσω της οποίας εισπράχθηκαν οι πληρωμές από την πιστωτική κάρτα του επενδυτή. Δεν υπάρχουν στοιχεία για το πώς έγινε η μεταφορά της πληρωμής. Με δεδομένο το μεγάλο ύψος του ποσού, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε εάν έγιναν επιπλέον έλεγχοι και αν αξιολογήθηκαν οι επιπλέον κίνδυνοι όσον αφορά την προέλευση του ποσού.

Τα πιο πάνω θεωρούνται ενδείξεις υψηλότερου κινδύνου σε θέματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες λόγω του ότι διευκολύνουν την ανωνυμία

του πελάτη. Συνεπώς [redacted], όφειλε να ασκεί δέουσα επιμέλεια και επαρκή έλεγχο για τη διαπίστωση της πηγής και προέλευσης των χρημάτων καθώς επίσης και κατά πόσον το ύψος του ποσού συνάδει με τις δραστηριότητες/εργασίες και το οικονομικό εκτόπισμα του πελάτη. Επιπρόσθετα η εταιρεία όφειλε, να λάβει τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία για την προέλευση των χρημάτων.

Η πληρωμή μέσω πιστωτικής κάρτας θεωρείται cash payment. Επιπλέον, έχει το «πλεονέκτημα» ότι δεν χρειάζεται να διενεργηθεί μεταφορά χρημάτων μέσω τραπεζών και να υποστεί το νενομισμένο έλεγχο δέουσας επιμέλειας. Επομένως, δημιουργεί ερωτηματικά γιατί [redacted] επέλεξε να καταβάλει όλο το ποσό της επένδυσης της μέσω 16 + διαφορετικών πληρωμών πιστωτικής κάρτας. Οι 16+ διαφορετικές πληρωμές ενδεχομένως να έγιναν και για να παρακαμφθούν συναλλαγματικοί περιορισμοί που περιορίζουν το ποσό που μπορεί να εξαχθεί από μια χώρα.

Το ποσό αυτό κατέληξε σε λογαριασμό της [redacted].

Επίσης, δεν υπάρχει καμία πληροφορία στο φάκελο κατά πόσον [redacted] διενήργησε οποιοδήποτε έλεγχο δέουσας επιμέλειας για να δεχτεί την κατάθεση των χρημάτων από το εξωτερικό ή να εκτελέσει τις εν λόγω μεταφορές.

Η [redacted] φαίνεται να είναι υπόχρεη οντότητα εν τη εννοία του Νόμου AML, ως εκ τούτου είχε υποχρέωση να ασκήσει δέουσα επιμέλεια αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων που εισέπραξε, ούτως ώστε να δικαιολογήσει την προέλευση τους. Ως εκ τούτου ενδείκνυται να ελεγχθεί από την αρμόδια εποπτική αρχή, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, κατά πόσον [redacted] και [redacted] είχαν συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με την επένδυση [redacted].

4. [redacted] ο οποίος γεννήθηκε στις [redacted].1958 [redacted], είναι κάτοικος [redacted], εργάστηκε στην εταιρεία [redacted] η οποία

δραστηριοποιείτο στην παραγωγή λιπασμάτων. Σε μεταγενέστερο στάδιο, ίδρυσε την εταιρεία [redacted] η οποία αδειοδοτήθηκε σε σαράντα χώρες για την παραγωγή πινακίδων αριθμού εγγραφής. Περαιτέρω, διορίστηκε ως πρόεδρος του συμβουλίου της εταιρείας [redacted], διευθυντής της εταιρείας [redacted] (2001-2003) και διευθυντής της εταιρείας [redacted]). Από το 2008 μέχρι την ημερομηνία υποβολής της αίτησης αφυπηρέτησε και δραστηριοποιείτο ως επενδυτής.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του διαδικτυακού ελέγχου που διενεργήθηκε, προκύπτουν τα ακόλουθα:

- [redacted] διετέλεσε Γενικός Διευθυντής της εταιρείας [redacted], θυγατρική της εταιρείας [redacted].
- Δημοσίευμα ημερομηνίας [redacted]2003 ανέφερε ότι κατά το 2002 ο κ. [redacted] **κατηγορήθηκε για κατάχρηση εξουσίας εν όσω εργαζόταν στην πιο πάνω εταιρεία**[24]
- Σύμφωνα με το AlJazeera[25] [redacted] ***is wanted by*** [redacted] ***for abuse of power, but*** [redacted] ***has so far refused to extradite him'.***
- Σύμφωνα με τον Έφορο Εταιρειών [redacted] ασκεί σημαντικό έλεγχο στην εταιρεία [redacted] όπου ενεργεί και ως Διευθυντής. Οι δραστηριότητες της εν λόγω εταιρείας είναι *'activities of venture and development capital companies, fund management companies, real estate agencies, management of real estate on a fee or contract basis'.*

Σχετικά με την επένδυση, αναφέρεται ότι έγινε μεταφορά του ποσού των €[redacted] από τον προσωπικό λογαριασμό [redacted] **σε λογαριασμό του δικηγορικού γραφείου** [redacted] **στην** [redacted]**.**

---

24 [redacted]

25 [redacted]

Από τα στοιχεία του φακέλου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί κατά πόσο η [redacted] άσκησε την απαραίτητη δέουσα επιμέλεια ως προς την πηγή των χρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την επένδυση στα ακίνητα.

Σχετικά με την πληρωμή του συμφωνημένου ποσού, δεν υποβλήθηκαν αποδείξεις καταβολής του συμφωνημένου ποσού αγοράς αλλά υποβλήθηκαν τέσσερις βεβαιώσεις ημερομηνίας [redacted].2019, υπογεγραμμένες από τον [redacted], οι οποίες βεβαιώνουν ότι [redacted] *'έχει καταβάλει το συμφωνηθέν τίμημα πώλησης'*.

<u>Θέματα που αφορούν την κατάθεση</u>

Το ποσό ύψους [redacted] από τον προσωπικό λογαριασμό [redacted] στην [redacted] κατατέθηκε σε λογαριασμό του δικηγορικού γραφείου [redacted] στην [redacted] Δεν υπάρχουν στοιχεία για το πώς έγινε η μεταφορά της πληρωμής. Με δεδομένο το μεγάλο ύψος του ποσού, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε εάν τηρήθηκαν τυχόν επιπλέον έλεγχοι και αν αξιολογήθηκαν οι επιπλέον κίνδυνοι όσον αφορά την προέλευση του ποσού.

Συνεπώς [redacted] όφειλε να ασκεί δέουσα επιμέλεια και επαρκή έλεγχο για τη διαπίστωση της πηγής και προέλευσης των χρημάτων καθώς επίσης και κατά πόσον το ύψος του ποσού συνάδει με τις δραστηριότητες/εργασίες και το οικονομικό εκτόπισμα του πελάτη. Επιπρόσθετα η Τράπεζα όφειλε, να λάβει τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία για την προέλευση των χρημάτων.

Από τα στοιχεία του φακέλου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί επίσης κατά πόσο η Ελληνική Τράπεζα άσκησε την απαιτούμενη δέουσα επιμέλεια ως προς την πηγή των χρημάτων σχετικά με την αγορά των κατοικιών.

Ως εκ τούτου ενδείκνυται να ελεγχθεί από την αρμόδια εποπτική αρχή, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, κατά πόσον [redacted] συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις της.

5. Στην περίπτωση [redacted]_εντοπίστηκαν τα πιο κάτω

[redacted] *has been investigated since 2012 for money laundering, tax evasion and since 2018 for theft of government funds. In* [redacted] *2020* [redacted]

anti-corruption squad seized $[redacted]m of cash, which they claim was intended to bribe officials to close their investigation into [redacted]

Στα πλαίσια εξέτασης του φακέλου έγινε World Check για [redacted] από τον οποίο προέκυψαν τα ακόλουθα:

[redacted]

[redacted]

Από έρευνα στο διαδίκτυο παραθέτουμε κατωτέρω αποσπασματικές πληροφορίες σχετικές με την εταιρεία [redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Η εκτενής αναφορά στην πιο πάνω πληροφόρηση γίνεται για να καταδειχτεί ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο υποβολής της εν λόγω αίτησης [redacted] και η εταιρεία [redacted] είχαν ελκύσει εκτενές διεθνείς ενδιαφέρον με σημαντικά αρνητικά σχόλια και καταγγελίες για συμμετοχή σε ποινικά αδικήματα τεραστίων χρηματικών ποσών, κάτι που προφανώς εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα. Αυτό κατ' επέκταση θα έπρεπε να ληφθεί υπόψιν κατά την εξέταση και των αιτήσεων των εν λόγω θυγατέρων [redacted]

Τέλος σημειώνουμε ότι [redacted] θεωρείται ως 'πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο' (ΠΕΠ) εν τη εννοία του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007 έως 2010 (κατοχή πολιτικών αξιωμάτων), και κατά συνέπεια κατηγοριοποιούνται ως ΠΕΠ και οι [redacted] ως τέκνα ΠΕΠ.

Στο φάκελο εντοπίστηκαν τα ακόλουθα:

Αντίγραφο βεβαίωσης της [redacted] προς το Υπουργείο Οικονομικών ημερ. [redacted]/2017 η οποία αναφέρει ότι, κατόπιν αιτήματος της [redacted], βεβαιώνει ότι η εν λόγω εταιρεία συστάθηκε στην Κύπρο την [redacted]/2017 με αρ. εγγραφής ΗΕ [redacted] και διατηρεί λογαριασμό (EUR account) μαζί τους. Επιπρόσθετα βεβαιώνει ότι τα ακόλουθα ποσά πιστώθηκαν στον λογαριασμό της εν λόγω εταιρείας από εξωτερικές πηγές ("emanated from external sources") την [redacted]/2017 και την [redacted]/2017 αντίστοιχα:

EUR [redacted] ([redacted] euro only)

EUR [redacted] [redacted] euro only)

Πληροφορία σε λευκό έγγραφο δείχνει εισερχόμενο έμβασμα από λογαριασμό της [redacted] [redacted] (δεν διαφαίνεται από ποια τράπεζα και εάν αυτή βρίσκεται στο εξωτερικό), ημερ. [redacted]/2017 στον λογαριασμό της [redacted] στην [redacted] για το ποσό των EUR 1[redacted] και με περιγραφή «Shareholder funds».

Πληροφορία σε λευκό έγγραφο δείχνει εισερχόμενο έμβασμα από λογαριασμό της [redacted] [redacted] (δεν διαφαίνεται από ποια τράπεζα και εάν αυτή βρίσκεται στο εξωτερικό), ημερ. [redacted]/2017 στον λογαριασμό της [redacted] στην [redacted] για το ποσό των EUR [redacted] και με περιγραφή «Shareholder funds».

Αντίγραφο απόδειξης καταβολής ημερ. 1[redacted]/2017 με αρ. [redacted] για το ποσό των €[redacted] εκδομένη από την [redacted] [redacted] [redacted] στο όνομα [redacted]. Στην εν λόγω απόδειξη αναγράφεται ότι το ποσό είναι για την πώληση διαμερίσματος με αρ. [redacted] της [redacted].

Αντίγραφο τραπεζικής επιταγής με δικαιούχο την [redacted] ημερ. [redacted]/2017 για το ποσό των €[redacted].

Αγοραπωλητήριο Έγγραφο ημερ. [redacted]/2017 μεταξύ της [redacted] (ποσό αγοράς €[redacted] πλέον Φ.Π.Α. Σύνολο €[redacted]).

Αντίγραφο απόδειξης καταβολής ημερ. [redacted]/2017 με αρ. [redacted] για το ποσό των €[redacted] εκδομένη από την [redacted] [redacted] [redacted] στο όνομα της [redacted]. Στην εν λόγω απόδειξη αναγράφεται ότι το ποσό είναι για την πώληση διαμερίσματος με αρ. [redacted] της [redacted].

Αντίγραφο τραπεζικής επιταγής με δικαιούχο την [redacted] ημερ. [redacted]/2017 για το ποσό των €[redacted].

Αγοραπωλητήριο Έγγραφο ημερ. [redacted]/2017 μεταξύ της [redacted] και της [redacted] (ποσό αγοράς €[redacted] πλέον Φ.Π.Α. Σύνολο €[redacted]).

Αγοραπωλητήριο Έγγραφο ημερ. [redacted]/2017 μεταξύ της [redacted] και της [redacted] (ποσό αγοράς €[redacted] πλέον Φ.Π.Α. Σύνολο €[redacted]). Αγοραπωλητήριο Έγγραφο ημερ. [redacted]/2017 μεταξύ της [redacted] και της [redacted] (ποσό αγοράς €[redacted] πλέον Φ.Π.Α. Σύνολο €[redacted]).

Αντίγραφο απόδειξης καταβολής ημερ.[redacted]/2017 με αρ. [redacted] για το ποσό των €[redacted] εκδομένη από την [redacted] στο όνομα της [redacted] . Στην εν λόγω απόδειξη αναγράφεται ότι το ποσό πληρώθηκε με επιταγή ([redacted]) και είναι για την πλήρη εξόφληση των διαμερισμάτων [redacted] της [redacted]

Αντίγραφο τραπεζικής επιταγής της [redacted] με δικαιούχο την [redacted] ημερ. [redacted]/2017 για το ποσό των €[redacted]

Αντίγραφο απόδειξης καταβολής ημερ. [redacted]/2017 με αρ. [redacted] για το ποσό των [redacted] εκδομένη από την [redacted] στο όνομα της [redacted] Στην εν λόγω απόδειξη αναγράφεται ότι το ποσό πληρώθηκε με επιταγή [redacted] και είναι για την αγορά των διαμερισμάτων [redacted]

Αντίγραφο τραπεζικής επιταγής της [redacted] με δικαιούχο την [redacted] ημερ. [redacted]/2017 για το ποσό των €[redacted]

<u>Είδος Επένδυσης:</u>

Το σύνολο της επένδυσης ως διαφαίνεται από τα έγγραφα που υποβλήθηκαν ανέρχεται σε €[redacted]

Ενδεχομένως τα εμβάσματα που αναφέρονται ανωτέρω δεν προέρχονται από το εξωτερικό ως απαιτείται από το εν λόγω Σχέδιο ούτε είναι επ'ονόματι του πωλητή. Η εταιρεία [redacted] είναι εταιρεία εγγεγραμμένη στην Κύπρο

και στη βεβαίωση της [redacted] δεν αναφέρει εξωτερικό αλλά εξωτερικές πηγές (“emanated from external sources”) . Επιπρόσθετα στα συνημμένα έγγραφα της [redacted] σχετικά με τα εμβάσματα δίνει ως περιγραφή «Shareholder funds».

Εκτός από την πιο πάνω επιστολή δεν εντοπίζεται άλλη πληροφορία στο φάκελο που να καταδεικνύει ότι τα εν λόγω ακίνητα παρέμειναν στην ιδιοκτησία του επενδυτή για περίοδο 3 χρόνων από την πολιτογράφηση [redacted].

<u>ΠΛΗΡΩΜΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ/ ΠΗΓΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (source of funds):</u>

Στον φάκελο δεν υπάρχει πληροφόρηση κατά πόσον η [redacted] εφάρμοσε μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον [redacted] στον οποίο παρείχε ‘χρηματοοικονομικές δραστηριότητες’ εν τη εννοία του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007 έως 2010. Ενόψει του ότι εν λόγω αιτητής κατηγοριοποιείται ως «πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο».

Κατ’ επέκταση θεωρούμε ότι δεν υπάρχει ουσιαστική πληροφόρηση για την πηγή των χρημάτων [redacted] για την αγορά των εν λόγω ακινήτων.

Η [redacted] είχε υποχρέωση να εφαρμόσει αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη της [redacted] ο οποίος κατηγοριοποιείται ως «πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο» για να διασφαλίσει ότι η εισροή κεφαλαίων στον λογαριασμό της εταιρείας του (νοουμένου ότι αυτό επιβεβαιωθεί) δεν προήλθε από παράνομες δραστηριότητες.

Από τα στοιχεία του φακέλου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αυτό.

Η [redacted] είναι υπόχρεη οντότητα εντός της έννοιας του Νόμου AML, ως εκ τούτου είχε υποχρέωση να ασκήσει δέουσα επιμέλεια αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων που εισέπραξε, ούτως ώστε να δικαιολογήσει την προέλευση τους.

Από τα στοιχεία του φακέλου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί κατά πόσο η [redacted] άσκησε την απαιτούμενη δέουσα επιμέλεια ως προς την πηγή των χρημάτων σχετικά με την αγορά των κατοικιών.

Επίσης θεωρούμε ότι η εν λόγω τράπεζα γνώριζε όταν έδινε την σχετική βεβαίωση προς το Υπουργείο Οικονομικών για τα εμβάσματά που ήρθαν στο λογαριασμό της εταιρείας [redacted], ότι η εν λόγω βεβαίωση είχε σχέση με την πλήρωση του κριτηρίου για επενδύσεις από κεφάλαια που εισέρχονταν από το εξωτερικό. Από τα έγγραφα που επισυνάφθηκαν στην εν λόγω βεβαίωση και την διατύπωση «amount …emanated from external sources" δεν διαπιστώνεται η πλήρωση του συγκεκριμένου όρου του εν λόγω Σχεδίου. **Σε περίπτωση επιβεβαίωσης αυτού θεωρούμε ότι η [redacted] φέρει την ανάλογη ευθύνη.**

Ως εκ τούτου ενδείκνυται να ελεγχθεί από την αρμόδια εποπτική αρχή, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, κατά πόσον η [redacted] συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις της σε σχέση με τα ανωτέρω.

6. Στην περίπτωση [redacted] το αίτημα κατ' εξαίρεσης πολιτογράφησης εγκρίθηκε αφού κρίθηκε ότι [redacted] ικανοποιούσε το κριτήριο της παραγράφου Α.5 (καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες) όπως καθορίστηκε στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 19/03/2014.

Ωστόσο :

- Δεν προσκομίστηκε το εν λόγω έμβασμα του ποσού της κατάθεσης στην [redacted] (σημειώνεται ότι ούτε στην συνοδευτική επιστολή της αίτησης από το δικηγορικό γραφείο [redacted] αναφέρεται ως συνημμένο το εν λόγω έμβασμα)
- Δεν εντοπίζεται στο φάκελο κατά πόσο έγιναν περιοδικοί έλεγχοι για να διαπιστωθεί ότι η προϋπόθεση της διάρκειας 3 χρόνων τηρήθηκε.
- Δεν εντοπίζεται στο φάκελο κατά πόσο η αναφερόμενη κατάθεση χρησιμοποιήθηκε ως εγγύηση για σύναψη δανείου από [redacted] ούτως ώστε να ενεργοποιούνται οι πρόνοιες της διευκρινιστικής Απόφασης με Αρ. 77.131(βλ. ανωτέρω).

- Στον φάκελο δεν υπάρχει πληροφόρηση κατά πόσον [redacted] εφάρμοσε μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον [redacted] στον οποίο παρείχε ‘χρηματοοικονομικές δραστηριότητες ως «υπόχρεη οντότητας» εν τη εννοία του Νόμου 188(I)/2007 (ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007 έως 2010) ως εκάστοτε ίσχυε. Ενόψει του ύψους της κατάθεσης και των χωρών καταγωγής και συνήθους διαμονής του πελάτη της, θεωρούμε ότι [redacted] όφειλε να εφαρμόσει αυξημένα μέτρα για να διασφαλίσει ότι η εισροή κεφαλαίων στον λογαριασμό του εν λόγω πελάτη της δεν προήλθε από παράνομες δραστηριότητες.

Θεωρούμε επίσης ότι και ο πάροχος προώθησης της εν λόγω αίτησης [redacted]., ο οποίος παρείχε και άλλες υπηρεσίες προς τον [redacted] οι οποίες τον καθιστούσαν «υπόχρεη οντότητα» εν τη εννοία του Νόμου 188(I)/2007ως εκάστοτε ίσχυε, όφειλε να διασφαλίσει ότι ο πελάτης του θα υπέβαλλε το έγγραφο του εμβάσματος ως οι απαιτήσεις του Σχεδίου ημερ, 19/03/2014, δεδομένου ότι η εν λόγω απαίτηση έχει άμεση σχέση με την διασφάλιση ότι τα κεφάλαια των επενδυτών δεν προέρχονταν από παράνομες δραστηριότητες.

Ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, ως εποπτική αρχή του δικηγορικού γραφείου, οφείλει να διερευνήσει κατά πόσο το γραφείο διενήργησε όλους τους ελέγχους και άσκησε την νενομισμένη δέουσα επιμέλεια.

Για τους πιο πάνω λόγους θεωρούμε ότι τα Υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών λανθασμένα δεν επέμειναν στην προσκόμιση του εν λόγω εμβάσματος και ενδεχομένως φέρουν ευθύνη για τη ελλιπή αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της αίτησης.

Η [redacted] ενόψει του ύψους της κατάθεσης και λόγω των χωρών καταγωγής και συνήθους διαμονής του πελάτη της [redacted] είχε υποχρέωση να εφαρμόσει αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας για να διασφαλίσει ότι η εισροή κεφαλαίων στον λογαριασμό του εν λόγω πελάτη της δεν προήλθε από παράνομες δραστηριότητες.

Από τα στοιχεία του φακέλου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αυτό.

Ως έχει αναφερθεί ανωτέρω δεν έχει διαπιστωθεί κατά πόσο η προϋπόθεση της διάρκειας των 3 χρόνων τακτής προθεσμίας τηρήθηκε, ούτε γνωρίζουμε κατά πόσο που η αναφερόμενη κατάθεση χρησιμοποιήθηκε ως εγγύηση για σύναψη δανείου από τον [redacted] ούτως ώστε να ενεργοποιούνται οι πρόνοιες της διευκρινιστικής Απόφασης με Αρ. 77.131.

Με βάση την παράγραφο **192 της Οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας αναφορικά με την Παρεμπόδιση Ξεπλύματος Παράνομου Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας,** *τονίζεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να ανοίγουν γενικούς λογαριασμούς πελατών ("pooled accounts") νοουμένου ότι το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να τηρεί υπολογαριασμούς ή συνδεδεμένους λογαριασμούς ("sub-accounts" or "connected accounts") στο σύστημα του και είναι σε θέση να γνωρίζει και να έχει εξακριβώσει την ταυτότητα των πραγματικών δικαιούχων πιστωτικών συναλλαγών για ποσά που είναι ίσα ή υπερβαίνουν τα 15.000 ευρώ. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να ανοίγεται συγκεκριμένος λογαριασμός πελάτη στο όνομα τρίτου προσώπου ("specific client account") και να εξακριβώνεται η ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου πριν το άνοιγμα του λογαριασμού. Και στις δύο περιπτώσεις, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να λαμβάνουν αποδεικτικά έγγραφα των συναλλαγών*[26]

Από τον φάκελο διαφαίνεται ότι [redacted] διατηρούσε "pooled accounts" κατά τον ουσιώδη χρόνο.

<u>Στο φάκελο εντοπίστηκαν τα ακόλουθα:</u>

Η βεβαίωση της [redacted] προς τα υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών ημερομηνίας [redacted]**/2014** για εμπρόθεσμη κατάθεση διάρκειας 3 ετών για το ποσό των €[redacted] στο όνομα του [redacted].

Πιστοποιητικό Προθεσμιακής Κατάθεσης από την [redacted] ημερομηνίας [redacted]**/2014** για εμπρόθεσμη κατάθεση διάρκειας 3 ετών για το ποσό

[26] Microsoft Word - ÎŁÎfÎÎŠÎfiÎŽÎ, ÎıÎ¤Îı Î€Î¡ÎŁÎ£ Î€ÎŽÎ£Î¤Î©Î¤ÎŽÎıÎ, ÎŽÎfÎÎ¡Î¥ÎœÎ,Î¤Î, Î¦ÎŁÎ™2019.docx (centralbank.cy)

των €[redacted] στο όνομα [redacted] (Ημερ. Αξίας [redacted]/2014 – Ημερ. Λήξης [redacted]/2017).

Δεν υπάρχουν στοιχεία για το πώς έγινε η μεταφορά της πληρωμής.

Εξαιτίας του μεγάλου ύψους του ποσού που εμπλέκεται στη συναλλαγή ήταν απαραίτητο να είχαν πραγματοποιηθεί επιπρόσθετοι έλεγχοι και να αξιολογηθούν οι επιπλέον κίνδυνοι που αφορούν την προέλευση του ποσού, κάτι το οποίο δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε. Συνεπώς [redacted] όφειλε να ασκεί δέουσα επιμέλεια και επαρκή έλεγχο για τη διαπίστωση της πηγής και προέλευσης των χρημάτων καθώς επίσης και κατά πόσον το ύψος του ποσού συνάδει με τις δραστηριότητες/εργασίες και το οικονομικό πορτραίτο του πελάτη. Επιπρόσθετα η Τράπεζα όφειλε, να λάβει τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία για την προέλευση των χρημάτων.

Η [redacted] ήταν υπόχρεη οντότητα εν τη εννοία του Νόμου, ως εκ τούτου είχε υποχρέωση να ασκήσει δέουσα επιμέλεια αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων που εισέπραξε, ούτως ώστε να δικαιολογήσει την προέλευση τους. Ως εκ τούτου ενδείκνυται να ελεγχθεί από την αρμόδια εποπτική αρχή, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, κατά πόσον η [redacted] συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις της σε σχέση με τα ανωτέρω.Το ίδιο ισχύει ενδεχομένως και για την [redacted].

Περαιτέρω λεπτομέρειες για τις **πιο πάνω περιπτώσεις** και για άλλες περιπτώσεις υποθέσεων υψηλού κινδύνου συμπεριλαμβάνονται στα Παραρτήματα της Έκθεσης.

Σχετικά με κάθε ένα από τα τραπεζικά ιδρύματα που αναφέρονται στον **πίνακα Α, ο οποίος περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 13**, ενδεχομένως να πρέπει να ελεγχθεί από την αρμόδια εποπτική αρχή (Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου) το κατά πόσον ασκήθηκε η δέουσα επιμέλεια για τις συναλλαγές που διεκπεραιώθηκαν και να ελεγχθεί κατά πόσον διενεργήθηκαν επαρκείς έλεγχοι ώστε να εντοπιστούν ασυνήθιστες ή ύποπτες συναλλαγές που είναι ασυμβίβαστες με το οικονομικό εκτόπισμα του πελάτη, να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και ενέργειες στη βάση των ευρημάτων της διερεύνησης περιλαμβανομένης της εσωτερικής αναφοράς

ύποπτων συναλλαγών και να διαπιστώσουν την πηγή και προέλευση των χρημάτων που πιστώνονται στους λογαριασμούς.

Με δεδομένο ότι τα τραπεζικά ιδρύματα τα οποία είναι υπόχρεες οντότητες έννοια του Ν.188(Ι)/2007, είχαν υποχρέωση να ασκήσουν δέουσα επιμέλεια αναφορικά με την πηγή των κεφαλαίων που εισέπραξαν, **ώστε να μετριάζονται** και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά οι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

ΚΕΦ. 13 ΜΕΛΕΤΗ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΦΑΚΕΛΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 - 17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2020

13.1 Εισαγωγή

Το πρώτο κυπριακό επενδυτικό σχέδιο, εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 11 Ιουλίου 2007 (Αρ. Απόφασης 65.824) επί κυβέρνησης του αείμνηστου Τάσσου Παπαδόπουλου. Υπουργός Εσωτερικών ήταν ο κ. Νεοκλής Συλικιώτης, ο οποίος στη μαρτυρία του προς την Ερευνητική Επιτροπή εξήγησε ότι τα προβλήματα στην οικονομία της Κύπρου ήταν ορατά από το 2007, ως εκ τούτου η τότε Κυβέρνηση αποφάσισε να θεσπίσει επενδυτικό πρόγραμμα, στα πρότυπα άλλων χωρών που είχαν παρόμοιου είδους προγράμματα. Τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο διαδέχθηκε στην προεδρία της Δημοκρατίας ο αείμνηστος Δημήτρης Χριστόφιας, με Υπουργούς Εσωτερικών τον κ. Νεοκλή Συλικιώτη και αργότερα την κα. Ελένη Μαύρου, και από το 2013 την προεδρία ανέλαβε ο κ. Νίκος Αναστασιάδης με Υπουργούς Εσωτερικών τον κ. Σωκράτη Χάσικο (μέχρι 10.05.2017), τον κ. Κωνσταντίνο Πετρίδη (μέχρι 03.12.2019) και τέλος τον κ. Νίκο Νουρή οποίος είναι ο υφιστάμενος Υπουργός Εσωτερικών.

Κατά την θέσπιση του προγράμματος το 2007, δεν τροποποιήθηκε ο περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμος του 2002, που αποτελεί το σχετικό πλαίσιο για τις πολιτογραφήσεις, αλλά στη βάση του Άρθρου 111 και της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου του 2002, καθορίστηκαν με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου κριτήρια και όροι, για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών όπως πιο αναλυτικά αναφέρεται στο Κεφάλαιο 2 του παρόντος πορίσματος.

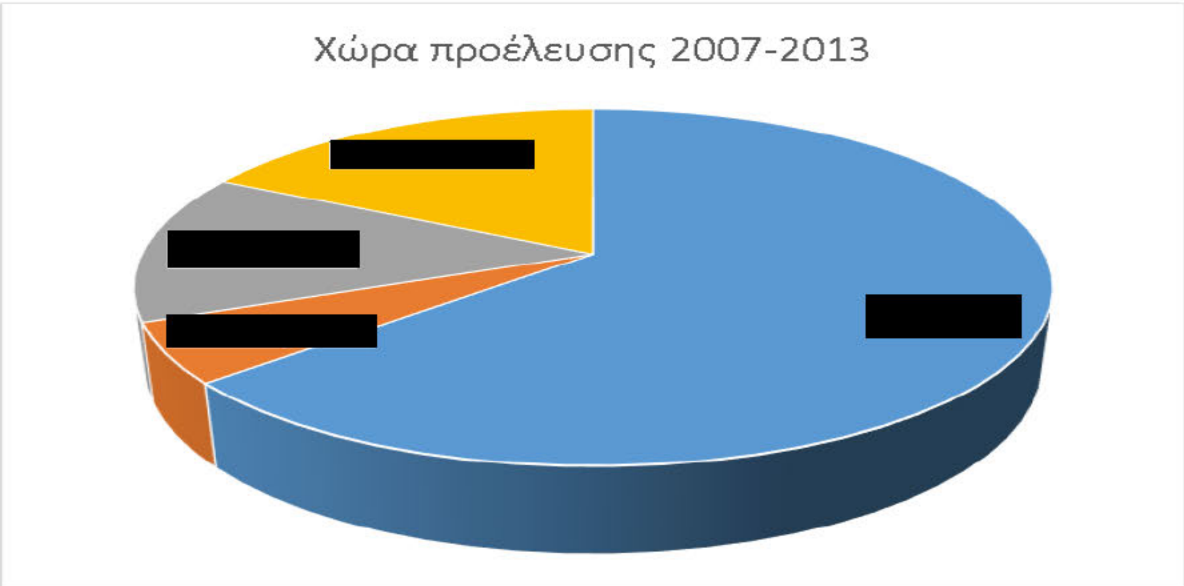
Τα επενδυτικά αυτά σχέδια, με τις διάφορες τροποποιήσεις κατά καιρούς, αποτελούν αντικείμενο του παρόντος ενδιάμεσου πορίσματος.

Με βάση τα στοιχεία που συλλέγηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών, 6779 φυσικά πρόσωπα πολιτογραφήθηκαν δυνάμει αυτών των σχεδίων, μεταξύ 11.07.2007 και

19.08.2020 (που είναι η περίοδος που καλύπτουν οι όροι εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής). Έχουν μελετηθεί όλοι οι φάκελοι που αφορούν τα πιο πάνω 6779 πρόσωπα και έχουν καταγραφεί τα ευρήματα για όλα τα πρόσωπα. **Το παρόν πόρισμα, καλύπτει τα ευρήματα για την περίοδο μέχρι το Σεπτέμβριο 2016 (αναφορικά με περιπτώσεις χαμηλού κινδύνου) και τις πιο κάτω περιπτώσεις υψηλού κινδύνου, ως καθορίστηκε η μεθοδολογία στο Κεφάλαιο 4**. Συγκεκριμένα:

- 208 φυσικά πρόσωπα που αντιστοιχούν σε πολιτογραφήσεις που κατηγοριοποιήθηκαν ως υψηλού κινδύνου
- 209 φυσικά πρόσωπα που αντιστοιχούν σε ομαδικές πολιτογραφήσεις (τα οποία επίσης κατηγοριοποιήθηκαν ως υψηλού κινδύνου) ([redacted]). Σε αυτά τα 209 πρόσωπα, περιλαμβάνονται 81 πρόσωπα που πολιτογραφήθηκαν ως Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη εταιρειών ([redacted]).
- 2061 πρόσωπα που κατηγοριοποιήθηκαν ως πολιτογραφήσεις χαμηλού κινδύνου. Ειδικότερη αναφορά σε αυτά γίνεται στο Κεφάλαιο 15.

Το παρόν πόρισμα παρουσιάζει ευρήματα για το 36,74% του συνόλου των πολιτογραφήσεων.

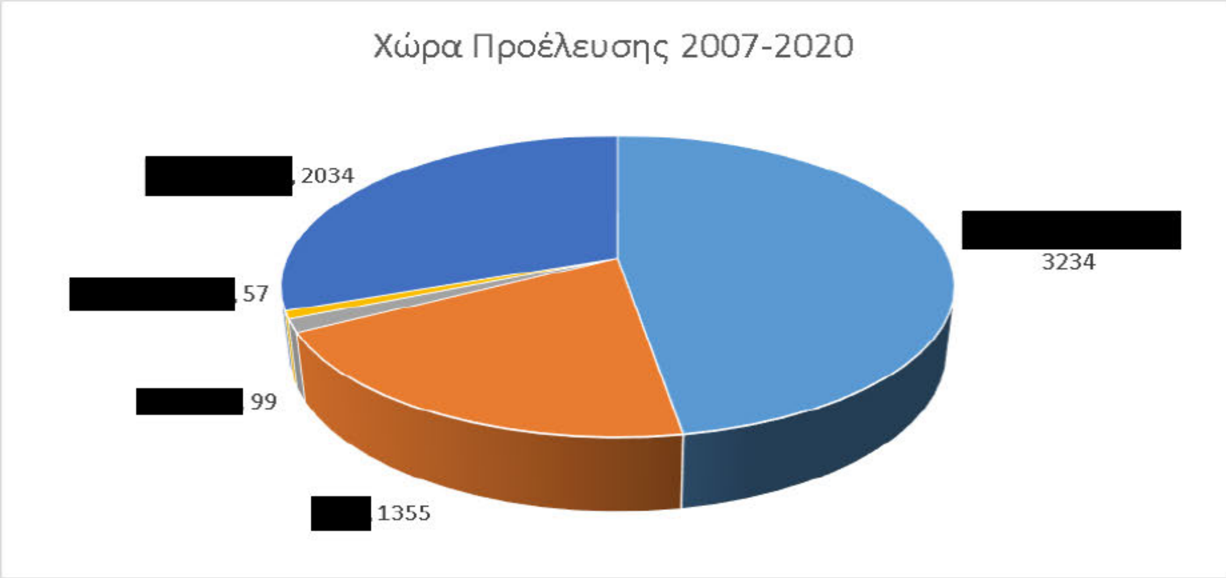
Μέχρι το 2013, πολιτογραφήθηκαν 258 φυσικά πρόσωπα και η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτογραφηθέντων ήταν [redacted] υπήκοοι (164), ή [redacted]. Μόνο 34 επενδυτές και μέλη της οικογένειας τους που υπέβαλαν αίτηση πριν το 2013 δεν προέρχονταν από τις πιο πάνω χώρες. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι εντοπίστηκαν οι ακόλουθες εθνικότητες:

[redacted]

Μέχρι το 2013 υπήρχε μόνο ένας επενδυτής από [redacted] και καθόλου επενδυτές από άλλες χώρες [redacted]. Στα πρώτα βήματα του επενδυτικού προγράμματος, οι επενδυτές που ενδιαφέρθηκαν να λάβουν κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση φαίνεται να ήταν κυρίως αλλοδαποί που ζούσαν ήδη στην Κύπρο και δραστηριοποιούνταν επαγγελματικά σε διάφορες εταιρείες, παραρτήματα ξένων τραπεζών, ή ακόμα ήταν ολιγάρχες στους οποίους παρέχονταν ήδη διάφορες διοικητικές υπηρεσίες από δικηγορικά και λογιστικά γραφεία στην Κύπρο. Οι αλλοδαποί αυτοί είχαν ήδη επενδύσεις στην Κύπρο ή χρήματα κατατεθειμένα σε κυπριακές τράπεζες και εμπιστεύματα και η θέσπιση του προγράμματος τους προσέφερε την ευκαιρία να αποκτήσουν και το κυπριακό διαβατήριο, ενώ παράλληλα συνέχιζαν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στην Κύπρο και το εξωτερικό.

Λόγω της οικονομική κρίσης τροποποιήθηκαν τα κριτήρια και μειώθηκαν τα οικονομικά κρτήρια. Από το 2013 μέχρι Αύγουστο του 2020 δεν ήταν πλέον σύνηθες φαινόμενο οι επενδυτές να διέμεναν από πριν στην Κύπρο για αριθμό ετών και η πολιτογράφηση να τους έδινε κάποιο κίνητρο να ενδυναμώσουν τις σχέσεις τους με τη χώρα. Ο αριθμός των πολιτογραφήσεων αυξήθηκε σημαντικά και πλέον ήταν σύνηθες φαινόμενο μετά το 2013 σε κάθε συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου να υποβάλλονται 20-30 αιτήσεις για πολιτογραφήσεις προσώπων προς έγκριση.

Ενδεικτικά, πέραν των 3234 προσώπων που πολιτογραφήθηκαν κατ' εξαίρεση ήταν [redacted] ή [redacted] καταγωγής, περί τα 1355 πρόσωπα προέρχονταν από [redacted], 99 πρόσωπα από [redacted], 57 πρόσωπα από [redacted], 18 πρόσωπα από [redacted] κράτη [redacted] [redacted], 7 πρόσωπα από [redacted], άλλοι μικρότεροι αριθμοί από [redacted] χώρες και 3 πρόσωπα ήταν [redacted] καταγωγής (ένας επενδυτής, η σύζυγος και το ενήλικο τέκνο του).

Στο δείγμα που εξετάστηκε εντοπίστηκαν πολλά πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, που δεν ήταν παράνομο να αιτηθούν πολιτογράφηση, πλην όμως επιβαλλόταν να διενεργηθούν αυξημένοι έλεγχοι δέουσας επιμέλειας, ειδικά για την πηγή των εισοδημάτων τους, κάτι που όμως δεν γινόταν σε πολλά επίπεδά. Σε αυτή την περίοδο περαιτέρω, παρατηρείται πλέον το φαινόμενο να λαμβάνεται πολιτογράφηση (με καθαρό ποινικό μητρώο) και λίγους μήνες ή μέρες αργότερα να προκύπτουν ποινικές υποθέσεις εναντίον των επενδυτών (που δείχνει ότι μάλλον ο επενδυτής ήξερε ότι θα αποτελούσε αντικείμενο έρευνας στη χώρα καταγωγής του και φρόντιζε να λάβει διαβατήριο για να αποφύγει τις ευθύνες του). Άλλη παραπλανητική πρακτική που παρατηρήθηκε, ήταν να εμφανίζεται ένα πρόσωπο ως επενδυτής, αλλά στην πραγματικότητα ήταν ο/η σύζυγος αυτού ο πραγματικός κάτοχος των κεφαλαίων, ο οποίος προφανώς δεν μπορούσε να υποβάλει την αίτηση ο ίδιος λόγω αρνητικών πληροφοριών που υπήρχαν εις βάρος του, ή ακόμα λόγω του ότι αντιμετώπιζε κατηγορίες για σοβαρά αδικήματα, επομένως εμφάνιζε τον/την σύζυγο του ως αχυράνθρωπο προκειμένου να εγκριθεί και ακολούθως να ακολουθήσει και ο ίδιος ως σύζυγος πολιτογραφηθέντα. Σε αυτή την πρακτική, ευθύνη έχουν και οι πάροχοι υπηρεσιών / promoters που δεν ακολούθησαν ορθές διαδικασίες ελέγχου και δέουσας επιμέλειας και δεν έλεγχαν τους πελάτες τους ούτως ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζουν τις πραγματικές δραστηριότητες τους ή ακόμα χειρότερα, ήξεραν τις πραγματικές συνθήκες των πελατών τους και παραπλανούσαν το Υπουργείο

Εσωτερικών. Το Υπουργείο Εσωτερικών με την σειρά του δεν προέβαινε ούτε αυτό στην δέουσα επιμέλεια και έλεγχο των επενδυτών και βασιζόταν στα στοιχεία που σύλλεγε από τις διάφορες υπηρεσίες με αποτέλεσμα την πολιτογράφηση από το Υπουργικό Συμβούλιο άτομα με προβληματικό ιστορικό.

Περί τον Αύγουστο του 2020 το ειδησεογραφικό δίκτυο Al Jazeera διέρρευσε στον Τύπο αριθμό κυβερνητικών εγγράφων που αφορούσαν το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα. Το Al Jazeera είχε διεξάγει έρευνα με βάση τα έγγραφα που είχε στην κατοχή του και με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, ισχυρίστηκε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία πολιτογραφούσε μέσω του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος ως Κύπριους πολίτες άτομα που σχετίζονταν με εγκληματικές δραστηριότητες, άτομα που είχαν καταδικαστεί για διαφθορά και άλλα σοβαρά αδικήματα, άτομα που διέφευγαν σύλληψης και καταζητούνταν, άτομα που ήταν ή είναι πολιτικά εκτεθειμένα και γενικά ήταν αμφιβόλου φήμης και κινήτρων. Μετά από έλεγχο των ατόμων που αναφέρονται στο δημοσίευμα και σχετικό βίντεο, προκύπτει ότι το δημοσίευμα αναφέρεται σε περίπου 142 πρόσωπα που πολιτογραφήθηκαν μεταξύ 2017-2019 (και μια πολιτογράφηση το 2016).

Για όλους τους επενδυτές που αφορά **το παρόν πόρισμα**, η Ερευνητική Επιτροπή, με βάση τη μεθοδολογία που αναφέρεται στο Κεφάλαιο 4 διεξήγαγε έλεγχο Worldcheck. Μετά τον έλεγχο και εφαρμόζοντας τα κριτήρια μεθοδολογίας που έχουν καθοριστεί για σκοπούς κατηγοριοποίησης του βαθμού κινδύνου της κάθε υπόθεσης, φάνηκε ότι αριθμός φακέλων ήταν υψηλού κινδύνου και έπρεπε να μελετηθούν εις βάθος (δηλαδή, συγκέντρωναν χαρακτηριστικά που τις κατηγοριοποιούσαν ως υψηλού κινδύνου), άλλος αριθμός φακέλων περιλαμβάνουν αιτήσεις που αφορούσαν ομαδικές επενδύσεις μέσω συγκεκριμένων εταιρειών και εξετάστηκαν ξεχωριστά (βλέπε Κεφάλαιο 14), και 2061 πρόσωπα κατηγοριοποιήθηκαν ως χαμηλού κινδύνου διότι δεν συγκέντρωναν κανένα χαρακτηριστικό που θα τα κατηγοριοποιούσε ως υψηλού κινδύνου και εξετάστηκαν με βάση το πρόγραμμα ελέγχου (audit program) που σχεδιάστηκε ειδικά για αυτό τον σκοπό (βλέπε Κεφάλαιο 15).

Στους φακέλους υψηλού κινδύνου που εξετάστηκαν σε βάθος, περιλαμβάνεται και αριθμός φακέλων υψηλού κινδύνου που προέκυψαν μετά από καταγγελίες, άλλα δημοσιεύματα ή εντοπίστηκε κάποια σχέση με τις προαναφερόμενες κατηγορίες φακέλων υψηλού κινδύνου.

13.2 Ευρήματα υποθέσεων υψηλού κινδύνου

Σε συνέχεια της απόφασης της Ερευνητικής Επιτροπής στη συνεδρία της ημερομηνίας 22.10.2020 να καθορίσει μεθοδολογία, μέσω της οποίας θα χωρίζονταν οι φάκελοι πολιτογραφήσεων υψηλού κινδύνου, οι φάκελοι που ικανοποιούσαν ένα τουλάχιστον κριτήριο από αυτά που καθορίστηκαν, εξετάστηκαν από τους εκτιμητές - εμπειρογνώμονες που διορίστηκαν με διατάγματα του Γενικού Εισαγγελέα στις 27.11.2020 και 28.12.2020 οι οποίοι προέβησαν σε ενδελεχή έλεγχο σύμφωνα με τους όρους εντολής της Επιτροπής υπό τον έλεγχο και την Εποπτεία της Ερευνητικής Επιτροπής.Τα κριτήρια που λήφθηκαν υπόψη για την κατηγοριοποίηση μιας πολιτογράφησης σε υψηλού κινδύνου αναφέρονται ρητά στο Κεφάλαιο 4 του παρόντος πορίσματος.

Πέρα από τις πληροφορίες που εντοπίστηκαν μέσα στους φακέλους που στάλθηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών, οι ακόλουθες Υπηρεσίες κλήθηκαν κατά περίπτωση να καταθέσουν πληροφορίες και έγγραφα:

- το **Υπουργείο Εσωτερικών**, ως το αρμόδιο υπουργείο για την επεξεργασία των αιτήσεων και την προώθηση προτάσεων στο Υπουργικό Συμβούλιο για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις,
- το **Υπουργείο Οικονομικών**, ως το αρμόδιο υπουργείο το οποίο εξέταζε το οικονομικό σκέλος της κάθε επένδυσης,
- το **Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας,** ως το αρμόδιο τμήμα για την παροχή υπηρεσιών σχετικά με όλα τα δικαιώματα που διέπουν την ακίνητη ιδιοκτησία, (εγγραφή, εκτίμηση, διακατοχή, χωρομετρία κ.α.),
- τη **Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ),** ως αρμόδια υπηρεσία για τα αδικήματα συγκάλυψης και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και

- τη **Αστυνομία Κύπρου** ως αρμόδια αρχή με πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων της INTERPOL και EUROPOL.

Πληροφορίες κατά περίπτωση ζητήθηκαν και από το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, τον Έφορο Εταιρειών και Επίσημο Παραλήπτη καθώς επίσης και από ιδιωτική εταιρεία.

Στον πιο κάτω πίνακα (Πίνακας Α), περιλαμβάνονται οι φάκελοι υψηλού κινδύνου που εξετάστηκαν σε βάθος, καθώς επίσης ο πάροχος μέσω του οποίου υποβλήθηκε η αίτηση (όταν υπήρχε), η εργοληπτική εταιρεία μέσω της οποίας διενεργήθηκε η επένδυση (όπου εφαρμόζεται) ή αγοράστηκε η μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία, και τα τραπεζικά ιδρύματα μέσω των οποίων διενεργήθηκαν πληρωμές, ή διατηρούσαν καταθέσεις που αφορούσαν τις εν λόγω πολιτογραφήσεις. Οι εκθέσεις γα κάθε μια από τις πιο κάτω περιπτώσεις επισυνάπτονται ως Παραρτήματα (ΙΑ. 1-92).

Α/Α	ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΠΑΡΟΧΟΙ	ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
1	[redacted]	[redacted].2008	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 1
2	[redacted]	[redacted].2008	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 2
3	[redacted]	[redacted].2008	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 3
4	[redacted]	[redacted].2008	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 4
5	[redacted]	[redacted].2009	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 5
6	[redacted]	[redacted].2009	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 6
7	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 7
8	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 8

				ιδιώτες		
9	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 9
10	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 10
11	[redacted]	[redacted]2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 11
12	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 12
13	[redacted]	[redacted]2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 13
14	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 14
15	[redacted]	[redacted].2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 15
16	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 16
17	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 17
18	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted] Holdings Ltd	[redacted]	ΙΑ. 18
19	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 19
20	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 20
21	[redacted]	[redacted]2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 21
22	[redacted]	[redacted]2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 22
23	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ.23
24	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 24
25	[redacted]	[redacted]2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 25

				[redacted]		
26	[redacted]	[redacted].2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 26
27	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 27
28	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 28
29	[redacted]	[redacted]2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 29
30	[redacted]	[redacted]2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 30
31	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 31
32	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 32
33	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
40	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 33
41	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 34
42	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 35
43	[redacted]	[redacted].2012	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 36
44	[redacted]	[redacted]2012	[redacted]	[redacted]	[redacted])	IA. 37

45	[redacted]	[redacted].2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 38
46	[redacted]	[redacted].2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 39
47	[redacted]	[redacted].2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 40
48	[redacted]	[redacted]2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 41
49	[redacted]	[redacted].2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 42
50	[redacted]	[redacted].2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 43
51	[redacted]	[redacted].2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
55	[redacted]	[redacted].2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 44
56	[redacted]	[redacted].2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 45
57	[redacted]	[redacted]2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 46
58	[redacted]	[redacted].2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 47
59	[redacted]	[redacted].2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
86	[redacted]	[redacted].2015	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 49
87	[redacted]	[redacted].2015	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 50
88	[redacted]	[redacted].2015	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 51
89	[redacted]	[redacted]2015	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
99	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 52

100	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 53
101	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 54
102	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 55
103	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
110	[redacted]	[redacted].2016	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 48
116	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 56
117	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 57
118	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 58
119	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 59
120	[redacted]	[redacted]2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 60
121	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 61
122	[redacted]	[redacted]2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 62
123	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 62
124	[redacted]	[redacted]2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 62

125	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 62
126	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 62
127	[redacted]	[redacted].2017	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 48
138	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 63
139	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 64
140	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 65
141	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 66
142	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 66
143	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 66
144	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 66
145	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]ρου	ΙΑ. 66

146	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
147	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
148	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
149	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
150	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
151	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 66
152	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 67
153	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 68
154	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 69
155	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 70
156	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 71

157	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 72
158	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 73
159	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 74
160	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 75
161	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 76
162	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 77
163	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 78
164	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 79
165	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 80
166	[redacted]	[redacted]2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 81
167	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 82
168	[redacted]	[redacted].2018	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 83
169	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 84

				[redacted]		
170	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 85
171	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 86
172	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 87
173	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 88
174	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 89
175	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 90
176	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
177	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
178	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
179	[redacted]	[redacted]2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
180	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
181	[redacted]	[redacted]2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
182	[redacted]	[redacted]2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91
183	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	IA. 91

184	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
185	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
186	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
187	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
188	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
189	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
190	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
191	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
192	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
193	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 91
194	[redacted]	[redacted].2019	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 48
195	[redacted]	[redacted]2020	[redacted]	[redacted]	[redacted]	ΙΑ. 92

Από τις 195 περιπτώσεις επενδυτών υψηλού κινδύνου που εξετάστηκαν σε βάθος, 112 (ποσοστό 57.43%) περιπτώσεις δεν πληρούσαν τα τυπικά κριτήρια που καθόριζαν οι Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου κατά το χρόνο της έγκρισης της πολιτογράφησης τους, επομένως δεν έπρεπε να πολιτογραφηθούν. 81 υποθέσεις (ποσοστό 41.53%) επενδυτών πληρούσαν τα τυπικά κριτήρια κατά το χρόνο έγκρισης της πολιτογράφησης τους, ανεξάρτητα από τα επί μέρους σχόλια για τα λάθη και παραλείψεις κατά την εξέταση της αίτηση τους. 2 αιτήσεις που υποβλήθηκαν ως επενδυτές της εταιρείας [redacted], απέσυραν το ενδιαφέρον τους και δεν εξετάστηκαν.

13.3 Συλλογικές Επενδύσεις

Από την εξέταση των φακέλων υψηλού κινδύνου που εμπίπτουν σε σχέδιο συλλογικής επένδυσης, διαπιστώθηκε ότι στην πράξη, οι συλλογικές επενδύσεις μάλλον αποτελούνταν από οποιουσδήποτε 5 τουλάχιστον επενδυτές, με συνολική επένδυση ύψους τουλάχιστον €12.500.000. Σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν οι επενδυτές δεν είχαν σχέση μεταξύ τους και οι ίδιες οι επενδύσεις δεν είχαν σχέση

μεταξύ τους. Από τους φακέλους που μελετήθηκαν, δημιουργείται η εντύπωση ότι οι παρόχοι υπηρεσιών (promoters) ομαδοποιούσαν τουλάχιστον 5 τυχαίους ενδιαφερόμενους επενδυτές, με διαφορετικές επενδύσεις ο καθένας, φτάνει να άθροιζαν συνολικά επένδυση ύψους €12.500.000 για να κάνουν χρήση των χαμηλότερων οικονομικών επενδυτικών ορίων (€2,5 εκ αντί €5 εκ).

Στα δε κριτήρια του επενδυτικού σχεδίου ημερομηνίας 19.03.2014 περιλαμβανόταν η επιφύλαξη ότι αν επενδυτές αποδεδειγμένα συμμετείχαν σε συλλογικό σχέδιο επενδύσεων συνολικής αξίας πέραν των €12.500.000, η αξία της επένδυσης θα μειωνόταν ακόμη περισσότερο σε €2.000.000 ανά επενδυτή.

Το κριτήριο αυτό, όπως διαφαίνεται από στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, δεν προστέθηκε τυχαία αλλά ήταν προϊόν διαβούλευσης του Υπουργού Εσωτερικών, του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Υπουργού Οικονομικών. Η Κυβέρνηση, μέσω του Υπουργού Εσωτερικών, είχε προσπαθήσει περί τον Ιούνιο 2013 να έρθει σε συμφωνία με [redacted] επενδυτή, όπως αυτός προβεί σε επένδυση ακίνητης ιδιοκτησίας στην Κύπρο (συγκεκριμένα τη γη του έργου [redacted] που θα αγόραζε από [redacted]). Στόχος [redacted] επενδυτή ήταν η περαιτέρω ανάπτυξη του ακινήτου (ανέγερση μεγάλου οικιστικού έργου και διάθεση των οικιστικών μονάδων). Εάν η εταιρεία [redacted] επενδυτή προέβαινε σε πωλήσεις οικιστικών μονάδων αξίας €10 δις, συγκεκριμένα 5.000 πωλήσεις εκ €2 εκ. έκαστη, η Κυβέρνηση ήταν διατεθειμένη να παραχωρήσει 5.000 πολιτογραφήσεις. Δόθηκε μάλιστα χρονοδιάγραμμα να αγοραστούν τα ακίνητα μέχρι τον Ιούνιο 2014 (ως ήταν η προθεσμία στο κριτήριο του σχεδίου ημερομηνίας 19.03.2014). Η συμφωνία τελικά δεν υλοποιήθηκε, στο δε [redacted]επενδυτή που παραβίασε τους όρους της συμφωνίας με [redacted], κινήθηκε διαδικασία και του αποστερήθηκε η πολιτογράφηση. Πιο κάτω παραθέτουμε την επιστολή με την οποία ο πρώην Υπουργός Εσωτερικών κ. Χάσικος πρότεινε τα πιο πάνω στον [redacted] επενδυτή. Το θέμα ήταν εις γνώση του Υπουργικού Συμβουλίου το οποίο συζήτησε το θέμα στη συνεδρία του ημερομηνίας [redacted].2014.

[redacted]

Οι συλλογικές επενδύσεις προστέθηκαν στα κριτήρια στις 19.03.2014΄

Ο όρος «συλλογικές επενδύσεις», στα χρηματοοικονομικά θέματα, σημαίνει την επένδυση κεφαλαίων που συγκεντρώνται από ομάδα επενδυτών και η λειτουργία του οποίου βασίζεται στην αρχή της κατανομής των κινδύνων. Οι συλλογικές επενδύσεις ως οικονομικό κριτήριο του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος, δεν εφαρμόστηκαν με αυτό τον τρόπο από την Κυβέρνηση. Σε αρκετές περιπτώσεις, αν όχι στις πλείστες, παρατηρήθηκε ότι οι επενδυτές ομάδων αιτητών για συλλογική επένδυση δεν είχαν ή φαίνεται να μην είχαν καμία σχέση μεταξύ τους, πέραν του ότι είχαν κοινό πάροχο υπηρεσιών. Είναι προφανές ότι σε αυτές τις περιπτώσεις ο πάροχος ομαδοποιούσε

αριθμό τυχαίων επενδυτών για να γίνει χρήση χαμηλότερων ορίων επένδυσης (€2,5 εκ. για συλλογικές επενδύσεις αντί €5 εκ.). Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε καθορίσει ή διευκρινίσει τι θεωρούσε ότι αποτελεί «συλλογική επένδυση» και δεν είχε θέσει οποιουσδήποτε περιορισμούς ώστε να προσδίδεται σημασία στον όρο «συλλογική». Σημειώνεται ότι το Υπουργείο Εσωτερικών, ως θέμα πρακτικής, αποδεχόταν αιτήσεις για συλλογική επένδυση από ομάδα αιτητών παρόλο ότι προφανώς δεν είχαν καμία σχέση μεταξύ τους. Σχετική είναι η επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών προς το Υπουργείο Εσωτερικών ημερομηνίας 07.04.2015, για σκοπούς καταγραφής των εισηγήσεων του Υπουργείου Οικονομικών μετά από συνάντηση στις 17.12.2014 του κ. Γεωργιάδη με τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Χάσικο. Η παράγραφος (η) της επιστολής αναφέρει εισήγηση υιοθέτησης πρακτικής, όταν κάποιος από τους επενδυτές συλλογικής επένδυσης δεν πληροί τα κριτήρια και κατά συνέπεια το ποσό της επένδυσης του αφαιρεθεί από το συνολικό ποσό των €12,5 εκ. (οπόταν δεν θα συμποσούται το ελάχιστο απαιτούμενο ποσό), να δίνεται η δυνατότητα στους άλλους επενδυτές να προβούν σε πρόσθετες επενδύσεις για να καλύψουν τη διαφορά ή να προστεθεί άλλος επενδυτής.

Μεταξύ 2014-2016 όπου υιοθετήθηκε αυτό το κριτήριο, υποβλήθηκαν αιτήσεις για 113 έτοια συλλογικά επενδυτικά σχέδια. Από αυτά τα 113 συλλογικά σχέδια, μόνο 5 από αυτά αφορούσαν την ίδια επένδυση (τα 4 αφορουσαν πρόσωπα που σχετίζονταν με την εταιρεία [redacted] και 1 αφορούσε πρόσωπα που σχετίζονταν με την επένδυση στο [redacted]).

13.4 Παρεμβάσεις / Επίσπευση

Οι παρεμβάσεις και οδηγίες για επίσπευση που εντοπίστηκαν ήταν αρκετές και διαφόρων ειδών, όπως για παράδειγμα η επίδειξη υπερβάλλοντος ενδιαφέροντος προκειμένου να προωθηθεί η αίτηση συγκεκριμένων επενδυτών γρήγορα, παραινέσεις, οδηγίες, μέχρι και πιέσεις. Ειδικά για περιπτώσεις αιτητών που ήταν πελάτες μεγάλων δικηγορικών και ελεγκτικών γραφείων, φάνηκε ότι ήταν πολύ δύσκολο για το Υπουργείο να απορρίψει μια αίτηση. Οι αιτήσεις που καταχωρούνταν ήταν περίπου εργασία σε εξέλιξη (work in progress), μέχρι να «πεισθεί» το Υπουργείο

ότι ικανοποιήθηκαν τα κριτήρια, ή μέχρι να αλλάξουν τα κριτήρια για να ταιριάζουν με τα στοιχεία που είχαν υποβληθεί.

Παρεμβάσεις φαίνεται να γίνονταν προς όλες τις υπηρεσίες που εξέταζαν οτιδήποτε είχε σχέση με το κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε στη μαρτυρία της η επικεφαλής της ΜΟΚΑΣ κα Παπακυριακού, που σύμφωνα με την οποία οι πάροχοι υπηρεσιών ήξεραν πότε το Υπουργείο Εσωτερικών αποτεινόταν στη ΜΟΚΑΣ για επιπλέον πληροφορίες αναφορικά με τους επενδυτές. Όπως περιγράφεται πιο κάτω, πάροχοι υπηρεσιών τηλεφωνούσαν σε οποιαδήποτε υπηρεσία μάθαιναν ότι εξέταζε κάποια πτυχή της αίτησης τους και γενικά γίνονταν φορτικοί έως και ενοχλητικοί στις οχλήσεις τους.

Στη μαρτυρία του προς την Ερευνητική Επιτροπή, ο πρώην υπουργός Οικονομικών κ Χαρίλαος Σταυράκης περιέγραψε χαρακτηριστικά μια περίπτωση (σ.15 μαρτυρίας):

*«**Ερώτηση**: Ασκούνταν καθόλου πιέσεις είτε από τους αιτητές, είτε από τους παρόχους υπηρεσιών, για να επιτύχουν τις πολιτογραφήσεις;*
***Απάντηση:** Νομίζω είχα μόνο μια περίπτωση, που κάποιος απορρίφθηκε, ήταν πελάτης του μεγαλύτερου λογιστικού οίκου της Κύπρου, νομίζω να μην πω όνομα και μου τηλεφώνησαν και μου είπαν ότι είναι ένας πάρα πολλά μεγάλος πελάτης, αφήνει πάρα πολλά λεφτά στην Κύπρο, είναι μεγάλο λάθος, είναι μεγάλο πλήγμα και εάν μπορείτε να βοηθήσετε. Αυτόν τον άνθρωπο ουδέποτε τον είδα, ούτε είχα καμιά οικονομική ή επαγγελματική σχέση μαζί του, είναι αυτονόητο και απ' ό,τι θυμάμαι είπα τους λογιστές να έρθετε στο γραφείο μου, να παραστούν και υπηρεσιακοί να τους πείσετε και εκείνους, να ξαναϋποβληθεί η αίτηση…»*
[…]
(σ.19 μαρτυρίας)
«… απ' ό,τι θυμάμαι οι αιτητές, ο λογιστικός οίκος, μας παρουσίασε στοιχεία ότι άφησαν στην Κύπρο ενάμιση εκατομμύριο ευρώ σε περίπου 3 χρόνια, σε διάφορες αμοιβές και φόρους και θεώρησα ότι ήταν ένα πάρα πάρα πολύ μεγάλο ποσό το οποίο θα συνεχίζετο και θα έπρεπε να εγκριθεί….»

Η πρακτική αυτή, να απορρίπτεται αρχικά μια αίτηση διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις ή τα κριτήρια και ακολούθως να παρεμβαίνουν πάροχοι, ή άλλοι παράγοντες για να «επεξηγηθούν» προς το Υπουργείο διάφορα σημεία, να τονιστεί η σημασία της επένδυσης του επενδυτή ή να υποβληθούν επιπλέον πληροφορίες για να «πειστεί» το Υπουργείο ότι οι προθέσεις του επενδυτή ήταν σοβαρές και η «ευκαιρία» της επένδυσης του δεν έπρεπε να χαθεί, παρατηρήθηκε σε αρκετούς φακέλους υψηλού κινδύνου που μελετήθηκαν.

Πέρα από τον κ. Σταυράκη, σχεδόν όλοι όσοι προσήλθαν να προσφέρουν μαρτυρία στην Ερευνητική Επιτροπή περιέγραψαν παρόμοια περιστατικά, όπου πάροχοι υπηρεσιών πολιορκούσαν κυριολεκτικά το Υπουργείο Εσωτερικών, Οικονομικών, ακόμα και το Προεδρικό στην προσπάθεια τους να εγκριθεί η αίτηση των πελατών τους και να ικανοποιηθούν τα αιτήματα τους.

Η διοικητική λειτουργός του Υπουργείου Εσωτερικών περιέγραψε περίπτωση όπου πάροχος υπηρεσιών εντόπισε το τηλέφωνο προσώπου του στενού συγγενικού της κύκλου και προσπάθησε μέσω αυτού να την προσεγγίσει προκειμένου να προωθήσει την αίτηση του.

Ο πρώην υπουργός Εσωτερικών κ. Κωνσταντίνος Πετρίδης, ανέφερε χαρακτηριστικά την ακόλουθη περίπτωση παρέμβασης:

(σ. 14-15 μαρτυρίας)
«… Υπήρχε μια περίπτωση ας πούμε στην οποία δέχθηκα πολλές πιέσεις και ήρθε στο γραφείο μου να με δει ας πούμε ο Πρόεδρος της [redacted], ο κύριος [redacted] μαζί με τον [redacted] για πολιτογράφηση ενός ατόμου, το οποίο άτομο ήταν σε λίστα κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προσάρτηση της Κριμαίας. Εντάξει; Ήταν ιδιαίτερα έντονα σε σημείο που έφτασε ο ένας εκ των δύο να με επικαλέσει σχεδόν ότι ήμουν προδότης και θα έβλαπτα τις σχέσεις μεταξύ της Κύπρου και της Ρωσίας, επειδή δεν ήθελα να πολιτογραφήσω άτομο, ο εν λόγω κύριος είχε πάει στο προεδρικό να ενοχλήσει.
[…]
Άλλη περίπτωση. Κάποιος κύριος [redacted].

[...]

Κάποιος κύριος [redacted] από [redacted] εντάξει; Ο οποίος [redacted] είχε προσκομίσει λευκό ποινικό μητρώο από [redacted], αλλά εμείς εντοπίσαμε κάποια δημοσιεύματα εντάξει; Και έγινε το σώσε. Από διαφορετικούς και υψηλού κύρους δικηγόρους, οι οποίοι επικοινωνούσαν, ήθελαν να επικοινωνήσουν και μαζί μου, αλλά πήγαιναν και ενοχλούσαν και το προεδρικό και μάλιστα παρουσίαζαν και φωτογραφίες του κυρίου [redacted], ο οποίος λέει ονόμασαν και στην τιμή του, δεν τα έχω δυστυχώς, θυμούμαι τα, άμα ψάξετε στους φακέλους για τον κύριο [redacted] θα τα έβρετε και ποιοι δικηγόροι εστέλνασιν με φωτογραφίες του [redacted], ότι ημίσσιη ονόμασαν στην Αμερική προς τιμή του μια οδό, ο κύριος [redacted] ήταν ένας μπαγαπόντης με βάση τις δικές μας εκτιμήσεις, χωρίς να έχει καταδικαστεί ή οτιδήποτε. Άλλη περίπτωση την οποία με ενόχλησαν ένας πρώην ευρωβουλευτής, ένας πρώην βουλευτής, ένα μέρος διαφορετικού πολιτικού γραφείου του κόμματος και ένα πολύ γνωστό δικηγορικό γραφείο, οι οποίοι είχαν σπάσει τα τηλέφωνα παντού για τέτοιο θέμα, όλες αυτές είχαν απορριφθεί…»

Η πιο πάνω μαρτυρία του κ. Πετρίδη επιβεβαιώνεται και από την αλληλογραφία που ανταλλάγηκε μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών με τη ΜΟΚΑΣ κατά την περίοδο μεταξύ [redacted].2018 μέχρι [redacted].2019, με την τελευταία να επιβεβαιώνει στο Υπουργείο τις αρνητικές πληροφορίες που εντόπισε το Υπουργείο για αυτόν. Για την αίτηση του επενδυτή αυτού φέρεται να «ενδιαφέρθηκαν» ο δικηγόρος [redacted] και το δικηγορικό γραφείο [redacted].

Όλοι σχεδόν οι μάρτυρες άκουσαν, είδαν, έζησαν, έτυχε να διαχειριστούν παρεμβάσεις από παρόχους υπηρεσιών, πολιτικά πρόσωπα, ακόμα και ιερωμένους (πέρα από τη γνωστή επιστολή του Αρχιεπισκόπου) αλλά στην Ερευνητική Επιτροπή όλοι (πλην μερικών εξαιρέσεων) ήταν πολύ διστακτικοί να κατονομάσουν, ή να γίνουν πιο συγκεκριμένοι.

Οι παρεμβάσεις όμως δεν φαίνεται να περιορίζονταν μόνο σε οχλήσεις από παρόχους υπηρεσιών αλλά τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του Κυπριακού

Επενδυτικού Προγράμματος, εντοπίστηκαν περιπτώσεις όπου πρώην Γενικοί Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών παρενέβαιναν στη διαδικασία εξέτασης της αίτησης για να δώσουν οδηγίες που δεν ήταν συμβατές με το θεσμικό πλαίσιο ή την πρακτική που ακολουθούσε το Υπουργείο Εσωτερικών κατά την εξέταση των φακέλων.

Στην περίπτωση του [redacted] (πολιτογράφηση του 2010), στην επιστολή προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων, εντοπίστηκε χειρόγραφη σημείωση που αναφέρει: **«Οδηγίες από Υπουργείο Εσωτερικών να προστεθεί στην πρόταση και η σύζυγος [redacted]».** Με βάση αυτό το σημείωμα, ετοιμάστηκε αναθεωρημένη πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο που περιλάμβανε αναθεωρημένο πίνακα περιουσιακών στοιχείων [redacted] και [redacted] αναφέροντας ότι <u>κατέχουν και οι δύο</u> καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες ύψους €[redacted]. Ενώ αναφορικά με [redacted] υποβλήθηκε βεβαίωση για τη διατήρηση προθεσμιακής κατάθεσης ύψους €[redacted] σε πενταετή προθεσμιακό λογαριασμό (με ημερομηνία λήξης [redacted] 2015), για [redacted] δεν υποβλήθηκε οποιαδήποτε βεβαίωση ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που να δείχνει ότι είχε και η ίδια επενδύσεις ή καταθέσεις στην Κύπρο. Η πολιτογράφηση [redacted] φαίνεται να ξεκίνησε με μόνο στοιχείο το ιδιόχειρο σημείωμα που αναφέρθηκε πιο πάνω. Στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναφέρεται ρητά ότι «λόγω των επιχειρηματικών της δραστηριοτήτων, προσφέρει υπηρεσίες υψίστου σημασίας στη Δημοκρατία» και επομένως ήταν δικαιολογημένη η κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση της, κάτι που προφανώς δεν ίσχυε.

Στην περίπτωση της συζύγου [redacted], [redacted] (πολιτογράφηση του 2008), με παρέμβαση του [redacted], το Υπουργικό Συμβούλιο ενημερώθηκε ότι «εκ παραδρομής» δεν περιλήφθηκε στην πρόταση προς το Υπουργικό και η σύζυγος [redacted], με παράκληση όπως το «λάθος» διορθωθεί, όπως και έγινε.

Ήταν προφανώς σύνηθες φαινόμενο να εντοπίζονται ιδιόχειρες σημειώσεις στα έγγραφα που επισυνάπτονταν στο φάκελο και σε αυτά να δίνονται οδηγίες επίσπευσης **«Κατεπείγον», «Τον θέλει ο Υπουργός»** ή να τονίζεται η ανάγκη να διεκπεραιωθεί η

αίτηση τάχιστα. Οι συναντήσεις ή η παροχή διευκρινήσεων είναι σύνηθες φαινόμενο σε μια διαδικασία αδειοδότησης ή έγκρισης, όπου πρέπει να αξιολογηθούν έγγραφα και άλλες υποβληθέντες πληροφορίες. Οι συναντήσεις όμως με τους πολιτικά προϊστάμενους ενός Υπουργείου ή τους Γενικούς Διευθυντές που έχουν μεν την εποπτεία του Υπουργείου αλλά δεν διεκπεραιώνουν τεχνικής φύσεως εργασία δεν θα έπρεπε να είναι σύνηθες φαινόμενο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2011) επί της συνοδευτικής επιστολής του δικηγορικού γραφείου [redacted], καταγράφεται χειρόγραφη σημείωση από [redacted] Λειτουργό [redacted] προς [redacted] Λειτουργό [redacted] για **προτεραιότητα.** Επίσης στο σημείωμα προς τον Υπουργό Οικονομικών, στο οποίο αναφερόταν ότι δεν πληροί τον όρο κατοχής μόνιμης κατοικίας αξίας τουλάχιστον €500.000, αναφερόταν ότι «η αίτηση συστήνεται από το Υπουργείο Οικονομικών.». [redacted] **πολιτογραφήθηκε μέσα σε 3 μήνες.**

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2011), στην επιστολή ημερομηνίας [redacted] 2011 με την οποία είχε υποβληθεί το αίτημα για κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση, γίνεται αναφορά σε συνάντηση και τηλεφωνική επικοινωνία [redacted] με [redacted], δικηγόρο στο Δικηγορικό Γραφείο [redacted]. Γίνεται επίσης αναφορά ότι [redacted] ήταν συνέταιρος [redacted], ο οποίος είχε, επίσης αποκτήσει την Κυπριακή Υπηκοότητα, προφανώς για να εξεταστεί θετικά το αίτημα του. Η διευθέτηση συνάντησης με [redacted] του Υπουργείου <u>πριν</u> από την υποβολή της αίτησης δεν παρατηρήθηκε σε άλλες περιπτώσεις και δεν αποτελούσε συνήθη πρακτική.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) η αίτηση είχε κατατεθεί στις [redacted].2010 με βάση το Σχέδιο ημερομηνίας 11.07.2007 και η εξέταση της ολοκληρώθηκε στις [redacted].2012 με βάση το Σχέδιο ημερομηνίας 10.10.2011 (Αρ. Απόφ. 72.676). Παρά το γεγονός ότι δεν ικανοποιούσε τα κριτήρια πολιτογράφησης του Σχεδίου του 2007 (σχετική είναι η επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών ημερομηνίας [redacted]2011), η αίτηση δεν απορρίφθηκε. Στις [redacted].2012 υποβλήθηκαν

στοιχεία για νέες επενδύσεις του Αιτητή και το αίτημα εξετάστηκε και εγκρίθηκε με βάση τους όρους του Σχεδίου του 2011. Παρά την αρνητική επιστολή από το Υπουργείο Οικονομικών, στις [redacted] 2011, ο τότε Υπουργός Οικονομικών, κ. Χαρίλαος Σταυράκης απέστειλε επιστολή, η οποία είχε σταλθεί ως ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ, προς τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Νεοκλή Συλικιώτη με την οποία είχε εισηγηθεί όπως για το αίτημα των [redacted] υποβληθεί σχετική πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο ώστε να παρθεί συλλογική πολιτική απόφαση για την πολιτογράφηση τους. Αναφορικά με τους [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2012), παρόλο που δεν ικανοποιούσαν πλήρως τα κριτήρια της απόφασης ημερομηνίας 10.10.2011, περιλήφθηκαν στην πιο πάνω επιστολή ενόψει των σημαντικών τους δραστηριοτήτων και του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την Κυπριακή Οικονομία ώστε να παρθεί συλλογική πολιτική απόφαση για την πολιτογράφηση τους.

Ως αναφέρεται στην επιστολή: *'Παρόλο που τα στοιχεία που παρέθεσαν οι υπό αναφορά αιτητές δεν ικανοποιούν πλήρως τα οικονομικά κριτήρια που καθορίζει η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αρ. 65.824 και ημερομηνία 11 Ιουλίου 2007 για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση τους, κρίνω ότι, ενόψει των σημαντικών τους δραστηριοτήτων και του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την κυπριακή οικονομία, εισηγούμαι όπως υποβληθεί εκ μέρους σας σχετική πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο ούτως ώστε να παρθεί συλλογική πολιτική απόφαση για την πολιτογράφηση τους'.*

Το αντίγραφο της επιστολής που βρίσκεται στο φάκελο (τεκμήριο 103.2, ερυθρό αρ. 338) φέρει χειρόγραφη οδηγία όπως προωθηθούν οι προτάσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο. Κατά τη διάρκεια της μαρτυρίας του κ. Σταυράκη ερωτήθηκε για αυτή την πρακτική να συστήνεται πολιτογράφηση ακόμα και αν δεν πληρούνταν σε κάποιες περιπτώσεις τα οικονομικά κριτήρια. Ο κ. Σταυράκης ανέφερε ότι «…***αυτά τα κριτήρια κάποτε είναι πολλά γενικά και σηκώνουν ερμηνεία. Οπότε πιθανώς, λέω τώρα, χωρίς να θυμάμαι, πιθανολογώ, δηλαδή τι σημαίνει μια κατάθεση προθεσμίας 15 εκατομμύρια, εάν έχει 14 εκατομμύρια και έχει 1 ο εξάδελφος του, θα χάσουμε τα***

14 για το 1 που είναι στην Κύπρο; *Τώρα πιθανολογώ, αλλά θέλω να πιστεύω ότι παρεμβάσεις δικές μου ήταν για τέτοιου είδους περιπτώσεις…»*

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) η αίτηση του αρχικά απορρίφθηκε το Μάρτιο του 2011 διότι δεν πληρούσε τα κριτήρια. Στη συνέχεια, εντοπίστηκαν αναφορές σε έγγραφα που φαίνεται ότι διευθετήθηκε συνάντηση στο γραφείο του ΥΠΕΣ, στην παρουσία του Υπουργού Οικονομικών κ. Συλικιώτη, του Γ.Δ. Υπ. Οικονομικών κ. Πατσαλίδη, του Γ.Δ. ΥΠΕΣ κ. Σαββίδη και υπηρεσιακών λειτουργών του ΥΠΕΣ και το θέμα χειριζόταν προσωπικά ο Υπουργός Εσωτερικών. Λίγους μήνες αργότερα, το αίτημα επανεξετάστηκε και τελικά εγκρίθηκε.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), η αίτηση διεκπεραιώθηκε εντός δύο μηνών, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (σε σχέση με το μέσο όρο εξέτασης της ίδιας περιόδου), με ενδείξεις για επανειλημμένες συστάσεις από τον [redacted] για να προωθήσει την αίτηση με κάθε τρόπο, ακόμα και όταν οι λειτουργοί υποδείκνυαν τις ελλείψεις της αίτησης. Η αίτηση προωθήθηκε και εγκρίθηκε χωρίς καν να καταχωριστεί στο φάκελο οποιαδήποτε απόδειξη ότι είχε διενεργηθεί η επένδυση δυνάμει της οποίας αιτήθηκε πολιτογράφηση ο εν λόγω επενδυτής. Η έρευνα της Ερευνητικής Επιτροπής κατέδειξε ότι η επένδυση είχε όντως διενεργηθεί, πλην όμως για σκοπούς πληρότητας θα έπρεπε να είχαν κατατεθεί στο φάκελο τα σχετικά δικαιολογητικά.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2013), το Υπουργείο Οικονομικών με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2013 ενημέρωσε τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών ότι ο επενδυτής δεν πληρούσε κανένα από τα οικονομικά κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 24.05.2013. Παρά την ανωτέρω επιστολή, ο τότε Υπουργός Οικονομικών, κ. Γεωργιάδης, επικοινώνησε με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2013 με τον Υπουργό Εσωτερικών με την οποία εισηγείτο την υποβολή Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο για λήψη συλλογικής πολιτικής απόφασης ‘*ενόψει των σημαντικών δραστηριοτήτων και του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την κυπριακή οικονομία*’. Στις [redacted].2013 το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε τη πολιτογράφηση του.

Η αίτηση [redacted] (πολιτογράφηση του 2019) είχε υποβληθεί από το δικηγορικό γραφείο [redacted] Η αίτηση υποβλήθηκε στις [redacted].2019 και λίγες μέρες αργότερα, ([redacted].2019) με ηλεκτρονικό μήνυμα και στις [redacted].2019 με επιστολή [redacted] προς το Υπουργείο Εσωτερικών, ενημέρωσε ότι ο πελάτης του αδυνατεί να ταξιδεύσει στην Κύπρο για τη νενομισμένη έκδοση άδειας παραμονής (για την οποία είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία του προσώπου στην Κύπρο), λόγω προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζει και ζήτησε όπως παραχωρηθεί ή και εγκριθεί εξαίρεση έτσι ώστε για σκοπούς έκδοσης άδειας παραμονής να υποβληθεί σε λήψη βιομετρικών στοιχείων στην Πρεσβεία της Κύπρου [redacted], όπου και διέμενε, είτε να μην απαιτηθεί αυτός ο όρος για την έγκριση της αίτησης και τη λήψη διαβατηρίου. Η επιστολή του αρχικά απορρίφθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Σημειώνεται ότι οι ιατρικές βεβαιώσεις που επισυνάφθηκαν στο ηλεκτρονικό μήνυμα και στην επιστολή [redacted] στάλθηκαν και στο γραφείο [redacted] στις [redacted].2019 με τηλεομοιότυπο.

Στις [redacted]2019 στάλθηκε ξανά επιστολή από [redacted] η οποία επαναλάμβανε τα όσα αναφέρθηκαν στο ηλεκτρονικό μήνυμα ημερομηνίας [redacted].2019. Στην εν λόγω επιστολή υπάρχει χειρόγραφη αναφορά *'Έγκριση για επίσπευση'*. Στη μαρτυρία της η κα Καούλλα, ανέφερε ότι οδηγίες για επίσπευση μπορούσαν να δοθούν μόνο από τον Υπουργό ή το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου

Με δεδομένο ότι [redacted] δεν είχε κανένα θεσμικό ρόλο στη διαδικασία αιτήσεων για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση (πέραν της νενομισμένης ενημέρωσης από το Υπουργείο Εσωτερικών πριν την αποστολή της Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο), η κοινοποίηση του αιτήματος [redacted] προς [redacted] έγινε ενδεχομένως για να παρέμβει στη διαδικασία [redacted].

Η πολιτογράφηση [redacted] τελικά εγκρίθηκε χωρίς να έχει εκδοθεί η απαιτούμενη άδεια παραμονής. Η επένδυση [redacted] αφορούσε αγορά ακινήτων από τον [redacted].

13.5 Οικονομικά Κριτήρια

Το Υπουργείο Οικονομικών ήταν επιφορτισμένο με την με την αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της προτεινόμενης επένδυσης και το Υπουργείο Εσωτερικών σχεδόν για κάθε αίτηση που παραλάμβανε του απηύθυνε επιστολή με την οποία το καλούσε να εκφράσει την άποψη του κατά πόσον η επένδυση ανταποκρινόταν σε κάποιο από τα οικονομικά κριτήρια που καθόριζαν οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τη μαρτυρία που συλλέχθηκε, το ρόλο αυτό είχε η Οικονομική Διεύθυνση Διεθνών Χρηματοδοτικών Οργανισμών και Οικονομικών Διαχείρισης Κεντρικής Κυβέρνησης του Υπουργείου Οικονομικών.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κ. Κυριάκου Κακουρή, Διευθυντή της εν λόγω διεύθυνσης του Υπουργείου Οικονομικών, οι λειτουργοί του Υπουργείου Οικονομικών εξέταζαν κατά πόσο τηρούνται τα οικονομικά κριτήρια και κατά πόσο η αίτηση συνοδεύεται από τα σχετικά έγγραφα, όπως παρατίθενται στις σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, με βάση την οποία υποβλήθηκε η αίτηση. Για την εξέταση των αιτήσεων μελετούνταν όλα τα έγγραφα και στοιχεία που τίθεντο ενώπιον τους με τον φάκελο αίτησης (τα οποία τους κοινοποιούσαν από το Υπουργείο Εσωτερικών) και προέβαιναν, όπου απαιτείτο σε γραπτή προφορική επικοινωνία με τους παρόχους υπηρεσιών για διευκρινίσεις ή υποβολή συμπληρωματικών εγγράφων, στοιχείων και πληροφοριών. Όλα τα πρόσθετα στοιχεία καταχωρούνταν στον φάκελο της αίτησης. Μετά την εξέταση οι λειτουργοί ετοίμαζαν σχετικά εσωτερικά σημειώματα με περιγραφή των επενδύσεων των αιτούντων, τις απόψεις τους κατά πόσο πληρούνται ή όχι τα οικονομικά κριτήρια και με εισήγηση για αποστολή σχετικής απαντητικής επιστολής στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Σύμφωνα με τις καταθέσεις των μαρτύρων οι αιτήσεις που δεν πληρούσαν τα οικονομικά κριτήρια απορρίπτονταν ή σε συγκεκριμένες περιπτώσεις εγκρίνετο η

αποστολή θετικής απάντησης στο Υπουργείο Εσωτερικών από τον Υπουργό Οικονομικών.

Στη μαρτυρία του ο κ. Κακουρής παραδέχτηκε ότι το Υπουργείο Οικονομικών αναπόφευκτα, έπρεπε να ερμηνεύσει σε πολλές περιπτώσεις τι μπορούσε να γίνει αποδεκτό και τι όχι ως επένδυση, τον τρόπος πληρωμής, από που και από ποιον γινόταν η πληρωμή. Για παράδειγμα, τα κριτήρια ανέφεραν ότι πρέπει να μεταφερθεί έμβασμα από το εξωτερικό, δεν καθόριζαν ποιος θα αποστέλλει το έμβασμα και το Υπουργείο Οικονομικών αποδέχτηκε περιπτώσεις όπου το έμβασμα στάλθηκε από το υιό του επενδυτή και όχι τον ίδιο τον επενδυτή, πρακτική που κατά την άποψη μας είχε μεγαλύτερο κίνδυνο και δεν θα έπρεπε να γίνει δεκτή. Επίσης, πληρωμές με κάρτα δεν θα έπρεπε να γίνουν αποδεκτές. Όταν το θέμα υποδείχτηκε στον κ. Κακουρή ανέφερε ότι πληρωμές με πιστωτικές κάρτες θεωρήθηκαν ότι είναι εμβάσματα και εμβάσματα από το εξωτερικό γίνονταν αποδεκτά. Γενικά όταν ο λειτουργός έβλεπε ότι υπήρχε έμβασμα το οποίο κατατέθηκε, ή εμβάστηκε σε κυπριακή τράπεζα, θεωρούσε ότι τηρούνταν τα κριτήρια. Αυτό καταδεικνύει ότι το Υπουργείο Οικονομικών δεν προέβαινε σε οποιοδήποτε έλεγχο αναφορικά με την προέλευση και την πηγή των χρημάτων, βασιζόμενο σε οποιαδήποτε πληροφορία λάμβανε από τις τράπεζες. Το ζητούμενο ήταν να κατατεθεί με κάποιο τρόπο έμβασμα και να καταβληθεί το ποσό της επένδυσης. Δεν εξετάζετο αν η προέλευση και η νομιμότητα των χρημάτων ετύγχανε της δέουσας επιμέλειας από τις τράπεζες ή και τους παρόχους.
Η μαρτυρία τελικά καταδεικνύει ότι ούτε το Υπουργείο Οικονομικών απασχολούσε οποιοδήποτε θέμα ελέγχου δέουσας επιμέλειας των κεφαλαίων που κατατίθεντο ως επένδυση, και βασιζόταν εξ’ ολοκλήρου στα στοιχεία που λάμβανε από τις τράπεζες τους επενδυτές και τους πάροχους.

Περαιτέρω, έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις που ενώ το οικονομικό κριτήριο δεν φαινόταν να πληρείται, το Υπουργείο Οικονομικών ενέκρινε την αίτηση, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των [redacted] (πολιτογράφηση του 2015), και [redacted] (πολιτογράφηση του 2009), λεπτομέρειες των οποίων δίνονται στο Κεφάλαιο 7 που αφορά το ρόλο του Υπουργείου Οικονομικών.

Στην περίπτωση των στελεχών [redacted], η βεβαίωση κατάθεσης από [redacted] για τις καταθέσεις των στελεχών της θα έπρεπε να εξεταστεί με επιφύλαξη, από τα Υπουργείο Εσωτερικών και Οικονομικών, δεδομένου ότι οι αιτητές ήταν ανώτερα διοικητικά στελέχη του εν λόγω πιστωτικού ιδρύματος και επομένως σε θέση όπου υπήρχε σύγκρουση συμφερόντων.

Στην περίπτωση των [redacted] και [redacted] (πολιτογραφήσεις του 2010) δεν φαίνεται να ικανοποιείται το οικονομικό κριτήριο από τους αιτητές (δεν στοιχειοθετείται η μετοχική σχέση του αιτητή και της εταιρείας [redacted]). Εν πάση περίπτωση ο συνολικός κύκλος εργασιών της [redacted] και της [redacted] δεν ανέρχεται σε τουλάχιστον Λ.Κ. 50 εκ. το έτος που προηγείται του έτους της αίτησης (ως προνοούσε το κριτήριο). Η αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της αίτησης ήταν ελλιπής και έγινε σε λανθασμένη βάση σχετικά με τον κύκλο εργασιών των εν λόγω εταιριών ως εμφανιζόταν στους ελεγμένους λογαριασμούς για το έτος 2008 με αποτέλεσμα την παραπληροφόρηση του Υπουργικού Συμβουλίου από το Υπουργείο Εσωτερικών που υπέβαλε την Πρόταση.

Άλλες περιπτώσεις που θα έπρεπε να εντοπιστούν από το Υπουργείο Οικονομικών ως προς την μη ικανοποίηση των οικονομικών κριτηρίων, ήταν αυτή [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) που αντί αποδείξεις προσκόμισε μια βεβαίωση και [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) τη μισή επένδυση του οποίου πλήρωσαν άλλα άτομα. Λεπτομέρειες και για αυτές τις περιπτώσεις περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο 7 που αφορά το ρόλο του Υπουργείου Οικονομικών.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), παρόλο που από τις αναφορές στην πρώτη επιστολή που έστειλε η ΜΟΚΑΣ τον Σεπτέμβριο 2019 υπήρχαν ενδείξεις ότι η πολιτογράφηση αποκτήθηκε με δόλο μέσω υπερτίμησης της αξίας του ακινήτου που αγοράστηκε και της μετέπειτα επιστροφής χρημάτων από τον Developer στον αγοραστή, δεν φαίνεται να έγιναν οποιεσδήποτε ενέργειες από το Υπουργείο Εσωτερικών. Το ίδιο ισχύει και όταν

λήφθηκε η 2η επιστολή από την ΜΟΚΑΣ τον Σεπτέμβριο 2020 στην οποία γινόταν ξεκάθαρη αναφορά για δόλο εκ μέρους του επενδυτή και του Developer.

Περισσότερες πληροφορίες για το ρόλο του Υπουργείου Οικονομικών περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο 7.

13.6 Είσπραξη φόρων

Ο έλεγχος και η αποτελεσματική συλλογή των φορολογικών εσόδων του κράτους εαποτελεί αρμοδιότητα του Τμήματος Φορολογίας, το οποίο έχει την αρμοδιότητα και τα μέσα να ελέγξει κατά πόσον αποδόθηκε και εισπράχθηκε από το κράτος η σωστή φορολογία που αναλογούσε στις συναλλαγές που διενεργήθηκαν μέσα στα πλαίσια του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος.

Η Ερευνητική Επιτροπή επομένως σημειώνει,ότι το Τμήμα Φορολογίας είναι το μόνο αρμόδιο τμήμα να εξετάσει την κάθε περίπτωση ξεχωριστά και αφού προβεί στις δέουσες ενέργειες και ελέγχους να εισπράξει τις ανάλογες φορολογίες.

13.7 Κριτήριο Εντιμότητας

Σύμφωνα με τις πληροφορίες και τη μαρτυρία που συνέλεξε η Ερευνητική Επιτροπή, ο έλεγχος της εντιμότητας των επενδυτών που αιτούνταν πολιτογράφηση αποδεικνυόταν με την υποβολή πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου και την αποστολή επιστολής προς την Αστυνομία Κύπρου για να ελεγχθεί από τις βάσεις δεδομένων τους κατά πόσον υπήρχε οποιαδήποτε αρνητική πληροφορία για τον εν λόγω επενδυτή. Μέχρι τον Αύγουστο 2018, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν είχε πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων ελέγχου όπως το World Check, το οποίο θα επέτρεπε πιο ενδελεχή έλεγχο του επενδυτή και του ιστορικού του. Το Υπουργείο Εσωτερικών προέβαινε και σε έλεγχο στο διαδίκτυο και όταν εντοπίζονταν αρνητικές αναφορές ή όταν υπήρχε οποιαδήποτε υποψία για κάποιον επενδυτή, το Υπουργείο ζητούσε και τις απόψεις της ΜΟΚΑΣ.

Κατά τον έλεγχο των περιπτώσεων υψηλού κινδύνου, έχουν εντοπιστεί τα ακόλουθα:

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), κατά την εξέταση της αίτησης η Υπουργός Εσωτερικών κα Ελένη Μαύρου δεν ενημέρωσε το Υπουργικό Συμβούλιο για τα εξαιρετικά αρνητικά δημοσιεύματα που υπήρχαν εναντίον του επενδυτή. Η Υπουργός είχε ενημερωθεί σχετικά με εσωτερικό σημείωμα της Υπηρεσίας. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ενημερώθηκε, μέσω της Πρότασης, για τα αρνητικά δημοσιεύματα εναντίον του επενδυτή καθώς σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών *'επρόκειτο μόνο για δημοσιεύματα, δεν υπήρχαν κατηγορίες ή/και οποιαδήποτε απόφαση δικαστηρίου εναντίον του και η Αστυνομία/INTERPOL δεν εντόπισε οτιδήποτε αρνητικό*.'

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2014), κατά την εξέταση της αίτησης ο Υπουργός Εσωτερικών κ. Χάσικος παρέλειψε να ενημερώσει το Υπουργικό Συμβούλιο ότι δεν υποβλήθηκε το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου από τη χώρα καταγωγής του.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012) υπήρχε σωρεία αρνητικών δημοσιευμάτων εναντίον του αιτητή τα οποία ήταν γνωστά στο Υπουργείο Εσωτερικών και την Υπουργό κα Μαύρου, πλην όμως επέλεξαν να προωθήσουν την αίτηση στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2017), υπήρχε σωρεία αρνητικών δημοσιευμάτων για τον αιτητή. Το Υπουργείο Εσωτερικών φαίνεται να αγνόησε την επιστολή της ΜΟΚΑΣ ημερ. [redacted].2017 η οποία ενημέρωνε ότι ο [redacted] διατηρούσε στενές σχέσεις με [redacted] και επέλεξε να προωθήσει την αίτηση στο Υπουργικό Συμβούλιο χωρίς να το ενημερώσει.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2019), στο φάκελο εντοπίστηκε WorldCheck report, που συνεπάγεται ότι οι αρνητικές αναφορές

για το πρόσωπο του αιτητή ήταν εις γνώση του Υπουργείου Εσωτερικών, ωστόσο δεν φαίνεται να ενημερώθηκε το Υπουργικό Συμβούλιο.

Όπως ανέφερε στη μαρτυρία του ο πρώην Υπουργός Εσωτερικών Σωκράτης Χάσικος (σελίδα 7 μαρτυρίας) *«…αυτό για το οποίο κρίνεται ο Υπουργός και η κυβέρνηση είναι ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο που εξετάζεται η αίτηση του κυρίου ΧΧΧ, υπήρχε οτιδήποτε απαγορευτικό; Και εδώ η απάντηση είναι απερίφραστα όχι,* ***δεν ήταν για μένα λόγος ότι κλήθηκε για κατάθεση ή ανάκριση να μην του δώσουμε υπηκοότητα****..».* Από αυτή τη δήλωση, φαίνεται ότι η πολιτική στο Υπουργείο Εσωτερικών ήταν ότι εφόσον δεν υπήρχαν καταδίκες εναντίον του προσώπου, το γεγονός και μόνο ότι ένα πρόσωπο ήταν πολιτικά εκτεθειμένο, ή ότι υπήρχαν αρνητικά δημοσιεύματα εναντίον του δεν ήταν αρκετό για να μη προωθηθεί η αίτηση του. Η πολιτική αυτή όπως αποδείχτηκε, δημιούργησε τεράστιο κίνδυνο κακής φήμης (reputational risk) για την Κυπριακή Δημοκρατία και δείχνει ότι παρά την απουσία καταδίκης, το κριτήριο εντιμότητας ίσως δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι ικανοποιείται αυτόματα σε όλες τις περιπτώσεις εκτός αν υπήρχε καταδίκη. Όμως, δεν παραγνωρίζουμε τη σπουδαιότητα του τεκμηρίού της αθωότητας. Εξάλλου, όπως αναλύεται στο Κεφάλαιο 6, για την εξέταση του κριτηρίου εντιμότητας και καλού χαρακτήρα σχετικές ήταν και οι συστάσεις (references) στο Έντυπο Μ127, που δυστυχώς όπως αποδείχτηκε, δεν εξετάζοντο δεόντως ως προς την αξιοπιστία τους.

Στην περίπτωση που το Υπουργείο Εσωτερικών αποφάσιζε να προωθήσει αίτηση επενδυτή που παρουσίαζε αρνητική εικόνα, πλην όμως δεν είχε εναντίον του οποιαδήποτε καταδίκη, θα έπρεπε τουλάχιστον να τον κατηγοριοποιούσαν ως πρόσωπο υψηλού κινδύνου και να τυγχάνει συνεχούς παρακολούθησης.

13.8 Μόνιμη Ιδιόκτητη Κατοικία

Σε όλα τα σχέδια κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης υπήρχε το κριτήριο της κατοχής μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας. Η μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία ήταν, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο «δεσμός» που όφειλε να κατέχει με τη Δημοκρατία ο επενδυτής, προκειμένου να πείσει για

το γνήσιο ενδιαφέρον του να πολιτογραφηθεί Κύπριος πολίτης. Στο πρώτο σχέδιο ημερομηνίας 11.07.2007 δεν είχε καθοριστεί το ύψος της αξίας που έπρεπε να έχει αυτή η μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία. Από το σχέδιο ημερομηνίας 10.10.2011 (Αρ. Απόφασης 72.676) και μετά η ιδιόκτητη κατοικία έπρεπε να είναι αξίας €500.000 πλέον ΦΠΑ. [redacted].

Στην πραγματικότητα, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν έλεγχε αν υπήρχε διαρκής συμμόρφωση με αυτό το κριτήριο, και σε ορισμένες περιπτώσεις (ως αναφέρεται πιο κάτω), το κριτήριο αυτό δεν ικανοποιήθηκε.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2011), το Υπουργείο Εσωτερικών δεν ζήτησε τη συμμόρφωση του επενδυτή με το Σχέδιο ημερομηνίας 10.10.2011 ως προς την αξία της κατοικίας που έπρεπε να κατέχει, παρά το γεγονός ότι το αίτημά του θα εξεταζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο στο χρόνο όπου το εν λόγω αναθεωρημένο Σχέδιο ήταν σε ισχύ. Στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο δεν επισημάνθηκε η μη εκπλήρωση του όρου για το ύψος της αξίας της κατοικίας και περιορίστηκε μόνο στην αναφορά για την εκπλήρωση του οικονομικού κριτηρίου του Σχεδίου ημερομηνίας 10.10.2011, με αποτέλεσμα ούτε το Υπουργικό Συμβούλιο να αποδώσει τη δέουσα βαρύτητα στο θέμα.

Σχετικά με τη μη εκπλήρωση του όρου για το ύψος της αξίας της κατοικίας, υπήρχε και παράλειψη από [redacted] και [redacted] στο να επισημάνουν ή/και να καταγράψουν ή/και να συμπληρώσουν το γεγονός αυτό στο Προσχέδιο Πρότασης που ετοιμάστηκε από [redacted] για να λάβει την έγκριση του Υπουργού Εσωτερικών , το οποίο ακολούθως προωθήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2012), δεν φαίνεται να ικανοποιούσε το κριτήριο για μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ο αιτητής αγόρασε ακίνητο στο όνομα της μητέρας του, κάτι που δεν φαίνεται να επέτρεπαν οι όροι του σχεδίου άρα δεν πληρούσε τα κριτήρια του σχεδίου δυνάμει του οποίου έλαβε την πολιτογράφηση.

Κατά παρόμοιο τρόπο, [redacted] (πολιτογράφηση του 2008) ενώ φαίνεται να διέμενε σε πολυτελή έπαυλη στη Λεμεσό, αυτή δεν ήταν εγγεγραμμένη στο όνομα του αλλά ήταν ιδιοκτησία του υιού του. Ως εκ τούτου, ούτε αυτός ο επενδυτής δεν φαίνεται να πληρούσε τα τυπικά κριτήρια του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007.

[redacted] (πολιτογράφηση του 2012) δεν ικανοποιούσε το κριτήριο της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, εφόσον λανθασμένα αναφέρεται στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο σε ακίνητο ιδιοκτησίας της αιτήτριας αξίας €500.000 που ενδεχομένως να λήφθηκε υπόψιν του Υπουργικού Συμβουλίου στην εξάσκησης της διακριτικής του ευχέρειας. Το ακίνητο που δήλωσε ότι αγόρασε [redacted], ήταν για το ποσό των €490.000. Στην εν λόγω Συμφωνία Εκχώρησης αναφέρεται ότι [redacted] κατέβαλε το ποσό των €10.000 κατά την υπογραφή της και ότι το υπόλοιπο ποσό οφειλόταν να καταβληθεί με την μεταβίβαση του διαμερίσματος στο όνομα της. Δεν έχει εντοπιστεί στο φάκελο απόδειξη καταβολής του εν λόγω ποσού. Μετά από έρευνα στο Κτηματολόγιο δεν ανευρέθηκε οποιαδήποτε ιδιοκτησία παγκύπρια στο όνομα [redacted]. Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι [redacted] κατέθεσε το πωλητήριο έγγραφο στο κτηματολόγιο με Αρ. [redacted] και αγοραστή [redacted] το οποίο ακυρώθηκε την [redacted]/2014. Το εν λόγω ακίνητο ανήκει σήμερα [redacted].

Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) δεν υπάρχει στον φάκελο καμία πληροφορία για την πληρωμή της νέας μόνιμης κατοικίας του επενδυτή. Το Υπουργείο Εσωτερικών θα έπρεπε να ζητήσει αποδεικτικά στοιχεία για όσα αναφέρονται στην επιστολή από το δικηγορικό γραφείο [redacted] στις [redacted]/2019, ούτως ώστε να εξακριβωθεί ότι η διαδικασία ήταν νομότυπη και ότι δεν παραβιάζεται με κάποιο τρόπο η προϋπόθεση που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο κατά τη

λήψη της απόφασής του. Παρόλα αυτά, μετά από έρευνα στο Κτηματολόγιο διαφάνηκε ότι έχει αποσυρθεί το πωλητήριο έγγραφο για αγορά της νέας ιδιόκτητης κατοικίας. Επίσης, δεν σχολιάζεται καθόλου από τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών το γεγονός ότι εν τέλει οι [redacted] κατοικίες αγοράστηκαν σε διαφορετικές τιμές από αυτές που αναφέρονταν στην συμφωνία (€[redacted]) αλλά πληρώθηκαν τα ποσά €[redacted].

Λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας και έλλειψης προσωπικού που παρουσίαζε το Υπουργείο Εσωτερικών, περί το 2019 το Υπουργείο Οικονομικών ανέλαβε την παρακολούθηση των όρων που είχαν επιβληθεί στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν τις πολιτογραφήσεις. Ανάλογα με την περίπτωση το Υπουργείο Οικονομικών ζητούσε στοιχεία για την πρόοδο ανέγερσης της κατοικίας των επενδυτών ή/και βεβαίωση από τον αρχιτέκτονα ότι το ακίνητο που αποτελεί την επένδυση και τη μόνιμη κατοικία έχει ανεγερθεί και παραδοθεί στον επενδυτή/επενδύτρια ή την εταιρεία αυτού ή/και βεβαίωση από τον Έφορο Εταιρειών ότι ο επενδυτής διατηρούσε το ίδιο ποσοστό συμμετοχής στην εταιρεία μέσω της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι επενδύσεις ή μέρος των επενδύσεων για τα τρία χρόνια από την ημερομηνία πολιτογράφησης. Σε περίπτωση που η επένδυση αφορούσε αγορά ή σύσταση ή συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες, ζητείτο βεβαίωση από το εγκεκριμένο λογιστικό γραφείο ότι έχει υλοποιηθεί το επενδυτικό πλάνο της επένδυσης που είχε περιληφθεί στην αίτηση. Η πιο πάνω διαδικασία, όπως αναφέρθηκε από τον κ. Κακουρή, Οικονομικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών συνεχίζεται.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κ. Κακουρή, το Υπουργείο Οικονομικών είχε προβεί στον έλεγχο 882 επενδυτών, από τους οποίους οι 856 φαίνεται να τηρούσαν τους όρους που είχαν δοθεί σαν προϋπόθεση για την πολιτογράφηση τους. Για τους υπόλοιπους 26:

- 5 είχαν αποξενώσει την επένδυσή τους
- Αναφορικά με 3 επενδυτές υπήρχαν κάποια ερωτηματικά κατά πόσο την έχουν αποξενώσει ή όχι (προκύπτει θέμα αύξησης κεφαλαίου και κατά πόσον συνεπεία αυτού μειώθηκε η συμμετοχή τους στις εν λόγω εταιρείες).

- Αναφορικά με 12 επενδυτές είχε διαπιστωθεί ότι δεν έχουν υλοποιήσει την επένδυσή τους, (βασικά δεν έχουν υλοποιήσει το επενδυτικό πλάνο που υπέβαλαν λόγω διαφόρων δυσκολιών).
- 3 επενδυτές έχουν αποβιώσει
- Αναφορικά με 3 επενδυτές δεν ολοκληρώθηκε ο έλεγχος καθότι παρέλαβε τους φακέλους που τους αφορούν η Αστυνομία για τις δικές της έρευνες.

13.9 Πρόσωπα με Καταδίκες ή υπό διερεύνηση ή αρνητικά δημοσιεύματα για τα οποία δύναται να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης

Οι μάρτυρες που προσήλθαν στην Ερευνητική Επιτροπή, παρουσίασαν την εικόνα ότι παρ’ όλες τις ελλείψεις στον έλεγχο δέουσας επιμέλειας, άτομα με καταδίκες δεν γίνονταν δεκτά για πολιτογράφηση.

Η καταδίκη ενός προσώπου εξάλλου, σημαίνει ότι δεν κατέχει πλέον λευκό ποινικό μητρώο και δεν είναι «καλού χαρακτήρα» άρα, δεν θα ήταν επιθυμητό να απολαμβάνει τα οφέλη της κυπριακής υπηκοότητας. Δυστυχώς, εντοπίστηκαν περιπτώσεις, που ο επενδυτής, πριν ακόμα λάβει την πολιτογράφηση είχε εκκρεμούσες εναντίον του ποινικές υποθέσεις ή τελούσε υπό κράτηση ή του είχε επιβληθεί κάποιου είδους καταδίκη. Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν προέβαινε σε δική του διερεύνηση και δυστυχώς βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στην πληροφόρηση που λάμβανε από τους παρόχους οι οποίοι δεν ήταν πάντοτε ειλικρινείς στις πληροφορίες που του μεταβίβαζαν.

13.9.1 Στέρηση της ιδιότητας του πολίτη

Το άρθρο 113 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, ως τροποποιήθηκε και με τον Ν.113(Ι)/2020, περιλαμβάνει τις πρόνοιες που αφορούν τη στέρηση της ιδιότητας του Κύπριου πολίτη και τη διαδικασία μέσω της οποίας αυτή διενεργείται.

Με βάση τις υποθέσεις υψηλού κινδύνου που έχουν μελετηθεί σε βάθος από την Ερευνητική Επιτροπή, προκύπτει ότι για τα ακόλουθα πρόσωπα θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης τους κατ' εφαρμογή των προνοιών του άρθρου 113 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Σημειώνεται ότι λεπτομέρειες για την κάθε υπόθεση παρέχονται αναλυτικά στις εκθέσεις που επισυνάπτονται ως Παράρτημα.

13.9.1.1 Ψευδείς Δηλώσεις και Παραπλανητικά στοιχεία *(*Η παροχή ψευδών πληροφοριών αποτελεί και ποινικό αδίκημα)

Το άρθρο 113(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου προνοεί ότι *«τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου αυτού το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί με Διάταγμα να στερήσει οποιοδήποτε τέτοιο πολίτη από την ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας* ***εάν ικανοποιηθεί ότι η εγγραφή ή το πιστοποιητικό πολιτογράφησης αποκτήθηκε με δόλο, ψευδείς παραστάσεις ή απόκρυψη οποιουδήποτε ουσιώδους γεγονότος****.»*

Περαιτέρω, με βάση το άρθρο 116 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, «***οποιοδήποτε πρόσωπο, με σκοπό να προκαλέσει οτιδήποτε να επιτευχθεί ή όχι σύμφωνα με το Νόμο αυτό, δίδει οποιαδήποτε βεβαίωση σε γνώση του ότι αυτή είναι ψευδής ως προς το ουσιώδες στοιχείο της ή όποιος από βαρειά αμέλεια δίδει οποιαδήποτε βεβαίωση η οποία είναι ψευδής ως προς το ουσιώδες στοιχείο της, είναι ένοχος αδικήματος και υπόκειται, σε περίπτωση καταδίκης του, σε φυλάκιση για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει το ένα έτος ή σε χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τα χίλια ευρώ ή και τις δύο ποινές μαζί».***

1. [redacted](σύζυγος [redacted] που παρουσιάστηκε ως επενδυτής) (πολιτογράφηση του 2019), δήλωνε κώλυμα να παρουσιαστεί στην Κύπρο και να υπογράψει το Πιστοποιητικό Πολιτογράφησης του. Οι δικηγόροι του [redacted] επικαλέστηκαν επαγγελματικές υποχρεώσεις αλλά στην πραγματικότητα [redacted] [redacted]τελούσε υπό κράτηση [redacted] και αντιμετώπιζε κατηγορίες ποινικών αδικημάτων. Αντί οι δικηγόροι να ενημερώσουν

σχετικά το Υπουργείο Εσωτερικών, επικαλέστηκαν ειλημμένες επαγγελματικές υποχρεώσεις του πελάτη τους και αιτήθηκαν παράταση χρόνου για την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης. Στις [redacted].2020 το δικηγορικό γραφείο κατήγγειλε στη ΜΟΚΑΣ ότι [redacted] δεν είχε ακόμη προσέλθει για να υπογράψει το Πιστοποιητικό Πολιτογράφησης για να ολοκληρωθεί η διαδικασία πολιτογράφησης του. Σημειώνεται ότι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου έλαβε χώρα στις [redacted].2019 και το δικηγορικό γραφείο προέβη στην καταγγελία ενάμιση χρόνο αργότερα, στις [redacted].2020 και αφού διορίστηκε η παρούσα Ερευνητική Επιτροπή και ξεκίνησε έρευνες για διάφορα άτομα, περιλαμβανομένων των πελατών του δικηγορικού γραφείου.

Προφανώς στις πιο πάνω περιπτώσεις η απόφαση για πολιτογράφηση λήφθηκε λαμβάνοντας υπόψη παραπλανητικά ή ψευδή ή ελλιπή στοιχεία, επομένως τίθεται θέμα εξέτασης αποστέρησης της. Στην δε περίπτωση [redacted], εφόσον δεν ολοκληρώθηκε ποτέ η έκδοση πιστοποιητικού πολιτογράφησης, το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να εξετάσει ακύρωση της απόφασης για πολιτογράφηση.

2. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019): Με βάση έρευνα στη βάση δεδομένων world check, ο επενδυτής εντάχθηκε σε λίστα καταζητούμενων της [redacted]Κυβέρνησης για θέματα ξεπλύματος βρώμικου χρήματος μόλις δύο εβδομάδες αφού εγκρίθηκε η πολιτογράφηση του ως Κύπριος πολίτης. Συνεπώς διαφαίνεται ότι ο επενδυτής παρέλειψε να αναφέρει ότι ήταν υπό έρευνα από την αστυνομία [redacted] [redacted], άρα ενδεχομένως πρόκειται για υπόθεση παραπλάνησης ή/και απόκρυψης σημαντικών γεγονότων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση του. Τούτο ενδεχομένως να αποτελεί και ποινικό αδίκημα και εμπίπτει μέσα στους λόγους για τους οποίους δύναται να εξεταστεί αποστέρηση της πολιτογράφησης.

3. [redacted] **(σύζυγος [redacted])** (πολιτογράφηση του 2018): [redacted] πολιτογραφήθηκε ως σύζυγος [redacted] [redacted] [redacted] η οποία παρουσιάστηκε ως επενδυτής. Με βάση τον έλεγχο World Check, μόλις δύο εβδομάδες μετά την πολιτογράφηση [redacted], [redacted] κίνησε

αγωγή εναντίον του για απώλειες USD[redacted]εκ. Ο σύζυγος παρέλειψε να αναφέρει ότι η υπόθεση αυτή ήταν υπό έρευνα, άρα ενδεχωμένος, πρόκειται για υπόθεση παραπλάνησης ή/και απόκρυψης σημαντικών γεγονότων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση της αίτησης του. Τούτο ενδεχομένως να αποτελεί και ποινικό αδίκημα και εμπίπτει μέσα στους λόγους για τους οποίους δύναται να εξεταστεί αποστέρηση της πολιτογράφησης.

4. [redacted] (πολιτογράφηση του 2015): Θα πρέπει να εξακριβωθεί ποια ήταν η ορθή ημερομηνία λήξης της τακτής προθεσμιακής κατάθεσης [redacted] και σε περίπτωση που αυτή ήταν μικρότερη των τριών ετών θα πρέπει να εξεταστεί αν η εγγραφή ή το πιστοποιητικό πολιτογράφησης αποκτήθηκε με δόλο και/ή ψευδείς παραστάσεις. Σε τέτοια περίπτωση και αφού ληφθούν υπόψιν τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο το Υπουργικό Συμβούλιο, δύναται να εξετάσει το ενδεχόμενο αποστέρησης από [redacted] της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας δυνάμει του άρθρου 113(2) του Νόμου.

5. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017): Η σύζυγος παρουσιάστηκε ως επενδυτής, πολιτογραφήθηκε τον Ιανουάριο 2017 και το Δεκέμβριο 2017 αιτήθηκε πολιτογράφηση ο σύζυγος της. Στο μεταξύ:

- Τον Απρίλιο 2018, παραιτήθηκε από τη θέση του ως CEO [redacted].
- Τον Ιούνιο 2018, πέντε εταιρείες [redacted] κήρυξαν πτώχευση.
- Τον Ιούλιο 2018, εγκρίθηκε η πολιτογράφηση του.
- Τον Αύγουστο 2018 ήταν καταζητούμενος από τις [redacted] Αρχές.

Η χρονική συγκυρία της πολιτογράφησης του καταδεικνύει ότι απώτερος στόχος του ήταν να διαφύγει της σύλληψης από τις [redacted] Αρχές επομένως φαίνεται να πρόκειται για υπόθεση ενδεχόμενης παραπλάνησης ή/και απόκρυψης σημαντικών γεγονότων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση της αίτησης του και εμπίπτει στις πρόνοιες του άρθρου 113(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

6. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)**:** Ο συγκεκριμένος επενδυτής ήταν μεγαλομέτοχος [redacted] για τον οποίο είχε ήδη δημιουργηθεί φάκελος στην Αστυνομία Κύπρου με στοιχεία [redacted] κατόπιν λήψης αιτήματος από τις [redacted] Αρχές το 2008 σε σχέση με υπόθεση φοροδιαφυγής. Κατά την εξέταση της αίτησης του το 2010 οι πιο πάνω πληροφορίες δεν είχαν τεθεί εις γνώσιν ούτε του Υπουργείου Εσωτερικών ούτε του Υπουργικού Συμβουλίου καθότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να είχε ρωτήσει την Αστυνομία Κύπρου για απόψεις.

Ο αιτητής δεν φαίνεται να ανάφερε οτιδήποτε σε σχέση με δικαστικά μέτρα εναντίον του (για παράδειγμα στο Έντυπο Μ127), συνεπώς πιθανόν να είχε αποκρύψει στοιχεία και να πρόκειται για υπόθεση ενδεχόμένης παραπλάνησης ή/και απόκρυψης σημαντικών γεγονότων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση της αίτησης του. [redacted] εν τέλει κρατικοποιήθηκε το Δεκέμβριο 2016 από την [redacted] Κυβέρνηση και σχετικές έρευνες κατέδειξαν μεγάλης έκτασης απάτη σε περίοδο 10 χρόνων. Περαιτέρω, κατόπιν έρευνας στο World Check το όνομα του συνδέεται με αριθμό αρνητικών αναφορών.

Τέλος, τα στοιχεία που υποβλήθηκαν με την αίτηση του σε σχέση με τα οικονομικά κριτήρια ήταν παραπλανητικά και δεν ικανοποιείτο το σχετικό κριτήριο.

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία, ενδεχομένως να προκύπτουν λόγοι για αποστέρηση υπηκοότητας τόσο στα πλαίσια του άρθρου 113(2), αφού το πιστοποιητικό πολιτογράφησης φαίνεται να αποκτήθηκε με δόλο, ψευδείς παραστάσεις και απόκρυψη ουσιωδών γεγονότων, όσο και λόγω του ότι μετά την πολιτογράφηση προέκυψαν σοβαρά επιβαρυντικά στοιχεία που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο αμφιβόλου χαρακτήρα που φαίνεται να ενέχεται σε σοβαρά εγκλήματα.

7. [redacted] [redacted] (πολιτογράφηση του 2012): Η συγκεκριμένη κυρία πολιτογραφήθηκε ως σύζυγος [redacted] αλλά ενδεχομένως φαίνεται να έγιναν ψευδείς δηλώσεις από [redacted] (δήλωσε ότι δεν έχουν χωρίσει

ποτέ ενώ στο φάκελο εντοπίστηκε διαζύγιο που εκδόθηκε το 2010). Εν' όψει αυτών των πιθανώς ψευδών δηλώσεων δύναται να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας που της παραχωρήθηκε τον [redacted] 2015.

8. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από δύο επιστολές της ΜΟΚΑΣ που έχουν εντοπιστεί στο φάκελο, η πολιτογράφηση [redacted] ενδεχομένως να αποκτήθηκε με δόλο και ψευδείς παραστάσεις, καθότι φαίνεται ότι δεν επένδυσε το ποσό που δήλωσε για σκοπούς πολιτογράφησης αλλά ένα πολύ μικρότερο ποσό (του επιστράφηκε πίσω μέρος του ποσού που κατέβαλε αρχικά για την επένδυση του, από την εταιρεία ανάπτυξης γης, η οποία ενδεχομένως να ενεργούσε ως συνεργός).

9. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011): Απέκρυψε ουσιώδες γεγονός για να επιτύχει την απόκτηση πιστοποιητικού πολιτογράφησης, επομένως δύναται να κινηθεί διαδικασία αποστέρησης πολιτογράφησης δυνάμει του άρθρου 113(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Συγκεκριμένα, δεν αποκάλυψε ή/και απέκρυψε από το Υπουργείο Εσωτερικών ότι, εν συνεχεία της υποβολής της αίτησής της (και πριν αυτή εγκριθεί), υπήρξε αλλαγή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς της εταιρείας η οποία διέθετε την απαιτούμενη εμπρόθεσμη κατάθεση σε τράπεζα και δεν ήταν πλέον στον έλεγχο της, με αποτέλεσμα να μην ικανοποιεί το σχετικό οικονομικό κριτήριο του Σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007.

10. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017): Με βάση τα στοιχεία φαίνεται να τίθεται θέμα εξέτασης αποστέρησης πολιτογράφησης σύμφωνα με το άρθρο 113(2) περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, λόγω της στενής επαφής [redacted] με ισλαμική οργάνωση όπως αύτη αναγράφεται σε επιστολή της ΜΟΚΑΣ που εντοπίστηκε στο φάκελο της υπόθεσης. Συγκεκριμένα, ο αιτητής δεν ανέφερε την σχέση του με [redacted]. Φαίνεται να πρόκειται για υπόθεση παραπλάνησης ή/και απόκρυψης σημαντικών γεγονότων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση της αίτησης του από το Υπουργείο Εσωτερικών.

11. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)**:** Με βάση τα στοιχεία φαίνεται να τίθεται θέμα εξέτασης αποστέρησης πολιτογράφησης σύμφωνα με τον περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο, καθότι απέκρυψε πληροφορίες από το Υπουργείο Εσωτερικών. Σύμφωνα με πληροφορίες από τη ΜΟΚΑΣ, κατηγορήθηκε το 2016 [redacted] για μεγάλης έκτασης απάτη και υπεξαίρεση, πριν την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση του.

12. Εάν [redacted] (πολιτογράφηση του 2008) ευθύνεται για την πιθανή ψευδή δήλωση ενώπιον του Πρωτοκολλητείου του Ε.Δ. Λεμεσού ως περιγράφεται στην αναλυτική έκθεση (φαίνεται να υπέγραψε ενώπιον πρωτοκολλητή σε ημερομηνία που δεν ήταν στην Κύπρο), τότε πιθανόν να εγείρεται ζήτημα για αποστέρησης και διάπραξη ποινικού αδικήματος.

13. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Στο μέρος VII του εντύπου Μ127, του συζύγου [redacted], το οποίο αφορά 'particulars of any proceedings against applicant', δεν συμπληρώθηκε τίποτα. Λαμβάνοντας υπόψη την φυλάκιση και καταδίκη [redacted], το γεγονός αποτελεί απόκρυψη ουσιωδών πληροφοριών ενδεχομένως με σκοπό την παραπλάνηση. Περαιτέρω, [redacted] απέκρυψε επίσης το γεγονός ότι υπήρξε 'πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο' (ΠΕΠ) εν τη έννοια του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007 έως 2010 (ανάθεση σημαντικού δημόσιου λειτουργήματος), ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι κατηγορήθηκε για απόσπαση δημοσίου χρήματος.

Αυτά τα δεδομένα ήταν ενδεχομένως υπόψη [redacted] ως συζύγου [redacted], η οποία ωστόσο παρέλειψε να ενημερώσει σχετικά, αποκρύπτοντας πληροφορίες. Επιπλέον παραπλάνηση μπορεί να θεωρηθεί και το γεγονός ότι [redacted], αλλά και [redacted], δεν ανέφεραν προφανώς το πραγματικό τους ετήσιο εισόδημα, αφού δε δύναται κάποιος δισεκατομμυριούχος να έχει ετήσιο εισόδημα μόνο [redacted]εκ. ([redacted] το οποίο αντιστοιχεί σε περίπου €[redacted]), όπως σημειώνεται στα βιογραφικά σημειώματα που υπέβαλαν στα πλαίσια της αίτησης.

14. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Έχουν εντοπιστεί αρνητικές αναφορές στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα σχετικά με εμπλοκή του σε υπόθεση απάτης της Κεντρικής Τράπεζας [redacted] (2019), ο ιδιοκτήτης [redacted] και η αδελφή του [redacted]. Ακόμη και πριν την πολιτογράφηση του όμως, [redacted] φαίνεται ότι είχε απασχολήσει τις Αρχές.

Ως εκ τούτου, γίνεται εισήγηση να εξεταστεί το ενδεχόμενο ανάκλησης της πολιτογράφησης τους καθότι οι επενδυτές φαίνεται να μην αποκάλυψαν και/ή να απέκρυψαν τη σχέση τους με την τράπεζα [redacted] για την οποία φαίνεται να γινόταν διερεύνηση από τις Αρχές [redacted] κατά τον ουσιώδη χρόνο, καθώς και για τις υποθέσεις εναντίον [redacted] [redacted], οι οποίες χρονολογούνται από το 2015.

15. 18 επενδυτές [redacted]: Παρά το γεγονός ότι ενώ κατά την ημερομηνία της αίτησης και πολιτογράφησης όλοι οι επενδυτές [redacted] ικανοποιούσαν το κριτήριο της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, στην περίπτωση 18 από αυτούς, αυτό το κριτήριο έπαψε να ικανοποιείται εντός ενός έτους μετά την πολιτογράφηση λόγω του ότι τα σχετικά αγοραπωλητήρια ακυρώθηκαν και δεν αποκτήθηκε άλλη κατοικία μέχρι σήμερα. Τα ονόματα των 18 αυτών αιτητών αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΑ. 48. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να παραπέμπει στην ύπαρξη πρόθεσης εξαπάτησης, το οποίο απαιτεί διερεύνηση κατά πόσο εμπίπτει στην έννοια του άρθρου 113 (2) του Νόμου.

13.9.1.2 Καταδίκη εντός 10 ετών από την πολιτογράφηση

Σύμφωνα με το άρθρο 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου η πολιτογράφηση μπορεί να στερηθεί αν *«σε διάστημα δέκα (10) ετών από την εγγραφή ή την πολιτογράφησή του* (επενδυτή)*καταδικάστηκε στη Δημοκρατία ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα σε φυλάκιση για σοβαρό ποινικό αδίκημα, το οποίο επισύρει ποινή φυλάκισης πέντε (5) ετών και άνω ή για άλλο σοβαρό αδίκημα ή για αδίκημα ατιμωτικό ή που ενέχει ηθική αισχρότητα:*

Νοείται ότι, σε περίπτωση καταδίκης αυτού σε άλλη χώρα, απαιτείται όπως η καταδίκη αφορά σε αδίκημα το οποίο συνιστά αδίκημα και στη Δημοκρατία και το οποίο, ως ανωτέρω προβλέπεται, επισύρει ποινή φυλάκισης.»

16. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011): Μετά την πολιτογράφηση [redacted], υπήρξαν αρνητικές αναφορές ότι καταζητείτο από τις [redacted] Αρχές καθότι υπήρχαν υποψίες για φοροδιαφυγή εκατομμυρίων. Το Νοέμβριο 2020 καταδικάστηκε σε [redacted] χρόνια φυλάκιση για φοροδιαφυγή εκατομμυρίων και εντάχθηκε στη διεθνή λίστα καταζητούμενων προσώπων. Ενόψει των πιο πάνω αρνητικών γεγονότων, γίνεται εισήγηση να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας.

17. Στην περίπτωση [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), το Υπουργείο Εσωτερικών δεν διερεύνησε τους λόγους που προέβαλε ο επενδυτής ή/και ο promoter για τη χορήγηση παράστασης όσον αφορούσε την υπογραφή του Πιστοποιητικού Πολιτογράφησης του επενδυτή, την οποία και ο Υπουργός Εσωτερικών ενέκρινε. Εάν προέβαινε σε αυτεπάγγελτο έλεγχο τον ουσιώδη χρόνο μέσω World Check ή/και μέσω διαδικτύου θα αντιλαμβανόταν ότι ο επενδυτής δεν προσήλθε για υπογραφή καθότι, από τον Απρίλιο του 2018 τελούσε υπό κράτηση. Το Πιστοποιητικό Πολιτογράφησης που εκδόθηκε δεν έχει υπογραφεί από [redacted] και δεν έχει παράσχει την απαιτούμενη επίσημη διαβεβαίωση πίστεως στη Δημοκρατία εντός της προθεσμίας, με αποτέλεσμα αυτό να στερείται νομικής ισχύος στη βάση του Κανονισμού 13(2) των περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Κανονισμών του 1969. Ενδεχομένως να πρέπει να εξεταστεί η προώθηση νέας Πρότασης στο Υπουργικό Συμβούλιο για ακύρωση ή/και ανάκληση της απόφασης ημερομηνίας [redacted].2018 για την πολιτογράφηση του.

Ενόψει του ότι [redacted], έχει καταδικαστεί, δύο (2) χρόνια μετά την πολιτογράφησή του, για ποινικά αδικήματα [redacted] τα οποία είναι σοβαρά (σε πρώτο στάδιο είχε καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης [redacted] χρόνων πριν υποβάλει έφεση και μειωθεί η ποινή του στα [redacted] χρόνια), είναι δυνατόν το Υπουργικό Συμβούλιο να εξετάσει θέμα αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη

της Δημοκρατίας και στη βάση του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

18. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012): Έχει καταχωρηθεί σε διεθνή λίστα καταζητούμενων προσώπων. Έχει εμπλακεί σε υπόθεση απάτης εκατομμυρίων και το High Court του Λονδίνου στις [redacted]/2018 εξέδωσε απόφαση εναντίον του για το ποσό των USD[redacted]εκ. περίπου.

[redacted] 2019 [redacted] καταδικάστηκε ερήμην του σε [redacted] χρόνια φυλάκιση από Αγγλικό Δικαστήριο όταν αγνόησε αίτημα να παραδώσει την πολυτελή συλλογή ρολογιών του (διαφορετική υπόθεση με την πιο πάνω). Παρόλο που η ποινή φυλάκισης που του επιβλήθηκε ήταν μόνο για[redacted] χρόνια γίνεται εισήγηση για εξέταση αποστέρησης υπηκοότητας καθότι προκύπτουν σοβαρά επιβαρυντικά στοιχεία που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο αμφιβόλου χαρακτήρα που φαίνεται να ενέχεται σε σοβαρά εγκλήματα.

19. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)**:** Με βάση τα στοιχεία φαίνεται να τίθεται θέμα εξέτασης αποστέρησης, λόγω της καταδίκης του [redacted] του 2020. Έχει καταδικαστεί σε φυλάκιση με αναστολή για υπεξαίρεση χρημάτων, δωροδοκία και κατάχρηση εξουσίας (για ποσό [redacted] εκ.).

20. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)**:** Καταδικάστηκε [redacted] για φοροδιαφυγή (εκκρεμεί έφεση). Το αδίκημα της φοροδιαφυγής αποτελεί αδίκημα και στη Δημοκρατία, επομένως μπορεί να κινηθεί διαδικασία εξέτασης αποστέρησης πολιτογράφησης δυνάμει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

21. [redacted] (πολιτογράφηση του 2016): Τον Μάιο 2018 εντάχθηκε σε λίστα κυρώσεων [redacted] σε σχέση με το [redacted]. Τον [redacted] 2020 καταδικάστηκε για δωροδοκία μεγάλης έκτασης κατά την περίοδο 2010-2014 και πλέον καταζητείται σε παγκόσμιο επίπεδο. Για τον επενδυτή υπάρχει αριθμός αρνητικών αναφορών οι οποίες όμως φαίνεται να

χρονολογούνται μετά την περίοδο αξιολόγησης και έγκρισης της αίτησης του για πολιτογράφηση. Οι εν λόγω αναφορές αφορούν σε σοβαρά εγκλήματα που έχουν ελκύσει εκτενές διεθνές ενδιαφέρον.

22. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): [redacted] είχε πολιτογραφηθεί στις [redacted] 2018 και τον Μάρτιο του 2020 είχε κατηγορηθεί από το US District of Columbia και τελικά καταδικάστηκε με το συνεργάτη της για ξέπλυμα [redacted] εκ. που προέκυψαν *'from a hack of a cryptocurrency exchange'*. Συγκεκριμένα, *'In the two-count indictment in the District of Columbia,* [redacted] [redacted]*, and* [redacted] [redacted]*, were charged with money laundering conspiracy and operating an unlicensed money transmitting business'.* Το όνομα της περαιτέρω, έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο κυρώσεων του US Department of Treasury for laundering cryptocurrency.

13.9.1.3 Άτομα που βρίσκονται υπό διερεύνηση από διωκτικές αρχές

Η διερεύνηση ατόμων από τις διωκτικές αρχές δεν αποτελεί από μόνη της λόγο εξέτασης αποστέρησης της πολιτογράφησης, συστήνεται όμως παρακολούθηση των πιο κάτω περιπτώσεων διότι σε περίπτωση που υπάρξει καταδίκη των εμπλεκομένων, μπορεί να ενεργοποιηθεί το άρθρο 113(3)(δ) για αποστέρηση, ως περιγράφεται πιο πάνω.

23. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012): Τελεί σήμερα υπό ποινική δίωξη [redacted] για διαφθορά, προσπάθεια επηρεασμού και συνομωσία. Η ύπαρξη Κατηγορητηρίου κατά [redacted] και η σε εξέλιξη δικαστική διαδικασία που τον αφορά στο Μονακό, δεν αποτελεί τώρα λόγο για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 113(3) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Η εξέλιξη της υπόθεσης όμως θα πρέπει να παρακολουθείται καθότι, σε περίπτωση καταδίκης του για διάπραξη ποινικού αδικήματος, δύναται να εξεταστεί θέμα αποστέρησης βάσει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

24. Κατά παρόμοιο τρόπο, [redacted] (πολιτογράφηση του 2018), σήμερα βρίσκεται υπό διερεύνηση [redacted] για φοροδιαφυγή, που θεωρείται κακούργημα (felony). Η ύπαρξη κατηγορητηρίου κατά [redacted] και η σε εξέλιξη δικαστική διαδικασία που τον αφορά στο Λονδίνο για την έκδοσή του [redacted], δεν αποτελεί τώρα λόγο για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 113(3) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Η εξέλιξη της υπόθεσης όμως θα πρέπει να παρακολουθείται καθότι, σε περίπτωση καταδίκης του για διάπραξη ποινικού αδικήματος, δύναται να εξεταστεί θέμα αποστέρησης βάσει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

25. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Ο σύζυγος [redacted], [redacted], κατηγορείται ως εμπλεκόμενος σε σκάνδαλο που αφορά υπόθεση υπεξαίρεσης [redacted] δισεκατομμυρίων [redacted]και τέθηκε υπό κράτηση από τις [redacted] αρχές, μαζί με άλλους κατηγορούμενους σε σχέση με την υπόθεση. Από τα δεδομένα που υπάρχουν στο διαδίκτυο, φαίνεται ότι υπόθεση αυτή δεν έχει ακόμη εκδικαστεί. Συστήνεται όπως το θέμα παρακολουθείται από την Αστυνομία ούτως ώστε να εξακριβωθεί σε ποιο σημείο βρίσκεται η εξέλιξη της υπόθεσης.

26. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017): Τελεί σήμερα υπό ποινική δίωξη [redacted] για απάτη και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες ενέργειες. Η ύπαρξη Κατηγορητηρίου κατά [redacted] και η σε εξέλιξη δικαστική διαδικασία που τον αφορά [redacted], δεν αποτελεί τώρα λόγο για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 113(3) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Η εξέλιξη της υπόθεσης όμως θα πρέπει να παρακολουθείται καθότι, σε περίπτωση καταδίκης του για διάπραξη ποινικού αδικήματος, δύναται να εξεταστεί θέμα αποστέρησης βάσει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

27. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017): Όπως και ο αδερφός του πιο πάνω, τελεί σήμερα υπό ποινική δίωξη [redacted] για απάτη και νομιμοποίησης εσόδων

από παράνομες ενέργειες. Η ύπαρξη Κατηγορητηρίου κατά [redacted] και η σε εξέλιξη δικαστική διαδικασία που τον αφορά [redacted], δεν αποτελεί τώρα λόγο για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 113(3) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Η εξέλιξη της υπόθεσης όμως θα πρέπει να παρακολουθείται καθότι, σε περίπτωση καταδίκης του για διάπραξη ποινικού αδικήματος, δύναται να εξεταστεί θέμα αποστέρησης βάσει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

28. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011): Η ύπαρξη σήμερα κατηγορητηρίου κατά [redacted] και η σε εξέλιξη δικαστική διαδικασία που τον αφορά [redacted] δεν αποτελεί τώρα λόγο για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 113(3) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Η εξέλιξη της υπόθεσης όμως θα πρέπει να παρακολουθείται καθότι, σε περίπτωση καταδίκης του για διάπραξη ποινικού αδικήματος, δύναται να εξεταστεί θέμα αποστέρησης βάσει του άρθρου 113(3)(δ) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

13.9.1.4 Άρθρο 113(4) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου

Το άρθρο 113(4) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου προνοεί ότι:
«Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί με Διάταγμα να στερήσει οποιονδήποτε πολίτη της Δημοκρατίας, το οποίο είναι πολιτογραφημένο πρόσωπο, την ιδιότητα του ως πολίτη εάν ικανοποιηθεί ότι το πρόσωπο αυτό διέμενε συνήθως σε ξένες χώρες για συνεχόμενο χρονικό διάστημα επτά ετών και εάν κατά τη διάρκεια του διαστήματος αυτού δεν-

(α) Διετέλεσε καθ' οιονδήποτε χρόνο στην υπηρεσία της Δημοκρατίας ή Διεθνούς Οργανισμού του οποίου η Δημοκρατία είναι μέλος, ή

(β) γνωστοποιούσε κάθε χρόνο, κατά τον καθορισμένο τρόπο, σε Προξενείο της Δημοκρατίας την πρόθεσή του να διατηρήσει την ιδιότητά του ως πολίτη της Δημοκρατίας.»

Δηλαδή, αν ένα πολιτογραφημένο άτομο δεν διαμένει στην Κύπρο για πέραν των 7 ετών (συνεχόμενα) ή δεν έχει έρθει ποτέ στην Κύπρο και ουσιαστικά δεν διατηρεί κανένα δεσμό με την Κύπρο, αποτελεί λόγο αποστέρησης της πολιτογράφησης. Μέχρι την ημερομηνία εξέτασης των πιο κάτω πολιτογραφήσεων που παρατίθενται ως παράδειγμα, τα πρόσωπα αυτά δεν φαίνεται να είχαν επισκεφθεί ποτέ την Κύπρο, επομένως θα ήταν χρήσιμο να εξεταστεί κατά πόσον έχει εφαρμογή του άρθρο 113(4) του Νόμου:

29. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) δεν φαίνεται να διέμεινε για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα στην Κύπρο, επομένως θα μπορούσε να εξεταστεί κατά πόσον εμπίπτει στις πρόνοιες του Άρθρου 113(4) του Νόμου. [redacted] ενδεχομένως να μη διατηρεί οποιοδήποτε δεσμό σήμερα με την Κυπριακή Δημοκρατία.

30. [redacted] (σύζυγος [redacted]) (πολιτογράφηση του 2015) και [redacted] (σύζυγος [redacted]) (πολιτογράφηση του 2015) ουδέποτε ήρθαν στην Κύπρο, επομένως θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί, κατά πόσο δύναται να ενεργοποιηθεί το Άρθρο 113(4) του Νόμου.

13.9.1.5 Δημόσιο Συμφέρον

Στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, ίσως μπορεί, αφού ληφθούν υπόψιν τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο, να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας των πιο κάτω προσώπων εξαιτίας των πολύ αρνητικών γεγονότων τα οποία προέκυψαν μετά την πολιτογράφηση τους. Λόγω ακριβώς των αρνητικών αυτών στοιχείων, ενδεχομένως να δημιουργείται ζημιά στη φήμη της Δημοκρατίας (reputational risk), γεγονός το οποίο δεν πρέπει να αφεθεί να συνεχίστει. Εάν δεν εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης, γίνεται εισήγηση όπως τα πιο κάτω

άτομα παρακολουθούνται στενά (ongoing monitoring) για σκοπούς ελέγχου λόγω του ότι είναι άτομα υψηλού κινδύνου.

31. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012): Βάσει του ελέγχου που διενεργήθηκε στη βάση δεδομένων world check εντοπίστηκαν κυρώσεις εναντίον του από [redacted]. Επίσης, δημιουργήθηκε φάκελος από την Αστυνομία κατόπιν λήψης αιτήματος από την INTERPOL [redacted] και γίνεται έλεγχος για τον επενδυτή από τη ΜΟΚΑΣ.

32. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)**:** Με βάση τα τελευταία στοιχεία, [redacted] τελεί υπό κατ' οίκο περιορισμό (house arrest) από τις [redacted].2019 και αντιμετωπίζει κατηγορίες για απάτη μεγάλης κλίμακας.

33. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) εξαιτίας των αρνητικών δημοσιευμάτων που προέκυψαν εκ των υστέρων, όπως αυτό του Organized Crime and Corruption Reporting Project.

34. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013): Κατά τον ουσιώδη χρόνο όσο και μετά την πολιτογράφηση του, προκύπτουν σοβαρά επιβαρυντικά στοιχεία σε σχέση με [redacted] που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο ενδεχομένως αμφιβόλου χαρακτήρα και που έχει ελκύσει εκτενές διεθνές ενδιαφέρον με σημαντικά αρνητικά σχόλια και καταγγελίες για τον ίδιο και αριθμό εταιρειών που είναι/ήταν μέτοχος και στενών συνεργατών του, για αδικήματα που αφορούν τεράστια ποσά (υπεξαίρεση, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διαφθορά).

35. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013)**:** Παρόλο που με βάση άρθρα στον Τύπο, το 2008 είχε εκδοθεί ένταλμα σύλληψης για [redacted] και ήταν καταζητούμενος από την Interpol, οι κατηγορίες εναντίον του αποσύρθηκαν τον επόμενο χρόνο. Πιο πρόσφατες αναφορές στον Τύπο το Δεκέμβριο 2018 συνδέουν το όνομα του με λαθρεμπόριο πετρελαίου αξίας αρκετών εκατομμυρίων. Συνεπώς υπάρχουν ενδείξεις ότι πρόκειται για άτομο αμφιβόλου

χαρακτήρα και θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης.

36. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013): Για [redacted] τόσο παλαιότερα όσο και πιο πρόσφατα (2018) υπάρχουν αρνητικές αναφορές στον Τύπο που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο αμφιβόλου χαρακτήρα και έχει ελκύσει εκτενές διεθνές ενδιαφέρον με σημαντικά αρνητικά σχόλια (πχ Unicef, αγγλική Κυβέρνηση). Ενόψει τούτου, γίνεται εισήγηση όπως εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας εξαιτίας των επιβαρυντικών στοιχείων που προέκυψαν κατά καιρούς.

37. [redacted] (πολιτογράφηση του 2008)**:** Τα στοιχεία που υποβλήθηκαν με την αίτηση του σε σχέση με τα οικονομικά κριτήρια ήταν παραπλανητικά και δεν ικανοποιείτο το σχετικό κριτήριο. Πρόσθετα ο αιτητής ήταν ένας από τους μεγαλομετόχους [redacted] που εν τέλει κρατικοποιήθηκε τον 12/2016 από την [redacted]Κυβέρνηση και σχετικές έρευνες κατέδειξαν μεγάλης έκτασης απάτη σε περίοδο 10 χρόνων. Επίσης το 2020, [redacted] απαίτησε αποζημιώσεις ύψους USD[redacted]δις στα Κυπριακά Δικαστήρια για συναλλαγές απάτης και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες η Τράπεζα ισχυρίζεται ότι διαπράχθηκαν από τους πρώην ιδιοκτήτες της, [redacted] και [redacted], και από [redacted]. Με βάση τα πιο πάνω γίνεται εισήγηση όπως εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας.

38. [redacted] (πολιτογράφηση του 2016)**:** Συγκεντρώνει σημαντικά αρνητικά στοιχεία για εταιρείες οι οποίες είναι συμφερόντων της και της ταξινόμησής της ως high-risk επενδυτής. Επιπρόσθετα, όσον αφορά τον σύζυγο [redacted], με βάση την πληροφόρηση που έχει συλλεχθεί και αφορά τα μηνύματα της INTERPOL [redacted], το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να εξετάσει θέμα για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας βάσει του άρθρου 113(3)(ε) του περί Αρχείου Πληθυσμού (είναι καταζητούμενος από τις [redacted] αρχές).

39. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017): Προκύπτουν σοβαρά επιβαρυντικά στοιχεία που δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο αμφιβόλου χαρακτήρα και που έχει ελκύσει εκτενές διεθνές ενδιαφέρον με σημαντικά αρνητικά σχόλια και καταγγελίες για τον ίδιο και την εταιρεία του, [redacted], για αδικήματα που αφορούν τεράστια ποσά (υπεξαίρεση, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες , φοροδιαφυγή, διαφθορά).

40. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Με βάση τα στοιχεία που εξετάστηκαν, ο επενδυτής πληρούσε μεν τα τυπικά κριτήρια του σχεδίου ημερ. 13.09.2016, πλην όμως, στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, ενδείκνυται να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας, εξαιτίας της συγκέντρωσης σημαντικών αρνητικών στοιχείων και της ταξινόμησής του ως επενδυτής υψηλού κινδύνου.

41. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011): Έχουν εντοπιστεί αρνητικά δημοσιεύματα από το διεθνή τύπο για [redacted] σχετικά με προσπάθεια δωροδοκίας του [redacted] το 2017 σε [redacted] ως χαρακτηρίστηκε. Το σκάνδαλο είχε δημοσιευτεί [redacted] του 2019 και είχε ως αποτέλεσμα να απωλέσει τη ψήφο εμπιστοσύνης της η κυβέρνηση [redacted]. Στον φάκελο του Υπουργείου Εσωτερικών, εντοπίστηκε επιστολή ημερομηνίας [redacted].2020 από το δικηγορικό γραφείο [redacted] (τις αιτήσεις τις προώθησαν άλλα γραφεία – [redacted]) στην οποία επισυνάπτεται επιστολή του [redacted] ημερομηνίας [redacted].2019 η οποία αναφέρει ότι [redacted] δεν είχε σχέση με το εν λόγω σκάνδαλο. Γίνεται εν τούτοις εισήγηση για εξέταση του ενδεχομένου αποστέρησης, εξαιτίας των αρνητικών δημοσιευμάτων που προέκυψαν εκ των υστέρων.

Για όλους τους ανώτερω θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν τα τυχόνκεκτημένα δικαιώματα τους και οι σχετικές παράμετροικαι των ενωσιακών

42. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)**:** Ο συγκεκριμένος επενδυτής φαίνεται να συγκεντρώνει αρκετά αρνητικά στοιχεία άρα γίνεται εισήγηση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης.

43. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019): Στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, ενδείκνυται να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας και για αυτό τον επενδυτή, εξαιτίας της συγκέντρωσης σημαντικών αρνητικών στοιχείων και της ταξινόμησής του ως επενδυτής υψηλού κινδύνου.

13.9.1.6 Μη τήρηση των όρων και προϋποθέσεων της πολιτογράφησης

Στις περιπτώσεις που το ακίνητο που αποτελούσε την επένδυση ή τη μόνιμη κατοικία δεν ήταν ολοκληρωμένο, το Υπουργικό Συμβούλιο έθετε ως όρο να υποβάλλεται κάθε έτος στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης των ακινήτων και, μετά την αποπεράτωση αυτών, βεβαίωση παράδοσής τους στον επενδυτή ή/και άλλους όρους κατά περίπτωση. Στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναφερόταν ρητά ότι η μη εκπλήρωση των όρων αυτών σήμαινε ότι η πολιτογράφηση ήταν δυνατό να ανακληθεί.

44. Για [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)**,** η πολιτογράφηση έλαβε χώρα στις [redacted].2018 (Αρ. Απόφασης [redacted]) με τον όρο ότι ο επενδυτής θα υποβάλλει στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών κάθε χρόνο πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης των ακινήτων και μετά την αποπεράτωση αυτών, πιστοποιητικό παράδοσης στον ίδιο. Μετά την πολιτογράφηση, στις [redacted].2018 [redacted] έστειλε βεβαίωση ότι οι εργασίες ανέγερσης των ακινήτων βρίσκονταν στη φάση ανέγερσης του σκελετού. Δεν υπάρχει παρόμοια επιστολή προόδου των εργασιών για τα έτη 2019 και 2020, κατά παράβαση του όρου πολιτογράφησης, επομένως εάν δεν υποβληθούν τα νενομισμένα πιστοποιητικά προόδου ή ολοκλήρωσης των

εργασιών, η πολιτογράφηση είναι δυνατό να ανακληθεί και επομένως συστήνεται η εξέταση τέτοιου ενδεχόμενου.

45. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Με βάση τα στοιχεία που εξετάστηκαν, ο επενδυτής πληρούσε τα τυπικά κριτήρια του σχεδίου ημερ. 13/9/2016, ωστόσο θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης πολιτογράφησης καθότι από τα στοιχεία που υπάρχουν εντός του φακέλου και από την ενημέρωση που λήφθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, τόσο ο επενδυτής όσο και ο promoter της αίτησης του δεν έχουν μέχρι στιγμής εκπληρώσει την προϋπόθεση που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο στον αιτητή να υποβάλλει στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών κάθε χρόνο για τα επόμενα 3 χρόνια πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης των ακινήτων και, μετά την αποπεράτωσή αυτών, βεβαίωση παράδοσής τους στον ίδιο. Τα 3 χρόνια συμπληρώνονται στις 20.06.2021.

46. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)**:** Η πολιτογράφηση του επενδυτή αποφασίστηκε στις [redacted].2019 και λίγες μέρες μετά, εντός του Ιανουαρίου του 2019, [redacted] επέβαλαν κυρώσεις στον επενδυτή, λόγω της εμπλοκής του στο σκάνδαλο των Panama Papers. Ενδεχομένως να πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης πολιτογράφησης καθότι από τα στοιχεία που υπάρχουν εντός του φακέλου και από την ενημέρωση που λήφθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, τόσο ο επενδυτής όσο και ο promoter δεν έχουν εκπληρώσει την προϋπόθεση που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο, ήτοι να υποβάλλει στα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, κάθε χρόνο, πιστοποιητικό προόδου των εργασιών ανέγερσης του ακινήτου και μετά την αποπεράτωσή του βεβαίωση παράδοσής του στον ίδιο. Συγκεκριμένα, ο πάροχος φαίνεται ότι δεν ανταποκρίθηκε στην επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών ημερ. [redacted]/2019.

13.9.1.7 Άλλα θέματα

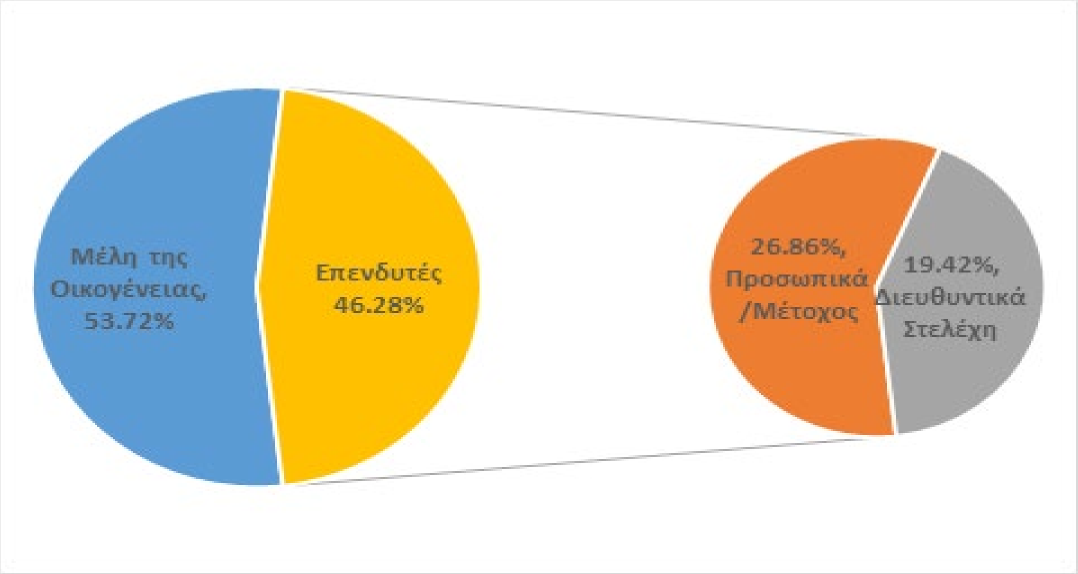
47. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)**:** Με βάση τα στοιχεία του φακέλου και τη μετέπειτα πληροφόρηση που έχει συλλεχθεί για τον αιτητή, η υπόθεση που εκκρεμούσε εναντίον του από τι[redacted] Αρχές έκλεισε οριστικά το 2020 χωρίς να παραμείνει κάποια κατηγορία εναντίον του αιτητή, επομένως δεν προκύπτει θέμα για να του αποστερηθεί η ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας βάσει του άρθρου 113 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Όμως σημειώνεται ότι με βάση έρευνα του Τμήματος Κτηματολογίου ημερ. [redacted]/2021 [redacted] δεν διατηρεί πλέον την μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία που είχε αγοράσει το 2011. Ενόψει τούτου ενδεχομένως να πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ανάκλησης της πολιτογράφησης.

48. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)**:** Λαμβάνοντας υπόψιν τις πληροφορίες που εντοπίστηκαν για το γιο [redacted] στο διαδίκτυο και την μετοχική του σχέση με [redacted] στην οποία βρισκόταν η τραπεζική κατάθεση [redacted] κατά τον ουσιώδη χρόνο η εισήγηση είναι όπως η εν λόγω περίπτωση τυγχάνει συνεχούς παρακολούθησης από το Υπουργείο Εσωτερικών το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα αναλόγως των οιονδήποτε νέων δεδομένων προκύψουν.

49. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018): Το συνολικό ποσό των €[redacted] επενδύθηκε για την αγορά [redacted] ακινήτων, ωστόσο όσον αφορά την αγορά του νέου διαμερίσματος, το οποίο δηλώθηκε εν τέλει ως η μόνιμη κατοικία του επενδυτή στη Δημοκρατία, δεν έχουν υποβληθεί οποιαδήποτε στοιχεία/έγγραφα σε σχέση με την πληρωμή. Η υπόθεση θα πρέπει να παρακολουθείται.

13.10 Μέλη της Οικογένειας και Διευθυντικά Στελέχη

Από τα 417 πρόσωπα που εξετάστηκαν καθότι οι επενδυτές κατηγοριοποιήθηκαν ως υψηλού κινδύνου (στο αριθμό αυτό περιλαμβάνονται και τα άτομα που έλαβαν πολιτογράφηση μέσω ομαδικών επενδύσεων όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο 14), τα 224 από αυτά ήταν σύζυγοι, ενήλικα τέκνα και γονείς των επενδυτών. Από τα υπόλοιπα 193 πρόσωπα, τα 81 πρόσωπα υπέβαλαν αιτήσεις ως Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη εταιρειών με βάση τις Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Οι πολιτογραφήσεις των μελών της οικογένειας γίνονταν με βάση άρθρο 111 Α(2) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, το οποίο ίσχυε κατά τον ουσιώδη χρόνο και το οποίο προνοούσε ως ακολούθως:

«Το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει, να επιτρέψει την πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στις παραγράφους 1 (α), 1 (β) και 1 (δ) του Τρίτου Πίνακα.»

Οι Υπουργικές Αποφάσεις προέβλεπαν:
«Όπως ο/η σύζυγος και τα οικονομικά εξαρτώμενα τέκνα άνω των 18 χρονών αλλοδαπού επενδυτή/επιχειρηματία, ο οποίος απέκτησε την κυπριακή υπηκοότητα με

βάση τα πιο πάνω τα κριτήρια και όρους για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση , αποκτούν την κυπριακή υπηκοότητα δυνάμει πολιτογράφησης, σύμφωνα με το εδάφιο (2) του άρθρου 111Α των περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμων του 2002 έως 2013, νοουμένου ότι θα υποβληθεί σχετική αίτηση στο Υπουργό κατά τον καθορισμένο τρόπο (Μ127).»

Κατά παρόμοιο τρόπο, η προσθήκη στις Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου της επιλογής πολιτογράφησης των Υψηλόβαθμων Διευθυντικών Στελεχών έπασχε νομικά, και το Υπουργικό Συμβούλιο ενεργούσε καθ' υπέρβαση των εξουσιών του (ULTRA VIRES) όσον αφορά την ερμηνεία του Νόμου και συγκεκριμένα του άρθρου 111 Α(2) και των όρων «**επιχειρηματίας και επενδυτής»,** καθότι απλά διευθυντικά στελέχη δεν λογίζονται ως επιχειρηματίες, ούτε ως επενδυτές.

Οι Υπουργικές Αποφάσεις δυνάμει των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις πολιτογραφήσεων των Μελών της οικογένειας και Υψηλόβαθμων Διευθυντικών Στελεχών είναι εκτός του νομικού πλαισίου, εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών ή Υψηλόβαθμων Διευθυντικών Στελεχών, κατά τον ουσιώδη χρόνο. Η νομοθεσία επέτρεπε την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση μόνο των αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών και ουδεμία μνεία υπήρχε στο νόμο για τα μέλη της οικογένειας τους. Η νομοθεσία προέβλεψε ρητά για τη δυνατότητα πολιτογράφησης συζύγων με τον τροποποιητικό Νόμο Ν.113(Ι)/2020. Για τα δε Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη, ουδέποτε προστέθηκε οποιαδήποτε σχετική νομοθετική ρύθμιση.

Το λάθος αυτό βεβαίως, που δυστυχώς επηρεάζει μεγάλο αριθμό κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, διαπράχθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και ουδεμία ευθύνη έχουν τα πρόσωπα τα οποία πολιτογραφήθηκαν καθ' υπέρβαση του Νόμου. Σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχομένου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας από τα Μέλη της οικογένειας ή/και τα Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη (τα οποία πολιτογραφήθηκαν καθ' υπέρβαση εξουσίας), θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτήσει καθώς επίσης και το Ενωσιακό Δίκαιο.

Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι, στις περιπτώσεις που γίνεται εισηγήση για εξέταση του ενδεχόμενου αποστέρησης της υπηκοότητας συγκεκριμένου επενδυτή, η εισήγηση επεκτείνεται και στις υπηκοότητες των μέλων της οικογενείας του επενδυτή νοουμένου ότι αυτά έλαβαν την υπηκοότητα λόγω της συγγένειας τους με τον επενδυτή.

ΚΕΦ. 14 ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΜΕ ΚΟΙΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

14.1. Πολιτογραφήσεις με κοινά χαρακτηριστικά ([redacted])

Από τις πολιτογραφήσεις της περιόδου 2007-2013, ξεχωρίζει αριθμός πολιτογραφήσεων που αφορούν σε στελέχη ξένων τραπεζών, τα οποία δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, αφορούν σε συγκεκριμένα στελέχη της [redacted] της [redacted], καθώς και στις οικογένειες των στελεχών αυτών. Τα εν λόγω στελέχη δεν, πολιτογραφήθηκαν με την ιδιότητά τους ως διευθυντικά στελέχη (η επιλογή αυτή δεν υπήρχε στα επενδυτικά σχέδια της περιόδου 2007-2013), αλλά λόγω των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε ότι προσέφεραν υψίστου επιπέδου υπηρεσίες στη Δημοκρατία.

14.1.1 [redacted]

Συγκεκριμένα, από τους φακέλους υψηλού κίνδυνου που έχουν μελετηθεί, προκύπτει ότι τα ακόλουθα διευθυντικά στελέχη της [redacted] και μέλη της οικογένειάς τους, απέκτησαν την κυπριακή υπηκοότητα:

	Όνομα	Ημερομηνία Απ. Υπ. Συμβουλίου	Επενδυτικό σχέδιο	Είδος Επένδυσης
1.	[redacted]	[redacted].2008	11.07.2007	Συνδυασμός επενδύσεων (καταθέσεις και αγορά ακινήτου)
	[redacted]	[redacted]2008	11.07.2007	Δ/Ε
2.	[redacted]	[redacted].2008	11.07.2007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
3.	[redacted]	[redacted].2010	11.07.007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
4.	[redacted]	[redacted].2010	11.07.2007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
	[redacted]	[redacted]2010	11.07.2007	Δ/Ε
	[redacted]	[redacted].2011	04.01.2011	Δ/Ε
	[redacted]	[redacted].2011	04.01.2011	Δ/Ε
5.	[redacted]	[redacted].2010	11.07.2011	Καταθέσεις σε Τράπεζες

	[redacted]	[redacted].2010	11.07.2011	Δ/Ε
6.	[redacted]	[redacted]2011	11.07.2007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
		[redacted]2011	04.01.2011	Δ/Ε
7.	[redacted]	[redacted].2011	11.07.2007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
	[redacted]	[redacted].2011	04.01.2011	Δ/Ε
8.	[redacted]	[redacted].2010	11.07.2007	Καταθέσεις σε Τράπεζες
	[redacted]	[redacted].2010	11.07.2007	Δ/Ε

Τα πιο πάνω στελέχη της [redacted] (πλην [redacted]), κατηγοριοποιήθηκαν ως υψηλού κινδύνου, διότι διετέλεσαν και διατελούν ως υψηλόβαθμα στελέχη σε εταιρείες στις οποίες μεγαλομέτοχος είναι το [redacted] κράτος και συνεπώς είναι κρατικές επιχειρήσεις (State Owned Enterprises). Επομένως, τα άτομα αυτά θεωρούνται Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα για τους σκοπούς του περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου (Ν.188(Ι)/2007). Ως τέτοια, θα έπρεπε να ασκηθεί αυξημένη και δέουσα επιμέλεια κατά την εξέταση της αίτησής τους και ειδικότερα της πηγής προέλευσης των εισοδημάτων τους.

Συγκεκριμένα, [redacted] και άλλα τραπεζικά ιδρύματα τα οποία αναφέρουν τα πιο πάνω στελέχη στα βιογραφικά τους, περιλαμβάνονται σήμερα στον κατάλογο κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 833/2014 του Συμβουλίου της 31ης Ιουλίου 2014, σε σχέση με περιοριστικά μέτρα, λόγω ενεργειών [redacted] που αποσταθεροποιούν την κατάσταση [redacted]. Οι πολιτογραφήσεις των πιο πάνω στελεχών, έλαβαν χώρα πριν από τα γεγονότα [redacted] και [redacted]. Παρόλα αυτά, ενδεχομένως να έπρεπε να προβληματίσει το Υπουργείο Εσωτερικών η πρακτική να πολιτογραφούνται άτομα προσκείμενα σε ξένες κυβερνήσεις που διορίζονται σε σημαντικές θέσεις κρατικών οργανισμών. Η ιδιότητα του επενδυτή και του πολιτικά εκτεθειμένου προσώπου, θα πρέπει να τυγχάνει διαφορετικής αντιμετώπισης και να εξετάζεται με δέουσα επιμέλεια.

Χαρακτηριστικά, [redacted] (πολιτογράφηση του 2008), ένα από τα πολιτογραφηθέντα στελέχη, υπήρξε (κατά την περίοδο της αίτησης) και είναι ακόμα στέλεχος σε πληθώρα κρατικών επιχειρήσεων [redacted], πολλές από τις οποίες βρίσκονται σε sanctions lists (περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΑ.3).

Επομένως, εγείρεται το εύλογο ερώτημα, γιατί ανώτερα διευθυντικά στελέχη κρατικών [redacted] επιχειρήσεων (ουσιαστικά πρόσωπα φιλικά προσκείμενα ή/και με επιρροή στη [redacted] κυβέρνηση), αποφάσισαν την περίοδο 2008 - 2011 να αιτηθούν και να λάβουν πολιτογράφηση από την Κυπριακή Δημοκρατία, τη στιγμή που κατείχαν και συνέχισαν να κατέχουν σημαντικές θέσεις σε κρατικές επιχειρήσεις του [redacted] κράτους;

Από τις πληροφορίες που έχει αποστείλει το Υπουργείο Εσωτερικών στην Ερευνητική Επιτροπή, προκύπτει ότι συνολικά τα ακόλουθα άτομα, τα οποία αποτελούν στελέχη ή/και ενδεχομένως πελάτες [redacted] έχουν πολιτογραφηθεί Κύπριοι πολίτες (σε αυτά δεν περιλαμβάνονται τα μέλη της οικογένειας τους που ενδεχομένως να πολιτογραφήθηκαν):

Α/Α	**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ**	**ΗΜΕΡ. ΕΓΚΡΙΣΗΣ**	**ΑΡ. ΦΑΚ. ΥΠΕΣ**	**ΑΡ. ΦΑΚ. ΤΑΠΜ**
1	[redacted]	[redacted]/2008	[redacted]	[redacted]
2	[redacted]	[redacted]/2008	[redacted]	[redacted]
3	[redacted]	[redacted]/2010	[redacted]	[redacted]
4	[redacted]	[redacted]/2010	[redacted]	[redacted]
5	[redacted]	[redacted]/2010	[redacted]	[redacted]
6	[redacted]	[redacted]/2010		[redacted]
7	[redacted]	[redacted]/2011	[redacted]	[redacted]
8	[redacted]	[redacted]/2011	[redacted]	[redacted]
9	[redacted]	[redacted]/2013	[redacted]	[redacted]
10	[redacted]	[redacted]/2013	[redacted]	[redacted]
11	[redacted]	[redacted]/2014	[redacted]	[redacted]
12	[redacted]	[redacted]/2014	[redacted]	[redacted]
13	[redacted]	[redacted]/2014	[redacted]	[redacted]
14	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
15	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
16	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
17	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]

18	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
19	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
20	[redacted]	[redacted]2015	[redacted]	[redacted]
21	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
22	[redacted]	[redacted]/2015	[redacted]	[redacted]
23	[redacted]	[redacted]2015	[redacted]	[redacted]
24	[redacted]	[redacted]2015	[redacted]	[redacted]
25	[redacted]	[redacted]2016	[redacted]	[redacted]
26	[redacted]	[redacted]/2016	[redacted]	[redacted]
27	[redacted]	[redacted]/2016	[redacted]	[redacted]
28	[redacted]	[redacted]/2016	[redacted]	[redacted]
29	[redacted]	[redacted]/2017	[redacted]	[redacted]
30	[redacted]	[redacted]/2017	[redacted]	[redacted]
31	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]	[redacted]
32	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]	[redacted]

Διευκρινίζεται ότι το παρόν πόρισμα καλύπτει μόνο τους φακέλους των επενδυτών 1-8.

Από προκαταρκτικό έλεγχο που διενεργήθηκε, προέκυψε ότι τουλάχιστον άλλα επτά πρόσωπα από την πιο πάνω λίστα, ήταν και είναι παράλληλα στελέχη σε ρωσικές κρατικές εταιρείες και επομένως είναι Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα.

<u>Καταθέσεις στην</u> [redacted]

Σχεδόν όλοι οι επενδυτές – στελέχη της [redacted] πολιτογραφήθηκαν, λόγω των καταθέσεων που διατηρούσαν στην [redacted]. Το ύψος των καταθέσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού, ημερομηνίας 11.07.2007, έπρεπε να ανερχόταν σε πέραν των Λ.Κ. 10.000.000. Όλοι σχεδόν δήλωσαν ότι διατηρούσαν καταθέσεις ύψους πλησίον των €18.000.000 (που είναι το αντίστοιχο των 10 εκατομμυρίων Λ.Κ. που προνοούσε το κριτήριο της Απόφασης ημερομηνίας 11.07.2007).

Όλοι, πλην [redacted] (πολιτογράφηση του 2010) ο οποίος παρουσίασε βεβαίωση και κατάσταση λογαριασμού, προσκόμισαν ως μοναδικό αποδεικτικό στοιχείο της κατάθεσής τους βεβαίωση από την [redacted], ότι διατηρούσαν την εν λόγω κατάθεση. Όπως προέκυψε από τη μελέτη των φακέλων, οι βεβαιώσεις ~~δίνονταν~~ δίδονταν από τους ίδιους τους επενδυτές για λογαριασμό άλλων υποψηφίων επενδυτών. Συγκεκριμένα:

- [redacted] υπέγραψε τη βεβαίωση για [redacted].
- [redacted] υπέγραψε τη βεβαίωση για [redacted].
- [redacted] υπέγραψε τη βεβαίωση για [redacted]

Δεν αναμένεται μία βεβαίωση κατάθεσης να δοθεί από υψηλόβαθμα στελέχη της Τράπεζας, χωρίς να επισυναφθούν αποδεικτικά στοιχεία. Παρά το γεγονός ότι η Απόφαση του Υπουργικού δεν προνοούσε για υποβολή συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων που έπρεπε να υποβληθούν, η βεβαίωση από την [redacted] για την κατάθεση, κατά την άποψη μας, δεν θα έπρεπε να θεωρηθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών ως επαρκής απόδειξη, δεδομένου του ότι οι αιτητές ήταν ανώτερα διευθυντικά στελέχη της [redacted] και, προφανώς, σε θέση όπου υπήρχε εμφανής σύγκρουση συμφερόντων.

Επιπροσθέτως, εκφράζονται επιφυλάξεις για το κατά πόσον οι καταθέσεις των πιο κάτω στελεχών υπήρξαν όντως των φερόμενων επενδυτών:

1. [redacted] υπέβαλε συμβόλαιο εργοδότησής του από την [redacted], ημερομηνίας [redacted].2009, το οποίο καθόριζε ότι θα αναλάμβανε τη θέση του <u>μη εκτελεστικού διοικητικού σύμβουλου</u> [redacted], με μισθό USD [redacted] ετησίως. Το ποσό αυτό συνάδει και με τη δήλωσή του στο Έντυπο Μ.61Β για άδεια μετανάστευσης, ότι, δηλαδή, λαμβάνει μισθό €[redacted] μηνιαίως. **Το ύψος του μισθού που δήλωσε ότι λαμβάνει, δεν συνάδει με τη βεβαίωση της [redacted] έχει καταθέσεις ύψους €[redacted]. Ακόμα και αν ληφθούν υπόψη οι προηγούμενες επαγγελματικές θέσεις τις οποίες κατείχε ο αιτητής (Ανώτερος Αντιπρόεδρος (Senior Vice President) της [redacted] και άλλες τράπεζες), δεν δικαιολογούνται καταθέσεις ύψους €[redacted].** Επομένως, η αίτησή του, ήταν τουλάχιστον ελλιπής σε ό,τι την πηγή των εισοδημάτων του.

2. Κατά παρόμοιο τρόπο, [redacted] προσκόμισε σχετική βεβαίωση από την [redacted] για τη διατήρηση προθεσμιακής

κατάθεσης ύψους €18.000.000, σε πενταετή προθεσμιακό λογαριασμό (με ημερομηνία λήξης [redacted] 2015). Εντούτοις, δεν υπεβλήθη η σχετική κατάσταση λογαριασμού, η οποία να επιβεβαιώνει την κατάθεση του ποσού ύψους €18.000.000, ή άλλα συναφή στοιχεία σχετικά με το έμβασμα που είχε γίνει, προκειμένου να εξακριβωθεί η πηγή του εν λόγω ποσού (source of funds). Περαιτέρω, η προηγούμενη επαγγελματική δραστηριότητα που δήλωσε (στέλεχος σε αριθμό ρωσικών τραπεζών), δεν δικαιολογεί καταθέσεις ύψους €18.000.000. Επομένως, η αίτησή του, ήταν τουλάχιστον ελλιπής σε ό,τι αφορά στην πηγή των εισοδημάτων του.

3. [redacted], εκτός από μία μικρή σύνταξη που ελάμβανε από τη Ρωσία (την οποία δήλωσε στις αιτήσεις του για άδεια παραμονής), δεν φαίνεται να είχε άλλα εισοδήματα. Εγείρεται, επομένως, το ερώτημα, πώς ένας συνταξιούχος, τον οποίο δήλωνε ότι συντηρεί ο υιός του, δήλωσε στη συνέχεια ότι διέθετε καταθέσεις πέραν των €18.000.000, το οποίο αποτελούσε ένα από τα κριτήρια για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007. Τα πιο πάνω στοιχεία, συνιστούν ένδειξη ότι οι καταθέσεις [redacted] δεν ανήκαν στην πραγματικότητα στον ίδιο, αλλά πιθανόν στον υιό του, [redacted]. Ουδείς στο Υπουργείο Εσωτερικών φαίνεται να εξέλαβε το γεγονός αυτό άξιο σχολιασμού και, συνεπώς, [redacted] πολιτογραφήθηκε ωσάν να ήταν ο ίδιος επενδυτής.

Τέλος, η κατάθεση χρημάτων σε τράπεζά ξένων συμφερόντων (έστω και αν αυτή δραστηριοποιείτο στην Κύπρο) δεν μπορεί, κατά την άποψη μας, να θεωρηθεί πραγματική επένδυση που ωφέλησε την κυπριακή οικονομία (οι καταθέσεις θα βοηθούσαν αν ήταν στα δύο τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου που το 2013 μπήκαν σε καθεστώς εξυγίανσης). Το γεγονός ότι οι καταθέσεις δεν αποτελούσαν χρήσιμη επένδυση φάνηκε το 2016, χρονική περίοδο κατά την οποία αφαιρέθηκαν ως οικονομικό κριτήριο από τις Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

<u>Άτομα που ενεργούσαν ως promoters</u>

Στέλεχος της [redacted], (ο οποίος διετέλεσε [redacted] στην υπηρεσία του Υπουργείου [redacted] της Δημοκρατίας), παρουσιάζεται σε όλες σχεδόν τις πιο πάνω επίμαχες

αιτήσεις ως συντονιστής των εν λόγω αιτήσεων, παρέχοντας διευκρινίσεις, όπου χρειαζόταν, και προωθώντας τις αιτήσεις των στελεχών και των οικογενειών τους.

Στην περίπτωση [redacted], το άτομο αυτό ανέλαβε να υποβάλει αίτηση για τα δύο ενήλικα τέκνα [redacted] και φέρεται να ήταν σε επικοινωνία με το Υπουργείο Εσωτερικών, για να προωθήσει την αίτησή τους και να προτρέψει το Υπουργείο να διεκπεραιώσει την εν λόγω αίτηση το συντομότερο. Σε μια επιστολή του αναφέρει ότι κατόπιν εισήγησης του, [redacted] δεσμεύτηκε έναντι του τότε Υπουργού Υγείας κ. Πατσαλίδη να προβεί σε συνεισφορά 100 χιλιάδων Ευρώ για την αγορά μηχανήματος για το Παιδιατρικό Τμήμα του Νοσοκομείου Λευκωσίας, το οποίο θα χρησιμοποιείται επίσης για τις ανάγκες του Μελάθρου Αγωνιστών στη Λεμεσό. Για την υπό συζήτηση συνεισφορά, ήταν ενήμεροι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Υφυπουργός κ. Τίτος Χριστοφίδης. Το πρόσωπο αυτό ευελπιστούσε να *«μπορέσουμε να ολοκληρώσουμε τη σχετική διαδικασία εντός του καλοκαιριού».*

Επίσης υπήρχε και μικρός αριθμός άλλων ατόμων που ενήργησαν βοηθητικά για τις αιτήσεις ως εγγυητές στα Έντυπα Μ.127 που υπέβαλαν τα στελέχη [redacted] και οι οικογένειες τους για σκοπούς πολιτογράφησης τους. Τα πιο πάνω πρόσωπα, ενδεχομένως να προέβησαν στην προαναφερθείσα δήλωση, επειδή γνώριζαν το στέλεχος της [redacted] και όχι επειδή είχαν πραγματική γνώση των επενδυτών και των οικογενειών τους. Χαρακτηριστικά, τα ενήλικα τέκνα που πολιτογραφήθηκαν, σπούδαζαν ως επί τω πλείστω στη Ρωσία και το Λονδίνο, ενώ ελάχιστη επαφή είχαν με την Κύπρο. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι είναι μάλλον απίθανο να γνώριζαν τα υπό συζήτηση άτομα.

Καταληκτικό σχόλιο

[redacted] **ζήτησε να αποκηρύξει την Κυπριακή υπηκοότητα** στις [redacted].2018 και για τον λόγο αυτό υπέβαλε τη νενομισμένη αίτηση (Μ130) στην πρεσβεία της Κύπρου [redacted], πληρώνοντας και το σχετικό τέλος. Ωστόσο, έχει διαφανεί ότι δεν έλαβε οποιαδήποτε απάντηση. [redacted] επέλεξε να αποκηρύξει την Κυπριακή υπηκοότητα, ώστε να μην *«αποτελέσει έρεισμα για τη δημιουργία αβάσιμων πλην*

όμως δυσφημιστικών σεναρίων εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας» (λόγω της συμμετοχής του σε οργανισμούς που υπόκεινται σε κυρώσεις από το 2018). [redacted], πάντως, αποτελεί μια ενδιαφέρουσα περίπτωση. Τα ανήλικα τέκνα του γεννήθηκαν [redacted] (χωρίς να φαίνεται στο βιογραφικό του οποιαδήποτε θέση που να δείχνει ότι έζησε για κάποιο χρονικό διάστημα [redacted]) και ο ίδιος στο βιογραφικό του αναφέρει ότι μιλά άπταιστα [redacted].

Τα κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν ως επενδύσεις για τις πολιτογραφήσεις, δεν φαίνεται να έχουν τύχει της δέουσας επιμέλειας. Με δεδομένο, μάλιστα, το γεγονός ότι οι ίδιοι οι αιτητές παρείχαν ο ένας στον άλλο βεβαίωση για τις καταθέσεις που δήλωναν, δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί η πραγματική προέλευση τους. Βάσει των ενώπιόν μας στοιχείων, εκφράζουμε σοβαρές ανησυχίες για ορισμένο αριθμό επενδυτών και συγκεκριμένα για το εάν πρόκειται, στην πραγματικότητα, για εικονικά ποσά οι βεβαιώσεις που δόθηκαν, προκειμένου να αποκτήσουν το κυπριακό διαβατήριο και στη συνέχεια να φέρουν την ταυτότητα του Ευρωπαίου πολίτη και των συνεπαγομένων από αυτήν δικαιωμάτων τους.

__Συμπέρασμα__

- **Εκτιμάται ότι όλοι οι πιο πάνω αναφερόμενοι επενδυτές, πληρούσαν τα οικονομικά κριτήρια του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007.**
- **Όλοι, πλην [redacted] και [redacted] πληρούσαν το κριτήριο της κατοχής μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας κατά τον ουσιώδη χρόνο. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε λανθασμένα την πολιτογράφηση [redacted], παρά το γεγονός ότι στην Πρόταση η οποία εστάλη από το Υπουργείο Εσωτερικών ρητώς αναφερόταν ότι [redacted] δεν ικανοποιεί το κριτήριο της κατοχής ιδιόκτητης κατοικίας. Στην περίπτωση [redacted], το ακίνητο αγοράστηκε από τη σύζυγο και τον υιό του και όχι από τον ίδιο.**
- **Παρά το γεγονός ότι ότι έχει παρέλθει αρκετός χρόνος από την πολιτογράφησή τους, [redacted] θα πρέπει να ελεγχθεί από την εποπτική αρχή της (Κεντρική Τράπεζα), για το κατά πόσο διενήργησε το νενομισμένο έλεγχο δέουσας επιμέλειας, προκειμένου να**

εξακριβωθεί η προέλευση των κεφαλαίων, για τα οποία παρείχε βεβαίωση ότι κατατέθηκαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς προς όφελος των επενδυτών, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι δόθηκαν ψευδείς βεβαιώσεις για τις καταθέσεις.

- **Παρόλα αυτά, δεν τεκμηριώνεται η εφαρμογή του άρθρου 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, περί αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας για οποιοδήποτε από τα στελέχη-επενδυτές.**

Η πολιτογράφηση των συζύγων και ενήλικων τέκνων των επενδυτών, έλαβε χώρα σε περίοδο που δεν υπήρχε εξουσιοδότηση νόμου για τη διενέργεια πολιτογραφήσεων μελών της οικογένειας, η νομοθεσία επέτρεπε την κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ουδεμία μνεία υπήρχε στο νόμο για τα μέλη της οικογένειάς τους. Στις περιπτώσεις που οι πολιτογραφήσεις των συζύγων και ενηλίκων τέκνων δε δικαιολογήθηκαν στη βάση του υψίστου επιπέδου υπηρεσιών, για λόγους συμφέροντος, τότε προκύπτει ότι οι πολιτογραφήσεις παραχωρήθηκαν παράνομα. Υπήρξε ρητή πρόβλεψη από τη νομοθεσία για τη δυνατότητα πολιτογράφησης συζύγου και ενήλικων τέκνων με τον τροποποιητικό Νόμο Ν.113(Ι)/2020. Το Υπουργικό Συμβούλιο, ουσιαστικά, ενέκρινε πολιτογραφήσεις καθ’ υπέρβαση των εξουσιών που του έδιδε ο Νόμος.

Σημειώνεται σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο.

Περαιτέρω πληροφορίες παρουσιάζονται στα Παραρτήματα ΙΑ.2, 3, 8, 14, 15, 25 και 26.

14.1.2 [redacted]

Η περίπτωση της [redacted], αποτελεί άλλη μια περίπτωση τράπεζας ξένων συμφερόντων, των οποίων οι μέτοχοι και/ή ανώτερα διευθυντικά στελέχη αιτήθηκαν και έλαβαν πολιτογράφηση. Όπως και με την περίπτωση της [redacted], τα στελέχη της [redacted] δεν πολιτογραφήθηκαν με την ιδιότητα τους ως διευθυντικά στελέχη (η επιλογή αυτή δεν υπήρχε στα επενδυτικά σχέδια της περιόδου 2007-2013), αλλά εξαιτίας των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε ότι προσέφεραν υψίστου επιπέδου υπηρεσίες στη Δημοκρατία. Συγκεκριμένα, παραχωρήθηκαν οι ακόλουθες πολιτογραφήσεις:

Όνομα Επενδυτή	**Θέση**	**Ημερομηνία και Αρ. απόφασης Υπουργικού Συμβουλίου**	**Προέλευση**
[redacted]	Υψηλόβαθμο στέλεχος [redacted]	[redacted]2008 [redacted]	[redacted]
[redacted]	Πρόεδρος του ΔΣ της [redacted]	[redacted].2011 [redacted]	[redacted]
[redacted]	μέτοχος 49,154% της [redacted]	[redacted].2010 [redacted]	[redacted]
[redacted]	μέτοχος 49,072% της [redacted]	[redacted].2010 [redacted]	[redacted]

Τα πιο πάνω πρόσωπα (περιλαμβανομένων μελών της οικογένειας τους) πολιτογραφήθηκαν την περίοδο 2008 – 2011. Συνολικά, πολιτογραφήθηκαν 9 πρόσωπα (4 επενδυτές, 4 σύζυγοι και 1 ενήλικο τέκνο).

Η [redacted] διατηρούσε υποκατάστημα στην Κύπρο από το 1999, κατόπιν άδειας από την Κεντρική Τράπεζα. Το [redacted] 2016 η [redacted] κυβέρνηση κρατικοποίησε την [redacted], ενώ έρευνες κατέδειξαν μεγάλης έκτασης απάτη μέσα σε χρονικό διάστημα 10 χρόνων. Το υποκατάστημα της Κύπρου ενδεχομένως να χρησιμοποιείτο ως μέσο για ξέπλυμα παράνομου χρήματος, υποβοηθώντας τη μεταφορά κεφαλαίων της [redacted] σε εταιρείες – κέλυφος. Σε συνέχεια της κρατικοποίησής της, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου προχώρησε στην επιβολή

περιορισμών στην άδεια της τράπεζας να διεξάγει εργασίες μέσω του καταστήματος στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, η τράπεζα δεν μπορεί να διεξαγάγει οποιεσδήποτε εργασίες, πέραν από την αποπληρωμή ή ανανέωση υφιστάμενων καταθέσεων, την είσπραξη έναντι πιστωτικών διευκολύνσεων και την πληρωμή διοικητικών εξόδων για τη λειτουργία του καταστήματος. Περαιτέρω, η Κεντρική Τράπεζα, με απόφασή της, ημερομηνίας [redacted] 2016, αποφάσισε την επιβολή κυρώσεων με μορφή προστίμου στην [redacted] (υποκατάστημα Κύπρου), ύψους €[redacted], λόγω μη συμμόρφωσής της με συγκεκριμένες πρόνοιες των περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμων του 2007 έως 2016 και της Οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας για την Παρεμπόδιση Ξεπλύματος Παράνομου Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, Δεκέμβριος 2013 (Τέταρτη Έκδοση).

[redacted] πολιτογραφήθηκε, διότι παρουσίασε στο Υπουργείο Εσωτερικών στοιχεία ότι είχε συστήσει στην Κύπρο, εταιρείες με συνολικό κύκλο εργασιών τουλάχιστον Λ.Κ 50εκ. το έτος που προηγήθηκε του έτους αίτησης. Συγκεκριμένα, το απόσπασμα λογαριασμών που επισυνάφθηκε για δύο εταιρείες του και που έδειχνε κύκλο εργασιών ύψους [redacted] Δολαρίων ΗΠΑ, στην πραγματικότητα δεν αφορούσε κύκλο εργασιών, αλλά Σύνολο Κεφαλαίων και Υποχρεώσεων (Total Equity & Liabilities). Συνεπώς, δεν πληρούσε το οικονομικό κριτήριο. Το Υπουργικό Συμβούλιο, ενδεχομένως, να μην έδωσε τη δέουσα σημασία στα Παραρτήματα της Πρότασης, ενόψει του ότι σε αυτήν αναφέρεται ρητά ότι ο αιτητής εμπίπτει στα κριτήρια (χωρίς οποιαδήποτε αρνητική αναφορά) και ότι το Υπουργείο Εσωτερικών (το οποίο επίσης δεν αξιολόγησε σωστά τα έγγραφα που υποβλήθηκαν), διάκειται ευνοϊκά έναντι του.

Στις [redacted].2011 το [redacted] απέστειλε email στο προξενείο / πρεσβεία της Κύπρου [redacted], στην οποία αναφερόταν ότι ο [redacted] Αερομεταφορέας [redacted], επρόκειτο να εξαγοραστεί πό την εταιρεία [redacted], η οποία ανήκει [redacted]. Ζητήθηκε μάλιστα

επιβεβαίωση, για το κατά πόσον έχει αποκτήσει, όντως, την Κυπριακή Υπηκοότητα. Το γεγονός αυτό δεικνύει ότι [redacted], έχοντας αποκτήσει την κυπριακή υπηκοότητα, άδραξε την ευκαιρία να επεκτείνει τις οικονομικές δραστηριότητές του και σε άλλα κράτη μέλη.

Επιπροσθέτως, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργικό Συμβούλιο, φαίνεται ότι ενημερώθηκαν από το 2015, αναφορικά με αρνητικά δημοσιεύματα για τον εν λόγω επενδυτή. Στο φάκελο εντοπίστηκε επιστολή, ημερομηνίας [redacted]/2015, η οποία φέρει σφραγίδα 'Λήφθηκε από Γραμματεία Υπουργικού Συμβουλίου' και στην οποία αναφέρεται ότι 'Your citizen [redacted]' is the mafiaboss in [redacted]'. Επισυνάπτεται, επίσης, σχετικό απόσπασμα από το [redacted], το οποίο δεν φέρει ημερομηνία και υπογράφεται από κάποιον [redacted] Στις [redacted]/2015, ενημερώθηκε με εμπιστευτική επιστολή για το εν λόγω θέμα ο Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εσωτερικών, προκειμένου να γίνουν τυχόν ενέργειες, οι οποίες κρίνονταν απαραίτητες. Στις [redacted]/2015, ενημερώθηκε για το ίδιο θέμα και ο Ανώτερος Δ/ντής του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης. Ωστόσο, το Υπουργείο δεν φαίνεται να έπραξε οτιδήποτε.

[redacted], ως πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της [redacted], όταν ανήκε στους [redacted] κα [redacted], είναι σχεδόν σίγουρο ότι γνώριζε και ενδεχομένως να ήταν αναμιγμένος και ο ίδιος στην παράνομη μεταφορά κεφαλαίων της [redacted] προς εταιρείες-κέλυφος (shell companies). Όπως και [redacted], δεν υπέβαλε στοιχεία αναφορικά με τον κύκλο εργασιών των εταιρειών [redacted], αλλά, αντ' αυτού, την πιστωτική κίνηση των λογαριασμών των εταιρειών. Η δε βεβαίωση προήλθε από την [redacted] (χωρίς να διασφαλίζεται το τεκμήριο της αντικειμενικότητας) και την [redacted]. Συγκεκριμένα, προσκομίστηκαν βεβαιώσεις Τραπεζών (της [redacted] και της [redacted]), οι οποίες παρουσίαζαν πιστωτική κίνηση λογαριασμών εταιρειών του επενδυτή, κατά το 2007, ύψους USD[redacted]εκ. Η πιστωτική κίνηση τραπεζικών λογαριασμών δεν αντιπροσωπεύει το κύκλο εργασιών μιας εταιρείας. Συνεπώς, η αναφορά στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο σε κύκλο εργασιών USD[redacted] εκ., ήταν παραπλανητική. Σημειώνεται ότι στα Παραρτήματα της Πρότασης, δεν περιλαμβανόταν οποιοδήποτε

απόσπασμα από ελεγμένους λογαριασμούς, το οποίο θα αποτελούσε επαρκές αποδεικτικό στοιχείο για κύκλο εργασιών). Σημειώστε ότι, ένα από τα άτομα που συστήνουν τον [redacted] στο Έντυπο Μ127, είναι ο κ. Γιάννης Λαμάρης – Βουλευτής εκ Λεμεσού, ο οποίος δηλώνει ότι γνωρίζει τον επενδυτή.

Στην περίπτωση [redacted] το Υπουργείο Οικονομικών αρχικά ανέφερε ότι η αίτηση του δεν πληρούσε κανένα από τα οικονομικά κριτήρια. Το δικηγορικό γραφείο [redacted], το οποίο ενεργούσε για λογαριασμό του επενδυτή, παρείχε διευκρινήσεις και επιπρόσθετα στοιχεία μέχρις ότου να εγκριθεί η αίτησή του. Σημειώνεται επίσης ότι, ένα από τα άτομα που συστήνουν τον [redacted] και τη σύζυγο του στο Έντυπο Μ127, είναι ο κ. Γιάννης Λαμάρης – Βουλευτής εκ Λεμεσού, ο οποίος δηλώνει ότι γνωρίζει τόσο τον επενδυτή όσο και την σύζυγό του εδώ και 4 χρόνια.

Τέλος, με βάση τους ελεγμένους λογαριασμούς της εταιρείας [redacted] για το έτος 2008, ο κύκλος εργασιών της ήταν [redacted] ΔΟΛΑΡΙΑ ΗΠΑ και όχι [redacted] ΔΟΛΑΡΙΩΝ ΗΠΑ, όπως ανέφερε η επιστολή του promoter της αίτησης, αλλά και η Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο. Το ποσό των [redacted] ΔΟΛΑΡΙΑ ΗΠΑ, αντιπροσώπευε το Σύνολο Ενεργητικού (Total Assets) και όχι τον κύκλο εργασιών. Ουσιαστικά, δεν φαίνεται να ικανοποιήθηκε το οικονομικό κριτήριο (Επιχειρηματικές Δραστηριότητες με συνολικό κύκλο εργασιών τουλάχιστον Λ.Κ. 50 εκ το έτος που προηγείται του έτους της αίτησης). Εξάλλου, η αξιολόγηση του οικονομικού κριτηρίου της αίτησης ήταν ελλιπής από το Υπουργείο Εσωτερικών ήταν ανεπαρκής και επιπλέον δεν υποβλήθηκαν ικανοποιητικά έγγραφα για την ικανοποίηση των προνοιών του Σχεδίου, ημερομηνίας 11.07.2007, όσον αφορά στο οικονομικό κριτήριο 2, τη δεδομένη στιγμή .

Όλες οι αιτήσεις των στελεχών της [redacted] υποβλήθηκαν και προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted]. Στις επιστολές του, το εν λόγω δικηγορικό γραφείο παρουσίαζε την [redacted] ως τη μεγαλύτερη Τράπεζα της [redacted] και ότι τα τελευταία χρόνια έχει εδραιώσει τις δραστηριότητές της στην Κύπρο. Παρουσιάζεται, επίσης, να προσφέρει σημαντικές χορηγίες και συνδρομές σε

πολλές φιλανθρωπικές και αθλητικές οργανώσεις και σωματεία, δίνοντας το παρών της στην κοινωνική ανάπτυξη του τόπου. Επίσης, σε όλες τις πιο πάνω υποθέσεις το εν λόγω δικηγορικό γραφείο, παρουσίαζε την πιστωτική/χρεωστική κίνηση σε τραπεζικούς λογαριασμούς των πελατών του ως το αντίστοιχο του κύκλου εργασιών τους. Ωστόσο, κάτι τέτοιο, στην πραγματικότητα, δεν ευσταθεί και δυστυχώς δεν εντοπίστηκε από τα Υπουργεία Εσωτερικών / Οικονομικών. Επιπροσθέτως, το εν λόγω δικηγορικό γραφείο δήλωνε ότι οι όλοι όσοι είχαν προβεί σε αίτηση, ήταν μόνιμοι κάτοικοι Κύπρου, δήλωση που φαίνεται να καταρρίπτεται από τις ίδιες τις καταστάσεις αφίξεων και αναχωρήσεων, στις οποίες καταγράφονταν ολιγοήμερες, μόνο, επισκέψεις στην Κύπρο.

<u>**Συμπέρασμα**</u>

- **Ενδείκνυται να γίνει, στην προκειμένη περίπτωση, περαιτέρω έλεγχος από το Συμβούλιο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον το δικηγορικό γραφείο [redacted] εφάρμοσε αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας, περιλαμβανομένης της προέλευσης των κεφαλαίων για τους πιο πάνω πελάτες του, ως όπως αναλυτικά περιγράφεται στις επιμέρους εκθέσεις που αφορούν τον καθένα.**

- **Με βάση τα στοιχεία στους φακέλους, εκτιμάται ότι κανένας από τους πιο πάνω επενδυτές δεν πληρούσε τα οικονομικά κριτήρια του σχεδίου ημερομηνίας 11.07.2007. Οι [redacted] και [redacted] δεν προσκόμισαν στοιχεία αναφορικά με τον κύκλο εργασιών αλλά το σύνολο Κεφαλαίων και Υποχρεώσεων (Total Equity & Liabilities) ή την πιστωτική κίνηση των λογαριασμών που δεν αντιπροσωπεύει το κύκλο εργασιών μιας εταιρείας. Αναφορικά με [redacted], το Υπουργείο Οικονομικών αρχικά ανέφερε ότι η αίτηση του δεν πληρούσε κανένα από τα οικονομικά κριτήρια. Η Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο επομένως, λανθασμένα ανέφερε ότι πληρούνται τα κριτήρια.**

- **Αναφορικά με το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης των πιο πάνω επενδυτών, σχετική αναφορά γίνεται στο Κεφάλαιο 13. Συγκεκριμένα, αναφορικά με [redacted] γίνεται εισήγηση όπως εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης, εξαιτίας της παροχής ψευδών ή/και παραπλανητικών στοιχείων. Σε ό,τι αφορά στους [redacted] και [redacted]. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης στο πλαίσιο άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος. Επιπρόσθετα να γίνει εισήγηση όπως τυγχάνουν συνεχούς παρακολούθησης από το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο θα πρέπει, από την πλευρά του, να λαμβάνει μέτρα αναλόγως των οιωνδήποτε νέων δεδομένων προκύψουν.**

- **Η πολιτογράφηση των συζύγων και του ενός ενήλικου τέκνου των επενδυτών, έλαβε χώρα σε περίοδο που δεν υπήρχε εξουσιοδότηση νόμου για τη διενέργεια πολιτογραφήσεων μελών της οικογένειας. Η νομοθεσία επέτρεπε την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση αλλοδαπών, σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ουδεμία μνεία υπήρχε στο νόμο για τα μέλη της οικογένειάς τους. Στις περιπτώσεις που οι πολιτογραφήσεις των συζύγων και ενηλίκων τέκνων δε δικαιολογήθηκαν στη βάση του υψίστου επιπέδου υπηρεσιών, για λόγους συμφέροντος, οι πολιτογραφήσεις παραχωρήθηκαν παράνομα. Υπήρξε ρητή πρόβλεψη από τη νομοθεσία για τη δυνατότητα πολιτογράφησης συζύγου και ενήλικων τέκνων με τον τροποποιητικό Νόμο Ν.113(Ι)/2020. Το Υπουργικό Συμβούλιο, ουσιαστικά, ενέκρινε πολιτογραφήσεις καθ' υπέρβαση των εξουσιών που του έδιδε ο Νόμος.**

Σημειώνεται σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της δημοκρατίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Γνωσιακό Δίκαιο.

Περαιτέρω πληροφορίες αναφέρονται στα Παραρτήματα ΙΑ. 18, 7, 1 και 12.

14.2 <u>Ομαδικές επενδύσεις που αφορούν συγκεκριμένα έργα / εταιρείες</u>

Στο κεφάλαιο αυτό χρησιμοποιείται ο όρος «ομαδικές επενδύσεις», καθότι ο όρος «συλλογικές επενδύσεις» αφορά σε συγκεκριμένο οικονομικό κριτήριο που ίσχυσε μεταξύ των ετών 2014-2016. Οι πιο κάτω περιπτώσεις αφορούν σε πολιτογραφήσεις, οι οποίες σχετίζονται με συγκεκριμένα έργα και εταιρείες. Στις περιπτώσεις αυτές, υποβλήθηκαν αιτήσεις είτε από όλα μαζί τα πρόσωπα είτε από ξεχωριστά πρόσωπα που σχετίζονταν με συγκεκριμένα έργα ή εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Το Υπουργείο Εσωτερικών φαίνεται να τις εξέτασε όλες μαζί ή υπέβαλε μια πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο για όλα τα πρόσωπα. Τα έργα / εταιρείες ήταν τα ακόλουθα:

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

14.2.1 [redacted]

Μελετήθηκαν φάκελοι του Υπουργείου Εσωτερικών και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης οι οποίοι αντιστοιχούν σε 132 φυσικά πρόσωπα τα οποία σχετίζονται με [redacted] [redacted] (εφεξής η «Εταιρεία»). Οι αιτήσεις οι οποίες αναφέρονται πιο κάτω αφορούν 129 αιτήσεις λόγω του ότι 2 αιτήσεις αποσύρθηκαν και ακόμα μία δεν έχει ακόμα εγκριθεί). Όλες οι αιτήσεις έγιναν με επιστολές είτε από την Εταιρεία την ίδια είτε από τους αιτητές προσωπικά, χωρίς την παρέμβαση οποιουδήποτε Πάροχου/Promoter.

Για τους σκοπούς της έρευνας οι πολιτογραφήσεις διαχωρίστηκαν σε 3 κατηγορίες:

I. ΜΕΤΟΧΟΙ κατά το έτος 2011

II. ΥΨΗΛΟΒΑΘΜΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ (εφεξής «ΥΔΣ») κατά την περίοδο Μάιο 2014 – Οκτώβριο 2016

III. ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ (οι αιτήσεις έγιναν σε διάφορες περιόδους ανάλογα με την αίτηση του κύριου αιτητή κάθε φορά)

Μέτοχοι

[redacted]

Στις 28/12/2011 υποβλήθηκαν 7 αιτήσεις για κατ΄εξαίρεση πολιτογράφηση δυνάμει της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 10/10/2011 αρ. 72.676 (κριτήριο 6) και του άρθρου 111 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν και εγκρίθηκαν πριν την τροποποίηση του Νόμου με την προσθήκη του άρθρου 111Α (2).

Οι 5 από τις 7 αιτήσεις (συγκεκριμένα οι [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] και [redacted])(οι «**5 αιτήσεις**» ή «**5 αιτητές**» ανάλογα με την περίπτωση) εξετάστηκαν και εγκρίθηκαν καθώς, εντός άλλων, οι αιτητές απέδειξαν ότι ήταν οι ιδρυτές και μέτοχοι της Εταιρείας όπως απαιτούσε η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που εκδόθηκε δυνάμει του Νόμου.

Οι 2 από τις 7 αιτήσεις (συγκεκριμένα οι [redacted] και [redacted]) (οι «**2 αιτήσεις**» ή «**2 αιτητές**» ανάλογα με την περίπτωση) όπου δεν καταχωρήθηκε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι οι αιτητές ήταν μέτοχοι της Εταιρείας, εξετάστηκαν και εγκρίθηκαν. ***Τα ευρήματα της έρευνας μας, οδηγούν σε***

αβεβαιότητα κατά πόσο οι 2 αιτητές είχαν κατά τον ουσιώδη χρόνο οποιαδήποτε σχέση με την Εταιρεία.

Σημείωση: Ζητήθηκαν διευκρινίσεις από το Έφορο Εταιρειών έτσι ώστε να διευκρινιστεί κατά πόσο οι 2 αιτητές ήταν τελικοί δικαιούχοι των κυπριακών εταιρειών οι οποίες παρουσιάζονταν ως εγγεγραμμένοι μέτοχοι της Εταιρείας, αφού δεν φαίνονταν στο πιστοποιητικό μετόχων. ***Οι φάκελοι στον Έφορο Εταιρειών δεν περιέχουν οποιαδήποτε αναφορά σε αυτούς τους αιτητές. Συνεπώς, τα ευρήματα της έρευνας οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι 2 αυτοί αιτητές πιθανώς να μην είχαν καμία μετοχική σχέση με την Εταιρεία. Το θέμα βρίσκεται υπό περαιτέρω διερεύνηση με το Υπουργείο Εσωτερικών.***

Περαιτέρω, οι 7 Μέτοχοι είχαν προσκομίσει πιστοποιητικό από το Φόρο Εισοδήματος ότι κατά το έτος 2011 κατέβαλαν το ποσό των €[redacted] έκαστος ως φόρο εισοδήματος στην Κυπριακή Δημοκρατία. Το κριτήριο στην Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου απαιτούσε την καταβολή φόρου ύψους €500.000 κατά μέσο όρο το έτος για τα τρία έτη που προηγούνται του έτους αίτησης. Λόγω του ότι το ποσό που πληρώθηκε κατά το έτος των αιτήσεων ήταν πέραν του ποσού που απαιτείται για τα τρία προηγούμενα έτη, θεωρήθηκε ότι το κριτήριο ικανοποιήθηκε και δεν υπάρχει οποιαδήποτε αρνητική συνέπεια από αυτή την παρατυπία για την Κυπριακή Δημοκρατία.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψιν το πραγματικό όφελος των δραστηριοτήτων των 5 αιτητών προς τη Δημοκρατία και προς το δημόσιο συμφέρον, και τις δραστηριότητες οι οποίες θεωρούνται ότι αποτελούν παροχή υπηρεσιών υψίστου επιπέδου προς τη Δημοκρατία, προχώρησε ορθώς και εντός του πλαισίου του Νόμου στην πολιτογράφηση των 5 αιτητών (συγκεκριμένα τους [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] και [redacted]).

Κριτήριο Μόνιμης Ιδιόκτητης Κατοικίας

- Οι 2 εκ των 5 αιτητών (συγκεκριμένα οι [redacted] και [redacted]), ενώ κατά τον ουσιώδη χρόνο της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου πληρούσαν τα κριτήρια, μεταγενέστερα ακύρωσαν τα αγοραπωλητήρια που είχαν υποβάλει κατά την αίτηση τους ***και δεν κατέχουν μέχρι σήμερα οποιαδήποτε ιδιόκτητη κατοικία στο όνομα τους εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας.***

- Οι 2 αιτητές των οποίων η ιδιότητα βρίσκεται υπό διερεύνηση (συγκεκριμένα οι [redacted] [redacted] και [redacted] [redacted]), επίσης ακύρωσαν τα αγοραπωλητήρια που είχαν υποβάλει κατά την αίτηση τους και δεν κατέχουν μέχρι σήμερα οποιαδήποτε ιδιόκτητη κατοικία στο όνομα τους εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

- Οι πρόνοιες του Νόμου τηρούνται κατά τον ουσιώδη χρόνο όσον αφορά τους 5 αιτητές.

- Το γεγονός ότι οι 4 προαναφερόμενοι αιτητές, (συγκεκριμένα οι [redacted], [redacted], [redacted] και [redacted]) ακύρωσαν εντός ενός έτους μετά την πολιτογράφηση τους τα αγοραπωλητήρια για απόκτηση ιδιόκτητης κατοικίας και δεν έχουν μέχρι σήμερα αποκτήσει άλλη ιδιόκτητη κατοικία, ***εγείρει ενδεχόμενες υποψίες για πιθανή προσπάθεια εξαπάτησης εκ μέρους των αιτητών. Το θέμα αναλύεται πιο κάτω στην παράγραφο «Ανάκληση και Αποστέρηση υπηκοότητας».***

Σημείωση: *Σε μεταγενέστερο στάδιο μετά την ημερομηνία πολιτογράφησης και σύμφωνα με πληροφορίες από τον Έφορο Εταιρειών που δόθηκαν στην Επιτροπή, ένας εκ των δύο αιτητών,* [redacted]*, έγινε μεγαλομέτοχος στην Εταιρεία. Το γεγονός αυτό δεν επηρεάζει τα συμπεράσματα της έκθεσης αυτής καθώς κατά τον ουσιώδη χρόνο τα κριτήρια δεν πληρούνταν.*

Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη (ΥΔΣ)

Οι αιτήσεις των ΥΔΣ καταχωρήθηκαν στην περίοδο μεταξύ Μάϊου 2014 και Οκτωβρίου 2016. Η Εταιρεία διενήργησε την επένδυση της στα πλαίσια των οικονομικών κριτηρίων των Υπουργικών Αποφάσεων εκ μέρους των 61 ΥΔΣ της, αγοράζοντας ακίνητα, μετοχές στην [redacted] και άλλα χρηματοοικονομικά μέσα (Convertible Capital Securities 2) στην [redacted]. Η Εταιρεία χρησιμοποίησε την επένδυση αυτή ως επένδυση για τις αιτήσεις των 61 ΥΔΣ της και ικανοποίησε για τον καθένα το οικονομικό κριτήριο της εκάστοτε Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου όσον αφορά το ύψος της επένδυσης.

Τα ΥΔΣ διαχωρίζονται σε δυο ομάδες:

- 18 υπαλλήλους της Εταιρείας (εφεξής «**Υπάλληλοι**»), και
- 43 υπαλλήλους των θυγατρικών εταιρειών του ομίλου Wargaming στο εξωτερικό (εφεξής «**Υπάλληλοι του Ομίλου**»).

Οι αιτήσεις των 61 ΥΔΣ έγιναν ως εξής:

- Ομαδική αίτηση 24 αιτητών,
- Ομαδική αίτηση 10 αιτητών
- Ομαδική αίτηση 11 αιτητών
- Ομαδική αίτηση 6 αιτητών
- Ομαδική αίτηση 7 αιτητών *(η μία αίτηση αποσύρθηκε επομένως στην έκθεση αυτή υπολογίζονται 6 αιτητές από αυτή την ομαδική αίτηση*)
- Ομαδική αίτηση 3 αιτητών
- Μία ατομική αίτηση.

Όλες οι αιτήσεις των **Υπαλλήλων** ήταν προβληματικές λόγω του ότι:

(α) είτε δεν ικανοποιούσαν τα κριτήρια των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου,

(β) είτε δεν ικανοποιούσαν τα οικονομικά κριτήρια κατά τον ουσιώδη χρόνο της πολιτογράφησης τους,

(γ) είτε λόγω έλλειψης υποβολής σημαντικών εγγράφων δυνάμει των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σημειώνεται ότι όσον αφορά την ομαδική αίτηση των 24 αιτητών οι οποίοι πολιτογραφήθηκαν στις 03/09/2014, αυτοί πολιτογραφήθηκαν δυνάμει πρόνοιας της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 76.668 ημερομηνίας 19/3/2014 η οποία έπαψε να ισχύει μετά την 01/06/2014. Επομένως πολιτογραφήθηκαν δυνάμει κριτηρίου που ίσχυε μόνο πριν την ημερομηνία πολιτογράφησης.

Οι αιτήσεις των **Υπαλλήλων του Ομίλου** δεν πληρούσαν τα κριτήρια των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι Υπάλληλοι του Ομίλου δεν υπέβαλαν συμβόλαιο εργοδότησης με καμία Κυπριακή εταιρεία. Δεν ήταν κατά την ημερομηνία υποβολής των αιτήσεων πολιτογράφησης αλλά ούτε και σε οποιοδήποτε άλλο χρόνο διάστημα υπάλληλοι της Εταιρείας αλλά ήταν υπάλληλοι σε εταιρείες του [redacted].

Σχετικά με τις πληρωμές του φόρου εισοδήματος, υπάρχουν βεβαιώσεις είσπραξης από το Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων σχετικά με την πληρωμή φόρου εισοδήματος ύψους €100.000.

Θεωρούμε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο ενεργούσε καθ' υπέρβαση των εξουσιών του στην ερμηνεία του Νόμου και συγκεκριμένα των όρων **επιχειρηματίας και επενδυτής.** Δε νομιμοποιείται σε καμία περίπτωση η επένδυση βάσει της οποίας γίνεται η πολιτογράφηση να πραγματοποιηθεί από τον εργοδότη του αιτητή στο όνομα του εργοδότη και όχι στο όνομα του αιτητή - υπαλλήλου**.** Η εργοδότρια εταιρεία είναι ανεξάρτητη νομική οντότητα, ως εκ τούτου οι επενδύσεις από την εταιρεία είναι προς όφελος και για λογαριασμό της ίδιας της εταιρείας και όχι προς όφελος και για λογαριασμό τρίτων προσώπων. Επομένως δεν μπορούν τα τρίτα πρόσωπα που δεν είναι καν μέτοχοι της εταιρείας και ακόμα χειρότερα που δεν είναι καν υπάλληλοι της να θεωρούνται «**επενδυτές**» εν τη εννοία του Νόμου. ***Επομένως οι αποφάσεις πολιτογράφησης των 61 ΥΔΣ είναι εκτός νομικού πλαισίου (ULTRA VIRES).***

Μέλη Οικογενειών (61)

Οι Υπουργικές Αποφάσεις δυνάμει των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις πολιτογραφήσεων των 61 μελών των οικογενειών των αιτητών , είναι εκτός του νομικού πλαισίου, εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ

- Οι Υπουργικές Αποφάσεις είναι εκτός νομικού πλαισίου ως προς την εσφαλμένη ερμηνεία των όρων **επιχειρηματίας και επενδυτής.**
- Τα κριτήρια για τις πολιτογραφήσεις των Υπαλλήλων του Ομίλου που αναφέρονται στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου δεν τηρούνταν.
- Ενδεχομένως να προκύπτουν πιθανές ευθύνες του Υπουργείου Εσωτερικών το οποίο προχώρησε να εξετάσει και να προωθήσει τις αιτήσεις παρά το ότι έλειπαν σημαντικά στοιχεία από αυτές.
- Ενδεχομένως να προκύπτουν πιθανές ευθύνες του Υπουργείου Οικονομικών για 51 από τις 68 αιτήσεις (εξαιρουμένων των 7 Μετόχων και της ομαδικής αίτησης των 10, (συγκεκριμένα των [redacted])), λόγω του ότι στις 51 αυτές αιτήσεις υπάρχει επιστολή έγκρισης από το Υπουργείο Οικονομικών όπου αναφέρεται ότι πληρούνται όλα τα κριτήρια. Αυτό εγείρει πιθανές ευθύνες καθώς ***στις περιπτώσεις αυτές τα κριτήρια δεν πληρούνταν*** λόγω του ότι οι επενδύσεις δεν έγιναν από τους αιτητές αλλά από την Εταιρεία. ***Το γεγονός ότι το Υπουργείο Οικονομικών αναφέρει ότι τα κριτήρια πληρούνται ενδεχομένως να αποτελεί παραπλάνηση του Υπουργικού Συμβουλίου.***
- Η έρευνα στο ΤΚΧ ανέδειξε πως 18 εκ των 68 αιτητών ενώ κατά την ημερομηνία της αίτησης και πολιτογράφησης τους ικανοποιούσαν το κριτήριο της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, αυτό έπαψε να ικανοποιείται εντός ενός έτους μετά την πολιτογράφηση λόγω του ότι τα σχετικά αγοραπωλητήρια ακυρώθηκαν και μέχρι σήμερα δεν κατέχουν καμία ιδιόκτητη κατοικία ούτε έχουν καταχωρισμένα αγοραπωλητήρια συμβόλαια στο όνομα τους. ***Το γεγονός αυτό πιθανώς να παραπέμπει στην ύπαρξη πιθανής***

πρόθεσης εξαπάτησης του συστήματος, το οποίο απαιτεί διερεύνηση κατά πόσο εμπίπτει στην έννοια του άρθρου 113(2) ή 116 του Νόμου.

- Οι 18 αιτητές οι οποίοι αναφέρονται αμέσως πιο πάνω είναι οι ακόλουθοι:
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]
    - [redacted]

Περαιτέρω πληροφορίες αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΑ.48.

14.2.2. <u>Επένδυση</u> [redacted]

Μελετήθηκαν συνολικά 18 φάκελοι του Υπουργείου Εσωτερικών και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, σχετικά με τις πολιτογραφήσεις των ακόλουθων:

Α/Α	Όνομα	Μέτοχος/ Διευθυντής/ Σύζυγος	Ημερ. Αίτησης	Χώρα καταγωγής/Υπηκοότητα (εάν διαφέρει)
1	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
2	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]

3	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
4	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
5	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
6	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
7	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2018	[redacted]
8	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
9	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
10	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
11	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]

12	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
13	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
14	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
15	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
16	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
17	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
18	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
19	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
20	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
21	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
22	[redacted]	[redacted]	[redacted]2019	[redacted]

23	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
24	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
25	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
26	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]
27	[redacted]	[redacted]	[redacted]/2019	[redacted]

Στο σύνολο, πιο πάνω, περιλαμβάνονται 1 επενδυτής, 17 διευθυντικά στελέχη και 9 σύζυγοι.

Η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για την έγκριση πολιτογράφησης είναι ημερομηνίας [redacted].2019 (αρ.[redacted]), άρα, υπό κανονικές συνθήκες, θα πρέπει να ισχύουν τα κριτήρια της Απόφασης του Υ.Σ. ημερ.13.02.2019 (αρ.86.879) και της Απόφασης του Υ.Σ. ημερ.25.07.2019 (αρ.87.926). Ωστόσο, η πολιτογράφηση εγκρίθηκε με βάση τα κριτήρια της Απόφασης ημερ.13.09.2016 (αρ.81.292.)

Με επιστολή ημερ.[redacted].2018 προς τον Υπουργό Εσωτερικών, ο [redacted] αναφέρθηκε στην πρόθεση [redacted] και άλλων ανώτατων στελεχών [redacted], για αίτηση για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, αναφέροντας ότι δεν θα υπερβαίνουν τις 15, περιλαμβανομένου [redacted]. Στην επιστολή τέθηκε αίτημα για πολιτογράφηση χωρίς την εκπλήρωση του κριτηρίου για αγορά μόνιμης κατοικίας και του κριτηρίου για καταβολή φόρου εισοδήματος, με το

δικαιολογητικό ότι οι αιτητές δεν θα διαμένουν στην Κύπρο και δεν θα εργοδοτούνται από την κοινοπραξία που θα λειτουργεί [redacted].

Ο Χάρης Γεωργιάδης, ως Υπουργός Οικονομικών, απάντησε με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2018 και ενέκρινε το αίτημα [redacted] και των υψηλόβαθμων διευθυντικών στελεχών του [redacted], χωρίς την υποχρέωση αγοράς μόνιμης κατοικίας. [redacted] επανήλθε με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2018 με το αίτημα όπως *«η υποβολή του οικονομικού μέρους των αιτήσεων να θεωρηθεί ως μια παράλληλη διαδικασία η οποία δεν σχετίζεται με την υποβολή των προσωπικών στοιχείων των αιτητών»* και αναφέρει ότι η αιτητές θα είναι περί τους 25 στο σύνολο τους, περιλαμβανομένων και των συζύγων. Το αίτημα έγινε αποδεκτό από τον Κωνσταντίνο Πετρίδη, ως Υπουργό Εσωτερικών, με επιστολή ημερομηνίας [redacted]2018. Με επιστολή ημερομηνίας [redacted]2019, ο Χάρης Γεωργιάδης, επανήλθε και ανέφερε ότι *«τόσο το Υπουργείο Οικονομικών όσο και το Υπουργείου Εσωτερικών δεν έχουν ένσταση να εξετάσουν και να προωθήσουν στο Υπουργικό Συμβούλιο το αίτημα για παραχώρηση της κυπριακής υπηκοότητας με κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση σε ακόμη 5 υψηλόμισθα διευθυντικά στελέχη του* [redacted] *(συνολικά 20), χωρίς την υποχρέωση αγοράς μόνιμης κατοικίας και καταβολής φόρων».*

Ως εκ τούτου, η Ερευνητική Επιτροπή δεν προχώρησε σε έλεγχο που αφορά στην αγορά και διατήρηση κατοικίας ή στην καταβολή φόρων αφού, λόγω της αποδοχής των πιο πάνω σχετικών αιτημάτων, δεν υφίσταται αντικείμενο για έλεγχο.

Με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2019, [redacted] αναφέρει ότι *«κατόπιν συνεννόησης και με τους αρμοδίους λειτουργούς, αντιλαμβάνομαι ότι, για διαδικαστικούς σκοπούς, εξυπηρετεί την υπηρεσία να προωθηθούν οι αιτήσεις πολιτογράφησης, όλες μαζί ως πακέτο».* Στην εν λόγω επιστολή υπάρχει μια σημείωση προς την κ. Καούλλα με ημερ.[redacted].2019 *«παράκληση να μιλήσουμε. Είναι εφικτό αυτό που ζητείται; για να ενημερώσω ΥΠΕΣ»*. Δίπλα υπάρχει η σημείωση «επίσπευση» με άλλο γραφικό χαρακτήρα και υπογραφή. Δεν υπάρχει καμία αντίδραση εκ μέρους του Υπουργείου μέσα στον φάκελο, ωστόσο όπως φαίνεται από την Απόφαση του Υ.Σ. και από τους φακέλους όλων των αιτητών οι οποίοι είναι

παρόμοιοι ως προς το περιεχόμενο, το αίτημα έγινε αποδεκτό και οι αιτήσεις προωθήθηκαν όλες μαζί.

Το Υπουργείο Οικονομικών με επιστολές ημερομηνίας [redacted].2019 και [redacted].2019 απάντησε ότι οι αιτητές πληρούσαν τα κριτήρια των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.13.09.2016 και 21.05.2018. Είναι αξιοσημείωτο ότι, ενώ τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών γνώριζαν ότι δεν τέθηκαν οικονομικά κριτήρια, το Υπουργείο Εσωτερικών απέστειλε σχετική επιστολή στο Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Οικονομικών απάντησε ότι οι αιτητές πληρούσαν τα οικονομικά κριτήρια και το Υπουργείο Εσωτερικών αποδέχτηκε την απάντηση.

Με Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο ημερομηνίας [redacted].2019, ο Υπουργός Εσωτερικών εισηγήθηκε την πολιτογράφηση των 18 επενδυτών/διευθυντών και των 9 συζύγων. Στην Πρόταση δεν αναφέρεται ότι πρόκειται για πολιτογραφήσεις που έχουν σχέση με την επένδυση που αφορά [redacted]. Η Πρόταση αναφέρει ότι η βάση της είναι τα κριτήρια της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.13.09.2016 (παρόλο που τα κριτήρια αναθεωρηθήκαν στις 13.02.2019). Επίσης, η Πρόταση αναφέρει ότι, «το Υπουργείο Οικονομικών, διαβεβαιώνει ότι οι αιτητές πληρούν τα οικονομικά κριτήρια» της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.13.09.2016, παρόλο ότι δεν ζητήθηκε από τους αιτητές να ικανοποιήσουν οποιαδήποτε οικονομικά κριτήρια.

Η Πρόταση διαχωρίζει τα 27 πρόσωπα σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα, η οποία αποτελείται από 10 άτομα που κατέχουν άδεια παραμονής, τουλάχιστον 6 μηνών και η δεύτερη ομάδα από 17 άτομα, τα οποία κατέχουν άδεια παραμονής για λιγότερο από 6 μήνες. Η Πρόταση περιγράφει την πρώτη ομάδα ως πληρούσα «τα κριτήρια και τους όρους» και τη δεύτερη ως πληρούσα «τα κριτήρια και εμπίπτουν στο πνεύμα των όρων» της Απόφασης Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 13.09.2016. Το ίδιο λεκτικό υιοθετήθηκε και στην Απόφαση για την έγκριση των πολιτογραφήσεων. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 13.09.2016 που χρησιμοποιείται ως βάση για την Πρόταση, απαιτεί την κατοχή άδειας παραμονής στην Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς τον καθορισμό ελάχιστης περιόδου. Η απαίτηση για κατοχή άδειας παραμονής, τουλάχιστον 6 μηνών, περιλαμβάνεται στην Απόφαση του

Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 13.2.2019 (η οποία θα έπρεπε κανονικά να είναι η βάση στην ολότητά της για την εξέταση των αιτήσεων).

Όπως φαίνεται, γινόταν επίκληση των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν στα κριτήρια χωρίς συνέπεια. Παρόλο που το Υπουργείο δήλωσε ότι εξέτασε την αίτηση στην βάση των κριτηρίων της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 13.09.2016, εξέτασε παράλληλα τα εξής που προβλέπονται στην Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 13.02.2019:

α) αν οι αιτητές είχαν άδεια παραμονής τουλάχιστον 6 μηνών,

β) αν υποβλήθηκε έκθεση δέουσας επιμέλειας και

γ) αν υποβλήθηκε υπεύθυνη δήλωση αιτητή και υπεύθυνη δήλωση πάροχου υπηρεσιών.

<u>**Συμπεράσματα**</u>

Α. Ορθή εφαρμογή των εν ισχύι νομοθεσιών, Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και όλων τα ισχυόντων κριτηρίων, διαδικασιών, όρων και προϋποθέσεων, περιλαμβανομένων και των οικονομικών κριτηρίων.

1) Όσον αφορά τον επενδυτή [redacted] δεν καθορίστηκε κανένας όρος για την έγκριση των πολιτογραφήσεων, κατά παράβαση του άρθρου 111Α(2), το οποίο προνοεί ότι το Υπουργικό Συμβούλιο επιτρέπει την πολιτογράφηση «υπό όρους ως ήθελε ορίσει κατά περίπτωση.» Σημειώνεται ωστόσο ότι ο [redacted] απέσυρε την αίτηση του, μετά την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου αλλά πριν από την παραχώρηση της Κυπριακής υπηκοότητας

2) Οι πολιτογραφήσεις διευθυντών και συζύγων είναι παράνομες, δεδομένου του ότι το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν το επέτρεπε.

3) Αν και δεν αποτελεί παραβίαση του Νόμου, και παρόλο ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δικαιούται να εφαρμόζει κριτήρια που το ίδιο κρίνει, σημειώνεται ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ακολούθησε με συνέπεια τα κριτήρια των δικών του προηγούμενων Αποφάσεων.

α) Χρησιμοποίησε τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στην Απόφαση του ημερ.13.09.2016 (αρ. Απόφασης 81.292) και ορισμένα κριτήρια της Απόφασης του ημερ.13.02.2019 (αρ. Απόφασης 86.879), αντί της Απόφασης του ημερ.13.02.2019 στην ολότητά της.

β) Στην περίπτωση [redacted], δεν τήρησε την δική του Απόφαση ημερ.25.07.2019 (αρ.87.926) για μη πολιτογράφηση Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων.

γ) Χρησιμοποίησε την Απόφαση του ημερ.13.02.2019 για την κατοχή άδειας παραμονής για περίοδο έξι μηνών τουλάχιστον, μόνο σε ορισμένες από τις περιπτώσεις πολιτογραφήσεων.

Β. Αναφορικά με τον εντοπισμό ευθυνών:

Ο Υπουργός Εσωτερικών ανέφερε στη σχετική Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο ότι πληρούνται τα οικονομικά κριτήρια, κάτι το οποίο δεν ευσταθούσε και ουσιαστικά παραπλάνησε το Υπουργικό Συμβούλιο. Η ευθύνη βαραίνει και το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών, γιατί και τα δύο γνώριζαν ότι δεν είχαν τεθεί κριτήρια για την πολιτογράφηση.

Γ. Αναφορικά με εισήγηση για εξέταση ενδεχομένου αποστέρησης της υποκοότητας

Παρόλα αυτά, δεν τεκμηριώνεται, κατά την άποψη μας, η εφαρμογή του άρθρου 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου περί αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας, για οποιοδήποτε από τα στελέχη-επενδυτές.

Επίσης, η Υπουργική Απόφαση, δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις για την πολιτογράφηση συζύγων των επενδυτών και των διευθυντικών στελεχών, είναι εκτός του νομικού πλαισίου, εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών και των διευθυντικών στελεχών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Σημειώνεται σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της δημοκρατίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν

κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Γνωσιακό Δίκαιο.

Περαιτέρω πληροφορίες παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙΑ.91.

14.2.3 [redacted]

Μελετήθηκαν συνολικά 11 φάκελοι του Υπουργείου Εσωτερικών και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, σχετικά με τις πολιτογραφήσεις των ακόλουθων:

	Όνομα Αιτητή	Αρ. Φακ.	Σύζυγος	Ενήλικα Εξαρτώμενα Τέκνα	Σύνολο Αιτητών που πολιτογραφήθηκαν
1.	[redacted]	[redacted]	1	1	3
2.	[redacted]	[redacted]	1	2	4
3.	[redacted]	[redacted]	1	0	2
4.	[redacted]	[redacted]	1	0	2
5.	[redacted]	[redacted]	1	2	4
6.	[redacted]	[redacted]	Άγαμη	-	1
7.	[redacted]	[redacted]	1	2	4
8.	[redacted]	[redacted]	1		2
9.	[redacted]	[redacted]	-	-	1
10.	[redacted]	[redacted]	1	-	2
11.	[redacted]	[redacted]	1		2
11			**9**	**7**	**27**

Οι πολιτογραφήσεις των αιτητών και των συζύγων τους (όπου υπάρχουν) εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο με μία απόφαση στις [redacted].2018 και με αριθμό απόφασης [redacted]. Οι πολιτογραφήσεις των ενήλικων τέκνων εγκρίθηκαν επίσης με μια απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο στις [redacted].2020. Σημειώνεται ότι η

νομοθεσία τροποποιήθηκε στις 17.08.2020 και προέβλεπε ρητά για τη δυνατότητα πολιτογράφησης συζύγων και ενήλικων τέκνων με τον τροποποιητικό νόμο N.113(I)/2020. Συνεπώς, οι πολιτογραφήσεις των ενήλικων τέκνων κρίνονται νόμιμες, εντούτοις η εξέταση τους δεν εμπίπτει μέσα στους όρους εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής.

Οι αρχικές επιστολές αιτήσεων ([redacted]2015) καταχωρίστηκαν και προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted] Στη συνέχεια, (περί τον Οκτώβριο 2016 όταν προστέθηκαν 4 νέοι επενδυτές) η επικοινωνία γινόταν απευθείας με τον [redacted]. Το δικηγορικό γραφείο φαίνεται να έχει αναλάβει μόνο την προώθηση της αίτησης και τούτο δεν περιλαμβάνεται στις υπηρεσίες για τις οποίες που έχει υποχρέωση να ασκεί δέουσα επιμέλεια.

Το σκεπτικό που εφαρμόστηκε για το οικονομικό κριτήριο είναι το εξής:
Η εγγεγραμμένη στην Κύπρο εταιρεία [redacted], επένδυσε στην Κύπρο πέραν των €180εκ. για την αγορά του [redacted] και [redacted] από [redacted].
Οι αιτητές προσκόμισαν ικανοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία (π.χ πιστοποιητικά μετόχων, αντίγραφα των μητρώων μετοχών, σχεδιάγραμμα της δομής του ομίλου [redacted] κλπ), που αποδεικνύουν ότι είχαν προσωπικά άμεση/έμμεση μετοχική συμμετοχή στην [redacted], με αποτέλεσμα να τους αναλογεί ποσό της πιο πάνω επένδυσης που ξεπερνά τα €2.5εκ. και ως εκ τούτου να πληρούν τα κριτήρια για πολιτογράφηση.
Συγκεκριμένα, ο κάθε αιτητής ήταν δικαιούχος [redacted] το οποίο κατείχε άμεσα/έμμεσα το 39.41% [redacted].

Συνοπτική περιγραφή γεγονότων
Ο αρχικός αριθμός αιτήσεων που υποβλήθηκαν στις [redacted]2015 ήταν 15.
Στη συνέχεια, στις [redacted]/2016, η [redacted] απέστειλε επιστολή στον ΥΠ.ΕΣ, στην οποία αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Η αρχική αίτηση περιλάμβανε 15 αιτητές.

- Η εταιρεία είχε συνάντηση με τον ΥΠ.ΟΙΚ και αποφασίστηκε ότι δεν μπορούσαν να παραχωρηθούν πολιτογραφήσεις, καθότι οι αιτητές δεν ήταν ιδιοκτήτες μόνιμης κατοικίας στην Κύπρο.
- Ως αποτέλεσμα 8 από τους αρχικούς αιτητές απέσυραν τις αιτήσεις τους.

  (Στην επιστολή αναφέρεται ότι αρχικά στην εταιρεία δόθηκε η εντύπωση (the company was advised that…) ότι ο όρος για τη~~ν~~ μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία μπορούσε να παρακαμφθεί, κάτι που στο τέλος δεν ίσχυσε. Επομένως, κάποιοι από τους αιτητές απέσυραν τις αιτήσεις τους, αφού δεν ήταν σε θέση να επενδύσουν το απαιτούμενο ποσό.
- Στο μεταξύ προέκυψαν 4 νέοι αιτητές, οι οποίοι ήταν διατεθειμένοι να συμμετάσχουν μετοχικά στην [redacted], ούτως ώστε να τους αναλογεί μέρος της επένδυσης σε ακίνητα που έγινε από την εταιρεία και να επενδύσουν σε μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω, ο αριθμός των τελικών κύριων αιτητών διαμορφώθηκε σε 11 (αυτοί που περιλαμβάνονται στον πίνακα πιο πάνω).

Σημειώνεται ότι οι 7 από τους αρχικούς επενδυτές που παρέμειναν μέχρι το τέλος (επενδυτές 1-7 στον πίνακα πιο πάνω), συνδέονταν όλοι με κάποιο τρόπο με τον [redacted], π.χ. ήταν υψηλόβαθμα στελέχη στην [redacted] ή στην [redacted], η οποία ήταν ουσιαστικά η μητρική εταιρεία της [redacted] που επένδυσε στην Κύπρο. Η σύνδεση επιβεβαιώθηκε τόσο μέσω των βιογραφικών σημειωμάτων που υποβλήθηκαν όσο και από έρευνα στο διαδίκτυο.

Οι 4 επενδυτές που προστέθηκαν στην συνέχεια (επενδυτές 8-11 στον πίνακα πιο πάνω, δεν φαίνεται να συνδέονται με κάποιο τρόπο με [redacted] πέραν της έμμεσης μετοχικής συμμετοχής σε αυτόν. Όμως εντοπίστηκε από τις πληροφορίες στα έντυπά Μ127 που υποβλήθηκαν, ότι συνδέονται μεταξύ τους - [redacted] είναι ο πατέρας των [redacted], [redacted] και [redacted]. Τα παιδιά υπέβαλαν ξεχωριστά αιτήσεις για πολιτογράφηση. Για την πιο πάνω σύνδεση δεν έχει γίνει κάποια αναφορά σε επιστολές μεταξύ Υπουργείων ή στην Πρόταση προς το ΥΣ.

Για τους πιο πάνω 11 αιτητές, ο τότε Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης έστειλε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών στις [redacted].2018, το περιεχόμενο της οποίας ήταν το ακόλουθο:

[redacted]

[redacted]

<u>Μόνιμη Ιδιόκτητη Κατοικία</u>

Ως αναφέρθηκε και στην επιστολή του ΥΠ.ΟΙΚ κ. Χάρη Γεωργιάδη ημερ. [redacted].2018, οι αιτητές θα προέβαιναν στην ανέγερση πολυκατοικίας με [redacted] διαμερίσματα (ένα για τον καθένα). Το κόστος του οικοπέδου ήταν [redacted] εκ. ενώ το κόστος ανέγερσης εκτιμάται σε [redacted] εκ. με αποτέλεσμα η αξία του διαμερίσματος / επένδυσης του κάθε αιτητή να είναι πέραν των €500χιλ.

Όσον αφορά στις πρόνοιες του σχεδίου, εντοπίζεται παρέκκλιση λόγω του ότι τα σχετικά εμβάσματα από το εξωτερικό για την ανάπτυξη της πολυκατοικίας δεν είχαν ακόμα μεταφερθεί στη Δημοκρατία και κατατεθεί σε τραπεζικό λογαριασμό της κατασκευάστριας εταιρείας.

Σημειώνεται ότι παρόλο που ο ΥΠ.ΟΙΚ στην επιστολή του είχε θέσει την προϋπόθεση όπως αποσταλούν στην Κύπρο το συντομότερο δυνατό τα σχετικά κεφάλαια για την ανέγερση της πολυκατοικίας. Στη συνέχεια, ο κ. Κακούρης σε επιστολή του προς την κα. Καούλα ημερ. [redacted]2018, σημείωσε ότι η εν λόγω προϋπόθεση πρέπει να επιβεβαιωθεί μετά τη λήψη της σχετικής απόφασης του ΥΣ, δεν υπάρχουν οποιαδήποτε στοιχεία στο φάκελο που να δείχνουν ότι υπήρξε μετέπειτα παρακολούθηση για την τήρηση της προϋπόθεσης αυτής.

Κριτήριο Α8 – Συλλογικές Επενδύσεις

Στην πιο πάνω επιστολή του ΥΠ.ΟΙΚ αναφέρεται ότι ο υπ’ αριθμόν 5 αιτητής (συγκεκριμένα [redacted]) είχε σχεδόν μηδενική συμμετοχή στην [redacted]. Όμως από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν με τις αιτήσεις εντοπίσαμε ότι ακόμα ένας εκ των 11 αιτητών (συγκεκριμένα [redacted]) είχε ποσοστό συμμετοχής στο [redacted], 1.113% μόνο. Κατά συνέπεια το ποσό της επένδυσης που του αναλογούσε ήταν περίπου €800χιλ. μόνο. Ως εκ τούτου, οι δύο πιο πάνω αιτητές δεν πληρούσαν το οικονομικό κριτήριο. Η επένδυση που αναλογούσε στον καθένα ήταν μικρότερη από €2.5εκ.

Ακόμα μια αδυναμία για την οποία δεν έγινε κάποια αναφορά είτε από το ΥΠ.ΕΣ είτε από το ΥΠ.ΟΙΚ, είναι η ακόλουθη:

Οπως αναφέρεται και στην επιστολή του παρόχου ημερ. [redacted]2015, μόνο €[redacted]εκ. από το συνολικό ποσό της επένδυσης προήλθαν από ίδια κεφάλαια του ομίλου [redacted]. Ενώ το συνολικό τίμημα ανερχόταν σε €[redacted] εκ., περίπου το ήμισυ της συναλλαγής χρηματοδοτήθηκε με τραπεζικό δανεισμό και συγκεκριμένα από [redacted]. **Με βάση τα πιο πάνω, η επένδυση δεν καλύφθηκε εξ ολοκλήρου με έμβασμα από το εξωτερικό (ως πρόνοια του σχεδίου).** Σχετική αναφορά γίνεται και στο Κεφάλαιο 7 αναφορικά με το ρόλο του Υπουργείου Οικονομικών.

Οι κύριοι αιτητές δεν πληρούσαν ούτε το κριτήριο της εντιμότητας για τον λόγο ότι ο χρόνος που μεσολάβησε μεταξύ της αρχικής υποβολής των αιτήσεων (τουλάχιστον για τους 7 πρώτους αιτητές) και της προώθησης τους στο Υπουργικό Συμβούλιο ήταν μεγάλος (από τον Δεκέμβριο 2015 μέχρι τον Δεκέμβριο 2018). Εντούτοις, δεν ζητήθηκαν νέα πιστοποιητικά λευκού ποινικού μητρώου από τους αιτητές ούτε έγινε νέος έλεγχος μέσω της Αστυνομίας Κύπρου. Συνεπώς, για το Κριτήριο Εντιμότητας αξιολογήθηκαν δεδομένα του 2015 και του Φεβρουαρίου 2016 ενώ οι πολιτογραφήσεις εγκρίθηκαν το Δεκέμβριο 2018.

<u>Συμπέρασμα</u>

Με βάση το περιεχόμενο της πρότασης που υποβλήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο, το Υπουργικό Συμβούλιο είχε ενημερωθεί για τις ακόλουθες παρεκκλίσεις:

- **Όσον αφορά στη μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία, ότι τα σχετικά κεφάλαια που απαιτούνται για την ανέγερση της πολυκατοικίας (€[redacted]εκ.) δεν είχαν ακόμα εμβασθεί σε λογαριασμούς της εργολήπτριας εταιρείας ως απαιτείτο από τις διατάξεις της σχετικής απόφασης του ΥΣ.**
- **Ο αιτών υπ' αριθμόν 5, δεν κατείχε μερίδιο στην [redacted] οπότε δεν του αναλογούσε κάποιο ποσό από την επένδυση της εταιρείας στην Κύπρο. Στην πρόταση αναφέρεται ότι δεν ικανοποιούνται πλήρως τα οικονομικά κριτήρια εντούτοις, λόγω του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την Κυπριακή Οικονομία ο ΥΠ.ΟΙΚ εισηγείται την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση των αιτητών.**

Με βάση τα πιο πάνω, η απόφαση πολιτογράφησης ήταν λανθασμένη, λόγω του ότι αναφέρει ότι οι αιτήσεις εμπίπτουν στο πνεύμα των κριτηρίων και των όρων της Απόφασης αρ. 76.668 και ημερ. 19.03.2014, τη στιγμή που κάποιοι σημαντικοί όροι της εν λόγω απόφασης δεν πληρούνταν.

Το ΥΣ θα μπορούσε να εγκρίνει τις πολιτογραφήσεις, έστω και αν δεν πληρούνταν τα οικονομικά κριτήρια στο πλαίσιο της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που είχε, νοουμένου ότι αιτιολογούσε επαρκώς την απόφασή του.

Παρόλα αυτά, δεν τεκμηριώνεται, κατά την άποψη μας, η εφαρμογή του άρθρου 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου περί αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας για οποιοδήποτε από τα στελέχη-επενδυτές.

Επίσης, η Υπουργική Απόφαση, δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις για την πολιτογράφηση συζύγων των επενδυτών, είναι εκτός του νομικού πλαισίου, εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την

πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών, κατά τον ουσιώδη χρόνο. Σημειώνεται σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της δημοκρατίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο.

Περαιτέρω πληροφορίες αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΑ.66.

14.2.4 [redacted]

Η Έρευνα αφορούσε στο περιεχόμενο 5 φακέλων του Υπουργείου Εσωτερικών και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, σχετικά με τις πολιτογραφήσεις των:

[redacted]

και των συζύγων των προαναφερθέντων (σύνολο 10 πρόσωπα).

Οι πολιτογραφήσεις των αιτητών, εγκρίθηκαν στις [redacted].2017 από το Υπουργικό Συμβούλιο, με μία απόφαση με αριθμό [redacted].

Όλες οι αιτήσεις καταχωρίστηκαν και προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted] ως Πάροχος/Promoter των Αιτητών.

<u>Συνοπτική περιγραφή γεγονότων</u>

Οι αιτητές αιτήθηκαν πολιτογράφησης, στις [redacted]/2017, μέσω της καταχώρισης της Μ127 και με επιστολή, ίδιας ημερομηνίας, από το πάροχο. Επένδυσαν στην ~~Κ~~ κυπριακή εταιρεία [redacted] [redacted] μέσω άλλων εταιρειών, στις οποίες είναι μέτοχοι και οι οποίες, μέσω μιας μακράς αλυσίδας εταιρειών καταλήγουσα στην [redacted], *αγόρασαν την τελευταία μέσω της* [redacted] [redacted], η οποία ανήκε έμμεσα 100% στην [redacted] και η οποία με τη σειρά της ανήκε κατά το 30.37% έμμεσα στην [redacted].

Εντός των φακέλων, υπάρχει σχετικό σχεδιάγραμμα της δομής των εταιρειών («Σχεδιάγραμμα»), καθώς και νομική γνωμάτευση (εφεξής η «**Γνωμάτευση**») από τους Δικηγόρους [redacted], οι οποίοι εδρεύουν και παρέχουν

νομικές υπηρεσίες [redacted]. Σύμφωνα με αυτό το Σχεδιάγραμμα, τα ποσοστά συμμετοχής των αιτητών στην [redacted] είναι τα ακόλουθα:

- [redacted]

Στη Γνωμάτευση, επεξηγείται η μετοχική συμμετοχή των αιτητών, η οποία υποβλήθηκε με την αίτηση από τον πάροχο. Εκτός από το σχεδιάγραμμα και τη Γνωμάτευση, και παρά το ότι στην επιστολή του παρόχου, ημερομηνίας [redacted].2017, αναφέρεται ότι έχουν υποβληθεί πολλά υποστηρικτικά έγγραφα και αποδεικτικά σχετικά με την αίτηση, στους φακέλους που έχουν εξεταστεί, δεν φαίνεται να υπάρχει κανένα επιπλέον έγγραφο όπως, παραδείγματος χάριν, πιστοποιητικά από τον Έφορο Εταιρειών στην Κύπρο ή/και από άλλες δικαιοδοσίες, όπως παρουσιάζονται στο Σχεδιάγραμμα, από τα οποία να μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι αιτητές είναι επιβεβαιωμένοι τελικοί δικαιούχοι [redacted].

Παρά το γεγονός ότι στην παρούσα περίπτωση το ύψος της τιμής αγοράς των μετοχών της [redacted] αναφέρεται ότι είναι στα €[redacted], υπάρχουν αντίγραφα πληρωμών (SWIFT):

- για το ποσό των € [redacted] από την [redacted] εταιρεία [redacted], προς τους [redacted] και [redacted], καθώς και γραπτή βεβαίωση από τους τελευταίους για ~~την~~ λήψη του ποσού αυτού, σχετικά με την πληρωμή και την πώληση [redacted] προς [redacted].
- Για το ποσό των €[redacted] από [redacted], ~~στην~~ [redacted], κυπριακή θυγατρική εταιρεία [redacted], και του ~~ίδιου~~ ιδίου ποσού από [redacted]

[redacted], κυπριακή εταιρεία και σχετική αλληλογραφία με τους δικηγόρους των αιτητών και τον [redacted] που εξηγεί ότι είναι πληρωμή για IP στην Κύπρο. Προς διευκρίνιση της σχέσης αυτής της πληρωμής με την επένδυση των 5 αιτητών, διεξάγεται περαιτέρω έρευνα.

Στην πιο πάνω αναφερθείσα βεβαίωση από τους [redacted] και [redacted], φαίνεται ότι, βάσει των συμφωνιών, πληρώθηκε στους ίδιους το ποσό των €[redacted]. Στο σχεδιάγραμμα αναφέρεται ότι υπήρχε πληρωμή με μετρητά και μετοχές στην [redacted], για το ποσό των €[redacted] και πληρωμή των €1[redacted] σε κυπριακή τράπεζα.

Επειδή δεν υπάρχει στο φάκελο οποιοδήποτε αγοραπωλητήριο συμβόλαιο σχετικά με την αγορά των μετοχών, αλλά ούτε και απόδειξη ότι οι λήπτες του επενδυμένου ποσού ήταν κατά τον ουσιώδη χρόνο οι 100% μέτοχοι της [redacted], συνελέγησαν στοιχεία από τον Έφορο Εταιρειών ως ακολούθως:

Α. Κατά την περίοδο μεταξύ [redacted] 2016 – [redacted] 2016 οι μέτοχοι [redacted] ήταν οι εξής:

(α) [redacted]

(α) [redacted]

(β) [redacted]

Β. Κατά την περίοδο μεταξύ [redacted] 2016-[redacted]/2016 οι μέτοχοι [redacted] ήταν οι εξής:

(α) [redacted]

(β) [redacted]

(γ) [redacted]

Από τα στοιχεία αυτά, προκύπτει ότι [redacted] πούλησε όλες τις μετοχές της στην εταιρεία [redacted], κατά ή περί τις [redacted]/2016. Συμπεραίνεται επίσης, με βάση τα ίδια στοιχεία, αλλά και από την απόδειξη πληρωμής στον φάκελο του Υπουργείου Εσωτερικών, ότι η πληρωμή από την [redacted] για το ποσό των [redacted] ίσως να αντιπροσώπευε την υπό συζήτηση πώληση μετοχών. Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι η εν λόγω τοποθέτηση δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί.

Γ. <u>Από τις [redacted] 2016 οι μέτοχοι [redacted] άλλαξαν ως εξής:</u>

(α) [redacted]

(β) [redacted]

Από τα ίδια στοιχεία, προκύπτει, επίσης, ότι [redacted] (μέσω της [redacted]) πούλησε όλες τις μετοχές που είχε στη Remedica στην [redacted], κατά ή περί τις [redacted]/2016. Συμπεραίνεται επιπλέον, τόσο από τα ενώπιόν μας στοιχεία όσο και από την απόδειξη πληρωμής στο φάκελο του ΥΠ.ΕΣ., ότι η πληρωμή των €[redacted] από την [redacted], όπως αναφέρεται στην τέταρτη παράγραφο του σημείου 4.1. πιο πάνω, ίσως να αντιπροσώπευε αυτή την πώληση μετοχών. Ωστόσο, αυτό το συμπέρασμα δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί.

Δ. <u>Μέχρι τις [redacted]/2021, παραμένουν ίδιοι οι μέτοχοι, αλλά με μια αλλαγή στο μετοχικό μερίδιο συμμετοχής [redacted] και [redacted] από τις [redacted]/2017, ως εξής:</u>

(α) [redacted]

(β) [redacted]
(γ) [redacted]

Δυνάμει της Υπουργικής Απόφασης, το ποσό της επένδυσης στο κριτήριο Α2 για κάθε αιτητή θα έπρεπε να είναι ύψους, τουλάχιστον, €2,0 εκ. Λαμβανομένου, βεβαίως, υπόψιν ότι το ποσό για το οποίο υπάρχει αποδεικτικό έχει εμβασθεί σε ~~Κ~~ κυπριακή εμπορική τράπεζα και το οποίο αναλογεί στους αιτητές και είναι €1[redacted], ή €[redacted]. Διευκρινίζεται ότι κάτι τέτοιο ισχύσει, νοουμένου ότι ~~αν~~ βρεθούν τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η πληρωμή του ποσού των €[redacted], όπως αναφέρεται πιο πάνω, σχετίζεται με την επένδυση των αιτητών. Εντούτοις, όπως φαίνεται από τα πιο πάνω και βάσει των όσων έχουν υποβληθεί με την αίτηση, οι αιτητές κατέχουν διάφορα ποσοστά στην [redacted]. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει στο φάκελο οτιδήποτε το οποίο να επιβεβαιώνει το ποσοστό που αναλογεί στον κάθε αιτητή/επενδυτή. Βάσει των δικών μας υπολογισμών τα ποσά που τους αναλογούν από την επένδυση των [redacted], ή €[redacted], έχουν ως εξής:

Α. [redacted]
Β. [redacted]
Γ. [redacted]
Δ. [redacted]
Ε. [redacted]

Στη βάση των πιο πάνω ποσοστών, προκύπτει ότι μόνο [redacted] ικανοποιεί το ποσό των €2 εκ. Το ποσό των επενδύσεων των υπολοίπων αιτητών, ήταν ολιγότερο από €2.000.000, ωστόσο αυτό δεν φαίνεται να ήταν ξεκάθαρο ή σαφές στην πρόταση προς Υπουργικό Συμβούλιο.
Οι υπόλοιποι 4 δεν ικανοποιούν το οικονομικό κριτήριο της επένδυσης.

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση, ο αιτών έπρεπε να είναι και κάτοχος μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στην Κυπριακή Δημοκρατία, αγοραίας αξίας τουλάχιστον

€500.000, πλέον το ΦΠΑ. Στην περίπτωση των επενδυτών [redacted], το κριτήριο αυτό δεν ικανοποιείται, καθώς ουδείς εκ των αιτητών προέβη σε αγορά μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στην Κύπρο.

Η εισήγηση του Υπουργού Οικονομικών, κ. Χάρη Γεωργιάδη, ημερομηνίας [redacted]2017, αναφέρει:
«Παρόλο που τα στοιχεία που παρέθεσαν οι υπό αναφορά αιτητές δεν ικανοποιούν τα οικονομικά κριτήρια που καθορίζει η σχετική Απόφαση του ημερομηνίας 13.9.2016, […] καθώς δεν είναι κάτοχοι μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας στην Κυπριακή Δημοκρατία, εισηγούμαι όπως, δεδομένου του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προκύπτει για την κυπριακή οικονομία από τις πραγματοποιθείσες επενδύσεις των αιτητών, υποβληθεί […] Πρόταση […] για την κατ΄εξαίρεση πολιτογράφηση τους […].»

Στην έγκριση του, επεσήμανε την μη ικανοποίηση του κριτηρίου της κατοχής μόνιμης ιδιόκτητης κατοικία, όχι όμως και τη μη ικανοποίηση των απαιτούμενων ποσών των επενδύσεων, από τους 4 αιτητές.

Επομένως, το Υπουργικό Συμβούλιο φαίνεται ότι δεν είχε ενώπιον του τα πλήρη γεγονότα, προκειμένου να αποφασίσει για τις πολιτογραφήσεις

<u>Συμπέρασμα</u>

Από τα ευρήματα της έρευνας, φαίνεται ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο, οι Αιτήσεις προωθήθηκαν κατά παράβαση των ισχυόντων κριτηρίων κατά το χρόνο της έγκρισής τους. Συγκεκριμένα:

- Μόνο ένας από τους αιτητές έκανε την επένδυση των € 2.000.000,00 με την αγορά μετοχών [redacted] και τα χρήματα προήλθαν από το εξωτερικό σε λογαριασμούς [redacted]. Το ποσό των επενδύσεων των υπολοίπων αιτητών ήταν μικρότερο, από €2.000.000,00 έκαστος. Αυτό δεν αναφέρθηκε στην πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο.
- Όλοι είχαν λευκό ποινικό μητρώο.
- Δεν αγόρασαν ούτε κατείχαν κατοικία στην Κύπρο, αξίας πέραν των € 500.000 έκαστος, γεγονός που κοινοποιήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο.

- Δεν υπέβαλαν τα πλείστα απαιτούμενα υποστηρικτικά έγγραφα ούτε για [redacted] και ούτε, επίσης, για την αίτηση, δυνάμει των κριτηρίων της Υπουργικής Απόφασης.

Υπουργείο Οικονομικών

Ενώ οι αιτήσεις φαίνεται να παρουσίασαν σοβαρότατες ελλείψεις, εντούτοις ο Υπουργός Οικονομικών, σημειώνοντας ρητά την απουσία κατοχής μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας από τους αιτητές, προχώρησε στην έγκριση των αιτήσεων ~~να~~ και στην εισήγηση όπως τεθούν ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου προς έγκριση, ένεκα του γενικότερου οικονομικού οφέλους που προέκυψε από τις επενδύσεις.

Στην έγκριση του Υπουργείου Οικονομικών, δεν υπήρχε αναφορά στο ότι οι 4 αιτητές δεν πληρούσαν το οικονομικό κριτήριο στο κομμάτι της επένδυσης των € 2.000.000,00 έκαστος. Το γεγονός υποδεικνύει, ενδεχομένως, ότι δεν έγινε η απαιτούμενη εξέταση από το Υπουργείο Οικονομικών.

Υπουργείο Εσωτερικών

Κατά την αξιολόγηση των Αιτήσεων, παρατηρήθηκαν σημαντικά κενά τα οποία θα έπρεπε να είχαν ωθήσει το Υπουργείο Εσωτερικών στην περαιτέρω μελέτη των εν λόγω αιτήσεων, ζητώντας, μάλιστα, την υποβολή επιπλέον υποστηρικτικών εγγράφων και/ή διευκρινίσεων από τους Αιτητές.
Αντ' αυτού, το Υπουργείο Εσωτερικών στηρίχθηκε αποκλειστικά στα έγγραφα τα οποία είχαν υποβληθεί με τις αιτήσεις, χωρίς να προβεί σε περαιτέρω διερεύνηση των στοιχείων.

Υπουργικό Συμβούλιο

Το Υπουργικό Συμβούλιο προχώρησε στην έγκριση των αιτήσεων των αιτητών, αναφέροντας στην απόφασή του ότι πληρούνται όλα τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις της Υπουργικής Απόφασης, αν και είχε ήδη ενημερωθεί ότι δεν πληρούνταν από το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, όμως, διαθέτει δυνάμει του Νόμου ευρεία διακριτική ευχέρεια «υπό όρους όπως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει» να εγκρίνει τις πολιτογραφήσεις, νοουμένου ότι το δηλώσει και το αιτιολογήσει, κάτι που δεν έπραξε.

Τραπεζικά Ιδρύματα/Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

[redacted] η οποία δέχτηκε τις καταθέσεις των επενδυτικών κεφαλαίων, είχε υποχρέωση να εφαρμόσει αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας προς τον πελάτη της, λόγω του ύψους της κατάθεσής του.
Ωστόσο, δεν παρατηρήθηκε οποιαδήποτε ένδειξη στους φακέλους που έχουν εξεταστεί ότι η τράπεζα διενήργησε την απαιτούμενη αυξημένη δέουσα επιμέλεια.
Ως εκ τούτου, ενδείκνυται να ελεγχθεί από την εποπτική αρχή, δηλαδή την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, το κατά πόσον [redacted] είχε συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της σε σχέση με τις καταθέσεις εκ μέρους των αιτητών από [redacted].

Πάροχος Υπηρεσιών/Promoter

Όλες οι αιτήσεις καταχωρίστηκαν και προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted] ως Πάροχος/Promoter των Αιτητών. Το Δικηγορικό Γραφείο [redacted] εμπίπτει στις υπόχρεες οντότητες, κατά τα οριζόμενα στον περί Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο (ο «Νόμος»). Σημειώνεται ότι δεν υπάρχουν στοιχεία στο φάκελο, τα οποία να υποδεικνύουν ότι έγινε η δέουσα επιμέλεια από τον πάροχο, ο οποίος όφειλε να ασκήσει έλεγχο δέουσας επιμέλειας προς τον πελάτη, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου. Σχετικά είναι τα άρθρα 60-66 του Νόμου, στον έλεγχο δέουσας επιμέλειας συμπεριλαμβάνεται η εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη και η φύση των επαγγελματικών του δραστηριοτήτων, προς αντιμετώπιση του κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Οι αιτήσεις εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο, όταν ο κ. Νίκος Αναστασιάδης ήταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας και προήδρευε του Υπουργικού Συμβουλίου. Στο δικηγορικό γραφείο [redacted] συμμετέχουν, με ποσοστό 50% συγγενείς 1ου βαθμού του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει το πιο πάνω, καθότι δεν έγινε οποιαδήποτε αναφορά είτε στην Πρόταση είτε στα παραρτήματα που την συνόδευαν, ούτε και δηλώθηκε ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως θα έπρεπε σύμφωνα με τις αρχές της φυσικής δικαιοσύνης. Ως εκ τούτου, δεν διασφαλίστηκε το αμερόληπτο της διαδικασίας και των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ή/και η αποφυγή οποιασδήποτε σύγκρουσης συμφέροντος.

Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος

Το Συμβούλιο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, ως εποπτική αρχή των δικηγόρων κατά τα οριζόμενα στο Ν.188(Ι)/2007 (άρθρο 59 (1)(ε)), οφείλει να ασκήσει εποπτικό έλεγχο στο Δικηγορικό Γραφείο [redacted]

Βουλή των Αντιπροσώπων

Δυνάμει του Νόμου η Βουλή των Αντιπροσώπων ενημερώθηκε πριν από την υποβολή πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Παρά τις προαναφερθείσες αδυναμίες, δεν τεκμηριώνεται κατά την άποψη μας η εφαρμογή το άρθρου 113 του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου.

Επίσης, η Υπουργική Απόφαση, δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις για τις συζύγους, είναι εκτός του νομικού πλαισίου, επειδή ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Το ΥΣ θα μπορούσε να εγκρίνει τις πολιτογραφήσεις, έστω και αν δεν πληρούνταν τα οικονομικά κριτήρια στο πλαίσιο της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που είχε, νοουμένου ότι αιτιολογούσε επαρκώς την απόφασή του.

Περαιτέρω πληροφορίες αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΑ.62.

14.2.5 [redacted]

Σε σχέση με την επένδυση [redacted], έχουν μελετηθεί οι τέσσερις πολιτογραφήσεις που έλαβαν χώρα την περίοδο που καλύπτουν οι όροι εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής (δηλαδή μέχρι 17.08.2020). Συγκεκριμένα, μελετήθηκε το περιεχόμενο 4 φακέλων του Υπουργείου Εσωτερικών και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης σχετικά με τις πολιτογραφήσεις των:

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

Ο συνολικός αριθμός πολιτογραφήσεων που εξετάστηκαν είναι 9.

Οι πολιτογραφήσεις των αιτητών εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο, κατά τις ακόλουθες ημερομηνίες.

	Απόφαση		**Απόφαση ΥΣ που ήταν σε ισχύ**
	Ημερ.	**Αριθμός**	
[redacted]	[redacted]/2016	[redacted]	76.668 ημερ. 19/03/2014
[redacted]	[redacted]/18	[redacted]	81.292 ημερ. 13/09/2016
[redacted]	[redacted]/20	[redacted]	86.879 ημερ 13/02/2019
[redacted]	[redacted]/19	[redacted]	86.879 ημερ 13/02/2019

Σημειώνεται ότι [redacted] είναι μεγαλομέτοχος (83.3%) στην εταιρεία [redacted]. Οι άλλοι 3 αιτητές είναι διευθυντές της εταιρείας [redacted] κατέχει το 80% της εταιρείας [redacted] ενώ το υπόλοιπο 20% ανήκει στην εταιρεία [redacted] με τη σειρά της είναι η μητρική (100%) της [redacted] (διαχειριστή) που έχει αναλάβει την κατασκευή και τη διαχείριση του έργου [redacted].

Σημειώνεται ότι διευθυντής στην εταιρεία [redacted], είναι [redacted] αλλά και [redacted].

Η αίτηση [redacted] καταχωρίστηκε από το δικηγορικό γραφείο [redacted] Οι αιτήσεις των 3 διευθυντών καταχωρίστηκαν και προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted], στο οποίο το 50% των μετοχών κατέχουν συγγενείς Α΄ βαθμού του Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Αναφορικά με [redacted], η αίτηση του προωθήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο προς έγκριση, ενόψει του ότι πληρούσε το οικονομικό κριτήριο Α4 (ήτοι Αγορά ή σύσταση ή συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες).

Αναφορικά με τους 3 διευθυντές, δεν πληρούσαν το κριτήριο για Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη, σύμφωνα με το οποίο έπρεπε να κατείχαν αμοιβή σε εταιρεία/εταιρείες, η οποία να δημιουργεί φορολογικά έσοδα για τη Δημοκρατία της τάξεως των €100,000, τουλάχιστον, για περίοδο τριετίας και νοουμένου ότι αυτή η φορολογία έχει ήδη πληρωθεί ή προπληρωθεί.

Επίσης, κανένας από τους 3 διευθυντές δεν πραγματοποίησε κάποια άλλη επένδυση πέραν της αγοράς μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας (με αξίες τάξης των €500χιλ. - €640χιλ. έκαστος). Συνεπώς, δεν μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν ως επενδυτές και να αξιολογηθούν με βάση τα οικονομικά κριτήρια που ίσχυαν για τους επενδυτές.

<u>Συνοπτική περιγραφή γεγονότων</u>

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, [redacted] κατείχε το 83.3% της εταιρείας [redacted] που ήταν εγγεγραμμένη στην Κύπρο και με την σειρά της είχε άμεση/έμμεση συμμετοχή στην εταιρεία [redacted] και έχει αναλάβει την κατασκευή και διαχείριση [redacted].

Προσκομίστηκαν τα απαραίτητα πιστοποιητικά από τον Έφορο Εταιρειών που επιβεβαιώνουν τα πιο πάνω. Επίσης, προσκομίστηκαν στοιχεία (π.χ πιστοποιητικά μετοχών και αντίγραφα τραπεζικών εμβασμάτων), τα οποία αποδεικνύουν ότι ο επενδυτής αγόρασε τις μετοχές που αντιστοιχούν στο 83.3% [redacted] έναντι του ποσού των $[redacted]εκ.

Σημειώνεται ότι με βάση τις πρόνοιες της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου 13.09.2016 για τη συμμετοχή σε κυπριακές επιχειρήσεις και εταιρείες, θα έπρεπε να προσκομιστεί έμβασμα σε κυπριακό εμπορικό τραπεζικό ίδρυμα εν ονόματι της επιχείρησης ή του οργανισμού. Στην περίπτωση του πιο πάνω επενδυτή, τα εμβάσματα που προσκομίστηκαν είχαν ως δικαιούχο την Κυπριακή Εταιρεία ([redacted]), αλλά έγιναν σε Τράπεζα του εξωτερικού και συγκεκριμένα της [redacted] στο [redacted].

Για τους 3 διευθυντές της εταιρείας [redacted] προσκομίστηκαν πιστοποιητικά από τον Έφορο Εταιρειών που επιβεβαιώνουν ότι είχαν διοριστεί ως διευθυντές. Όμως ο διορισμός τους έγινε λίγες εβδομάδες μετά την υποβολή αίτησης για πολιτογράφηση συνεπώς δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί ο σχετικός όρος της Απόφασης ΥΣ για δημιουργία φορολογικών εσόδων για τη Δημοκρατία της τάξης των €100,000 τουλάχιστον για περίοδο τριετίας.

Με τις επιστολές αίτησης του παρόχου για τον κάθε διευθυντή, δεν υποβλήθηκαν οποιαδήποτε στοιχεία που να αφορούν στο οικονομικό κριτήριο, παρά μόνο στοιχεία που αφορούσαν στην αγορά μόνιμής ιδιόκτητης κατοικίας (όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω).

Και στις 3 περιπτώσεις ο τότε Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης έστειλε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών, το περιεχόμενο της οποίας ήταν το ακόλουθο:

«*Παρόλο που τα στοιχεία που παρέθεσε ο υπό αναφορά αιτητής / αιτήτρια, δεν ικανοποιούν πλήρως τα οικονομικά κριτήρια, που καθορίζει η Απόφαση του για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση εισηγούμαι όπως δεδομένου του γενικότερου άμεσου οφέλους προς την Κυπριακή Οικονομία από το ύψος της επένδυσης της εταιρείας* [redacted] *στην οποία ο αιτητής / αιτήτρια είναι διευθυντής / ντριά, υποβλήθεί εκ μέρους σας σχετική πρόταση προς τοΥπουργικό Συμβούλιογια την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση του/της με την οποία θα συμφωνήσω.*»

<u>Πολιτογράφηση Επενδυτή και Διευθυντικών Στελεχών Εταιρειών</u>

[redacted]

Με βάση τα στοιχεία τα οποία είχαν τεθεί ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου για τη λήψη της απόφασης, προκύπτει ότι τηρούνταν τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις του Σχεδίου ημερ. 19/03/2014 (Αρ. Απόφ. 76.668), για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση του.

[redacted]

Στην απόφαση του ΥΣ, αναφέρεται ότι αποφάσισε να επιτρέψει την πολιτογράφηση της αιτήτριας, διότι έλαβε υπόψη :

i. Τις επενδυτικές δραστηριότητες της εργοδοτούσας εταιρείας [redacted] και
ii. Το γεγονός ότι πληροί τα κριτήρια και τους όρους που το ΥΣ είχε καθορίσει, με την απόφαση αρ. 81.292 ημερ. 13/09/2016.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η αίτηση δεν πληρούσε το κριτήριο που έθεσε το Υπουργικό Συμβούλιο στην απόφαση του, ημερομηνίας 13/09/2016, αναφορικά με την

πολιτογράφηση υψηλόβαθμων διευθυντικών στελεχών (δημιουργία φορολογικών εσόδων ύψους €100.000 σε περίοδο τριετίας που προηγείται της αίτησης).
Επίσης, είναι ξεκάθαρα διατυπωμένο στην έγκριση του Υπουργού Οικονομικών, αλλά και στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο, το γεγονός ότι τα κριτήρια δεν τηρούνταν.
Κατά συνέπεια, ως προς το σημείο ii πιο πάνω υπάρχει λανθασμένη απόφαση του ΥΣ. (αφού η αίτηση δεν πληρούσε τα κριτήρια και τους όρους τη απόφασης ΥΣ 81.292).

[redacted]

Για τον πιο πάνω επενδυτή στην πρόταση προς το ΥΣ, αναφέρεται ρητά η θέση του ΥΠ.ΟΙΚ από ότι τα στοιχεία που παρέθεσε ο υπό αναφορά αιτών δεν ικανοποιούν πλήρως τα οικονομικά κριτήρια που καθορίζει η απόφαση του ΥΣ. (Ως προαναφέρθηκε, δεν είχαν προσκομιστεί στοιχεία για δημιουργία φορολογικών εσόδων ύψους €100.000 σε περίοδο τριετίας που προηγείται της αίτησης). Εντούτοις η απόφαση του ΥΣ αναφέρει ότι ο αιτών εμπίπτει «στο πνεύμα» των όρων που το Συμβούλιο έχει καθορίσει με την πιο πάνω απόφαση.

Και σε αυτή την περίπτωση υπάρχει λανθασμένη απόφαση του ΥΣ. (αφού η αίτηση δεν πληρούσε τα κριτήρια και τους όρους τη απόφασης ΥΣ 81.292).

Και στις δύο πιο πάνω περιπτώσεις, το ΥΣ θα μπορούσε να εγκρίνει τις πολιτογραφήσεις έστω και αν δεν πληρούνταν τα οικονομικά κριτήρια, στο πλαίσιο της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που είχε, νοουμένου ότι αιτιολογούσε επαρκώς την απόφαση του.

Εν πάση περιπτώσει, οι πολιτογραφήσεις ήταν εκτός νομικού πλαισίου (διότι μόνο επιχειρηματίες και επενδυτές μπορούσαν να πολιτογραφηθούν και όχι διευθυντικά στελέχη), που δεν ήταν επενδυτές επομένως ήταν Ultra Vires.

[redacted] <u>και</u>

Για τον πιο πάνω επενδυτή στην πρόταση προς το ΥΣ, αναφέρεται ρητά η θέση του ΥΠ.ΟΙΚ ότι από τα στοιχεία που παρέθεσε ο υπό αναφορά αιτών, δεν ικανοποιούν πλήρως τα οικονομικά κριτήρια που καθορίζει η απόφαση του ΥΣ. (Όπως προαναφέρθηκε, δεν είχαν προσκομιστεί στοιχεία για δημιουργία φορολογικών εσόδων ύψους €100.000 σε περίοδο τριετίας που προηγείται της αίτησης). Εντούτοις, σύμφωνα με την απόφαση του ΥΣ, ο αιτών εμπίπτει <u>στο πνεύμα των όρων</u> που το συμβούλιο έχει καθορίσει με την πιο πάνω απόφαση.

Επιπροσθέτως και όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, ο διευθυντής [redacted] με βάση τις ερμηνείες / ορισμούς της Νομοθεσίας AML / CFT, ήταν ΠΕΠ, κατά την περίοδο πολιτογράφησής του και βάσει της απόφασης ΥΣ αρ. 87.926 που ήταν τότε σε ισχύ, δεν επέτρεπε την παραχώρηση της κυπριακής υπηκοότητας σε ΠΕΠ. Εντούτοις, η πολιτογράφησή του εγκρίθηκε από το ΥΣ.

Η πιο πάνω πολιτογράφηση εγκρίθηκε τον Μάιο 2020. Στο μεταξύ τον Ιανουάριο 2020 τέθηκαν σε εφαρμογή οι ακόλουθες τροποποιήσεις του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου

Το άρθρο 111Α του βασικού νόμου τροποποιήθηκε ως ακολούθως:

(α) Με τη διαγραφή από το εδάφιο (2) αυτού της φράσης «, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει,» και

(β) με την προσθήκη, αμέσως μετά το εδάφιο (3) αυτού, του ακόλουθου νέου εδαφίου:42 «(4) Για τους σκοπούς των διατάξεων των εδαφίων (1) και (2), το Υπουργικό Συμβούλιο <u>εκδίδει Κανονισμούς</u> δυνάμει του εδαφίου (1) του άρθρου 117 στους οποίους καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις υπό τα οποία επιτρέπεται η τιμητική πολιτογράφηση για λόγους δημοσίου συμφέροντος και η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, χωρίς να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους (1)(α), (1)(β) και (1)(δ) του Τρίτου Πίνακα.».

Στον νόμο αναφέρεται ότι μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο Κανονισμών, οι όροι υπό τους οποίους διενεργείται η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, όπως αυτοί έχουν καθοριστεί δυνάμει των διατάξεων του εδαφίου (2) του άρθρου 111Α του βασικού νόμου από το Υπουργικό Συμβούλιο πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου, εξακολουθούν να ισχύουν.

Δεδομένης της διαγραφής της φράσης *«, υπό όρους ως ήθελε κατά περίπτωση καθορίσει,»,* το ΥΣ είχε πλέον υποχρέωση να τηρήσει τους όρους τους οποίους είχε καθορίσει στην απόφαση ΥΣ, βάσει της οποίας έγινε η πολιτογράφηση.

Δεν ήταν αρκετό ο αιτών να εμπίπτει στο πνεύμα των όρων.

Με βάση τα πιο πάνω, η απόφαση Πολιτογράφησης για τον [redacted] ήταν παράνομη.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι αιτητές [redacted] και [redacted], ήταν διευθυντικά στελέχη της [redacted] – εταιρείας που επένδυσε στην Κύπρο. Όλες οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις διευθυντικών στελεχών εταιρειών που έγιναν μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου Ν.141(Ι)/2002 με τον Ν.36(Ι) / 2013 στις 30/04/2013 είναι εκτός νομικού πλαισίου, αφού αυτοί δεν είναι ίδιοι επενδυτές ή / και επιχειρηματίες. Κατά συνέπεια το Υπουργικό Συμβούλιο φαίνεται να ευθύνεται για την καθ' υπέρβαση του νόμου, πολιτογράφηση διευθυντικών στελεχών εταιρείας που επένδυσε στην Κύπρο, αλλά οι ίδιοι δεν είναι επενδυτές με την έννοια του όρου.

Επίσης, η Υπουργική Απόφαση, δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις πολιτογραφήσεων, των συζύγων και ενήλικων, οικονομικά εξαρτώμενων τέκνων, είναι εκτός του νομικού πλαισίου, εφόσον ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

<u>Συμπέρασμα</u>

Με βάση τα στοιχεία τα οποία είχαν τεθεί ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου για τη λήψη της απόφασης για τον επενδυτή [redacted] προκύπτει ότι τηρούνταν τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις του Σχεδίου ημερ. 19/03/2014 (Αρ. Απόφ. 76.668), για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση

Από τα ευρήματα της έρευνας, φαίνεται ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο, οι Αιτήσεις για τους 3 διευθυντές της εταιρείας [redacted] εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο κατά παράβαση των ισχυόντων κριτηρίων κατά το χρόνο έγκρισης τους. Συγκεκριμένα:

- **Κανένας από τους 3 διευθυντές δεν πληρούσε το κύριο οικονομικό κριτήριο, καθότι δεν είχε προβεί σε κάποια άλλη επένδυση πέραν της αγοράς μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας ούτε και προσκόμισαν στοιχεία που να δείχνουν φορολογικά έσοδα για τη Δημοκρατία ύψους €100.000. Άρα, και η απόφαση πολιτογράφησης είναι λανθασμένη λόγω του ότι αναφέρει ότι πληρούνται τα οικονομικά κριτήρια ενώ δεν πληρούνταν.**

Πρόσθετα, ως αναφέρθηκε πιο πάνω, ο διευθυντής [redacted] με βάση τις ερμηνείες / ορισμούς της Νομοθεσίας AML / CFT ήταν ΠΕΠ κατά την περίοδο πολιτογράφησης του και η απόφαση ΥΣ αρ. 87.926 που ήταν τότε σε ισχύ δεν επέτρεπε την παραχώρηση της κυπριακής υπηκοότητας σε ΠΕΠς. Εντούτοις, η πολιτογράφηση του λανθασμένα εγκρίθηκε από το ΥΣ.

Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις των τριών διευθυντικών στελεχών έγιναν μετά την τροποποίηση του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου Ν.141(Ι)/2002, επομένως είναι εκτός νομικού πλαισίου, αφού αυτοί δεν είναι επενδυτές ή / και επιχειρηματίες.

Επίσης, οι αιτήσεις των 3 διευθυντών προωθήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο [redacted] το 2017-2020 και εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο, όταν ο κ. Νίκος Αναστασιάδης ήταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας και προήδρευε του ΥΣ. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει το πιο πάνω, καθότι δεν έγινε οποιαδήποτε αναφορά είτε στην

Πρόταση είτε στα παραρτήματα που την συνόδευαν. Ως εκ τούτου, δεν διασφαλίστηκε το αμερόληπτο της διαδικασίας και των αποφάσεων του ή/και την αποφυγή οποιασδήποτε σύγκρουση συμφέροντος, αφού ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προεδρεύει του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Ούτε και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επεσήμανε το στοιχείο αυτό στο Υπουργικό Συμβούλιο κατά την εξέταση του θέματος να τύχει χειρισμού.

Παρόλα αυτά, δεν τεκμηριώνεται, κατά την άποψη μας, η εφαρμογή του άρθρου 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου περί αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας για οποιοδήποτε από τα στελέχη-επενδυτές.

Επίσης, η Υπουργική Απόφαση, δυνάμει της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις πολιτογράφησης για τις συζύγους και ενήλικα τέκνα, είναι εκτός του νομικού πλαισίου, αφού ο εξουσιοδοτικός Νόμος δεν προνοούσε για την πολιτογράφηση μελών οικογενειών των επενδυτών, κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Σημειώνεται σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της δημοκρατίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο.

Περαιτέρω πληροφορίες αναφέρονται στα Παραρτήματα ΙΑ. 67, 87, 92 και 53..

ΚΕΦ. 15 ΜΕΛΕΤΗ ΧΑΜΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΦΑΚΕΛΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2016

15.1 Εισαγωγή

Υποθέσεις που δεν θεωρούνταν ως υψηλού κινδύνου στη βάση μεθοδολογίας που αναλύεται στο Κεφάλαιο 4 σε ό,τι αφορά στην επικινδυνότητα τους, ελέγχθηκαν με βάση συγκεκριμένο audit program (με τη χρήση πίνακα excel για την καταγραφή των ευρημάτων) από Εκτιμητές, τους οποίους προσέλαβε για το σκοπό αυτό η Ερευνητική Επιτροπή, μέσω της Νομικής Υπηρεσίας. Ο έλεγχος που διενεργήθηκε, αφορούσε τις πρόνοιες του Νόμου, σε όλα, ανεξαιρέτως, τα κριτήρια και σε άλλες προϋποθέσεις, τις οποίες έθεταν κατά καιρούς οι διάφορες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Αφορούσε, επίσης, και στην εφαρμογή των ορθών διαδικασιών από τις κρατικές υπηρεσίες και τους αρμόδιους αξιωματούχους, οι οποίοι εμπλέκονταν στην αξιολόγηση των αιτήσεων πολιτογράφησης, ανά περίοδο, σύμφωνα, πάντοτε, με τους όρους εντολής της Επιτροπής. Επιπρόσθετα, μελετήθηκαν ενδελεχώς και εις βάθος οι περιπτώσεις για τις οποίες, ύστερα από μελέτη του φυσικού φακέλου, προέκυψαν επιπρόσθετα αρνητικά / προβληματικά στοιχεία. Τα εν λόγω στοιχεία ενδεχομένως να έχρηζαν περαιτέρω διερεύνησης ή ανακατηγοριοποιήθηκαν σε υψηλού και μελετήθηκαν σε μεγαλύτερο βάθος με βάση τη μεθοδολογία.

Θεωρούμε σημαντικό να σημειώσουμε ότι, αν και οι εργασίες ελέγχου των φακέλων αιτητών χαμηλού κινδύνου έχουν ολοκληρωθεί για ολόκληρη την περίοδο Ιούλιο 2007- Αύγουστο 2020, εντούτοις η αξιολόγηση των ευρημάτων συνεχίζεται και τα τελικά στατιστικά στοιχεία και συμπεράσματα θα περιληφθούν στο τελικό πόρισμα της Ερευνητικής Επιτροπής. Τα παραδείγματα και τα θέματα που αναδεικνύονται στο παρόν κεφάλαιο είναι μόνο ενδεικτικά και στο τελικό πόρισμα της Ερευνητικής Επιτροπής θα περιληφθούν όλα τα θέματα που θα εντοπιστούν από την αξιολόγηση όλων των φακέλων.

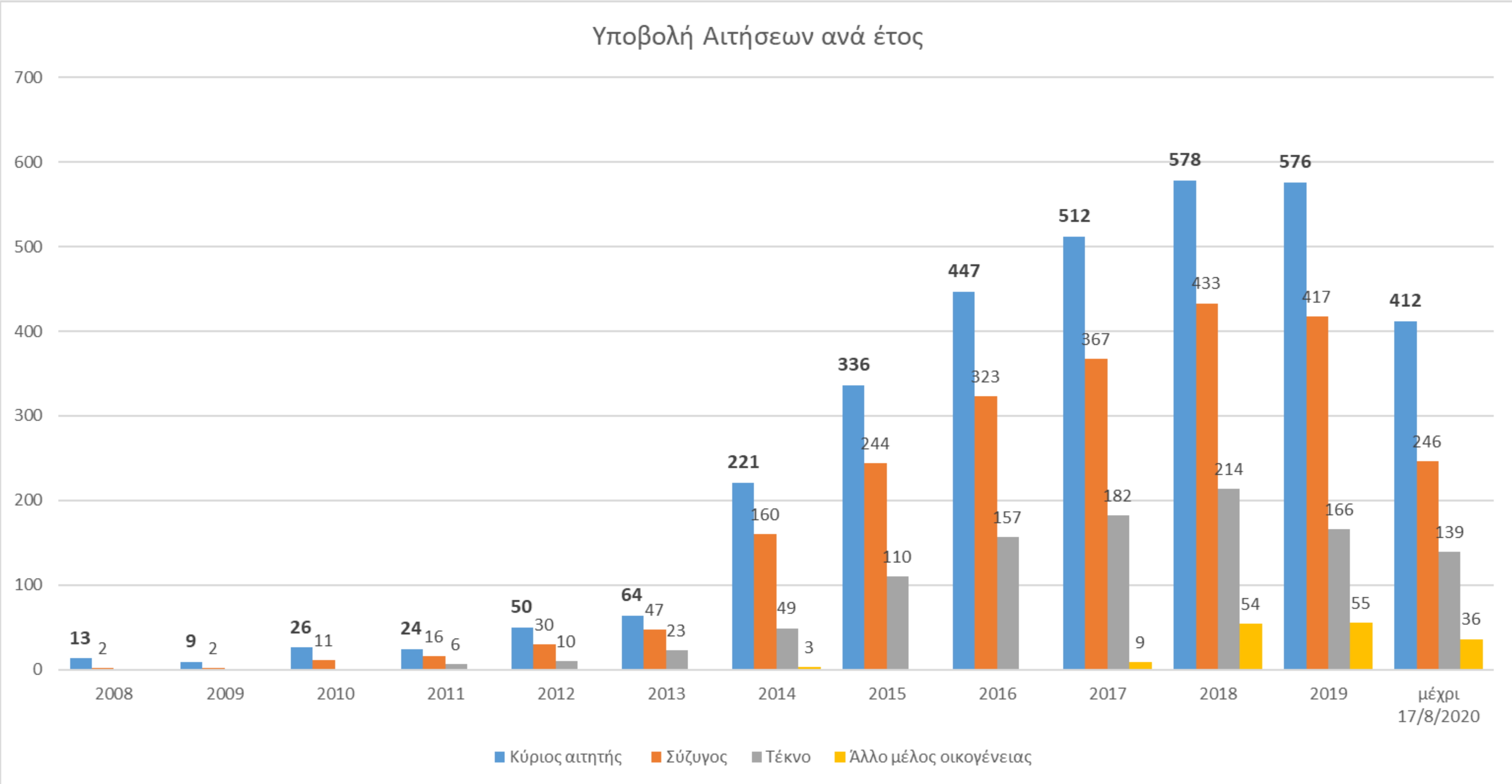
Το παρόν κεφάλαιο αφορά σε πρόσωπα που αξιολογήθηκαν ως χαμηλού κινδύνου και πολιτογραφήθηκαν την περίοδο από το 2007 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2016. Τα πρόσωπα αυτά αποτελούν περίπου το 1/3 του συνόλου των πολιτογραφήσεων που εμπίπτουν στους όρους εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής.

Από τον έλεγχο αυτών των υποθέσεων χαμηλού κινδύνου, δηλαδή των υποθέσεων που, σύμφωνα με τη μεθοδολογία, δεν ικανοποιούσαν κανένα κριτήριο επικινδυνότητας που περιλαμβάνονται στο παρόν πόρισμα, η Ερευνητική Επιτροπή εξάγει τα ακόλουθα προκαταρκτικά στατιστικά στοιχεία:

15.2 Στατιστικά Στοιχεία

15.2.2.1 Γενικά στατιστικά στοιχεία

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται οι 6779 περιπτώσεις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων που προωθήθηκαν από το ΥΠΕΣ προς το ΥΓ και εγκρίθηκαν αιτήσεις στο Υπουργείο Εσωτερικών ανά έτος από το 2007 μέχρι τις 17.08.2020:

Υποβολή Αιτήσεων ανά έτος
700
600
500
400
300
200
100
0
13
2
9
2
26
11
24
16
6
50
30
10
64
47
23
221
160
49
3
336
244
110
447
323
157
512
367
182
9
578
433
214
54
576
417
166
55
412
246
139
36
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
μέχρι 17/8/2020
Κύριος αιτητής
Σύζυγος
Τέκνο
Άλλο μέλος οικογένειας

Από τον πιο πάνω πίνακα προκύπτει ότι μέχρι το 2013 οι εγκριθείσες πολιτογραφήσεις ήταν σχετικά λίγες σε αριθμό, αριθμητικά οι αιτήσεις και ενώ το 2014 παρατηρείται απότομη αύξηση. Η αυξητική αυτή τάση συνεχίστηκε μέχρι το 2018, χρονιά κατά την οποία παρατηρήθηκε ο μέγιστος αριθμός πολιτογραφήσεων που εγκρίθηκαν. Από το 2019 ο αριθμός τους άρχισε να μειώνεται σταδιακά. Από τις 6779 πολιτογραφήσεις αφορούσαν κύριους αιτητές (δηλαδή σε επενδυτές και διευθυντές) ήτοι ποσοστό 48,21%, επιπρόσθετα 2298 πολιτογραφήσεις αφορούσαν σε συζύγου ήτοι ποσοστό 33,9%. Οι υπόλοιπες 1056 πολιτογραφήσεις αφορούσαν σε ενήλικα τέκνα ήτοι ποσοστό 15,58% και 157 πολιτογραφήσεις ήτοι ποσοστό 2,32% αφορούσαν σε άλλα μέλη της οικογένειας (για παράδειγμα γονείς).

Με δεδομένο το γεγονός ότι οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν συζύγους, ενήλικα τέκνα και γονείς (μέλη της οικογένειας του επενδυτή) λήφθηκαν παράνομα (ultra vires), καθ' υπέρβαση του νομοθετικού πλαισίου, δηλαδή ποσοστό 51,79% των συνολικών πολιτογραφήσεων, αφορά σε πολιτογραφήσεις που ήταν εκτός του νομικού πλαισίου και επομένως έχουν πολιτογραφηθεί παράνομα.

1. <u>Στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 2007 – Σεπτέμβριο 2016</u>

Σε σχέση με την περίοδο που εξετάζει η παρούσα έκθεση, δηλαδή από το 2007 μέχρι τον Σεπτέμβριο 2016, φαίνεται ότι το 49,59% των πολιτογραφήσεων αφορούσε σε κύριους αιτητές, το ποσοστό των 35,3% των πολιτογραφήσεων αφορούσε σε συζύγους, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 15% των πολιτογραφήσεων δηλώθηκαν ως ενήλικα τέκνα και λοιποί συγγενείς (σύζυγος ενήλικου τέκνου και γονείς επενδυτών).

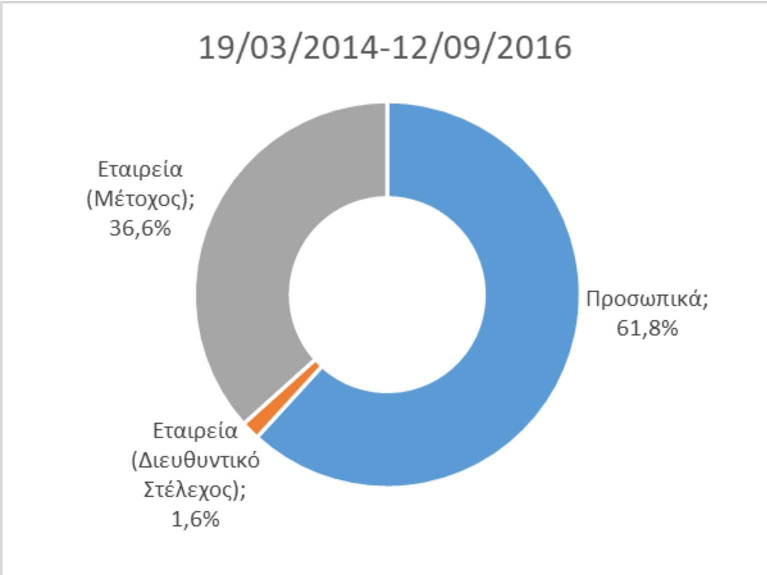

Με δεδομένο το ότι οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου οι οποίες αφορούσαν συζύγους, ενήλικα τέκνα και γονείς (μέλη της οικογένειας του επενδυτή) λήφθηκαν παράνομα (ultra vires), καθ' υπέρβαση, δηλαδή, του νομοθετικού πλαισίου, το ποσοστό του 50,04% των πολιτογραφήσεων χαμηλού κινδύνου που έχουν τύχει μελέτης και αποτελούν μέρος του παρόντος πορίσματος, αφορά σε πολιτογραφήσεις που ήταν εκτός του νομικού πλαισίου και έχουν πολιτογραφηθεί παράνομα.

Πριν από τις 04.01.2011, ημερομηνία κατά την οποία με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου έγινε πρόβλεψη για την πολιτογράφηση συζύγων και ενήλικων τέκνων, το Υπουργικό Συμβούλιο σε πολλές περιπτώσεις αποφάσιζε την πολιτογράφηση συζύγων επενδυτών «*σε εξαιρετικές περιπτώσεις και λόγω των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων*» ή γινόταν επίκληση του «*δημοσίου συμφέροντος*». Με το πέρας της πιο πάνω ημερομηνίας, το Υπουργικό Συμβούλιο επέτρεψε την υποβολή αίτησης από συζύγους και ενήλικα τέκνα και αργότερα και από τους γονείς του επενδυτή. Η νομιμότητα της απόφασης αυτής, καθώς και το κατά πόσον οι πολιτογραφήσεις μελών της οικογένειας έγιναν νόμιμα, σχολιάζεται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 13.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, στην συνεδρία του, ημερομηνίας 19.03.2014, για πρώτη φορά αποφάσισε όπως τα οικονομικά κριτήρια μπορούν να ικανοποιηθούν μέσω εταιρείας στην οποία ο αιτητής κατέχει διορισμό ως Υψηλόβαθμο Διευθυντικό Στέλεχος. Σημειώνεται ότι, μέχρι (τον Μάρτιο του 2014 το οικονομικό κριτήριο μπορούσε να ικανοποιηθεί είτε προσωπικά, είτε μέσω εταιρειών, στις οποίες ο αιτητής συμμετέχει ως μέτοχος, αναλογικά με βάση το ποσοστό συμμετοχής του).

Σε σχέση με τη χρονική περίοδο που ακολούθησε την εν λόγω απόφαση και που εμπίπτει η εξέτασή της στην παρούσα έκθεση (ήτοι από 19.03.2014 μέχρι 12.09.2016), 61,8% των επενδυτών που κατηγοριοποιήθηκαν ως Χαμηλού Κινδύνου προέβησαν στην επένδυση προσωπικά, 36,6% μέσω εταιρείας στην οποία συμμετείχαν ως μέτοχοι, ενώ 1,6% αιτήθηκε με την ιδιότητα του Υψηλόβαθμου Διευθυντικού Στελέχους σε εταιρεία που έχει προβεί σε επένδυση.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν Υψηλόβαθμα Διευθυντικά Στελέχη εταιρειών λήφθηκαν παράνομα (ultra vires) και καθ’ υπέρβαση του νομοθετικού πλαισίου καθότι τα διευθυντικά αυτά στελέχη, δεν ενέπιπταν στον όρο «επιχειρηματία/επενδυτής», αλλά ήταν υπάλληλοι των εταιρειών, οι πολιτογραφήσεις των επενδυτών προσώπων που αιτήθηκαν επικαλούμενοι την ιδιότητας του Υψηλόβαθμου Διευθυντικού Στελέχους ήταν εκτός του νομικού πλαισίου. Υπενθυμίζουμε ότι τα πιο πάνω ποσοστά αφορούν

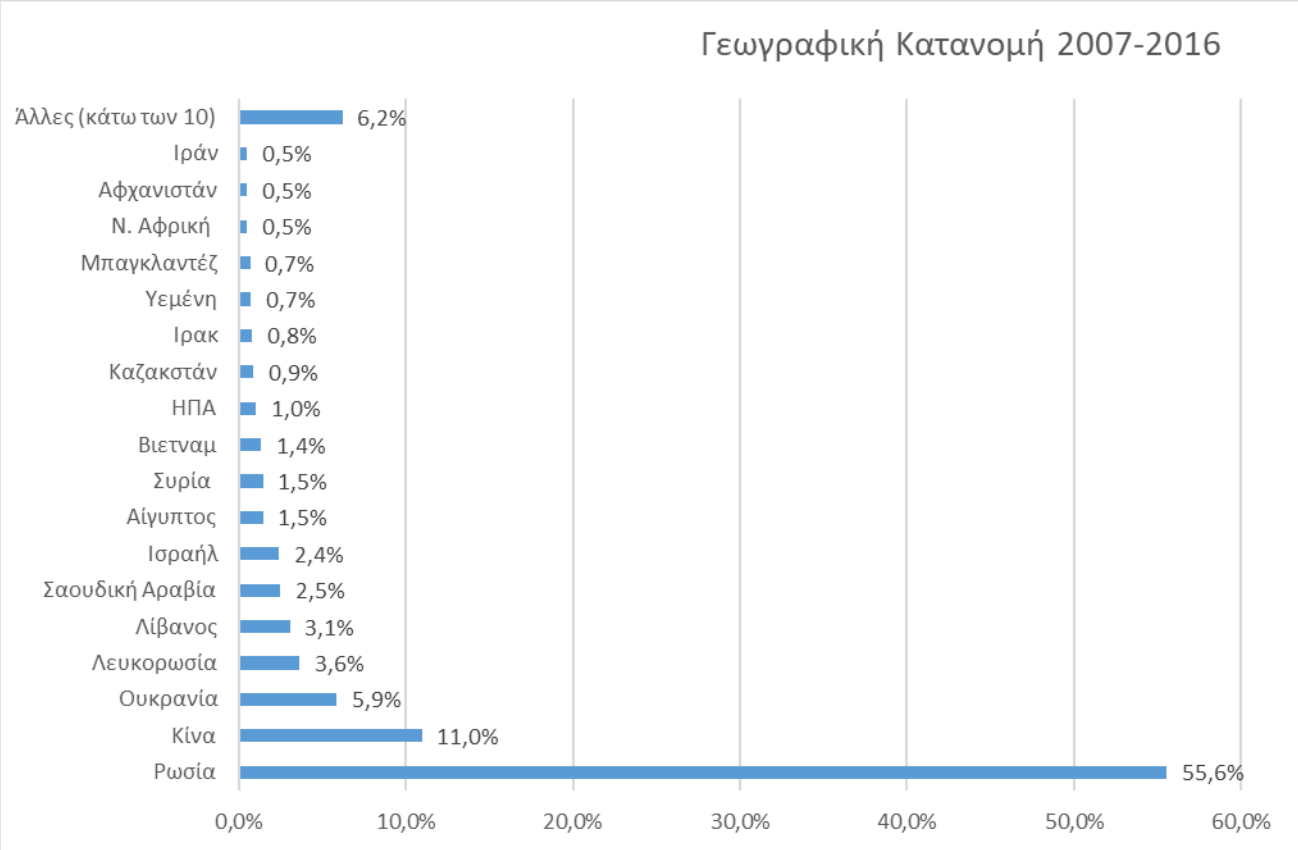
αποκλειστικά στους πολιτογραφηθέντες οι οποίοι έχουν κατηγοριοποιηθεί ως χαμηλού κινδύνου και ότι σε αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται πολιτογραφηθέντες υψηλού κινδύνου για τους οποίους έχει γίνει συγκεκριμένη αναφορά στα Κεφάλαια 13 και 14.

15.2.2. Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα:

Από τα άτομα που αξιολογήθηκαν ως χαμηλού κινδύνου μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2016, περί το 11% του συνόλου κατηγοριοποιούνται ως Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ), όπως εκτενέστερα αναλύεται ο όρος αυτός στο Κεφάλαιο 4.6. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού προσώπων ΠΕΠ, έπρεπε να προβληματίσει το Υπουργείο Εσωτερικών και επομένως να προχωρήσει στην εισαγωγή κατάλληλων ασφαλιστικών δικλίδων στις διαδικασίες αξιολόγησης των αιτήσεων τους. Με αυτόν τον τρόπο θα μειωνόταν ο κίνδυνος που φέρουν τα εν λόγω πρόσωπα που περιλαμβάνει και τον κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

15.2.3 Γεωγραφική Κατανομή:

Όπως παρατηρήθηκε και στις πολιτογραφήσεις υψηλού κινδύνου, τα περισσότερα πρόσωπα που πολιτογραφήθηκαν την περίοδο 2007- Σεπτέμβριο 2016 προέρχονταν από τη Ρωσία, Κίνα, Ουκρανία και Λευκορωσία.

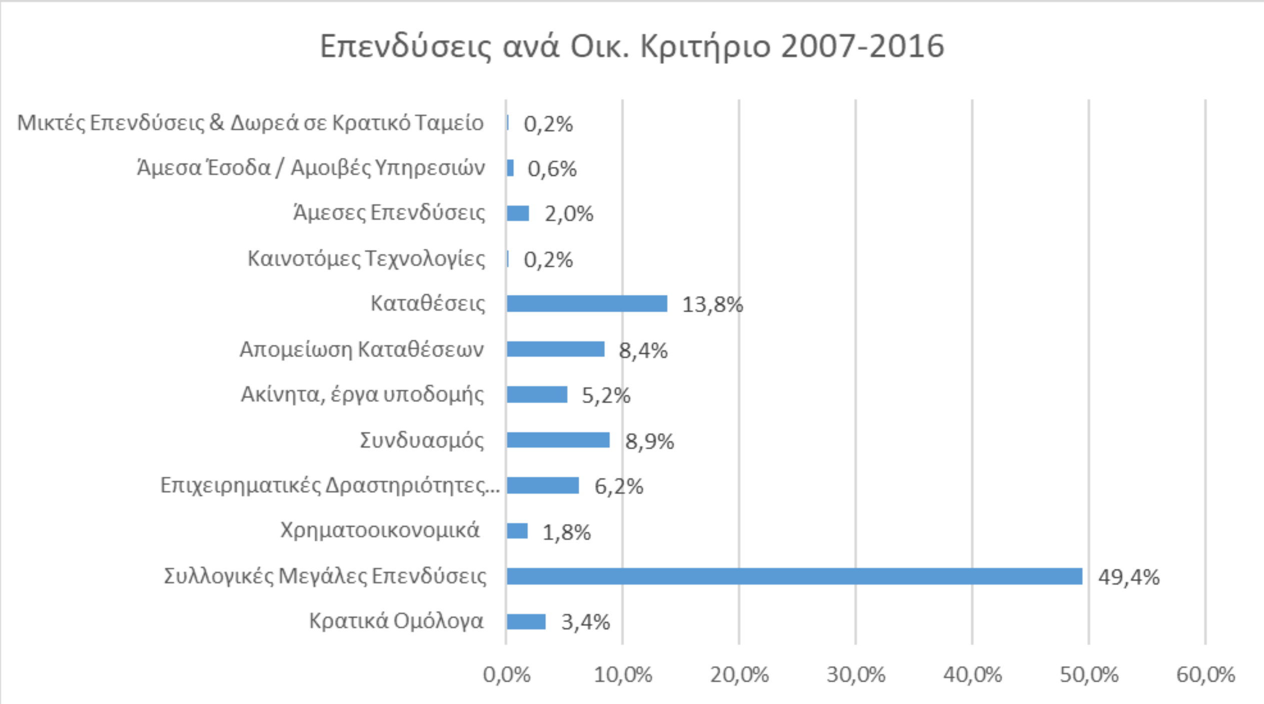

Συγκεκριμένα, από το σύνολο των προσώπων, προκύπτει ότι ποσοστό 55,56% προέρχονταν από τη Ρωσία, ποσοστό 10,97% από την Κίνα, ποσοστό 5,87% από την Ουκρανία και άλλοι μικρότεροι αριθμοί από άλλες χώρες.

15.2.4 Είδος επένδυσης

Το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, περιελάμβανε αριθμό επιλέξιμων επενδύσεων, το είδος των οποίων, κατά καιρούς, άλλαζε ανάλογα με τις οικονομικές συνθήκες και τις αποφάσεις της Κυβέρνησης, σε ό,τι αφορά στους τομείς που ήθελε να ενισχύσει, αλλά και εξαιτίας πιέσεων από παρόχους υπηρεσιών. Όπως φαίνεται από τους αριθμούς, ενώ υπήρχαν πάντοτε ποικίλες επιλογές, όπως επένδυση σε κυβερνητικά ομόλογα, καταθέσεις σε τράπεζες, αγορά ακίνητης περιουσίας, σύσταση εταιρειών, συμμετοχή σε οργανισμούς εναλλακτικών επενδύσεων κ.α., οι επενδυτές την περίοδο 2007- Σεπτέμβριο 2016 στη συντριπτική τους πλειονότητα (49%) επέλεξαν το κριτήριο της Συλλογικής Επένδυσης, καθότι αυτό πρόβλεπε σε επένδυση σε πιο χαμηλό ποσό από τα

υπόλοιπα κριτήρια, κατά την περίοδο εφαρμογής του (2014-2016). Οι προβληματισμοί της Ερευνητικής αναφορικά με τις Συλλογικές Επενδύσεις αναλύονται στο Κεφάλαιο 13.

Για την ίδια περίοδο, 2η επιλογή των επενδυτών φαίνεται να αποτελεί η κατάθεση σε τραπεζικό ίδρυμα (14%), ενώ ως 3η επιλογή ο Συνδυασμός κριτηρίων (9%): μεγάλο ποσοστό επενδυτών φαίνεται να συνδύαζαν Κατάθεση σε Κυπριακό Τραπεζικό ίδρυμα με επένδυση σε ακίνητα, ενώ, μετά το 2013, επενδυτές οι οποίοι υπέστησαν Απομείωση Καταθέσεων κάτω των €3εκ (ως το σχέδιο προνοούσε), συμπλήρωναν το ποσό της απομείωσης με άλλη επένδυση.

15.3 Λάθη και παραλείψεις στα έγγραφα που επισυνάπτονταν και στο Έντυπο Μ127

Οι φάκελοι που κατηγοριοποιήθηκαν ως χαμηλού κινδύνου, εμπεριείχαν παρατυπίες και λάθη, παρόμοια με αυτά που παρατηρήθηκαν στις υποθέσεις υψηλού κινδύνου. Ωστόσο, οι επενδυτές σε αυτή την κατηγορία, δεν συγκέντρωναν αρνητικές πληροφορίες εις βάρος τους, ούτε προέρχονταν από κάποια ομάδα

υψηλού κινδύνου, η οποία θα δικαιολογούσε αυξημένο έλεγχο ως στις περιπτώσεις υψηλού κινδύνου.

Ακολουθεί αναφορά σε παραδείγματα των θεμάτων που εντοπίστηκαν στους φακέλους χαμηλού κινδύνου. Σημειώνουμε ότι τα πιο κάτω παραδείγματα είναι ενδεικτικά και σε καμία περίπτωση εξαντλητικά:

15.3.1 Έντυπο Μ127:

Αναφορικά με το Έντυπο Μ127, είναι για άλλη μια φορά εμφανές από τον πλημμελή τρόπο συμπλήρωσης του, ότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να επέμενε στη σχολαστική συμπλήρωση όλων των πεδίων της αίτησης. Εντοπίστηκαν περιπτώσεις όπου ο Αιτητής δεν φαίνεται να ήταν παρών στην Κύπρο κατά την αίτηση. Επίσης, δεν αναγράφονται όλα τα πρόσωπα που συστήνουν τον επενδυτή (αντί 3 άτομα αναγράφονταν 2, ο ένας εκ των οποίων ήταν σε πολλές περιπτώσεις ο δικηγόρος του επενδυτή, κάτι που δεν επιτρεπόταν σύμφωνα με το Έντυπο Μ127, ή άλλοι υπάλληλοι στο γραφείο του παρόχου υπηρεσιών).

Επιπροσθέτως, σε μερικές περιπτώσεις, οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν με την αίτηση ήταν αντιφατικές. Επί παραδείγματι, σε μία περίπτωση (φάκελος [redacted]— ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]2008), αναγράφεται διαφορετική ημερομηνία γέννησης στο πιστοποιητικό γέννησης ([redacted].1950) σε σχέση με αυτήν που αναγραφόταν στο διαβατήριο ([redacted].1950). Η ημερομηνία γέννησης που αναγραφόταν στο διαβατήριο, φαίνεται να χρησιμοποιήθηκε σε όλα τα σχετικά έγγραφα του εν λόγω φάκελου.

15.3.2 Ελλιπής Υποβολή Πιστοποιητικών:

Εντοπίστηκαν περιπτώσεις στις οποίες το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου εκδόθηκε μετά την υποβολή της αίτησης ή δεν υποβλήθηκε καθόλου.

Σε άλλες αιτήσεις, σε σχέση με το κριτήριο της κατοχής μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, δεν φαίνεται να υποβλήθηκε τίτλος ιδιοκτησίας / καταχώριση Πωλητήριου

στο Κτηματολόγιο και Απόδειξη Πληρωμής με την αίτηση. Ούτε, επίσης, το ποσό που καταβλήθηκε για την αγορά κατοικίας είναι μικρότερο του ελάχιστου ποσού, όπως καθορίζεται από τις Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Παρόλα αυτά, η αίτηση εγκρίθηκε.

Στο φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2011), ο αιτητής εμφανίζεται ως Εκτελεστικός Διευθυντής μιας Κυπριακής Εταιρείας και όχι μέτοχός της. Αίσθηση επίσης προκαλεί ότι δεν εντοπίστηκε στον φάκελο το πιστοποιητικό μετόχων. Παρά την απουσία του υπό συζήτηση εγγράφου, ο πάροχος βεβαιώνει ότι ο αιτητής ίδρυσε την εν λόγω εταιρεία. Από την πλευρά του το ΥΠΟΙΚ φαίνεται να αρκέστηκε στην βεβαίωση και να μην ζήτησε την υποβολή περαιτέρω αποδεικτικών στοιχείων.

Στον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2015), το πιστοποιητικό γεννήσεως του αιτητή είναι από [redacted] ενώ το υποβληθέν από τον ίδιο διαβατήριο είναι από [redacted]. Δεν υπάρχουν, ωστόσο, πληροφορίες για το κατά πόσον το Υπουργείο Εσωτερικών ζήτησε εξηγήσεις για το γεγονός αυτό ή εάν ήλεγξε τουλάχιστον τη γνησιότητα των πιο πάνω αναφερόμενων εγγράφων.

Τέλος, σε δύο περιπτώσεις με τον ίδιο πάροχο (φάκελοι με αριθμό [redacted] και [redacted] ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης και στις δύο περιπτώσεις: [redacted]2014), ενώ η επένδυση που δηλώθηκε ήταν αγορά κρατικών ομολόγων, εντούτοις απουσιάζει σχετική βεβαίωση από το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας ή άλλες αποδείξεις στο φάκελο.

15.3.3 <u>Παρατυπίες/Μη συμμόρφωση με Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου:</u>
Στο φάκελο [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2009,) η πολιτογράφηση αφορά σε διευθυντικό στέλεχος της [redacted], για την οποία παρουσιάστηκε κύκλος εργασιών άνω των USD[redacted] εκ.. Σύμφωνα με τα υποβληθέντα στοιχεία. Ο αιτητής δεν φαίνεται να ήταν μέτοχος και άρα ούτε επενδυτής. Ως εκ τούτου, η απόφαση πολιτογράφησης του πάσχει κατά τον ίδιο

τρόπο που πάσχουν πολιτογραφήσεις μελών της οικογένειας των επενδυτών, λόγω του ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο δεν υπήρχε νομοθετική εξουσιοδότηση για πολιτογράφηση διευθυντών.

Αναφορικά με το φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), η αιτήτρια υπέβαλε την αίτηση όταν ήταν 21 ετών, δηλαδή δεν πληρούσε το ηλικιακό κριτήριο το οποίο όριζε όπως οι επενδυτές να είναι τουλάχιστον 30 χρονών κατά την υποβολή της αίτησης. Η αιτήτρια δήλωσε ότι είχε έρθει στην Κύπρο από 17 χρονών ως μαθήτρια σε ιδιωτικές σχολές στην Επαρχία Λεμεσού. Η επένδυση της αφορούσε κατάθεση ύψους €[redacted]εκ. στην [redacted]. Εγείρονται επομένως ερωτηματικά για την πηγή του ποσού που δηλώθηκε ως η επένδυσή της και για το κατά πόσον ασκήθηκε η δέουσα επιμέλεια από το Τραπεζικό Ίδρυμα.

Αναφορικά με το φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), ο αιτητής γεννήθηκε στις [redacted].1987, επομένως κατά το χρόνο υποβολής και έγκρισης της αίτησης του το 2014, δε είχε συμπληρώσει τα 30 χρόνια (ήταν 27 χρονών). Περαιτέρω, στο φάκελο εντοπίστηκε αναφορά ότι ο πατέρας του, καταδικάστηκε [redacted] για φοροδιαφυγή, ξέπλυμα χρήματος και κατάχρηση εξουσίας, χωρίς, ωστόσο, να εντοπιστεί ότι ο ο αιτητής εμπλέκεται στις ποινικές υποθέσεις του πατέρα του (ο αιτητής όντως προσκόμισε λευκό ποινικό μητρώο). Εγείρονται επομένως ερωτηματικά για την πηγή του ποσού που δηλώθηκε ως η επένδυση και για το κατά πόσον ήταν έσοδο από παράνομες δραστηριότητες του πατέρα του επενδυτή. Είναι φανερό ότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν λαβε υπόψη του την πιο πάνω πολύ σημαντική πληροφορία, κατά την σύνταξη της Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην περίπτωση άλλου επενδυτή (φάκελος με αριθμό [redacted]— ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014) το ποσό των €[redacted] που απομειώθηκε στην εταιρεία [redacted] και για το οποίο αιτήθηκε πολιτογράφηση ο επενδυτής, δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη δική του πολιτογράφηση, αφού η εταιρεία η οποία υπέστη απομείωση ΔΕΝ του ανήκε και ούτε ήταν (ούτε

φαίνεται να ήταν μέσω καταπιστεύματος) τελικός δικαιούχος ή/και μέτοχος της. Το Υπουργείο Εσωτερικών, προφανώς, λανθασμένα ανέφερε στην πρόταση του ότι "ο αιτών είναι μέτοχος σε εταιρεία που έχει υποστεί απομείωση καταθέσεων στην [redacted] *ύψους* [redacted] *ευρώ. [...]*".

Στον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014) εντοπίστηκε ότι δεν πληροίτο το κριτήριο της μόνιμης ιδιόκτητης κατοικίας, λόγω του ότι η κατοικία που αγοράστηκε ήταν μικρότερης αγοραίας αξίας από το ελάχιστο των €500.000, πλέον ΦΠΑ. Το γεγονός αυτό, αν και επισημάνθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών και αναφέρθηκε στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο, εντούτοις η πολιτογράφηση εγκρίθηκε.

Κατά παρόμοιο τρόπο, εντοπίστηκε και στο φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]2014) ότι η ιδιόκτητη κατοικία δεν ξεπερνά το ποσό των €500.000.

Στο φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), εντοπίστηκε ότι ο αιτητής δεν πληρούσε τα οικονομικά κριτήρια όπως καθορίστηκαν στην Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 19.03.2014 (η επένδυση που έγινε ήταν μικρότερη του ελάχιστου ποσού που έπρεπε να επενδυθεί). Προφανώς για να συμπληρωθεί το ελάχιστο ποσό της επένδυσης, το ποσό των €21.000 ευρώ που υπολειπόταν, θεωρήθηκε ότι αυτό συμπληρώθηκε με την αγορά μόνιμης κατοικίας αξίας €[redacted] ευρώ. Προφανώς, η πρακτική αυτή είναι αντίθετη τα κριτήρια που έθεσε το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο.

Στο φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]2014) και το φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014) ~~με~~, το Υπουργείο Οικονομικών, με επιστολή ημερομηνίας [redacted].2014 προς το Υπουργείο Εσωτερικών, αναφέρει ότι η συλλογική επένδυση δεν πληροί το οικονομικό κριτήριο Α8(ΙΙ). Στις [redacted]2014 η Πρόταση του Υπουργείου Εσωτερικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο προτείνει την έγκριση της αίτησης αναφέροντας (λανθασμένα) ότι το Υπουργείο Οικονομικών συμφωνεί με την πρόταση. Σημειώνεται ότι κατά την

ημερομηνία λήψης της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, το κριτήριο Α8(ΙΙ) δεν είχε πλέον εφαρμογή (το εν λόγω κριτήριο ίσχυε μέχρι την 01.6.2014).

Αναφορικά με τον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), η αιτήτρια είναι η αδερφή [redacted] για τον οποίο γίνεται αναφορά στο Κεφάλαιο 16 με εισήγηση για αποστέρηση της πολιτογράφησής του. Στην αίτηση της επενδύτριας, οι πάροχοι της αίτησης αναφέρουν ότι τηρείται το κριτήριο απομείωσης καταθέσεων, αφού ο αδελφός της αιτήτριας της είχε παραχωρήσει το 20% των μετοχών 6 εταιρειών του που υπέστησαν απομειώσεις καταθέσεων. Αποτέλεσμα, απομειώσεις καταθέσεων αξίας €[redacted] εκ. να αφορούν την αδερφή του. Σημειώνεται ότι ο συναφής φάκελος, δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο για τις 6 εταιρείες, την παραχώρηση κεφαλαίου και την οικονομική κατάσταση και απόδειξη απομείωσης καταθέσεων. Η Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο αναφέρει ότι οι εν λόγω επενδύσεις δεν εμπίπτουν πλήρως στις διατάξεις της Υπουργικής Απόφασης σχετικά με το κριτήριο Α.4 (Αρ. Απόφασης 76.668 ημερομηνίας 19.3.2014), επομένως τα οικονομικά κριτήρια δεν τηρούνταν. Παρόλα αυτά, η πολιτογράφηση εγκρίθηκε.

Τέλος, στον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014) ο επενδυτής προχώρησε στην αγορά του ακινήτου από την εταιρεία [redacted]. Το δε Υπουργείο Οικονομικών δεν ενέκρινε τον επενδυτή, λόγω του ότι δεν πληρούσε τα οικονομικά κριτήρια (προέβη σε επένδυση ύψους €[redacted] και δεν φαίνεται να αγόρασε μόνιμη ιδιόκτητη κατοικία). Ωστόσο, ένα μήνα αργότερα το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την πολιτογράφηση.

15.4 Άλλα Θέματα

15.4.1 <u>Ενδείξεις πιθανών παρεμβάσεων στους φακέλους χαμηλού κινδύνου</u>

Αναφέρουμε πιο κάτω μερικά παραδείγματα, στα οποία εντοπίστηκε η μεσολάβηση Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων σε αιτήσεις πολιτογραφήσεων:

Στον φάκελο [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης[redacted]/2008), υπάρχουν διάφορες σημειώσεις που καταδεικνύουν τη μεσολάβηση Κύπριου, κατά τον ουσιώδη χρόνο, Βουλευτή του κ. Κυριάκου Τυρίμου, ο οποίος υπέγραψε Συστάσεις στο Έντυπο Μ127 ότι γνώριζε την αίτητρια τα τελευταία 7 χρόνια που προηγούνταν της αίτησης. Επιπλέον, σύμφωνα με πληροφορίες στο διαδίκτυο, φαίνεται να διοργάνωσε το γάμο της κόρης της αιτήτριας στο ξενοδοχείο [redacted].

Στον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2009), εντοπίστηκε επιστολή από [redacted] προς τον εν ισχύι Υπουργό Εσωτερικών, στην οποία αναφέρει ότι γνωρίζει τον αλλοδαπό και ότι είναι άτομο καλού χαρακτήρα.

Από τις υποθέσεις χαμηλού κινδύνου προέρχεται και η παρέμβαση που εντοπίστηκε από πάροχο προς το Υπουργείο Εσωτερικών και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όπως περιγράφεται πιο αναλυτικά στο Κεφάλαιο 14. Αφορούσε το αίτημα για πολιτογράφηση από δέκα πελάτες δικηγορικού γραφείου, οι οποίοι ήταν δικαιούχοι άτυπου εμπιστεύματος. Σε αυτό ανήκαν εταιρείες οι οποίες διατηρούσαν καταθέσεις στην [redacted]. Οι εν λόγω καταθέσεις έτυχαν απομείωσης, συνεπεία των αποφάσεων του Eurogroup.

Αναφορικά με τον επενδυτή (φάκελος με αριθμό [redacted]— ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), η αίτηση υποβλήθηκε στις [redacted].2014 μέσω δικηγορικού γραφείου. Μάλιστα φέρει σφραγίδα παραλαβής από το αρχείο του Υπουργείου Εσωτερικών, ημερομηνίας [redacted].2014. Ακολούθως, εντοπίζεται επιστολή, ημερομηνίας [redacted].2014, προς τον εν ισχύι Υπουργό Εσωτερικών, με αίτημα όπως επισπευσθεί η πολιτογράφηση του αιτητή. Το αίτημα για πολιτογράφηση τελικά εγκρίθηκε στις [redacted].2014. Από έλεγχο που διενεργήθηκε το 2017 από το Υπουργείο, διαφάνηκε ότι ο επενδυτής προχώρησε σε πώληση της κατοικίας που αποτελούσε την επένδυση. Ως εκ τούτου το Υπουργείο καλούσε τον πάροχο να προσκομίσει σχετικά δικαιολογητικά, αλλιώς, σε διαφορετική περίπτωση, θα ανακαλούσε την πολιτογράφηση. Ο φάκελος εμπεριέχει

αλληλογραφία μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών, τραπεζικών συμβούλων και των δικηγόρων του επενδυτή, με τους τελευταίους να παρέχουν πληροφορίες για τις δραστηριότητες του επενδυτή και την προσφορά του στην κυπριακή οικονομία. Στις [redacted].2017, εντοπίζεται χειρόγραφη σημείωση [redacted] λειτουργού, με την οποία αναφέρει ότι «***Μιλήσαμε με Υπουργό. Οδηγίες για καμιά ενέργεια μέχρι νεοτέρας***».

15.4.2 Πολλαπλές υποβολές αιτήσεων

Σε αρκετές περιπτώσεις εντοπίστηκε ότι, ενώ αρχικά η αίτηση του επενδυτή απορρίφθηκε, στη συνέχεια με ή χωρίς την υποβολή επιπρόσθετων πληροφοριών, προωθήθηκε για έγκριση. Ορισμένα παραδείγματα αναφέρονται πιο κάτω:

Στον φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2011), η αίτηση αρχικά απορρίφθηκε δύο φορές από το Υπουργείο Οικονομικών (εντοπίστηκαν οι σχετικές επιστολές στο φάκελο). Ωστόσο, αργότερα, η αίτηση εγκρίθηκε εντός ενός μήνα, χωρίς όμως να υποβληθούν περαιτέρω στοιχεία που να δικαιολογούν αυτή την αλλαγή στην απόφαση.

15.4.3 Αλλαγή κατηγοριοποίησης κινδύνου

Οι πιο κάτω υποθέσεις αποτελούν παραδείγματα φακέλων οι οποίοι, αν και αρχικά δεν είχαν κατηγοριοποιηθεί ως Υψηλού ρίσκου, εντούτοις, κατά την μελέτη τους εντοπίστηκαν θέματα τα οποία χρήζουν ενδελεχούς μελέτης. Συνεπώς, κρίνεται δικαιολογημένη η αλλαγή κατηγοριοποίησης του φακέλου από περίπτωση χαμηλού κινδύνου, σε περίπτωση υψηλού κινδύνου. Τα πιο κάτω παραδείγματα είναι ενδεικτικά και σε καμία περίπτωση εξαντλητικά.

Στην περίπτωση του φακέλου με αριθμό [redacted] ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014, τα οικονομικά κριτήρια δεν ικανοποιούνται παρόλα αυτά προχώρησε η πολιτογράφηση με εισήγηση του Υπουργού Οικονομικών. Συγκεκριμένα, έχει εντοπιστεί μέσα στο φάκελο με ιδιόχειρη παράδοση στο Πρόεδρο της Δημοκρατίας, εμπιστευτική επιστολή με παραλήπτη τον Υπουργό Εσωτερικών και αποστολέα τον Υπουργό Οικονομικών.

Στο φάκελο με αριθμό [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2008), εντοπίστηκε επιστολή ημερομηνίας [redacted].2018, με την οποία υποβλήθηκε αίτημα από τις αρχές [redacted] για σύλληψη του αιτητή, με σκοπό την έκδοσή του στις [redacted] αρχές. Ωστόσο, επειδή δεν υπάρχει κάποιο έγγραφο το οποίο να υποδεικνύει από ποτέ εκκρεμεί το ένταλμα σύλληψης από τις [redacted]αρχές, – δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα αν υπήρχε παρατυπία ή/και να δόθηκαν ψευδείς παραστάσεις ή/και απόκρυψη αυτού του γεγονότος κατά την αξιολόγηση της αίτησης. Η έγκριση της πολιτογράφησης ολοκληρώθηκε μέσα σε δυόμιση μήνες από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Σε σχέση με τα οικονομικά κριτήρια, αναφέρονται σωρεία εταιρειών, χωρίς όμως να έχουν υποβληθεί τα απαραίτητα έγγραφα που να καταδεικνύουν ότι ο αιτητής είναι όντως μέτοχος των εταιρειών αυτών. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι σε επιστολή του δικηγόρου/παρόχου και στην Πρόταση που υποβλήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο, αναφέρεται ότι ο αιτητής είναι ο επίτιμος πρόεδρος της ποδοσφαιρικής ομάδας [redacted]. Επιπρόσθετα, μετά την πολιτογράφηση ο αιτητής άλλαξε το όνομα του.

Σε περίπτωση συζύγου, ([redacted], ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), παρουσιάστηκε η ίδια ως επενδύτρια, αλλά από τις πληροφορίες στο φάκελο προκύπτει ότι ο πραγματικός επενδυτής ήταν ο σύζυγός της. Η επένδυση ύψους [redacted] εκ., δυνάμει της οποίας έλαβε την πολιτογράφηση, φαίνεται να της εκχωρήθηκε το 2013 από τον σύζυγο, ο οποίος με βάση έρευνα στο WorldCheck φέρεται να καταδικάστηκε το 2002 σε [redacted] χρόνια φυλάκιση για οργάνωση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση. Το 2011 ο σύζυγος αγόρασε ακίνητο από την [redacted] (το οποίο ενέγραψε στο όνομα της συζύγου). Ακολούθως, στις [redacted].2015 (3,5 μήνες αφότου η σύζυγος έλαβε Κυπριακή Υπηκοότητα) ο σύζυγος νυμφεύτηκε, και στις [redacted].2016 έλαβε πολιτογράφηση ως σύζυγος.

Στο φάκελο [redacted] (ημερ. αποφ. Πολιτογράφησης: [redacted]/2014), εντοπίστηκε ενημέρωση από την Αστυνομία αναφορικά με καταχώριση στο σύστημα της Interpol για τον σύζυγο της αιτήτριας, [redacted] (ο οποίος πολιτογραφήθηκε

μεταγενέστερα της επενδύτριας, στις [redacted]/2014). Η σχετική επιστολή της αστυνομίας, ημερομηνίας [redacted].2014, αναφέρει ότι [redacted] καταζητείται από τις [redacted] αρχές για υπόθεση απάτης, ενώ εκκρεμούσε εναντίον του ερυθρά αγγελία και βρισκόταν σε stoplist. Η Κυπριακή αστυνομία ζήτησε πληροφορίας με σκοπό να προβεί στην σύλληψη και έκδοσή του. Ωστόσο, στις [redacted].2014, η Αστυνομία με νέα της επιστολή προς το Υπουργείο Εσωτερικών, αναφέρει ότι [redacted] έπαψε να καταζητείται και το διεθνές ένταλμα σύλληψης εναντίον του ακυρώθηκε.

15.5 Συμπέρασμα

Η μέχρι τώρα μελέτη των φακέλων χαμηλού κινδύνου, καταδεικνύει ότι παρόμοια λάθη, παραλείψεις και παρατυπίες, εντοπίζονται και σε υποθέσεις που δεν συγκέντρωναν αρνητικά χαρακτηριστικά, ούτως ώστε να καταταχθούν στις υποθέσεις υψηλού κινδύνου. Παρεμβάσεις, ημιτελής ικανοποίηση των κριτηρίων και προϋποθέσεων, λάθη και παραλείψεις, είτε εσκεμμένα είτε όχι, παρατηρούνται και σε αυτήν την περίπτωση. Η γενικότερη διάθεση ικανοποίησης των αιτημάτων των επενδυτών, με την κατάλληλη παρότρυνση από τους παρόχους υπηρεσιών, καταδεικνύεται και στο σύνολο φακέλων χαμηλού κινδύνου που εξετάστηκαν. Εκπτώσεις στα ηλικιακά κριτήρια, την προέλευση των κεφαλαίων, το ύψος και το είδος της επένδυσης, τα έγγραφα που υποβλήθηκαν παρατηρήθηκαν τόσο στην περίπτωση υψηλού όσο και χαμηλού κινδύνου. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ποσοστό 82,9% των επενδυτών χαμηλού κινδύνου της υπό αναφορά περιόδου, φαίνεται να ικανοποιούσε πλήρως το οικονομικό κριτήριο, ενώ για το υπόλοιπο ποσοστό 17,1% εντοπίστηκαν παρατυπίες ή/και ελλείψεις. Παρομοίως, ποσοστό ύψους 83,1% φαίνεται να ικανοποιούσε πλήρως το κριτήριο της ιδιόκτητης κατοικίας, ενώ ποσοστό ύψους 16,9% δεν φαίνεται να το ικανοποιούσε. Ολοκληρωμένη εικόνα όλων των φακέλων χαμηλού κινδύνου θα αναλυθεί στο τελικό πόρισμα.

ΚΕΦ.16 ΕΚΘΕΣΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΣΤΡΟΠΗΣ

Η τριμελής Επιτροπή διορίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με Απόφαση του ημερ. 6/11/2019 με σκοπό:

α) την εξέταση των πορισμάτων των ελέγχων από το ΥΠΕΣ των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων μέχρι το 2018.

β) κατά πόσο όλες οι περιπτώσεις πολιτογραφήσεων αλλοδαπών εγκρίθηκαν σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς και κριτήρια κατά τον χρόνο έγκρισης της αίτησης τους, συμπεριλαμβανομένων και των 26 περιπτώσεων για τις οποίες το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την ίδια μέρα την έναρξη της διαδικασίας αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας (αριθμοί 1-10 πιο κάτω).

γ) την διαμόρφωση εισηγήσεων και συστάσεων για βελτίωση του ΚΕΠ και

δ) την επισήμανση τυχόν διαπιστώσεων οποιονδήποτε ενδεχόμενων πειθαρχικών ή ποινικών αδικημάτων από οποιοδήποτε πρόσωπο.

Ως μέλη της Επιτροπής διορίστηκαν η Γενική Λογίστρια ως πρόεδρος, η Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας. Στις 27/11/2019 το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να αντικαταστήσει την Γενική Λογίστρια με τον Βοηθό Γενικό Λογιστή και να ορίσει την Πρόεδρο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ως πρόεδρο της τριμελούς Επιτροπής.

Σημειώνεται ότι οι όροι εντολής της τριμελούς Επιτροπής προσομοιάζουν με τους όρους εντολής της τετραμελούς Ερευνητικής Επιτροπής, με κύρια ωστόσο διαφορά την πρόνοια για εισηγήσεις και συστάσεις βελτίωσης του ΚΕΠ, η οποία δεν περιλαμβάνεται στους όρους της τετραμελούς Ερευνητικής Επιτροπής. Επίσης, η τριμελής Επιτροπή διορίστηκε με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ενώ η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή με Διάταγμα του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας.

Η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή ζήτησε από το Υπουργικό Συμβούλιο την υποβολή της έκθεσης της τριμελούς Επιτροπής την οποία έλαβε και μελέτησε.

Η τριμελής Επιτροπή εξέτασε, σύμφωνα με την έκθεση, τους πολιτογραφηθέντες αλλοδαπούς οι οποίοι παρουσιάζονται πιο κάτω, μαζί με τα πολιτογραφηθέντα ενήλικα μέλη των οικογενειών τους:

1) [redacted]

2) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

3) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

4) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

5) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

6) [redacted]

7) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

8) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

9) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

10) [redacted]

[redacted] (σύζυγος)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

11) [redacted]

12) [redacted]

[redacted] (σύζυγος 1)

[redacted] (σύζυγος 2)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

[redacted] (ενήλικο τέκνο)

Όπως αναφέρεται πιο πάνω, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε στις 6/11/2019 την έναρξη της διαδικασίας αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας για τους πολιτογραφηθέντες που παρουσιάζονται στους αριθμούς 1-10 πιο πάνω. Επίσης, σύμφωνα με την τριμελή Επιτροπή, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε στις [redacted]/2019 την έναρξη της διαδικασίας αποστέρησης για [redacted] (αρ. 11).

Η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή μελέτησε την εν λόγω Έκθεση και αποφάσισε όπως υιοθετήσει τα συμπεράσματα της Έκθεσης, εκτός για τις πιο κάτω περιπτώσεις:

Α) για τους πιο κάτω πολιτογραφηθέντες αλλοδαπούς, παρόλο ότι οι αιτήσεις πληρούσαν τα τυπικά κριτήρια, η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή, στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας εκ μέρους του Υπουργικού Συμβουλίου ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος και στη βάση των δεδομένων που αφορούν την κάθε περίπτωση

όπως αυτά περιγράφονται στην έκθεση της τριμελούς Επιτροπής ή και εξαιτίας των αρνητικών γεγονότων ή και των σοβαρών επιβαρυντικών στοιχείων που προέκυψαν εκ των υστέρων, τα οποία δεικνύουν ότι πρόκειται για άτομο μη «καλού χαρακτήρα» που φαίνεται να ενέχεται σε σοβαρά οικονομικά ή άλλα εγκλήματα όπως π.χ. απάτες τεράστιων ποσών ή καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποφάσισε την εισήγηση για εξέταση αποστέρησης της υπηκοότητας των ιδίων <u>και όλων των μελών των οικογενειών τους</u>.

i) [redacted] (Ημερ. Απόφασης ΥΣ για έγκριση πολιτογράφησης [redacted]/2016)

[redacted] είναι σύμφωνα με πληροφορίες από το διαδίκτυο, [redacted], πολιτικού από [redacted] Από το 1979 ως το 1990 με ελάχιστη διακοπή [redacted] υπηρέτησε ως υπουργός Εξωτερικών. [redacted] Άρθρο του Reuters αναφέρει ότι [redacted] είναι παντρεμένη με [redacted], [redacted], ο οποίος φέρεται να είναι υπεύθυνος για τις συλλήψεις των πολιτικών αντιπάλων [redacted] καθώς και για τη βίαια καταστολή των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων. Το «Human Rights Watch» τον ονόμασε ως ένα από τους 12 στρατηγούς που απαρτίζουν "the backbone of an abusive and authoritarian political regime."

Κατά την διάρκεια του 2018-2019 διάφορα δημοσιεύματα έκαναν εκτεταμένες αναφορές στο δικτατορικό πολιτικό καθεστώς [redacted], ως επίσης στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην χώρα από τους κυβερνόντες. Αποκορύφωμα των δημοσιευμάτων υπήρξαν σειρά συμπερασμάτων για [redacted] ως εκδόθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2/2018) και η μεταγενέστερη αναστολή καθεστώτος προνομιακής μεταχείρισης που είχε [redacted] στην Ευρωπαϊκή αγορά (2/2019).

Τον Ιούνιο 2018, το διεθνές παρατηρητήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων Human Rights Watch δημοσίευσε έκθεση με τίτλο «[redacted]. A Long History of Rights Abuses [redacted]». Η έκθεση παρουσίασε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ιδιαίτερα από υψηλόβαθμα στελέχη της κυβέρνησης και των αρχών ασφαλείας του κράτους. Η έκθεση έκανε αναφορά σε

υπέρμετρη βία και καταστολή αντικυβερνητικών διαδηλώσεων, καταδίωξη πολιτικών αντιπάλων, λογοκρισία. Περαιτέρω, οι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι έχουν συγκεντρώσει σημαντική περιουσία που δεν δικαιολογείται από της επαγγελματική τους δραστηριότητα. Σε αυτούς, αναφερόταν [redacted], ο οποίος είναι [redacted] και σύζυγος [redacted].

Σύμφωνα με διάφορα δημοσιεύματα. [redacted] καταχράστηκε την θέση του επιτρέποντας σε μέλη της οικογενείας του να ελέγχουν τις περισσότερες επιχειρήσεις [redacted] και να αποκτούν μεγάλο πλούτο.

Δεδομένων των πιο πάνω, και του γεγονότος ότι [redacted] είναι ο σύζυγος [redacted], η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή θεωρεί ότι δεν ενδείκνυται να ληφθεί υπόψη το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου που προσκόμισε [redacted] από [redacted].

ii) [redacted] (Ημερ. Απόφασης ΥΣ για έγκριση πολιτογράφησης [redacted]/2017)

[redacted] είναι σύζυγος του Υπουργού Οικονομικών [redacted], ο οποίος έχει επίσης πολιτογραφηθεί ως Κύπριος πολίτης.

Δεδομένου των σχέσεων [redacted] και του συζύγου της με το καθεστώς [redacted], η τετραμελής Ερευνητική Επιτροπή θεωρεί ότι δεν ενδείκνυται να ληφθεί υπόψη το πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου που προσκόμισαν οι πολιτογραφηθέντες από [redacted].

iii) [redacted] (Ημερ. Απόφασης ΥΣ για έγκριση πολιτογράφησης [redacted]/2017)

Στις [redacted]/2018 [redacted] αποφάσισε όπως εντάξει τον [redacted] στον κατάλογο προσώπων στα οποία επιβάλλονται κυρώσεις στα πλαίσια επιβολής κυρώσεων κατά [redacted] λόγω της [redacted], κυβερνο-επιθέσεων και [redacted]. Ο ίδιος περιλήφθηκε στη λίστα των κυρώσεων λόγω της στενής σχέσης του με [redacted] και το οργανωμένο έγκλημα.

Από [redacted] 2018, μέχρι [redacted] 2019 (περί τους [redacted] μήνες) δεν μεσολάβησε καμία ενέργεια από πλευράς Υπουργείου. Με επιστολή του στις [redacted] 2019 ο Υπουργός Οικονομικών αναφέρθηκε σε συνάντηση με [redacted] όπου εκφράστηκε έντονα ο προβληματισμός [redacted] για τη χρήση από [redacted] του κυπριακού διαβατηρίου του και ο κίνδυνος μέσω αυτού να δημιουργήσει τραπεζικούς λογαριασμούς και να διακινήσει χρήματα [redacted]. Έντονο προβληματισμό για την πολιτογράφηση του εξέφρασε και [redacted]

[redacted] για έγκριση πολιτογράφησης [redacted]/2016)

Για τον πολιτογραφηθέντα αλλοδαπό εντοπίστηκαν δημοσιεύματα εντοπίστηκαν δημοσιεύματα στο διαδίκτυο σύμφωνα με τα οποία το 2001 ενεπλάκη σε υπόθεση ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Συγκεκριμένα, [redacted] εταιρεία της οποίας ο πολιτογραφηθείς ήταν διευθυντής μετέφερε το ποσό των [redacted] εκ. δολαρίων από [redacted] στην [redacted]. Η δραστηριότητα της συγκεκριμένης εταιρείας δεν δικαιολογούσε τη μεταφορά τόσο μεγάλου ποσού και ο πολιτογραφηθείς δεν έδωσε πειστικές εξηγήσεις αναφορικά με την προέλευση των χρημάτων. Η υπόθεση παρουσιάστηκε ενώπιον δικαστηρίου [redacted], του οποίου η απόφαση ήταν αθωωτική. Ο λόγος για την έκδοση της εν λόγω απόφασης υπέρ του πολιτογραφηθέντος, ήταν επειδή το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος δεν συνιστούσε ποινικό αδίκημα [redacted].

Στις [redacted]/2014 η ΜΟΚΑΣ ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών ότι ο πολιτογραφηθείς είχε απασχολήσει τη Μονάδα αφού εμφανίστηκε σε υποθέσεις

με υποψία για παράνομη εμπορία οπλισμού, για τις οποίες υποβλήθηκαν σχετικές εκθέσεις ύποπτων συναλλαγών από τράπεζες στην Κύπρο. Επιπλέον η ΜΟΚΑΣ ανέφερε ότι υπήρχαν σοβαρές υποψίες ότι η πώληση των οπλικών συστημάτων έγινε προς την Κυβέρνηση [redacted] και γινόταν κατά παράβαση του σχετικού εμπάργκο όπλων των Ηνωμένων Εθνών κατά τον ουσιώδη χρόνο. Ως δικαιολογητικά προς τις τράπεζες, για τις εν λόγω συναλλαγές, είχαν προσκομιστεί έγγραφα από τον επενδυτή τα όποια κρίθηκαν ύποπτα καθώς περιείχαν σοβαρές ανακρίβειες και λάθη για τα οποία στη συνέχεια ο πολιτογραφηθείς και η εταιρεία δεν ήταν σε θέση να δώσουν επαρκείς εξηγήσεις.

Στις [redacted]/2017 η ΜΟΚΑΣ απέστειλε στο Υπουργείο Εσωτερικών ενημέρωση σύμφωνα με την οποία η ΜΟΚΑΣ κατά τα τέλη του 2016 και αρχές του 2017 έλαβε δυο αναφορές από τραπεζικά ιδρύματα οι οποίες αφορούσαν εταιρίες του πολιτογραφηθέντος. Οι εν λόγω τράπεζες κατά τον έλεγχο δέουσας επιμέλειας εντόπισαν λογαριασμούς του και τερμάτισαν την συνεργασία τους. Η ΜΟΚΑΣ επικοινώνησε με την αντίστοιχη ΜΟΝΑΔΑ [redacted] η οποία πληροφόρησε ότι έλαβε συνολικά δεκατέσσερεις αναφορές ύποπτης δραστηριότητας για τον πολιτογραφηθέντα. Συγκεκριμένα, οι υποψίες των αναφορών [redacted] συνοψίζονται στο ότι ο αναφερόμενος, σύμφωνα με δημοσιεύματα, εμφανίζεται να εμπλέκεται σε εμπόριο ναρκωτικών, οπλών και ανθρώπων και στο ότι πολλές φορές οι συναλλαγές δεν μπορούσαν να αιτιολογηθούν.

Ο πολιτογραφηθείς συνεχίζει να έχει αρνητικό ιστορικό και να παρουσιάζει αρκετές αναφορές για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Στις 28/05/2020 η ΜΟΚΑΣ απέστειλε διάφορες πληροφορίες προς την τριμελή Ερευνητική Επιτροπή, οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στην έκθεση της τριμελούς Επιτροπής και δεικνύουν μια ενδεχομένως κατά συρροή παράβαση του νόμου περί της παρεμπόδισης και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα, η [redacted] με επιστολή της ημερ. [redacted]/2016, ενημέρωσε τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, ότι ο πελάτης τερμάτισε την τακτή τριετής προθεσμιακή του κατάθεση ([redacted].14-[redacted].17), για να ξεπληρώσει

δάνειο προς την τράπεζα αξίας [redacted] ευρώ και το υπόλοιπο ποσό μεταφέρθηκε σε escrow account στην τράπεζα για επενδύσεις στην Κύπρο χωρίς να παρουσιάζονται περαιτέρω εξηγήσεις.. Αυτό ενδεχομένως να παραβιάζει το οικονομικό κριτήριο βάσει του οποίου πολιτογραφήθηκε ο εν λόγω αλλοδαπός.

Σημειώνεται ότι η σύζυγος και τα τέκνα του πολιτογραφηθέντος δεν συμπεριλαμβάνονται στην Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. [redacted]/2019 για αποστέρηση της υπηκοότητας των 26 προσώπων που αναφέρονται πιο πάνω. Εισήγηση της τετραμελούς Ερευνητικής Επιτροπής είναι όπως τα εν λόγω μέλη της οικογένειας του εξετασθούν για αποστέρηση της κυπριακής υπηκοότητας.

Β) για [redacted] και [redacted], η Επιτροπή αποφάσισε όπως εξετάσει τις πολιτογραφήσεις λόγω νέων δεδομένων που προέκυψαν από μαρτυρίες ενώπιον της τετραμελούς Ερευνητικής Επιτροπής ή/και εκτενούς ενδιαφέροντος για τις εν λόγω περιπτώσεις από τα ΜΜΕ και το κοινό.

Γ) για [redacted] και [redacted] για τους οποίους η Τριμελής Επιτροπή θεώρησε ότι η αποστέρηση της υπηκοότητας ήταν εφικτή βάση του εδάφιου (2) του άρθρου 113 των περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμων του 2002 έως 2020, εφόσον «ικανοποιηθεί ότι η εγγραφή ή το πιστοποιητικό πολιτογράφησης αποκτήθηκε με δόλο, ψευδείς παραστάσεις ή απόκρυψη οποιουδήποτε ουσιώδους γεγονότος», μιας και οι επενδυτές φαίνεται να απέκρυψαν ουσιώδες γεγονός κατά την υποβολή της αίτησης (εμπλοκή σε εγκλήματα οικονομικής φύσης τα οποία έλαβαν χώρα προ της υποβολής αίτησης), η Ερευνητική Επιτροπή θεωρεί ότι η χρήση του εν λόγω εδάφιου ενδεχομένως να μην είναι πλέον εφικτή.

Η άποψη της Ερευνητικής Επιτροπής βασίζεται σε νέες εξελίξεις που τέθηκαν ενώπιον της. Συγκεκριμένα, ως η πλέον πρόσφατη ενημέρωση από το Αρχηγείο της Αστυνομίας (Τμήμα ΔΕΕ & ΔΑΣ) στις [redacted]/2020 (ημερομηνία μεταγενέστερη του πορίσματος της Τριμελούς) λήφθηκε μήνυμα του Νομικού Τμήματος της Γενικής Γραμματείας της INTERPOL, με το οποίο κοινοποιήθηκε η απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Δεδομένων/Φακέλων της INTERPOL για την διαγραφή των στοιχείων των δύο επενδυτών από τις βάσεις δεδομένων του Οργανισμού.

Εντούτοις, εισηγούμαστε όπως οι φάκελοι τυγχάνουν συνεχούς παρακολούθησης από το ΥΠΕΣ το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα αναλόγως των οποιωνδήποτε νέων δεδομένων προκύψουν.

Ανεξάρτητα τούτου, στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, ενδεχομένως να δύναται να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της υπηκοότητας, εξαιτίας της συγκέντρωσης σημαντικών αρνητικών στοιχείων και της ταξινόμησής τους high-risk επενδυτές.

Σημειώνεται ότι σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχόμενου αποστέρησης της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας από [redacted] και [redacted], πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο.

ΚΕΦ. 17. ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΗΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο της Ενδιάμεσης Έκθεσης, παρουσιάζονται συνοπτικά τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από την ερευνητική εργασία της Επιτροπής μας, η οποία εξετέθη στα προηγούμενα κεφάλαια.

Όροι εντολής

Οι Όροι Εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής, διαλαμβάνουν τη διερεύνηση σε σχέση με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα των Κατ' Εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επιχειρηματιών και Επενδυτών από το 2007 μέχρι και τη 17η Αυγούστου 2020, του κατά πόσον:

(α) εφαρμόστηκαν ορθά όλες οι εν ισχύι, κατά το χρόνο υποβολής και/ή εξέτασης των αιτήσεων νομοθεσίες, αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και όλα τα ισχύοντα κατά τον χρόνο υποβολής και/ή εξέτασης των αιτήσεων, κριτήρια, διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις, περιλαμβανομένων και των οικονομικών κριτηρίων που θα έπρεπε να ικανοποιούνται.

(β) από τα ευρήματα της έρευνας που καθορίζονται στην παράγραφο (α), κατά την κρίση της Επιτροπής, προκύπτουν οποιαδήποτε στοιχεία ή γεγονότα:

(i) τα οποία δυνατό να καταλογίζουν ευθύνες σε οποιοδήποτε εμπλεκόμενο, οι οποίες προκύπτουν από πράξεις ή παραλείψεις του κατά στην άσκηση των καθηκόντων του, και

(ii) τα οποία δικαιολογούν την πιθανή έναρξη της διαδικασίας εξέτασης αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.

Α. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

Στην υπό επισκόπηση περίοδο, δηλαδή μεταξύ της 11/7/2007 και 17/8/2020, οι εκάστοτε κυπριακές κυβερνήσεις, οι οποίες διαχειρίστηκαν το ΚΕΠ, παραχώρησαν συνολικά 6,779 κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις σε αλλοδαπούς επενδυτές ή επιχειρηματίες, μέλη των οικογενειών τους και διευθυντικά στελέχη εταιρειών που επένδυαν στην Κύπρο. Από τις 6,779 πολιτογραφήσεις οι 3,267 αφορούσαν επενδυτές/επιχειρηματίες, ή ποσοστό 48.19% ενώ οι 2,298 αφορούσαν σε πολιτογραφήσεις συζύγων, ή ποσοστό 33.90%. Οι υπόλοιπες 1,214 πολιτογραφήσεις αφορούσαν σε ενήλικα τεκνά και αλλά μέλη της οικογένειας ή ποσοστό 17.91%. Δηλαδή από το σύνολο το πολιτογραφήσεων το 51.81% αφορά συζύγους, ενήλικα τέκνα και άλλα μέλη της οικογένειας.

Θεωρούμε σημαντικό να σημειώσουμε ότι, αν και έχουν εξεταστεί όλοι οι φάκελοι που αφορούν στο σύνολο των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών ή/και επιχειρηματιών και των μελών των οικογενειών τους και έχουν καταγραφεί τα ευρήματα για όλα τα πρόσωπα, εντούτοις η αξιολόγηση των ευρημάτων συνεχίζεται με σκοπό την παρουσίασή τους στη τελική έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής.

Η παρούσα ενδιάμεση έκθεση αναλύει τα ευρήματα για την περίοδο 2007 μέχρι τον Σεπτέμβριο 2016, σε σχέση με 2,061 πολιτογραφήσεις χαμηλού κινδύνου, όπως αναγράφονται στο κεφάλαιο 15 καθώς και με 417 πολιτογραφήσεις υψηλού κινδύνου, για όλη τη χρονική περίοδο που καλύπτουν οι όροι εντολής, με βάση τη σχετική μεθοδολογία, όπως αναγράφεται στο κεφάλαιο 4.

Β. ΟΡΟΣ ΕΝΤΟΛΗΣ- ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

Σε σχέση με τον Όρο Εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής (α) πιο πάνω, εάν εφαρμόστηκαν ορθά οι εν ισχύ, κατά το χρόνο υποβολής και/ή εξέτασης των αιτήσεων νομοθεσίες, αποφάσεις, κριτήρια του Υπουργικού Συμβουλίου, από την μέχρι στιγμής εξέτασης των φακέλων υψηλού κίνδυνου επενδυτών (συμπεριλαμβανομένων και των ομαδικών πολιτογραφήσεων), προκύπτει ότι 57,81% από το σύνολό των 417 επενδυτών δεν τηρούνταν τα κριτήρια που το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο έθετε.

Σε σχέση με τους χαμηλού κινδύνου επενδυτές δηλαδή από τους 2,061 οι οποίοι εξετάζονται την περίοδο από το 2007-2016, προκύπτει ότι 82,9% φαίνεται να ικανοποιούσαν τα κριτήρια κατά τον χρόνο εξέτασης των κριτηρίων από το Υπουργικό Συμβούλιο ενώ το 17.1% δεν φαίνεται να τα ικανοποιούσε.

Γ. ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

1. Νομική ερμηνεία Συζύγων/Ενήλικων Τέκνων/Διευθυντικών στελεχών

Το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα λειτουργούσε χωρίς ορθή νομική καθοδήγηση και είναι προφανές ότι υπήρξαν λάθη στην ερμηνεία σχετικών προνοιών του εξουσιοδοτικού Νόμου, δηλαδή του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε.

Η εσφαλμένη ερμηνεία των προνοιών του εξουσιοδοτικού Νόμου, οδήγησε το Υπουργικό Συμβούλιο σε μαζικές πολιτογραφήσεις, οι οποίες έγιναν καθ' υπέρβαση του εξουσιοδοτικού Νόμου (ULTRA VIRES). Τέτοιες πολιτογραφήσεις αφορούσαν κυρίως στα μέλη των οικογενειών των επενδυτών/επιχειρηματιών από το 2013 μέχρι το 2020 που τροποποιήθηκε ο βασικός Νόμος και δόθηκε η δυνατότητα πολιτογράφησης και μελών των οικογενειών των επενδυτών/επιχειρηματιών, στο Υπουργικό Συμβούλιο. Αφορούσαν, επίσης, στα μέλη των οικογενειών των παρόχων υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, προς το Δημόσιο Συμφέρον, σύμφωνα με την παράγραφο 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του βασικού

Νόμου, όπως ίσχυε μέχρι το 2013 και που δεν παρείχε εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο για πολιτογράφηση, των μελών των οικογενειών, των παρόχων αυτού του είδους των υπηρεσιών (εκτός από τα ανήλικα τέκνα). Παρόλο που η Νομική Υπηρεσία ενημέρωσε γραπτώς το Υπουργείο Εσωτερικών τόσο το 2015 όσο και το 2016 για το παράνομο της πολιτογράφησης μελών της οικογένειας των επενδυτών εντούτοις η Κυβέρνηση δεν προχώρησε σε καμία ενέργεια προς θεραπεία του προβλήματος αυτού μέχρι τον Αύγουστο του 2020 με την ψήφιση των Κανονισμών στους οποίους προστέθηκε η πρόνοια αυτή.

Επίσης, από εσφαλμένη και πάλι νομική ερμηνεία, το Υπουργικό Συμβούλιο έκρινε πως τα Διευθυντικά στελέχη εταιρειών, που εργοδοτούνταν σε Κυπριακές (και ξένες) εταιρείες, μπορούσαν να θεωρηθούν και τα ίδια ως επενδυτές/επιχειρηματίες, για σκοπούς κατ' εξαίρεση πολιτογράφησής τους. Στην πραγματικότητα, όμως αυτό γινόταν κατά παράβαση του εξουσιοδοτικού νόμου, ο οποίος, μετά την τροποποίηση του 2013, παρείχε εξουσία πολιτογράφησης μόνο σε επενδυτές/επιχειρηματίες, αλλά όχι στους διευθυντές εταιρειών. Οι εν λόγω διευθυντές, δεν μπορούν να θεωρηθούν επιχειρηματίες διότι δεν έχουν ιδιοκτησιακή σχέση με τις εταιρείες και δεν μπορούν να ταυτιστούν με αυτές, ένεκα της ξεχωριστής νομικής προσωπικότητας που έχουν οι εταιρείες, ούτε και μπορούν να θεωρηθούν ως επενδυτές, διότι δεν προέβησαν προσωπικά σε οποιαδήποτε επένδυση.

Πέραν των προαναφερθεισών μαζικών παραβάσεων του εξουσιοδοτικού νόμου, υπήρξαν και αρκετές περιπτώσεις κατά τις οποίες ενώ δεν πληρούνταν τα κριτήρια, τα οποία κατά καιρούς έθεταν οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, έγιναν πολιτογραφήσεις για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος.

2. Αναφορικά με τη Νομική φύση της απόφασης πολιτογράφησης, κατ' εξαίρεση, παρατηρούμε τα εξής:

Οι Πολιτογραφήσεις που έγιναν πριν από το 2013, δυνάμει της παραγράφου 2(στ) του Τρίτου Πίνακα του Νόμου και μετά το 2013 δυνάμει του άρθρου 111Α(1), δηλαδή οι τιμητικές πολιτογραφήσεις που έγιναν κατ' εξαίρεση και σε πολύ

εξαιρετικές περιπτώσεις, ενέχουν στοιχεία πράξεων Κυβερνήσεως. Οι κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις που έγιναν δυνάμει του άρθρου 111Α(2) από το 2013 και μετά, σε σχέση με αλλοδαπούς επενδυτές και/ή επιχειρηματίες, ενέχουν στοιχεία εκτελεστής διοικητικής πράξης και, κατά πάσα πιθανότητα, ελέγχονται δυνάμει του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου. Συνεπώς, στη βάση των ανωτέρω, πολλές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις δυνάμει του άρθρου 111Α(2), ενδεχομένως να πάσχουν, πέραν των άλλων λόγων που αναφέρονται στις σχετικές εκθέσεις, και για λόγους ανεπαρκούς έρευνας, ανεπαρκούς αιτιολογίας και παραβίασης των βασικών αρχών της φυσικής δικαιοσύνης και της χρηστής διοίκησης, στοιχεία που εξετάζονται σε μια εκτελεστή διοικητική πράξη.

Το μέλος της Επιτροπής κ. Κυριάκος Κυριάκου αποκλίνει από την πιο πάνω θέση και διατυπώνει διιστάμενη θέση ως πιο κάτω:

Θέση του κ. Κυριάκου Κυριάκου αναφορικά με τον χαρακτηρισμό της νομικής φύσης των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου:

Η εκ μέρους της πλειοψηφίας της Επιτροπής αναφορά, άμεσα ή έμμεσα, και η κατ΄ επέκταση δεσμευτική κατάληξη, σε νομικό χαρακτηρισμό των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για παραχώρηση κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων σε αλλοδαπούς επενδυτές και επιχειρηματίες, ως εκτελεστών διοικητικών πράξεων, συνακόλουθα υποκείμενων σε διοικητική προσφυγή, με όλο το σεβασμό, δεν με βρίσκει σύμφωνο.

Ένας τέτοιος νομικός χαρακτηρισμός των εν λόγω αποφάσεων, δημιουργεί κώλυμα στην Επιτροπή γιατί αποτελεί αυτοδέσμευση που, αναπόφευκτα, θα επηρεάσει τα τελικά συμπεράσματα στα οποία η Επιτροπή έχει καθήκον να καταλήξει. Τονίζεται ότι, η νομική συνέπεια των πράξεων και παραλείψεων της διοίκησης, εμπίπτει στη δικαιοδοσία και αποφασίζεται οριστικά και τελεσίδικα μόνο από το καθ΄ ύλην αρμόδιο Δικαστήριο, και εκφεύγει των προβλεπομένων στον περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο (Κεφ. 44) για σύνταξη πορίσματος επί των γεγονότων.

Σημειώνεται περαιτέρω ότι, όπως περιήλθε σε γνώση της Επιτροπής, εκκρεμεί προσφυγή στο Διοικητικό Δικαστήριο με προδικαστική ένσταση της Νομικής Υπηρεσίας σχετικά με το θέμα του νομικού χαρακτηρισμού των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις και αναμένεται η απόφαση του Δικαστηρίου.

Η θέση μου παρουσιάζεται επίσης στην παράγραφο 3.3 του Κεφαλαίου 3 «Νομικά Ζητήματα», ενώ σχετική είναι και η θέση μου στο Κεφάλαιο 4 «Μεθοδολογία της Ερευνητικής Επιτροπής».

Το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, λειτούργησε μέχρι το 2020 χωρίς Κανονισμούς, παρά τη σχετική πρόνοια του εξουσιοδοτικού νόμου για θέσπιση Κανονισμών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, το κανονιστικό πλαίσιο του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος να μην διέπεται από Κανονισμούς που εγκριθηκαν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, αλλά από αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, οι οποίες περιείχαν γενική πρόνοια ότι το Υπουργικό Συμβούλιο είχε ευρύτατη διακριτική εξουσία να εγκρίνει και πολιτογραφήσεις, γενόμενες κατά παρέκκλιση των σχετικών αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, νοουμένου, βέβαια, ότι υπήρχε σχετική αιτιολογημένη απόφαση αναφορικά με την παρέκκλιση. Η συνεχιζόμενη για σειρά ετών (2007-Αυγουστό 2020) έλλειψη ικανοποιητικής νομοθετικής ρύθμισης και η απουσία Κανονισμών, δημιούργησαν τεράστια κενά και προβλήματα, αλλά, συνάμα, και αντίστοιχες ευκαιρίες για επιτήδειους να εκμεταλλευτούν τις εγγενείς αυτές αδυναμίες.

3. Τροπος λειτουργίας του Υπουργικού Συμβουλίου σε ό,τι αφορά στις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις/ Σύγκρουση Συμφέροντος

Από την προσεκτική μελέτη των ενώπιον μας στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων και των ενόρκων ακροάσεων, σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του Συμβουλίου, φαίνεται να διαμορφώνονται τα εξής συμπεράσματα:

Η σύγκληση σε Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς επίσης και η συμμετοχή σ' αυτές του Προέδρου της Δημοκρατίας και η προετοιμασία της

Ημερήσιας Διάταξης, πραγματοποιούνται σύννομα και στη βάση των σχετικών προνοιών του Συντάγματος. Αυτό προκύπτει ότι ίσχυε και για τις τρεις κυβερνήσεις, από το 2007 μέχρι σήμερα.

Στην Ημερήσια Διάταξη του Υπουργικού Συμβουλίου, τα επιμέρους θέματα, συμπεριλαμβανομένων και Προτάσεων προς απόφαση, τύγχαναν ταξινόμησης σε κατηγορίες, ανάλογα με το κατά πόσο «απαιτούν εκτενή συζήτηση» ή «χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης». Υπήρχαν, μέχρι πρόσφατα, οι κατηγορίες Α, Β και Γ. Στην κατηγορία Γ, ταξινομούνται τα θέματα (συμπεριλαμβανομένων και των προς απόφαση Προτάσεων), τα οποία δεν «απαιτούν εκτενή συζήτηση» και δεν «χρήζουν ιδιαίτερης συζήτησης». Αυτό ισχύει σε όλη τη διάρκεια της σημερινής διακυβέρνησης, αλλά και στις δύο προηγούμενες.

Οι Προτάσεις προς απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο, σχετικά με την πολιτογράφηση αλλοδαπού επενδυτή και επιχειρηματία, συνήθως «εγκρίνονται τυπικά», χωρίς, ωστόσο, να αποκλείεται το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις, ενδεχομένως να ζήτησε κάποιος Υπουργός διευκρινίσεις. Δεν αποκλείεται, επίσης, το ενδεχόμενο, όταν υπήρχαν παρεκκλίσεις από τα οικονομικά κριτήρια, να γινόταν κάποια ιδιαίτερη συζήτηση, προκειμένου να εξηγηθεί η σκοπιμότητα της παρέκκλισης από τα κριτήρια και η έγκριση της πολιτογράφησης. Το Υπουργικό Συμβούλιο, ως συλλογικό όργανο, είχε, αποκλειστικά το ίδιο, την από του νόμου διακριτική εξουσία να αποφασίζει περί της έγκρισης ή απόρριψης αίτησης πολιτογράφησης αλλοδαπού επενδυτή και επιχειρηματία. Ωστόσο, μετέφερε ενσυνείδητα, πλήρως και ολοσχερώς, την ευθύνη για επαρκή έρευνα των πραγματικών δεδομένων κάθε περίπτωσης προς εξέταση αίτησης πολιτογράφησης, στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Υπουργείο Οικονομικών, των οποίων οι απόψεις εμπεριέχονται στην Πρόταση, ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σε κάθε πρόταση για πολιτογράφηση του επενδυτή από το Υπουργείο Εσωτερικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο, καταγράφονταν τα βασικά στοιχεία στο κύριο μέρος της πρότασης (2-3) σελίδες. Επιπρόσθετα, τυχόν πληροφόρηση, αναφορικά με τους παρόχους/ Δικηγορικά Γραφεία/ Ελεγκτικά Γραφεία/Εταιρείες Παροχής Διοικητικών

Υπηρεσιών/ Εταιρείες Ανάπτυξης γης κτλ, ενδεχομένως να περιλαμβάνονταν σε Παραρτήματα της Πρότασης, τα οποία φαίνεται ότι δεν κοινοποιούνταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στα Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, ιδίως μετά την ηλεκτρονική υποβολή τους το 2014.

Το Υπουργικό Συμβούλιο λειτουργούσε, επίσης, κατά παράβαση των αρχών της φυσικής δικαιοσύνης, οι οποίες περιλαμβάνουν το αξίωμα ότι ουδείς μπορεί να είναι κριτής της δικής του υπόθεσης (NEMO JUDEX IN CAUSA SUA). Παρά το γεγονός ότι υπήρχε από το 2013, δεν τηρείτο Κώδικας Δεοντολογίας και, επομένως, τόσο τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου όσο και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος προήδρευε του Υπουργικό Συμβουλίου, χωρίς δικαίωμα ψήφου, δεν πληροφορούνταν, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, την ταυτότητα των παρόχων υπηρεσιών, προκειμένου να δηλώνουν οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο συμφέρον τους στην υπόθεση, και να αυτοεξαιρούνται, ως όφειλαν. Συγκεκριμένα ο πρώην Υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων, κ. Μάριος Δημητριάδης, συμμετείχε στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου από τις 14/3/14 μέχρι τις 28/2/2018. Στις εν λόγω συνεδριάσεις, εγκρίθηκαν περίπου 137 πολιτογραφήσεις επενδυτών, οι οποίες προωθούνταν από συνδεδεμένο με αυτόν δικηγορικό γραφείο και είχε δικαίωμα ψήφου. Επιπλέον, ο πρώην Υπουργός Άμυνας και νυν βοηθός Γενικός Εισαγγελέας, κ. Αγγελίδης, από τις 1.3.18 μέχρι τις 26.6.20 συμμετείχε στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, στις οποίες εγκρίθηκαν 3 πολιτογραφήσεις επενδυτών, που προωθήθηκαν από δικηγορικό γραφείο στο οποίο εργάζεται συνδεδεμένο με αυτόν πρόσωπο. Οι πιο πάνω πρώην Υπουργοί, συμμετείχαν στις συνεδριάσεις των Υπουργικών Συμβουλίων, στη διάρκεια των οποίων εγκρίθηκαν πολιτογραφήσεις επενδυτών που προωθούνταν από τα συνδεδεμένα με αυτούς δικηγορικά γραφεία και είχαν δικαίωμα ψήφου. Περαιτέρω, συμμετείχαν στις συζητήσεις που πραγματοποιούνταν με σκοπό την αλλαγή των Κριτηρίων του Προγράμματος. Στη βάση των ανωτέρω, εκτιμάται ότι οι πρώην Υπουργοί όφειλαν, όχι μόνο να ενεργούν με απόλυτη αμεροληψία, αλλά και να φαίνονται ότι ενεργούν κατ’ αυτόν τον τρόπο.

Η απουσία σχετικής αναφοράς, ότι, δηλαδή, δικηγορικό γραφείο συνδεδεμένο με αυτούς προωθούσε αιτήσεις πολιτογραφήσεων σε οποιαδήποτε συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου που συμμετείχαν ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τη Χάρτα που υπέγραψαν ότι θα τηρούσαν. Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συμμετείχε στις συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, στις οποίες το εγκρίθηκαν περίπου 50 πολιτογραφήσεις επενδυτών που προωθούσε το δικηγορικό γραφείο [redacted] στο οποίο ποσοστό 50% ανήκει σε συγγενικά του πρόσωπα 1ου βαθμού. Επίσης, άλλα πρόσωπα, τα οποία ήταν συνδεδεμένα με τον ίδιο, συμμετείχαν στο πρόγραμμα μέσω της παροχής άλλων υπηρεσιών. Κατά την άποψή μας, το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει δικαίωμα ψήφου, δεν τον απαλλάσσει από την υποχρέωση να ενεργεί με απόλυτη αμεροληψία και να φαίνεται ότι ενεργεί κατ' αυτό τον τρόπο. Με τη δικαιολογία λοιπόν, ότι τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου δεν λάμβαναν σχετική πληροφόρηση, ουδέποτε εφάρμοσαν τη Χάρτα και παραμένει το γεγονός ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν εφάρμοζε την αρχή της αμερόληπτης κρίσης, η οποία πολύ ορθά προβλέπεται στη Χάρτα Δεοντολογίας του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ωστόσο, είναι πράγματι γεγονός ότι το άρθρο 36 του Συντάγματος, υπαγορεύει ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας «αναπληρούται ή αντικαθίσταται εν τη ασκήσει του λειτουργήματος αυτού εν περιπτώσει προσωρινής απουσίας ή προσωρινού κωλύματος, ως εν τη δευτέρα παραγράφω του παρόντος άρθρου ορίζεται».

Είναι, επιβεβλημένη για τη λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου η τήρηση Κώδικα Δεοντολογίας, αθέτηση του οποίου θα επιφέρει συνέπειες ούτως ώστε να διασφαλιστεί ο σεβασμός των βασικών αρχών της φυσικής δικαιοσύνης και η αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων.

Δ. ΑΛΛΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, στη μαρτυρία του προς την Ερευνητική Επιτροπή, είχε καταθέσει ότι διενήργησε 2 αεροπορικά ταξίδια με το ιδιωτικό αεροσκάφος του

[redacted] ο οποίος έλαβε κατ’ εξαίρεση πολιτογράφηση για τον ίδιο και την οικογένειά του. Το πρώτο διενεργήθηκε το 2015, «ιδίοις εξόδοις» ως ο ίδιος ανέφερε, και το δεύτερο διενεργήθηκε το 2018, διά δωρεάς. Ο Πρόεδρος στη μαρτυρία του ανέφερε ότι «βεβαίως γνώριζα [redacted] και βεβαίως σχετιζόμεθα με [redacted], αλλά δεν είχε να μου ανταποδώσει οτιδήποτε διότι του έκανα χάρη». Η εξέταση των συνθηκών πολιτογράφησης του εν λόγω επενδυτή και των μελών της οικογένειας του περιλαμβάνεται στο πόρισμα της ad hoc Τριμελούς Επιτροπής για τις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Η πολιτογράφηση της δεύτερης συζύγου του, έλαβε χώρα μετά την επιστροφή του Προέδρου Αναστασιάδη από το πρώτο ταξίδι, τον Αύγουστο του 2015. Μερικές από τις πολιτογραφήσεις αυτές έγιναν καθ’ υπέρβαση των προνοιών του Νόμου, αφού ο Νόμος δεν παρείχε εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο για πολιτογράφηση των μελών των οικογενειών των αλλοδαπών επενδυτών/επιχειρηματιών, κατά τον ουσιώδη χρόνο. Ενώπιον μας, όμως, δεν τέθηκαν, οποιαδήποτε στοιχεία, τα οποία να συνδέουν τις πολιτογραφήσεις με το δωρεάν ταξίδι που πραγματοποιήθηκε μετά την πάροδο 2 ετών από τις εν λόγω πολιτογραφήσεις. Σημειώνεται ότι η πολιτογράφηση του εν λόγω επενδυτή θα εξεταστεί εκ νέου από την Ερευνητική Επιτροπή. Το θέμα αυτό απασχόλησε επίσης την Επιτροπή Ελέγχου της Βουλής των Αντιπροσώπων.

2. Πρόεδρος της Βουλής - [redacted]

Από την διερεύνηση των φακέλων προκύπτει ότι το όνομα του τέως Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων φαίνεται να εμπλέκεται σε αιτήσεις επενδυτών. Συγκεκριμένα αναφορικά τις αιτήσεις των [redacted] (πολιτογράφηση του 2019) και [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) θα πρέπει να ερευνηθεί πιθανή παρέμβαση [redacted] για σκοπούς έγκρισης των αίτησεων τους και κατά πόσον προκύπτει θέμα κατάχρησης εξουσίας.

Το θέμα θα εξεταστεί περαιτέρω, εν όψει του ότι [redacted] θα κληθεί να προσφέρει προφορική μαρτυρία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής.

3. Αναφορικά με την Εκκλησία της Κύπρου / Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος

Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β' προώθησε, μέσω επιστολής, την πολιτογράφηση μεταξύ άλλων [redacted] για τον οποίο, μετά την πολιτογράφηση του, περιήλθαν εις γνώση των Αρχών πληροφορίες αναφορικά με ποινικά αδικήματα που διέπραξε ο εν λόγω επιχειρηματίας. Ο Αρχιεπίσκοπος έλαβε αρχικά μίαν επιταγή από εταιρεία ιδιοκτησίας [redacted], για το ποσό των €[redacted], η οποία κατατέθηκε στα ταμεία της Αρχιεπισκοπής. Δεύτερη επιταγή, με το ποσό των €[redacted], κατατέθηκε στο λογαριασμό ιδρύματος το οποίο ίδρυσε ο Αρχιεπίσκοπος. Τα εν λόγω ποσά, ενδεχομένως να αποτελούν προϊόν νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Κατά συνέπεια, θα πρέπει, ενδεχομένως, να κινηθεί διαδικασία ανάκτησής τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες (ΜΟΚΑΣ), δυνάμει του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007.

Ε. Όρος Εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής - Ενδεχόμενες ευθύνες Ποινικές/ Διοικητικές/ Πειθαρχικές.

1. Ενδεχόμενες ευθύνες Προέδρων και Υπουργικού Συμβουλίου

Ο εκάστοτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας προήδρευε των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, κατά το χρόνο που το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών που όπως αναφέραμε πιο πάνω, σε μεγάλο βαθμό γίνονταν καθ' υπέρβαση ή κατά παράβαση του Νόμου.

Σημειώνουμε τους αριθμούς των κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων για κάθε Προεδρία.

- 1.1.2007– 29.2.2008, Προεδρία Παπαδόπουλου – 5 πολιτογραφήσεις

- 1.3.2008 – 28.2.2013, Προεδρία Χριστόφια – 228 πολιτογραφήσεις

- 1.3.2013 – 17.8.2020, Προεδρίες Αναστασιάδη – 6,546 πολιτογραφήσεις

Συγκεκριμένα από το σύνολο των 6779 φυσικών προσώπων που έχουν πολιτογραφηθεί, ποσοστό 51.81% (μέλη οικογένειας του επενδυτή) ήταν εκτός νομικού πλαισίου και, επομένως, είχαν πολιτογραφηθεί παράνομα. Σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχομένου αποστέρησης από το Υπουργικό Συμβούλιο της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας από τα μέλη της οικογένειας, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τα οποία έχουν αποκτήσει, καθώς και το Ενωσιακό Δίκαιο.

Προφανώς, η κατά συρροή αδυναμία των τριών Κυβερνήσεων, που διαχειρίστηκαν το ΚΕΠ, να προχωρήσουν στην εφαρμογή της απόφασης 65.824 του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 11/7/2007 ότι: «Τα πιο πάνω κριτήρια/όροι θα ισχύουν μέχρι την οριστική διαμόρφωση σχετικού τροποποιητικού ή σχεδίου κανονισμών…,» συνέβαλε τα μέγιστα και κατά τρόπο καθοριστικό στη δημιουργία αριθμού εκτός νόμου πολιτογραφήσεων και /ή σειρά αυθαιρεσιών και ή άλλων παρανομιών εξαιτίας του γεγονότος ότι από τις 11 Ιουλίου 2007 μέχρι τον Αύγουστο του 2020 το Επενδυτικό Πρόγραμμα λειτουργούσε χωρίς επαρκές νομικό πλαίσιο και καθόλου Κανονιστικό πλαίσιο παρά τη ρητή πρόνοια στην πιο πάνω Απόφαση για θέσπιση Κανονισμών.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, κατά τις προαναφερθείσες περιόδους, επί ενός τόσο σημαντικού θέματος για τη χώρα, αλλά και για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβανομένου υπόψη ότι η Κυπριακή ιθαγένεια είναι και Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια, δεν φαίνεται να ασκούσε οποιονδήποτε ουσιαστικό έλεγχο σχετικά με το κατά πόσο το σύστημα λειτουργούσε σύννομα λαμβανομένου υπόψη τόσο του Εθνικού όσο και του Ενωσιακού δικαίου.

Παρά το γεγονός ότι υπήρχε από το 2013, δεν τηρείτο Κώδικας Δεοντολογίας και, επομένως, τόσο τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου όσο και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος προήδρευε του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίς δικαίωμα

ψήφου, δεν πληροφορούνταν, και δεν δήλωναν οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο συμφέρον τους στις κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεις ούτε και αυτοεξαιρούνταν, ως όφειλαν.

Πέραν των προαναφερθέντων, το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε ορθή νομική καθοδήγηση, σε ό,τι αφορά τις σχετικές πτυχές του Ενωσιακού Δικαίου και τις υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας ως κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης και της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ενδεχόμενη παράβαση υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά επ’ αυτού δεν θα ενδιατρίψομε, ενόψει πιθανής δικαστικής διαδικασίας εναντίον της Δημοκρατίας. (βλ. Κεφάλαιο 8)

2. Ενδεχόμενες ευθύνες του Υπουργείου Εσωτερικών

Το Υπουργείο Εσωτερικών, ήταν το καθ’ ύλη αρμόδιο Υπουργείο, από το 2007 μέχρι 17/8/2020 για την λειτουργία και εφαρμογή του Κυπριακού Επενδυτικού προγράμματος.

Ενώπιον της Επιτροπής, κλήθηκαν και έδωσαν μαρτυρία οι ακόλουθοι:

6. Νεοκλής Συλικιώτης (8.9.2006- 15.7.2007, 29.2.2008 – 20.3.2012)
7. Ελένη Μαύρου (20.3.2012 -28.2.2013)
8. Σωκράτης Χάσικος (1.3.2013 -10.5.2017)
9. Κωνσταντίνος Πετρίδης (11.05.2017 – 2.12.2019)
10. Νίκος Νουρής (2.12.2019 –)

Περαιτέρω, μαρτυρία έδωσαν και οι πρώην Γενικοί Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών κ.κ. Λάζαρος Σαββίδης και Ανδρέας Ασσιώτης, καθώς επίσης η αρμόδια διοικητική λειτουργός κα Χριστίνα Καούλλα.

Οι εκάστοτε Γενικοί Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών, ως διοικητικά υπεύθυνοι για την εσωτερική οργάνωση και εποπτεία του Υπουργείου,

ενδεχομένως να φέρουν ευθύνη για την έλλειψη δημιουργίας και τήρησης αξιόπιστου αρχείου πολιτογραφήσεων. Συγκεκριμένα από τις πρώτες μέρες του διορισμού της, η Ερευνητική Επιτροπή διαπίστωσε την παντελή έλλειψη συγκεκριμένης βάσης δεδομένων των πραγματοποιηθέντων ετησίως κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεων, η οποία να μετατρέπει τις πληροφορίες (ποσοτικές και ποιοτικές) σχετικά με κάθε πολιτογράφηση, σε απαραίτητα δεδομένα περιγραφικής στατιστικής, από τα οποία να δημιουργείται συγκεκριμένα μία άκρως απαραίτητη για το Κράτος έστω και απλή Βάση Δεδομένων. Δεν υπήρχε Σχεσιακή Βάση Δεδομένων (relational data base), η οποία να επιτρέπει σε κάθε στιγμή, την παρακολούθηση και έλεγχο της εξέλιξης της εφαρμογής του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Αυτό, δηλώθηκε απερίφραστα τόσο από τους Υπουργούς Εσωτερικών που κατέθεσαν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής όσο και από λειτουργούς του Υπουργείου Εσωτερικών. Χαρακτηριστικό, μάλιστα, είναι το γεγονός ότι μέχρι και προ ολίγων ημερών (στις 8 Απριλίου 2021),το Υπουργείο Εσωτερικών απέστειλε νέα επιστολή προς διόρθωση των στατιστικών δεδομένων με τα οποία μας διέθεσε. Σε μεγάλο βαθμό η βάση δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε για τους σκοπούς της Επιτροπής, είναι αποτέλεσμα της έρευνας και μελέτης των ενώπιον μας φακέλων. Σημειώνεται ωστόσο η προθυμία του Υπουργείου Εσωτερικών να συνεργαστεί και να βοηθήσει στο έργο της Ερευνητικής Επιτροπής.

Μέχρι το 2013 περίπου, δεν χρησιμοποιείτο Έντυπο υποβολής αίτησης. Οι αιτητές υπέβαλλαν το αίτημα τους μέσω επιστολής, επισυνάπτοντας τα σχετικά αποδεικτικά έγγραφα. Αργότερα, το Έντυπο Μ127 χρησιμοποιήθηκε ως η αίτηση για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις. Δεν είναι κατανοητό γιατί χρησιμοποιήθηκε ένα υφιστάμενο απαρχαιωμένο έντυπο του Υπουργείου Εσωτερικών, αντί να καταρτιστεί ένα νέο Έντυπο που θα αντικατόπτριζε καλύτερα τις πληροφορίες που έπρεπε να υποβάλει ο επενδυτής. Από τον τρόπο που ήταν συμπληρωμένο το εν λόγω έντυπο μέσα στους φακέλους που εξετάστηκαν, φαίνεται ότι αντιμετωπιζόταν με εξαιρετική προχειρότητα. Στις πλείστες περιπτώσεις δεν ήταν δεόντως συμπληρωμένο (υπήρχαν κενά πεδία, δεν αναγράφονταν τα τέκνα ή η/ο σύζυγος του επενδυτή ή τα άτομα που σύστηναν τον εν λόγω επενδυτή, έλειπαν σελίδες, δεν

ήταν δεόντως υπογραμμένο κ.α). Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν φαίνεται να επέμενε στη σχολαστική συμπλήρωση όλων των πεδίων της αίτησης. .

Το αποτέλεσμα της παράτυπης χρήσης του τύπου Μ127, παρεμπόδιζε την επαρκή διαπίστωση του μοναδικού προσόντος, σε οποιαδήποτε μορφή νομίμου πολιτογράφησης, που δεν μπορεί «να εξαιρεθεί», δηλαδή του προσόντος του «καλού χαρακτήρα», στο στάδιο αξιολόγησης της αίτησης. Όπως σημειώθηκε πιο πάνω, σχετίζεται με σοβαρές θεσμικές αδυναμίες που προκύπτουν από το γεγονός ότι για δεκατρία συναπτά έτη από την έναρξη του προγράμματος των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, η Πολιτεία απέτυχε να αντικαταστήσει τους Κανονισμούς που συνδέονται με τον περί του Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νόμο του 1967, με κατάλληλους Κανονισμούς που να συνάδουν με τις νέες αναγκαιότητες που επέφερε το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα.

Επίσης διαπιστώθηκε η γενικότερη έλλειψη οργάνωσης της διαδικασίας και των Εντύπων των κατ’ εξαίρεση πολιτογραφήσεων και η παντελής απουσία εγχειριδίου διαδικασιών εσωτερικής διακυβέρνησης. Ενώ στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος, οι πιο πάνω ελλείψεις θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν λόγω του μικρού αριθμού των αιτήσεων. Ωστόσο όταν διαφάνηκε το αυξημένο ενδιαφέρον που υπήρχε για το εν λόγω πρόγραμμα θα, έπρεπε να οργανωθούν και να ενισχυθούν οι διαδικασίες και η Μονάδα να στελεχωθεί επαρκώς με εξειδικευμένο προσωπικό.

Κάποιοι Υπουργοί Εσωτερικών, ως τελικοί υπεύθυνοι για την προετοιμασία των Προτάσεων που προωθούνταν για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο, ενδεχομένως να ευθύνονται για την προώθηση προτάσεων χωρίς να ικανοποιούνται τα καθορισμένα κριτήρια ή/και χωρίς να έχουν υποβληθεί τα νενομισμένα έγγραφα. Περαιτέρω, ενδεχομένως να ευθύνονται για την προώθηση Προτάσεων προς το Υπουργικό Συμβούλιο χωρίς να ενσωματώνονται σε αυτές όλες οι σχετικές πληροφορίες που αφορούσαν τις αιτήσεις, παραλείποντας σε πολλές περιπτώσεις

να αναφέρουν ουσιώδεις πληροφορίες ή αρνητικές πληροφορίες για τον επενδυτή που ενδεχομένως να διαφοροποιούσαν την έκβαση της αίτησης.

Η εφαρμογή κριτηρίων “à la carte” από διάφορα σχέδια, εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών, χωρίς την ανάλογη ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου, ήταν κατά την άποψη μας λανθασμένη πρακτική ιδίως όταν ο επενδυτής δεν πληρούσε τα τυπικά κριτήρια τουλάχιστον ενός σχεδίου. Ακόμα και αν το Υπουργικό Συμβούλιο ασκούσε τη διακριτική ευχέρεια του να αποκλίνει από ένα ή περισσότερα κριτήρια θα έπρεπε να αιτιολογείται επαρκώς η απόφαση του κάτι το οποίο δεν φαίνεται να γινόταν στις πλείστες περιπτώσεις.

Επίσης το Υπουργείο Εσωτερικών, δεν φαίνεται να ενεργούσε σε όλες τις περιπτώσεις με τη δέουσα προσοχή και επιμέλεια, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση των όρων και των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου.

Από τα στοιχεία ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, προκύπτει ότι, αρχής γενομένης από τον Απρίλιο του 2014, η ΕΕ επικοινώνησε επανειλημμένα με το Υπουργείο Εσωτερικών και υπέβαλε ξεκάθαρες εισηγήσεις προκειμένου να τροποποιηθεί το ΚΕΠ ώστε να πολιτογραφούνται μόνο αλλοδαποί που διατηρούν γνήσιους δεσμούς με τη χώρα, κάτι που φαίνεται να αγνόησε η Κυβέρνηση. (βλ. Κεφαλαιο 6)

3. Ενδεχόμενες ευθύνες του Υπουργείου Οικονομικών

Το Υπουργείο Οικονομικών, ήταν το καθ’ ύλη αρμόδιο για την τήρηση των οικονομικών κριτηρίων των αιτήσεων πολιτογραφήσεως. Επιπλέον, καθ΄ όλη τη διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος, αναμείχθηκε ενεργά στη διαμόρφωση των οικονομικών κριτηρίων και υπέβαλλε εισηγήσεις κατά καιρούς, για τροποποίηση των Αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου που καθόριζαν τα οικονομικά κριτήρια των σχεδίων.

Με την εσφαλμένη εντύπωση ότι ο εκάστοτε Υπουργός Οικονομικών είχε τη διακριτική ευχέρεια αναφορικά με όλα τα κατά καιρούς σχέδια και για όλα τα θέματα, να αγνοήσει ή να παρεκκλίνει από κάποια από τα κριτήρια που το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο έθετε, σε κάποιες περιπτώσεις, έδινε το πράσινο φως για αριθμό πολιτογραφήσεων που δεν πληρούσαν τα κριτήρια των σχεδίων, λόγω της μεγάλης επένδυσης στην οικονομία του κράτους.

Παρά το γεγονός ότι ο ρόλος του Υπουργείου Οικονομικών ήταν ο έλεγχος του οικονομικού κριτηρίου και επομένως αφορούσε τα κεφάλαια που ήρθαν στην Κύπρο και τον τρόπο που επενδύθηκαν, φαίνεται ότι ουδέποτε σύνδεσε τους ελέγχους αυτούς με τον έλεγχο της πηγής των κεφαλαίων που δηλώνονταν.

Ευθύνη ενδεχομένως βαραίνει το Υπουργείο Οικονομικών και για το γεγονός ότι οι έλεγχοι κατά πόσον οι όροι που τέθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο κατά την πολιτογράφηση επενδυτών τηρήθηκαν, δεν άρχισαν παρά μόνο το 2019, 12 χρόνια μετά την έναρξη του προγράμματος.

Άλλα θέματα που εντοπίστηκαν και αφορούσαν την εξέταση του οικονομικού κριτηρίου, άρα θα έπρεπε να είχαν εντοπιστεί από το Υπουργείο Οικονομικών ήταν η αξία των ακινήτων που αποτελούσαν αντικείμενο της επένδυσης. Σε αρκετές περιπτώσεις οι επενδυτές κατέβαλαν πέραν του 200% της εκτιμημένης αξίας των ακινήτων που αγόρασαν, ή αποτελούν re-sales ακινήτων που χρησιμοποιήθηκαν ήδη για άλλες πολιτογραφήσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών δεν φαίνεται να ζήτησε στοιχεία που να δικαιολογούν την πιο πάνω απόκλιση στις τιμές. Ένας λόγος ενδεχομένως να ήταν στο γεγονός ότι η έκθεση αντικτύπου που έγινε τον Φεβρουάριο του 2019 για την περίοδο 2013-2018, δεν κατέδειξε υπερθέρμανση στον κλάδο των ακινήτων, που θα ωθούσε το Υπουργείο Οικονομικών να λάβει μακροπροληπτικά μέτρα. Παρόλη την αύξηση των συναλλαγών που σχετίζονταν με ακίνητα, δεν καταγράφηκε υπερθέρμανση του κλάδου, με μόνη εξαίρεση την κατηγορία των διαμερισμάτων στη Λεμεσό που κατέγραψε απότομη άνοδο σε τιμές. Σημειώνεται επίσης ότι οι συναλλαγές για το ΚΕΠ για την περίοδο αυτή ανέρχονταν σε €6.6 δισ.

Η γενικότερη συνεισφορά του προγράμματος στο ΑΕΠ υπολογίστηκε σε 1,2%. (βλ. Κεφάλαιο 7)

4. Ενδεχόμενες ευθύνες της Βουλή των Αντιπροσώπων

Η Βουλή των Αντιπροσώπων προς την οποία, σύμφωνα με το Νόμο, κοινοποιείτο εκ των προτέρων κάθε αίτηση για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση, από το 2007 μέχρι 17/8/2020 δεν φαίνεται να άσκησε, σε οποιανδήποτε περίπτωση, οποιονδήποτε έλεγχο αναφορικά με τέτοια αίτηση, τηρουμένης βέβαια της αρχής της διάκρισης των εξουσιών. Επιπρόσθετα, η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν φαίνεται να έλαβε οποιαδήποτε μέτρα, μέχρι το 2020 σε σχέση με τη λειτουργία του ΚΕΠ, χωρίς Κανονισμούς, παρά την πρόνοια του εξουσιοδοτικού νόμου για θέσπιση τέτοιων Κανονισμών και το Συνταγματικό της δικαίωμα να νομοθετεί επί παντός θέματος. (βλ. Κεφάλαιο 9)

5. Ενδεχόμενες ευθύνες των Παρόχων Υπηρεσιών

Ως επί το πλείστων, εντοπίζεται να είχαν προωθηθεί αιτήσεις για πολιτογράφηση επενδυτών από δικηγορικά γραφεία, ελεγκτικά γραφεία, Εταιρείες Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών, εταιρείες ανάπτυξης γης ή ακόμη και από εταιρείες που δηλώνουν 'consultants'/'σύμβουλοι'. Τα χρήματα των αλλοδαπών αιτητών κατέληγαν σε κυπριακές τράπεζες και πολλές φορές σε «λογαριασμούς πελατών» των Παρόχων ή σε λογαριασμούς εταιρειών ανάπτυξης γης.

Επιπλέον, παραπέμπουμε στο Κεφάλαιο 13, στο οποίο παρουσιάζεται ο Πίνακας Α με πληροφορίες για τους Παρόχους Υπηρεσιών που προώθησαν αιτήσεις πολιτογραφηθέντων επενδυτών υψηλού κινδύνου. Οι εν λόγω αιτήσεις υποβλήθηκαν μεταξύ του 2007 και 17.08.2020. Σημειώνεται επίσης ότι από την μέχρι στιγμής εξέταση φακέλων, ο αριθμός των Πάροχων Υπηρεσιών που είχαν προωθήσει επενδυτές υψηλού κίνδυνου ήταν 41. Συμπεραίνεται επίσης ότι από το σύνολο των 195 φακέλων επενδυτών υψηλού κινδύνου που εξετάστηκαν στο παρόν ενδιάμεσο πόρισμα οι 56 προωθήθηκαν από τα 15 γραφεία που υπέβαλαν

το μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων. Οι υπόλοιποι 139 φάκελοι επεδυτών υψηλού κινδύνου προωθήθηκαν από γραφεία που υπέβαλαν μικρότερο αριθμό αιτήσεων.

Από την εξέταση των φακέλων των επενδυτών διαφάνηκε ότι ορισμένοι Πάροχοι Υπηρεσιών, που ήταν συνδεδεμένοι και με πολιτικά πρόσωπα, κάποιες φορές χρησιμοποιούσαν τη σχέση αυτή, προκειμένου να πιέσουν και να επηρεάσουν τα υπουργεία Εσωτερικών/Οικονομικών, ακόμη και το Προεδρικό, είτε ως προς την επίσπευση εξέτασης των αιτήσεων τους είτε ως προς την έγκριση αιτήσεων πολιτογράφησης παρεκκλίνοντας από τα εν ισχύι κριτήρια. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις οι πάροχοι φαίνεται ότι είτε δεν διενεργούσαν τους απαραίτητους ελέγχους σε σχέση με τις πρόνοιες του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου είτε απέκρυπταν σημαντικές πληροφορίες για το ποιόν του επενδυτή. Η πρακτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υποβολή αιτήσεων πολιτογράφησης ατόμων αμφιβόλου χαρακτήρα, ενίοτε δυσφημίζοντας τη χώρα μας διεθνώς. Ακόμα, κάποιοι επαγγελματίες, στην προσπάθεια τους να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των πελατών τους, ενδεχομένως να διέπραξαν και ποινικά ή διοικητικά αδικήματα, τα οποία πρέπει να διερευνηθούν από τις διωκτικές αρχές. Πιο πολλές πληροφορίες αναφέρονται στο Κεφάλαιο 11.

ΣΤ. Ορος εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής– Εξέταση Αποστέρησης της Κυπριακής Υπηκοότητας.

Εξετάζουμε πιο κάτω, τον Όρο Εντολής β(ιι):«εάν κατά την κρίση της Επιτροπής, προκύπτουν οποιαδήποτε στοιχεία ή γεγονότα τα οποία δικαιολογούν την πιθανή έναρξη της διαδικασίας εξέτασης αποστέρησης της κυπριακής υπηκοότητας, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία».

Από τους 195 Φακέλους επενδυτών (417 πολιτογραφήσεις υψηλού κινδύνου επενδυτών, συμπεριλαμβανομένων των μελών της οικογένειάς τους) που απόκτησαν την Κυπριακή Υπηκοότητα, η Ερευνητική Επιτροπή εισηγείται όπως για τους πιο κάτω 44 επενδυτές εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης, με βάση το άρθρο 113 του Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου. Επίσης, εισηγείται για άλλους 22

επενδυτές να εξεταστεί το ενδεχόμενο αποστέρησης της πολιτογράφησης τους στο πλαίσιο άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος, καθώς και τη συνεχή παρακολούθηση τους από το Υπουργείο Εσωτερικών.

1. Λόγω ενδεχομένως Ψευδών ή/και παραπλανητικών δηλώσεων (άρθρο 113(2)) και με ενδεχόμενα ποινικά αδικήματα (άρθρο 116)

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)
2. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
4. [redacted] (πολιτογράφηση του 2015)
5. [redacted] (σύζυγος της Olgas Puchkova)
6. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)
7. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
8. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
9. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011)
10. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017)
11. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
12. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
13. [redacted] και [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
14. Οι 18 επενδυτές [redacted], ως αναφέρονται στο Κεφάλαιο 14.

2. Λόγω του ότι έχουν καταδικαστεί εντός 10 ετών από την πολιτογράφηση τους (άρθρο 113(3)(δ))

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011)
2. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
4. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
5. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
6. [redacted] (πολιτογράφηση του 2016)
7. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)

3. Λόγω ενδεχόμενης εφαρμογής του άρθρου 113(4) του Νόμου (διαμονή σε ξένη χώρα για πέραν των 7 ετών)

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)
2. [redacted]
(πολιτογράφηση του 2015)
3. [redacted]
(πολιτογράφηση του 2015)

Σημειώνεται ότι για την κατηγορία αυτή αναμένεται να υπάρχουν και άλλες παρόμοιες περιπτώσεις που δεν εντόπισε η επιτροπή και ως εκ τούτου γίνεται η εισήγηση όπως οι αρμόδιες αρχές διεξάγουν τις δικές τους έρευνες.

4. Λόγω μη τήρησης των όρων και προϋποθέσεων της πολιτογράφησης τους με βάση την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
2. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)

5. Λογω κυρίως αρνητικών δημοσιευμάτων στα πλαίσια άσκησης εγγενούς εξουσίας ή/και για λόγους προάσπισης των συμφερόντων της Δημοκρατίας ή/και του δημοσίου συμφέροντος γίνεται εισήγηση για εξέταση του ενδεχομένου αποστέρησης χωρίς να παραγνωρίζεται το τεκμήριο της αθωότητας.

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
2. [redacted](πολιτογράφηση του 2019)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)
4. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013)
5. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013)
6. [redacted] (πολιτογράφηση του 2013)
7. [redacted] (πολιτογράφηση του 2008)

8. [redacted] (πολιτογράφηση του 2016)
9. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017)
10. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
11. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011)
12. [redacted] (πολιτογράφηση του 2019)
13. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)

6. Βρίσκονται υπό διερεύνηση από διωκτικές αρχές και συστήνεται η παρακολούθηση τους

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
2. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018) και [redacted]
4. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017)
5. [redacted] (πολιτογράφηση του 2017)
6. [redacted] (πολιτογράφηση του 2011)

7. Διάφοροι άλλοι λόγοι

1. [redacted] (πολιτογράφηση του 2012)
2 [redacted] (πολιτογράφηση του 2010)
3. [redacted] (πολιτογράφηση του 2018)

Στις περιπτώσεις που η επιτροπή εισηγείται την εξέταση για ενδεχόμενη αποστέρηση της υπηκοότητας του κύριου αιτητή (επενδυτές & διευθυντικά στελέχη) η εισήγηση επεκτείνεται και για τα μέλη των οικογενειών τους εάν πολιτογραφήθηκαν ένεκα της εν λόγω ιδιότητας τους.

Ζ. ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

1. Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας

Με βάση τα στοιχεία που παρατίθενται στο παρόν ενδιάμεσο πόρισμα, η θέση της Ερευνητικής Επιτροπής είναι ότι ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας δύναται να εξετάσει κατά πόσον υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να δικαιολογούν την έναρξη ποινικής έρευνας και να παραπέμψει το θέμα στις διωκτικές αρχές της Δημοκρατίας.

1. Ανεξάρτητη Επιτροπή Εξέτασης Αποστέρησης Υπηκοότητας

Η Ανεξάρτητη Επιτροπή Εξέτασης Αποστέρησης Υπηκοότητας, η οποία έχει συσταθεί με βάση γνωστοποίηση δυνάμει του άρθρου 113(6) και (7) του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου (δημοσιεύτηκε στις 04.09.2020) θα πρέπει για κάθε μια από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο Μέρος Δ πιο πάνω, να εξετάσει κατά πόσον όντως συντρέχει λόγος εισήγησης αποστέρησης της υπηκοότητας και να ακολουθήσει τη νενομισμένη διαδικασία που έχει θεσπιστεί με βάση τον τροποποιητικό Νόμο αριθ. 113(Ι)/2020. Όσον αφορά τον μεγάλο αριθμό πολιτογραφήσεων που έγιναν καθ' υπέρβαση του νόμου (ULTRA VIRES) επαφίεται στις αρμόδιες Αρχές να αποφασίσουν πως θα τις χειριστούν. Σε κάθε περίπτωση, όμως, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα τυχόν κεκτημένα δικαιώματα τους και το Ενωσιακό Δίκαιο.

2. Υπουργεία Εσωτερικών / Οικονομικών

Με δεδομένο ότι σε πολλές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούσαν πολιτογραφήσεις περιλήφθηκαν όροι και προϋποθέσεις που έπρεπε να τηρούνται, διαφορετικά θα ανέκυπτε θέμα αποστέρησης. Τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, μέσω του Υπουργικού Συμβουλίου προτρέπονται να εντείνουν και να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες ελέγχου των όρων που έχουν τεθεί στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και όπου εντοπιστεί μη συμμόρφωση με τους όρους αυτούς, να παραπέμψουν το θέμα για εξέταση στην Ανεξάρτητη Επιτροπή Εξέτασης Αποστέρησης Υπηκοότητας.

3. Εποπτικές Αρχές Ν. 188(Ι)/2007

Οι Εποπτικές Αρχές, οι οποίες είναι επιφορτισμένες να διασφαλίσουν ότι εφαρμόζεται, ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007 (Ν. 188(Ι)/2007), ο οποίος καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο προνοεί ότι δεν θα χρησιμοποιούνται έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, για νόμιμους σκοπούς είναι¨

Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου,

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου

Ο Παγκυπριος Δικηγορικός Σύλλογος

Ο Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου

Ο Σύνδεσμος Κτηματομεσιτών Κύπρου

Οι εποπτικές αρχές ελέγχουν εάν, κατά την παροχή υπηρεσιών προς πελάτες τους, οι εποπτευόμενες από αυτές οντότητες προβαίνουν σε σωστό προσδιορισμό της ταυτότητας των πελατών τους και ασκούν τη δέουσα επιμέλεια (due diligence), ως προς την επικινδυνότητα που παρουσιάζουν οι πελάτες τους. Επιπλέον, διασφαλίζουν ότι οι εποπτευόμενες από αυτές οντότητες συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που τους θέτει ο Ν.188(Ι)/2007, όπως, λόγου χάρη, η αναφορά ύποπτων συναλλαγών στη ΜΟΚΑΣ που είναι η Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης –Financial Intelligence Unit- της Κύπρου. Το θεσμικό πλαίσιο που αφορούσε το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, δεν ανέθετε ειδικά σε κάποια από τις εποπτικές αρχές οποιαδήποτε αρμοδιότητα. Επομένως, παρόλο που οι εποπτικές αρχές δεν ήταν άμεσα υπεύθυνες για τη λειτουργία του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, ο ρόλος τους ήταν, με έμμεσο τρόπο, πολύ σημαντικός και επομένως θα έπρεπε να είχε τύχει της δέουσας αναγνώρισης και αξιοποίησης.

Η θέση της Ερευνητικής Επιτροπής είναι ότι για κάθε ένα από τους promoters/παρόχους υπηρεσιών και τράπεζες που αναγράφονται στο Κεφάλαιο 13 στον Πίνακα Α που αφορά Υψηλού Κίνδυνου Επενδυτές που έχουν αποκτήσει την Κυπριακή Υπηκοότητα θα πρέπει να ελεγχθεί από τις αντίστοιχες εποπτικές αρχές τους κατά πόσον οι εποπτευόμενες οντότητες άσκησαν δέουσα επιμέλεια κατά τη σύναψη πελατειακών σχέσεων με τους επενδυτές για την παροχή υπηρεσιών και να ελεγχθεί κατά πόσον διενήργησαν επαρκείς ελέγχους για να βεβαιωθούν ότι τα κεφάλαια των επενδυτών-πελατών τους δεν προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες.

4. ΜΟΚΑΣ

Η θέση της Ερευνητικής Επιτροπής είναι ότι η ΜΟΚΑΣ, ως η Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης θα πρέπει να αναλάβει δράση και να διερευνήσει τις υποθέσεις που περιγράφονται στο παρόν ενδιάμεσο πόρισμα και εγείρουν θέματα διακίνησης παράνομου χρήματος και όπου κριθεί αναγκαίο να προβεί στις κατάλληλες δικαστικές διαδικασίες προκειμένου να δεσμεύσει ή/και να ανακτήσει τυχόν παράνομα χρήματα.

6. Τμήμα Φορολογίας

Η θέση της Ερευνητικής Επιτροπής είναι ότι το Τμήμα Φορολογίας, τουλάχιστον για τις πολιτογραφήσεις υψηλού κινδύνου που αναφέρονται στον Πίνακα Α του Κεφαλαίου 13, θα πρέπει να ελέγξει κατά πόσον αποδόθηκε και εισπράχθηκε από το κράτος η ορθή φορολογία που αναλογούσε για τις συναλλαγές που διενεργήθηκαν μέσα στα πλαίσια του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος. Περαιτέρω, θα πρέπει να ελεγχθούν οι πάροχοι υπηρεσιών που αναγράφονται στον Πίνακα Α, κατά πόσον έχουν καταβάλει το φόρο εισοδήματος που τους αναλογεί με βάση τις υπηρεσίες που έχουν παράσχει στα πλαίσια του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος.